

SIVAS KİTABI

BİR TOPLUÖLDÜRÜMÜN ÖYKÜSÜ

SIVAS KİTABI

EDEBİYATÇILAR DERNEĞİ

© EDEBİYATÇILAR DERNEĞİ

- Edebiyatçılar Derneği, toplumsal sorumluluğunun bilincinde bir yazar örgütü olarak, *Sivas Topluöldürümü*'nün unutulmaması için bu kitabı hazırlamakla tarihsel bir görev yaptığına inanıyor.
- "*Sivas Kitabı*"nın ön çalışması, Dernek Yürütme Kurulu'nca görevlendirilen ve **Özcan Karabulut, Attila Aşut, Hidayet Karakuş, Öner Yağcı, Gökhan Cengizhan**'dan oluşan *Çalışma Grubu*'nca yapıldı.
- Çalışmalar sırasında içten yardımlarını gördüğümüz *Pir Sultan Abdal Derneği* yönetici ve üyelerine, Sivas kurbanlarının ailelerine, inceleme yazıları ve tanıklıklarıyla kitabımızı zenginleştiren değerli bilim adamlarına ve yazarlarımıza, arşivinden yararlandığımız *Aydınlık* gazetesine ve maddi katkılarından dolayı Kültür Bakanlığı'na teşekkür ederiz.
- Kitaptaki imzalı yazıların düşünsel sorumluluğu sahibine aittir.

Yayına Hazırlayan:

ATTILA AŞUT

Teknik Eşgüdüm
ve Kapak Tasarımı : Hüseyin ATABAŞ

Dizgi : Elçin UYAR

Utku Yayıncılık / Ankara

Baskı : Kurtuluş Basımevi / Ankara

Birinci Baskı : Haziran 1994

İkinci Baskı : Eylül 1994

ISBN 975-7872-02-4

SIVAS KİTABI

BİR TOPLUÖLDÜRÜMÜN ÖYKÜSÜ

Anılar / Belgeler / İncelemeler

EDEBİYATÇILAR DERNEĞİ

Sivas Topluöldürümünde
yitirdiğimiz

Edebiyatçılar Derneği üyeleri
Metin Altıok, Behçet Aysan, Uğur Kaynar
ile,
öteki canlarımız

Asım Bezirci, Asaf Koçak, Nesimi Çimen, Muhlis Akarsu,
Muhibe Akarsu, Hasret Gültekin, Edibe Sulari,
Gülender Akça, Erdal Ayrancı, Carina (Cuanna) Thuijs,
Muammer Çiçek, İnci Türk, Huriye Özkan,
Yeşim Özkan, Nurcan Şahin, Özlem Şahin,
Belkıs Çakır, Sehergül Ateş, Murat Gündüz,
Ahmet Özyurt, Serkan Doğan,
Sait Metin, Handan Metin, Mehmet Atay,
Gülsün Karababa, Yasemin Sivri,
Asuman Sivri, Serpil Canik, Menekşe Kaya,
Koray Kaya,

ve

Sivas olayının acısına dayanamayarak
aramızdan ayrılan üyemiz

Battal Pehlivan'ın

anısına...

Not: Sivas olaylarında ölenlerden Kenan Yılmaz ve Ahmet Öztürk, *Madımak Otel'i*'nde görevliydi. Öteki iki kişi ise (Ahmet Alan ve Hakan Türkgil) otel önündeki göstericiler arasında yer alıyordu.

İçindekiler

Edebiyatçılar Derneği	9	Önsöz
M. Şerif ONARAN	11	"Sivas Kitabı" İçin
D. Fikri SAĞLAR	15	Sivas Unutulmasın!

I / İNCELEMELER (19 - 135)

Prof. Dr. Cahit TANYOL	19	Sivas Olayını Düşünürken
Prof. Dr. İlhan ARSEL	33	Din Adamları Sorunu
Nejat BİRDOĞAN	49	İslamlık'ta Aydınlığı Yok Etme Tarihi Ya da Sivas'a Giden Yollar
Prof. Dr. Alpaslan IŞIKLI	89	Yeni Dünya Düzensizliği ve Sivas'ta Olanlar
Prof. Dr. Emre KONGAR	103	Sivas Olayının Ardındaki Sosyolojik Gerçekler
Prof. Dr. Orhan ÖZTÜRK	117	Bağnazlığın Bilinçdışı Kökeni
Prof. Dr. Ünsal OSKAY	123	Anlamak mı, Korkmak mı?
Özdemir İNCE	128	Tarih Bağışlamaz

II / TANIKLIKLAR (139 - 299)

Aziz NESİN	139	Bir Sivas Oyunu Oynanıyor
Lütfi KALELİ	143	Laiklik ve Demokrasi Nasıl Korunacak?
Battal PEHLİVAN	151	Kurtulduğuma Sevinemedim
Ali BALKIZ	156	Madımak Yangını Sürüyor
Hidayet KARAKUŞ	159	Cehennemde Yedi Saat
Burhan GÜNEL	174	"Sivas Belgeseli" İçin
Cahit KÜLEBİ	185	Sivas Olayı, Hayvanlıktır!
Lütfiye AYDIN	187	Bir Kara Dizinin Önsözü
Öner YAĞCI	192	Sivas 1993 : Türkiye'nin Acısı
Ali YÜCE	195	Sivas Topluöldürümü
Zerrin TAŞPINAR	201	Artık Hiçbir Şey Eskisi Gibi Olmayacak
Şükrü GÜNBLUT	205	Madımak Yakımında Vurgulamak İstediklerim
Sami KARAÖREN	212	Şeriatçılara Göz Yumuldu
Murtaza DEMİR	216	Sivas Katliamı ve Sonrası
Kamber ÇAKIR	219	Ateşli Günler Yerine Güneşli Günler...
Ali ÇAĞAN	222	Yangından Kurtulmanın Utancı
Aydoğan YAVAŞLI	226	Tenimizde Yanık İzleri...
İ. Cem ERSEVEN	228	Ateşi Öpenlerin Türküsü
Ali Rıza KOÇYİĞİT	231	"No Passarant!"
Gülnaz ÇOLAK	235	Havada Yanık Kokusu...
Haydar ÜNAL	237	Bilmiyorum.... Bilmiyorum.... Bilmiyorum...

Dr. Demet İŞİK	239	Tanıklığının Ön Konuşması
Zeki BÜYÜKTANIR	242	Kanlı Gözyaşları
Gülağ ÖZ	246	Kongre Sıvası'ndan Katliam Sıvası'na
Mehmet ÖZER	250	Acımız ve Öfkemiz
Olgun ŞENSOY	253	Şen Gittik, Yaslı Döndük
Mahzuni ŞERİF	257	Kutsal Küller
Mehtap YÜCEL	260	Şenlik, Saldırı, Ölüm!
Doç. Dr. H. Zafer KARS	267	Ölüm Döşeginde Dost Edinmek
Dr. Necdet TAMAMOĞULLARI	270	Şairin Ölümü
Dr. Burhanettin KAYA	273	Artık Temmuz Olmayacak Oğlumuzun Adı

Başka Tanıklıklar : (277 - 286)

Prof. Dr. Cevat GERAY, Raif TÜRK, Cengiz GÜNDOĞDU, Haldun AÇIKSÖZLÜ, Cem CELASUN, Nurhan METİN, Av. Cafer AYDIN, Bekir DELİBAŞ, Elif DUMANLI, Ertan KARTAL, Birsen GÜNDÜZ, Arif SAĞ, Celal YILDIZ, Rıza AYDOĞMUŞ.

Hüseyin ATABAŞ	287	Ben de Suçluyum!...
Metin DEMİRTAŞ	291	Yakılarak Öldürülen İki Şair Üstüne
Av. Şenal SARIHAN	293	Sıvas Katliamı Davası

III / BELGELER (303 - 377)

Aziz NESİN	303	Sıvas Konuşması
Aziz NESİN	311	TGRT Muhabiri İle Söyleşi
"Müslümanlar"	319	Şeriatçıların Kışkırtıcı Bildirileri
Faruk AKINCI	324	Şeriatçıların "Sıvas Yorumu"
Sıvas Valiliği	330	"Olay Raporu"
Sıvas Valiliği	335	Yaşamlarını Yitirenlerin Listesi
Sıvas Valiliği	336	Yaralanan Konukların Listesi
Sıvas Valiliği	337	Yaralanan Polislerin Listesi
Sıvas Valiliği	338	Yara Almadan Kurtulanların Listesi
Sıvas Valiliği	339	Olaydan Sonra Tutuklananların Listesi
Ahmet KARABİLGİN	340	"Veda Mesajı"
Sıvas Emniyet Müdürlüğü	342	"Olay Tutanağı"
Sıvas Emniyet Müdürlüğü	348	Felaketin Seyir Defteri
Muhakemat Müdürlüğü	350	Hasar Raporu
TBMM Tutanak Dergisi	352	Sıvas Olayları İçin Genel Görüşme
TBMM	355	Araştırma Komisyonu Raporu
Ali BALKIZ	365	TBMM Araştırma Komisyonu Raporu'nun Eleştirisi
TBMM İnsan Hakları Komisyonu	370	Basın Bildirisi
Asım BEZİRCİ	372	"Son Yazısı"
Edebiyatçılar Derneği, TYS,		
PEN Yazarlar Derneği	376	Ortak Açıklamalar

IV / YİTİRDİKLERİMİZ (380 - 503)

Asım BEZİRCİ	380	<i>Edebiyatımızın Karıncası</i>
Metin ALTIOK	389	<i>Kendinin Avcısı</i>
Behçet AYSAN	395	<i>Arkadaşlığın, Kardeşliğin, İnceliğin Ozanı</i>
Uğur KAYNAR	400	<i>Bir Başına Ölmek</i>
Erdal AYRANCI	405	<i>Adam Gibi Adam</i>
Asaf KOÇAK	410	<i>Deli Çocuğun Öyküsü</i>
Nesimi ÇİMEN	416	<i>Son Söyleşi</i>
Muhlis AKARSU /		
Muhibe AKARSU	422	<i>İşte Geldik Gidiyoruz</i>
Hasret GÜLTEKİN	426	<i>Ne Ararsak Anadolu'da Bulacağız</i>
Muammer ÇİÇEK	431	<i>Gönlünü İnci'ye, Öfkesini Fırtınaya Katan Çocuk</i>
İnci TÜRK	434	<i>Ölürsem Açık Bırakın Balkonu</i>
Nurcan ŞAHİN	437	<i>Belki Yaşlanacağım Ama Asla Büyümeyeceğim</i>
Özlem ŞAHİN	437	<i>Genç Ölmekten Korkuyorum</i>
Sait METİN	443	<i>Pir İle Balcan</i>
Yeşim ÖZKAN /		
Huriye ÖZKAN	447	<i>Çifte Acı</i>
Carina THUIJS	449	<i>Türkiye'de Ölmek</i>
Yasemin SİVRİ	453	<i>Bir Kitap Kurdu</i>
Asuman SİVRİ	453	<i>16 Yaşındaki Semah Hocası</i>
Belkıs ÇAKIR	458	<i>Tam Bir Anadolu Kızı</i>
Menekşe KAYA /		
Koray KAYA	461	<i>Çocuk Ölümler</i>
Edibe SULARİ	466	<i>İnançlı, İçli, Vakur</i>
Schergül ATEŞ	467	<i>Çiçekleri Yaşıyor</i>
Murat GÜNDÜZ	471	<i>Hayran Olunacak İnsan</i>
Serpil CANIK	475	<i>Yaşasın Kardeşler</i>
Ahmet ÖZYURT	478	<i>Kendimi Bir Atom Bombası Gibi Hissediyorum</i>
Serkan DOĞAN	481	<i>Morgdan Sağ Çıkan Kardeş</i>
Mehmet ATAY	485	<i>Fiğ İken Biçtiler Ekinimizi</i>
Gülsün KARABABA	489	<i>Bir Kızımız Olsun Adı da Gülsün</i>
Handan METİN	495	<i>Hepsi de Birer Kubilay</i>
Gülender AKÇA	500	<i>Kardeşçe, İnsanca Yaşamak İçin Mücadele Etti</i>

V / TEPKİLER (507 - 578)

Devlet - Hükümet Yetkilileri	507
Siyasal Partiler	509
Politikacılar	514
Çeşitli Kuruluşlar	518
Sanat - Kültür Kurumları	525
Yazarlar - Sanatçılar	530
Sağcı ve Şeriatçı Kesim	567

nsanın, yaşamda iki temel tavrı vardır: Ya, yaşamını akılla biçimlendirir, yeninin peşinde koşar; ya da dinsel önermelerin değişmez kurallarına kendisini teslim eder.

Akıl, bilimi; bilim, akılı yönlendirir durmadan.

Dinsel kurallarsa, değişmeyi düşünmeden, önerildikleri günün, çağın koşullarına göre verilen yargılarla insanı yönetmeyi amaçlarlar.

Bu yüzden akılla, bilimle dünyayı ileriye götürmeye çalışanlarla, dünyayı dinle yorumlayanların bitmez tükenmez savaşımı yaşanır gezegenimizde. Aydınlıkla karanlığın savaşısıdır bu.

İnsanlığın bilimsel bir bakışla yaşamı yorumlaması kolay olmamıştır. Toplumların bilinçaltı, hâlâ ilkçağların inanç tortularıyla doludur. Bu yüzden, toplumları değiştirmek, ileriye götürmek, istenildiğinde uygar bir toplum yaratmak da kolay değildir. Bir kesim, bilimsel gelişmelerin insanlığa kazandırdıklarını düşünsel, yaşamsal olarak tadıp, tarihin genel akışını derinlemesine kavrarken; bir kesim, yanlış inançların batağında akıldışı, bilim dışı güçlerin tutsağı olarak, yeniye hep karşı çıkar; kendi inancından başka tutunacak ne akılı, ne bilgisi, ne ekonomik gücü vardır çünkü.

Toplumların yaşamında uzun süreçlerle ortaya çıkan tarihsel dönemler birdenbire belirmezler. Toplumsal çalkantıların, değişimlerin, birikimlerin yarattığı dinamizmle 'son damla' düşer, ileriye doğru sıçrayıverirler. 1789 *Fransız Devrimi*, böyle bir sıçramanın ürünüdür; **Mustafa Kemal'in** önderliğinde gerçekleşen devrim de, böyle bir birikimle ortaya çıkan bilinçli bir silkinişin sonucu...

Bu sıçramalar, bu dönüşümler, eski yaşama biçimlerinin yerine, yeni yaşama biçimleri önerirler; bunu da, yarattıkları devrim rüzgârıyla gerçekleştirirler. Toplumun bir bölümü, açıktan karşı çıkamadığı değişime, inançları yüzünden, gizliden gizliye ayak diremeye başlar. İnanıldığı düzeni yeniden kurabilmek için kendine uygun ortam yaratmaya, fırsatlardan yararlanmaya çalışır. Değişimden ödü kopar. Gerçekte en kolay değişen varlık insan olduğu gibi, en güç değişen varlık da insandır.

Kurtuluş Savaşı'ndan sonra kurulan cumhuriyetle birlikte, düşündükleri, tasarladıkları gibi bir ülke bulamayanlar, eski geleneklerin, dinsel kuralların egemen olacağı bir yaşam biçimi bekleyenler, yeni cumhuriyete karşı savaşımı bırakmadılar. Cumhuriyetin tam bağımsızlığı ilke edinen, kimseye bel bağlamadan kendi geleceğini bilimsel gerçekler doğrultusunda kurmayı, uygar bir ülke yaratmayı amaçlayan felsefesi içten içe kemirildi.

1946'larda başlayan din sömürüsü, İmam - Hatip Okulları'nı, gizli açık kuran kurslarını, genç cumhuriyeti yıkmak için bilinçli eğitim kurumlarına dönüştürdü. Kısa erimli çıkarları için bunlara ödün verip, yakın durmayı marifet sayan niteliksiz, uzgörüsüz politikacılar, bu kurumların bir gün kendileri için de tehlikeli olabileceğini, onlara da yaşama hakkı tanımayacağını düşünmediler, düşünmek istemediler.

Demokrasinin henüz gelişmediği, bugünkü anlamda yerleşmediği bir çağda **Mustafa Kemal**'in yarattığı cumhuriyeti "*antidemokratik*" olmakla suçlayan kimi aydınlara da, kazanılanı korumak, en azından bir toplumun kanıyla, canıyla yarattığı *Bağımsızlık Savaşı*'na saygı duymak düşerdi.

Aydın, bilimden yana olacak; tarihsel gerçekler açısından yeniyi savunacaktır. Toplumun özgücünü harekete geçirip, ona çağdaş uygarlık yolunda yeni bir kimlik kazandıracaktır. İnsan yaşamına zerre kadar değer vermeyen, insanlığın en temel değerlerine aldırmayan, din için işlenen her cinayeti "*gerekli*" sayanlarla savaşıyordu aydınlık!

2 Temmuz 1993'te *Sivas*'ta yaşananların öyküsünü anlatıp tarihe aktarmayı, bugün olmazsa yarın mutlaka hesabının sorulacağını altını çizmeyi amaçlayan bu kitap, toplumsal barış için de unutulmaz bir "*ders*" kitabıdır.

Bu kitap, *Sivas* cankırımının çok bilinçli, düzenli, hazırlıklı yapıldığının da altını çizmektedir.

Toplumbilimcilerin, aydınların, yazarların değerlendirmeleriyle; olayı yaşayanların tanıklıklarıyla yarınlara aktardığımız çok önemli bir "*belge*" dir bu.

Dinci kesimin, *Türkiye Cumhuriyeti*'nin aydınlığa, bilime açık yapısına, demokratik felsefesine aykırı; ülkemizin, çocuklarımızın geleceğini karartmaya kararlı oluşunun kanıtlarını sunuyoruz sizlere.

Ozan, yazar, sanatçı arkadaşlarını, kardeşlerini *Sivas*'ta "*şariat*"ın cellatlarına kaptıran **Edebiyatçılar Derneği**, toplumsal barışın laik, bilimden yana, ülkenin geleceğinde demokratik biçimde söz sahibi bireylerin çoğalmasıyla, yeni bir "*aydınlanma*" atılımıyla kurulabileceğine inanmaktadır.

Bu kitaptan sonra tarih, başka türlü okunacaktır.

EDEBİYATÇILAR DERNEĞİ

"Sivas Kitabı" İçin

Musfata Şerif
ONARAN

Edebiyatçılar Derneği
Genel Başkanı

Daha Peygamber'in sağlığında, İslam siyasetine, İslam hukukuna yorumlar getiren "*İçti-hatlar*", giderek, kurallara uygun da olsa, kuraldışı da sayılsa, nice "*mezhep*"lerin gelişmesine yol açtı. Hele "*Tasavvuf*" görüşünü benimseyen İslam düşünürleri, "*tarikât*"ların bir yaşama biçimi olarak anlam kazandığını, yaşamı kolaylaştırdığını göstermek istediler. Günümüzde de İslamiyet'in çağdaş yaşamla bağdaştırılmasını sağlayacak yeni yorumlara yönelik çalışmalar var.

Laiklik, İslamiyet'teki değişik anlayışları koruyan, insanlara hoşgörülle bakmamızı sağlayan bir değerler bütünüdür. İslamiyeti benimsemeyi kolaylaştıran değişik anlayışlar da, laik düşünceyle birarada yaşayabileceğimizin göstergesi olmak gerekir.

Yaşama biçimi olarak seçtiğimiz İslamiyet'in dar kalıbından çıkarmıyorsak, bu kalıbın dışında kalanları kendinize düşman sayacak kadar saplantılara düşüyorsak, düşünce dizgemizde bir yanlışlık var demektir. İnançlarımızı çıkarlarımız için kullanıyorsak, İslamiyet değerlerine bağlı olduğumuz yalanıyla boşuna kandırmayalım kendimizi.

Gerek yazılı, gerekse görsel basın, özellikle ulaşım ve iletişim araçları, uzakları yakınlaştırdı; dünyamızı küçülttüverdi. İnsanları tanımak, insanların iç dünyasına yakınlaşmak kolaylaştı. Bu yakınlaşma, sevgi bağlarını pekiştirdi.

Doğrusu istenirse, böyle olması beklenirdi.

Gerçekten böyle mi oldu?

Oysaki ırkçı, dinci bağnazlık, insanları acımasız bir kıyıcılığa sürükledi, *Yeni Dünya Düzeni* adına, sömürü biçim değiştirdi. Bu yüzden, dünyamızın dört bir yanında anlamsız savaşlar sürüp gidiyor.

Bir başka kötü gidiş; üzüntümüzü, sevincimizi paylaştığımız, alış - veriş mutluluğu içinde şakalaşarak yaşadığımız, evlilikler kur-

M. Ş. Onaran, ozan, yazar.
1927'de İzmir'de doğdu.
Ortaöğrenimini İzmir
Namık Kemal Lisesi'nde,
yükseköğrenimini İstanbul
Üniversitesi Tıp
Fakültesi'nde "asker
öğrenci" olarak tamamladı
(1954). Binbaşyken ordu-
dan ayrıldı (1964) ve Anka-
ra'da *Yüksek İhtisas Hastanesi*'nde uzman hekim olarak
göreve başladı. 1993 yılında
bu kurumdan emekli oldu.
Şiirleri *İstanbul, Fikirler,
Yücel, Varlık ve Türk Dili*
dergilerinde yayımlandı.
1952 *Yunus Nadi Şiir
Yarışması*'nda birinciliği
Azmi Tekinalp ve Doğan
Ergeneli ile paylaştı. *Türk
Dil Kurumu*'nda Yönetim
Kurulu üyeliği ve Yayın
Kolu Başkanlığı yaptı.
Şiirlerini, yıllar sonra *Unu-
tulmuş Şiirler* adıyla kitap-
laştırdı (1986). Şimdi *Edebi-
yatçılar Derneği* Genel
Başkanı.

duğumuz bu ülkenin insanlarıyla nasıl olup da birbirimizden uzaklaştığımız, koştüğümüz, birbirimize yabancılaştığımız, düşman durumuna düştüğümüzdür.

Sivas'ta, *Madımak Oteli*'nde, 2 Temmuz 1993'te 37 kişinin yakılarak öldürülmesi, insanları acımasız bir duruma sokan "yığın" anlayışının, tarihimizi lekelediği bir olaydır.

Bu topluöldürümü yakından izledik.

Öldürülenlerden başka, olayların içinde yaşayan kimi üyelerimiz, bu insanlık suçunun etkilerini, gerek gövdelerinde, gerekse gönüllerinde yaşamları süresince duyumsayacaklar. Ama ülkemiz bu lekeyi, silinmeyen bir utanç belgeseli olarak, yarınlara uzanan tarihi boyunca taşıyacak.

Öldürülen o güzel insanların yakın çevrelerini, gündelik yaşamları içinde, evlerinde tanıdık. Geleneklerine, göreneklerine bağlı, eli açık, yüreği aydınlık, çalışkan insanlardı.

Sürüp giden duruşmalarda gördük onları. Dövünen, yüreği yanık analar vardı. Kederlerini içine gömmüş, içlerinde kara/yeşil ağı gibi bir acı akan, suskun insanlar vardı.

Duruşmalarda sanıkları da gördük. Oturuşlarında, bakışlarında yabancı, saldırgan bir anlam, buldukları ortamdan uzaklarda, bir başka dünyada yaşıyor gibiydiler. Kalabalık duruşma salonundaki gergin ortamı yatıştırmak kolay değildi.

"*Sivas Kitabı*"nda, öldürülenlerin çevresini öğrenirken, o yoksul insanların ne denli onurlu, ne denli gönül insanı olduklarına yakından tanık olacaksınız.

Güncel akışı içinde, gazetelerin, dergilerin bir yerine sıkıştırılmış olguları yorumlarla, kimlik açıklamalarıyla, dipnotlarıyla bütünleştirerek, okurlarımıza kapsamlı bilgiler versin diye derledik.

Olayların içinde yaşayanların, olaylara tanık olanların, izlenimlerini, duygusallığa düşmemeye çalışarak, nasıl yalın bir anlatımla sergilediklerini de göreceksiniz.

Daha önemlisi, konusunun uzmanı yazarlardan, tarihsel gelişmesi içinde, değişik yönleriyle Sivas topluöldürümünün nedenlerini öğrenirken, olayların kökenine indiğinizi anlayacaksınız.

Yanıt bekleyen küçük sorular var.

Susmak, olayları görmezden gelmek, neyi kurtarır? Tanrı, *Madımak Oteli*'nde 37 kişiyi yakarak öldürenlerin Tanrı'sı mı? Yapay

gündemlerle günü kurtarmaya çalışan siyasetçi, kendini kurtarabilecek mi?

Fazıl Hüsnü Dağlarca, bir şiirinde,

"Ne sıcak vücutlar gitti

Toprağı ısıtmak için" diyordu.

Bunca ölüm, ülkemize barışı , mutluluğu getirebilecek mi?

Daha uzun yıllar, bu soruların yanıtını arayacağız.

"Sivas Kitabı"; başucumuzdan, elimizin altından eksik etmememiz gereken bir belgeler kitabıdır. Bu kitapla, en azından kendimizi sınavacak, gerçek kimliğimizi öğreneceğiz.

Sivas

Unutulmasın!

D. Fikri SAĞLAR

Kültür Bakanı

İnsanlık tarihinin en acılı ve bir o kadar da utanç verici bölümlerini; düşüncelerinden, inançlarından ötürü cezalandırılmış, 'resmen' tutsak edilmiş, ortadan kaldırılmış insanlar ve kitleler oluşturur. Fakat, her şeye karşın, işin gene insanlık adına umut verici bir yanı yok değildir: İnsanın, salt insan olmaktan kaynaklanan büyük onuru ve direnme gücü her katliamanın, tutsak edişin ardından bir kez daha ayağa kalkmıştır. Evrenin algılanmasında, dünyanın dönüştürülmesinde ve yeniden tanımlanmasında, bu kişilerin acı çekmelerine yol açan düşüncelerinin, görüşlerinin sınırsız katkısı olmuştur.

İnsanlık ve bilinci, karanlıklardan aydınlığa yürümesini bilmiştir.

Türkiye'nin kısa tarihi de bu türden sancılarla doludur. Türk düşüncesinin çağdaşlaşma süreci, yalnızca evrensel düşünceye eklenmeyle değil, aynı zamanda düşüncenin özgürleştirilmesi ve yeni bir ufka taşınmasıyla belirlenir.

Yerleşik düzen, kurulu dizge, her zaman ayrıksı, tartışan, eleştiren, soran ve sorgulayan yaklaşımlara kapalı kalmıştır.

Belki bir dönemlerde bunu, kabul etmek değil ama, anlayabilmek olanaklıydı. Bilincin yeterince gelişmediği, öncül örneklerin yeterince çoğalmadığı ve insanlığın kendisini yalnızca edimle sürdürdüğü dönemlerde, düşüncenin karşısına kaba güçle çıkmak, nesnel bir düzleme oturtulabilirdi.

Oysa, aradan çok uzun yüzyıllar geçtikten sonra da aynı yöntemlerin, anlayış ve yaklaşımların sürdürüldüğünü görmek, yalnızca bir tek şeyi, isyanı doğurabilir.

Sivas olaylarından sonra yaşadığımız en baskın duygu budur.

Orada, kendi karanlık düşüncelerini ege-men kılmak için, çaresizliklerini bile bile, insanlarımızı yakan saptırılmış kitleler, bize yalnızca bir tek şeyi öğretebilmişlerdir: Dü-

D. F. Sağlar, yönetici, politikacı. 1953'te Mersin'de doğdu. Orta ve lise öğrenimini Galatasay Lisesi'nde tamamladıktan sonra, 1978 yılında Hacettepe Üniversitesi İşletme Yönetimi Bölümü'nden mezun oldu. 1983 yılında *Halkçı Parti*'den İçel Milletvekili seçilerek parlamento'ya girdi. TBMM Başkanlık Divanı Üyeliği, TBMM Kültür, Sanat Yayın Kurulu Bilimsel ve Sanatsal Faaliyetler Komitesi Başkanlığı yaptı. 1985 - 1986 yıllarında *Sosyal Demokrat Halkçı Parti* Genel Başkan Yardımcılığı, 1986 - 1988 yılları arasında ise *SHP* Genel Sekreterliği yaptı. 49. ve 50. hükümetlerde Kültür Bakanı olarak yer aldı. 14 Nisan 1994 tarihinde yeniden *SHP* Genel Sekreterliği'ne getirildi. Tiyatro sanatçısı Serap Sağlar ile evli ve iki çocuk babası.

şünce özgürlüğüne yönelik duyarlılığımızı canlı tutmayı!..

Türkiye toplumunun genç demokrasisinin buna gereksinimi vardır.

Demokrasi, yalnızca özgürlükler rejimi değildir. Aynı zamanda bir 'disiplin' rejimidir.

Demokrasi, yalnızca çoğunluk düşüncesinin egemenliği olarak da anlaşılamaz. Demokrasi, çoğunluk düşüncesinin, azınlık haklarını gözeterak yönetimde bulunmasıdır. Kendi karşıtı düşüncelere özgürlük ve hak tanımayan bir yönetim, adı ne olursa olsun, "demokrasi" değildir.

Demokrasinin temellenmesi, demokrasi kültürünün yerleştirilmesiyle olanaklıdır. Türkiye'nin bu doğrultuda alması gereken bir yol vardır. Bunu açıkca dile getirmeliyiz. Yaşadığımız dönem, içinden geçmekte olduğumuz karmaşa ve nihayet ayağa kaldırılmak istenen kara bir düşünce, bizi bu zorunlulukla karşı karşıya bırakmaktadır.

Bu nedenlerle *Sivas* olaylarının sürekli olarak anımsanmasını, belleklerde yaşatılmasını istiyoruz.

Kültür Bakanlığı bu konuda öncü olmaktan, üstüne düşeni yapmaktan bir an olsun geri durmamıştır. Bunu, tarihe karşı bir sorumluluğu olarak görmüştür. Tarihin, bu doğrultuda verdiği çabadan doğan hakkını teslim edeceğine de içtenlikle inanmıştır.

Düşüncenin aydınlığı, her türlü karanlığı aşacak güçtedir. Türkiye halkının laik, demokratik, çağdaş bir düzene yönelik eğilimi ve verdiği destek açıktır. Kısa demokrasi tarihimiz, Türkiye halkının bu konudaki duyarlılığının tanığıdır.

"*Sivas olayları*" o tanıklıkların en son ve -acısı içimizi yaksa da-bilinçlerimizde her zaman yaşayacak son halkasıdır.

Sivas'ta bıraktığımız, ama yüreklerimizde yaşatacağımız kültür şehitlerimizi bir kez daha saygıyla anıyor, anılarını sonsuza dek yaşatacağımızı bir kez daha yineliyoruz.

İNCELEMELER

(Yazı sırasına göre)

- Prof. Dr. Cahit TANYOL
- Prof. Dr. İlhan ARSEL
- Nejat BİRDOĞAN
- Prof. Dr. Alpaslan IŞIKLI
- Prof. Dr. Emre KONGAR
- Prof. Dr. M. Orhan ÖZTÜRK
- Prof. Dr. Ünsal OSKAY
- Özdemir İNCE

Sivas Olayını Düşünürken

Cahit TANYOL

Bütün dinler, "inanç alanı"na hitap ederler ve aklın sınırları dışında egemen olurlar. Çünkü, aklın çözeceği sorunlar için hiçbir dinsel yardıma gereksinim olmadığı gibi, peygambere ve Tanrı'ya da gerek yoktur. Ne inanç alanına akılla girilir, ne de akıl alanına inançla. Bununla, "akılla inanç"ın birbiriyle çelişik ve karşıt olduğunu söylemek istemiyor, sadece her ikisinin alanlarının ayrı olduğunu belirtmek istiyoruz. *Inanç*, özü gereği, tartışmasız kendini kabul ettirir. Kapıları her türlü şüpheye kapalıdır. Bir Hıristiyan, "teslis"e (Tanrı, Oğul, Kutsal Ruh) inanmazsa, Hıristiyan olamaz. Bir Müslüman, Allah'ın birliğine ve Muhammet'in kulluğuna inanmazsa, Müslüman sayılmaz. Bilim ise aklın deneme ve yanılmalarına dayanır. Birinin yolunu şüphe aydınlatır, diğerinin önünü şüphe karartır. İnanç alanıyla akıl alanını birbirinden mucizeler ayırır. İsa ölüyü diriltir, Musa asasını yılan yapar, Kızıldeniz'i yürüterek geçer. Birisi Allah'ın oğludur; diğeri Allah'la yüz yüze gelir. Her ikisi de olağanüstü alanların temsilcisidir.

Ahlak da din gibi inanç alanıdır. Tevrat'taki "On Emir- *Emavir-i Aşere*", bütün dinlerde geçerli ahlak kurallarını içerir. İsa ise müminlerini Tanrı'nın çevresinde kaynaşmaya çağırır. "Bu et benim etimdir, bu şarap benim kanımdır. Bu eti yiyiniz, bu şarabı içiniz" diyerek, Tanrı'nın ruhunu müminleriyle paylaşmak ister. Yahudilik dışı dönük, Hıristiyanlar içe dönük bir ahlakın habercisidir.

İslam'ın peygamberi ise herkes gibi bir "kul"dur. Ne mucizesi, ne de kerameti vardır. Üstelik de kendini, dünya işlerini düzenlemek ve ahlaki tamamlamakla görevli sayar. Ne Musa gibi Tanrı'yla yüz yüze gelmiştir, ne de "Allah'ın oğlu"dur. Hazreti Muhammet, inanç alanı çok kısıtlı, akıl alanı alabildiğine geniş bir evrenin temsilcisidir. Allah tarafından, dünya işlerini düzenlemeye memur edilmiştir. Dünya işlerini düzenleyebilmek için ahlak kuralları yetmez, hukuk kuralları gerekir. Daha

C. Tanyol, Prof. Dr. , yazar, emekli öğretim üyesi. 1914'te Nizip'te doğdu. Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü'nü (1935) ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nü bitirdi. (1944). 1939 - 1940 yıllarında İzmir'de *Aramak* dergisini çıkardı. 1982'de Edebiyat Fakültesi profesörlüğünden emekliye ayrıldı. Yayımlanmış yapıtları: *Kurtuluş ve Fetih Destanı* (1969), *Sosyolojik Açından Din, Ahlak, Laiklik ve Politika Üzerine Diyaloglar* (1970), *Türk Edebiyatında Yahya Kemal* (1985), *Laiklik ve İrtica* (1989), *Çankaya Dramı* (1990), *Son Liman* (Bütün Şiirleri, 1992), *Kürtler İle Türkler* (1993).

açık bir deyişle, İslam'ın Peygamberi, kanun "koyucu" olması gerekir ve devlet kurucudur. Bu niteliğiyle, aynı zamanda aklın da temsilcisidir.

Hazreti Muhammet'in değişmez üç niteliği vardır:

- * *Kul olması,*
- * *Halife, yani devlet başkanı olması,*
- * *Ahir zaman peygamberi olması.*

Bu üç nitelik, birbiriyle çelişir. *Kul* olmayla *halife* olma, birbiriyle uyuşur. Çelişki, kendisinden sonra başka bir peygamberin artık gele-meyeceği iddiasındadır. Çünkü, toplumlar sürekli olarak değiş-mektedir. Oysa Peygamber, **Tanrı** kelamının aktarıcısıdır. **Allah**'ın kelamı değişmez, "*nas - dogma*"dır. Yani burada "*akıl*"la "*inanç*" biri-birine karışmaktadır. Böylece, İslamiyet'te **Hazreti Muhammet'in** ha-lifelik niteliği, peygamberlik niteliğinin önüne geçmektedir ve akıl ön planda rol oynamaktadır. Öyle ki, "*Akılla nakil* (Allah'ın kelamı) *taar-ruz ettikçe* (yani çeliştikçe), *akıl tercih, nakil tevil olunur.*" Başka bir deyişle, akılla nakil çatışırsa, akılı tercih etmek, nakli de ona uydur-mak kuralı, kelamcılar tarafından prensip olarak kabul edilmiştir. İslamiyet, sonunda bir devlet dini haline gelince, onun akılcı yönü her alana el atmış; öyle ki, **Allah**'ın varlığı ile yokluğu, *Kuran*'ın **Allah** kelamı mı, yoksa kul kelamı mı olduğu tartışma konusu olmuş, hatta akılcı felsefenin kurucusu olan Fransız filozofu **Descartes**, **Tanrı**'nın varlığını kanıtlamak için kullandığı delilleri, İslam felsefesinden ve kelamcılarından almıştır. Bunlar iyi de, bu arada bütün dinlerin nite-liği olan "*inanç*", bu akıl emperyalizmi içinde yitirilmiş ve aklın, hu-kuksal katılığı, "*inanç*"ın özünü yaralamıştır. İşte İslamiyet'in büyük dramı ve her devirde irticanın ana kaynağı, bu kemikleşmiş aklın, inanç kisvesine bürünmüş olmasındandır. İncanın olmadığı yerde din yoktur. Peygamberler akılı değil, inancı temsil ederler. Her ne kadar **İmam Gazali**, aklın neden olduğu kargaşadan dini kurtarmak istemişse de, bu sadece, imanın akıldan önce geldiğini ve aklın çelişkilerini kanıtlamaktan öte bir anlam taşımaz.

Aklın inanç alanını egemenliği altına almasının en büyük kötülüğü, Peygamber'in ölümünden sonra, **Hazreti Osman**'dan itiba-ren, İslamiyet'in bir din olmaktan çıkarak, ırkçı bir Arap İmparatorluğu'na dönüşmesidir. *Emeviler* devrinde İslamiyet, dünya egemenliğine yönelmiş olan Arap milliyetçiliğinin bir aracı olmuş, İslamiyet'i kabul eden diğer milletler ve kavimler, Araplar'ca köle olarak görülmüştür. Öyle ki, Arap olmayan bir ana ya da babadan doğan çocuğa "*parya*" muamelesi yapılmış, Arap çocuklarının onlarla oynamasına bile izin verilmemiştir. İslamiyet, ancak Araplar'ın elle-rinden kurtarılacak İranlılar'ın, Türkler'in eline geçtiği zaman, çeşitli

tarikatlarla ie dönük, an bir inanç haline gelmiştir. Abbasiler ve Selçuklular döneminde İslamiyet, Arap ırkçılığından ve Arap Müslümanlığı'ndan arındırılmış; halis bir Türk mezhebi olan *Alevilik*'te, kalbe seslenen sıcak bir duaya dönüşmüştür.

İki siyasi darbe, *Sünnilik* yoluyla Araplaşmış bir Müslümanlığı, Türk milletine resmi bir din olarak kabul ettirmiştir. Bunlardan biri, **Yavuz Sultan Selim**'le **şah İsmail** arasındaki egemenlik kavgası, diğeri de **Sultan İkinci Mahmut** döneminde Yeniçeriliğin kaldırılması olayıdır. Çünkü, Yeniçeriler'in manevi lideri, Türk Müslümanlığı'nı temsil eden **Hacı Bektaş Veli**'ydi.

Tarikatların ve medreselerin kapatılması döneminde, Türkiye Cumhuriyeti'nin Bektaşi ve Aleviliğe bir ayrıcalık tanımaması, 1950'dan sonra Arap Müslümanlığı'nın yeniden hortlamasına neden oldu. *Demokrat Parti*, Türkçe ezanı Arapça'ya çevirmekle, bu katı Arap Müslümanlığı'nı, tahrip gücü yüksek bir bomba gibi Türkiye Cumhuriyeti'nin temellerine yerleştirdi.

Sivas Katliamı, bunun sönük bir habercisidir... Ülkemizde Emevi Müslümanlığı'nın "şerrlhalefi" olan Suudiler'in tellallığını yapanlar, onların, **Hazreti Muhammet**'in peygamberliğini inkâr eden *Vahabiler*'in döküntüsü olduklarını acaba biliyorlar mı?

Papa II. Paul, İmam Gazali ve Cennette Seks

Papa II. Jean Paul, geçenlerde *Vatikan*'da vermiş olduğu vaazda, cennette seks olamayacağını, insanların seks yapmaksızın, kardeş kardeş günlerini geçireceğini ve karı koca olamayacağını söylemiş.

Bizim *Diyanet İşleri Yüksek Kurulu* yelerinden bir akli evvel, hemen **Papa'yı** yalanlıyor:

"Belli ve meşru ölçüler içinde, kadın ve erkekler birbirlerinden faydalanırlar. Dünyadaki bu nimetlerin aynısı, hatta daha üstün olanları cennette var."

Bu zat, bu iddialarla Hıristiyanlar'ı, Müslüman cennetinin haz ve şehvet panayırına mı çağırmak istiyor, yoksa cennetin **Allah** tarafından kendisine teslim edilmiş tapusu mu var? İnsanların inançlarına ve bu inanç çevresinde kümelenen zlem ve düşlerine saygı göstermek, gerek dinin, gerekse ahlakın ortak emridir. *Diyanet İşleri* makamı, inanç alanının temsilcisidir. Oraya, aklın verileriyle girmek, yani inancı kanıtlamaya çalışmak, bizi hem aklın, hem inancın ötesinde bir hezeyana götürür.

Bazı şeyler tartışılamaz. İnsanın lm ötesi serüveni de bunlardan biridir. şimdi bu seks fetvacısı zata soruyorum. Cennette ve cehen- nemde neyin olup neyin olamayacağını ancak **Allah** bilir. Cennetin

birtakım maddi hazlarla yüklü olduğunu kabul ettiğimiz takdirde, başta *Refah Partisi* olmak üzere, kendilerini "*maneviyat ve mukadde-sat*"ın temsilcisi sayan bütün sağ partiler ve bütün bir diyanet ordu-su, "*manevi*" sözcüğüyle tam bir çelişkiye düşmüş olmayacaklar mı? Çünkü, haz ve şehvet, insanın en doğal ve hayvanlarla ortak içgüdüsel yanıdır. Cenneti bu kadar kaba bir materyalizm anlayışı içinde düşünmek, materyalist ahlak felsefesinin bile isyan edeceği bir anlayıştır.

Ölüm ötesini en çok kurcalayanların başında bulunan ve her türlü geri düşünceye dayanak üreten **İmam Gazali**'nin bile bizim *Diyanet İşleri*'ne egemen olan ahiret anlayışına karşı olduğunu söyleyecek olursak, İslamiyet'in bu tür adamlar elinde nerelere sürükleneceğini düşünmek bile umut kırıcıdır.

İmam Gazali, "*aklı*" en kötü kullanan ve onu, inanç alanının bütün dar dehlizlerinde koşturan en büyük İslam filozofudur. Aklın inanç karşısında aczini ve yetersizliğini kanıtlamak için yazmış olduğu *El Munkiz*'de, filozof ve kelamcılara hücum etmektedir. Cennet hakkında ileri sürdüğü fikirleri üç esasta toplamıştır:

● *Cenneti duyu verileriyle algılayan ve orada beden hazlarının varlığına inananlar. Gazali'ye göre bu lezzetler, Kuran'da, şehvetine düşkün kimse-ler için zikredilmiştir. "Peygamberin sahabeleri arasında da cenneti böyle düşleyenler vardı" der.*

● *Cenneti hayal gücüyle, yani bedensel değil, ruhun duyduğu bir haz olarak anlayanlar ve manevi bir sevinç olarak düşleyenler.*

● *Cenneti, akli lezzetler olarak algılayanlar. Buna Gazali, aklın sevinci, aklın coşkusu ve "mükâşefe", yani sezgi yoluyla varılan bir "saadet-i uzma", yani "büyük mutluluk hali" diyor.*

Gazali, "*ruh*"la "*beden*" arasındaki bağlantıyı zorunlu görmez. İnsan bu dünyadayken bedenli, öldüğü zaman bedensizdir. Ruh, kendisini yaratıcı bilen ve yaratılanı algılayan bir cevherdir **Gaza-li**'ye göre.

Farabi ve **İbn-i Sina**'yı, evrenin yaratılmadığına inandıkları için *tek-fir* (kâfir) ilan eden ve onları cehennemlik olarak gören, **İmam-ı Azam Ebu Hanife**'ye karşı saldıracak kadar katı olan ve İslam kelamcılarını bile cehennemin bir hücreğine atmaktan çekinmeyen **Gazali**, acaba, "*Cennette huriler var, bunlar Allah tarafından insanların hizmetine sunul-muştur. Dünyadaki cariyelerin bir benzeri de cennette olacak*" diyen bir din görevlisini, cehennemin hangi köşesine fırlatacak, dersiniz?..

Türkiye, her gün biraz daha bir çıkmaza doğru itiliyor. İç ve dış

politikada bir tür yanlışlar dramı birbirini izliyor. Bir yandan siyasi partiler koro halinde, ordunun her türlü müdahalesini de demokrasiye indirilmiş bir darbe olarak öne sürüyor ve koşullar ne olursa olsun, hiçbir kuvvetin bundan böyle Meclis'e el koyamayacağını, kelimelerin üstüne basa basa söylüyorlar.

Bu doğru. Elbette askerlerin kışlasından çıkarak, ikide bir Meclis'i kapatmasını kimse onaylayamaz. Hele 12 Eylül'ün; demokrasiyi tutunamaz hale getiren birtakım haksız ve yersiz kullanımları düşünülecek olursa, Sayın Evren'in seçimi ve anayasa maddesiyle Çankaya'da oturan kumandanların tartışmalı durumu, yapılan tahribat yanında hiç kalır.

Oysa 12 Eylül, her gün biraz daha artan ve ülke çapında bir *Mene-men Olayı* provasını gündeme getirmeyi tasarlayan irtica olayının palazlanmasına en elverişli ortamı hazırlamış bulunuyor.

Demokrasinin işleyişini sağlayan toplum ve devlet kuruluşlarının kapısına bir bir kilit vuruldu. Ordudan başka kontrol kuvveti bırakılmadı ve halka, tüm insanları birbirine bağlayan dinsel ilişkinin dışında, dayanışmayı sağlayacak tek bir örgüt kalmadı.

Oysa dinin görevi, toplumsal dayanışma değil, kulla Tanrı arasında bireysel bir ilişkidir. Ortak bir sorumluluk söz konusu değil. Ne var ki, toplumsal değerler gücünü yitirdikçe, onun yerini din doldurmaktadır.

Siyasi partilerin oy avcılığı peşinde koşmaları, kötülöklere göz yummayı, yanlışlara ödün vermeyi herkeste bir beklenti haline getirdi. Yanlış kentleşme, yanlış eğitim, seçim zamanlarına özgü yanlış icraat, Türkiye'de demokrasinin bir kuralı haline geldi. Kısacası demokrasi, bir anlamda devletin temel işlevlerinin aşılması demek oldu.

Aslında sözünü ettiğimiz bu konular, demokrasinin olduğu her ülkede, rejimin bir hastalığı olarak var olagelmıştır. Elbette iktidarlar, yalan üzerine kurulamaz. Ancak bizde siyasi partilerin sadakatle uyguladığı tek ortak tüzük maddesi bu olduğu için, halk, hiç olmazsa kendisine umut kapısını açık bulunduran partilere oy vermek zorunda kalıyor.

Gerçekten halkın siyasi partiler karşısındaki davranışı, "*Al birini, vur birine*"dir. Hiç kimse, siyasi partilerin tüzüğüne göre oy kullanmayı zaten düşünmüyor. Tüzüğü yapanlar da buna inanmıyorlar.

Böyle olunca, politikada yalancılığın yerini dinsel mürailek alıyor. Kendilerini sağcı olarak gören bütün partiler, "*muhafazakâr*", "*milliyetçi*", "*mukaddesatçı*" laflarını aralarında paylaşmak için yarış ediyorlar. Bunun çığırıklanlığını da ordu ordu örgütlenen din sömürücüleri yükleniyor. Diriltilmiş olan yeni medreseler, devletin laik kadro-

larında yer alıyor ki, Osmanlı devletinin bütün tarihinde bu tür bir olaya rastlamıyoruz.

Osmanlı tarihinde, bir softa isyanları vardır. Celali ayaklanmalarından daha tehlikeli. Asker kaçaklarına sığınak olan medreseler tıklım tıklım. *Karabaş tecviti* öğrenenler, köyleri doldurmuş. Köy bu softa kalabalığını beslemeyince, softalar dağa çıkmış. Köyleri, şehirleri basmışlar. Üzerlerine asker gönderilmiş ve bütün medreseler kapatılarak, elebaşları İstanbul'da gözaltına alınmış.

Köprülü Mehmet Paşa gibi, savaştan kaçtıkları için 40 bin Yeniçeri'yi idam eden bir vezirin zamanında oluyor bu olaylar.

Softa İsyancıları'nın gerisinde, büyük bir insan harcaması vardı. Köy onları beslemediği için köyü soymuşlardı. Hiçbir politik güçleri yoktu. Şimdikilerse, bir ahtapot gibi devletin bütün kadrolarını ele geçirmek için savaşmaktadırlar.

Ve ufukta ne bir **Köprülü Mehmet Paşa** görülüyor, ne de bir **Mustafa Kemal**...

Vatani Kurtararı Korumayan, Vatani Koruyamaz

Ünlü Fransız romancısı **Gustave Flaubert**, 1871 savaşında harap olan *Tuilleres Sarayı*'nın yıkıntılarına bakarak, "*Eğer benim Duygusal Eğitim* (Education Sentimentale) adlı romanımı anlamış olsaydılar, *Fransa'nın başına bu felaket gelmezdi*" diye kendi kendine safça söylenirmiş. Gerçekçilik akımının öncüsü olan **Flaubert**'in bu çocuksu gururundaki çelişkiyi kendi kişiliğimde bönleştirerek, şeytana pabucu ters giydiren müminlerin ülkesinde yaşadığımı unutsaydım şöyle derdim: **Atatürk**'e saldıran ya da hakaret eden bir kişi için üniversiteler, siyasi partiler, sendikalar, okullar, yargı organları günlerden beri *Anıt-kabir*'e taşıyorlar... Ona, devrimlerini koruyacakları konusunda güvence veriyor, coşkulu sözler yazıyorlar deftere. Bütün kentlerin ve kasabaların meydanları, çoluk çocuk, kadın erkek, genç ihtiyar göstericiler ve protestocularla dolup taşıyor. Dışarıdan bakan bir göz, bu "*sadakat komedyası*" karşısında aptallaşır. Geceleri mezarlıklarda cesetleri karıştıran bir adam için değer mi bu kadar ayaklanma? Bu soruya, "*Amaç, onun arkasındaki irticaya gözdağı vermek*" yanıtı da gelse, bu bizi gülünç olmaktan kurtaramaz.

Önemli olan, Türkiye'de **Mezarıcı**'ları üreten ortamın yok edilmesidir. Bu ortamın tezgâhlandığı en büyük karargâh, Türkiye Büyük Millet Meclisi'dir. 1924'te çıkarılan "*Tevhid-i Tedrisat*" (öğretim ve eğitimde birlik) *Kanunu*'nu işlemeze hale getirerek, medreseleri, İmam Hatip Okulları, İslam Enstitüleri, İlahiyat Fakülteleri adı altında hortlatanlar; sayıları yüz binleri aşan bir dinsel cemaat ordusu yaratanlar; onları ülkenin bütün öğretim ve eğitim ve de yönetim kadrosunda

etkin hale getirenler; sağcısıyla solcusuyla oy bezirgânlığı yapanlar, siyasi partiler değil mi? Ülke, baştan başa bir cami ve mescit yapma seferberliğine girmiş bulunuyor. İnsanları Sivas olaylarında olduğu gibi diri diri yakan kadroların yetiştirilmesine ortam hazırlayan politikacıları bir yana bırakalım, neden o zaman şimdi meydanları dolduran bu kurum ve kuruluşlardan ses yoktu? Neden bir tür *Şeriyeye Bakanlığı*'nı diriltmeyi simgeleyen Diyanet İşleri Başkanlığı'na sekiz on bakanlığın bütçesi ayrıldığı zaman, birkaç gazete haberi dışında ortada bir ölüm sessizliği vardı? Neden üniversiteler, barolar, sendikalar ve adalet örgütleri sokaklara dökülüp, irtica ordularına olanak hazırlayan bu bütçe hovardalığına isyan etmiyorlar? Daha dün Sayın Çiller, bir Şeyhülislamlık kisvesine bürünmüş olan Diyanet İşleri'nin 74. yıldönümünü kutlamalarına katılırken, *Tevhid-i Tedrisat Kanunu*'nun aynı yıldönümü paylaştığını unutmuş görünüyor. Böyle bir bakış açısı, "*laik devlet ilkesi*"nin, bizzat devletin başında bulunanlar tarafından çiğnendiğinin bir göstergesidir.

Bütün bunlar Türkiye'de, öküzü çalan hırsız beraat ettirip öküzü tutuklamayı adalet, silahı kullanan eli bırakıp silahı "katil" diye teşhir etmeyi marifet sanan bir zihniyeti ortaya çıkarmaktadır.

Bu gerçekler karşısında hedef belliyken, yapılan mitingler, protestolar, kolektif bilinci ne kadar ayakta tutarsa tutsun, bir saman alevi gibi söner, yerini kitle psikolojisine bırakmak durumundadır. Yakın tarihimizde bunun birçok örneği vardır. 1912 Balkan Savaşı'nda meydanlar mitinglerle, bayraklarla donatılıyor. Üniversite öğrencileri sokaklara dökülüyor, "*Ya savaş, ya ölüm!*" nara-ları etrafı inletiyordu. Sonra bir de bakıyoruz ki, dünkü eyaletimiz Bulgaristan, Edirne'ye girmiş. "*Ya Girit, ya ölüm!*" demişiz, Girit elden gitmiş. "*Ya Bosna, ya ölüm!*" demişiz, Bosna elden gitmiş...

Şimdi stadyumlarda üretilerek meydanlara ve sokaklara salınan yeni bir slogan var. "*En büyük Beşiktaş, başka büyük yok!*" gibisinden, "*En büyük Atatürk, başka büyük yok!*" dediğimiz gün, Atatürk yoktur. Vatani kurtarını korumayan, vatani koruyamaz.

Bizim aslan aydınlar, şeriatı bir yobaz tasma gibi Arap Müslümanlığı'nın boynuna takmayı laiklik sandığı sürece, daha çok Erbakan'lar, Mezarıcı'lar zuhur edecektir.

Biz burada, gerçek *Atatürkçüler*'le samimi *Müslümanlar*'ı devre dışı bırakan laiklik ve din sömürücülerinin yuvalandığı kovukları göstermeye çalıştık. Türkiye'nin politik kaderine bunlar egemen olduğu sürece, devletin Sivas olaylarında göstermiş olduğu uyuşukluk, birçok Sivas olayına bir çağrı olacaktır.

Laikliğin Temelleri Sarsılıyor!

Türkiye'nin tarihinde dinsel fanatizmin azgınlaştığı her devirde, düşüncede bir durgunluk, toplumda bir kargaşa ve devlette bir şaşkınlık görülür. Türkler'in İslam dinini kabul ettiği dönemlerden günümüze gelindiğinde, İslamiyet'in:

a. *Bir inanç sistemi,*

b. *Bir egemenlik aracı* olarak kullanıldığını görüyoruz. O bir inanç olduğu zaman, müminler Allah'a saygı, Resu'lüne sevgi yollarını araştırmış, buradan içe dönük bir din anlayışı doğmuş. Başta *Alevilik* olmak üzere, tarikatların çoğu bu yolu izlemişler. İslamiyet, dışa dönük bir amaca yönelince katılaşmış, hukuksal bir baskı haline gelmiştir. Böylece "*tarikat*" ve "*şeriat*" gibi iki yol ortaya çıkmıştır. Şeriat, hukuku; tarikat, ahlaki temsil etmiş; birisi medresede, diğeri "*tekke*"de kurumlaşmıştır.

Medresenin iki dayanağı vardı. O, bir taraftan "*kadılık*", bir taraftan ibadet yeri olan "*cami*"ye eleman yetiştiriyordu. Kısacası, devletle birlikti. Her ikisinin de kendine özgü örgütleri vardı. Medrese, *cami*, *imam*, *müezzin*, *vaiz* gibi kurum ve meslekleri içeriyordu. *Kadılık*, adaleti simgeleyen bağımsız bir devlet kurumuydu. Bunun yanında bir *müftülük* vardı. Hüküm vermez, "*fetva*" verirdi. Türkiye Cumhuriyeti, 1924 tarihinde hilafetle beraber *Şeriyeye Bakanlığı*'nı ve ona bağlı olan *kadıılığı* kaldırdı ve *müftülük* makamını Diyanet İşleri Başkanlığı'na dönüştürdü. Tehlike, kurumun yetki ve alanını genişletmesinden geliyor. Bu kurumların, yani "*şeriat*"ın tabanı devlette, "*tarikat*"ın tabanı ise milletteydi. Şeriatın kadısı, müftüsü, subaşı, jandarması, imamı, vaizi, müezzini vardı. Tarikatın ise dedeleri, babaları, velileri vardı. *Tarikat*, kaynağını halka; *şeriat*, gücünü devlete dayamıştır.

Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda *şeriat* ve *tarikat*, devleti omuzlayan iki ayrı uyumlu gücü temsil ediyordu. Bu nedenle *şeriat* diktaya, *tarikat* demokrasiye daha yatkındır. Kışla, yani ordu *tarikata*, *medrese* ise *şeriate* dayanıyordu. Yeniçeri Ocağı, *Hacı Bektaş Veli*'ye bağlıydı. Bunların ibadeti tekkede "*huu!*" , kışlada "*gülbank*" çekmede özetlenebilirdi. Şeriatın din anlayışı ise hem karmaşık, hem baskıcı, hem dışa dönüktü. Devletin hayrına ve şerrine ortaklı.

Zamanla bu iki kurum arasında kıskançlık, çekememezlik ve düşmanlık çıktı. *Yavuz Sultan Selim*'le *Şah İsmail* arasındaki çekişme, devleti *şeriat* yönüne itti. *Medrese* ağırlık kazandı. *Tarikat* ise *Yeniçeri* kışlaları içinde ordunun manevi bir inanç simgesi olarak kaldı. *Bektaşilik*, kışla dışında da itibarını yitirmemekle beraber, "*Alevilik*" biçiminde, *şeriatın* katı *fetvasından* kendini koruyamadı. Öyle ki, devrin katı ve fanatik müftüsü *Ebusuud Efendi*, *Yunus Emre*'nin:

*Cennet cennet dedikleri
Birkaç köşe birkaç huri
İsteyene ver sen onu
Bana seni gerek seni*

dizelerini *tefîr* etmiş, yasaklanması için fetva vermiştir.

Ve yine **Fatih**'le Akkoyunlu Hükümdarı **Uzun Hasan** ve onların torunları olan **Şah İsmail**'le **Sultan Selim** arasındaki rekabet, şeriatla tarikatın düşmanlığına ortam hazırlamış ve bu politik kavgayı, şeriat ehli kendi lehlerine çevirmek için, en kanlı fetvalara başvurmuşlardır. Sadece *Bektaşilik*, Yeniçerileri'n koruması altında olduğu için, bu yobaz saldırısının dışında kalmıştır.

Bu fırsatı da, **Sultan Mahmut** tarafından 1824 tarihinde Yeniçeriliğin kaldırılması onlara sağlamıştır. **Yavuz Sultan Selim** zamanındaki saldırı ise, Yeniçeriliğin kaldırılmasıyla Bektaşiliğe yönelmiş, aynı iftiralar bu sefer de *Bektaşilik* ve *Alevilik* için yinelenmiştir. Bektaşiliğin ve Aleviliğin bir tür değişmez ahlak kuralı olan:

*"Eline, diline, beline sağlam olma"*yı öğütleyen bir inanışın mensuplarını, kadın erkek mum söndü ayinleriyle iftira yağmurlarına hedef yapmışlardır. *Ayini Cem* gibi ahlaki kutsallığın bir simgesi olan dinsel toplantıları kötülemek için her türlü çareye başvurmuşlardır. İşin ilginç yanı, bu şeriat softaları, Aleviliğin *"eline, diline, beline sağlam ol"* düsturunun tam zıddı bir yol izlemişler ve her devirde küfürbazlık, mürailik, onların niteliği olmuştur. **Naima**, bu mürai şehvet düşkünleri hakkında bir hayli örnek zikreder:

"Fakih gürühinun ünlülerinden biri, sureti zahirede evlat yerine terbiye eylemiş bir nevcihan hizmetkârı var idi. Çakşırına harir (ipek) kumaştan uçurluk yaptırmış idi. Piri müşarünileh hini visalde harir uçurluğu görüp, bu haram kumaşı, gider vücuduma dokunup manasız yere günah işlemiş oluruz demiş. Yaptığı şeni fiili görmeyip de harir giymek, sofilerin semahında hazır olmak, yanlarında cürmü azim (büyük suç) sayılır."
(*Naima Tarihi*, Cildi Sadis (altı), s. 227)

Yahya Kemal, bir söyleşimizde bana, bu şeriat yobazlarından söz ederken şöyle demişti:

Sultan Mahmut, Yeniçeriliği kaldırıp, kışlalarını topa tutacağına, Yeniçeri ile birleşip medreseleri topa tutmuş olsaydı, asıl Vaka'yı Hayriye o zaman olurdu." Yıllar, onun bu sözünde ne kadar haklı olduğunu bize gösterdi.

Atatürk, Türkiye Cumhuriyeti'ni kurarken, devrimleri gökten indirmede. Bin yıllık bir devlet geleneğinin temsilcisi olduğunu da unutmadı. Kurmuş olduğu devletin *"ilebet payidar olması için"*, Osmanlı döneminde devletin ana payandalarından birini oluşturan

Yeniçeri kışlasında, medreseye karşı tarikatın özgür simgesi olan Bektaşiliğin işlevini, cumhuriyeti koruyan ve kollayan Türk ordusunun vicdanına laiklik olarak emanet etti. Ve medresenin yerine de, öğretim ve eğitimde birliği sağlamak için, laik okulları Türkiye Cumhuriyeti'nin temellerine yerleştirdi. Şimdi bu iki temel de sarsılmaktadır.

Sivas Olayları, Tehlikeli Geleceğin Bir Uyarısıdır

Sivas'ta 37 kişinin bir otelde yakılarak öldürülmesinin üstünden bir yıl geçti. "*Suçluların yargılanması acaba Sivas'ta mı olsun, yoksa başka bir yerde mi olsun?*" tartışması arasında, olayın korkunçluğu, bir trafik kazasının sönük önlemleriyle aynı düzeye geldi.

20. yüzyılın son yıllarında insanları kendi inançlarına aykırıdır diye diri diri yakmak, bir millet ve bir din için tarihte eşine rastlanmayan büyük bir yüz karasıdır. Gerçi bundan dört yüz yıl önce, İtalyan filozofu **Giordano Bruno**'nun engizisyon mahkemesinin kararıyla diri diri ateşte yakılması, Hıristiyan Avrupa'nın alnında bir utanç lekesi olarak durmaktadır. Ama onu yakan ateşin alevleri, düşünce ve inanç özgürlüğünü çağdan çağa ulaştıran bir ışık yağmuruna dönüştü. Oysa Sivas'ta 37 kişinin ölümüne neden olan yangının dumanları, bir utanç karanlığı olarak bizi boğacaktır. Burada ne **Aziz Nesin**'in **İmam Humeyni**'yle düelloya tutuşan acayip savaşının uyandırdığı tepkiyi, ne de **Pir Sultan Abdal** toplantısını düzenleyen derneğin tedbirsizliğini eleştirecek değiliz. Önemli olan, bu korkunç olay karşısında devletin kayıtsızlığı ve devleti yönetenlerdeki vicdan yoksulluğudur.

Bir yanda hiçbir günahı olmadığı halde boğularak öldürülen şairler ve yazarlar var... Öte yanda, cumhurbaşkanından başbakan ve bakanlara kadar bütün bir devlet kadrosu, bir servet şımarıklığını sergileyen düğün törenlerinde boy gösteriyor. Gerçekte Türk toplumu, *Menemen Olayı*'ndan daha tehlikeli bir durumla karşı karşıyadır. Çünkü olayların gerisinde, devlet tarafından her gün biraz daha semirtilen korkunç bir irtica kadrosunun ayak izleri dolaşmaktadır. Hükümet, Sivas olaylarının ertesi, oraya yeni bir *İstiklal Mahkemesi* göndereceğine, suçluların yargılanması için yer telaşından öte bir hüner göstermiş değildir.

En kanlı olaylar karşısında devletin, "*kanları yerde kalmayacak, devlet güçlüdür*" türünden beylik laflarını duya duya, halk artık Türkiye'de devlete güvensizlik bir yana, devletin olmadığı düşüncesine kapılmaktadır. Öyle ki halk, malını canını korumak için, kanunların dışında birtakım önlemlere başvurmak çaresizliği içindedir.

Kanunların işlemezliği, suç ve ceza arasında açılmış büyük

uçurum, ülkeyi her gün biraz daha mutlak bir anarşi ortamına itmektedir. Sosyal olaylar, teknik olaylar gibi etkisini hemen göstermediği için, insanlar geleceğe karşı vurdumduymazlığı içgüdüsel bir davranış olarak benimser. Bunun bireysel bilince yerleşmesini, gününü gün eden devlet politikası yaratır. Planlarını, programlarını toplumun geleceğine yönelik bir sorumluluk içinde düşünmeyen devlet ve hükümet adamlarının ülkeyi sürükleyeceği felaket, bütün dış tehlikelerden daha korkunçtur. Türkiye, bütün halkı ve toprağı bu korkunç tehlike ortamına iten kadroların eline düşmüş bulunuyor. Cinayet, terör, ayrılıkçı eylemlerin arkasında yurtdışı odakları aramadan önce, içimizdeki düşman odaklarına dikkat etmemiz gerekir.

Rüşvet, hırsızlık, soygun, açlık ve sefalet bir toplumda geçici olaylardır ve ülkeyi yok etmeye bunların gücü yetmez. Fakat yanlış bir eğitimin yıkıcılığı, bir kanser gibi yıllar sonra patlak verir. Bu durumlarda, çaresizlikten başka elimizden hiçbir şey gelmez.

Tarihimizde binlerce örneğı olan irtica olayları ve bunlara yataklık yapan kurumlar ve kuruluşlar açık seçik karşımızda dururken, "*din ve ahlak eğitimi*" adı altında çağdaş mollalar yetiştirecek okulları laik eğitimin karşısında silahlandırır ve sadece inanç ve ibadet kurallarını öğretmekle sınırlı Diyanet İşleri Başkanlığı'nı akıl almaz aşırı bir bütçeyle donatırsanız, bu durum ülkeyi karanlığa boğmakla kalmaz, aynı zamanda mezhep kavgalarının kanlı bir arenasına haline getirir.

Sivas olaylarının arkasında, ülkeyi mezhep kavgalarına iten karanlık güçler değil, Diyanet İşleri Başkanlığı'na üç trilyon yedi yüz on bir milyar lira para ayıran TBMM bulunmaktadır. Bu paranın üç buçuk trilyonu, sayısı seksen beş bini aşkın din görevlilerine ayrılmaktadır. Patlamaya hazır bir atom bombasını hatırlatan bu durum, ülkeyi her gün biraz daha mezhep kavgalarının içine çekmektedir. Sivas olayları, bu tehlikeli geleceğın bir uyarısıdır.

Din Adamları Sorunu

İlhan ARSEL

İ. Arsel, Prof. Dr., Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku emekli öğretim üyesi. 1960 hareketinden sonra yeni bir anayasa hazırlamakla görevlendirilen on kişilik İstanbul Komisyonu'nun üyesi. 1966'da, Cumhurbaşkanlığı Cevdet Sunay'ın kontenjanından C. Senatosu üyeliğine atandı. 1971'de *Dünya Ülkeleri Anayasaları* adlı 14 ciltlik yayını hazırlayan "Inter University Associate" adlı kuruluşun çalışmalarına danışman ve araştırmacı olarak katıldı. 1977 yılında üniversiteden ayrılarak ABD'ye yerleşti. Yirmiyi aşkın yapıtlarından başlıcaları: *Teokratik Devlet Anlayışından Demokratik Devlet Anlayışına* (1975), *Toplumsal Ceriliklerimizin Sorumluları: Din Adamları ve Aydınlar* (1977), *Biz Profesörler* (1987), *Arap Milliyetçiliği ve Türkler* (1987), *Şeriat ve Kadın* (1987), *Aydın ve "Aydın"* (1993). Kitaplarından bazıları taplatıldı ve yazar, İslamiyet'e eleştirel tutumu nedeniyle şeriatçıların "ölüm listesi"ne alındı.

Din hocalarının bolluğu ile tanınan Konya'ya yapmış olduğu gezilerinden birinde **Atatürk**, yanında bazı yabancı elçiler bulunduğu halde, kentin görülmeye değer yerlerini gezer. Bu arada, sarıklı bazı hocalar, kendisinden medreseleri de ziyaret etmesini isterler. Her ne kadar din adamlarından pek hoşlanmaz olmakla beraber, nezaketsizlik olmasın diye teklifi kabul eder. Kendisini, yanındakilerle birlikte, medrese olduğu söylenen bir yere götürürler. Burası kapısız, bacasız bir yerdir. "*Hani, kapı nerede?*" diye sorar. Kapı yerine demir parmaklı bir yeri gösterirler ve: "*Medrese'ye köpek girmesin diye parmaklık yaptırıldı*" derler. Sanki, köpeklerin girmesini önlemek için daha akıllıca yapılacak başka bir şey yokmuş gibi! **Atatürk**, demir parmaklığın üstünden atlayıp, yanındaki yabancı misafirlerle birlikte içeriye girer. Bir de görür ki, başı sarıklı bir tabur adam, başlarında müftü ve Konya'nın tek mil uleması olmak üzere sıraya dizilmiş beklemekteler. Hepsine aynı şekilde nezaket gösterir. Onun bu nezaketini fırsat bilen müftü efendi, hükümetten hocalar lehine bazı imtiyazlar koparmak amacıyla konuşmaya girişir. Medrese öğrencilerinin askerlik hizmetinden affedilmelerini ister ve "*Efendim, bizim öğrencileri askere alıyorlar ve askerde bulunan öğrencinin iadesine izin vermiyorlar. Birkaç defa hükümete yazdık. Cevap vermediler. Emir buyurunuz da bu hallere bir son verilsin...*" der.

Böyle bir konunun yabancı elçiler önünde ele alınıp tartışılması halinde, müftünün ve oradaki diğer din mensuplarının muhtemelen rencide olabileceklerini düşünen **Atatürk**, "*Peki, icabına bakarım*" diyerek konuşmayı kısa keser. Fakat müftü efendi direnir: "*Hayır, şimdi emir veriniz. Askerlik Dairesi Başkanı Paşa'mız buradadır; Vali'miz buradadır*" der.

Atatürk yine nezaketini muhafaza ederek, "*Nazarı dikkate alırız*" der. Fakat müftü efendi, "*Efendim, şimdi karar veriniz*" demekte

ısrarlıdır. Müftünün bu küstah ve rahatsız edici tutumuna karşı **Atatürk**'ün tepkisini kendi ağzından dinleyelim:

"O zaman vaziyeti tetkik ettim. Müftü efendi, hocaların herkes üzerinde müessir (etkili) olduğunu ispat için bana hükmediyordu. Gayet yüksek sesle hocalara dedim ki: *"Bir sürü asker firarisi toplanmışsınız. Bütün medreselerde sizin gibi insanların yekûnunu toplasak, Karasihar (şehrini) istirdat ederdik. Memleketi kurtarmak mı, yoksa sizlerin burada oturmanıza karar kılmak mı? Hangisi daha önemli?"* (1)

Kuşkusuz ki olay, Konya'da büyük tepkiler yaratır. Zira, din uleması hakarete uğramıştır. Ancak, ne var ki Konya ahali bu olaydan fevkalade mutlu olmuşcasına, **Atatürk**'e bağlılığını bildirir. Bazıları yanına yaklaşarak, *"Efendim çok teşekkür ederiz, biz hocalara çok itibar ediyorduk. Sebebi de, buraya gelen her büyük adam, onların elini öpmüştür. Biz de zannediyorduk ki, onların elini öpmek bir şereftir. Yoksa biz bunların ne kadar (olumsuz) ² adamlar olduklarını şimdi anladık"* derler. Söylemeye gerek yoktur ki, bu şekilde konuşurlarken anımsamak istedikleri şey, *"Evi baca, köyü hoca yıkar"*, ya da, *"Ölü gözünde yaş, imam evinde aş"*, ya da *"Allah Haziran'da yılandan, Ramazan'da imamdan korusun"* şeklinde olmak üzere halk dilinde yerleşmiş olan tekerlemelerdir.

Atatürk, yukardaki olayı 1923 tarihli bir konuşmasında anlatmıştır ve anlatırken de kendi ifadesiyle, *"Din hocalarının bu memlekette ne kadar kıymetsiz olduklarını ve milletin hocalardan ne kadar nefret ettiğini"* kanıtlamak istediğini açıklamıştır.³ Düşündüğü o olmuştur ki, Türk halkı ve Türk köylüsü, din adamları sınıfından korkmuştur, yılmıştır; daha doğrusu korkutulmuş ve yüzyıllar boyunca hocalara önem verme zorunluluğunda tutulmuştur.

Bundan dolayıdır ki **Atatürk**, yeni *"laik"* Türkiye Cumhuriyeti devletinin başkanı olarak her fırsatta, *"(Din hocalarına) önem verirsiniz ve hele onlardan korktuğunuzu ihsas ederseniz, gerçekten sizi korkuturlar"* diyerek halkı uyarmaya çalışmıştır. Din adamlarının gücünün, şeriat hükümlerini tartışma dışı kılıp, din öğretimini kendi tekellerinde tutma ustalığında yattığını çok iyi bildiği içindir ki, eğer bu hükümler açıkça eleştirilecek ve akıl süzgecinden geçirilecek olursa, onların sahte saltanatına son verilebileceğini hesap etmiştir. Bu nedendir ki, konunun gazete, kitap ve benzeri yollarla ele alınmasını ve tartışılmasını istemiştir.

Hatırlatmakta yarar vardır ki, İslam Tarihi içerisinde insan varlığının haysiyeti ve insanlık sevgisi adına din adamlarına karşı ilk gerçek savaşı açan ve halkı bu sınıfın pençesinden ve sömürsünden kurtarmaya çalışan kişi, **Atatürk** olmuştur. Nasıl ki Batı dünyasının aydınları ve özellikle 17. ve 18. yüzyıl feylezofları, bundan iki yüz, üç yüz yıl önce ruhban sınıfını alaşağı ederek *Akıl Çağı*'nı getirebilmiş

iseler, **Atatürk** de bir başka yoldan, fakat tek başına aynı sonucu Türk toplumu için düşünmüştür. Laik Cumhuriyeti kurduğu andan itibaren, din hocalarını artık millete zarar veremez ve daha doğrusu, Türk halkını etkileyemez duruma getirmek istemiştir. Aslında din adamlarını o, her nerede olursa olsun, dünya işlerine karıştırdıkları oranda, insanlığın felaket kaynağı olarak görmüştür. Bu yüzden, din adamlarını sevmez ve sevmediğini açıkça söylemekten çekinmezdi. Hele halkta, onlara karşı mevcut olduğunu bildiği korkuyu giderebilmek amacıyla şöyle derdi:

*"Eğer (din adamlarına) karşı benim şahsımdan bir şey anlamak isterse-
niz, derim ki, ben şahsen onların düşmanıyım. Onların menfi istikamette
atacakları bir hatve, (*) yalnız benim şahsi imanıma değil, yalnız benim gaye-
me değil, o adım, benim milletimin hayatı ile..., o adım milletimin kalbine
havale edilmiş zehirli bir hançerdir. Benim ve benimle hemfikir arka-
daşlarımla yapacağı şey, mutlaka o adımı atanı tepelemektir. Sizlere bunun
da fevkinde bir söz söyleyeyim: Farz-ı muhal bunu temin edecek kanunlar ol-
masa, bunu temin edecek Meclis olmasa, öyle menfi adımları atanlar
karşısında herkes çekilse ve ben kendi başıma yalnız kalsam, yine tepele-
rim."*⁴

Bu konuşmayı **Atatürk**, 1923 yılının Şubat'ında yapmıştır. Bu tarihten az sonra, 16 Mart 1923 günü Adana'da şunu söyler:

*"Tarihimizi okuyunuz, dinleyiniz... Görürsünüz ki, milleti mahveden,
esir eden, harap eden fenalıklar, hep din kisvesi altında küfür ve melanetten
gelmiştir. Onlar (din adamları), her türlü hareketi dinle karıştırırlar."*⁵

Bu gayretlerinin sonucu olarak getirdiği laiklik sistemi, Türk insanını, sarıklı hocaların sahte "rehberliğinden" kurtarıp, akıl rehberliğine ve böylece düşünce özgürlüğüne yöneltmiştir. Yaşadığı dönem boyunca insan beyninin, din adamının pençesinde değil, fakat akıl adamının elinde ve şeriat eğitimiyle değil, fakat laik usullerle yoğrulmasını sağlamıştır. Bu sayededir ki, Türkiye'yi diğer bütün Müslüman ülkeler içerisinde en çağdaş, en ileri, en uygar duruma sokacak bir kuşak yaratmıştır.

Ancak ne var ki, kendini aydın sanan bizler, **Atatürk**'ün yerleştirdiği bu güzel ilkeyi bilmezlikten gelmiş ve din adamının karşısına akılcı usullerle dikilme geleneğini sürdürememiştir. Sürdürmek şöyle dursun, onun ölümünden az sonra hortlamaya başlayan ve giderek yoğunlaşan şeriat saldırganlıklarına aldırmanın, daha doğrusu bu saldırganlıklar karşısında susup oturmuşuzdur. Bu susmuşluğumuz, bugün artık Türkiye'yi **Humeyni** özlemindeki din adamlarının pençesine terk etmiştir. Oy peşinde koşan siyasetçilerimiz ise, biz aydınların bu ihanetimizi, sırf kendi hasis

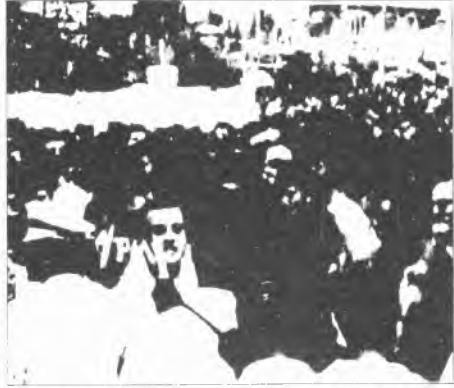
(*) Hatve : Adım (Redaksiyon)

Polisin gözü önünde katliam

Belediye Başkan'ın 2. konuşması
11 bucağın beşinci yakasını, "kılıbık parçalamamış"

RP'nin Belediye Başkanı saat 15.00'de, depolu bir konuşma daha yaptı: "Her şeyi gözlemledim, her şeyi gördüm, şiddetlemleri tavizsiz gözlemledim"

Madımak oteline yürüyorlar

16.00'de önceki öğünce giren Madımak oteline, 15.00'de, Yılmaz, Kalkanlar, İsmailoğlu otomobilleri de içinde bulunduğu otobüsler, otobüslerin önüne geçerek otel girişini kapattılar.

Aydınlık yöneticileri yetkilileri
defalarca uyardı

Aydınlık yöneticileri yetkilileri, sızma binaları raporu, yetkililer saldırılarına, engellenmesine kararını aldı. Üstleri uyardılar, üstleri hiç gözetim yapılmadı.

"Ha girdiler ha girecekler. Elimizde sopa bekliyoruz" bu
sözlerden 1.5 saat sonra itel saldırırganlar tarafından yakıldı

11.00'de madımak kalbin arkadepoerine, önceki polisler madımak otomobilleri vurduklarlar 16.00'de otomobilleri parçalamışlar, "Ha girdi, ha girecekler" elimizde sopa bekliyoruz" sözleriyle, 19.45'te polisler, otel arka katlarına geçti. Saldırırganlar otomobilleri otomobilleri tek giriş yapıldı. Oteli tamamen kapandı.

Hesabı sorulacak

İçişleri Bakanlığı raporu, otomobilleri, "Arayışımız", "Aydınlanmamız" diye açıkladılar. Bu, birinci konuşma idi. Bu katliamın başkanı sorulacak.

çıkartmaları uğruna, biraz daha pekiştirilmesine kendilerine rehber edinmişlerdir. Öylesine ki, kişilerin günlük yaşamlarının düzenlenmesini din adamının çağdışı zihniyetine terk etmek bir yana, devlet çarkının işleyişini, örneğin halktan vergi toplanması işini bile, camilerde vaaz verecek imamların ustalığına bırakmışlardır. Örneğin 1991 yılı Mart ayında T.C. Maliye ve Gümrük Bakanlığı, vergi konusunda en iyi vazda bulunacak olan imama on milyon liralık ödül verileceğini ilan etmiştir.⁶ Hükümetin bu tutumunu kendilerine örnek edinen özel teşebbüs sahipleri de, müftülerden "ferman" almak suretiyle satış artırma yolunu seçmişlerdir.

Öte yandan, siyasi partilerin seçim başarısı umutları da din adamlarının tarafgir davranışlarına dayatılmıştır. Örneğin, 1991 yılı seçimlerinde "köktendinci" bir partinin Kayseri'den yedi milletvekili çıkarmasını, imamların bu parti lehine propaganda yapması nedeninde arayan bir parti İl Başkanı şöyle diyor: "Valiliğe dilekçe verip şikâyetle bulunduk. Devlet memurları, özellikle imamlar, Refah Partisi için yoğun progaganda yaptı. Seçim günü bile, sandığa giden seçmenleri etkilediler."⁷

Ne hazin tecellidir ki, 1945'lerden itibaren Demokrat Parti'nin peşine takılarak din adamının gölgesine sığınmış olan siyasiler dahi, bugün artık din adamından medet ummanın, sadece ülke bakımından değil, fakat kendi öz çıkarları bakımından da nasıl bir felaket yaratacağını anlamaya başlamışlardır. Bu kişiler, kendilerine taraftar görünen din adamlarının, nasıl bir kaypaklıkla muhalif partilere destek olabileceklerini görür olmuşlardır.

Eğer bu gidişi durdurucu yolları aramaz ve saplandığımız atalet ve umursamazlıktan sıyrılıp, halkı din adamının tasallutundan kurtaramazsak ve eğer politikacılarımızı, bilgisizlikten ve hele o iğrenç bencillikten uzaklaştıramazsak, "teokrasi" felaketine hazırlanmamız ve daha doğrusu, miadını doldurmuş milletler kafilesine katılmamız muhakkaktır. Din hocalarının ya da din kuruluşlarının tüm yaşantımıza baskı yapmalarına ve çağdaş değer ölçülerimize meydan okumalarına, çağdışı zihniyet ve verilerle toplumu yoğurmalarına, kısacası memlekete sahip çıkmalarına biraz daha göz yumacak olursak, her şey bitmiş demektir.

Biz aydınlara düşen şey, din adamlarının ve genellikle şeriatçının kara zihniyetine karşı cesaretle dikilmek, "şeriat emridir" diye halkın beynine yerleştirdikleri her şeyi akıl kıstasından geçirmek ve bu arada halkı özgür düşüncenin ve akılcılığın nimetlerine erdirmek, böylece sarıklı hocaların (özellikle "Doçent", "Profesör" kılıklı din adamlarının) giderek yerleşen sahte saltanatına son vermek ve daha doğrusu Atatürk'ün vaktiyle söylediklerini ve örneğin, "(Din hoca-

larına) önem verirsiniz ve hele onlardan korktuğunuzu ihsas ederseniz, gerçekten sizi korkuturlar" şeklindeki sözlerini izlemektedir.

Bu sözler bize daima şunu hatırlatmalıdır ki, *İslamiyet*'i kabul ettiğimiz tarihten bu yana, yani aşağı yukarı bin yılı aşkın bir süre boyunca, Türk'e karşı şeriatçıdan ve din adamından daha zararlı, daha tehlikeli, daha korkunç bir başka düşman, bir başka hasım, bir başka bela çıkmamıştır. Ne acı bir gerçektir ki, din adamlarımız daima bilgisiz, daima yetersiz, daima gerici, daima "*istibdat*"tan yana olmuşlar ve memleketi bir musibetten bir diğerine sürüklemekten geri kalmamışlardır. Cehalet ve yetersizliklerinin acısını da "*kindar*" olmakla, her türlü kötülüğe kanat açmakla, milletin uyanmasına ve gelişmesine çelme takmakla çıkarmışlardır. Cumhuriyet dönemine gelinceye dek Türk'ün haysiyet yıkıcı bir yönetim altında tutulmasının ve insan hak ve özgürlüklerinden yoksun kılınmasının başlıca sorumlularından olmuşlardır. Osmanlı hükümdarlarının pek çoğu, her türlü kötülüğe fetva veren ve iktidarın her türlü haksızlıklarına kanat geren bu din adamları sayesinde ki Türk toplumunu, tarihte eşine az rastlanır bir keyfilik ve mutlaklık rejimiyle ve kendi hasis çıkarları doğrultusunda yönetebilmişlerdir.

Türk'ün "*ulusallık*" bilincinden habersiz kalması, güzel dilini ve geleneklerini unutması, kendine özgü dinamik ve yaratıcı nitelikteki akılcılığını kenara atması, yine gerici din adamının cehaletinin ve "*ümmetcilik*" yalanlarına sarılmasının sakıncalı bir sonucu olmuştur. Bunlar, *Osmanlı İmparatorluğu*'nun bütün dönemlerinde her türlü yeniliğe, her türlü ilerlemeye ayak diremekten ve hangi alanda olursa olsun gericiliğe ve ilkelliğe bayraktarlık etmekten asla usanmamışlardır. Batı'nın uygarlık tırmanmalarına ve sınırsız fikir aşamalarına yabancı bırakılmamızın nedenleri de din adamının kararlık zihniyetinde aranmalıdır. Onun cehaleti ve melaneti o kerteyi bulmuştur ki, devletin bekası için hayati nitelik taşıyan yeniliklere girişilmekte daima güçlük duyulmuştur. Askerlik alanında ağır yenilgiler ve haysiyet kırıcı hezimetler sonucu orduyu ve donanmayı Batı'nın keşfettiği ve kullandığı silahlarla donatmak gerektiği zamanlar dahi, bütün bu girişimler, din adamlarının olumsuz davranışlarıyla baltalanmıştır. Bütün bu hallerde birçok yenilikleri, bu din adamlarına "*yenilik*" adı verilmeyen usullerle kabul ettirmek mümkün olabilmiştir. Bu direnmelere zaman zaman ara verir gibi görünmüşlerse de, bunun nedeni, mensup oldukları Türk toplumunun çıkarları ve gelişmesi değil, fakat sadece İslam'ın "*kâfirlere karşı cihat*" parolasının uygulanması düşüncesiyledir. 16. yüzyılın başlarında donanmayı güçlendirmek üzere Batı'nın yeni tekniğini benimsemek ve örneğin ele geçen bir Venedik savaş gemisini, tekne ve silah yapısı bakımından taklit etmek isteyen uzmanların ve bu uz-

manları destekleyen padişahın karşısına ilk dikilenler, din adamlarıdır. Onlar, böyle bir işe girişmenin "gâvur"dan yeni bir şeyler öğrenmek olacağı safsatasıyla, padişahı "günah" işlemekten alıkoymuşlardır. Bu direnmelerine ancak, ulemanın, bin bir kurnazlıkla din verilerine dayatır oldukları gerekçelerle engel olunabilmiştir. Ulema, "kâfirler"e karşı "cihat"ın başarılı olabilmesi için, "gâvur"dan savaş tekniği alınmasının "günah" sayılmayacağına dair "fetva" vermiş ve bunu verirken de, "yeniliğe özlem" davranışlarını yasaklayan şeriat kuralının sadece askeri hususlarda uygulanmaması yolunu izlemiştir.

Yine bunun gibi, yenilgiden yenilgiye sürüklenen orduyu, Batı tekniği ile yeni bir düzene sokmak isteyen **Mahmut**, askeri alanda "islahat" yapıyormuş kanısını yaratmadan ve hatta "islahat" deyimini dahi kullanmadan ve sadece **Kanuni Sultan Süleyman**'ın askerlik düzenini geri getiriyormuş gibi görünerek iş görmeye çalışmıştır. Ancak bu yoldandır ki, "yenilik" düşmanı din adamını ürkütmeden bir şeyler yapma olanağını bulmuştur. Yaparken de Batı'dan yararlanma yoluna gitmeyeceğine dair yalanlar söylemiştir. Ordu'nun ıslahı çabalarına karşı din adamının direnmesini, ancak bu yalanlarla kırabileceğini düşünmüştür.

Askeri konular dışında kalan hususlarda ise din yobazının olumsuz tutumu çok daha katı, çok daha zararlı olmuştur. Nice örneklerden biri olarak belirtilebilir ki, **Reşit Paşa**'nın çeşitli "islahat" girişimleri ve bu arada ticaret mahkemeleri kurulması yolundaki çabaları, din adamlarınca "şeriata aykırı" görülmüş ve kendisi de "gâvurluk"la suçlanmıştır.

Din adamının bağınazlığı ve Türk'e düşmanlığı o kerteyi bulmuştur ki, bazı yeniliklerin memlekete girmesine, ya bu yeniliklerin sadece "gayri Müslim"lerin tekelinde kalması ya da bunların "yenilik" kılıfına bürünmemiş bulunması koşulu ile izin vermiştir. Çoğu zaman bu izni, "İngiliz **Mustafa**" diye çağrılan İskoç asıllı **Campell** ya da "Humbaracı **Ahmet**" diye çağrılan Macar asıllı **Baron de Tott** ya da *Kalvinist* bir Macar ailesinin oğlu olan **İbrahim Müteferrika** gibi uzmanların ılımlı girişimleri üzerine vermiştir. Örneğin, Avrupa tarzında topçu birliklerinin kurulması ya da "Hendesehane"nin açılması ve matematik eğitim merkezlerinin kabul edilmesi ya da 1730 tarihinde Türk - Müslüman matbaasının kurulması ve buna benzer şeyler, hep yabancı asıllı ve aydın görüşlü kimseler sayesinde gerçekleştirilebilmiştir.

Kimbilir, kendi ülkelerinde uğradıkları bazı haksızlıklara tepki olmak üzere İslam'a giren (ya da Müslüman edilen) ve uzmanlıkları nedeniyle Osmanlı Devleti'nde belli mevkilere getirilen bu kişiler olmasa, memleket, o sayısı pek az yeniliklerin kaçına sahip olabilirdi?

**Külü
Bir
Sınav...**

Sivas'ta "Milletin Efendisi" diye bilinen ve 1965 yılında "Cumhuriyet" gazetesinde yayımlanan "Milletin Efendisi" başlıklı yazıya ilişkin olarak Sivas'ta düzenlenen bir yarışma düzenlendi. Yarışma, Sivas'ta düzenlenen bir yarışma düzenlendi. Yarışma, Sivas'ta düzenlenen bir yarışma düzenlendi.

Sivas'taki katliamdan kaçırılarak kurtulan Aziz Nesin bu işi yapanların 'dindar' değil 'cani' olduğunu söyledi, devletin kendisini suçlu gibi göstermesini utanmazlık olarak değerlendirdi ■ S. Seyfide

Milletin Efendisi Aziz Nesin, katliamdan kaçırılarak kurtulan 'Milletin Efendisi' yazısının yayımlanmasından dolayı 'Milletin Efendisi' yarışmasını kazanarak ödülünü aldı. Nesin, katliamdan kaçırılarak kurtulan 'Milletin Efendisi' yazısının yayımlanmasından dolayı 'Milletin Efendisi' yarışmasını kazanarak ödülünü aldı.

GÜNCEL GÜNAY ARCA YERİNE Dayanılmaz Hafflik

Günay Arca, Sivas'ta düzenlenen bir yarışmada 'Milletin Efendisi' yarışmasını kazanarak ödülünü aldı. Yarışma, Sivas'ta düzenlenen bir yarışma düzenlendi.

KARAMOLLAĞLI Ne söylediğini hatırlamıyor

Karamollağlı, Sivas'ta düzenlenen bir yarışmada 'Milletin Efendisi' yarışmasını kazanarak ödülünü aldı. Yarışma, Sivas'ta düzenlenen bir yarışma düzenlendi.

Soruşturmaya ölenlerle başlandı

Gözetli yatış 35'te kaldı **RP'li üye gözaletina alınmadı** **Vall: Organize bir hareket**

Sivas'ta 36 kişiyi yakalanan öldürülen ve 60 kişiyi yaralanan saldırıya ilişkin olayların ardından soruşturmaya, Pir Sultan Abdal Kültür Etkinliği'ne davet edenler ve programı düzenleyenler başlandı.

Aziz Nesin iftihar ekibi tarafından çıkarılan Hizballah'ın üyesi, 'Seytan Kırması' diye bilinen bir grup, Sivas'ta düzenlenen bir yarışmada 'Milletin Efendisi' yarışmasını kazanarak ödülünü aldı.

Polis Hizballah parmağı üzerinde durmaya devam ediyor. Vali Ahmet Karabulut, Madımak Oteli yangınına "organize" bir hareket olduğunu söyledi. ■ S. Seyfide

Sivas'ta evLEM, İstanbul'da gösteri

Sivas'ta Alevi mahallelerinde gerginlik

Albaba semtinde gösteri **Sokaga çıkma yasağı uyarıldı** **RP'liiler Vall ve Mesin'i suçladı**

Sivas'ta Albaba semtinde düzenlenen bir gösteri düzenlendi. Gösteri, Albaba semtinde düzenlenen bir gösteri düzenlendi.

Sivas'ta sokaklara çıkma yasağı uyarıldı. Sokaklara çıkma yasağı uyarıldı.

RP'liiler Vall ve Mesin'i suçladı. RP'liiler Vall ve Mesin'i suçladı.

Şunu söylemek gerekir ki, din adamlarımız, Türk'ten gayri unsurların yararına olabilecek bazı yeniliklere göz yummuşlar, fakat bunu yaparken, Türk'ün bu yeniliklerden yararlanması ihtimalini ortadan kaldırmak amacıyla her tedbiri almışlardır. Ülkeye matbaanın girişi, bunun ilginç örneklerinden biridir.

Anımsayalım ki, matbaa memleketimize, sanıldığı gibi 1730'larda değil, çok daha önce, 15. yüzyılın sonlarına doğru, yani İstanbul'un **Fatih Mehmet** tarafından fethinden kırk yıl sonra girmiştir ve din adamının verdiği fetva ile girmiştir. Fakat ne var ki, din adamı bu izni, devletin ana unsuru olan Türkler için ya da Türk'ün yararına olmak üzere vermiş değildir. Bu izni, devletin Müslüman olmayan azınlığı için tanımıştır ve tanırken de Türk halkının bundan yararlanma olanağını kesin şekilde yok etmiştir. Şöyle ki: İspanya'dan göç ederek Osmanlı ülkesine sığınan Yahudiler, zamanın Padişahı **II. Beyazıt**'tan matbaa kurma izni diledikleri zaman, bu dilekleri, din adamlarımızın öngördükleri şu koşullar altında kabul edilmiştir: 1) *Matbaa kurma hakkı, sadece Yahudiler'e münhasır kalacaktır ve onlardan başka kimse bu işe kalkışmayacaktır;* 2) *Bu matbaalarda Türkçe ve Arapça hiçbir şey basılmayacak, yayımlanmayacaktır.*

İşte ancak bu koşullar altındadır ki matbaanın memleketimize sokulmasına izin verilmiştir. İzin tarihi 1493'tür. Bunu diğer "gayri Müslim" azınlığın istekleri izlemiştir. Ermeniler, 1567 yılında yine aynı koşullar altında, matbaa kurma iznini edinmişlerdir.

Matbaanın Türkler tarafından kurulması, Türkçe ve Arapça yayımın başlaması, 1727 tarihine tesadüf eder. Bütün bunlar, **İbrahim Müteferrika**'nın azimli çalışmaları sayesinde gerçekleşmiştir. Bu aydın ve özgür düşünceli kişi, Avrupa'da dinsel özgürlüğü ve düşünsel hoşgörüyü ilk kez oluşturan *Erdel* ülkesi halkındandır. Gençliğinde papaz olmak üzere ilahiyat öğrenimi gördüğü sırada, "*Thököly*" ayaklanması vesilesiyle 1692 yılında Türk askerlerinin eline geçmiş ve köle olarak İstanbul'a getirilerek esir pazarında birisine satılmış, daha sonra İslam'ı kabul edince durumu değişmiş ve **Damat İbrahim Paşa** ve Fransa'da eğitim gördüğü söylenen **Sait Efendi** gibi kimselerin ilgi ve takdirini kazanmıştır. Bundan yararlanmak suretiyledir ki kendisine vatan edindiği yerler halkını geliştirmek hevesiyle matbaa işine girişmek ister. Fakat, matbaanın "*kara taassup*" yüzünden kurulamadığını çok iyi bildiğinden, izin isteme dilekçesinde, din konuları dışında yayım yapacağını belirtir. Bin bir güçlkle bu izni alır.

Demek oluyor ki, din adamı, Türk unsuruna matbaa kurma iznini, matbaanın memlekete sokulmasından 250 yıl sonra vermiştir; yani Türk'ün düşünsel gelişmesini, daha ilk adımda 250 yıl geciktirmiştir. Fakat bu izni verirken dahi, dini konularda hiçbir yazının

basılmamasını, sadece din alanı dışında kalan şeylerin basılmasını şart koşturmuştur.

Kültür yaşamımızın Batı dünyası ile uçurum teşkil edecek şekilde düşük kalmasının başlıca nedeni olan bu olay, din adamının bu memlekete ve bu millete yaptığı kötülüklerin en korkunçlarından. Fakat Türk'e karşı bundan da korkunç bir düşmanlığı daha vardır ki, o da Türk'ün varlığına kastetmiş olmasıdır. Çok gerilere gitmeye gerek yok, daha dün denebilecek bir tarihte, 1920'lerde, yabancı işgalleri altında inleyen bu milleti kurtarmak ve ulusal egemenliğine kavuşturmak için uğraşan **Atatürk** gibi eşsiz bir insanı, "*katli câizdir*" fetvalarıyla yok etmeye çalışan **Dürrizâde**'ler ya da benzerleri de birer din adamı değiller miydi?

Geçmişten Bugünlere

1071 yılının Ağustos'unda *Malazgirt Meydan Savaşı*'nda yenik düşen ve tutsak alınan Bizans İmparatoru **Romanos Diojenes**, Selçuklu Padişahı **Alparslan**'ın huzuruna getirilirken, ordunun başımamlarından bir hoca, esir İmparator'a yumruk sallar ve tükürür. Bunu gören **Alparslan**, hoca efendiye, yaptığı işin çirkinliğini anlatırken, neden böyle davrandığını sorar. Aldığı yanıt şudur: "*Gâvuru tahkir için yaptım, Sultanım.*" Bunu söylerken, hoca efendi, kuşkusuz kendisini bu ruh yapısında yoğuran şeriatın sözcülüğünü yapmıştır. Çünkü, bilindiği gibi şeriat, İslam'dan gayri bir dine yönelik olanların "*sapık*" olduklarını (örneğin bkz. *Kuran* : 3, *İmran* 85) ya da Yahudiler'in ve Hıristiyanlar'ın "*Allah'tan bir gazaba uğradıklarını*" ve tanrı'nın onlara "*alçaklık*" damgasını vurduğunu (*Kuran* 3, *İmran* 112); onlara karşı, İslam'ı kabul edene ya da "*cizye*(*)" verene kadar kılıçla savaşmak gerektiğini (*Kuran* 9, *Tevbe* 29), ya da Tanrı'nın, "*Onlara lanet etmiş, gazabına uğratmış, onlardan maymunlar, domuzlar ve şeytana tapan kimseler (yapmış)*" olduğunu (*Kuran*, *Maide* 60; *Bakara* 65 - 66 vs.) ya da onların buna benzer daha ince verilerle oluştuğunu vurgulayan hükümlerle doludur. Şeriat eğitiminden geçenler, bu ruhla oluşurlar.

Ancak, ne var ki Türk'ün tarihinde üstün bir mevki işgal etmiş bu son derece mert ve yetenekli Türk Sultanı **Alparslan**, hoca efendinin bu ilkel tutumuna karşı şu ikazda bulunur: "*Hangi dinden olursa olsun, tutsaklara hakaret değil merhamet gerekir*" Yine bilindiği gibi, kısa bir süre sonra **Alparslan** tutsak imparatoru serbest bırakacak ve hatta onu, kendi özel muhafızlarının himayesi altında ülkesine gönderecektir.

Eski Türk geleneklerinin sürdürücüsü sayılmak gereken **Alpars-**

(*) Cizye: Osmanlı Devleti'nde Müslüman olmayanlardan alınan vergi. (Redaksiyon)

lan'ın sözlerindeki inceliği ve bu sözlerin altında yatan insancıl değerleri ve insana saygı kavramını hoca efendinin anlamasına olanak yoktur ve daha nice yüzyıllar boyunca da olamayacaktır; tıpkı bugün hâlâ anlayamadığı gibi. *Malazgirt Meydan Savaşı*'nın cereyan ettiği yıl, 1071'dir. Şimdi atlayınız yüzyılları ve unutunuz,, aradaki devirler boyunca din adamının Türk'e karşı yaptığı kötülüklerin sayısını ve çeşitlerini ve geliniz, yirminci yüzyılın ilk yarısı ortalarına. Daha doğrusu, Türk'ü dışa ve içe karşı kölelikten, haysiyetsizlikten, sefaletten, miskinlikten, müptezellikten kurtarmak için canını dişine takmış **Mustafa Kemal**'lerin ölüm kalım mücadelesi verdiği *Kurtuluş Savaşı*'na şöyle bir göz atınız! Okuyunuz **Şeyh-ül İslam Dürrizade** adını taşıyan ve devletin en yüksek mevkilerinden birini işgal eden din adamının, Türk'ün idamına alkış tutan o utanç verici meşhur fetvasını!

"*Hatt-ı Hümayun*" şeklinde yayımlanan bu "*fetva*"da **Mustafa Kemal** ile birlikte düşmana karşı savaşılmaya koyulanların "*kâfir*" ve "*katli câiz*" oldukları belirtilmekle kalınmamış, daha da insanlık dışı bir anlayışla, Anadolu'yu işgalden kurtarmak; köyünü, ailesini ve her şeyini düşmandan geri almak için dövüşen ve dövüşürken ölecek olan Türk'lerin "*şehit*" sayılmayacakları ve cennete kavuşamayacakları da ilan edilmiştir. "Daha da insanlık dışı bir anlayışla" diyoruz, çünkü kendi toprağını, kendi karısını, kendi yavrusunu, kendi sevdiklerini ve nihayet kendi canını kurtarmak amacıyla ölümü göze almış insanlara "*şehit sayılmayacaksın*" demek, onları inançlarında, umutlarında ve kader bağladıkları uhrevi âlemin hazırlıklarında, çok daha önceden ve hem de çok daha insafsızca ve gaddarca öldürmek demektir.

Ne hazindir ki, Arap ülkelerinde şeriatı uygarlık düzeyine uydurma kıpırdanmaları, pek belirsiz biçimde de olsa kendisini hissettiren; oralarda **Atatürk**'ün Türk toplumuna kazandırdığı uygar yaşamlar, ürkek denemelerle benimsemek istenirken, bizim din adamlarımız, bugün hâlâ geçmişin ve gericiliğin özlemi içerisinde ve hâlâ şeriatın ilkelerinden kendini kurtaramamış olarak, bir yandan **Abdülhamit** ya da **Vahdettin** gibi özgürlük ve insanlık düşmanı padişahlara kulluk kölelik yapma hazırlığında, öbür yandan da vatani kurtaran **Atatürk**'leri dinsizlikle, "*deccal*"lıkla suçlama çabasındadırlar. Bu arada, tarihimiz boyunca Türk'e karşı yapmaktan kaçınmadıkları ve fakat **Atatürk** sayesinde ara verir oldukları kötülüklerine yeniden başlama hırslındadırlar. Bütün bunların olmaması için kurulan *Diyanet İşleri Başkanlığı* ise **Atatürk** düşmanlığına karşı durmak, **Atatürk** ilkelerini korumak, laikliği savunmak şöyle dursun, tam tersine Türk toplumunu şeriat bataklığına sürükleme çabasındadır.

Sivas yangını meşale oldu, milyonlar ayağa kalktı

Maden Emek Anon Baza'da Sivas'ta, emekçiler, öğrenciler, kadınlar. Her de...
 Sivas'ta, emekçiler, öğrenciler, kadınlar.

Çinayete kurban giden vatandaşların yakınları. Katillerin ne iş yaptığını anlatıyor. Anca...
 Katillerin ne iş yaptığını anlatıyor. Anca...

SUSMAYACAĞIZ

ZİLENNİMLER / Mecit UNAL

Gül yangını kokusu

Gül yangını kokusu...
 Gül yangını kokusu...
 Gül yangını kokusu...

Başkan Recep Tayyip Erdoğan'ın Sivas'ta...
 Başkan Recep Tayyip Erdoğan'ın Sivas'ta...

Sivas'ta...
 Sivas'ta...

Bir zamanlar nasıl matbaayı "*gâvur icâdı*"dır diye bu memlekete sokmayıp, Türk'ün düşünsel gelişmesini baltaladıysa ve nasıl askerlikle ilgili alanlarda bile, "*Bir Müslüman, bin kâfire bedeldir*" safsatalarıyla her yeniliği önleyip, yeni teknik ve bilgi ile mücehhez düşman karşısında haysiyet kırıcı yenilgilere sebep oldularsa ve nasıl Arapça'yı "*Tanrı dili*" (Farsça'yı da yedeği) bilip, baş tacı yaptılar, Türkçe'yi tenezzül edilmez bir dil konumuna indirdiler ve böylece güzel dilimizi kısırlaştırdıysa; nasıl medrese zihniyetini ve hele beyni çürüten ezber sistemini eğitimin temeli yapıp, Türk'ün İslam öncesi "*akılcı düşün*" geleneğini yok kıldılar ve kafa yapısını, Arap'ın "*Biz peygambere bağlı olan ve kendimizi aklımızla değil, Tanrı ve peygamber emirlerine göre yöneten bir ümmetiz*" formülüne uydurmak suretiyle işlemez duruma soktularsa ve nihayet tek cümle ile nasıl bin yıl boyunca Türk'e, Türk'ün en azgın düşmanlarından da daha insafsız, daha yıkıcı, daha kırıcı kötülüklerde bulundularsa, bugün de aynı yok edici ruhla iş görmektedirler.

Bu ülkede, sabahın olmayacak saatlerinde, canhıraş hoparlör gü-rültüleriyle ezan okutarak insanlarımızı yataktan fırlatıp hasta ya da sinirli eden, hastaları canından bezdirenler ya da yabancı dil öğrenmenin, sinemaya gitmenin, kızılı - erkekli bir arada eğlenmenin, dans etmenin, radyo dinlemenin vb. günah olduğunu söyleyenler; "*Hülle gerektir*" diyerek aile ocağına incir dikenler; "*Hayvanla ve ölü insanla cinsi münasebette bulunmak orucu bozar, kaza'yı gerektirir*" diyenler; sineğin bir kanadında günah, diğesinde sevap bulunduğunu ve bu nedenle yemek içine düşen sineğin dışarda kalan kanadığını yemeğe batırmak gerektiğini öğretenler; "*Namazı bozan şeyler: eşek, köpek, kadındır*" diye kadını küçültenler ya da saymakla bitmeyecek bu tür şeyleri "*şeriat ilmidir*" diye, "*bilimsel*" bir titizlikle insanlarımızı belletenler, hep din adamlarıdır: Hem de yükseköğrenim diplomasına ve çeşitli unvanlara sahip olarak.

"*Caiz değildir!*" diyerek ibadeti Türkçe yaptırtmayan, ezanı Türkçe okutmayan, başta *Medeni Kanun* olmak üzere bu ülkeyi uygarlık kertesine yükselten **Atatürk** yasalarını, çağdışı şeriat kurallarıyla değiştirmeye niyetli bu kişiler, Türk toplumunun yazgısını yine ellerine geçirmişe benzerler. Çeşitli yayınlarımda, "*din*" diye insanlarımızı belletilen bu verilerin akılcılığa, çağdaşlığa ve uygarlık anlayışına ne denli ters düştüğünü örnekleriyle sergilemişimdir. Şunu anlatmaya çalışmışımdır ki, bir yandan din adamları, okumuşu ve okumamışu dahil, birbirleriyle yarışarcasına camilerde ve her yerde **Atatürk** devrimlerine ve laik cumhuriyete saldırmakla, küfürler savurmakla, milleti bölücü ve kana kıskırtıcı konuşmalar yaparak protesto namazları kıldırmakla, kanunsuzluğun temsilciliğine özenirlerken, diğer yandan halktan kişiler, aldıkları din eğitiminin et-

kisiyle, kan davalarından tutunuz da kadın yüzünden adam bıçaklamaya ya da oruç tutmayı dayaklamaya ya da Sivas vahşetinde olduğu gibi, özgür düşünce insanlarını tabancalamaya, yakmaya ve boğazlamaya varıncaya kadar her türlü cinayeti ve utanç verici her türlü bayağılıkları benimsemekten geri kalmazlar. Öte yandan, bütün bu illikliklerin önlenmesi için "*çağdaş düşünceli*" ve "*bilgili*" niteliklerle yetiştiğini sandığımız ve ellerine yükseköğrenim diplomaları vererek "*Doçent*", "*Profesör*" unvanlarıyla donattığımız; devletin önemli mevkilerine oturttuğumuz din adamları, karanlık çağ dönemine yaraşır ilkel ve gülünç hükümleri, büyük bir ustalıklı geçerli kılma çabasıdadırlar. 1961'den bu yana tanık olduğumuz olayların ortaya vurduğu gerçek şudur ki, din okullarını bitirmiş olan ve sayıları her yıl korkunç biçimde artan kişiler arasında uygar düşünceye, uygar yaşamlara ve Atatürk devrimlerine düşman olanlar, hesap edilmeyecek kadar çoktur. Anayasamızın laiklik ilkesinden söz eden Devlet Başkanı'na, Kuran hükümlerine sarılarak, "*Şeriatçılar mezarına tükürecekler... artık (senin gibi) laiklerin namazını kılmayacaklar*" diye saldıranlar ya da "*Şarap fabrikasında çalışmak günahdır*" diye fetva vererek, aile geçindiren insanlarımızın aç ve işsiz kalmasına ya da "*Müslüman olmayan erkeklerle evlenmek dinsizliktir*" diyerek mutlu yuvaları yıkmaya ya da "*Kadınların, devlet başkanlığı, kadılık, yargıcılık ya da kaymakamlık vs... gibi yönetim işlerinde görev almalarını şeriat yasaklamıştır*" diyerek bu ülkeyi utanç duvarı gerilerine atanlar ya da Arap şeyhlerine el açıp, bu şeyhlerin Türk'ün onuruyla oynamasına göz yumanlar, hep bu diplomalı ve çoğu kez "*profesör*" unvanlı din adamlarıdır ki, geçmişteki din yobazına taş çıkartacak bir cüret ve küstahlık davranışına yönelmekte hiç sakınca görmezler. Eskiden olduğu gibi, bugün de din adamının düşmanlığı, Türk'e ve Türk ile ilgili her şeye karşıdır: Türk'ün giyimi kuşamı, yemesi içmesi, gezmesi eğlenmesi, sevmesi, düşünmesi, iş görmesi, yani yaşantısının her bir köşesi, din adamının o ilkel, o bedevi değer ölçülerine göre ayarlanmaktadır. Nice yayınlarımda bunun böyle olduğunu, resmi belgeler ve örneklerle sergilemiş ve bu belgeler ve yazılar karşısında okuyucularımın şaşkınlıktan şaşkınlığa, üzüntüden üzüntüye sürüklendiklerine tanık olmuşumdur.

Hemen eklemeliyim ki, bunu yaparken amacım, okuyucumu bu kahredici duygulara sürüklemek değil, fakat düşündürebilmektir. Çünkü düşünebilmek, illikliklerden ve geriliklerden sıyrılıp, insanca ve onurlu biçimde yaşam koşullarına kavuşmanın ilk aşamasıdır.

Bu satırlara son verirken şunu belirtmek isterim ki, gerek bu yazımda ve gerek diğer yayınlarımda yer alan "*din adamı*" deyimini, din adamlarının tümünü değil, fakat olumsuz nitelikteki kişileri karşılamak üzere kullanılmıştır. Hiç kuşkusuz, din adamları içinde

faziletli, bilgili, akılcı olanlar da vardır. **Turan Dursun** gibi emsalsiz bir insan, bunun en güzel kanıtıdır. Fakat, sayıları az olan bu örneklerle bakarak yersiz bir iyimserliğe yönelmenin ve bu nedenle "*din adamı*" sorunlarını en sert, en insafsız usullerle bile olsa ele alıp eleştirmekten çekinmenin sakıncalı olduğu da söz götürmez bir gerçektir. İnançım odur ki, din adamlarını (ve bu arada din verilerini) eleştirmek sayesinde, bir gün gelecek, sayıları böylesine az olanlar çoğalacak, yeni yeni **Turan Dursun**'lar doğacak ve şeriatın ilkelliklerini gidermenin gereğine inanmış insanlar, bu topluma olumlu bir şeyler vermenin bilinciyle mutlu olacaklardır.

NOTLAR:

1. **Atatürk**'ün bu konuşması için bkz. *Gazi Mustafa Kemal Atatürk*'ün 1923

Eskişehir İzmir Konuşmaları (Türk Tarih Kurumu Yayınları, Dizi XVI, Sayı 44, s. 72 - 73. Yayına Hazırlayan: Afet İnan)

2. **Atatürk**'le konuşan bu kişilerin kullandıkları sözcük aslında bu değil, fakat son derece küçültücü bir deyimdir.

3. Yukarıda tırnak içerisinde yer alan satırlar, **Atatürk**'ün görüşlerini yansıtan kendi konuşmalarından alınmıştır. Bu hususlar için, Türk Tarih Kurumu'nun yayımladığı ve adı yukarıda, 1. No'lu dipnotta geçen yapıta bakınız. (S. 72 - 73)

4. Bu alıntı için bkz. **Enver Ziya Karal**, *Atatürk'ten Düşünceler* (İş Bankası Yayınları, s. 72)

5. **Atatürk**'ün bu konuşması için bkz. *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri* (Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara 1952, s. 127)

6. Bkz. *Hürriyet*, 23 Mart 1991

7. Bkz. *Hürriyet*, 25 Mart 1991

İslamlık'ta Aydınlığı Yok Etme Tarihi ya da Sivas'a Giden Yollar

Nejat BİRDOĞAN

N. Birdoğan, araştırmacı yazar. 1934 yılında, Kars'ta doğdu. Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü'nü bitirdi (1956). İstanbul Esentepe Ortaokulu Müdürlüğü yaptı. 1977'de atandığı Kültür Bakanlığı Millî Folklor Araştırma Dairesi Başkanlığı'ndan 1980'de emekliye ayrıldı. Eski *Türk Dil Kurumu* üyesi. Alevi kültürü üzerine yaptığı kapsamlı çalışmalarıyla tanınıyor. Yayımlanmış başlıca yapıtları: *Notalarıyla Türk Halk Müziği* (1984), *Anadolu'nun Gizli Kültürü Alevilik*, (1989), *Alevilerin Büyük Hükümdarı Şah İsmail Hatai* (1991), *Hasan Dede* (1993), *Anadolu ve Balkanlar'da Alevi Yerleşmesi* (1993). Ayrıca, Farsça'dan yapılmış bir çevirisi var: *Gülzar-ı Hasaneyn* (1989).

I

*Nedir bu yazılar başta ilahi?
Yanan benim, ağlayanım el oldu...*
(Bayburtlu Celali)

2 Temmuz 1993, Sivas'ta otuz yedi canın İslamlık uğruna diri diri yakıldığı gündür. Anılan din uğruna yapılan bu eylem, yakılan kitleye uygun görülen ilk kırım olmadığı gibi, sanınız ki son kırım olarak da kalmayacaktır. Oysa ki İslam, bir devlet dini olarak kullanıldığı her iklimde, içinde bulundurduğu dinsel azınlıklara pek de kırım yapmayı düşünmemiştir. Sözelimi; Osmanlı'daki yargıevleri, dinsel tüze ile iş görmelerine karşın, dinsel azınlıkları kendi yasaları gereğince karşılamışlardır. Gerek bu yargievlerinde kalan belgelerde, gerek padişah buyruklarında, inançlarından ötürü bir Ermeni'nin, bir Yahudi'nin veya bir Hıristiyan'ın, bırakın öldürülmesini, cezalandırılmasını bile göremezsiniz. Durum böyle iken, inançlarından dönüp Sünni İslamı benimseyen nice *Kızılbaş*'ın, yirmi yıl sonra bile yok edilmesini buyuran padişah fermanları görülmektedir. (1)

Peki, İslam'daki bu *Kızılbaş Alevi*, düşmanlığının nedeni ne ola? Ana çizgileriyle İslam koşulları ve İslam'ın yayılma yıllarındaki kimi olaylar incelenirse, bu nedenler ortaya çıkacaktır. Çalışmamızın içeriği budur.

7. yüzyılın ilk yıllarında, Arabistan'da bir peygamberin geleceğini ve yeni bir dinin ortaya çıkacağını gösteren kimi belirtiler görüldü. Bu belirtilerin başında, "hanif" adı verilen "Tek Tanrı" yayman (propagandacı)lar vardı. Bu hanifler, özellikle *Hicaz* bölgesi dışına çıkarak *Irak*, *Harran* ve *Suriye* bölgelerine gidip oradaki Nesturi Hıristiyanları ile düşünce alışverişinde bulunuyorlardı. (2) Bağnaz Arap putataparlığına karşılık akılcı bir Hıristiyanlık olan *Nesturi* inancı, küçük de olsa Araplar içine böylece girmeye başlamıştı. *Hanifler*, "Tanrı" diye taştan, tahtadan yapılan kimi

putlara tapmanın akıldışı olduğunu ileri sürüyorlardı. "Çevresinde dönüp dolaştığınız bu taş parçası nedir? O, ne duyar, ne görür. Ne de bir kimseye yararı veya zararı dokunur" diyorlardı. Hanifler, salt bu kadarla da kalmıyor; doğa, insan ve Tanrı ilişkilerini de yorumluyorlardı. Onların en çok ele aldıkları konular; Tanrı'nın tekliği, niteliği, doğmamış, doğurmamış oluşu idi. (3) Gene bu hanifler, kalabalıkta konuşurken, sözlerine, "Bi'smike Allahümme" diye başlıyorlardı ki, bu başlayış, ileride Kuran surelerine başlarken de kullanılacaktı. Hanifler, cennet, cehennem, tartı (hesap) günü ve ölümden sonra dirilme gibi konularda da konuşuyorlar ve çok büyük dinleyici kitlesi çekiyorlardı. Bu dinleyiciler arasında, ileride peygamber olacak Hz. Muhammet de vardı.

H. Muhammet, Miladi. 571'de doğdu. Kendisine ilk vahiy, 610/611'de geldi. "Ikra" ayeti, ilkin bir korku uyandırdı. Eşi Hatice ile birlikte ünlü bir hanif olan Nevfel oğlu Varaka'ya gittiler. O, tektanrılı bir dinin geleceğini ve bu dinin peygamberinin de kendisi olacağını muştuladı. "Ikra" (oku) buyruğunu getiren meleğin de Hz. Musa'ya gelen Cebrail olduğunu ekledi.

Kuran, 114 sureden oluşur. Bunların 93'ü Mekke'de, 21'i Medine'de inmiştir. İslam inancı, Kuran'ın her tümcesinin (ayet) ve her sözcüğünün Hz. Peygamber'e geldiği biçimindedir. "Bir tek sözcüğü, bir tek imi bile değiştiremez" yargısına varılmıştır. Kuran'ın bildirimi 23 yılda tamamlandı. İlk Halife Ebubekir'le başlayan bir derleme çalışmasıyla, ikinci Halife Osman döneminde de kitap biçimine getirildi. Osman döneminde yeni hafızların, yeni yazılı belgelerin ve sahabe'nin (söyleşen) anımsadıkları yeni tümcelerin (ayet) toparlanması ile durduruldu. Peygamber'in ölümünden sonra Kuzey Afrika, Irak, İran, Suriye, Anadolu ve benzeri ülkeler, İslam'ın bir bölgesi oldular. Buraların halkı da ilkin Kuran yargılarına göre davranmaya zorlandı. Deniyordu ki, "Tanrı uludur ve tektir. Her şey onun istemesiyle olur. Ol derse olur. Dur derse durur. İyilik ve kötülük ondandır. Kimse bu özelliklerin karşısına çıkamaz. Ona gelen vahiy üzerinde tartışma açılmaz. Bu tür bir davranış, sapkınlık (bidat)tır. Tanrı demek, her şey demektir. Ona ayrıca sıfatlar yüklenemez. Yaratıklara ilişkin hiçbir sıfat ve nitelikle sıfatlanamaz."

Görüldüğü üzere, İslam'ın ilk kural koyucusu olan bu kişiler, kendilerine karşı (muhalif) görüşe izin vermiyorlardı. Daha sonra gelişerek "şeriat" adını alacak bu kurallara uymayanlar öldürülüyorlardı. (4) Sanırsanız ki, Sivas'ta yakılanlar da bu karşı çıkışlarından dolayı ortadan kaldırıldılar.

Tartışma tanımayan bu ilk kişilere, zorbalıklarından dolayı "Cebri-ler" dendi. Bu akımın adı da "Cebriye" oldu. Buna karşılık, insanda

özgür istenci (irade) savunun bir akım da çok geçmeden ortaya çıktı. "Kaderiye" adındaki bu akımın kurucusu, El - Cüheni adında birisidir. Onlara göre insanoğlu, özgür istenç ve eylem özelliği taşır. Onda alın yazısı egemen değildir. Günahların yaptırımını kendisi çeker. Cebriye'de ise bu yapılacaklar önceden bellidir. Bunlar, kişinin alın yazısıdır, yazgısıdır. Dolayısıyla kişi, hiçbir eyleminden sorumlu tutulamaz. Sonraları, Kaderiye inancından ayrılıp yeni bir yol kuranlar oldu. Bunlara da, "ayrılanlar" anlamında Mutezile dendi. Mutezile, daha sonraları ilk ikisinden daha çok ünlendi. Ortaya koyduğu temel, akla aykırı gelen şeylerin dinsel sayılamayacağıdır.

Bütün bu tartışmaların ortaya çıktığı dönem, ilginçtir ki, Emevi devletinin son dönemleridir. Gene ilginçtir ki, bu tartışmalar o dönemde camilerde yapılabilmektedir.

Tartışmaların ağırlık noktalarından biri, Kuran üzerinedir. Cebriye inancı, "Kuran'ın yaratılmadığını, Tanrı ile birlikte Levh-i Mahfuz'da bulunduğunu" ileri sürmektedir. Kadriye inancı buna karşı çıkar: "Hem Tanrı'nın tekliğini ileri süreceksiniz, Tanrı'dan başka şey yoktur diyeceksiniz, hem de onunla birlikte var olan bir başka şeyden, Kuran'dan söz edeceksiniz. Bu, kıdem bakımından onunla birlikte olamaz." Bu arada Cebriye, Tanrı'nın beden (cisim) olmadığını söyler. Mutezile ise, "Öyleyse beden olmayan şey gözle görülemez. Bu durumda Cennet'e gidecek kulların Tanrı'yı görme armağanına ulaşmaları olası değildir. Ayrıca, kişinin alın yazısı önceden saptanmışsa, onun yapacağı eylemlerden sorumlu olması da düşünülemez." sonucuna varır. Bütün bu karşı akımlar, dogmatik İslamcılarca o yıllarda sapkınlıkla suçlanmıştı.

II

*İlkinin ilkiyim, sonun sonuyum,
Arzın şuasıyım, günün günüyüm,
Binlere hükmeden birin kınıyım,
Sizden size haber veriyorum hey!
(Sefil Selimi)*

Yıllar geçtikçe karşı akımlar güçleniyordu. Burada altı çizilerek ve üstüne basılarak söylenecek bir şey var ki, o da, tüm bu savları ileri süren ve bu karşı akımların gelişmesini sağlayan kişilerin büyük çoğunluğunun Araplar'ın dışında olduklarıdır. Söylemeye gerek yok ki, Emevi devletinin ilk yıllarında, Arap olmayan ülkelere yapılan akımlar sonucunda bu topraklar İslam içerisine katılmıştır. Daha çok Fars, Türk ve Kürt topluluklarının kılıç zoruyla İslam yapılp vergiye bağlandığı bu dönemde, her üç kesimin İslam olmadan önceki dinleri

Katliamdan kurtulanlar atılıyor

Altı aylık bir süre için Süleyman Abdal Derneği İzmir Şubesi'nin, Jandarma Basın ve İletişim Şubeği'nde...

Katliam sırasında Kultur ve Tiyatro Merkezi'nde bulunan Prof. Süleyman Abdal Kultur ve Tiyatro Merkezi'nde 16 kişi İstanbul'da konduğu

'Saldırıda polisin rolü var'

İSTANBUL, 5 Temmuz - Sivas katliamından sağ kurtulan Prof. Süleyman Abdal Kultur ve Tiyatro Merkezi'nde 16 kişi İstanbul'da konduğu...

Sivas katliamı ile ilgili soruşturma Kultur Merkezi'nin İstanbul'da bulunan Süleyman Abdal Derneği üyeleri...

'Devletin halka gözdağıdır'

Süleyman Abdal Kultur ve Tiyatro Merkezi üyeleri, Sivas katliamının devlet tarafından yapıldığını iddia ediyorlar. 'Devletin halka gözdağıdır'...

'POLİS TAŞ ATYORDU'

İstanbul'da bulunan Süleyman Abdal Kultur ve Tiyatro Merkezi üyeleri, Sivas katliamında polislerin rolüne değinerek 'Polis taş atıyordu'...

'SÖZLEŞİMİN ALIŞIĞI POLİTİKARİMELERİ'

Sivas katliamı hakkında yapılan soruşturma, 'Sözleşimin alışığı politikarimeleri'...

TURK DÜRSÜNÜN

İLHAM KARIŞIĞI

AKRATİ ADAMKATI

10

Beş yıl önce yazılan bu kitap, Türkiye'nin en önemli yazarlarından biri olan Cemal'in...

Cumhuriyet gazetesi yazarı Hasan Cemal'e yöneltilen eleştiriler

Sen ve Cengiz Çandar Arap kokuyorsunuz

Beş yıl önce yazılan 'Nicedir seni eleştirmek istiyorum...'...

Sen ve Cengiz Çandar Yazılarında, bu yönde politikayı övüyor, gökleri uçuruyorsun. İslamlaşma ve Araplaşma...

İTİHAP BİRİTİ

DİJİTAL KİTAPÇIĞI

AKRATİ ADAMKATI

Yann

Osal'dan yakınım hakkın yok

Osmanlı Devleti'nin son padişahı Abdülhamid II'nin...

ve gelenekleri yandaşlarınca unutulmuyor, ancak bu özellikler (korku sonucu) giysi değiştirip, "İslam görüntüsü"nü alıyordu.

Mutezile yandaşlarının büyük çoğunluğu Arap dışındandı. Bunların aralarında, aklın gelişmesini sağlayan tartışmaların yanı sıra, Yunanca'dan, Farsça'dan çeviriler de yapılıyordu. Özellikle *Mani* dine ilişkin yapıtlar çok istek buluyordu. Yunan kökleşik (klasik) düşüncesinin en çok çevrilen yapıtları, *Aristo*'nun ve *Platon*'un kitapları idi. Bu kitaplarla birlikte İslam dünyasında, gözle görülmeyen hiçbir şeyin var olamayacağı yargısı egemen olmaya başlamıştı. Artık, düşünce ve tartışma çevrelerinde, evrenin yaratılmadığı ve ilkin (ezel)den beri var olduğu söyleniyordu.

Bu akım, maddeci bir özellik taşıyordu. *İbn'el Mukaffa*'nın başını çektiği bu topluluk, "*vahy*" olayını yadsıyordu *Mukaffa*, bununla da kalmamış, "*Kuran*'ın biçiminin yazılamaz, aşılamaz" olduğunu, akla yatar bulmamıştı.

İbn'el (al - ül) Mukaffa (Abu Amr, sonraları Abu Muhammet Abdullah bin Al Mukaffa) (Miladi 732 - 759), soy olarak İranlı olup, bugünkü dünyada Arap dilinin büyük düzyazı ve çeviri ustası olarak tanınmaktadır. Yaşamının üzerinde sisler bulunması nedeniyle hakkında kesin bilgilerimiz yok. Bununla birlikte, *Emeviler*'in son dönemlerinde henüz Müslüman olmadığını biliyoruz. Ancak, ya başlangıçtaki adaletli yönetimlerini beğendiğinden, ya da geleceklerini kendisi bakımından açık gördüğünden, *Basra*'da halife *Ebu' Abbas Seffah*'ın ve *Mansur*'un amcaları *İsa bin Ali*'nin hizmetine girmiştir. O dönemde İslam dünyasının büyük bir bilgini idi. Bu bilgileri babasından aldığı söylenmektedir. *İsa Bin Ali*, *Mukaffa*'nın kendisine sığınması nedeniyle bir şölen düzenlemiş ve *El - Mukaffa*, bu şöleden sonra Müslüman olmuştur. Adını da *Abdullah* olarak desteklemiştir. Araştırmalar, İslam oluşundaki nedenleri bulamamıştır. Çünkü, ne maddesel durumu değişmiş, ne de büyük yetki sahibi olmuştur. Bir dönemde arasının açıldığı *Basra* Valisi *Safyan bin Muaviye el- Mahallebi*, sürekli kendisini izlemiştir. Siyasal olaylarla da bir ilgisi olmasına karşın, *Halife Mansur*'un bir kızgın anında, valinin eline *Mukaffa*'yı öldürmek için fırsat geçmiştir. *İbn'el Mukaffa*'yı yanma çağırın Vali, önce yüzüne karşı alaycı sözler söylemiş, daha sonra ellerini, ayaklarını birer birer kestirip, yanmakta olan tandıra atmış, en sonunda da, "*Ey zındık oğlu! Vallahi, seni öte dünya ateşinden önce bu dünya ateşi ile yakacağım!*" demiştir. *Mukaffa*'nın öldürülmesinden sonra *İsa bin Ali*, öcünü almak için halife katında girişimlerde bulundu. Halife de *Sufyan*'ı görevden aldı. *Mukaffa* öldürüldüğünde, 36 yaşındaydı.

Arapça'yı, anadili olan *Farsça* kadar iyi bilip iyi yazan *Mukaffa*, genç yaşında ölmesine karşın, Arap ve Fars yazınının en büyük

kişiliklerinden birisidir. Bir mersiyesi, Arap şairi **Ebu Tammam**'ın düzenlediği ve tüm Arap yazınının en güzel güldestesi olan *Al - Hamusa* adlı yapıta alınmıştır. Bununla birlikte **Mukaffa**, asıl ününü çeviri ve yazmalarıyla sağlamıştır. Çevirilerinin en ünlüsü, **Nuşirevan** döneminde Hindistan'dan getirilip, tabip **Burzoye** eliyle Pehlevice'ye çevrilen *Kelile ve Dimne*'dir. Eski Hint destanı *Pançatantra*'nın çevirisine **Burzoye**'nin yazdığı bir önsöz vardır. **Burzoye**, bu önsözde doğruyu aramak istediğini, bunun için de tüm dinleri incelediğini, ancak bu dinlerin ileri gelenlerinin akıllarıyla değil, alışkanlıklarıyla davrandıklarını ve korku, baskı, görenek, geleneklerinin etkisi altında kaldıklarını anlatmaktadır. Böylece, hiçbir dinin öbürüne yeğlenmeyeceğine kendini uyarlar. Sonuç, ana babasından gördüğü dinde kalmasıdır. Ancak, gene düşünür ki, bir dine girmek için babasının o dinden olması yeterli neden değildir. Bundan sonra da dedikodu, yalan, hırsızlık, hainlik, namus güçsüzlüğü, yalan vb. davranışları bırakıp, iyi kimselerle birlikte yaşamayı seçer. El **Mukaffa**, **Burzoye**'yi onaylar. Kimi araştırmacılar, bu önsözün doğrudan **Mukaffa**'dan çıktığını söylerler. Onlara göre, bu seçimler, İslamı yeni benimseyen yüksek ekin sahibi bir İranlı'nın, bir *Zerdüşt*'ün, bir *Mani*'nin seçimleridir.

Mukaffa'nın sekiz çevirisi içerisinde, *Kitab'al Mazdak* adını verdiği bir yapıtı daha vardır. Bu, *Sasaniler* döneminde, İran'da bir tür komünizm kurmuş olan *Mazdekçiler*'in yaşamını ve **Kubat 1** ile ilişkilerini anlatan bir yapıttır. Bu alanda çalışan sonraki tarihçilere büyük kaynak sayılmaktadır. **Mukaffa**, **Aristo**'yu ve **Porphyr**'i de Pehlevi çevirilerinden Arapça'ya çevirmiştir.

Mukaffa, bir de Kuran'a karşılık olmak üzere "*Al Muaraza 1'il Kuran*" adlı kitabı yazmıştır. *Zeydiyye* imamlarından **Al Kasım bin İbrahim** de bu kitabı olmazlamak için, bugüne ulaşan başka gelen bir kitap yazmıştır. Ancak, her iki kitabın da bu yazarlarca yazılmadığına, sonradan bunlara yakıştırıldığına ilişkin savlar vardır.

Mukaffa, *Abbasiler*'in ilk dönemlerindeki düşünce özgürlüğü ortamında yaşamasına karşın, gene de bir neden bulunarak, yukarıda anlattığımız gibi korkunç bir biçimde yaşamını yitirmiştir. (5) Böylece, asıl nedeni ileri sürülmeden, sudan bir nedenle öldürülen düşünce adamlarının ilki **Mukaffa** olmuştur.

Yukarıda *Kelile ve Dimne*'ye yazılan önsözü anlatırken, buradaki düşüncelerin bir *Zerdüşt*'ün, bir *Mani*'nin düşünceleri olabileceğini söylemiştik. Konumuzu yakından ilgilendirdiği için, burada *Mani* dini üzerinde biraz durmak yararlı olacaktır.

Salt Doğu'da değil, türlü adlar altında Kuzey Afrika'ya, Batı Avrupa'ya ve Balkanlar'a değin uzanan alanlarda yerleşmiş olan *Mani* dini

(*Maniheizm*), eskiden beri, Hıristiyanlık'ın "düalizm" sapıklığına kapılmış bir bölümü sayıldığı için, öncelikle eski Hıristiyan araştırmacılarınca ağır eleştirilere uğramıştır. Bu dinle ilgili bilgiler, yakın dönemlere değin bunlara ve İslam bilginlerinin (özellikle **An - Nedim**'in *Mani* kozmogonisi hakkındaki açıklamalarına) dayanıyordu. 20. yüzyılda, *Çin Türkistanı*'nda, çeşitli Avrupa kurullarının yaptığı kazılar ve araştırmalar sonucunda değişik dillerde yazılmış *Mani* metinleri bulundu. *Pehlevi, Sogd, Uygur* ve *Çin* dillerinde yazılmış bu metinlerden önemli bir kesiminin yayımlanması sonucu, *Mani* incelemeleri yeni bir döneme girdi. Çünkü, böylelikle ilk kez, bu dine ilişkin -düşmanları yönünden değil de, doğrudan doğruya üyelerince yazılmış- güvenilir belgeler ortaya çıkmış bulunuyordu. Bu belgelerin uzmanlarca yayımlanmasından sonra, din tarihi bilginleri önemli araştırmalara girdiler. Son yıllarda yapılan önemli bir buluş, bu kaynakları daha da zenginleştirdi. *Mısır*'da ele geçen birtakım papirüslerde kimi *Mani* metinleri parçalarına ve özellikle "*Kephalata*" adlı önemli bir yapıtın büyük bir bölümünün *Kopt* dilinde çevirisine rastlandı. Bunların da kimi parçaları, 1933'te Almanca'ya çevrildi. Böylece, bu papirüs parçaları onarıldı, öbür belgelerle tamamlandı ve sonunda *Mani*'nin çıraklarınca yazılmış olan (çoğu 3. yüzyıla ilişkin) birtakım *homelie*'ler elde edildi (ki bunlar da 1934'te yayına sürüldü). Bunlar, *Mani*'nin ve ardılı *Sisinnious*'un ölümleri üzerine tarihsel bilgileri kapsamaktadır.

Mani, *Arsacid* hanedanındandır. Kök olarak *Hemedanlı* iken, sonradan *Babil*'e göçen bir adamın oğludur. Babası, o dönemlerde Mezopotamya'da bulunan *Gnostik* (Sezginler, Arifler) kümesindendi. 215 ya da 216'da doğan **Mani**, ilk dinsel eğitimini bunlardan aldı. Sonradan, döneminin *Zerdüştlük* ve *Hıristiyanlık* gibi dinsel akımlarına, *Gnostik* ilkelerine ve özellikle **Bardesan** ve **Marcion** gibi din adamlarının düşüncelerine merak sardı. Babasının üye olduğu kümeden ayrıldı ve sonunda kendisinin, **İsa**'nın önceden bildirdiği "*son peygamber*" olduğunu ileri sürdü.

Onun, yaratılış varsayımlarında (kozmogoni), *Gnostikler*'in etkisi açıkça bellidir. O, tüm dünyayı saran bir din yaratmak istiyordu. Bunun için de, görebildiği her budunun dinlerini inceliyordu. Yaşadığı coğrafyanın sonucu olarak, gerek kendisinin, gerek çıraklarının eğilimlerinin sonucu olarak *Mani dini*, İran'da *Mazdekler*'in ve İran'ın destancıl tarihinin birtakım kahramanlarının adlarını aldı. Süryaniler'deki bir kesim, meleklerin adlarını kullandı. Hıristiyanlık da **Mani**'nin düşüncelerine etki etmiştir. **Mani**'deki *tenasuh* (ruh göçü) kuramı, Hint'ten alınmıştır.

Mani, İran'da 1. **Vahran** döneminde, *Mazdek* din adamlarının baskısı ile izlenerek, 276'da öldükten sonra önemini yitirmedi, gizli

Sivas katliamında yaşamını yitiren 23 kişi için

Başkent'te yürüyüşlü tören

Yeni Haberler - Sivas katliamında yaşamını yitiren 23 kişi için düzenlenen tören Başkent'te yapıldı. Tören Başbakan Mesut Yılmaz'ın başkanlığında gerçekleşti. Törenin açılışını Başbakan Mesut Yılmaz yaptı. Başbakan Mesut Yılmaz, katliamın 23 yıl önce gerçekleştiğini hatırlattı ve katliamın Türkiye için büyük bir acı olduğunu söyledi. Başbakan Mesut Yılmaz, katliamın 23 yıl önce gerçekleştiğini hatırlattı ve katliamın Türkiye için büyük bir acı olduğunu söyledi. Başbakan Mesut Yılmaz, katliamın 23 yıl önce gerçekleştiğini hatırlattı ve katliamın Türkiye için büyük bir acı olduğunu söyledi.

Ozanın saldırganı kaydeddiği video bantı Emniyet'in elinde
Hasret, Han köyünde toprağa verildi

Hasan Hüseyin DEMREL-Kadir KARAKOÇ
HAN KOYU, İBRANİLİ İRAK Katliam sonrası toprağına vatanı olan Hasan Hüseyin Demrel'in cenazesi, Irak'ta bulunan Han Köyü'ne getirildi. Demrel'in cenazesi, Irak'ta bulunan Han Köyü'ne getirildi. Demrel'in cenazesi, Irak'ta bulunan Han Köyü'ne getirildi. Demrel'in cenazesi, Irak'ta bulunan Han Köyü'ne getirildi.

Sivas'ın RP'li Belediye Başkanı katliamdan 1 hafta önce Ankara'daydı

Başkan'ın Nurcularla Ankara randevusu

ANKARA, 5 Haziran - Katliamın ardından Sivas'a gelen RP'li Belediye Başkanı Karamoğlu, Sivas'ta katliamın 23 yıl önce gerçekleştiğini hatırlattı. Karamoğlu, katliamın Türkiye için büyük bir acı olduğunu söyledi. Karamoğlu, katliamın 23 yıl önce gerçekleştiğini hatırlattı ve katliamın Türkiye için büyük bir acı olduğunu söyledi.

Karamoğlu, aynı zamanda 'Kemal'in İbnu Humu V.İ.'nin da başkanı
Bu vakti, Sivas'ın 12. zemin hazırlanmasında önemli rol oynadı

KARAMOĞLU KEMER
Tarım Karamoğlu, 12 Haziran'da Sivas'a geldi. Katliamın 23 yıl önce gerçekleştiğini hatırlattı. Karamoğlu, katliamın Türkiye için büyük bir acı olduğunu söyledi.

12 Haziran 1993'te katliamın ardından Sivas'a gelen RP'li Belediye Başkanı Karamoğlu, Sivas'ta katliamın 23 yıl önce gerçekleştiğini hatırlattı. Karamoğlu, katliamın Türkiye için büyük bir acı olduğunu söyledi.

Bütün yurtta katliama karşı eylemler sürüyor

Türkiye'nin dört bir yanı protesto

Bahar Merveisi - Sivas katliamının 23. yıldönümü nedeniyle Türkiye'nin dört bir yanından katliamın anılması için protestolar düzenlendi. Protestoların düzenlendiği şehirler arasında İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa, Antalya, Trabzon ve Diyarbakır yer aldı. Protestoların düzenlendiği şehirler arasında İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa, Antalya, Trabzon ve Diyarbakır yer aldı.

MERKİN
Merkez'te 1993-2017
1993-2017
1993-2017

SAVALILAR

İstanbul'da 1000 Türkler - İstanbul'da düzenlenen etkinlikte, katliamın 23. yıldönümü nedeniyle protesto edildi.

BORNOVA

Bornova'da 1000 Türkler - Bornova'da düzenlenen etkinlikte, katliamın 23. yıldönümü nedeniyle protesto edildi.

BİSTAY

Bistay'da 1000 Türkler - Bistay'da düzenlenen etkinlikte, katliamın 23. yıldönümü nedeniyle protesto edildi.

CAMALTI TERANESİ

Camaltı Teranesi'nde 1000 Türkler - Camaltı Teranesi'nde düzenlenen etkinlikte, katliamın 23. yıldönümü nedeniyle protesto edildi.

BAKAN YEĞERLİ

Bakan Yeğerli - Bakan Yeğerli, katliamın 23. yıldönümü nedeniyle protesto edildi.

Yeni Haberler - Sivas katliamında yaşamını yitiren 23 kişi için düzenlenen tören Başkent'te yapıldı. Tören Başbakan Mesut Yılmaz'ın başkanlığında gerçekleşti. Törenin açılışını Başbakan Mesut Yılmaz yaptı. Başbakan Mesut Yılmaz, katliamın 23 yıl önce gerçekleştiğini hatırlattı ve katliamın Türkiye için büyük bir acı olduğunu söyledi. Başbakan Mesut Yılmaz, katliamın 23 yıl önce gerçekleştiğini hatırlattı ve katliamın Türkiye için büyük bir acı olduğunu söyledi.

Yeni Haberler - Sivas katliamında yaşamını yitiren 23 kişi için düzenlenen tören Başkent'te yapıldı. Tören Başbakan Mesut Yılmaz'ın başkanlığında gerçekleşti. Törenin açılışını Başbakan Mesut Yılmaz yaptı. Başbakan Mesut Yılmaz, katliamın 23 yıl önce gerçekleştiğini hatırlattı ve katliamın Türkiye için büyük bir acı olduğunu söyledi. Başbakan Mesut Yılmaz, katliamın 23 yıl önce gerçekleştiğini hatırlattı ve katliamın Türkiye için büyük bir acı olduğunu söyledi.

Yeni Haberler - Sivas katliamında yaşamını yitiren 23 kişi için düzenlenen tören Başkent'te yapıldı. Tören Başbakan Mesut Yılmaz'ın başkanlığında gerçekleşti. Törenin açılışını Başbakan Mesut Yılmaz yaptı. Başbakan Mesut Yılmaz, katliamın 23 yıl önce gerçekleştiğini hatırlattı ve katliamın Türkiye için büyük bir acı olduğunu söyledi. Başbakan Mesut Yılmaz, katliamın 23 yıl önce gerçekleştiğini hatırlattı ve katliamın Türkiye için büyük bir acı olduğunu söyledi.

Yeni Haberler - Sivas katliamında yaşamını yitiren 23 kişi için düzenlenen tören Başkent'te yapıldı. Tören Başbakan Mesut Yılmaz'ın başkanlığında gerçekleşti. Törenin açılışını Başbakan Mesut Yılmaz yaptı. Başbakan Mesut Yılmaz, katliamın 23 yıl önce gerçekleştiğini hatırlattı ve katliamın Türkiye için büyük bir acı olduğunu söyledi. Başbakan Mesut Yılmaz, katliamın 23 yıl önce gerçekleştiğini hatırlattı ve katliamın Türkiye için büyük bir acı olduğunu söyledi.

Yeni Haberler - Sivas katliamında yaşamını yitiren 23 kişi için düzenlenen tören Başkent'te yapıldı. Tören Başbakan Mesut Yılmaz'ın başkanlığında gerçekleşti. Törenin açılışını Başbakan Mesut Yılmaz yaptı. Başbakan Mesut Yılmaz, katliamın 23 yıl önce gerçekleştiğini hatırlattı ve katliamın Türkiye için büyük bir acı olduğunu söyledi. Başbakan Mesut Yılmaz, katliamın 23 yıl önce gerçekleştiğini hatırlattı ve katliamın Türkiye için büyük bir acı olduğunu söyledi.

Yeni Haberler - Sivas katliamında yaşamını yitiren 23 kişi için düzenlenen tören Başkent'te yapıldı. Tören Başbakan Mesut Yılmaz'ın başkanlığında gerçekleşti. Törenin açılışını Başbakan Mesut Yılmaz yaptı. Başbakan Mesut Yılmaz, katliamın 23 yıl önce gerçekleştiğini hatırlattı ve katliamın Türkiye için büyük bir acı olduğunu söyledi. Başbakan Mesut Yılmaz, katliamın 23 yıl önce gerçekleştiğini hatırlattı ve katliamın Türkiye için büyük bir acı olduğunu söyledi.

SİVAS'TAKİ VAHŞETİ ANIYORUZ..!

Laiplik hepimiz için soframızdaki ekmeğ ve su kadar gereklidir. Laiplik çağdaşlığın, toplumsal huzurun temelidir. Bağnazlığı, barbarlığı, vahşete, Şeriat teröristlerine, can alan, kan içeren karlılığı Karşı
Aydınlığı, insanlığı, çağdaşlığı
Kin ve nefrete karşı
Sevgiyi
Düşmanlığa karşı
Doğstluğu isteyen ve savunan tüm iyi insanları dayanışmaya, toplumsal huzuru korumaya
Çağırıyoruz.
36 Demokrasi şehidimiz için halkımıza ve ailelerine başsağlığı diliyoruz. Acılarını paylaşıyoruz.

SHP İZMİR İL BAŞKANLIĞI

SHP'Lİ İLÇE BAŞKANLARI

SHP'Lİ BELEDİYE BAŞKANLARI

olarak sürdü. Uzun yıllar sonra 759'da tahta çıkan bir uygur hakanı, *Mani* dinini "devlet dini" olarak almıştı. 762'de ise Çin'deki bir *Mani* din adamının etkisi altında, oradaki Uygurlar, *Mani* dinine girmişler ve bu dini korumaya başlamışlardı. Bu koruma, 840 yılında (Uygurlar'ın sarsılmasına) değin sürdü. Uygurlar'ın "Su" adlı destanlarında, tümü ile bu dinin etkileri görülür.

Hıristiyanlık'taki *Paulicien* ve *Cathare* devinimlerini oluşturan, Çin'de 18. yüzyıl başlarına değin izi bulunan ve İslam dünyasında yüzyıllarca baskı altında tutulan *Mani* dini, Moğollar arasında 13. yüzyılda görülüyordu. Araştırmacılar, Sibirya halkbiliminde bu dinin izlerini göstermektedirler.

Sünniliğe tepki olan kimi Türk yolaklarında (tarikât) bu dinin etkilerinin olduğu biliniyordu. Ancak, son dönemlerdeki araştırmacılar, özellikle Alevilik'te bu dinin büyük etkilerinin olduğunu açığa çıkarmıştır.

Mani dini, iyilik ve kötülük ilkelerinin çarpışmasına dayanır. İnsanda, kötülüğü simgeleyen bedeninde içinde, iyiliği simgeleyen ruh tutuklu bulunur. Uzun çatışmalardan sonra iyilik yengi kazanır. *Mani* dininin *Zerdüştlük*'ten ayrımı, kötülükleri yenmek için "bir lokma, bir hırka" ilkesini taşımasıdır. *Mani*'ye göre, ağızdan kötü ve pis söz çıkması yasaktır. El, iyiliğe zarar verecek eylemden kaçınmalıdır. Gönül ise kötü bedensel isteklere kapılmaz. *Mani* dinindeki "ağız, bel ve dil" olarak tanımlanan bu üçlü, sonradan Anadolu Aleviliği'ne "el, dil, bel temizliği" olarak girmiştir. *Mani* dininde seçkinler, zenginlik ve süs arayamazlar. Onların şarap için hayvan eti yemeleri yasaktır. Dünyayı, çelişkileri düzeltmek için belli günlerde dolaşırlar. Evlenemezler. Daha sonradan bu tür düşünceleri taşıyan Oğuz erenlerinin, Anadolu'yu ve İran'ı, *Kalenderi* ve *Haydari* dervişleri olarak dolaştıklarını biliyoruz. Özellikle "bir lokma, bir hırka" "evlenmeyiş" ilkeleri, bu dervişlerin ilkesi idi. Bu dervişler, inançları gereği, halkın arasında dolaşarak öğütler verir, anlaşmazlıkları giderirlerdi. Karınlarını doyurmak için, ritüel bir tutumla dilendikleri de olurdu. **Hacı Bektaş Veli, Abdal Musa, Barak Baba** vb. bu tür dervişlerin görüntüsünü vermektedir. *Mani* dininde din adamlarından istenilen bu özveriler, halktan istenmiyordu. Onlar, et de yiyebilen, evlenebilen, iş - güçle riyle uğraşan kişilerdi. Seçkinler için, yılın belli günlerinde bağışta bulunurlardı. Bu bağışlar, din adamlarının önünde diz çökerek verilir. Bu biçim de, bugün dedelerine "hakullah" veren Anadolu Alevi taliplerinin bağış sunma geleneğini çağrıştırmaktadır.

Mani üyelerine, İslamlar arasında ilk dönemlerden beri "Zındık" (Zındık, Zendika) adı veriliyordu. Bugün bile Türkçe'mizde, "inancı bozuk" anlamında bu sözcük kullanılmaktadır. Daha çok da Sünni İslamlar'ca Aleviler'e yakıştırılmaktadır.

Mani dini üzerinde biraz geniş bilgi aktarmamızın nedeni, özgür düşünceye ağırlık vermesindedir. İslamlığın, ilk gününden beri *Mani* dini ile arası iyi değildi. Özellikle *Iran, Horasan, Irak* (ağırlıklı *Kufe*) bölgeleri, *Mani* etkisindeki kişilerle dolup taşıyordu. Bu kişilerin İslam dinine girenleri de, ister istemez yeni dinleri ile eski özgür düşünceleri arasında bir karşılaştırma yapıyorlardı. Bu düşünürlerden biri de **İbn Ravendi** idi.

Kökene üzerinde kesin kanıt yoksa da, Arap olmadığı yargısı ağır basan **İbn Ravendi** (*Al Ravandi, Ebu'l Hüseyin Bin Yayha Bin İshak*), eski bir *Mutezile* ve *Rafizi* idi. (*Rafizi Ebubekir*'le *Ömer*'in halifeliklerini olumsuzlayan *Ali* yanlısı.) Ms. 910'da Bağdat'ta doğdu. Ölüm yılı üzerinde çelişkiler vardır. 36 ya da 40 yaşlarında öldüğü ya da öldürüldüğü söylenmektedir. Yaşamı, sislerle örtülüdür. Düşünceleri, açık olarak bize değin gelmiştir.

Yazı yaşamının başlarında *Mutezile* inancının yandaşı idi. Sonraları, kendisine ağır saldırılarda bulunan *Aş'ari*'nin *Makalat'al İslammiyyun* adlı kitabı ile bize değin ulaşan *Mutezile*'ye ilişkin düşüncelerinin kendine özgülüğünü ve güçlülüğünü gösterir. Başlarda *Mutezile* içerisinde iken, sonradan bu sınırlar kendisine dar geldi. *Mutezile*'nin dışına çıkarak, eski arkadaşlarını sürekli kötiledi. Önce *Şii* olayının savunmacısı ve mezhebin ilk kelam bilginlerinden biri oldu. Daha sonra *Rafizilik*'e geçti. Özgür düşünceli birisi olup, tüm göksel dinlere ve bu arada İslamlığa eleştiriler yöneltti. Kimi yapıtları günümüze değin ulaşan **Ravendi**, *Kitab-al Zumurruz* adlı yapıtında, genellikle peygamberlik ve **Muhammet**'in peygamberliğini çok ağır eleştirilere uğrattı. Ona göre, dinsel dogmaların (*nas*) akılcı benimsenmesi gereksizdir. Bunun için atılmalıdırlar. Peygamberlere yakıştırılan olağanüstülükler, uydurmalarından oluşmaktadır. *Kuran* ne vakfedilmiş bir kitaptır, ne de bir açıklık ve yansızlık taşıyan bir güzellik taşımaktadır. Peygamberler, gizliyi bildirenler ve sihirbazlar sınıfında sayılmalıdırlar. **Ravendi**, kendi dinsizliğini örtmek için, bütün bu savları *Brahmanlar*'a söyletir. Bununla birlikte, son dönem bilginlerinin çoğu, *Kitab-al Zumurruz*'u *Brahman* mezhebinin bir kaynağı olarak saymışlardır. (6)

İnançları bulutlar ötesinden indirerek doğaya salan görüşlerin en ünlüsü, bizim **1. Razi** adını vereceğimiz **El Razi** (*Ebu Bekir bin Muhammet*) tir (M.. 841?- 925). Yaşamıyla ilgili hemen hemen *Rey*'de doğduğunun dışında hiçbir şey bilinmemektedir. Yapıtlarına bakılırsa felsefe, matematik, yazın ve gökbilim (heyet) öğrenimi görmüş olması gerekir. *Rey* kenti, egemeninin hizmetine girince, hemen kentin yeni sayrılarevinin müdürü oldu. Daha sonra, ilerlemiş yaşında onu, bu kez Bağdat Sayrılarevi'nin müdürü olarak görüyoruz. Doğduğu kente birkaç kez geri gitti. En son, 925'te burada öldü. Kökeni Fars'tır.

Uzmanı olduğu tüm alanlarda yapıtlar verdi. Bunların çoğu kayboldu. Ona, ancak başkalarının kendisine ilişkin yazdığı yapıtlardaki alıntılarını kanalıyla ulaşıyoruz. Buna göre, somut bilgi alanındaki çalışmasından çok, felsefe alanındaki yapıtlarıyla ün yapmıştır. Öğretmenleri alanında kesin verilerimiz yoktur. Arap kökenli birçok yaşam aktarıcı (hal türcümcüsü), onu **Fihrist Belhi**'den okumuş gösterirler. **Razi**, bu kişinin kimi düşüncelerini kendisine mal etmiş olmalıdır. **Razi**'nin etkisi çok büyük olmakla birlikte, öğrencilerine ilişkin bilgiler de yoktur. Hıristiyanlığın *Yakubi* mezhebinden olup, **Aristo**'cu ve **Farabi**'nin çırağı olan feylesof **Yahya bin Adi**, bu alandaki çalışmalarına **Razi** ile başlamış olmalıdır.

Razi, *İslam Aristocuları*'na karşı çıkararak, felsefe ile dinin uzlaşması olasılığını reddeder. Kitapları arasında, din karşıtı iki yapıtı bulunmaktadır. *Maşarik'ül Enbiya* ve *Hıyal-al Mutanabiyyun* adlı bu yapıtları, *Rafıziler*'in ve *Karmatiler*'in "kutsal kitapları" arasında yer almıştır. Bu kitaplara göre, "Tüm insanlar yaratılıştan birbirleri ile denk olduklarından, peygamberler, öbürlerine hiçbir alanda üstünlük ileri süremezler. Peygamberlerin olanağaniüstünlükleri, göz boyamalardan olmuştur. Ya da dinsel söylencelerden başka şey değillerdir. Dinlerin içerikleri, dünyada tek doğru olan hakk'a (somut, görülen) aykırıdır. Bunun kanıtı, dinlerin birbirini çürütmeleridir. İnsanları, dinsel önderlere baş eğmeye götüren şey, gelenekleri ve tembellikleridir. İnsanlığı yıkan savaşların tek nedeni dinlerdir. Bu dinler, düşünme alanına ve bilimsel araştırmalara düşmandır. Kutsal sayılan kitaplar, değersiz kitaplardır. *Eflatun*, *Aristo*, *Hipokrat*, *Öklid* vb. kişiler, yazdıkları kitaplarla insanlığa daha çok yarar sağlamışlardır." **Razi**'nin kitapları, kuşkusuz ortaçağ boyunca dinleri eleştiren en ağır kitaplardır. **Razi**, *Zerdüş*t dininin göksel dinlere karşı kanıtlarını yeniden ele alıp yorumlamaktadır. **Razi**'ye göre, bilimde ve felsefede durağanlık değil, canlılık ve gelişme vardır. Olmalıdır da.... Benimsediğine göre, kendisi bu durumda *Eflatun* ve *Aristo*'dan üstündür. Tıpta ise *Hipokrat*'ın aşamasına ulaşmıştır. Üç vahy dinini de eleştirir. Yazdığına göre "Hem Tanrı'ya ilişkin şeylerin bilinmesi, hem de dünya işlerinin düzenlenmesi için akıl yeterlidir. Başka bir kılavuzu gereksinme yoktur." (7)

İslam'da var olan tutuculuğa ve Sünni kesimin düşünme yasağına eleştirilerle karşı çıkan aydınların içerisinde ikinci bir **Razi** daha var: Bunun bizi ilgilendiren başka yönleri de var ki, bunların başında Türk kökenli oluşu gelmektedir. Birincisinden ayırmak için adıyla anacağımız *Fahreddin Razi* (*Ebu Abdullah Muhammet bin Ömer bin Hüseyin*), ünlü kelim bilgini ve din felsefecisidir. 1149'da *Rey*'de doğdu. Doğduğu kentte ve bir Türk kenti olan *Merağa*'da, ünlü öğretmenlerden okudu. Öğreniminden sonra bir *Şafii* ve *Eş'ari* bilgini olarak çalışmalarına başladı. Önceleri *Mutezile*'ye karşı idi. Bu

doğrudan doğruya öğretmeni olarak, **Hacı Bektaş'a** da kitapları ve düşünceleri yoluyla öğretmenlik etmiştir. **Ahi Evren'in** Anadolu'da tümüyle dünyasal bir uğraşa girip, **Ahiler'i** örgütlemesi, **Hacı Bektaş'ın** ise mistik bir Alevilik'ten çok, yaşamsal bir **Bektaşî** düzenini ortaya koyması, hep **Fahreddin Razi** etkisiyledir. **Razi'nin** *Belh'te* bulunduğu sıralarda, **Bahaeddin Veled**'le arası açıktır. Öyle ki, bu iki düşünür, bir bölgede yaşayamayacak kadar birbirlerine düşmandır. **Belh Sultanı**, bu çekişmede **Razi'nin** yanında yer alır. **Bahaeddin Veled** de ailesini ve doğal olarak oğlu **Mevlana'yı** alarak Anadolu yollarına düşer. İleride **Mevlana** ile **Hacı Bektaş** ve **Ahi Evren** arasındaki sürtüşmelerin kaynağında da bu çelişkinin rolü olsa gerektir.

Abbasi döneminin hoşgörüsü, bu akımları daha ileri götürürken, Arap kökenli din adamlarının kurdukları *Eşari* felsefesi, *dogma'yı* gene öne çıkardı. Bunlar, *Mutezile'ye* ağır saldırılırdaki bulunurken, yetkililer yanında da kışkırtma yapıyorlardı. Günün birinde *Mutezile'yi* söndürdüler. Ancak, yerine daha köklü, daha akılcı bir görüş doğdu. Bu akıma, "gezinenler" anlamında *Meşşai* akımı dendi. Bu akımın düşünürleri, izledikleri *Aristo* felsefesinin genel ilkelerini benimsemişlerdi. Onlar için "yoktan var olma" ya da "ölümden sonra dirilme" olanaksızdı. Bu okulun ilk ünlüsü *Farabi'ye* (872 - 950) göre, "Gerçek bir düşünür, peygamberden üstündür." **Farabi**, biraz daha ilerilere gidiyor ve "*Tanrı'nın gücünü sınırlayan doğa yasaları vardır. Doğanın işleyişini, düzenini bu yasalar sağlar*" diyordu. **Farabi'nin** arkasından, biraz daha "orta yolcu" olmakla birlikte, gene *Meşşai* düşüncesini yürüten **İbn-i Sina** (980 - 1037) gelecektir. Her ikisi de Türk olan bu düşünürlere, ne yazık ki gene bir Türk olan **Gazali**, tüm öfkesiyle karşı çıkacaktır. **Nizam'ül Mülk** gibi koyu Sünni bir vezirin *Eşari* liği öğretmek için kurduğu okulun başına getirilen **Gazali**, akıl olayını hemen reddetmez. Ancak, ona göre, "*Akil, beş duyu ile birleşip, kişiyi bilgi sahibi yapar. Bu beş duyu, aklın çarşılarıdır (casuslarıdır.) Duyuların üzerinde akıl, aklın üzerinde de üstün bir erk vardır ki, bu da Tanrı'dır. Bu güce ulaşmak için, 'akıl' sıradan çıkarılmalı ve yerine gönül gözü konmalıdır. Bunun için de aradan perde kaldırılmalıdır.*"

Razi'nin, **Farabi'nin** ve **İbn-i Sina'nın** tersine **Gazali**, tanrısal olağanüstülüklerle inanır. "*Eğer Nemrut, ateşe atılmış ya da yanmamışsa, bu doğaldır. Çünkü, Tanrı ateşe 'yakma!' buyruğunu vermiştir*" der. Bu görüşe karşı **Farabi**, "*Ateşin yakma özelliği varsa, Tanrı onu geri alamaz*" demektedir.

Yukarıda "akılcı" olarak andığımız üç Türk düşünürü, **Gazali'nin** kendi düşüncelerini yayması için ortam hazırladılar. Bunların ve bunların izinden giden kişilerin, **Gazali'nin** düşüncelerine karşı çıkmalarına ise izin verilmedi. 1122 yılında *Abbasi* halifesince devlet görüşü olarak benimsenen *Eşari* felsefesi, "*Devletin özgür düşünceye*

yasak koyması" demektir. Yıllar, İslam ülkelerinde yaşayan aydınlık yanlıları için kararmaya başlamıştı.

Anlattığımız akılcı düşüncenin erleri, hep Arap ulusu dışından kişilerdir. Araplar'ın İslam'dan önce bağlı olduğu putataparlığın tersine, *Türk, Fars* ve *Kürt* toplumlarının çok güçlü din kültürlerine bağlı olmaları, onları bağınaz İslam öğelerinin içine, kendi eski ve özgün inançlarını sokmaya itti. İslamlık, bu insanlar için (belki de korkudan), üstlerine geçirilen bir giysi olarak kaldı. Bu giysi içinde *Göktanrıçılık, Zerdüştlük, Mazdek, Mani* dinleri, tümüyle olmasa bile, ağırlıklarıyla; bir dönemler etkilendikleri *Budizm, Musevilik* ve *Hıristiyanlık* ise küçük öğeleriyle yaşadı. Konuya ileride gene değineceğiz.

III

*Harabat ehline hor bakma Şakir,
Defineye malik viraneler var...*

(Şakir Baba)

Yeri gelmişken, insanlığın aydınlanması yolunda uğraş veren, baş veren iki Kürt ereninden de söz etmek yerinde olacaktır. Bunlardan birisi, *Tac'ül Arifin Ebu'l Vefa*, öbürü ise *Şehabettin Suhreverdi Maktul*'dur.

Tüm Anadolu erenlerinde olduğu gibi, *Ebu Vefa*'nın da bir tarihsel, bir söylencesel (destansal) yaşamı vardır. Bu ikincisine göre *Ebul Vefa*, *seyyit*'dir ve dolayısıyla Arap kökenlidir. Onuncu kuşaktan *İmam Zeyn'el Abidin*'e dayanır. Tarihsel yaşamı, bu söylencelere uymaz. Bu özellik de Anadolu'nun öbür erenlerinde vardır. Tarihsel yaşamını kendi üzerine derlenmiş bir eren kitabından (*menakıpname, velayetname*) çıkarıyoruz. *Tezkire-t'ül Muttakin* ya da *Menakıb-ı Tacü'l Arifin* adını taşıyan bu kitaba göre, seyyidin asıl adı **Muhammet oğlu Muhammet**'tir. İlköğrenimini Bağdat'ta yaptıktan sonra *Buhara*'ya gitmiş ve orada İslam bilgilerini öğrenmiştir. Yeniden Bağdat'a dönmüş ve burada çok büyük bir ün kazanmıştır. En önemli yapıtı, *Hulasat'ül Tevhid* adlı bir fıkıh kitabıdır. Döneminin halifesi, şeyhten korktuğu için onu sürekli izlemiş ve ortadan kaldırmak için fırsat kollamıştır. Bugün Türkiye'de var olan kimi Alevi ocakları, soylarını *Ebul Vefa*'ya dayandırırılar. Onların ellerinde var olan soy kütüklerine göre ölüm yılı 1017'dir. Eren kitabına göre ise bu yıl, 1107'ye ulaşıyor.

Ebul Vefa, kadın ve erkek bir arada tapınan, tapınma sırasında şarap içilen bir yolak (tarikât) kurmuştur. Adalet, en önemli öğedir.

İnsanın zekâtı, bedenden geçip var olanla yetinmektir. Asıl İslamlık, "dille Tanrı'nın birliğini söyleyip, Hz. Muhammet'i peygamber olarak anmak" değildir. Asıl İslamlık, "*kişinin bencilliğini kandırıp, özü Tanrı özünde eritmektir.*" Belli ki, yukarılarda andığımız Mani kalıntılarını, bu büyük Kürt ereninde de görmekteyiz.

Ebul Vefa'nın Anadolu'daki en önemli ardılı **Baba İlyas'tır**. **Baba İlyas** ise Anadolu Aleviliği'nin kutsal odağı **Hacı Bektaş Veli'nin** şeyhi ve öğretmenidir.

İkinci Kürt ereni, **Şehabettin Suhraverdi Maktul'dur**. Daha sonra Konya'da ünlenen ikinci **Şehabettin Suhraverdi (1144 1234)**den ayırt etmek için, "öldürülen" anlamında "*maktul*" sıfatı eklenen **Şehabettin Suhraverdi**, 1154 yılında, *Acem Irakı* denilen bölgede, *Suhraverdi* kasabasında doğdu. Aldığı öğrenimin sonunda, o dönemde *Hikmet-i İsrakiyye* denilen **Eflatun** düşüncesinin ikinci temsilcisi ve yeniden düzenleyicisi olmak istedi. O da, yukarılarda anlattığımız aydınların yolundan giderek, İslam bilgileri ile bu Yunan akılcılığını birleştirmek istedi. Ancak, gerek dönemindeki, gerekse eski dönemlerdeki tutucu İslam bilginlerinin bu düşünceleri anlamadığını gördü. O nedenle, düşüncesini yeniden ele alıp savundu. Olayları, düşünceye hiçbir sınır getirmeden ele almak istiyordu. *Hikmet'ül İsrak* kitabında şöyle konuşur:

"Bilim, kendilerinden sonra melekler dünyasının kapılarını kapayarak, onun bereketli gelişmesini önlemek isteyen bir zümreye tekellenmiş değildir. Bilimin kaynağı, Tanrı'nın ufkundan ışıklarını saçmakta ve gizler dünyasından gelen bereketi, isteyenlerden esirgememektedir. Yüzyılların en kötüsü, yorum ve tartışma kapılarının kapandığı, düşünme eylemlerinin durakladığı, buluş ve esin ışıklarının söndüğü, gözlem yollarının tıkanmış yüzyıllardır."

Bu kitabın sonunda şu sözleri yer alır: "*Tanrının yolunda yürüyenler, aydınlanma saraylarının kapılarını çalanlardır.*"

Şehabettin'in bu tür yüce görüşleri, tutucu toplumun düşmanlığını kazanmakta gecikmedi. 37 yaşında iken Halep'e geldi. Halep egemeni olan **Baybars**, babası **Selahaddin Eyyubi'ye** başvurarak, ölüm buyruğunu aldı. 1191 yılının 20 Aralık günü, babası yerinde adamların verdikleri fetva üzerine öldürüldü.

Şehabettin'in düşünceleri, sonradan "*Işıkcılık*" diye adlanan bir yolu doğurdu. Anadolu Alevileri'nin bir dönemde "*Işıklar*" diye anılmasının nedeni bu olsa gerektir. Özgürlükçü düşüncelerin toplu kırım ya da sürgün nedeni sayılmalarının örneklerinden biri de **2. Beyazıt** dönemindeki "*ışık*" adamlarının izlenmesi ve bunların ya kınılıp ya da Balkanlar'a sürülmesidir.

Farslar'la, Kürtler'le karşılaştılar. Bunlardan bir kesimi ile birleşip Anadolu'ya öyle yürüdüler.

Hacı Bektaş Velayetnamesi'nde Oğuzlar'a ilişkin bu göçler de dile gelmektedir:

*Rum fethi üç kez oldu ey Aziz,
Feth-i evvel çün Ben-i Abbas'lar.*

Fars mülkini bi külli duttılar.

*Rum'ı dahi bunlar aldı serteser,
Çünkü tebdil oldu Oğuz şevketi.*

Al-i Selçuk durur üçüncü feth.

Bu göçler, Anadolu'da sağlam, erimeyen ve çözülmeyen bir Oğuz kitlesi bıraktı. Bu nedenle, Melikşah'ın ölümünden sonra *Selçuklu İmparatorluğu* parçalanırken kurulan *Anadolu Selçuklu Devleti*, oldukça sağlam temellere dayanıyordu. Haçlı akınlarına, Rum ve Ermeniler'in sürekli saldırılarına karşın, Anadolu, durmadan Türkleşiyordu. Anadolu'nun Türkiye durumuna gelmesi, *Türkmenler* sayesinde olmuştur. Toprağa bağlanan *Türkmenler*, devletin tımarlı gücünü oluşturdukları gibi, göçebe *Oğuzlar* da sınırları koruyorlardı. Bunlar, olanak buldukça yeni yerler de alıyorlardı. Onların Türkçesi, yazın dili oldu. *Selçuklular* döneminde de ilk ürünlerini verdi.

Yapılan araştırmalar, Anadolu'ya salt göçebe Oğuzlar'ın gelmediğini, onlarla birlikte köylü kentli Türkler'in de geldiğini göstermektedir. Bu doğaldır. Çünkü Türkistan, bu dönemde yaşanamayacak duruma düşmüştü. Köylü ve kentli kökenliler, Anadolu'da gene yerleşik duruma geçtiler. İslamlığın Sünni kolunu seçip, geleneklerinden caydılar. Göçebe Oğuzlar'ın bir kesimi, dağ ve yayla yaşamına yürüdüler. Ova göçebeleri ise, geleneklerinin yanı sıra, yeni inanç yorumlarıyla yoğruldu. Bu göçebelerin o dönemlerde İslam olduklarını söylemek güçtür. En azından İslam görüntüsü altında, eski inanç ve geleneklerini sürdürüyorlardı. Olasıdır ki, 1071 *Malazgirt Savaşı*'yla gücü kesilen Bizans içlerine yürürken, Oğuzlar, buralarda kendilerinden çok çok önce gelip yerleşen soydaşlarıyla da karşılaştılar. Bu soydaşların ilk bölümünün *Çepniler* ve *Ağaç - Eri*'ler olduğu konusunda kesin bilgiler vardır.

Konumuzu ilgilendirdiği için, *Çepniler* üzerinde durmayı uygun buluyoruz:

"M.S. 719 yılında, sonradan "*Horasanlı*" unvanını alacak olan **Müslüm oğlu Abdurrahman** adlı bir çocuk doğdu. Gençlik yıllarında *Kufe* soylularınca satın alınan bu kişi, daha sonra patronunca *Abbasoğulları*'ndan **Ali oğlu Muhammet**'e armağan edildi. Kendisi daha çok **Ebu (Eba) Müslim** diye anılır. Daha sonra *Abbasoğulları*'nın ileri gelenlerinden birinin kızı ile evlendi.

Bu yıllarda *Emeviler*'e karşı başlayan öfke, *Abbasoğulların*'nca ele alındı. Patronu **Ebu Müslim**'i, bir başkaldırı ortamı hazırlamak için Horasan'a gönderdi. Horasan, baştan sona bir Türk yurdu olmuştu. **Müslim**, burada iki yıl kadar kaldı. Halkı *Emeviler*'e karşı ayaklanmaya hazırladı. 747 yılında ayaklandılar. Eylem dört yıl sürdü. 750'de *Abbasoğulları* adıyla tanınan bir İslam devleti, *Emeviler*'in yerine kuruldu. *Abbasoğulları*, kendisini yönetime getiren **Ebu Müslim**'in armağını, onu tuzağa düşürüp başını keserek verdiler. Yandaşları, önderlerinin öldüğüne inanmadılar. (Bu ölüme inanmayış, Anadolu Aleviler'inde çok sık görülen bir özelliktir.) **Müslim**'in bedeninin öldüğünü, ancak tanrısal kimliğinin ölmediğini savunanlar, onun bu yönünün yöresinde birleştiler. Bu yandaşlara "*Hurremiler*" ve olaya da "*Hurremilik*" adı verildi. *Hurremiler*, **Ebu Müslim**'in uğradığı bu aldatılmayı bir türlü unutamadılar. 60 yıl, bu acıyla yaşadılar. Sonunda 816'da, **Babek** döneminde ayaklandılar. Bir söylentiye göre **Babek**, **Ebu Müslim**'in kızı **Fatma**'nın oğlu **Mutahhar**'ın torunudur. Kimine göre de **Hasan** adlı bir Azerbaycanlı'dır. Kimine göre de, sütninelik ederek geçimini sağlayan bir kör kadının oğludur. Gençlik döneminde *Hurremiler*'in başkanı **Cavidan**'la tanışmıştır. Ondaki yetenekleri sezen **Cavidan**, **Babek**'i yanma alarak eğitmiştir. **Cavidan**'ın ölümünden sonra **Babek**, onun yerine önder olmuştur. *Hurremiler*'in başkanı **Babek**, geçmişin öcü için 816'da ayaklandı. Halife, **Babek**'in üzerine gene bir Türk komutanı olan **Afşin**'i gönderdi. **Babek** ayaklanması yirmi bir yıl sürdü. *Abbaslılar*'ca **Babek** bir "*Horasan Şeytanı*" idi. Sonunda yakalandı. Kolları, ayakları ve kafası kesilerek öldürüldü.

Hurremiler de kendilerini İslam kökenli olarak bildiriyorlardı. Ancak, bünyelerine uymadıkları için üç halifeyi olmazlayarak **Ali**'ye bağlandılar. **Ali**'ye tanrısallık veriyor ve "*Ondan sonra da bu özellik Ebu Müslim'e geçti*" diyorlardı. *Babekçilik*, bu inancın ürünüdür. *Babekiler*, korkunç izlenmeler sonucunda Anadolu'ya kaçtılar. Daha sonra da Aleviler'in içine girip gizlendiler. Yapılan araştırmalar, bu **Babek** ayaklanmasını çıkaranların *Çepniler* olduğunu bulup çıkarmıştır." (8)

Hurremiler'in, kendilerini İslam kökenli saydıklarını söylemiştik. Bugüne kalan izlerine ve özelliklerine kutsal başkanlarının kitabı olan *Cavidan*'a bakılırsa, buna inanmak güçtür. *Çepniler*'in kırımı, tarihin en kanlı kırımlarından biridir. Kamucul bir nitelik taşıyan dünya

görüŖleriyle, kadını erkeği bir arada tapındıran inançlarıyla ve Tanrı'yı insanda gören erdemleriyle, bugünkü Anadolu Aleviliği'nde **Babek** olayının da izleri vardır. **Hacı Bektaş Veli**, *Suluca Karahöyük*'e geldiğinde, buralar bir *Çepni* yurdu idi.

1075 yılında kurulan *Anadolu Selçuklu Devleti*, yükselmeyi, duraklamayı gördü. Çöküş dönemi gelip çattı.

1237 yılında padiŖah **Alaaddin Keykubat** ölünce, yerine oğlu **2. Gıyaseddin Keyhusrev** geçti. Bu güçlü devlet, bu güçsüz ve beceriksiz padiŖah döneminde sarsıldı. Daha başında, Anadolu Sultanlığı'nın küçük kardeşine verileceğini anlayarak, ondan önce babasını öldüren **Gıyaseddin Keyhusrev**'le Anadolu'nun eski mutluluğu birden bozuldu. İslamlığı benimsemiŖ olan Türkler'in kurduğu devletin yönetimi, eski *Sasani* gelenekleri ile İslam'dan önceki Türk geleneklerine dayanmaktadır. Anadolu Selçukluları, öbür Selçuklular'dan daha çok bu geleneklere bağlı kalmıŖ, örneğin *şölen* (genel yemek), *sığır* (genel av) gibi eski kurumları, 24 Oğuz boyu düzenini, boy beylerini, giderek "kurultay"ı bile korumuŖtur. Bunun en büyük nedeni, *Oğuzlar*'ın Anadolu'ya gelirken geleneklerini de birlikte getirmeleridir. Anadolu'ya yerleŖen *Oğuzlar*'ın buralardaki Hıristiyan halkın etkisine ve uygarlıklarına kapılmayıŖı, onların hiçbir etki altında kalmadıklarını ya da kalmayacaklarını kanıtlamaz. Ön Asya'ya gelen bu *Oğuzlar*, inançlarını yarı İslamlık'tan yarı da eski dinlerinden almıŖlardı. Ancak, göçebe *Oğuz - Türkmenler* ise, bu İslam kurallarının kendilerine uygun olanlarını alıyor, işlerine gelmeyenleri önemsemiyorlardı. Örneğin; namaz kılmıyorlardı. Ama *Şaman* geleneklerinden olan içki olayı yaşıyordu. Bir dönem geldi ki, Konya Sarayı ve bu sarayın etkisi altındaki yerleŖik *Selçuklular*, göçebe *Oğuzlar*'a tümüyle yabancılaŖtılar. Sultanlar, İslam eğitimi ile büyüdüler, Arapça öğrendiler. Farsça şiirler yazdılar. Böylece, onların çağrısı ile Anadolu'ya gelen İranlı asker, tüccar, memur ve bilginler, İran uygarlığının Türk uygarlığına üstünlüğünü, bu kentli *Selçuklular*'a aŖıladı. O dönemin tarihçisi **Aksaraylı Kemalettin Mahmut**, Türkler için, "*Hunhar köpek ve kurt gibidirler. Fırsat bulurlarsa yağma ederler. Düşman güçlü ise kaçarlar*" diyordu. Gerek bu etmenlerin, gerek sahipsiz kalan *Türkmenler*'in bir bölümü, *Moğollar* geldiğinde *FarslaŖmıŖ* bulunuyordu. *Senceri*, *Tülek*, *Salgur*, bir kesim *Ağaç Eri*'ler, hep böyle idiler. Mezopotamya'daki *Bayatlar* AraplaŖıyor; *Şul*, *Kücat*, *Halaç*, *Ilaç*, *Avşar*, *Beğdili* urukları ise *KürtleŖiyordu*. Bu iş, iki üç kuşak boyunca tamamlanıyor ve sonuçta, güzelim *Türkçe*'den iz kalmıyordu. Bir kültür kırımı oluŖuyordu. Dağ ve yayla *Oğuzları - Türkmenler* ise, sonradan saza dönüşecek olan kopuzlarıyla *deyiş*'lerini, *Kürtler klam*'larını sürdürüyor, kendi *Gök tanrı* ve *ZerdüŖt* din adamlarının varlığını hep

yaşatıyorlardı. Ancak, yoksulluk bir yandan üstlerine üstlerine varıyor, umarsız bir durumda, geleceklerinin ne olacağını düşünüyorlardı. Bir yandan da Moğol sarsıntısı ülkeyi kaplamıştı. **Keyhusrev'in**, babası **Alaaddin Keykubat'ın** bütün olumlu girişimlerini altüst edercesine kimi Türkmen boylarını ezmesi, devleti oldukça sarsmıştı. Durum, bu boyutlarda iken, *Anadolu Selçuklu Devleti'nin* temellerini çatırdatan **İshak**, yandaşlarıyla ayaklandı.

Ayaklanmanın nedenini bugüne değin, yaşam düzeyleri arasındaki korkunç uçuruma bağlamayan kimi araştırmacılarca **Baba İshak**, bir "*karıştırıcı, deli, İslam düşmanı, baldırıçıplak*" vb. gösterilmiştir. **Baba'yı** sonuna değin haksız gösterenler olduğu gibi, yansız davrananlar da olmuştur. Yazımızın oylumu, bu ayaklanmanın ayrıntılarını ve tüm evrelerini anlatmaya elverişli değildir. Onun için, ayaklanma döneminde (1238), yoksulluk içinde kıvranan göçebe *Oğuzlar'ın* yanında, yönetici kesimin durumunu iletmekle yetiniyoruz.

Sultan sarayları, vezirlerin köşkleri, zengin konakları, toplum yaşamının merkezleri idi. Buralarda ki altın, gümüş yemek takımları, koşumlar, mücevher takılı silah ve müzik araçları, en pahalı eşyalardı.

1. İzzeddin Keykavus, Erzincan'daki *Mengüçük* egemeni **Bahram Şah'ın** kızı **Selçuki Hatun** için 100 bin dinar kızıl altın *mehir* veriyordu. Gelin eşyaları için ülkenin her yanından ustalar getirtildi. Bu hazırlık üç ay sürdü. Gelin alayının başına, din ve devlet adamları atandı. Bunlara, rütbelerine göre 1.000, 500, 200, 100 ve 50 miskallık altınlar, altın ve gümüş tabaklar içinde sunuldu. Gelini alacak alay, yola çıkıp Sivas'a yaklaşınca düğün başladı. Sultan, devlet hazinesinden 700 bin dirhem para, 500 hilat, 400 katır, at ve giysiler dağıttı.

Sultan cüluslarında, bayram şenliklerinde, ziyaret ve kabullerde korkunç paralar dönüyordu. **1. Keykavus'un** tahta çıkışında 100 bin dirhem gümüş, 5 bin kızıl altın, 100 top kemha kumaş, 150 top atlas, 50 deve, 35 at ve 20 katır kendisine armağan olarak verilmişti. Konyalı vezir **Fahrettin Ali'nin** günlük geliri 7 bin dirhem gümüşü. 200 köle çalıştırıyordu. 13. yüzyıl ortalarında Anadolu'da bulunan Fransız tarihçisi **Vincent de Beauvais'in** bildirdiğine göre, bir Emir, otlaklar dışında, kışın ahırına 10 bin at koyabiliyordu. Selçuklular'ın, bu baylığı elde etmek için, Anadolu'dan yıllık toplama vergileri 27 milyon dinar (altın) idi. Sultanın altınları 10 bin gümüş kap içinde durmaktaydı. Her kapta 10 bin altın vardı. Günlük geliri 570 bin mark değerinde idi. Oysa ki, bu yıllarda Fransa Krallığı'nın bütçesi 3 milyon, İngiltere'nin bütçesi ise 4 milyon altın idi.

Yoksul köylülerin umudu **Baba İshak** boşuna ayaklanmadı. Vuruşma, iki buçuk ay sürdü. En son evrede **Sultan Gıyaseddin**,

bunların üzerine frenklerden kurulu bir ordu gönderdi. Topluluklarını bozguna uğratarak öldürdü. Dini kötülüklerden korudu (!) (9) Savaşın sonunda, sultan, ayaklanmaya katılanlardan acımasızca öğ aldı. *Ibn-i Bibi Tarihi*'nin bildirdiğine göre, yalnızca iki üç yaş çağındaki çocuklara aman verilmişti. Tüm *Türkmenler*'in mal varlığına el kondu. Şeriata göre, hayır işlerine, seyyitlere beşte bir pay ayrıldıktan sonra, kalanı askerlere dağıtıldı. (10)

Baba İshak ayaklanmasında ruhsal önder olduğuna inanılan ve bugünkü Aleviler'in en büyük kutsal kişiliklerinden birisi olan **Baba İlyas** da asılmıştı. Bu ayaklanma, Anadolu'daki Aleviler'in ilk ayaklanması, bozuk düzene ve tüzesizliğe ilk başkaldırmasıdır. **Hacı Bektaş Veli**'nin ağabeyi **Menteş** de bu ayaklanmada bulunmuş ve yaşamını yitirmiştir. **Hacı Bektaş**'ın bu ayaklanmaya katılıp katılmadığı üzerinde kesin kanıtlar yoktur.

Hacı Bektaş'ın yaşamı üzerindeki araştırmalar, onu *Ahiliğin* piri **Ahi Evren** ile derin ve sarsılmaz bir dostluğa götürüyor. Yüzyıllar sonrasında da bu kez, her iki önderin adlarıyla anılan *Ahi* ve *Bektaş Alevi* toplulukları birbirlerinin içine girecek, terim yerinde ise, bu kez karma bir tören düzeni içinde, kendi inançlarını yaşatacaklardır. **Ahi Evren**'in yaşamı da sislerle örtülüdür. Araştırmalar, onun da 1261'de **Mevlana**'nın güdümlenmesiyle, **Kırşehir Emiri Nurettin Caca** eliyle öldürüldüğünü saptıyor. Konya'nın saray kültürü, kırsal kesim kültürüne izin vermiyordu. Konya, Sünni İslam egemenliğinde idi. Eski Türkmen inançlarının yaşatıcılarını ortadan kaldırıyor. Bunun için elde edilen fırsat da çıkmış, *Moğollar* Anadolu'yu kaplamışlardı. *Ahiler*, Konya'yı vermemek için kellelerini öne koyarken, **Mevlana**, *Moğollar*'ın gelişini, "*Ulu Tanrı'nın iyiliği*" olarak benimsiyordu.

Kaldı ki, **Mevlana**'nın babası **Bahaeddin Veled**, eskiden beri içki, müzik ve çalgı düşmanı idi. Konya Sultanı **Alaeddin Keykubat** bile **Bahaeddin Veled**'e göre, "*Alaeddin padişah içki içip, çalgı dinliyorsa, yüzünü görmeye değmez*" di. (11)

Kendi geleneksel kültürünü ve inancını yaşatmaya ve bu inançta olanları örgütleyerek, kırılmalarını önlemeye çalışan **Hacı Bektaş**'ın yaşamı da bu nedenle tedirginlik içerisinde geçti. Çok büyük bir örgütçü idi. "*Velayetname*"sinden anlaşıldığına göre, sayısız yandaşı ile Anadolu'nun kırsal kesimini denetim altında tutuyordu. Egemen güçler, bu nedenle kendisini ortadan kaldırmaya cesaret edemediler.

Bugünkü Anadolu Alevileri'nin Sivas, Tokat, Malatya bölgesinde yaygın olan, bağlılarıyla ünlü ocaklarından birisinin adı, "*Şah İbrahim Ocağı*"dır. Kurucusunun kimliği üzerinde kesin bilgiler bulunmayan bu ocağın, 13. yüzyılda kurulduktan sonra, gerek Selçuklu'ya gerek

Dar Kapı..

İktisat bakanının hükümetin geçirmeye niyetli olduğu bütçe tasarıfının, hükümetin ekonomik politikalarını belirlediği düşünülüyor.
Eski bütçe politikaları, vergilerle bütçeye katkı sağlarken, bütçeye katkı sağlamak için her türlü yasa teklifini bütçeye katıyor.
Bütçe ise hükümetin her yıl en önemli yasa teklifi, bütçe yasasıdır. Bütçe yasası, bütçenin gelir ve giderlerini belirler. Bütçe yasası, bütçenin gelir ve giderlerini belirler. Bütçe yasası, bütçenin gelir ve giderlerini belirler.

İşte Sivas gerçeği

HEDEF 1

Laik Cumhuriyet

✓ Göstericiler, "Şeriat istiyoruz", "Müslüman Türkiye", "Pantalar kırılmam" sloganları altı Kongre binasında. "Cumhuriyet burada kuruldu, burada yıkılacak" diye bağırıyor.

HEDEF 2

Mustafa Kemal

✓ Göstericiler sırasında cenkçiler, "Kongre Müzesi olsun", Atatürk büstünün başında parçalam. Büsü vurdular, sokulup yerle sürüldükleri Askerler büstü kurtarıp sıkladı.

HEDEF 3

Pir Sultan ve Aleviler

✓ Pir Sultan Abdal şeriklerinin Sivas'a alınması, dinçilerin tepkisini çektiği. Dünyaya ünlü halk ozanı Pir Sultan Abdal'in heykeli bunun bir sonucu olarak saldırı uğradı ve yıkıldı.

HEDEF 4

'Dinsiz Sivas Valisi'

✓ Hedeflerden biri de Atatürkçü etniklikleriyle tanınan Vali Ahmet Karabılgın'dı. Karabılgın görevle gelmez gelmez, kongre müzesini kurmuş, büyük bir tören düzenlemişti. ■ Sivaslıdır

İstanbul'da Sivaslıların bir gruplarının katılımıyla düzenlenen toplantıda, 1981'de kurulan Sivaslılar Derneği'nin üyeleri, Sivas'ta yaşanan olayları protesto ediyor. Ön planda, Sivaslıların bir gruplarının katılımıyla düzenlenen toplantıda, 1981'de kurulan Sivaslılar Derneği'nin üyeleri, Sivas'ta yaşanan olayları protesto ediyor.

İçişleri Bakanı'na SHP'den istifâ çağırışı

■ SHP'nin İstanbul'daki ilçe başkanları, İçişleri Bakanı'nın, Sivas'ta yaşanan olayları yönetmedeki başarısızlığına ve Sivas'ta yaşanan olayları yönetmedeki başarısızlığına, İçişleri Bakanına istifâ çağırışı yaptı. ■ Sivaslıdır

Sivas soruşturmasında DGM tartışması

■ Sivas'ta yaşanan olayların soruşturulması için DGM'nin Sivas'a gönderilmesi tartışıldı. DGM'nin Sivas'a gönderilmesi tartışıldı. DGM'nin Sivas'a gönderilmesi tartışıldı. ■ Sivaslıdır

18 kurban bugün toprağa veriliyor

■ Sivas'ta yaşanan olayların 18 kurbanı bugün toprağa veriliyor. Sivas'ta yaşanan olayların 18 kurbanı bugün toprağa veriliyor. Sivas'ta yaşanan olayların 18 kurbanı bugün toprağa veriliyor. ■ Sivaslıdır

Sivas şeriatçıların kalesi olacak mı?

■ Sivas'ta yaşanan olayların şeriatçıların kalesi olacak mı? Sivas'ta yaşanan olayların şeriatçıların kalesi olacak mı? Sivas'ta yaşanan olayların şeriatçıların kalesi olacak mı? ■ Sivaslıdır

247'elet'e karşılık 184'hayır'la sonuçlanan oylamaya 4 SHP milletvekili katılmadı

Çiller hükümeti güvenoyu aldı

ANKARA (Cumhuriyet) - Başbakan Çiller'in başbakanlığındaki hükümet, TBMM'de güvenoyuna alındı. Çiller'in başbakanlığındaki hükümet, TBMM'de güvenoyuna alındı. Çiller'in başbakanlığındaki hükümet, TBMM'de güvenoyuna alındı. Çiller'in başbakanlığındaki hükümet, TBMM'de güvenoyuna alındı.

Kıbrıs görüşmeleri Denktaş temsil görevinden çekildi

■ Kıbrıs görüşmelerinde Denktaş'ın temsil görevinden çekildi. Kıbrıs görüşmelerinde Denktaş'ın temsil görevinden çekildi. Kıbrıs görüşmelerinde Denktaş'ın temsil görevinden çekildi. ■ Sivaslıdır

GÜNCEL CÜNEYT ARAY BERK Güvenoyu Sonrası

■ Cüneyt Aray Berk'in güvenoyu sonrası... Cüneyt Aray Berk'in güvenoyu sonrası... Cüneyt Aray Berk'in güvenoyu sonrası... ■ Sivaslıdır

İstanbul FCO toplantısı Ankara Aliyev'e 'gelme' dedi

■ İstanbul'da FCO toplantısı Ankara Aliyev'e 'gelme' dedi. İstanbul'da FCO toplantısı Ankara Aliyev'e 'gelme' dedi. İstanbul'da FCO toplantısı Ankara Aliyev'e 'gelme' dedi. ■ Sivaslıdır

Anadolulu Liselerini Kazananların Listesi

YARIN CUMHURİYETTE

Cumhuriyet 2

Her Gün Cumhuriyet 2

Osmanlı'ya ısınamadığı, 16. yüzyıldan sonra da Anadolu'daki tüm Türkmenler gibi **Şah İsmail Safevi**'ye bağlandığı ve büyük ozan **Hatayi**'nin (*Şah İsmail Safevi*) Anadolu'daki bir ileri karakolu gibi çalıştığı belirtilmektedir. Anadolu Alevileri, din dili Arapça, yazı dili Farsça olan Osmanlılar'la, her türlü dili Türkçe olan *Safeviler* arasında bir seçme yapmak zorunda kalınca, doğal olarak Farsça şiirler söyleyen **Yavuz Selim** yerine, Türkçe deyişler söyleyen **Şah İsmail**'i seçmişti. "*Şah İbrahim Ocağı*" da böyle olacaktı ve oldu. İşte bu **Şah İbrahim**'den söz eden ilk kaynak, 13. yüzyıldan kalmadır. Süleymaniye Kitaplığı'nda Hotan'lı bir kadının oğlu olup Niğde'de doğan **Kadı Ahmet**'in 1313'te yazdığı bir kitap var. Kitap, yazarının zaviyesinde yazılmış. Bu zaviye'nin adı, "*Hace Nizameddin Ahmet bin Aliyyi Nigidi*"dir. Belli ki, şeriatçı bir zaviye. Bu yapıtta, o dönemdeki Anadolu'nun birçok özelliği, hele hele *Batını* akımlar yer almaktadır. **Kadı Ahmet**, bu batınılığe düşmandır. Çünkü, koyu bir Sünni'dir. Niğde yöresinde bulunan ve adlarına *Taptuklular* denilen Türk şeyhleriyle, bunlara uyanlarda "*sevıcilik*" alışkanlığının bulunduğu; ev sahibinin, gelen konuğa karısını, kızını, kız kardeşini bağışladığını bu kitap yazmaktadır. Yazar, *Taptuklular*'ın içinde bulunmuş olan **Mekkeli Nurüddin** adlı birisinden bunları duymuşmuş. Bu kişinin *Taptuklular*'ın şaşılacak daha çok şeylerini gördüğünü ve anlattığını bildiriyor. Göçebelerin, *Gökbörü* oğullarının, ilmin ve *Turgut* boy-larının, *Loluva* (Niğde Aksaray'ın güney kesimi) ilindeki *Tah-tacılar*'ın, bu ildeki madende çalışan kişilerin ve kömürcülerin *Batını* olduklarını, Niğde yöresinde kötü eylemleri olan *Melametiler*'in çok olduğunu ve hatta içlerinden **Şah İbrahim** adlı birisinin çıktığını ve öldürüldüğünü yazıyor. **Kadı Ahmet**, bu *Taptuklular*'ın çam ağacına taptıklarını, en büyük şeyhlerinin *Kerameti* adlı, Ereğlili birisi olduğunu da ekliyor. **Şah İbrahim** ise, yöresindeki Müslümanları "*zındıklık ve sihir fermanı*" ile baskı altında tutmakta imiş.

İşte bir kadı ki, kulaktan duyduğu şeyleri "olmuş gibi" gösterir. İşte bir **Mekkeli Nurüddin** ki, evlerinde yemek yiyip barındığı kişiler için, akla sığmayan karalar çalar. *Taptuklu* inancının ölümsüz ozanı **Yunus Emre**'nin divanı ile **Kadı Efendi**'nin söylediklerini bir karşılaştırmak ve sonuçta bu kadı efendiye işi düşenlere üzülmemek elde değil.

Yıllar hızla geçti. Konya Selçuklularının çöküşü gelip çattı. Bu kez, Anadolu'da yeni bir Türkmen devleti, Osmanlılar görüldü. Bu devlet ilk yenilgisini, kuruluşundan yüz yıl sonra, 1402'de **Timur** 'a karşı aldı. Bu savaştan sonra, topraklarında kalıt (miras) savaşları başladı. **Yıldırım Bayezit**'in oğulları, babalarının kalıtı için boğuşmaya daldılar. Bunlardan **Mustafa**, savaşta kaybolmuş; **Mehmet**, **İsa**, **Süleyman** kurtulmuş; **Musa** da **Timur**'a tutsak olmuştu.

Kardeş savaşları, on bir yıl sürdü. 1413'te küçük kardeşi **Musa**'yı üç buçuk yıl süren bir padişahlıktan sonra öldüren **Çelebi Mehmet**, devletin birliğini yeniden sağlayarak, bir bakıma Osmanlılar'ın ikinci kurucusu oldu.

IV

*Akil ermez şu feleğin sırrına,
Küçükten kırılır belimiz turna!*

(Bir Tahtacı Samahı'ndan)

Çelebi Mehmet, 1413'te Rumeli'ye el koyduğunda, gerek iki yüzyıllık Türkmen ayaklanmaları, gerek doğudan gelen *Moğol* ve **Timur** akınları nedeniyle güçsüzleşen devlet, yavaş yavaş kökenden, yani Türkmenlik'ten ayrılıyor, geleneklerini bırakıp Sünniliğe bağlanıyordu. Yukarılarda açıkladığımız, akılcı dinsel inançlar, Sünni baskılarla yok edilmeye çalışılıyordu. Elde kesin veriler olmamakla birlikte, şehzadelerin, çeşitli etnik toplulukları kullanma isteğinin, kendilerini bu ayırmacı yollara ittiğini sanıyoruz. İki yüzyıllık tasavvuf tartışmaları kaldırılmaya çalışılırken, kuşkusuz, bilim yolları tümüyle kapatılmamıştı. Öyle ki, çağının çok çok ilerisindeki bir büyük düşünce ve toplum önderi boy gösterip ayaklanmış, inanç uygulamalarındaki tüm yanlışlıklara değinmiş, "*huruc etmiş*" ve eyleminin bedelini kellesi ile ödemişti. Bu önder, **Simavna Kadısı oğlu Şeyh Bedrettin**'di.

Bizim konumuz, İslam'daki kökenin akılcı düşünceye yer veremeyişinin tarihidir. Akılcı bir bilgin olan **Bedrettin**'den bu nedenle söz edeceğiz.

Bedrettin, bugünkü görüntüleri içinde bir Alevi sayılamaz. İslam bilginlerini sonuna değin öğrenmiş, bilimler arasında karşılaştırma yapabilecek yetkiye varmış, dürüst, namuslu ve zeki bir bilgindi. Doğumundan ölümüne değin okuyan ve üreten bir kişi için değişik yorumlar getirilmesi doğaldır. Bize göre **Bedrettin**, bir yolak (tarikat) adamı değildi. Kişisel olarak o denli gelişmiş ve dolmuştu ki, bu zeki adamın düşüncelerini bir yolak üyesinin anlaması olanaklı değildi. Bugün bile din, hukuk, toplumbilim alanlarında yetkili olmayanlarca güç anlaşılan birisi olan bu düşün eri, kendi döneminden çok ileride ve yukarılarda idi. Belki ulu kişiliği ve hakkındaki söylencelerle bir takım yandaşlar toplamıştı. Ancak, ne bir *Şaman* kayıntısı, ne de bir mezhep odağı idi. Sanırsanız ki dinlerin üzerine çıkmış, kökeni din olan herhangi bir odağın gereksizliğine inanmıştı. Kendinden sonra oluşan (ve bugün Kırklareli'nin Kofçaz ilçesinin köylerinde oturan, ayrıca Yunanistan Serez'deki *Bektaşî Bedrettinliler* ise eski Oğuz Türkmenî gelenekleri ile büyüyenlerdi. Bundan dolayıdır ki *Bedrettin-*

liler, şeyhlerinin asılmasından sonra kaçarak Aleviler içine sığındılar. Onlarda, Bedrettin'den yalnızca bir ad kaldı. Yaşayan alışkınlıklarını hep Alevi geleneklerinden ediniş bugüne geldiler. Bedrettin'in, yaşamının sonuna doğru dinlere karşı çıkması, onu Aleviler içinde de geçerli kıldı. Aleviliğin, Şiiliğin ve Batınıliğin yalın ve namuslu insanlarca birbirine karıştırılması, bu sonucu doğurdu.

Bedrettin, önemli düşüncelerini *Varidat* adlı yapıtında toplamıştır. Ölümünden sonra bu yapıt gizletilmiş ve ancak **Kanuni** döneminde ortaya çıkarılmıştır. Bu yapıtın konusu, **Bedrettin**'in Tanrıbilim (İlahiyat) üzerine görüşleridir. Bu kitap, onun verdiği ders notlarının, öğrencilerince toplanmasından oluşmuştur. Özet olarak bu ders notlarından onun kimi düşüncelerini aktarırsak, **Bedrettin**'in neden koyu Sünniler'ce sevilmediğini ve "zındık" diye suçlandığını anlarız:

● "Her ne ki ararsan mutlaka insanda vardır. Ancak, örtülüdür. Örtünün kaldırılmasından sonra, doğruluk yolcuları için yol açılır."

● "Bizim vardığımız sonuç şudur ki, halk tarafından peygamber ve erenlere bol keseden yakıştırılan özellikler ne eski yüzyıllarda olmuş, ne şimdi, ne de ilerideki yüzyıllarda olabilecek şeylerdir."

● "Henüz şeytandan kimi izlerin kalması da, kuruntu ve düşlerin kimi kişilerde bugün bile yaşamakta olduğunun kanıtlarıdır."

● "İnsana öğretilen ve onlarda olması gereken iştirici, görücü, bilici vb. özellikler, Tanrı'nın kendi adlarıdır. Bu, o demektir ki Tanrı, bilim, güç, iştirme, görme, isteme, dileme vb. niteliklere tümü ile sahip olmaları için melekleri değil, insanları yaratmıştır."

● "Nebilere, velilere, mürşitlere bel bağlanmaması gerekir."

● "Bizim bildiğimiz kıyamet, bencilliğin doğması ve sıfat saltanatının kalkmasıdır. Eğer sen dilersen, ölen birisi için kıyameti koptu diyebilirsin."

● "Halkın sandığı gibi haşır, yani gövdelerin dirilip yeniden mahşere gelmeleri olanaksızdır."

● "Kuran'da geçen huriler, köşkler, ırmaklar, ağaçlar vb. şeylerin tümü, beden dünyasında değil, düş dünyasında gerçekleşir."

● "Bütün namazlar ve niyazlar, ahlakın düzeltilmesi ve iç yüzün arınması için bir araçtır. Gerçek tapınmanın hiçbir dönemde kuralı ve koşulu yoktur. Hangi biçimde yapılırsa yapılsın, Tanrı dileğine uygun olur."

İşte yukarıdaki düşüncelere benzer yüzlercesinin sahibi olan **Bedrettin**, 1360 yılında, bugünkü Edirne yöresinde, *Semaven* (Simavna) kasabasında doğdu. Babası, kasaba kadısı olan **İsrail** idi. **İsrail**, bir yandan savaşçı, bir yandan hukukçu niteliği ile *Gaziyan-ı Rum* özelliklerini taşıyordu. Oğlu, bu babanın dileği üzere, tam anlamıyla okudu ve yetişti. Edirne, Bursa, Kahire, Konya, Kudüs, Bitlis (Ahlat) vb. gezi ve öğrenim yerlerini dolaştı. Tüm buralardan bir şeyler öğrendi. Büyük bilginler gördü. Türkmenliğin yalınlığına ulaştı. Onların sıkıntılarını gördü. Din ve toplum alanında tanımadığı kitap ve bilgin kalmadı. Tanıdığı bölge ve inançların hukuk düzenlerini inceledi. Bu konudaki düşüncelerini, "*Letaif'ül İşarat*", "*Cami'ül Fusuleyn*" ve "*Teshil*" adlı kitaplarında da topladı. Bu kitaplarından özet olarak şunları aktarabiliriz:

● "*Uyanık ve zeki hukukçu, kimi söylentileri ezberleyip aktaran değil, kendi hukuk mantığı ile ortaya yeni buluşlar çıkarandır.*" (*Teshil*'in Önsözü)

● "*Başkasının içtihadı ile yargıya varmak haramdır.*" (*Şerafettin Yaltkaya - Simavna Kadısıoğlu Şeyh Bedrettin*, s. 48)

● "*Dünyada kutsallık yoktur. Kutsallık, yalnız Tanrı'dadır. Onun yarattığı her şey, her nimet insan içindir. Toprağın tek sahibi Tanrı'dır. Rumeli'nde bol bol görülen toprak sahipleri ve zenginler aracılığı ile hiçbir kimse bu varlıklardan yoksun bırakılamaz.*" (*Cami'ül Fusuleyn*, s. 14)

CUMHURİYET, 6 TEMMUZ 1993 kitabı bitirdiğini bildirdikten son-

ra, "Bu sırada tutukluluk ve gurbetin verdiği acılar ve sürekli üzüntü ile sıkıntı ve belalar içinde sürüklenmekteyim. Yüreğimdeki ateş tutuşuyor ve gündün güne artıyor. O biçimde ki, yüreğim demir bile olsa, gücünün karşısında eriyecek. Ey gizli armağanlar sahibi! Korktuklarımızdan bizi kurtar!" diye yazıyordu. Öyle anlaşılıyor ki, **Bedrettin**'i karşılarına alan bilim (!) ve toprak sahipleri, **Çelebi Mehmet** ile onun arasına bir duvar çektiler. O da 1417 yılında, daha kötü acılara düşmemek için, can korkusuyla İznik'ten kaçtı. Uzun, sıkıntılı yıllar geçirdi. Sonunda, Karaormanlar'da yakalanıp Serez'de yargılandı. İranlı **Fahreddin** adlı bir bilginin fetvasıyla, "kanı helal, malı haram" sayılarak, Serez çarşısında asıldı. Çok ilginçtir ki, Osmanlı Sünni bilginleri, öldürülmesi için fetva veremeyince, fetvayı Şii İranlı bilgin vermiştir.

Bedrettin'in sağlığında, onun adına ayaklanan müritleri **Börklüce Mustafa** ve **Torlak Kemal**, Osmanlı'yı epeyce yordular. Sonunda ayaklanmaları bastırıldı. Gerek iki önder, gerek binlerce mürit kılıçtan geçirildi.

Serez çarşısındaki darağacında **Bedrettin**'in bedeni bir gece kaldı. Ertesi gün, müritleri kendisini indirip götürdüler. Gömüldükten sonra da her bir mürit bir yana dağıldı. Ancak **Bedrettin**'in düşünceleri onlarda kaldı. Onların torunları da Aleviler içine girip, Trakya'ya yerleştiler. Bu nedenle, bir gün **Bedrettin**'in geleceği ve dünyayı düzene koyacağı inancını besleyen bir ocak oluştu. **Bedrettin** sufileri de, öbür **Şah** yanlısı Aleviler gibi Erdebil sarayına gönül bağıyla bağlandılar.

Öbür Anadolu Alevileri gibi, **Bedrettinliler** de geleneksel ve dinsel törenlerinde, kadın - erkek birlikte bulunuyorlardı. Sünni kesimin bu tür toplantılara bir türlü akıl erdirememesi ve kendinden olmayanlara hor bakışı, bu olayda da kendini göstermişti. **Yunus Emre** düşmanı **Aziz Mahmut Hüdayi** (ölm. 1628), **Sultan I. Ahmet**'e bir öneri sunuyor, "**Bedrettinlilerin** azıttıklarını, çok değil, bir ikisinin yakalanıp asılması durumunda, öbürlerinin kaçacak delik arayacaklarını" söylüyordu. Yoksul **Bedrettinliler**, yasalarıyla ünlü **Kanuni Süleyman** döneminin ünlü **Şeyhül İslam**'ı **Ebussuut Efendi**'nin verdiği fetvalarla da ölüme gönderiliyorlardı:

"**Şeyh Bedrettin**'i sevenlerden bir kesim, eşleri ve çocuklarıyla bir yere toplanıp, içki içen **Şeyh**'in türbesi için, 'Kâbe budur' deyip, ' Okumak, yazmak nedir? İlim, bizim içimizdeki ilimdir' deyip, öbürleri onaylayıp, bu topluluk, onurlu şeriatı aykırı nice durumları olup, yanlarındaki Sünniler bu olaylardan çok çok etkilenseler, şeyhlerine ve öbürlerine ne etmek gerekir? Açıklana...." Yanıt şu: "**Dinsizlikleri belirir ve öldürülürler.**"

Ebussuut Efendi'nin buna benzer birkaç fetvası daha var:

● 1. "Kızılbaşlar'ın dinsel yasalara göre öldürülmeleri yerinde olup, onları öldürenler gazi ve onlarca öldürülenler şehit olur mu?" Yanıt şu ki: "Olur. En büyük din savaşıdır ve en büyük şehitlik aşamasıdır."

● 2. "O topluluk (Kızılbaşlar) Şia'dan olduklarını ileri sürerler. 'La ilahe illallah' derler iken, bu aşamayı gerektiren durumları nedir? Açıkça ve ayrıntılarıyla bildirile..." Yanıt şu ki: "Şia'dan değildir. 'Yetmiş üç bölük, ki içlerinde Sünni bölüklerden başkası ateştedir' diye Peygamber Efendimiz (S.A.V.) açıklamıştır. Bu topluluk, o yetmiş üç bölüğün hiçbirinden değildir. Her birinden bir parça kötülük ve karıştırmacılık alıp, kendi kafalarına göre işledikleri kâfirlik ve yanlışlıkları bir mezhep saymaktadırlar. Bugüne değin ürettikleri suçların, kutsal dinsel yasalara göre yargıları budur ki, o zalimler, Kuran'ı ve şeriatı kötüleyip ateşe atmışlardır. Başkanlarına secde ederek, onu, tapınılan yerlerine koymaktadırlar. Bunların fesatlarını ve kendilerini yeryüzünden kaldırmak gerekir."

● 3. "Padişah buyruğu ile Kızılbaşlar vurulsalar, küçüğü ve büyüğü tutsak olanlardan dönüp Ermeni olanlar kurtulurlar mı?" Yanıt şu ki: "Kurtulurlar. Ermeniler, Kızılbaş askeri ile İslam askerine gelip savaş açmazlarsa, dinsel yasalarımıza göre tutsak edilmezler."

Aslında bu tür fetvalar, Kanuni'den çok önce de görülüyor. Daha sonra bu fetvaların ardından kırımlar geliyor.. Örneğin, II. Murat döneminde Karamanoğlu ve İsfendiyaroğlu ayaklanmalarını tarih, "devleti ele geçirmek" olarak aldığından, burada tartışmaya açmıyoruz. Oysa ki, aynı Murat'ın dedelerinden 1. Murat'a Ahiler, Ankara'yı teslim edip, onu başkan tanımışlardı. 1. Murat ise Ahi Musa'ya (Sahib'ül Fütüvve ve'l Mürüvve) Malkara'da, çoluk çocuğuna da kalmak koşuluyla bir parça yer vakfetmişti bundan sonra 1. Murat, Ahiler'ce "Reis'ül Ahiiyet'il Fityan" tanınmıştı.

II. Murat döneminde Erdebil dergâhı, dinsel bir odak olmuştu. Bu dergâh, dinsel işlevinin yanı sıra, siyasal işlev de yüklenmiş, Türkmen birliğini sağlamak ve yapabilirse devletini kurmak amacına yönelmişti. Anadolu, baştan başa Türkmen kaynıyordu. Erdebilliler'in Anadolu temsilcileri ise Aksaraylı Hamideddin (ölm. 1412) ve Hacı Bayram Veli (ölm. 1430) idi. Ekincilikte imeceyi getiren, ürünü eşit bölüştüren, Ahiler'ce çiftçi piri sayılan ve on iki dilimli kızıl taç giyen Hacı Bayram, müritlerinin sayısı çoğalınca, Edirne Sarayı'nı ürküttü. Ellere, ayaklarına zincir vurulup, Osmanlı Sarayı'na getirildi.

II. Murat, Hacı Bayram için çıkarılan dedikoduların asılsızlığını anlayınca, kendisini akladı. Hacı Bayram, kızıl tacını ak çuhaya, on iki dilimi de altı dilime çevirdi.

Ankara yöresinde yolağını ve etkisini sürdüren Hacı Bayram öldükten sonra, ardıllarından Ak Şemsettin (ölm. 1457), Bayramiyye yolağını kurdu. Ancak, Fatih'in öğretmeni olan bu kişinin yolağında, Sünni kurallar geçerli idi. Hacı Bayram'ın öbür ardılı Emir Sikkini ise Melami yolağınca ve Ehl-i Beyt sevgisi ile etkisini sürdürdü. Bunların ileride Ahiler'le birleştiklerini de görüyoruz. Bu kola, ona yeni bir biçim veren, ancak Bosna'da yakalanıp İstanbul'a getirilen ve 1562'de (Kanuni dönemi), Süleymaniye arkasındaki Develi Yokuşu'nda, başı balta ile ensesinden kesilen Hamza Bali'den dolayı Hamzaviler de dendi. Bu Hamzaviler, daha sonra sürekli izlenecekler ve sık sık ezileceklerdir. Bir ara, öldürülme yeri olarak Tuzla Deresi uygun bulunmuş ve Hamzaviler, bölük bölük boğulup dereye atılmışlardır. Artık, ölümden kurtuluş olmadığını anlayan Hamzaviler sürüklenerek götürülürken, Muhyi'nin (ölm. 1611) şu nefesini bir ağızdan söylüyorlardı:

*Zahid bize ta'n el - yleme,
Bize efsane söyleme,*

*Sayılmayız barmağ ile,
Taşramızdan sormağ ile,*

*Erenler yolun güderiz,
Gaza-yı ekber ederiz,*

*Hak ismin okur dilimiz.
Hazrete varır dilimiz.*

*Tükenmeyiz kırmağ ile,
Bilinmez ki ahvalimiz.*

*Çekilip Hakk'a gideriz.
İmam Ali'dir ulumuz.*

Osmanlı'da karşı düşüncenin ⁽¹³⁾ yok edilmesinin bir örneği de Molla Lütfi'nin öldürülmesidir. Fatih döneminde Tokat'tan gelerek, ünlü devlet adamı, şair ve bilgin Sinan Paşa'ya katılan Molla Lütfi, sözünü sakınmayan birisi idi. Hele hele Sinan Paşa'nın uğradığı sayısız işkencelerden sonra, öfkesi iyice artmıştı. Üstelik, bağınazlığa karşı savaş da açmıştı. Bu nedenle, özellikle Sünni bilginlerden ve kimi devlet adamlarından düşmanları çoğalmıştı. Molla Lütfi'ye

göre, "İsa'nın doğum taşıyla herhangi bir taş arasında hiçbir ayırım yoktur." Sünni namazına bu denli özen gösterilmesi de doğru değildi onun için. Diyordu ki : "Bu, kuru bir eğilip kalkmadır. Kişi, namaz sırasında dünya ile ilişkilerini tümü ile kesip, Tanrı'ya yönelmelidir." **Molla Lütfi'nin** bu görüşleri, Sünnilere göre dinsizlikti. Çünkü, Şii ve Batını düşünceleri de vardı. Dönemin din adamlarından **Hatipzade** ve **İzari**, tutuklanmasını öngördüler. Yargılanmasına, 200 din bilgini katıldı. Bir kesim bilginler, bu durumda duraksadılar. Olay, padişah olan **Sofu II. Bayezit'e** yansıdı. Sonunda, at meydanına götürüp başını kestiler (23 Ocak 1495).

Buraya yazmakta yarar görülür ki, kimi araştırmacıların ve hükümet yanlısı kişilerin sandığı gibi, **II. Bayezit**, ne bir Alevi dostu, ne de koruyucusu idi. Aleviler'in topluca sürgün edilmelerinin ilk olayı, bu Padişah döneminde olmuştur.

Bayezit, 1492 yılında çıktığı Arnavutluk seferinden dönüşte, Manastır yöresinde iken bir *Kalenderi*, dileği olduğunu söyleyerek kendisine yaklaşır. Daha sonra, kepeneginin altına sakladığı kılıcını çekip, "Benem Mehdi-i sahip zaman" diyerek padişaha saldırır. O sırada koruyucular kaçır. Yanlarında bulunan **İskender Paşa**, gürzü ile vurarak saldırganı düşürür. *İslam Ansiklopedisi*, saldıran kişinin adının "Işık", olduğunu söylemektedir. Sanırız ki o sıralarda etkinliği olan *Işık* yolağı ile "Işık" özel adı karıştırılmıştır. Kimi Osmanlı tarihçileri, bu

saldırı olayını **Şah İsmail'in** yönlendirdiğini yazmaktadırlar. Bize kalırsa, her türlü belgeden yoksun bu savın aslı olamaz. **İsmail, Bayezit'ten** sonra yerine geçecek **Yavuz Selim'in** başına bela olacağını bile bile **Bayezit'i** ortadan kaldırır mı? Ancak, bu olayla amaca ulaşılmış, **Bayezit**, ne kadar *Kalenderi* varsa, tümünün Rumeli'ne sürülmesini buyurmuştur. "Hilaf-ı Sünnet üzere yürüyen ne kadar fasık kişi varsa" uzaklaştırmıştır. (**Kemal Paşazade**, Vrk. 57/Tacü't Tevarih c. 2, s 72).

Osmanlı'da inanca aykırı ne varsa, yaptırımını yok edilmekte. Öldürülmeye, doğal olarak bilginler ve ozanlar çarptırılıyorlardı. **Yavuz'un Şah İsmail'le** olan

RP'li Erçakmak arıyor

Aziz Nesin Sahnesi'ne kilit

Eylem planında anlaşamadılar

Dr. Behçet Safa Aysan

HEKİMLERE DUYURU

BEHÇET SAFA AYSAN

YILDIZLARIN ALTINDA SINEMA KEYFİ

Acı Ay

CUMHURİYET, 6 TEMMUZ 1993

vuruşması, aktörlerin değişmesi ile yüzyıllarca sürdü. Düşman *şahlar* öldürülemeyince, ölüm onların müritlerine yöneldi. Bu arada şah yanlısı olmasalar bile, ters söz söyleyenler de ölümden paylarını aldılar.

Yavuz Selim ile **Şah İsmail** arasındaki savaş, *Çaldıran*'da oldu. 23 Ağustos 1514 Çarşamba günü olan bu savaşta, **Şah İsmail** yenildi. Gecesinde yakalanan tutsaklar kılıçtan geçirildi. Bu öldürme, sabaha değin sürdü (**Hoca Sadeddin Efendi / Tac'üt Tevarih**). Ertesi gün **Selim**, kutlamaları olurladı. Sonra da Tebriz'e doğru yola çıktı. Onun düşüncesi, kışı Tebriz'de geçirip, *Safevi* devletini tümü ile yıkmaktı. Ancak, İran toprakları kıtlık ve pahalılık içerisinde idi. Padişah, dönüp dönmemeyi vezirleri ile görüştü. Dönme kararına vardı. İran ülkesinin beylerinden ve sanatçılarından 1000 kadarı, ev ve eşyalarıyla İstanbul'a göçürüldü. Dönüşte, Amasya'da iken, **Şah İsmail**'in özür elçileri geldi. Bu elçiler, seçkin bilginlerden **Kadı İshak**, **Muganlı Şeyh Şükrullah**, **Hamza Halife** ve **Mir Abdülvahap** idiler. **Şah**, armağanlarla birlikte barış mektubunu da yollamıştı. **Selim**, bu isteğe aldırmadı. Elçileri hapsedtirdi. Yanında bulundurduğu Kürt beylerinden **Bitlisli İdris** ile Doğu'daki bütün *Şafi* Kürt beylerine, fetih ve kutlama yazıları gönderdi. Onları da, İran Türkleri'ne karşı Osmanlı topraklarını korumakla görevlendirdi.

Dönüşte, Anadolu Aleviliği üzerinde soykırım başladı. Yukarıda da değinildiği gibi, **Molla Bitlisli İdris** kanalıyla yüceltip görk verdiği *Şafi* Kürt beylerinin yardımı ile, *Kızılbaş* Türklüğün büyük kesimini öldürttü. (a. g. y.). Böylece, Doğu Anadolu bölgesi parça parça *Şafileşip Kürtleştirildi* ve dolayısıyla Alevi sayısı azaltıldı. Bir ara **Şah İsmail** yeniden toparlanıp Doğu Anadolu'ya yürüdü ve Diyarbakır'ı kuşattı ise de, **Molla İdris**, *Şafi* Kürt beylerinden yardım istedi. **İsmail**, *Erciş Sarısu* yöresinde, **Şeref Han** yönetimindeki *Hizan*, *Meke*, *Şirvan* ve *Sason* Kürtleri'ne yenilip dağıldı. Aleviler bir kıırma da bundan sonra uğradılar.

Şah İsmail, göçebe Anadolu Alevisi'nin İslamlık'tan ne beklediğini çok iyi sezinlemişti. Bir kez, göçebe Türk'ün baskıya alışkın olmayan ruhuna Sünni kurallar ağır geliyordu. Onun, atalarından gelen inançlarını atamayacağı belli olmuştu. Bunları bırakmasına gerek de yoktu. Ayrıca, kırsal kesimdeki Alevi'nin, yerleşik Sünni Türkmenler'e karşı duyduğu öfke de bu çekişmede etkiliydi. Ağdalı Osmanlı dili de buna tuz biber ekiyordu. **İsmail**, bu toplumun isteklerini kolayca sezinledi. Bu halk, **Şah İsmail**'in kişiliğinde;

- a- Kendi içindeki halk ozanları gibi deyişler çalıp söyleyen,
- b- Eski yaşantılarındaki gibi törenler düzenleyen,
- c- Bu törenlerde Şaman bab'larının kokusunu duyuran,

d- Dertlerini dinleyen,

e- Onların bölük pörçük inanç kırıntılarını birleştirip yeneden bütünleyen bir önder buldular.

Selim, bu önderi yok etti.

Yavuz'un Çaldıran dönüşünde yanına alıp getirdiği Revan Valisi Hasan Can, Osmanlı devletinde büyük mal ve orun buldu. Padişahın doktoru, söyleşi yoldaşı oldu. Oğlu, en iyi öğretmenlerin elinde okudu. Saray yıl-gün'cülüğüne (vakanüvis) yükseldi. Doğal olarak, Şia öğretisinden değil de Sünni olan bu oğul, ünlü **Hoca Sadettin Efendi**'dir. Bu tür İran - Şii kökenliler, Sünniliğe geçince azılı birer *Safevi* düşmanı oldular. İran toprakları, gerçekten iyi bilginler çıkarıyordu. Onlar da soluğu Osmanlı'da alıyorlardı. Onların gördüğü ilgi, Osmanlı bilgin ve ozanlarını doğal olarak kısıktırıyorlardı. Kimi Türk kökenli kişiler de kimliklerini gizleyerek, kendilerini "İranlı" gibi gösteriyorlardı. Ancak, yukarıda dediğimiz gibi, Osmanlı'da saygın olmak için, Sünni olmak ana koşuldu. Bir kesim İranlı bilginler bu koşula uymadılar. Bunlardan biri de "Molla" (yüce bilgin) unvanını kazanmış **Kabız**'dır:

"1527 yılında İstanbul'da dinsel bir sorun ortaya çıktı. Bilginler içerisinden, **Kabız** adlı birisi, İsa'nın Muhammet'ten üstün olduğunu, açık yerlerde bile söylediği suçlamasıyla divana getirildi. Gerek Rumeli, gerekse Anadolu Kazaskerleri, **Kabız**'ın savlarını çürütemediler. **Kabız**'ın yanlışını bulmak yerine, onun öldürülmesini daha kolay buldular. **Sadrizam** ise onların bu yargılarını olmazladı; iyice tartışmadan, bilimsel bazda dinsel yapıtları incelemeyen bu yargıya gitmelerini doğru bulmadı. Kazaskerlerin güçsüzlüğünü gören vezirler, suçlanan ve suçlayanları dışarı çıkardılar. **Sultan Süleyman**, kafesli penceresinden divanı izliyordu. Sonucu beğenmedi. **Sadrizamı** azarladı ve ertesi gün, bilgin - müftü **Kemal Paşazade** ile İstanbul kadısını getirterek, yargılamayı yeniden yaptırdı. **Kabız**, sözünden dönmedi. Öldürülmesi yargısına vardılar. **Kabız**, son nefesine değin düşüncesinden dönmedi. " (13)

Kabız gibi, inancı ve düşüncesi uğrunda yaşamını yitirenler Osmanlı'da pek çoktur. Toplum, yazın ve düşünce erlerinin arasında, **Sakarya Şeyhi**'ni, **Oğlanlar Şeyhi İsmail**'i, **Karamanlı Şeyh**'i, **Nadajlı Sarı Abdurrahman**'ı, **Sütçü** unvanıyla tanınan **Beşir Ağa**'yı, **Lari Mehmet Efendi**'yi ve daha nicelerini sayabiliriz. Bunlardan, bir yolak eylemine katılanlar ya da bir toplum önderi olanların öldürülmelerinden sonra, onların izinden gidenler de izlendiler ve ezildiler.

Burada, **Oğlanlar Şeyhi'nin (İsmail Maşuki)** öldürülmesine (1508 - 1528) ilişkin olarak konuşmakta yarar görüyoruz:

Safevi devletinin oluşumundan sonra *Osmanoğulları*, özellikle *Aleviler'e* ve *Şia'ya* eğilim duyan *Bayrami Melamiler'e* (Hamzaviler) karşı, dönem dönem, kırımlarla beliren bir yok etme eylemine girişmişti. **Hacı Bayram Veli'nin** ardılı **Emir Sikkini'den** (1475) sonra bu toplum, **Ayaşlı Bünyamin'e** uymuş, onun 1526'da ölümünden sonra ise Konya Aksaray'ında doğmuş ve orada yerleşmiş olan **Pir Ali'yi** dayanak (mukteda) tanımıştı. **Pir Ali** ile ilgili olarak **Kanuni** döneminde kimi söylentiler yayılmış, onun ölümünden sonra da **Bursa'ya** gelen oğlu **İsmail Maşuki'yi** birçok kişi mürşit olarak benimsemişti. İstanbul'a geldikten sonra bir aralık Edirne'ye giden, *Yeniçeriler'den* yandaşları olan ve kendisine uyanların sayısı üç bini aşan **İsmail Maşuki**, "*zındıklık*" ve "*ilhad*"la (dönmelik) suçlanmıştı. Sonra da **Sultanahmet'te** (Atmeydanı) on iki müridiyle başı enseden baltayla kesilerek öldürülmüş, ölü bedenleri **Ahırkapı'ndan** denize atılmıştı. Genç ve çok yakışıklı olduğundan ve de bir söylentiye göre, atası, "*Bu oğlancık şeyhtir*" dediğinden, "*Oğlan Şeyh*" diye anılan **İsamil'in** idamından sonra, *Melamiler* ağır ve korkunç izlenmelere ve yaptırımlara uğradılar. Bunlardan, **Ankaralı Hüsameddin**, **Ankara'da** tutuklanıp öldürülmüş, **Bosnalı Bali** de **Bosna'da** "*hükümet kurma*" suçlamasıyla, 1562'de **Süleymaniye'de** başı arkadan kesilerek yok edilmişti.

Oğlan Şeyh'in 20 yaşında iken, düşüncelerinden dolayı öldürülmesini, insaf sahibi kimsenin olurlayacağını sanmıyoruz. Kaldı ki, bu genç düşünürün düşünceleri ne idi ki bu ağır yaptırım uygun bulunmuştu? İşte **Oğlan Şeyh'in** düşünceleri:

*Ey gönül bir derde düş kim, anda derman gizlidir,
Gel eriş bir katreye kim anda umman gizlidir.*

*Terkedüp nam u nişanın giy melamet hırkasın,
Bu melamet hırkasında nice sultan gizlidir.*

*Tut Hakk'ı bilmek dilersen ehl-i irşad eteğin,
Niceler bilmediler kim böyle erkân gizlidir.*

*Değme bir hor u hakire hor deyu kılma nazar,
Kalbinin bir köşesinde arş-ı Rahman gizlidir.*

*Bu cihan derviş nam, oldu hicab ender hicab,
Sen hicab altında kaldın, sanma sultan gizlidir....*

Okuyuculara iletmekte yarar gördüğümüz bir düşüncemiz var: Bugün için Eski Osmanlı topraklarında ve özellikle İstanbul'da "türbe" diye anılan binlerce yapı var. "türbe" sözcüğünün anlamına ters düşen bedenleri barındırmaktadır içerisinde. Bu türbelerin tarihleri yeniden yazılmalıdır bizce.... İşte, 20 yaşında öldürülen **Oğlan Şeyh** ve yandaşları için, **Ebussuut Efendi**'nin verdiği fetvalar:

● **1- Sorun:** "Eskilerden, öldürülen **Oğlan Şeyh** dedikleri kişi, zalimce öldürüldü" diyen **Zeyd**'e ne gerekir?

Yanıt: "Onun inancında ise, o da öldürülür..."

● **2. Sorun:** "Tasavvufçulardan **Vaiz Zeyd**, camilerde ve kürsülerde, çıkıp dinleyenlere, "Zikir halkasında tapınma amacıyla raks ve devran etmek helaldir. Bunun helal oluşu, ayetle ve hadisle kanıtlıdır. İlgili ayetin anlamı, 'Yüce Tanrı'yı her durumda anın' demektir. Raks da kalkma durumunun içindedir "deyip ve de bu durumu, göklerde dönen meleklerle benzetmektedir. Ve de, "Peygamber de (S.A.V.) raksetmiştir. Öyle ki, kutlu hırkası arkasından düşmüştür ve bu eylem, yüce söyleşi arkadaşlarından (ashab = sahabeler), **İmam Şafi**'den, **Gazali**'den aktarılarak bugüne gelmiştir. Nice bilginler de bunun saygın oluşuna ilişkin fetvalar vermişlerdir "deyip, ayrıca "bu bir zevk olayıdır. Haram diyen desin. Biz helalimizi bırakmayız" sözlerini eklemiştir. **Zeyd**'in bu anlattıkları doğru mudur? Doğru değilse **Zeyd**'e ne etmek gerekir?

Bunun için gereken yanıtları açık açık ve genişçe anlatmalı ki gerçekler gün gibi doğa."

● **3.** "O keremli ayette raksa izin verilmesi kesinlikle yoktur. Bunu söyleyenlere ve yapanlara iman ve nikâh yenilemek gerekir. Çünkü, yüce Kuran'ın anlamını değiştirmişlerdir. Peygamber Hazretleri'ne raks etti demek, küfürdür. Bunun böyle olduğu, fetva kitaplarında yazılıdır. **İmam Şafi** böyle bir şey demez. **İmam Gazali** gibilere ise güvenmek doğru değildir. Önceleri 'ağır hapis' ile uslanmazsa 'öldürülmek'le yaptırımını uy-

Yeni kılımları ve sağıcı basınıcı öne sürdüğünür akıne hedef laik cumhuriyet ve Aleviler!

SIVAS KATLIAMININ GERÇEK YÜZÜ

SERİATÇILARIN HEDEFİ SAVINILMASIZ HEYKELLER

'Atatürk'ü yerde sürüdüler

'Pir Sultan'lı linç ettiler

Alevi mahallelerinde yoğun güvenlik önlemi

Sivas şeriatın kaleisi olacak mı?

POLİTİKA GENELİĞİ

ŞİRKET LİSTESİ

Her Neşin Çıkmıyın

Özellikle radyo için açık

gulanmalıdır." (Ertuğrul Düzdağ - Ebussuut Efendi Fetvaları.)
Yazar, ikinci sorun'daki "Vaiz"den amacın, Oğlan Şeyh olduğunu bildiriyor.

Yavuz Selim'in ölümünden sonra, yasalarıyla ünlü Kanuni Sultan Süleyman padişah oldu. Oğullarını, çılgınlıklarını duya duya öldürten bu padişah da, Sünni düşünmeyenler için bir ölüm yeli estirdi. Öyle ki, artık inancından dönme de, ölümden kurtulmak için yeterli olmuyordu:

● **1. Seydi Gazi Işıklarının ortadan kaldırılmasına ilişkin Eskişehir Kadısı'na buyruğumdur;**

Bugünlerde bir yazı göndermişsin. Daha önce var olan onurlu buyruklarımdan söz ederek, 'Eskişehir ve Seydigazi ilçelerinde kimi Işıklar'ın oturduğunu, bunların da bozguncu kişiler olduğundan, yakalanıp hapse atıldıklarını ve sonuçtan bize haber verildiğini yazmışsın. 'Şimdi ise gene Eskişehir Kadılığı'nda iki Işık inançlı kişi olduğunu, ancak bunlardan birinin yirmi, öbürünün ise on beş yıldan beri Sünnileşip, evlenip çoluk çocuğa karıştığını, artık hiçbir suç işlemediklerini' söyleyerek, ne yapılacağını sormuşsun. Buyruğum şudur ki, ilk buyruğumdaki gibi davranasın ve bu bozgunculara aman vermeyesin." (30 Haziran 1558 / Kanuni dönemi)

● **2. Üsküdar Kadısı'na buyruğumdur;**

"Bugünlerde Oğlan Şeyh'in babasının yandaşlarından birinin, Şeyh adına ilçenin semtlerini gezip, kimilerini yoldan çıkarıp, şeriata aykırı işler yaptıklarını duydum. Bunu yapanları ve yardımcılarını ele geçirince bağlayıp bana gönderesin. Balı Çavuş sana geldiğinde, adı geçen Şeyhi ve yanındakileri teslim edip gönderesin." (25 Mart 1559 / Kanuni dönemi)

● **3- Rum Beylerbeyisi'ne buyruğumdur;**

"Yazı ve soruşturma belgesi göndererek, Rum eyaletinde 'Mehdi'nin gelmesi yakındır' diye Peygamber yasalarına aykırı sözler söyleyen kişinin tutuklandığını yazmışsın. Buyruğum, geldiğinde, gecikmeden kendini öldüresin. Arkadaşları var ise, hemen zincire vurup eşiğime gönderesin ki kürek yaptırımına koşula. Divan kethüdasına verildi." (1571 / İkinci Selim dönemi)

Kanuni'den sonra Anadolu'da da bu tür olaylar yaşandı. Devlet, duraklamaya ve ardından gerilemeye başladı. Celali ayaklanmalarının bir kesimi Alevi kökenli idi. Çünkü Osmanlı'da, kadıların, sancak beylerinin, valilerin neredeyse Alevi asma yetkileri vardı. İşler böyle olunca, dağa çıkan herkesin işlediği suçlar, Aleviler'in üzerine yıkıldı. Bu durum, devleti daha kıyıcı önlemlere itti. Kuyucu Murat'lar çıktı. Aleviler kırıla kırıla bitmedi. Yeniçeriliğin düzence

(disiplin) tanımayan eylemlerinin satımcası (faturası) da Aleviler'e kesildi. Yıllar, 1826'ya gelip dayandı.

Anadolu ve İran topraklarında Aleviler'i İslam inançları içinde eritme eylemleri, bize göre dört aşamada oldu. Bunları sıraya dökerek;

1. İlk aşama, 1232 yılında başlamıştır. Konya Selçuklu Sultanı **Alaeddin Keykubat**, bu yıl Doğu illerine bir sefere çıktı. Bingöl yöresinde topladığı Türk ve Kürt kökenli kırsal bölge beylerine, peygamber soyundan geldiklerine ilişkin birer ferman verdi. Bu fermanlar, daha sonra soy kütüklerine dönüşecekti. Fermanlara göre, Türkler'in ve Kürtler'in ortak sayısı olan on iki'li bölükler durumundaki köyler, obalar, bu beylere bağlanacaktı. Beyler artık seyyit sayıldıklarından, başlarına yeşil sarık sarabilecek, kendilerine 150 koyun verilecek, her türlü vergiden bağışık kılınacak, gittikleri her menzilde üstün saygı görecektirdi. Ayrıca, köy ve obalardan her yıl belli dönemlerde "*Çerağ hakkı, Hakullah, Seydullah, çıraklık vb.*" adı altında salma alacaklardı. Buna karşılık, bu köylere ve obalara İslam kurallarını öğretecektirdi. Tasarı'nın birinci bölümü tuttu. İslamlığı öğretme bölümü tutmadı. Bu beyler, eski inançları üzere ocaklarını kurdular. Kendileri, "*Dede*" adı altında daha köklü Alevi oldular.

2- İkinci aşama, Aleviliği İslam içinde eritme sayılmasa bile, bir kesim İslam öğelerini Alevilik'le birleştirme amaçlı idi. **Şah İsmail Hatayi**, bir yandan da Fars kökenli toplulukların egemeni idi. Fars kökenlilerde "*Oniki İman*" kültü önceden yerleşmişti. Devletteki inanç birlikteliğini sağlamak için **Şah İsmail**, *Oniki İmam, Kerbela, Mehdi* olaylarını Alevi içine yerleştirdi. Aslında onun için, "*Yeni baştan bu düzeni / bir kavim erkân eylerem*" savı vardı. **Şah'a** göre, yolun aslı "*366 uğrak / Sekizi usul din olur*"du. **İsmail'in** girişimi tuttu. Aleviler'in, İslam'ın içeriği değil de tarihleri ile ilgilenmesi böyle başladı.

3. Anadolu Alevileri'ni İslamlık içinde eritme aşamalarının üçüncüsü, 1826'da, Yeniçeriliğin kaldırılması olayı ile başladı. Her yönüyle çökmüş Osmanlı'da, Yeniçeriler'in de ipsiz sapsız bir kişiliğe büründüğü belli idi. Olaylar, bütün kokuşmuşluğuyla 15 Haziran 1826'ya dayanmıştı. Daha önce "evet" dedikleri *Eşkinçi Ocağı'nın* kurulmasını, Yeniçeriler bu kez istemeyerek ayaklandılar. **II. Mahmut** kararlı idi. Bu kez sorunu çözecekti. Ancak onları, Yeniçeriliğin kuruluşunda var olan Bektaşî Ocağı'na bağlama kuralı, bu tarihte Aleviler'in kırımını getirdi. Yeniçeriler'in ayaklanmasının nedeni, onların Aleviliği'ne bağlandı. Ayaklanma bastırıldıktan sonra, saray camiinde sadrazam başkanlığında Şeyh'ül İslam, kazaskerler ve bilginler bir toplantı yaptılar. Kendilerine Yeniçerilik değil de Bektaşî tayfasının durumu soruldu. Aldıkları yanıt, "*Kendileri ile yakınlığımız olmadığından bilmeyiz*" oldu. Bu toplantıda, İstanbul'daki Bektaşî tekelerinin 60 yaşından büyük olanlarının başına birer Sünnî türbedar

atanarak, buraların "eski eser" sayılmasına, daha küçük yaşta olanların ise yıktırılmasına karar verildi. Karara, "Babalar ve mürit adına velle-i zina (piç) olanların Kayseri, Birgi ve Hadım'a sürülmeleri" eklendi.

O toplantıya katılan kim varsa, kişisel düşmanları da Bektaşî sayılarak başka illere sürüldü. Bektaşî tekkelerinin kapatılmasına ilişkin ferman da 1826 yılının Eylül ayında yayımlandı. O dönem padişahlarının ya Nakşî ya Mevlevî olmaları ve söz konusu toplantıya katılan din bilginlerinin tümünün Nakşî olması, bu olayda etkilidir. İkinci Mahmut'un kurduğu *Asakir-i Mahmud-ı Muhammediye Ocağı*, artık Mevlevî inancına bağlanıyor ve ordu şeyhliğine, mareşal rütbesi ile bir Mevlevî atanıyordu. Hacı Bektaş ilçesindeki *Pir* evinde bulunan "post sahibi" **Hamdullah Efendi** Merzifon'a sürüldü. Dergâha, postta oturması için, Nakşibendi Şeyhi **Mehmet Sait Efendi** atandı.

Bu aşama da tutmadı. Aleviler dönüp Nakşî olmadıkları gibi, bırakın Sünniliği, bir Şii (*İmamiyye yanlısı*) bile olmadılar. Buna karşın, bu dergâhlara atanan Nakşibendi şeyhleri Alevî oldular. Öyle ki, Nakşibendiliğin bir başka kolu, "Oniki İmam"lı Nakşilik doğdu.

*On iki imam babını bekleyen kıtmıriyiz,
On iki renge boyanan her lisanda Nakşî'yiz.*

*Bu izari, Ali'nin evladının kurbanıdır,
Rehberimiz Murtaza'dır, o lisanda Nakşî'yiz.*

türünden şiirler yazdılar ve bu Nakşiler, Bektaşî sayıldıklarını anladılar:

*Bilmeyenler nas dilinde Bektaşî derler bize
Aşikârda Bektaşî'yiz, biz nihanda Nakşî'yiz.*

4. Aleviliğin kökeni üzerindeki tartışmalar sürüp gidiyordu. Özellikle yandaşları içinde büyük yetkilerle donanmış "dede"lerin de aşılamalarıyla, bir kesim yazarların kitaplarına göre Alevilik, her bakımdan (kimi eksik yazarlar, güdümlü yazarlar, politikacılar vb.) "İslam kökenlidir." Cem, İslam kökenlidir. *Muhasiplik* İslam kökenlidir. *Müzik, samah*; ağaçlara bez bağlama; kadın erkek bir arada tapınma; ulu dağlara, sulara, ağaçlara kutsallık verme; insana secde etme, vb. hep İslam kökenlidir! Böyle olunca da, 12 Eylül 1980 darbecilerine gün doğdu. Ayrıntılarını herkesin bildiği bu karanlık dönemde, Alevî köylerine camiler yapıldı. Emekli sıkıyönetim paşalarıyla el ele veren *mürşit* - *dedeler*, siyasal partiler kurdular. Bu olay, "Aleviliği İslamlık içinde eritme"nin dördüncü aşamasıdır. Bu çabalar da tutmadı. Anadolu Alevileri, binlerce yıllık tarihlerinden beri sürüp geldikleri inançlarının atlarından inmediler.

Kadılar, müftiler, fetva yazarsa,
İşte boynum, işte kement asarsa,
İşte sinem, işte hançer keserse,
Dönen dönsün, ben dönmezem yolumdan.

(Pir Sultan Abdal)

Sonuç: Sivas'ta 2 Temmuz 1993 günü 37 can niye diri yakıldı? Sanınız ki bu yakım, bin yılı aşkın süredir yaşadığımız özgür düşüncüyü ortadan kaldırma eylemlerinin bir uzantısıdır. Bir devlet bütünü içerisinde her inanaçtan kişilerin olması doğaldır. Kişi, o güne değin görünmeyen yeni bir inanç odağı bulur, sözgelimi bir çiçeğe tapar. Belki de o çiçeğin rengi ile, kokusu ile kendisinin oluşumunu sağlayan bir *ulu güç*'e ulaşır. Bu durumda, bir tek kişi bile olsa ve bu kişi devlet düzenini bozmuyorsa, toplumu zedelemiyorsa, devletin görevi, onun tapınma güvencesini sağlamaktır. Alevi toplumunun istekleri ise bellidir: "*Beni, inanmadığım şeylere inanmaya zorlama. Çocuklarıma zorunlu olarak, benim olmayan din derslerini öğretme. Dinsel inançlar, bir gereksinme sonucu ise, bırak, ben kendi umarımı kendim bulurum. Diyanet İşleri adıyla kurduğun kamu kuruluşu,*

AL BARAKA TÜRKİ
Fahriye Katarcı
Her 100.000 TL için
1 ayda Br. 1.917 - N. 3.562
3 ayda Br. 13.848 - N. 13.374
6 ayda Br. 33.848 - N. 30.228
1 yılda Br. 68.190 - N. 61.787
Kâr Pay Ödenmiştir

ZAMAN
6 TEMMUZ 1993 SALI FARKLI GAZETE FİYATI: 4000 TL

Vali, Tuğay Komutanı'nı suçladı
SİVAS Valisi Ahmet Karabölen oyların zamanında istisnaile emredildiği gerekçesiyle Tuğay Komutanı Temizgöreni Ahmet Yılmaz'ın soruşturmasını istedi. Vali Karaböleni "Tuğay Komutanının emriyle 6 bin er var Kenanlı Alayına yardım edildi. Ancak olayın müşahade edildi" diyerek Tuğay Komutanı'nı suçladı.

Sisi havanın kurtarı

BİMLERİ DEVLETİN VALİSİ Mİ YAPTI?
Sivas Valisi Ahmet Karabölen hakkında bir dizi olaylar ve işler meydana geldi. 1 Pir Sultan Abdal anıtının inşaatına Sivas'ta düzenlenen "Alevi" tabiri unvanı olacağı kendisine alevi parti il temsilcilerine haberdarına rağmen girişim yapılmasını sağladı. 2 "Sivas'ta Alevi'ye katılarak" Devrim Gençleri ve Akademi adına saygı duyulmuş ayağı kaldırarak saygı duyulmuş buldu. Bütün toplantıların kendisine uygun saygı duyulmuş katıldığı, sonradan Devrim Gençleri'nin de aynı bulmuş, ben sadece Akademi için saygı duyulmuş buldum" dedi. 3 Jenerallerin başkanlığında Sivas'ta bulunan Nesin'in Sivas'ta Alevi dönmesi önlenmesi ve oylar boyuncası Sivas'ta kurtarıldı. 4 Halkın arasında sivil hakları koruyan bir dizi olaylar yaşandı.

NE BİÇİM VALİ BU?
Türkçü, laik, laikçi

Kültür Bakanlığı niye tahrikin yanında?

DEVLET PROTOKOLÜ DELİNDİ
Kültür Bakanlığı, etnik ve mezhep düşmanlığının ön plana çıkarıldığı "kültür etkinlikleri" ne katılacak bulanak, tahririk ortamına zemin hazırlamakla suçlanıyor. 36 kişinin hayatına malolan Pir Sultan Abdal Kültür Etkinlikleri ve Kültür Bakanlığı'nin katkılı ile gerçekleştirildi. Devlet protokolünün hiçe sayılarak Aziz Nesin'in, Bakan Sağlar'dan sonra konuşmacı olarak yer aldığı programda, Kültür Bakanlığının destek verdiği leşiyen ilişkiler konuşulan filmde de yer alıyordu.

RESMİ ETKİNLİKTE 'BÖLÜCÜLÜK'
Kültür Bakanlığının düzenlediği İpek Yolu Uluslararası Halk Edebiyatı Sempozyumu, "bölücülük" yapıldığı gerekçesiyle bilim adamlarının protestosuna sahne oldu. İ.E.S.A.M Başkan Yardımcısı Yahya Akengin, Kültür Bakanlığının "min" ülkenin kültür dokümanı bilmediğini" ve "yara kaşama" olayından fırsat verdiğini bildiren Akengin, "Kültür Bakan Sağlar, iki yıldan beri Aziz Nesin'in elini oymakla bir türlü dayanamıyor" diye konuştu.

DEDİKÖDÜ VE TAHRİK
Sivas'ta vatandaşlar sakın. Ama orantılı kimin çıkardığı bitirmeyen dedikodular oluyordu. Sunilerin kulagina, "Alevi, Alahide" de bir camii ve dört kişiyi yakıtı" diye tehdit ediyorlar. hemen alaylı Alevilerin kulagina da, "Sunilerin çıkardığı gazeteler hakkınızla savaş açtığını" diyor. Yetkililer ise vatandaşları sadiyyuya çağırarak, "Alevi ve Suni Müslümanlar, din düşmanlarının bu oyununa gelmeyin" şeklinde sefeleniyorlar. Bu arada Ankara İçişleri ile üç caminin namazları tahrirler kırıldı ve Dişkenen'de bir camii de yıkılmak istendi.

40 KİŞİ GÜZELTİNDİ
Sivas'taki hadiseleler alakalı pozitifte alınanların sayısı 40'a yükseldi. Emniyet Müdürü Doğan Öner, "Sayı daha da yükseli. 35 kişi ile ilgili tespitlerimiz var. Onlar da alarsak 75'i bulabilir" dedi. İşçilerin Bakanlığının, ilen yetkililerin kusurlu olup olmadıklarını soruşturuyor. Bakanlık tarafından görevlendirilen Terakki Valisi ve müktape basımlarından oluşan 13 kişilik heyet, güzelatında bulunanlara görüş tanımlarını ifade ediyor. Heyet, Sivas Valisi Ahmet Karabölen'in de ifadesine başvurdu.

BBP Genel Başkan Yardımcısı Kırs:
'Darbeye davetiye çıkarılıyor'
MERCE ÇALIŞMALI
Türkiye'de önemli olaylar meydana gelirken, TBMM'nin tali yapmasına gerektiği görüşüne saıman Recep Kırs, "Biriken ülkede önemli boyuğu meydana getirecek, adeta yarı darbelerle davetiye çıkarmaya çalışıyor. Böyle bir ortamda TBMM tali yapılmamalı" dedi.

Sanaak Müfettişleri Mahmut Akengin:
'Tahrirleere kapılmayalım'
HEPİMİZ KARDEŞ
Mahmut Akengin, Türkiye'nin koranlık güçlerce bir iş savası altına çevirmelik istendiğini bildirdi. Bu koranlık provokasyona olma gelinmemesini istiyor. Akengin, "Hepimiz kardeşiz. Kandan medet uman karanlık güçlere fırsat vermiyelim. İş savası planını önlemeye alerit olmalıyım" şeklinde konuştu.

ZAMAN, 6 TEMMUZ 1993

benim inancım ile ilgili değil. Din, bireysel bir seçimdir. Herkes kendi inancını kendi seçsin. O seçimle ilgili örgütünü kendisi kursun. Büyük Selçuklu'dan bu yana, Konya Selçuklusu'nda, Osmanlı'da, Cumhuriyet Türkiye'si'nde, ne dedinse ikiletmedim. 'Ver' dedin verdim, 'öl' dedin öldüm. Yaşadığım devletlerin en güzel sazlarını ben çaldım. En güzel deyişlerini ben yazdım. En güzel düşüncelerini ben ürettim. İnsanı kutsal bildim, ona secde kıldım. İnandım ki, her şeyi yaratan odur. Her güzelliğe, her iyiye, her doğruya onunla varırım. Yaradılışı yadsımadım. Yaradılanı kötü tutmadım. Bana, 'adı güzel, kendi güzel Atatürk'ün dışında, onun yiğit, özverili, akıllı arkadaşlarının dışında hiçbir sultanım iyi bakmadı. Ben onları, bana iyi baksınlar diye yücelere oturttum. Ama, yalnızca o gül yüzlüğün gösterdiği yakınlık bana yetmiyor. Sizlerden de ilgi bekliyorum. Ey Cumhuriyet Türkiye'si'nin sınırsız yetkilerle donanmış yöneticileri! Benim yaşayan bedenim, yaşayan beynim sizlere yarar sağlar. Ölmüş organlarımın hiçbir yararı yoktur. Kaldı ki, bu ölüme sizler neden olmuştunuz, düşüncelerimin döküldüğü, anılarımın yaşadığı ağıtlardan sizler de acı çekersiniz. Ben, ağıttan başka silah tanımadım. Umarım ki, Sivas ağıtları, bu alanın son ağıtları olur."

Anadolu Alevisi'nin bu dileğine, tüm sesimizle ve içtenliğimizle biz de katılıyoruz.

NOTLAR:

1. Geniş bilgi için bkz: **Ahmet Refik**, *Anadolu'da Türk Aşiretleri*, 1930/ **Ömer Lütfü Barkan**, *Kolonizatör Türk Dervişleri - Vakıflar Dergisi*, Sayı 2 / **Nejat Birdoğan**, *Anadolu ve Balkanlar'da Alevi Yerleşmesi - İstanbul 1993*.

2. Bu bölüm için, **Meriç Velidedeoglu'nun** Cumhuriyet gazetesinin 3/7 Mart 1994 günlerinde yayımlanan "*İslam'da Düşünce Özgürlüğü*" adlı yazı dizisine bakınız.

3. Doğmamış - doğurmamış (*lem yelud ve lem yuled*) sıfatları, *Kuran*'ın 112 No.lu "*Ihlas*" suresinde de geçer.

4. Bu türden fetvalar için, yazımızın ileri bölümlerine ve 1 No'daki kaynaklara bakınız.

5. **Mukaffa** için bkz. *İslam Ansiklopedisi*, C.1 - Huart.

6. **İbn Ravendi** için bkz. *İslam Ansiklopedisi*, P. Kraus.

7. Her iki **Razi** için bkz. *İslam Ansiklopedisi*.

8. **Çepniler** için bkz. **Faruk Sümer**, *Oğuzlar / Fuat Köprülü*, *Oğuz Etnolojisine Dair Notlar / Enver Şerifgil*, *Pomaklar - Türk Dünyası Araştırmaları*, İstanbul 1980 / **Nejat Birdoğan a.g.y.**

9. **Baba İshak** için bkz. **Ahmet Yaşar Ocak**, *Babailer İsyanı*, İstanbul, 1980/ **Çetin Yetkin**, *Türk Halk Hareketleri*, İstanbul, 1974, **Nejat Birdoğan**, *Anadolunun Gizli Kültürü - Alevilik*, Hamburg, 1990.

10. Geniş bilgi için bkz : **V. Gordlevski**, *Anadolu Selçuklu Devleti* 1988.

11. **Ahmet Eflaki**, *Ariflerin Menkıbeleri*, c.1, s. 18.

12. **Şeyh Bedrettin**'in özellikle *Varidat* yapıtına, **Necdet Kurdakul'un** ve **Bezmi Nusret Kaygusuz'un** incelemelerine bakınız.

13. Bu bölüm için, **Gelibolulu Ali**, **Peçevi**, **Sokakzade**, **Celalzade**, **Ferdi tarihleri**ne bakınız.

14. **Nejat Birdoğan**, *Anadolunun Gizli Kültürü*, s. 162 - not 75.

15. "Fetvalar" için gene 1. No.'daki kaynaklara bakınız.

Adalet Bakanlığı Başyazarımız Aziz Nesin hakkında inceleme başlatıyor

Bakanlar Kurulu Eirbank'ı da özelleştiren Karamaneye imzaladık

Hükümet, sorumluluğu yerel yöneticilere yıktı

ANKARA Adilimci - Servetçilikçi kadrolarıyla görevlendirilen Sivas Valisi Ahmet Karahöyük, Emniyet Müdürü Doğanhan Özalp'ın görevini yerel yöneticilere devrettiğini açıkladı. Emniyet Müdürü Doğanhan Özalp'ın görevini yerel yöneticilere devrettiğini açıkladı. Emniyet Müdürü Doğanhan Özalp'ın görevini yerel yöneticilere devrettiğini açıkladı.

Vali ve Emniyet Müdürü'nün görevlerini devretmesi, Sivas'ta başlatılan jandarma mutfağının sonucudur. Çarşamba günü yapılan toplantıda, Emniyet Müdürü Doğanhan Özalp'ın görevini yerel yöneticilere devrettiğini açıkladı. Emniyet Müdürü Doğanhan Özalp'ın görevini yerel yöneticilere devrettiğini açıkladı.

görev alacaklarına da emniyet müdürü görevini devrettiğini açıkladı. Emniyet Müdürü Doğanhan Özalp'ın görevini yerel yöneticilere devrettiğini açıkladı. Emniyet Müdürü Doğanhan Özalp'ın görevini yerel yöneticilere devrettiğini açıkladı.

Emniyet Müdürü Doğanhan Özalp'ın görevini yerel yöneticilere devrettiğini açıkladı. Emniyet Müdürü Doğanhan Özalp'ın görevini yerel yöneticilere devrettiğini açıkladı. Emniyet Müdürü Doğanhan Özalp'ın görevini yerel yöneticilere devrettiğini açıkladı.

Sivas Barosu'ndan sanıkların avukatı yok

Sivas Barosu'nun Sivas'ta bulunan avukatları, Sivas'ta bulunan sanıkların avukatı olmadığını bildirdi. Sivas Barosu'nun Sivas'ta bulunan avukatları, Sivas'ta bulunan sanıkların avukatı olmadığını bildirdi.

Sivas Barosu'nun Sivas'ta bulunan avukatları, Sivas'ta bulunan sanıkların avukatı olmadığını bildirdi. Sivas Barosu'nun Sivas'ta bulunan avukatları, Sivas'ta bulunan sanıkların avukatı olmadığını bildirdi.

İnegöl'de Aydınlık kampanyası

İnegöl'de Aydınlık kampanyası kapsamında düzenlenen etkinlikler, vatandaşların bilinçlenmesine katkı sağladı. İnegöl'de Aydınlık kampanyası kapsamında düzenlenen etkinlikler, vatandaşların bilinçlenmesine katkı sağladı.

İTO'dan hükümete uyarı mektubu

İTO'dan hükümete uyarı mektubu gönderildi. İTO'dan hükümete uyarı mektubu gönderildi. İTO'dan hükümete uyarı mektubu gönderildi.

İnönü'ye muhalefet taşraya da sıçradı

İnönü'ye muhalefet taşraya da sıçradı. İnönü'ye muhalefet taşraya da sıçradı. İnönü'ye muhalefet taşraya da sıçradı.

Emniyet Genel Müdürlüğü'ne Ajar atandı

Emniyet Genel Müdürlüğü'ne Ajar atandı. Emniyet Genel Müdürlüğü'ne Ajar atandı. Emniyet Genel Müdürlüğü'ne Ajar atandı.

Emniyette Demirel ekibi gitti

Emniyette Demirel ekibi gitti. Emniyette Demirel ekibi gitti. Emniyette Demirel ekibi gitti.

Türkiye halkının değerli yazarı

Rifat ILGAZ'I

derin saygıyla anıyoruz.

Doğu PERİNÇEK İşçi Partisi Genel Başkanı

ALİMEYECİLER

Geriye kalanlar ise beklenmeyen...
 Olan biten beklenmeyen...
 Olan biten beklenmeyen...
 Olan biten beklenmeyen...

KAMUOYUNA

Sivas'ta düzenlenen Prof. Sultan Abet Şenlikler anısına genel seçimler amaçlı düzenlenen toplantıya katılanlar ve katılmayanlar arasında görüşler ve tartışmalar yapıldı.

DÖRT MEVSİM

YÜZÜYÜMÜN İZİNİ ALMAYAN

Her dökümü bir mevsimdir.
 Ben kaldık, UZU'ğitti.
 YAZ'ı göttü, GUZ'ı göttü.
 Kış'ın, tozu KİS'ı göttü.
 Yemyemi bir bahar kaldı!

SENE YAŞATACAKI...

ÇINAR YAYINLARI ÇALIŞANLARI

YAŞAMINLA ONUR DUYUYORUN...

ALESİ

AYDINLIK 9 Temmuz 1993 Cuma'da yayınlanan bu sayıya katılmayan okuyucularımıza özür dileriz. Bu sayıya katılmayan okuyucularımıza özür dileriz.

KAMUOYUNA

Sivas'ta düzenlenen Prof. Sultan Abet Şenlikler anısına genel seçimler amaçlı düzenlenen toplantıya katılanlar ve katılmayanlar arasında görüşler ve tartışmalar yapıldı.

DISK / TÜRKİYE MADEN-İŞ SENDİKASI

Olağanüstü Genel Kurul Delegasyonu

Yeni Dünya Düzensizliği Ve Sivas'ta Olanlar

Alpaslan IŞIKLI

A. Işıklı, öğretim üyesi.

1940 yılında Amasya'da doğdu. 1961'de bitirdiği Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne bir yıl sonra asistan olarak girdi.

1980'de profesör, 1983'te "1402'lik" oldu. 1989 yılında "Danıştay kararıyla" görevine döndü. Halen SBF

Çalışma Ekonomisi ve Endüstriyel İlişkiler Bölüm Başkanı. 1990 - 1994 yılları arasında Mülkiyetler Birliği Başkanlığı yaptı. Sosyal politikaya ilişkin makaleleri Türkçe ve yabancı dillerde yayımlandı. Başta *Türk - İş* olmak üzere, çeşitli sendikal kuruluşlarda danışman olarak çalıştı. Başlıca yapıtları: *Toplu İş*

Sözleşmeleri ve Türkiye Ekonomisi İçindeki Yeri (1967), *Sendikacılık ve Siyaset* (1972), *Ücret* (1975), *Kamu Kesiminde Çalışanların Sendikal Hakları* (1976), *Özyönetim* (1980), *Türkiye'de 1960 - 1986 Döneminde İşçi Hakları* (1986).

Yeryüzü, bunalımlı bir dönem yaşıyor. Bunalım çok boyutlu olmasına karşın, genellikle, yalnızca ekonomik bunalımın varlığından söz ediliyor. Bunun nedeni, bunalımın en kolay gözlemlenebilir ve ölçümlenebilir izdüşümlerinin, ekonomik alana yansıyor olmasıdır. İşsizliği, ekonomik durgunluğu veya enflasyonu ölçmek ve rakamlarla ifade etmek olanağı vardır. Buna karşılık, gerçekte çok daha önemli olmalarına karşın, insan nesline insanlığını kazandıran değerlerdeki aşınmaları ve günümüz toplumlarında boy veren mağara devri görüntülerini, rakamsal ve kolay anlaşılabilir ifadelere kavuşturmak olanaksızdır.

Gerçekte, bütün bu unsurlar birbirleriyle derinden ilişkili bir bütünlük oluştururlar. "Şiddet" olgusunun gerisinde yatan işsizlik dalgasını veya neo-liberalizmin kabarmasıyla birlikte toplumsal dokuları kemirmeye başlayan bencillik salgınını göz ardı ederek, içinde bulunduğumuz zaman dilimi boyunca olup bitenleri anlamak, elbette ki mümkün değildir.

Bir zamanlar "centilmenler ülkesi" olarak bilinen İngiltere'nin futbol takımları ile maç yapmak ihtimali bile korkulu rüyaya dönüşmüştür. Maçlarda uç veren bu vahşetin aktörlerine takılan isim, oldukça açıklayıcıdır. Kamuoyu bunlara "krizin çocukları" demektedir. Sanayileşmiş ülkeler arasında ekonomik bunalıma ilk olarak ve en derin bir biçimde yakalanan ve bu bunalımdan kurtulma umuduyla neo-liberal akımların en pervasız örneğini teşkil eden Thatcherizm'in eteğine yapışmaktan başka çare bulamamış olan İngiltere'de başka türlüünün olması elbette ki beklenemezdi.

Yalnızca İngiltere'de değil, bunalımın kapısını çaldığı ve neo-liberal dalgaya kendisini kaptırmış olan her ülkede görülen budur. *Brezilya*, bir Üçüncü Dünya ülkesi olarak, şiddetin girdabına kendisini kaptırmış olan ülkelerin bir başka örneğini teşkil etmektedir.

Bu ülkede, kimsesiz sokak çocuklarının zaman zaman suç niteliğine bürünen durum ve davranışları karşısında ülkenin egemenlerinin buldukları çözüm (!), 19. yüzyıl Avrupa'sında yaşamış olanları bile şaşkına çevirebilir. Her yıl bini aşkın sayıda sokak çocuğu, özel ölüm mangaları tarafından, fare itlaf edilir gibi öldürülmektedir bu ülkede.⁽¹⁾

Bu örnekler artırılabilir. *Bosna*'da, *Avrupa*'nın orta yerinde, *Almanya*'da, *Asya*'da, *Afrika*'da, kısacası dünyanın dört bir yanında şiddet kol gezmektedir.

Ülkemiz, *şiddet* ile ilk defa *Sivas*'ta tanışmadı. Daha önce bu türden olayları *Çorum*'da, *Kahramanmaraş*'ta yaşadık. Ayrıca, şiddet olayları bu türle de sınırlı değil. *Emniyet Sarayları*'nda, sıkıyönetim karargâhlarında ve nihayet *Doğu*'da, *Güneydoğu*'da şiddetin değişik türlerine tanık olduk, oluyoruz. Ama herhalde, 2 Temmuz 1993'te *Sivas*'taki gibi, savunmasız ve herhangi bir eyleme başvurmaları asla söz konusu olmayan insanlara karşı uygulanan *çıplak* ve *ilkel* bir terör, çok az ülkede ve çok ender olarak görülmüştür.

Aşılamayan Eşik

Şiddet, yeryüzüne dayatılan düzenin (daha doğrusu düzensizliğin) özünde vardır.

"*Yeni Dünya Düzeni*" veya "*küreselleşme*" adı altında sürdürülen dönüşümler, gerçekte, uluslararası sermayenin egemenliğini kayıtsız şartsızlaştırma yönündeki çabaların ürünüdür. Uluslararası sermaye, içine düştüğü bunalımdan kurtulabilmenin yolunu, dünya ülkeleri üzerindeki denetimini yoğunlaştırmakta aramaktadır. Bu amaçla, *Güney*'e ek olarak, *Doğu*'da *Kuzey*'in yörüngesine sokulmuştur.

Uluslararası sermaye, ilk defa bunalıma düşmüş değil. Ancak, geçmişin deneyimlerinden çıkan dersler unutulmuş görünüyor.

1929 - 30 *Bunalımı*, sanayileşmiş ülkelerde gelirin yeniden ve daha adil bir biçimde dağılımını mümkün kılan *sosyal refah devleti* önlemlerine işlerlik kazandırılarak aşılabiliyordu. Bu önlemler, savaşın yıkım içinde bıraktığı *Avrupa* ekonomilerine *Amerika*'nın sağladığı destekle bütünlenmişti. Böylece, belli ellerde yoğunlaşan sermayenin yatırıma kanalize edilmesini tahrik eden ve dolayısıyla ekonominin canlılık kazanmasını mümkün kılan bir ortam ve süreç oluşturulabiliyordu.

Bugün yapılması gereken de, mevcut sosyal adaletçi kazanımları ve uygulamaları yıkmak yerine, bunlara uluslararası düzeyde geçerlilik kazandırmak değil midir? **Willy Brand**'ın isabetle belirttiği gibi, "*Zengin ve yoksul ülkeler arasındaki mesafeyi küçültmek, fırsat eşitliğine adım adım yaklaşmak, bizatihi önem taşıyan sosyal adaleti*

gerçekleştirme mücadelesinden ibaret olmayan bir meseledir. Bu, aynı zamanda, yalnızca yoksul ve çok yoksul uluslar açısından değil, varlıklılar için de bir öz çıkar sorunudur." (2)

Sosyal adaletçi kazanımların, yalnızca yoksulların değil, varlıkların kurtuluşu için de gerekliliği, başlıca sanayileşmiş ülkelerde 2. Dünya Savaşı sonrası dönemde demokrasi ve sosyal devlet üzerine kurulmuş olan konsensusa dayalı politikalar çerçevesinde kanıtlanmıştır. Yaşanılan bunca deneyime karşın, bugün yapılması gerekenin, demokratikleşmenin ve sosyal adaletin tüm dünyayı içine alan bir çerçevede sağlanması olduğu gerçeğinin görülmesini engelleyen faktörler acaba nelerdir?

Kuşkusuz, demokratikleşmenin ve sosyal adaletin tek tek bazı ülkeler çerçevesini aşan ve dünya ölçeğine yayılan bir boyutta gerçekleştirilmesinin, nicel olarak daha büyük bir çabayı gerektirdiği düşünülebilir. Ne var ki, güçlükler bundan ibaret değildir. Öyle görünüyor ki, kendi ülkelerinin emekçileriyle daha adil bir paylaşım-asırlar süren mücadeleler sayesinde ve ancak belli ölçüde- razı edilmiş olan yeryüzünün varlıklı egemenleri, başka ülkelerin ayrı ırktan ve ayrı dinden insanları karşısında çok daha uzlaşmaz ve vurdumduymaz bir tavır içine girmektedirler. Bir başka deyişle, dinsel ve ırksal önyargılarla donanmış olmaları halinde, ekonomik çelişkilerin aşılması daha da zorlaşmaktadır. Öte yandan, dinsel ve ırksal farklılıkların varlığı, yeryüzü emekçilerinin birliğinin sağlanmasını, aynı ülke içindeki sınıfsal dayanışmanın sağlanmasına kıyasla büsbütün güçleştirdiğinden, uluslararası sermayenin direncini kırabilecek, evrensel boyutlu bir demokratik gücün oluşumu da bir türlü mümkün olamamaktadır.

Özetle belirtmek gerekirse, günümüzde mevcut bunalıma çare olarak bulunan sözde çözüm yollarının temelinde, bunalımın yükünü, bir yandan, sosyal refah devleti kazanımlarını tahrip ederek sanayileşmiş ülkelerdeki emekçi kesimlerin sırtına; diğer yandan da sözde "istikrar" ve "yeniden yapılanma" politikalarını dayatarak, yoksul ülkelerin halklarının sırtına bindirme çabası yatmaktadır. Geçerli başka bir yola girmek ve ilerlemek bir türlü başarısızlığı içindir ki, yanlışlığı ne kadar anlaşılrsa da, çıkmazları ne kadar görülse de, mevcut yolda direnmektedir. Dolayısıyla, aşılması gereken eşik, bir türlü aşılamamaktadır.

Bir bakıma, bunalıma çare olarak benimsenen yol, Hitler'in gaz odalarında can veren insanlardan bazılarının, çaresizlik içinde çırpınırken yaptıklarından farksızdır. Rivayet olunur ki, hapsedildikleri hücrede gazın aşağıdan yukarıya doğru yükseldiğini gören insanların bir kısmı, ilkel içgüdülerine teslim olmuşlar ve herkes bir başkasının sırtına basarak, henüz zehirlenmemiş olan biraz

yukarılardaki havaya ulaşarak ömrünü birkaç saniye daha uzatma çabası içine girmiştir. Sonuçta, birkaç saniye önce veya sonra da olsa, kimse ölümden kurtulamamış olmasına rağmen, son saniyeler, birbirinin sırtına basarak kurtulabileceğini sanan insanların vahşetine tanık olmuştur.

Böl ve Yönet

Sermaye, dünya ölçeğinde tekelleşiyor. Küreselleşme, günümüzün gerçek ve belirleyici bir unsuru olarak varlığını her alanda duyurmakta. Ama, yeryüzünün her köşesinde, insanlar arasına yeni duvarlar örülmekte. Denilebilir ki, paranın birlikte doğan gücü karşısında insanlar, bölünmekten doğan zayıflıkları dolayısıyla her gün biraz daha eziliyorlar.

Bu durum, öncelikle borçlu-alacaklı ülkelerarası ilişkilerde kendisini göstermekte. "Her borçlu ülke, birleşik bir alacaklılar cephesi karşısında müzakere masasına tek başına oturuyor. Borçluların birlikten yoksun olmaları, daha önceki sömürge dönemlerinin hepsini geride bırakacak ölçüde, Güney'den Kuzey'e doğru bir kaynak akımı doğurmakta". (3) Böylece, 1982 - 1990 yılları arasındaki sekiz yılda, yoksullardan zenginlere doğru, yalnızca borç servisleri yoluyla, 2. Dünya Savaşı sonrası dönemde Amerika'nın Avrupa'ya yaptığı Marshall yardımlarının sekiz katı tutarında bir gelir transfer edilmiştir. "Yoksul borçlu

Sivas'ta katledilenlerin cenaze töreni TBMM'yi protesto gösterisine dönüştü

Katliam öfkesi Meclis'e döndü

✓ Onbinlerin katıldığı törende Kültür bakanı senat. katil devlet. katiller Meclis'te hükümet istifa sloganları anıldı. İncinü ve SHP'li bakanlar yuhalandı.

✓ Hiçbir DYP'li bakanın katılmadığı ve ANAP ile RP'nin temsilci göndermediği törende bir grup meclislinin önünde oturma eylemini yaptı

✓ Kortei, TBMM önüne geldiğinde, bazı gruplar Meclis'e girmek istediler. Daha sonra Meclis'i taşıyan küçük grubu — görevvillerince felçli — / Sivas'ta

Aziz Nesin'in tahrif edilerek tahriklere gerekçe yapılan Sivas konuşmasının tam metni

B. SAYFADA

Sivas

Şeriatçılar hala Nesin'in peşinde

• Katliamın...

"Sivas'ta katledilenlerin cenaze töreni TBMM'yi protesto gösterisine dönüştü" (Sivas'ta katledilenlerin cenaze töreni TBMM'yi protesto gösterisine dönüştü)

TBMM

Sivas ayıklanması için araştırma

Yapıklar

Katliam protestoya dayak ve gözaltı

GÜNCEL

GE NEYF ARAYI REK Bulaşıcı

• Bulaşıcı...

Başbakan Yardımcısı Gültepe işbirliği istiyor

Azeri petrolü Türkiye'den geçecek

✓ Azeri petrolü... / Sivas'ta

• Başbakan Yardımcısı Gültepe işbirliği istiyor... / Sivas'ta

BİR YERLİ

Ankara, dördüncü diplomatı çağırılı

• Ankara, dördüncü diplomatı çağırılı... / Sivas'ta

BATU AVRUPA BİRLİĞİ

Türkiye'ye yine beklilik rolü

• Türkiye'ye yine beklilik rolü... / Sivas'ta

ülkelerdeki ortalama yurttaş, alacaklı bir OECD ülkesindeki ortalama yurttaştan 55 defa daha yoksul olduğundan, IMF gibi uluslararası kuruluşlar aracılığıyla sağlanan bu süreç, taştan kan çıkarmaya benzemektedir." (4)

Buna ek olarak, uluslararası sermayenin yörüngesi dışında gerçeklik kazanabilmiş oluşumlar dağıtmakta, parçalara ayrıldıktan sonra yeniden sisteme monte edilmesi yoluna gidilmektedir. Ayrıca, kendi aralarında yeniden birleşme yollarının tıkanması için, ayrılan parçalar arasındaki farklılıkların çatışmaya dönüştürülmesi de ihmal edilmemektedir.

Sovyetler Birliği'nin başına getirilenler, bu sürecin önemli bir aşamasını oluşturmuştur. Otoriter *Sovyet* devletinin çökmesinin yanı sıra ve belki de ondan daha önemli bir birleştirici faktör olarak, sosyalist enternasyonalizmin milliyetler ve dinler arasındaki farklılıkları aşmayı mümkün kılan etkilerinin silinmesiyle birlikte, her türlü farklılık, çetin bir çatışmanın hareket noktası olarak belirlemeye başlamıştır.

Kuşkusuz, bu konudaki örnekler, *Sovyetler*'le sınırlı değildir. Bir zamanlar, değişik milliyetler, dinler ve mezhepler arasında geniş bir özgürlük temelinde uyum kurmayı başarmış olan *Yugoslavya*'da bugün olup bitenleri önceden tahmin etmek çok zordu.

Yalnızca, eski sosyalist ülkeler de değildir, ırksal ve dinsel çatışmalara sahne teşkil eden. Siyaset bilimine "*Lübnanlaşma*" diye bir deyim kazandırmış olan ülkenin, bu konuda belki de en önce akla gelmesi gerekirdi.

Uluslararası sermayenin küresel boyutlu emelleri açısından *Türkiye* büyük bir önem taşıyor. Bu önem, esas olarak *Türkiye*'nin içinde yer aldığı coğrafi konumdan ve tarihsel bağlantılarından kaynaklanmakta. *Türkiye* ile ilgili her model veya *Türkiye*'ye yüklenen her misyon, geniş ölçüde bu özellikleri nazara alınarak biçilmekte ve önem kazanmaktadır.

Uluslararası sermaye çevrelerinin dayattığı *özelleştirme* kampanyasının gerekçesi açıklanırken de, bu gerçeğin vurgulanmasına özel bir özen gösterildiğini görüyoruz. *Kamu Ortaklığı İdaresi*'nin bu konuya ilişkin 31 Aralık 1993 tarihli bir belgesinde yer alan şu cümleler, bu açıdan anlamlı görünüyor: "*Türkiye, asırlar boyu bir medeniyetin beşiği olarak Avrupa, Ortadoğu, Karadeniz ve Türkçe konuşan Asya Cumhuriyetleri arasında stratejik anlamda merkezi bir geçiş noktasında bulunmaktadır. Ve bu konumu ile tüm bölgedeki ekonomik faaliyetler için mükemmel bir üs teşkil etmektedir.*" (5) Kısacası, *Türkiye*'ye dayatılan bir önlemin değerlendirilmesinde, *Türkiye*'de yaşayan insanların çıkarları değil; *Türkiye*'nin *Türkçe* konuşan ülkelerle, İslam ülkeleriyle bağlantıları olan ve eski *Sovyetler Birliği*'nin ve petrol üreten Arap

ülkelerinin kapısında yer alan bir ülke olması, daha çok önem taşımaktadır.

Türkiye'nin, uluslararası sermaye ile ilişkilerinde, kendisini ilgilen-dirmeyen emeller uğruna bir "üs" olarak kullanılmak yerine, kendi öz çıkarlarına öncelik tanıyan bir tutum ortaya koyabilmesi, güçlü olması ölçüsünde mümkündür. *Türkiye*, her ülke gibi ancak demokrasi içinde güçlü olabilir. *Türkiye*'nin gücünü sınırlayan en önemli unsur, demokratik gelişiminin önüne çıkarılan engeller olmuştur. Demokrasiye yönelik tertip ve tuzaklar açısından terörün çok önemli bir rol oynadığını artık hepimiz öğrenmiş bulunuyoruz. 12 Mart da, 12 Eylül de terörü kendisine basamak yaparak gelmiştir. Bugün de demokratik hak ve özgürlükler üzerine düşürülen gölgelerin başlıca bahanesi terördür.

Bu yolda, pek çok şey gibi, *Anadolu*'nun, bir kilim motifi kadar hayranlık verici güzelliklerin kaynağı olması gereken inanç dokusundaki zenginlikler bile, acımasız terör eylemlerine malzeme yapılabilmektedir.

Emperyalizm ve Din Sömürüsü

Toplumsal barışın tehlikeye düşürülmesi ve genel olarak demokratik gelişmenin engellenmesi bakımından din sömürüsüne başvurulması, ilk defa *Sivas*'ta ortaya çıkmış bir durum değildir. Bizim ülkemizde olduğu kadar, diğer İslam ülkelerinde de dinsel duyguların ve bir kısım sözde din yanlılarının emperyalist emeller doğrultusunda kullanıldıklarına dair sayısız örnekler vardır.

Emperyalizm, her ülkenin özelliğine göre, kendi planları doğrultusunda kullanılmaya elverişli örgütlü güçler bulabilmektedir.

1973'te *Şili*'de **Salvador Allende**'nin -yaygın bir millileştirme hareketini gerçekleştirmiş olan- demokratik iktidarına son veren darbeye ortam hazırlayan karışıklıkları kışkırtmak için, *CIA* tarafından eğitilmiş bazı sözde sendika liderlerinden ve onların etkisi altında bulunan bazı sendikal örgütlerden yararlanılmıştır.

1951'de *İran*'da, sosyal - demokrat eğilimli **Musaddık**, petroleri millileştirdiği vakit, petroler üzerindeki çıkarları zedelenmiş olan *Anglo - Amerikan* sermaye çevrelerinin bir darbe kışkırtabilmeleri için yararlanabilecekleri sendikal örgütler yoktu. Mollalar örgütlüydü ve onlar kullanıldı. 1953'te **Musaddık**'ı deviren ve hapse gönderen darbenin kotarılmasında, mollaların, **Musaddık**'ın iktidarına yönelik tepkilerinden yararlandı.

Türkiye, *Kemalizm*'in laikleştirme politikasının çerçevelediği koşullarda, diğer İslam ülkelerine kıyasla, din sömürüsüne daha az el-

verişli bir yapılanma içinde olmuştur. Bununla birlikte, **Şeyh Sait**'in başka bazı özelliklerinin yanı sıra, feodal ve bağınaz dinci nitelikleri ağır basan isyanının, her türlü muhalefetin bastırılması anlamında bir *Takrir-i Sükûn* dönemine gerekçe sağladığı bilinmektedir. Dinsel bağınazlığın, demokrasi karşıtı eğilimlere gerekçe oluşturması yolundaki örnekler, daha sonraki dönemlerde de görülmüştür. *Konya*'daki şeriat yanlısı gösterilerin, 12 Eylül'ü, kamuoyunun belli bir bölümünün gözünde *meşrulaştırma* yönünde malzeme oluşturduğu anımsanacaktır.

Son zamanlarda, dinsel bağınazlığın ancak askeri müdahalelerle önlenebileceği ve böyle bir amaç söz konusu olduğunda askeri müdahalelerin hoş görülmesi gerektiği yolunda, *Cezayir*'deki gelişmeler, bazı çevrelerce sıkça dile getirilen bir örnek olarak belirmiş bulunuyor. Böyle bir dönemde ülkemizde tırmandırılan ve *Sivas*'ta doruk noktasına ulaşmış bulunan dinsel bağınazlık görünümündeki vahşetin kaynakları ve amaçları araştırılırken, doğurması olası görünen bu tür sonuçlarla birlikte düşünülmesi isabetli olacaktır.

Şiddetin Kaynağı Bizim Geleneklerimizde mi?

Ülkemiz, son yıllarda terörün ve vahşetin çok değişik türlerine sahne oldu. Bu süreç, 12 Eylül ile birlikte özel bir vurgu kazandı. Yaygın ve sistematik işkence uygulamalarıyla şiddet resmileştirildi.

Özellikle işkenceye karşı, dışarıdan, dünya demokratik kamuoyundan tepkiler yükseldikçe, olup bitenleri "*polislerin eğitimsizliği*" ve "*cahilliği*" ile, toplumun geriliğiyle ve geleneksel alışkanlıklarımızla açıklama eğilimleri hız kazandı. Bu yolla 12 Eylül rejimini savunduklarını sananlar, gerçekte halka acımasızca iftira etmişlerdir. O kadar ki, *Türkiye* için insan hakları normlarının ikinci sınıf düzeyde uygulanmasını isteyen bu resmi, gayri resmi 12 Eylül çığırkanlarını dinleyenlerin, "Türk halkı" denildiğinde, işkenceyi hobi haline getirmiş bir manyaklar güruhu düşünmeleri işten bile değildi. Bu tür kampanyalar, Batı'da bazı çevrelerde mevcut geleneksel Türk düşmanlığıyla ve "*Geceyarısı Ekspresi*" gibi ırkçı kurgularla birleşince, ülkemizde olup bitenleri anlatmak ve anlamak bir hayli zorlaşmıştır.

Bu nedenledir ki, ortalama Batılı aydın, *Latin Amerika*'daki diktatörlüklerin gerisinde emperyalizmin oynadığı rolü bütün çıplaklığıyla ve kesin çizgilerle görebildiği halde, 12 Eylül'ü bambaşka bir kategoriye sokar. Batılılar'ın en açık ufuklu görünenleri bile, *Türkiye*'de toplum olarak demokrasiyi işletebilecek ve çağdaş uygarlık değerlerine geçerlilik kazandıracak bir olgunluk düzeyinin var olabileceğini düşünemediğinden, 12 Eylül'ü ve iğrençliklerini ve de

ülkemizdeki benzer oluşumların hepsini, Türk halkının barbarlığıyla açıklamak eğilimindedir.

Oysa, 12 Eylül'ün işkenceleri hakkında gözlem olanağı edinmiş birisi olarak kesinlikle söyleyebilirim ki, bu iğrenç oluşum, eğitimsizliğin değil, çok özel bir "eğitimin" ürünüdür. İşkencenin gerisinde, emperyalizmin *Cezayir'den Vietnam'a, Şili'ye...* kadar uzanan geniş tarihsel ve uluslararası deneyim birikimine dayanan, sistematik bir hazırlık ve organizasyon yatmaktadır. Kullanılan cihazlardan, uygulanan psikolojik çökertme yöntemlerine kadar, işkencede yararlanılan hemen her şey, "ithal malı"dır.

Şiddet olgusunun diğer türlerini ve bu arada *Sivas'ta* hortlayan vahşeti de bu çerçeveye oturarak irdelemek zorundayız. *Sivas* olaylarının, *Türkler'in* barbar yaratılışı oldukları ve İslamiyet'in vahşet öğretisinden ibaret olduğu yolunda Batı kamuoyunda mevcut önyargılar yumağına bir ilmik daha attığında kuşku yoktur. Bu yüzden, *Bosna'da* veya yeryüzünün başka bazı yörelerinde yürütülen "etnik temizlik" türünden politikalara haklılık (!) kazandırıldığı bile söylenebilir. Sonuçlarının ne olacağını tahmin etmek nispeten kolay olmakla birlikte, *Sivas* olaylarının gerçek niteliğini gün ışığına çıkarmak, bu sonuçları da nazara almak suretiyle biraz daha kapsamlı düşünmeyi gerektirmektedir.

Sivas olaylarını, *Alevi* ve *Sünni* halk kesimleri arasında var olan ve kökü, tarihimizin derinliklerine uzanan bir hesaplaşmanın uzantısı olarak görmek mümkün değildir. Her şeyden önce, söz konusu ayrılık, böylesine kanlı olaylara neden olabilecek derinlikte ve tazelikte değildir. *Alevi* yazını, **Muhammet'e** övgü ve hayranlık ifadeleri içeren yapıtlarla doludur. *Sünniler* de **Ali'ye** karşı herhangi bir anti-patileri olmadığı gibi, derin saygılarının ifadesi olarak, çocuklarına

Tüm inanmış insanlara saygım var

Ali, Hasan, Hüseyin isimlerini koymaktan övünç duyarlar. Buna karşılık, *Anadolu'da Sünniler* de, *Aleviler* de **Yezit, Muaviye** gibi isimleri genellikle küfür ve hakaret anlamında kullanırlar. Asırlar öncesinde cereyan etmiş bir olayın yorumu konusudur da var olduğu ileri sürülen ayrılık, özünde, **Ali'nin** şehit edilmesine tepki olarak uyanan acının ve hüznün dozundan ve ifade edilmişindeki üslup farkından ibarettir. *Alevi* ve *Sünni* ayrılığı, hiçbir zaman, *Anadolu* insanının, *yetmiş*

CUMHURİYET, 7 TEMMUZ 1993

iki milleti bir sayan engin hümanizmine gölge düşürecek bir unsur olarak belirmemiştir.

Elbette ki bu ayrılık, tarihin değişik dönemlerinde sömürü ve baskıyı örtülemeye bir araç olarak kullanılmıştır. *Osmanlı'nın*, belli bazı dönemlerde yoksul halk kesimleri üzerindeki baskısını meşrulaştırmak için, genellikle yoksul halk katmanlarıyla özdeşleşmiş bir inancın ifadesi olan *Alevilik* hakkında küçültücü ve bu inancın mensuplarını diğer *Müslüman* kesimlerden soyutlayıcı savların yayılmasından yararlanmış olduğu düşünülebilir. Oldukça benzer nedenlerdedir ki, günümüzde de *Alevi* ve *Sünni* halk kesimleri arasında patlak verdiği ileri sürülen çatışmaların, artık *uluslararasılaşmış* bulunan sömürü çarkının acımasız dönüşünü sürdürme yönünde istismar edildiğini de görmek zorundayız.

Çorum'da, Kahramanmaraş'ta... ve nihayet *Sivas'ta* cereyan etmiş olan olayları, bir başka boyuta taşımadan, yıllarca kardeşçe yaşamış olan insanların, zaman zaman düşmanlıklarını hatırlamalarından kaynaklanan birer patlama olarak yorumlamak, çok yüzeysel bir değerlendirme olurdu. Nitekim, tüm bu olaylarla ilgili yargı aşamalarında tanıklığına başvurulmuş insanların; olayları, kente dışarıdan gelmiş ve profesyonel izlenimi veren unsurların kışkırttıkları ve olayların önceden planlanmış olduğu yolundaki açıklamaları son derece düşündürücüdür.

Sivas'ta vahşet boyutuna ulaşmış bulunan şiddetin kaynaklarını, *İslam'ın* özünde var olduğu ileri sürülen hoşgörü yokluğunda aramak da yanlıştır. Bu yolda getirilen açıklamalar, *Sivas'taki* diri diri insan yakma olayını, şeriat düzeninin baskıcı ve kol kesmeye, taşıyarak linç etmeye cevaz veren ilkel yöntemlerinin bir uzantısından ibaret olarak görme doğrultusundadır.

Bu noktada öncelikle belirlenmesi gerekir ki, şeriat düzeni, esas olarak, emperyalizmin boyunduruğundaki *Suudi Arabistan* gibi ülkelerde biçimlenmiş ve bu ülkelerdeki çağdışı baskı rejimlerini ayakta tutma yolunda kullanılmaktadır. Sonradan Müslümanlığı seçmiş olan ünlü Fransız düşünürü *Garaudy'nin* belirlediği gibi, şeriat, *İslam* ile özdeş değildir ve bir kısım sapkın köktenci *Müslüman* akımlar, "*şeriat adına, düşmanlarının vermek istedikleri itici görüntüyü İslam'a vermektedirler.*" (6)

Bütün bunlardan sonra, anımsamak gerekir ki, 1492'de İspanya'da Katolikler, Yahudileri diri diri yakma eylemine giriştiklerinde, bu vahşetten kaçan Yahudiler, yeryüzünde sığınacak yer olarak, bir Müslüman devlet olan *Osmanlı İmparatorluğu'nun* topraklarını bulmuşlardı. Beş yüz yıl sonra bazı insanların, aynı topraklarda kendi yurttaşlarını diri diri yakmalarındaki vahşeti *İslam'a* bağlamak, fazla önyargılı bir açıklama olmuyor mu?

Aziz Nesin Faktörü

Sivas olaylarını, **Aziz Nesin**'in "*sivri dilli*" olmasına bağlayan açıklamalara ne demeli? En yaygın, fakat en saçma olanlar da bunlardır.

Aziz Nesin'in, düşündüklerini her koşulda ve her şeye karşın dosdoğru söylemekle ün yapmış örnek bir insan olduğunda kuşku yok. Ama **Aziz Nesin**'in, toplumun ittiği, toplumdan soyutlanmış türde aydınlardan olduğu da asla söylenemez. Dolayısıyla, toplumda **Aziz Nesin**'e karşı yaygın bir tepki bulunduğu dair savların hiçbir dayanağı yoktur.

Aziz Nesin, ülkemizde yapıtları en çok okunan yazarlardan biridir. Yazarak ekmeğini kazanabilen ve böylece dört başı mamur bir *Vakıf* tesis edebilecek kadar sermaye edinmiş olan bir yazardır. Bütün bunlar, içinde yaşadığı toplum tarafından ne kadar benimsenmiş olduğunun kanıtlarıdır.

Aziz Nesin, en acımasız eleştirilerini bile güldürerek okutmayı başarabilmiştir. **Aziz Nesin**'in okurları, dar bir solcu kesimden ibaret değildir. Tatil günü nöbetinin başındaki polis memurunu veya yazlığının balkonunda dinlenen varlıklı burjuvayı, kısacası toplumun çok değişik katmanlarına mensup insanları, ucu kendilerine de batan iğnelerle dolup taşan **Aziz Nesin** öykülerini katıla katıla gülererek okurlarken çoğumuz görmüşüzdür.

Aziz Nesin toplumla böylesine kaynaşmış olduğu içindir ki, bu kadar yoğun tahriklere ve hazırlıklara karşın, onun *Sivas*'ta linç edilmesini sağlayamamışlardır. Boyalı basının geniş bir bölümünün ve bazı TV kanallarının da katılımıyla aleyhinde yürütülen kampanya başarılı olamamış; *Sivas*'ta bir kısım gözü dönmüşlerin elinden **Aziz Nesin**'i kurtaran dürüst ve özverili resmi görevli veya sivil yurttaşlar, bu oyunu bozmuşlardır.

Terörün Önlenmesi Açısından Demokrasi

Ülkemizde dinsel bağnazlık dalgaları ne zaman kabarma gösterse, kimilerinin aklına, bu işin demokrasi içinde çözülemeyeceği, **Atatürk**'ün yaptığı gibi sert önlemlere başvurmak gerektiği düşüncesi gelir. Son zamanlarda *Cezayir*'de, köktenci dincilerin iktidarının askeri müdahaleyle sona erdirilmiş olması da, bu yöndeki savlara ek bir dayanak yapılmak istenmektedir.

Gerçekte bu savlar, baştan aşağıya yanlışlıklarla dolu bilgilerin ve bilgisizliklerin ürünüdür.

Her şeyden önce, **Atatürk** dönemi ile demokrasiyi birbirine karşıt iki unsur olarak değerlendirmek yanlıştır. Hiç şüphe yok ki **Atatürk**

dönemi, demokratiklik açısından "dört başı mamur" bir dönem değildir. Ancak, her şeyi, içinde yer aldığı tarihsel dönemin gerçeklerini dikkate alarak değerlendirmek gerekir. **Atatürk** döneminin devletini bu açıdan değerlendirdiğimizde, *demokratiklik* açısından, çağının diğer devletlerinden asla geri kalır bir tarafı yoktur. Üstelik, *Almanya*'daki *Nazizm* ve *İtalya*'daki *faşizm* olgularının varlığı düşünüldüğünde, *Kemalist* rejimin kendi döneminin koşulları çerçevesinde oldukça parlak bir sınav vermiş olduğunu kabul etmek gerekir. Kaldı ki *Britanya*, *Hindistan*'da yaptıklarıyla birlikte; *Fransa*, *Cezayir*'de yaptıklarıyla birlikte ve *ABD*, zencilerine yaptıklarıyla ve daha sonra *Vietnam*'da yaptıklarıyla birlikte ele alındıklarında, müttefik devletlerin de demokratiklik ve insan haklarına saygı açısından sicillerinin çok temiz olmadığı görülür. Dolayısıyla, mazlum milletlerin kurtuluşu hareketinin öncüsü olan *Kemalizm*, daha sonraki dönemlerde kendilerini *Atatürkçü* ilan eden ve gerçekte emparyalizmin kuklası *Pinochet*'nin özentisi olmaktan öte nitelik taşımayan darbeci kadrolarla aynı torbaya konulamaz. Bu konuda bir tek örneğin anımsanması yeterli olabilir. **Atatürk** döneminde *Nazizm*'in zulmünden kaçan *Alman*, *İsviçreli* ve *Avusturyalı* hocalar, *Türkiye* üniversitelerinde aradıkları bilimsel çalışma ortamını bulmuşlardır. Oysa, daha sonra kendilerini *Atatürkçü* ilan eden bazıları ise, öğretim üyelerini, aileleriyle birlikte, sorgusuz savunmasız bir biçimde açlığa mahkûm etme ikelliğinin sorumluları olarak anılmaktadırlar.

Kaldı ki, **Atatürk** döneminin taşıdığı otoriter özelliklere karşın, dinsel bağınazlık üzerindeki başarısının, bu otoriter özelliklerinden çok daha başka bazı niteliklerinden kaynaklandığı bilinmelidir. Dinsel bağınazlık karşısında asıl başarı, zorla değil, gerçek bir kültür ve düşünce devriminin gerçekleştirilmesiyle sağlanabilir. **Atatürk** döneminde, **Hasan Âli Yücel**'in önderliğinde, Türk ve dünya klasiklerini topluma sunma yönünde sağlanan başarılar, *Köy Enstitüleri* ve *Halkevleri* çerçevesinde gerçekleştirilen etkinlikler, son derece kalıcı izler bırakmışlardır ve dinsel bağınazlığı geriletken asıl unsurlar bunlar olmuşlardır.

Hiçbir düşünce ve hiçbir inanç zorla geriletilemez ve ortadan kaldırılamaz. Karşıtlarına kendilerini ifade etme olanağı tanımayan ideolojiler, bir süre için toplum tarafından kabul edilmiş görünseler de gerçekte kabul edilmedikleri, ilk fırsatta ortaya çıkar. Eğer böyle olmasaydı, *Stalinizm*, *Hıristiyanlığı* tümüyle silip süpürmüş olurdu. Tam tersine, *Fransa* da, *Avusturya* da birer *Katolik* ülke olmalarına karşın *Papa*, buralarda pek önemsenmediği, hatta alay konusu edildiği halde; *Polonya*'da insanlar, besbelliki ki geniş ölçüde *Stalinist*

geçmişlerine bir tepki olarak, *Papa*'nın gelişini neredeyse *İsa* dirilmiş de gelmişçesine coşkuyla karşılamaktadırlar.

Bu konuda bir diğer anlamlı ders de, bizim 12 Eylül deneyimimizden çıkarılabilir. 12 Eylül dönemi, tüm yasaklarına, baskılarına ve de Atatürkçülük iddialarına karşın, dinsel bağnazlığın en çok azgınlaştığı dönemlerden biri olmuştur. Bu konudaki ikiyüzlülüğün sayısız örnekleri, ölümsüz yazar **Uğur Mumcu** tarafından çeşitli vesilelerle teşhir edilmiştir.

Dolayısıyla, **Atatürk** döneminin dinsel bağnazlık karşısındaki başarısından çıkarılması gereken doğru sonuç, bugün de bilim, sanat, din ve felsefe alanında, özgür düşünme, bilgi edinme ve kültürel gelişme koşullarının ve olanaklarının sağlanmasında, devletin çok ciddi ve etkin bir öncü rol oynaması gereğinin kabul edilmesidir. Bilimsel yaşam üzerindeki YÖK ipoteğinin, düşünce ve sanat ürünleri üzerindeki baskı ve yasakların sürdürüldüğü günümüz koşullarında, gözleri kâr amacından başka bir şey görmeyen güçlerin denetimindeki boyalı basının ve özel TV kanallarının yoz ve düzeysiz yayınlarından, dinsel bağnazlığı geriletecek bir yarar beklenmemelidir. Tam tersine, bir yanda dinsel bağnazlık, öte yanda boyalı basına ve TV kanallarına yansıyan tüketim toplumuna özgü yozluklar, birbirlerini besleyen iki hastalık gibi sürüp gitmektedir.

Kuşkusuz, dinsel bağnazlık ve özellikle dinin siyasete alet edilme-

si eğilimleri, zaman olarak, çok partili yaşamın başlamasıyla yoğunlaşmıştır. **Said Nursi**'nin elini öperek başlatılan seçim kampanyaları, din açısından kutsal kavramların yerli yersiz telaffuz edilerek politik malzemeye dönüştürülmeleri biçiminde tezahür eden inanç bezirgânlığı, gerçekte halkın kutsal değerlerine yöneltilen saygısızlığın en korkuncudur ve bugün de bazı politikacılar tarafından pervasızca sürdürülmektedir. Ancak, bütün bunlardan demokrasi sorumlu tutulamaz. Çarpık ve sınırlı bir demokrasi içinde, hiçbir çağdaş ve kutsal değere saygı göstermeksizin etkin konumlara yükselmiş bazı politikacıların türemiş olması, demokrasinin ku-

CUMHURİYET, 7 TEMMUZ 1993

suru değil, bir yönüyle, bizim demokrasiyi yaşatma ve işlet-medeki zaaflarımızın sonucudur. Bu zaafların varlığı, demokrasiinin ortadan kaldırılmasının gerekçesi olamaz. Bugüne kadar yeterince demokrasi olmadığı için bu zaaf vardır. Demokrasi, ancak demokrasi içinde öğrenilebilir.

Kaldı ki, zaman olarak çok partili yaşamın başlamasıyla birlikte ortaya çıkmış olan bu hastalıkların asıl kaynakları başkadır. Unutmamak gerekir ki, çok partili yaşama geçiş dönemi, aynı zamanda Türkiye'nin uluslararası sermayenin etkilerine dolaysız ve yoğun bir biçimde açılma dönemiyle çakışmıştır. Batı ile ilişkilerin yoğunlaşması, Batı'nın yapısında var olan çelişkili unsurlardan Türkiye'nin de eşzamanlı olarak etkilenmesi sonucunu doğurmuştur. Bu bağlamda, ülkenin bağımsızlığına ve demokrasiinin bütünlüğüne önem vermeyen ve ülkeyi uluslararası sermayenin güdümüne biraz daha sadık bir biçimde sokma amacı taşıyan siyasal oluşumların, halkın dinsel duygularını sömürerek güçlenmeleri süreci başlamıştır. Elbetteki ki bunun sorumlusu, demokratikleşme değil, uluslararası sermayenin çarpıtıcı etkileridir.

Demek oluyor ki Türkiye'de demokratikleşme ve uluslararası sermaye ile bütünleşme süreci, aynı zamanda belirmiş olan unsurlardır. Ancak, dinin politik amaçlarla sömürülmesi ve dinsel bağnazlığın kabarması doğrultusundaki hastalıklar, bunlardan birincisinin değil, ikincisinin etkisiyle ortaya çıkmışlardır.

Kuşkusuz, *Sivas*'ta bir örneği görülmüş olan olayların nedenlerinin önlenmesi açısından kültürel planda yürütecek mücadele, temel nitelikte önem taşımakla birlikte, yeterli değildir. Çünkü ortada bir kitlesel cinayet vardır ve bu da emniyet güçlerinin her aşamada etkin müdahalesini gerektirir. Elbette ki bu gereklilikten hareketle de demokrasiinin yetersizliği ileri sürülemez. Çünkü, demokrasi ve etkin polisiye önlemler, birbirlerinin almaşığı değildir. Bu tür önlemler, demokratik rejim içinde ve demokrasi kurallarından taviz vermeye gerek kalmadan da alınabilir. Şüphe yok ki, emniyet önlemleri açısından da asıl kesin ve etkili sonuçlar, demokrasi içinde sağlanabilir.

Demokratikleşmenin Uluslararası Boyutları

Bugün artık toplumların esenliğine yönelik tehditlerin ve ülkelerin kaderini belirleyen unsurların tek tek ülkeler düzeyinde düşünölmeleri olanaksızlaşmıştır. "*Küreselleşme*" denilen süreç, tehlikeleri ve olumsuzlukları uluslararasılaştırırken, çözümlerin de uluslararası boyutlu olması zorunluluğunu belirginleştirmiştir. Bu bağlamda demokrasi de, demokrasi mücadelesi de uluslararası bo-

yutta ele alınmadan etkin ve kalıcı sonuçlar sağlanması düşünülemez.

Bunun somut anlamı, *Birleşmiş Milletler*'den *IMF*'ye kadar tüm uluslararası karar odaklarının ve her alandaki uluslararası ilişkilerin, uluslararası sermayenin boyunduruğundan kurtarılması ve yeryüzü insanların demokratik istençlerinin her alanda egemen kılınmasıdır.

İnsanlığı tehdit eden her türlü tehlike din, dil, ırk ayrılığı yüzünden aralarında duvarlar örülmüş halklar için, karşılıklı anlaşmaya ve dayanışmaya dayalı birliği zorunlu kılıyor. Özellikle dinsel bağnazlığın geriletilmesi ve kesin bir yenilgiye uğratılması, değişik inançlar arasında yakınlaşma sağlanmadan nasıl mümkün olabilir?

Bugün için ulaşılmaması çok güç görünen bu hedeflerin gerçekleştirilmesi açısından, sıkı sıkıya paraya bağlı bir alan olmaları dolayısıyla politika da, bilim de pek umut verici görünmüyor. Gene de sanat, her şeye karşın, evrensel boyutlu bir dayanışmanın ve demokratikleşmenin sağlanması yönünde etkili bir unsur olarak varlığını sürdürmektedir.

Bu nedenledir ki, son yıllarda bu yönde, hedefin büyüklüğü karşısında çok mütevazı ve fakat çok anlamlı bir adıma, bir sanat adamı tarafından işaret edildiğini görüyoruz. Yazımızın sonunda, bu ünlü yazarın, *Nijeryalı Nobel Edebiyat Ödülü* sahibi **Wole Soyinka**'nın şu sözlerini anımsatmak istiyorum: "*Niçin Güvenlik Konseyi'ni demokratikleştirerek işe başlamayalım? Yetkilerini niçin genişletmeyelim ve oluşmakta olan bu yeni düzende, kaderleri söz konusu olanlara niçin biraz daha gerçek anlamda söz hakkı tanımayalım?*" (8)

NOTLAR:

1. Bkz: *Newsweek*, 25.5.1992

2. "An Introduction by Willy Brandt" *North - South, A Program for Survival*, The MIT Press, Cambridge, 1980, s. 17

3. **Susan George**, *The Debt Boomerang*, Pluto Press, Londra, 1990, s. XVII.

4. *Aynı eser*, s. XV - XVI.

5. **Brendan Martin**, "Dünyada Özelleştirme", *Mülkiyeliler Birliği Dergisi*, Şubat 1994 Eki, s. 7.

6. **Garaudy**'nin tespitlerine göre, *Şeriat* kelimesi *Kuran*'da (XLV, 18) şiddet ve zorlama içermeyen bir anlamda ve yalnızca bir defa zikredilmiştir. "*Seni bir yol üzere (şeriat üzere) yerleştirdik. Yerin ve göğün ilahi düzenince hareket edesin diye.*" (XXXII, 4) Bkz: **Roger Garaudy**, *Entegrizm*, Pınar Yayınları, İstanbul 1990, s. 91.

7. Bkz. **Uğur Mumcu**, *Tarikat, Siyaset, Ticaret; Rabıta*, Tekin Y., İstanbul.

8. **Ignacio Ramonet**, "Changer L'ONU", *Le Monde Diplomatique*, Octobre 1992, s. 1.

Sivas Olayının Ardındaki Sosyolojik Gerçekler

Emre KONGAR

E. Kongar, öğretim üyesi, bilim adamı, yazar. 1941 yılında İstanbul'da doğdu. Şişli Terakki Lisesi'ni (1959), Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Maliye - İktisat Bölümü'nü (1963) bitirdi. Michigan Üniversitesi'nde master yaptı (1966). Hacettepe Üniversitesi'nde Toplum Bilim profesörü oldu (1981). Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Tiyatro Kürsüsü'nde "*Sanat Sosyolojisi*" dersleri verdi. (1976 - 1982). 12 Eylül askeri yönetiminin baskıcı uygulamalarını ve "*sakal yasağı*"nı protesto için üniversiteden ayrıldı (1983). KAMAR adlı Kamuoyu Araştırma kurumunu kurdu (1987). 1991'den beri Kültür Bakanlığı Müsteşarı. Başlıca yapıtları: *Toplumsal Değişim Kuramları ve Türkiye Gerçeği* (1983). *İmparatorluktan Günümüze Türkiye'nin Toplumsal Yapısı* (1985), *Türkiye Üzerine Araştırmalar* (1986), *Yaşamın Anlamı* (1987), *Kültür Üzerine* (1989), *12 Eylül ve Sonrası* (1989), *Hocaefendi'nin Sandukası* (1989), *21. Yüzyılda Dünya, Türkiye ve Kamuoyu* (1992).

Toplumsal olaylar, durup dururken, birdenbire ve hiçbir işaret vermeden ortaya çıkmazlar.

Ayrıca, her toplumsal olayın ardında birden çok öge vardır.

Bu iki ilke Sivas olaylarının çözümlenmesinde de aynıyla geçerlidir.

"Ortak Düşman" Kavramı

Her düşünce ya da ideoloji, eyleme geçmek için bir destekleyici gruba gereksinme duyar.

Her destekleyici grup da, sahip olduğu düşünce ya da ideolojiyi eyleme aktarmak için bir plana, bir hedefe sahip olmalıdır.

Bütün bu süreç içinde, bir düşünceyi ya da ideolojiyi eyleme aktarmada en işlevsel araç, bir "*ortak düşman*"ın varlığıdır.

Böylece, "*ortak düşman*" tehdidi karşısında, hem grup üyeleri kişisel kimlikleri ve güvenlikleri için birbirlerine daha yakınlaşır, hem de grup, "*kendini korumak için*", "*en iyi savunma, saldırıdır*" anlayışı içinde "eyleme geçer."

"*Ortak düşman*" kavramı, sosyal psikolojinin en iyi bilinen ve uygulamada da en çok kullanılan kurallarından biridir.

Aslında, gizilgücü (potansiyeli) gerçekte çok düşük olan pek çok kişi ve grup, sırf güçlenmek için, kimi zaman hayali bir düşman da yaratır.

Kimi zor dostluklar ve ittifaklar, ancak böyle ortak bir düşmana karşı kurulabilir ve düşman, varlığını, yani tehdidini sürdürdüğü sürece devam ettirebilir.

Kimi siyasal hareketler de, ancak böyle bir ortak düşmana karşı insanları birleştirir ve toplumsal güç kazanır.

"Kamplaşma" Olayı

İşte bütün bu süreç, toplumu, "*karşıt kamplar*"a böler.

Karşıt kamplardaki taraflar, düşmanları güçlendiği oranda kuvvetlenir.

Böylece, her "kamplaşma sürecindeki" karşıt gruplar, bir anlamda varlıklarını ve güçlerini, düşman ilan ettikleri grubun varlığına ve gücüne dayalı olarak sürdürebilir.

Bu çerçeve içinde yaşanan "tırmanma" olayı, her iki karşıt grup tarafından da desteklenir.

Tırmanma sırasında asıl karşıt olan gruplar, bir başka ortak düşmana da yönelirler: Tırmanmayı durdurmak isteyenler, uzlaşmadan yana olanlar, her iki grup için de varlıklarını tehdit eden hedefler haline gelir.

Böylece, kamplaşma süreci içinde olan ve bir "eylem programı" uygulayan gruplar, bir yandan karşıt grupları besler ve büyütürken (kimi zaman da düşmanın gücünü ve oluşturduğu tehlikeyi abartırken), öte yandan diyalogtan yana olanları ve kamplaşma sürecini yavaşlatmak ya da durdurmak isteyenleri yok etmeye çalışırlar.

Bu son süreç, Türkçe'deki ifadesini, "bitaraf olan, bertaraf olur" (tarafsız olan, ortadan kaldırılır) özdeyişinde bulur.

Türkiye, tarih boyunca bu kamplaşmaların her türlüşünün her aşamasını bol miktarda yaşamıştır.

Tarihsel Süreç İçinde "Kamplaşmalar"

İnsanoğlu, doğa ile ilişkisinde teknolojiyi, birbiri ile olan ilişkisinde ise ideolojiyi üretir. Her ideoloji ise, kendisine inananları birleştirirken, dışarıda kalanları "farklı" görür. Bu çerçevede, bütün inançlar ve bu arada semavi dinler de, kimi daha barışçı, kimi daha savaşçı, ama mutlaka "Allahın kelamını yaymak" amacıyla ortaya çıkan "kurtarıcı ideolojiler"dir.

Her büyük ideolojide olduğu gibi, bütün semavi dinlerde de, peygamberlerin hemen ardından çeşitli mezhepler oluşmuştur.

Tarihteki en kanlı savaşlar, dinlerin yayılması sırasında ve hem farklı dinler, hem de aynı dinin içindeki farklı mezhepler arasında olmuştur.

Derken, kapitalizmin gelişmesiyle ortaya çıkan milliyetçilik ve ırkçılık ideolojileri bir eylem odağı oluşturmuş; kanlı savaşlar, milliyetçilik ve ırkçılık ideolojisi eksenine kaymıştır.

Endüstrileşmenin gelişmesiyle ortaya çıkan demokratikleşme, siyasal partileri oluşturmuştur.

Siyasal partiler, demokrasi, yani laiklik, hoşgörü, temel insan hak

ve özgürlükleri bağlamında oluştuğundan, yol açtıkları kamplaşma (içinde buldukları toplumun gelişmişlik düzeyine göre) daha kansız ve zararsız olmuştur.

Türkiye Tarihinde "Kamplaşmalar"

İşte Türkiye Cumhuriyeti'nin ırk, din, dil, mezhep, milliyet farkı gözetmeksizin "*vatandaşlık bağı*" ile tüm yurttaşlarını eşit ve özgür bir yapıda bütünleştirdiği 1990'lı yıllarda yaşanan sorunlar, tarihte insanlığın geçirmiş olduğu bütün bu aşamaların bir tortusudur.

Tüm dünyayı etkileyen *Haçlı Seferleri*, dinler arası çatışmaların, Paris'teki *Saint Barthelemy Katliamı*, Hıristiyanlar arasındaki mezhep savaşlarının, Osmanlı döneminde **II. Murat** ve **Fatih Sultan Mehmet** zamanında yakılarak yok edilen *Hurufiler* ise Müslümanlık'taki mezhep kavgalarının bazı örnekleridir.

Derken, Osmanlı topraklarında, merkezdeki saray ile çevredeki beylerin savaşı iktidar üzerinde yeni bir mücadele eksenini oluşturdu.

İmparatorluk yapısı, bu eksen üzerinde *Sened-i Ittifak* ile bir noktaya ulaşırken, *Islahat Fermanı* ve *Gülhane Hattı Hümayunu*, yani *Tanzimat*, bir Batılı Doğulu çatışmasını gündeme getirdi. (Aslında Batılılaşma süreci, pek çok kişinin öne sürdüğü gibi, *Tanzimat Fermanı* ile değil, **Fatih Sultan Mehmet**'in İstanbul'u fethi ile başlamıştı.)

Meşrutiyet ile ortaya çıkan siyasal gelişmeler ise, bu çatışmayı artık "*cepheler*" ve "*partiler*" düzeyinde kurumlaştırdı.

"*Gelenekçi - liberal cephe*" ile "*Devletçi - seçkinci cephe*" siyasal ifadelerini *İttihat ve Terrakki Partisi* ile *Hürriyet ve İtilaf Partisi*'nin simgelediği "*İttihatçı - İtilafçı*" çatışmasında buldu.

Kurtuluş Savaşı sırasında *Halifeciler - Anadolucular* çatışması, bir süre sonra *Cumhuriyetçiler Hilafetçiler* (ve bir ölçüde *şeriatçılar*) karşıtlığına dönüştü.

Çok partili düzene geçilmesi ile birlikte CHP - DP çatışması ülkeye egemen oldu ve bu karşıtlık sonunda askeri darbeler geleneği başladı.

1960'ların ortalarından sonra, kapitalizmin de gelişmesiyle, çekirdeğini *emek - sermaye* çatışmasının oluşturması gereken, ama çok daha geniş ve yaygın bir cepheleşme içinde, "*devletçi - seçkinciler*" ile "*gelenekçi - liberaller*" çizgisinde gelişen bir *sol - sağ* bölünmesi ortaya çıktı.

Toplumsal olayların 1970'li ve 1980'li yıllarda kazandığı ivme sonunda, solcular karşı tarafı faşitslikle, sağcılar da karşı tarafı komünistlikle suçlayan bir kamplaşmayı ürettiler.

Bu kamplaşma cinayetlere, cinayetler ise yeni askeri darbelere yol açtı.

İşin ilginç yanı, sağ - sol ya da faşist - komünist çatışmasının, bazı hassas yerlerde Sünni - Alevi, bazı yerlerde ise Türk - Kürt ekseninde geliştirilmeye çalışmasıydı.

Nitekim, Kahramanmaraş'ta ve Çorum'da Sünniler'le Aleviler arasında ciddi çatışmalar çıktı.

Böylece, siyasal bir bölünme, ırk, din ve milliyet ekseninde, toplu katliamlara dönüşme eğilimi gösteriyordu.

Bugünkü Sorun: Suni Bir Kamplaşma Çabası

1980 askeri darbesi, tüm siyasal partileri kapatıp, ülkedeki her türlü kamplaşmayı "din" temelinde sağlayacağı bütünlük içinde eritmek isteyince, bu kez, günümüzde kışkırtılan bölünme ortaya çıktı: Şeriatçılar ile laikler.

Aslında bölünme, demokratlar ile, demokrasiye askıya almak isteyen ve İslami bir diktatörlük kurmak isteyenler arasındadır ve bu niyeti ile çok önemli değildir. Çünkü demokrasi, kendini mutlaka koruyacaktır.

Fakat bölünme, "Müslümanlar ve laikler" veya "Müslümanlar ve Atatürkçüler" veya "şeriatçılar ve laikler" gibi, gerçek olmayan eksenlerde keskinleştirilmeye çalışılınca, oldukça tatsız ve garip durumlar ortaya çıkmaktadır.

Bir grup eylemci, şeriat isteği çerçevesinde demokrasiye alternatif

olarak geliştirdiği İslam diktatörlüğü modelini tüm Müslümanlar'a mal etme çabası içindedir. Bu amaçla da, "laikleri" düşman ilan ederek, toplumdaki soyutlamak, kendi rejim değişikliği modelini ise, insanların dini inançlarını sömürerek yaymak ya da yaygın göstermek istemektedir.

Örnek Olarak Bir Mektup

Bilinçli ya da bilinçsiz olarak bu modeli savunan bir yazar ve bir sivil toplum örgütü temsilcisinin, bir vesile ile bana yolladığı mektup, bu konuda çok güzel bir örnektir. Bu nedenle mektubu aşağıya aktarıyorum.

AYDINLIK, 9 TEMMUZ 1993

"Sayın Emre KONGAR,

Sayın Müsteşar, size asıl, bilim adamı ve yazar kimliğinizle hitap etmek isterdim. Ancak konu, bilimle ilgili olmayan bir konudur ve siz, muhtemelen bilim adamı kimliği ile bulunduğunuz görevi yürütmek konusunda özgür de değilsiniz.

Yazınızdan, Bakanlığınızca yeni bir anıtın inşa edildiğini öğrenmiş bulunuyoruz. Türkiye gibi anıtı bol bir ülkede yeni bir anıta ihtiyaç duymamızın çok ciddi sebepleri olmalıdır. Her meydanında birkaç anıt bulunan şehirlerimizde yeni bir anıt furyası açılması için Bakanlığınızın öncülük edeceği izlenimi ediniliyor.

Gerçekten ilgi çekici; laiklik Batı'da ortaya çıktı, uygulandı; fakat, anıtı Türkiye'de dikiliyor. Bunun bir sebebi olmalı. Sanıyorum bu sebep, laikliğin Türkiye'de yeni bir bölünme eksenini olarak kullanılacak istenmesiyle ilgili olmalıdır.

Türkiye'de laikliğin bir zamanlar "dinsizlik" anlamına geldiğini, son askeri dönemin Cumhurbaşkanı pür laik **Kenan EVREN** dahi söylemişti. Şimdi ise laiklik değildir, çünkü bir din haline gelmiştir / getirilmiştir / getirilmektedir. Bu dinin adı "laisizim dini" olabilir. Türkiye'deki laikler, laikliğin kaynağı olan Batı'daki anlamını ve uygulamasını kabul etmek istemiyorlar. Ona kendi kafalarından bir anlam vererek toplumu yönlendirmeyi tercih ediyorlar. Eski inkılapçı - gerici ayrımı gibi, şimdi laik - dindar (veya dinci) ayrımı meydana getiriliyor.

Laikliğin bir zamanlar Türkiye'de "terör" aracı olarak kullanıldığını herkes biliyor. Dünya adalet tarihinde pek örneği olmayan, iki yıl önce yazdığı kitap yüzünden, iki yıl sonra çıkan kanun gerekçe gösterilerek idam edilen **İskilipli Atıf Hoca**, eğer ille de laiklik anıtı yapılacaksa, adı en başa yazılacak olanlardandır. Onunla ilgili bir fotokopyi ekte sunuyorum. Ülkemizin gelmiş geçmiş en büyük hukukçularından **Ebulula Mardin'in** İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi tarafından yayımlanan kitabından alınan bu fotokopi, dünyaca tanınmış bir din bilgini olan, Milli Mücadele'yi destekleyen, faziletiyle bilinen bir şahsiyetin nasıl "laiklik" uğruna kurban edildiğini açıklıyor.

Laiklik anıtına, ismi mutlaka yazılması gereken son dönemin mazlum büyük şahsiyetleri arasında, mesela **Abdülhakim Arvasi**, **Süleyman Hilmi Tunahan**, **Said Nursi**, **Necip Fazıl Kısakürük**, **Osman Yüksel Serdengeçti**, **Nurettin Topçu** gibi ilim, fikir ve sanat adamları yanında, mesela devlet adamı **Adnan Menderes'in** adının kazılması hatıra gelebilir. Bu anıtın adsızları köşesine, bir zamanlar Kur'an ve ezan okuduğu için, namaz kıldığı için, camiye gittiği için zulme uğramış sıradan vatandaşların

adları yazılabilir. Bir köşeye, sembolik olarak 163 isim konulması doğru olur.

Bu anıtın kaidesine, mesela ülkemizin en ünlü laiklerinden **Vedat Nedim Tör**'ün Başvekalet Matbuat Umum Müdürü iken, 1945 yılında gazetelere gönderdiği genelgeden bir paragraf yazılabilir. **'Gazetelerimizin son günlerdeki neşriyatı arasında dinden bahis bazı yazı, mütalaa, ima ve temsillere rastlanmaktadır. Bundan sonra din mevzuu üzerinde gerek tarihi, gerek temsili ve gerek mütalaa kabilinden olan her türlü makale ve fıkra ve tefrikaların neşrinden sakınılması...'**

Bu anıta adının yazılması gerekenler listesine, Cumhuriyet öncesinden de örnekler bulunabilir: Mesela, Denizli Müftüsü **Hulusi Efendi**, Sütçü İmam, Müdafaa-i Hukuk cemiyetlerinin çeşitli vilayetlerde başkanı olan müftü ve hocalar... Birinci Büyük Millet Meclisi'nin sarıklı hocaları...

Denizli Müftüsü **Hulusi Efendi**, M. Kemal Paşa Samsun'a çıkmadan önce, İzmir'in işgalini protesto mitinginde şunları söylemişti: **'Hemşehrilerim, şimdi İzmir'i Yunan askeri işgal etmiştir. Bu işgale muhalefet ve düşman taarruzuna karşı koymak lazımdır. İşgal edilen memleketler halkının silaha sarılması ve savaşması farz-ı ayn (herkesin uyması gereken dini bir emir), uzak memleketler halkı için farzı kifayedir. Fetva veriyorum, silah ve cephane azlığı veya yokluğu, hiçbir zaman mücadeleye engel teşkil etmez.**

Elinizde hiçbir silahınız olmasa dahi, üçer taş alarak düşman üzerine atmak suretiyle mutlaka karşı koyunuz. Biz, birçok ülkelere hükmetmiş fatihlerin torunlarıyız. (Hıristiyanları göstererek) bunlar da bize birer emanettir; onlara dokunmayınız." Bu din adamları, alimler olmasaydı, acaba laik Türkiye kurulabilir miydi?

Ben, bu anıta ismi yazılacaklar yanında, anıtın şekli üzerinde de görüşlerimi belirtmekten yanayım. Bu anıt, tabii olarak idam sehпасı veya darağacı şeklinde olmalıdır. Bunun iki anlamı vardır: Birincisi, laiklik uğruna, bilhassa İstiklal Mahkemeleri'nce idam edilen binlerce kişinin hatırlatılması. İkincisi de, yaşayan ve gelecek nesillerde bir korku uyandırılmasıdır.

Sayın Müsteşar, sizi bir icraatınızdan vazgeçirmek, sizi de aşan tarafları olduğu için oldukça güçtür. Sadece, konunun başka yönlerini, yansımalarını dikkate almanızın yararlı olacağını hatırlatmayı bir vatandaşlık vazifesi addettim. Laik olmak, dinsiz olmak, Müslüman olmamak, kişinin kendi bileceği iştir; ancak bu yöntemlerin Müslümanlar'a karşı, dindarlara karşı bir baskı aracı

haline getirilmesini hiçbir zaman ve hiçbir şekilde doğru bulmuyorum. Ayrıca, bu satırları yazarken, Türkiye'nin yeni bir baskı ve kısıtlama dönemine sokulmak üzere olduğunu da hiç aklımdan çıkarmıyorum.

Burada sizin ilim adamı ve yazar kimliğinizi dikkate alarak şunları kaydetmeden de kendimi alamıyorum. Bugünün dünyasında çok önemli bir örnek olay var: Bosna. Bosnalılar'ın bugünkü duruma düşmeleri ya da sonucun bu kadar şiddetli olmasının sebebi, dindarlarla dindar olmayanlar arasındaki diyalogun geç kurulmasıdır. Dindar olmayan veya laik Boşnaklar, yaklaşan tehlikeyi sadece dindarlara, Müslümanlar'a yönelik olarak algıladılar. Kendileri bu tasnifin dışında oldukları için, Sırp'ların düşmanlık alanı dışında kalacaklarını sandılar. Fakat, dinsiz, laik veya dindar Boşnak olmak fark etmedi. Çünkü, Boşnak kimliği, Müslümanlık'tan ayrıştırılması mümkün olmayan bir kimlikti. Sonuçta, öyle, veya böyle, hepsi Müslüman'dı, hepsi Boşnak'tı. Kendileri değilse bile ataları Müslüman'dı, Osmanlı'ydı, öyleyse düşmandı.

Türkiye'yi önümüzdeki günlerde nelerin beklediğini bilmiyoruz. Çatışmaların ortasında yaşıyoruz. Bir çatışma alanı içinde kalmamız halinde, dünya nazarında laiklerle dindarların aynı kefedede mütalaa edileceğinden hiç şüphe etmemelidir. Laik veya Müslüman olmayan kimlik, Türkler'i ve Türkiye'yi tarif edemez. Türkiyeli laikler, savaşa hızla yaklaşan dünyada, eninde sonunda Müslümanlar'a muhtaç olacaklardır. Bu yüzden, çatışmayı tırmandırmaları, diyalog zeminlerini yok etmeleri, en azından kendileri için iyi sonuç vermeyecektir.

Temenni etmiyoruz, ama Balkanlar'da Bosna, son olmayacağına benzemektedir. Geçen yüzyılda belli bir merhale kateden Avrupa'dan Müslümanlar'ı atma projesinin yeniden yürürlüğe sokulduğu izlenimi uyandırmaktadır. Sırada Kosova, Makedonya ve hatta Arnavutluk vardır. Yunanistan ve Ortodoks dünyası, Rusya'nın da katılmasıyla bu noktada mutabakat sağlamış görünmektedir. Müslümanlar'ın önce Balkanlar'dan, bilahare Trakya ve Anadolu'dan atılması yönündeki faaliyetlerin ortaya çıkması için fazla beklemeyeceğiz. Ortodoks mutabakatına Batı Hıristiyan âleminin göz yumması da fazla sürpriz olmayacaktır.

Sayın Kongar, Bakanlığınız adına gönderdiğiniz yazınız, bana konuyla ilgili görüşlerimi açıklama fırsatı verdi, bu yüzden size müteşekkirim. Bu konunun bütün halkımızı ilgilendirdiğini düşünerek, size arz ettiğim görüşleri kamuoyuna da açıklamamda bir sakınca görmeyeceğinizi umar, saygılar sunarım."

Atatürk'ün elyazısıyla

ALLAH VE PEYGAMBER

Yazı dizisi yakında **Aydınlık** ta

Müslüman...
...Allah'tan...
...Allah'ın...
...Allah'ın...
...Allah'ın...

Aydınlık

Aydınlık'ta bugün... Aydınlık'ta bugün...

Emniyette Demirel ekibi terpanlıyor

Emniyet Müdürü...
...Emniyet Müdürü...
...Emniyet Müdürü...

Bütün yurtta protesto

Emniyet Müdürü...
...Emniyet Müdürü...
...Emniyet Müdürü...

Malatya ve Çorum'da cuma tedirginliği

Emniyet Müdürü...
...Emniyet Müdürü...
...Emniyet Müdürü...

Sivas katliamının elebaşları kara ortaklığı açığa çıkarıyor Ezan-Hizbullah işbirliği

Yazar gündüz "Gaziantep mübarek olsun Müslüman kardeşlerim" diyor Belediye Başkanı ve belediye başkan yardımcısı katliamında aktarıldı RP'nin Belediye Meclisi üyesi Ceter Evrakımak'ın sözlerini okuduğu konuşma rolü biliyor Şişli Genel Saymanı Ziya Halis. Belediye Başkanı Yardımcısı Fırat Karatamanoğlu'nun serimlinliğine ise şöyle anlamıyor "Karatamanoğlu İlayıy Amm'ine Yangın çıkacak İlayıyaya geçkinim demiyor". Karatamanoğlu oirilin yakalığını merden bilmiyor?

Sivas katliamını terghıyılan, uygulayan ve sayıları birkaç yüz değil tençerilerin yığılmasıyla kamurların homla Retah Partisi beldece geliyor. RP'nin Sivas yetenulerinden bazıları da katliamda aktif rol aldılar Anararlar ve garaltına alınmaları arasında da çok sayıda Retah Partisi ve Hizbullahlı bulunuyor Sivas Emniyet Müdürlüğü Doğukan Öner (Cumhuriyet gazetesine sorduğu açıklamada, "Hizbullah'ın altında radikal İslamcı bir örgüt bulunduğu ortaya çıktı" dedi

Haber 11 sayfa

Bezirci ve Çimen'in cenaze törenine 150 bin kişi katıldı

Denizli'deki yaklaşık 150 bin kişilik Sivas katliamı töreni. Çarşamba ortamlık, Kahatla ve Ziya Halis'e ve katar pankartları ve şerhler ile... Çarşamba Tarihçe DİMER

ONLAR YIKTI HALK YAPACAK

Ankara, İstanbul, İzmir ve Sivas'a

PİR SULTAN HEYKELİ KAMPANYASI

Sendikaları, kile örgütleri, belediye ve okullarımızı katmanca için seferber olmalıyız çağırıyoruz

İmza toplayalım, Aydınlık'a yollayalım!

Değerlerimizle sahip çıkıyoruz. Anadolu halkının başı dala yazmam davasını paylaşıyoruz. Hoşgörü ve kardeşlik için Pir Sultan heykeli dikilmesini istiyoruz.

Adı, soyadı: _____ Mesleği: _____ İmza: _____

1. _____
2. _____
3. _____

Sivas katliamından zarar görenler Aydınlık Hukuk Bürosu kuruldu

Gazetemiz bütün okurlarına, ile katliam sorumlularının üzerine girmekle karardı. Saldırıların bir birini akıyanıyor katliamın zarar gören vatandaşlarımız, Aydınlık Ankara Bürosuna yazarak geçen Hukuk Bürosu ile ilgili kurulların Hukuk Bakanından katliam sorumlularının üzerine gidebilmek için yurttaki şehirlerdeki big ve beğenilen Halk Bürosuna ulaştırılması çağırıyoruz.

Aydılık Ankara Bürosu Adres: Mithatpaşa Caddesi No: 30/A Daire: 31/32 Yenşehir Telefon: 435 64 20 (8 Hat)

İstanbul ayağa kalktı

Sivas katliamında ölenlerden zarar görenlerin Avim Bezirci ve Halk İnanı. Nevim Çimen'in cenazesine duyn yaklaşıp 150 bin kişim katıldığı gösterimi her türünde kutladı. Kahatla la haykaran törene katılan orduher, Karakos, Karımıpa, Çallayan kas sığı gurephihim rileyerek Şişli ve gelmiş Şişli Camii inderi törenine sona Zinçirliküsü ya sünyen topluluğu Mecidiyeköy'de polis tarafından birkaç el öny ehlidi. Otuzda iki kas yaralandı. Polisin, iş arılması nedeniyle pançe kapıldığı öne sürüldü. Olaya rağmen topluluk dağılmadan mezarlığa kadar yürüdü

Torene, siyasi parti temsilcileri, sendikalar, meşek örgütleri, emekçiler, vol gruplar ve çok sayıda yazar ve sanatçı katıldı. Yürüş boyunca çok sayıda şunçayayırı ve evlerden alkışları ilelele, sesli gürleldi. Törende, Fağrıme karış olmuş omuzla, "Ruzgar ekimi (İnna bu ekimuz), Sivas'm heraban sorulacak. Yaşayan halkların kardeşiği", "Devlet terennümünü" gibi pankartlar taşıdı. Şik, şik, Alimimda la Baraklar, Türkiye de yobazlar", "Devlet baktı yobazlar yaktı", "Garafıya östü, bukmim üstü" gibi sloganlar anıldı.

Haber 11 sayfa

BAŞYAZI

Aziz NEMİN

Düşünmek

Düşünmek...
...Düşünmek...
...Düşünmek...

CENAZE TÖRENİNDEN FOTOĞRAFLAR VE MECİT UNAL'IN İZLENİMLERİ

12 sayfa

Semih BALCIOĞLU

KARAYAN FOTOĞRAFLAR

Sivas katliamından can veren Necran Şahin ve Özlem Şahin, omedem kası süre önce olan içinde fotoğraf çekileri Fotoğraf maknası yangından sonra otelin 4 katında bulundu

FOTOĞRAFLAR VE SALDIRIYA UĞRAYANLARIN ANLATIMLARI

Yarın Aydınlık ta

YÖN

Ferit İLSEVER

"Kırmızı Bölge" gerçeği

PKK'nin...
...PKK'nin...
...PKK'nin...

Kamplaşmaya Karşı Savlar: Benim Cevap Mektubum

Mektuba dikkatle bakıldığında, toplumun laikler ve Müslümanlar olarak bölünmüş bir yapıda algılandığı derhal görülecektir.

Okuyucu, derhal başka bir noktayı daha yakalayacaktır: Mektubun sahibi bir yandan toplumu laikler ve Müslümanlar olarak, düşman ya da bölünmüş biçimde algıarken, öte yandan, sanki bunu yapan kendisi değilmiş gibi, "karşı tarafı" yani laikleri, toplumu laikler ve Müslümanlar olarak bölmekle suçlamaktadır.

Bu mantığın, "düşman üret ve böylece saflarını sıkılaştır" ilkesinin bir sonucu olduğu açıktır.

Oysa, yine aynı mantığın, Türkiye'de laikliğe inanan milyonlarca Müslüman vatandaşı dışladığı ve bu nedenle de toplumsal gerçeğe uygun olmadığı açıktır.

İşte bu gerçekdışılığı ben de aşağıdaki mektupla vurguladım ve "bölünme" sürecinin tehlikesine dikkati çekerek, çözümün "laiklik ve demokrasi" ilkelerinde anlaşarak, herkesin Müslümanlığının kendisine bırakılmasını önerdim.

"Bir sivil toplum örgütünün temsilcisi olarak bana yollamış olduğunuz mektubu, önce basından öğrendim. Daha sonra da mektubunuz geldi. Mektupta sözünü ettiğiniz fotokopi ise zarftan çıkmadı.

Sayın Doğan, mektubunuz, bazı katıldığım ve bazı hiç katılmadığım, pek çok değişik öğeden oluşuyor.

Tarih önünde, kamuoyu önünde beni yanıtlamakta zorunlu ve yükümlü kıldığınızı düşündüğüm iddialarınıza karşı, fikirlerim şöyle:

Her şeyden önce laiklik, kurumsal ve tarihsel olarak, kimilerince iddia edildiği gibi "dinsizlik" değildir. Tam tersine, herhangi bir dini inanç olmazsa, laiklik kavramının anlamı kalmaz. Çünkü "laiklik", "dini inanç" ile "devlet yapısı"nın farklılığı demektir. Yani "laiklik", doğrudan doğruya dini inançlara, onların varlığına dayalı bir kavramdır. Laik devlet, dini reddeden değil, tam tersine, dini kabul eden ve herkesin kendi inancında serbestliğini güvence altına alan devlettir.

Bu çerçevede içinde "laikliği", sizin yaptığınız gibi kendi içinde bir "din" diye tanımlamak da olanaklı değildir. Çünkü "laiklik", bir dizi hiyerarşik değerlerden, insana ne yapması ya da ne yapmaması gerektiğini emreden kurallardan değil, tek bir ilkedен oluşur: Devletin, insana inançları konusunda baskı yapmaması ve başkalarının baskı yapmasını da önlemesi ilkesidir bu.

Tek bir ilkenin, yani toplumun yöneticilerinin ya da çoğunluğun

kendi inançlarını, toplumun öteki bireyelerine zor yoluyla dayatması ilkesinin, bir "din gibi" algılanması ya da işlev yapması olanaklı değildir.

Siz galiba burada şüphecilik (agnostisizm) ve tanrıtanımazlık (ateizm) ile laikliği birbirine karıştırıyorsunuz.

Laikliğin hiçbir inancın karşısında olmaması, ya da tam tersine, her inanç ile birlikte var olabilmesi, devleti, inanç sistemi dışında tutarak, bireylerin vicdan, inanç ve din özgürlüklerinin güvencesini oluşturmasından kaynaklanır.

Bu açıdan, başkalarının inançlarına saygılı olan herkes, hangi din ve inançta olursa olsun laiktir.

Laiklik karşıtlığı ise (hangi din ve inançta olursa olsun), insanın kendi inancını önce devlete mal etme, sonra da devlet aracılığı ile bu inancı tüm vatandaşlara zorla kabul ettirme arzusunu belirler.

Böyle bir uygulama olanaklı olsa bile, kuramsal olarak nasıl bir inancın, hangi dinin, hangi mezhebin, hangi uygulamanın "Allah" adına empoze edileceği, hiç kuşkusuz "baştaki en güçlü yöneticinin, yani diktatörün" anlayışına uygun olarak belirlenecektir.

Bu ilkelerden de açıkca ortaya çıkacağı gibi laiklik, hiçbir inanç sistemiyle çatışmadığı gibi, Müslümanlık ile de karşıtlık içinde olarak düşünülemez.

Bu çerçevede, laik bir insanın aynı zamanda Müslüman olması günümüzde çok rastlanan bir gerçektir. Bunun tersi de doğrudur. Müslüman bir vatandaşımızın aynı zamanda laik olması son derece doğaldır ve şu anda toplumumuzda bu görüş ve inançta milyonlarca insan vardır.

Sanıyorum ki asıl bölücülük, tam bu noktada ortaya çıkmakta, "laikler, Müslüman olamaz / değildir" söylemi ile "Müslümanlar laik değildir/olamaz" söylemi, birbirine benzeyen iki önerme halinde, toplumumuzu laik ve Müslüman olarak, yanlış, yapay ve zararlı bir kutuplaşmaya götürmektedir.

Sizin mektubunuzda da, "Türkiyeli laikler, savaşa hızla yaklaşan dünyada, eninde sonunda Müslümanlar'a muhtaç olacaklardır" cümlesi ile aynı yanlış düşüğünüzü büyük bir üzüntü ile gözlemledim.

Sayın Doğan, laiklik, yalnız farklı dinlere mensup insanların bir arada hoşgörü ile yaşamasının güvencesi değil, aynı zamanda farklı mezheplere sahip insanların barış içinde, bir arada yaşamasının da teminatıdır.

Bir an için şeriat devletinin İslam adına egemen olduğunu düşünsek bile, ülkemizde hangi tür uygulamanın (Libya, Suudi Arabistan, Kuveyt) gerçekleşeceği sorusu yanıtızsızdır. "Egemenlik Allah'ındır" anlayışı, bu ilkenin bugün yeryüzündeki uygulamasına ve uygulayıcılarına, devlet yapısı siyaset anlayışı ve kimin yönetici olacağı konusunda ışık tutmadığı sürece, (ki tutmadığı, hemen daha Dört Halife döneminde ortaya çıkmıştır), demokrasi ve laiklik, "Egemenlik Allah'ındır" görüşünü ileri sürenlerin bile tek güvencesi olacaktır.

"Ben sizin başöretüsü örtme özgürlüğünüzü savunurum, siz de benim başörtmeme özgürlüğümü savunursanız' diyen genç kızların müsamaha ve adalet çizgisinin neresinde durduğunuzu merak ediyorum.

İnancınızın, yüreğinize, sizin gibi düşünmeyen, ama size ve düşüncelerinize saygı duyan benim gibi insanlar için, merhamet ve hoşgörü duyguları aşılmasını diliyorum.

Demokrasi ve laiklik, insanın kendisi gibi düşünmeyenlere karşı, kendisine tanınmasını istediği hakları tanımmasını sağlayan bir rejimdir. Yani hoşgörü ve tahammül, laik ve demokratik rejimlerde "bireysel değerler" olmaktan çıkarılıp, toplumsal "uygulama ilkele-ri" haline dönüştürülmüştür.

Bu anlamda, laiklik, "bölücülük" değil, tam tersine inancı ne olursa olsun, tüm insanlar arasında "bütünleştiricilik" işlevini yüklenmektedir.

Bu niteliği ile laik ve demokratik bir düzenin, "iyi bir Müslüman"ın inanç sistemi ile herhangi bir çatışması olamaz.

Not: Mektubunuzdaki tarihsel ve evrensel çözümlenmelerin ve saptamaların önemli bir bölümüne katılmıyorum, ama oradaki ayrılıklarımızın temeli, yukarıda özetlemeye çalıştığım ana fikirdeki farklılıklarımızdan kaynaklandığı için üzerinde durmadım."

Aslında, her iki mektuptan da görüldüğü gibi, buradaki sorun açıkça, "laikleri" tümüyle, "dinsiz" ve hatta "din düşmanı" ilan etmek gibi, gerçeğe de, teoriye de, tarihe de aykırı bir savın, "kamplaşmak" ve kampın içindeki "safları sıkılaştırmak" adına öne sürülmesidir.

Sivas Olayı ve "Düşman Yaratarak Kamplaşma"

İşte Sivas olayı, buraya dek anlatılan kuramsal bilgilerin uygulamaya dönük bir örneğidir.

Özellikle Aziz Nesin'in İslami yaşam biçimine karşı yapmış olduğu açıklamalar, onu birey olarak da bir "düşman" konumuna getirmiştir.

İşte bir grup yazar ve düşünürün Aziz Nesin ile birlikte Sivas'a gitmesi, zaten Alevi - Sünni ekseninde geliştirilmiş olan bir kampanyayı, birdenbire "şeriatçılar"ın, ortak düşman ilan ettikleri "dinsizlere" karşı bir saldırı eylemine dönüştürdü.

Bu saldırıların ortak tabanı ise, eylemden azami yarar sağlamak için "Müslüman - laik" bölünmesine oturtulmak istendi.

Soğukkanlı olarak bakıldığında, eylemin temelinde yattığı iddia edilen "Müslüman" "laik" bölünmesinin gerçek olmadığı, asıl çatışmanın, demokratik rejimi değiştirmek ve yerine İslam'a dayalı bir diktatorya, yani şeriat devleti kurmak amacıyla çıkartıldığı görülmektedir.

Burada "İslam", en katı biçimiyle ele alınmakta, "Müslüman'ım diyen herkes, şeriat"tan (şeriat devletinden) yana olmak zorundadır" mantığı öne sürülmektedir.

Bu görüş, bir anlamda "teorik İslam"a uygun da olsa, tarihsel gelişme ve değişme sonunda, artık "şeriat devleti" anlayışının çağdaş pek çok Müslüman'ın kafasında ve kalbinde yer tutmadığı açıktır.

Bu durumda sorun, "İslamı" siyasal eylemlerinin "kaldırıcı" yapmak isteyenlerin, tüm inananları kendi çizgilerinde seferber etmek için "din elden gitmiş, onu şeriat devleti ile geri getireceğiz" anlayışını pekiştirmek için "laikleri" hiç de hak etmedikleri bir biçimde "din düşmanı" ya da "dinsiz düşmanlar" olarak göstermek yönündeki çabalarıdır.

Eza, cefa, ezilme, baskı altında tutulma, terörize olma ve benzeri terimler, hep ılımlı inananları "şeriat savaşçıları" yapmak için kullanılan ajitasyon kavramlarıdır.

İşte Sivas olayları, "rejime karşı savaş" stratejisinin ürettiği "düşman" kavramının ortaya koyduğu bir trajedidir.

Uluslararası Nedenler

Burada, pek doğal olarak, olayın uluslararası boyutuyla yerel nedenlerini de dikkate almak gerekir.

Uluslararası planda, ülkeler arasında gelir ve servet eşitsizliği arttıkça ve bu eşitsizlik, gelişen elektronik medya aracılığı ile insanların daha fazla dikkatlerine çarptıkça, rasyonel olsun olmasın, radikal ideolojiler güç kazanmaktadır.

Artık herkesin yatak odasına kadar girmiş ve tüm dünyayı bir küçük mahalle boyutlarına indirgemiş olan medyanın vurguladığı, insanı umutsuzluğa sevkeden gelir ve servet dağılımı farklılıklarına karşı sarılınacak radikal ideoloji olarak -Sovyetler Birliği de dağıtıldıktan sonra-, "İslamcılık" ya da "şeriat düzeni", yeni bir kimlik-

Benzer Trajediler Nasıl Önlenebilir?

Aslında Sivas olayını iki farklı çerçevede görmek olanaklıdır.

Birinci olarak, olay bir güvenlik (asayiş) sorunu olarak ele alınabilir. Bu açıdan, güvenlikle ilgili tüm yerel ve merkezi yöneticilerin, Sivas olaylarını bir "ders" niteliğiyle akılda tutmaları, böyle bir trajedinin bir kez daha yinelenmemesinde en önemli palyatif tedbiri oluşturacaktır.

İkinci olarak, konuyu bir "kamplaşma" sorunu olarak görebiliriz. Bu durumda da "laikliği" kampın bir tarafı olarak görme ve gösterme eğilimlerine karşı bilimsel, tarihsel, idari ve dini her türlü çaba gösterilmelidir. Anlatılmalıdır ki, "laiklik" din karşıtlığı değil, tam tersine din ve vicdan özgürlüğünün bir güvencesidir.

Bu çerçevede, yani olayın bir "kamplaşma" sorunu olarak görülmesi çerçevesinde, İslam dininin, yani Müslümanlığın da bölücü ve ayrımcı bir ideoloji olarak kullanılması engellenmelidir. Müslümanlığın, çağdaşlığı ve hoşgörüyü savunan bir din olarak bölücü değil birleştirici, baskıcı değil hoşgörülü bir ideolojik yapıya sahip olduğu vurgulanmalıdır.

Yine bu bağlamda, demokrasi ile Müslümanlığın karşı karşıya iki rakip uygulama ya da iki zıt kavram olmadığı iyice anlatılmalıdır. İslam adına şeriat devletini savunanların, aslında *dini* değil, *siyasi* faaliyet içinde buldukları ve bunun demokrasi karşıtlığı olduğu iyice anlatılmalı, demokrasinin her türlü dinsel inancın güvencesi olduğu vurgulanmalıdır.

Üçüncü olarak, konu uluslararası boyutuyla ele alınmalı, Türkiye'nin rejimine yönelik her türlü saldırı, özellikle komşular bazında önlenmelidir.

Türkiye, demokratik rejimine karşı saldırıları; komşularından gelen -ister din, isterse ırk kökenli olsun- tüm destekleri önlemeyi, dış politikasının temel öğelerinden biri yapmalıdır.

İlk adım olarak, özellikle dış politika ve komşularımızla ilişkiler konusunda bütün siyasal partiler arasında mutabakat aranmalıdır. Bu mutabakat sağlandıktan sonra, aynı görüş birliği, "kamplaşma" sürecinin önlenmesi ve bu süreçte İslam dini ile laiklik ilkesinin ve demokrasi rejiminin karşı kutuplar olarak kullanılmaması için de yaygınlaştırılmalıdır.

Bağnazlığın Bilinçdışı Kökeni

M. Orhan ÖZTÜRK

M. O. Öztürk, emekli öğretim üyesi. 1926'da Tarsus'ta doğdu. Tarsus Amerikan Koleji'ni ve İstanbul Tıp Fakültesi'ni bitirdi. ABD'de toplam yedi yıl psikiyatri ve psikanalitik psikoterapi üzerinde çalıştı. Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Bölümü'nün kurucularından. Bu kurumda uzun süre öğretim üyesi olarak çalıştıktan sonra 1993 yılında emekliye ayrıldı. Türkçe ve İngilizce yetmişin üzerinde bilimsel makalesi ile birçok gazete yazısı yayımlandı. *Amerikan Psikiyatri Birliği*'nin muhabir üyesi, *Türkiye Sinir ve Ruh Sağlığı Derneği*'nin başkanı, *Türk Psikiyatri Dergisi*'nin kurucusu ve yayın yönetmenidir. Yayımlanmış kitapları: *Psikanaliz ve Psikoterapi* (1985), *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları* (1988).

Ülkemizin siyasal ve kültürel ortamında en güncel sorunlardan biri olan bağnazlık konusu, ruhbilimsel açıdan yeterince incelenmemiştir. Önce bağnazlığın gerçek kavramsal içeriğini tanımlamaya çalışacağım. *Türkçe Sözlük*'te "bağnaz" şöyle tanımlanmaktadır: "*Bir düşünceye, bir inanışa aşırı ölçüde bağlanıp, ondan başka bir düşünce ve inanışa karşı olan.*" Kanıma göre, *Türkçe Sözlük*'ün tanımındaki "*aşırılık ve başkalarının düşüncelerine karşı olma*", bağnazlığın kavramsal içeriğini tam olarak açıklamamaktadır. Bağnazlığın tanımında, "hoşgörü yokluğu" ve "karşı düşünceyi yok etme isteği" de belirtilmelidir. Yani, bir insan çok aşırı biçimde bir ülkeye bağlansa ve başkalarının ülkülerine, inançlarına inanmasa, "karşıyım" dese, buna "bağnazlık" diyebileceğimizi sanmıyorum. Bağnaz kişi, kendi düşünce ve inanışının dışında kalan düşünce ve inanışlara karşıdır ve onları kendisine düşman bilir, yok etme gereksinimini de duyar. Örneğin, bir kişi Tanrı'ya inanıyor ve inancına uygun biçimde ibadetini yerine getirip, tüm yaşamını bu inancının kurallarına göre ayarlıyorsa ve başka türlü inanana karşı düşman kesilmiyorsa, buna "*bağnazlık*" diyebilir miyiz? Bağnaz kişi, kendi ideolojisi içinde rahat değildir, başkaları ile sürekli savaşım içindedir. Kendi inanışı tek doğrudur ve başka türlü inanışlara yer yoktur. Bağnaz düşünce ve inanışın bir başka özelliği, hoşgörüsüzlük ve tartışmaya açık olmamaktır. Tartışmaya açık olan bir düşünce ve inanış, başka türlü ya da aykırı düşüncelerin de olabileceğini kabul eder. Oysaki bağnazlıkta böyle bir tartışmaya yer olmadığı gibi, başka tür düşüncelerin yok edilmesi gerekir. Bu tanımlamayı birkaç örnekle daha açıklamak isterim. Örneğin bir kişi demokrasiye değil de dikta düzenine inanabilir ve bunu açıkça savunabilir. Ama "dikta düzenine karşı olan demokratik düşünceye yaşama hakkı yoktur" derse, bağnaz bir kişi olur. Bir kişi, örneğin eşcinselliğe karşı olabilir ve

Atatürk'ün elyazısıyla

ALLAH VE PEYGAMBER

Yazı dizisi yarın **Aydınlık** ta

Atatürk'ün elyazısıyla
Allah ve Peygamber
Yazı dizisi yarın Aydınlık ta

Aydınlık

3000 LİRA

10 TEMMUZ 1993 CUMARTESİ

YIL: 1 SAYI: 71

Nesin'in 'mağdur' olarak ifadesi alındı

Avr. mlk Başbakan Aziz Nesin, Sivas katliamı ile ilgili olarak dün sabah İstanbul Cumhuriyet Savcılığı'na mağdur olarak ifade verdi. Sivas katliamını yayın akşamı keserek vermesini TRT Nesin'in mağdur olarak ifade vermesini yayın akşamı keserek takip etti.

İngiliz ajansı, Thatcher'ın Türk hükümetiyle ilişkisi sayesinde piyasayı Philip Morris'e açtığını yazdı

Marlboro hükümeti

Liz Taylor ve John Garfield. İngiliz sinemasının 'Eskişehir' filmiyle tanınan çiftlerdir. Türkiye'de bu filmi izleyenlerin çoğunluğu yabancı olarak, özellikle diplomatların arasında ilgiyle izlenmiştir.

PM: THATCHER MEMO The text of the Philip Morris company's internal issues which PM thinks she could help with are: **EEMA: Gulf Ad Valorem Tax; Turkish Pricing; Turkey/Sabine/Demirel Relationship; Entry Into South Africa; Russian Republics Distribution;**

İngiliz ajansı, Liz Taylor ve John Garfield'in Türkiye'de ilgiyle izlendiğini yazıyor.

Marlboro'yu üreten Amerikan sigara tekeli Philip Morris'in Türkiye piyasasını açmakta yardımcı olması için Margaret Thatcher'a üç yılda 30 milyar lira verdiği ortaya çıktı. İngiliz Daily Mirror gazetesine göre Çiller, Thatcher'la 13 aydır bilindiği gibi, Çiller hükümetinin programında tutunmalarının doruğunda v. TEKEP'le sözleşme imzaları yapıyor.

Philip Morris'in danışmanlık hizmetleri konusunda ilgili bir yazışması ele geçirildi. Yazışma, dünya çapında sigara karşıtı kampanya yürüten "International Agency on Tobacco and Health" (IATH) (Uluslararası Tütün ve Sağlık Ajansı) belgeleriyle sızdı. IATH Belçika, genelul bir haber kaynağı olarak tanınıyor.

Bulgendev alan belgeler göre, şirket, Thatcher'ın danışman olarak istihdam ederken kendisini, Marlboro'nun fiyalandırılması, ve Türkiye-Demirel-Sabine ilişkilerinin geliştirilmesini istiyor. Thatcher'dan görev beklenen ülkelerin en başında Türkiye yer alıyor.

Yazarımız Metin Altok'u kaybettik

Metin Altok'un vefatı...
Yazarımız Metin Altok'un vefatı...
Metin Altok'un vefatı...
Metin Altok'un vefatı...

Zmir-Konak, Antalya, Mersin, Hatay ve Çorum mitinglerine izin verildi

Devlet katliamı seyretti protestoları engelliyor

Yeni Halkın Sesi...
Devlet katliamı seyretti protestoları engelliyor...
Devlet katliamı seyretti protestoları engelliyor...

Semih BALCIOĞLU

Semih BALCIOĞLU

BAŞYAZI Aziz NESİN

Ana sorun nedir?

Herkesin Dünay Sivas'ın enine buldu ART...
Herkesin Dünay Sivas'ın enine buldu ART...
Herkesin Dünay Sivas'ın enine buldu ART...

Şair Cahit Külebi:

'Nesin'in konuşmasını ben de yapardım'

Şair Cahit Külebi, 'Nesin'in konuşmasını ben de yapardım'...

Sivas katliamıyla ilgili onarportu Tuğgeneral Yücelutuk de kusulu bulunmuştu Güreş korudu, Tuğay Komutanı kaldı

Sivas katliamını sorgulamak için Kiyiler...
Sivas katliamını sorgulamak için Kiyiler...
Sivas katliamını sorgulamak için Kiyiler...

Tuğgeneral Yücelutuk de kusulu bulunmuştu Güreş korudu, Tuğay Komutanı kaldı

Tuğgeneral Yücelutuk de kusulu bulunmuştu...
Tuğgeneral Yücelutuk de kusulu bulunmuştu...
Tuğgeneral Yücelutuk de kusulu bulunmuştu...

Bilin ve Ütopya

Yarın **Aydınlık** ta birlikte

6 bin madencinin atılacağı kesinleşti

6 bin madencinin atılacağı kesinleşti...
6 bin madencinin atılacağı kesinleşti...
6 bin madencinin atılacağı kesinleşti...

Genelkurmay'da gazetelerin 'hizaya getirme' toplantısı

Genelkurmay'da gazetelerin 'hizaya getirme' toplantısı...
Genelkurmay'da gazetelerin 'hizaya getirme' toplantısı...
Genelkurmay'da gazetelerin 'hizaya getirme' toplantısı...

YÖN Ferit İLSEVER

Yürüyüşlerin gösterdiği

Yürüyüşlerin gösterdiği...
Yürüyüşlerin gösterdiği...
Yürüyüşlerin gösterdiği...

böyle bir cinsel yaşam biçimini kendisi ve çevresi için uygun görmeyebilir. Bu görüşünü de açıkça belirtebilir. Bu kişi başkalarının yaşamına, düşüncelerine, eğilimlerine karşı olsa bile, onlara karışmadığı sürece bağınaz sayılamaz. Ama, sık sık eşcinselliğe takılsa, alay etse, onu bunu "eşcinsel" diye damgalasa, tutup eşcinsellerle savaşıma derneği kurarak, eşcinsel avına çıkıp eşcinselleri yok etmek tutkusunu taşısa, burada "bağınaz" bir inanın ve tutumun olduğunu söyleyebiliriz. Bağınazlığın en yaygın türleri ırkçılık, siyasal ülküler ve dinsel inançla ilgili olanlardır. Kendi dinsel inancı ve uygulamaları ile bir türlü rahat edemeyen bağınaz kişi, kendisi gibi inanmayanları düşman sayar, onların inanış ve yaşam biçimlerinin değiştirilmesi gerektiğini, sırası gelince zor kullanılabileceğini, değiştiremezlerse yok edilmelerini savunur. Bağınaz ırkçı, başka ırktan olanları aşağı görür ve onlara düşmanlık duyar.

Ben burada, gerçek bir inancı olmadığı halde varmış gibi görünen ve inançları bir sömürü konusu yapan politikacıları, yazarları, medya pazarcılarını "bağınazlık" içinde saymıyorum. Onların ruhsal yapıları, olsa olsa "dolandırıcılar", "çıkarıcılar" kümesinde incelenebilir.

Bağınazlık ve Benlik Özerkliği

İnanığımız şeylerin doğruluğu - yanlışlığı konusunda soru sormak, gerçeği aramak, başka tür inançlar üzerinde inceleme, araştırma yapmak, ancak özgür ve özerk düşünebilen insanların işi olabilir. **Nurullah Ataç**, "*Bağınaz, kendi kendine düşünmeyen adamdır*" demiş. Bağınaz insan, bir inanışa, bir ülkeye bağlanırken, özerk düşünme, eleştirme ve tartışmayı bırakmaktadır. Bu, kişinin benlik özerkliğini yitirmesi, kendisini bir kul, bir köle gibi belli bir inanışa, ülkeye, kişiye teslim etmesidir. Artık onun kişiliğini yöneten güç, kendi benliği ile özdeşleşmiş ya da önder saydığı kişidir. Özgür, özerk düşünebilmesi söz konusu değildir. "*Başka tür doğrular var mıdır, başkalarının inançları neye dayanmaktadır?*" gibi sorular ve araştırmalar, bağınaz kişide olamaz. Bağınaz kişinin seçtiği düşünce kalıbı, kendisinden farklı düşüncelere savaş açma türünden bir komut vermişse, bağınaz kişi, bu komuta tartışmasız uymak zorundadır. Özerklik duygusu olan insanda, değişik düşünce ve inanışlar arasında seçim yapabilme yetisi vardır. Bağınaz kişide ise kişilik yapısı, böyle bir seçimi yapabilecek düzeyde gelişme olanağını bulmamıştır.

Özerk bir kimliğin gelişmesini önleyen etkenler arasında, çocuğun doğal araştırma, öğrenme, girişim eğilimlerini kısıtlayan, daha çok korkuya dayanan "bastırıcı" eğitim ve öğretim büyük yer alır. Böyle bir eğitimin etkisi ile çocuklar, giderek aşırı bağımlı, soru sormayan, kendi yetenek ve güçlerine güvenmeyen, kendinden büyüklere

boyun eğen, onların isteklerine ve komutlarına göre davranan kişiler olarak yetişirler. Böylelikle kişi, özerk bir birey olduğunu algılayamaz; yani artık birey, yetkenin (otorite) kullandığı bir uzantıdır. Bu yetke, bir kişi olabilir, bir ülkü, bir inanç olabilir. Kişi özerkliğini yitirmişse ve artık bir yetkenin boyunduruğu altına girmişse, davranışları yetkenin istediği doğrultuda olacaktır. Yalın anlamda bunlar tam bir uşak kimliğini benimsemiş kişilerdir. Bağnaz kişilerin, yetkenin istediği doğrultuda ağır saldırgan davranışlara ve acımasız eylemlere kolayca sürüklenebilmeleri, kişiliklerinde özerklikten yoksun olmaları nedeniyledir. Örneğin Sivas olaylarında insanları acımasızca diri diri yakanlar ve bunları onaylayanlar, çevrede olan bitenleri ve kendi eylemlerini vicdani bir süzgeçten geçirememişler, özeleştiriyapamamışlar; bağnazlığın katı kalıbı ile birer robot gibi olmuşlar, böylece kendilerini kışkırtanların komutlarına uymuşlardır.

Bağnazlığın Altında Yatan Bilinçdışı Güçler

Bağnazlığın bilinçdışı ruhsal kökenine bakabilmek için, yukarıda verdiğim örnekleri ele alabiliriz ve sorular sorabiliriz. Kendi inancı ve bu inancına uygun yaşamı ile yetinerek kendisine huzur, denge sağlayarak bir insanın düşüncesinde, başkalarına düşmanlık duyma gereksinimi neden olsun? Farklı bir inanış ve görüşe anlatım olanağı tanımayan, onlarla savaşmak, onları yok etmek eğilimini başlatan ve pekiştiren itici güçler nelerdir? Örneğin, eşcinselliğe karşı olduğunu söyleyen kişinin eşcinsel avına çıkmasını zorlayan nasıl bir bilinçdışı eğilim olabilir? Bir inanışa körü körüne bağlanan ve bu inanışın buyruklarını yerine getirme zorunluluğunu duyan kişi, kendisini neye karşı korumaktadır? Neden, başka tür düşünceler, inanışlar, tehlikeli olarak algılanmaktadır? Neden, kişi kendi içinde kendi inancı ile barışık ve rahat değildir? Bu kişi, kendi dürtüsel yaşamında neyi denetim altında tutmaktadır? Başka inanışların da olabileceğini düşünse, ne gibi bir tehlike ortaya çıkacaktır? Bu tür soruların yanıtlarını verebilirsek, bağnazlığın altında yatan tinsel süreçleri az çok anlayabiliriz sanıyorum.

Bu soruların yanıtlarını, insan davranışının bilinçdışı kökenlerini inceleyen ruhçözümleme (psikanaliz) dizgesinde bulabileceğimizi sanıyorum. Konuyu açıklayabilmek için, önce bağnazlığa benzer aşırılık ve katılık gösteren davranış türlerinden birkaç örnek vermek isterim. Bunlardan biri, aşırı kibarlık düşkünlüğüdür. Aşırı derecede, hatta karşısındakileri rahatsız edecek derecede kibar, nazik görünen kişiler vardır. Kibarlık ve nezaket, aslında herkesin sevdiği, beğendiği erdemlerdir. Ancak, karşısındakileri rahatsız edecek derecede kibarlığın altında, genellikle bu kibarlığın tam karşıtı duygular yatmak-

tadır. Kişi, günlük yaşamında, bilinçdışındaki öfke, kin ve nefretin tam karşıtı bir davranış göstermek zorundadır. Yukarıda, eşcinsellerle savaşılan kişi örneğini vermiştik. Eğer bir kişide bilinçdışı eşcinsel dürtüler yüzeye, bilince çıkmaya zorluyorsa ve bu kişi böyle bir eğilimi bilinçli olarak kesinlikle kendisine ters buluyorsa, bu dürtüleri bastırabilmek için, sanki dünyaya, *'beni eşcinsel sanmayın, bende bu tür eğilimler olamaz, başkalarında var ve ben onlara savaş açmış insanım'* diyerek, değişik bir tutkuya kendisini kaptırmış olmaktadır. Yani asıl savaşı, kendi içindeki dürtülere karşıdır. İşte kendi düşünce ve inanışları ile bir türlü rahat edemeyip, ayrı türden düşünce ve inanışlara savaş açan bağınaz kişi, yukarıdaki örneklere benzer biçimde, kendi içindeki bilinçdışı dürtülere karşı kendini savunmaktadır. Bu dürtüler, inançlarla çelişen, bireyin ahlak değerlerine ters düşen kinler, hınçlar ve cinsel eğilimler olabilir. Kişi, kendi içindeki bilinçdışı yasak eğilimlerle savaşırken, bunları kendi benliğinde yadsımakta ve başkalarına yansıtmaktadır. Böylelikle, bilinçli olarak savaştığı şey, kendi içindeki dürtüler değil, başka insanlarda var saydığı inançsızlıklar, ahlaksızlıklardır. Açtığı bu savaş sayesinde, kendi içindeki sapkın dürtüleri denetleyebilmektedir. Ancak, içindeki bilinçdışı yasak dürtülere karşı kendini koruyabilmesi ve temize çıkarabilmesi için dışarıda kendisine düşmanlar yaratmak zorundadır. Böylelikle bir dava adamı da olmakta, hatta kimi kesimlerde kendisini bir *"fedai"*, bir *"kahraman"* olarak gösterebilmektedir.

Bir başka örnek verelim. *"Gözle zina"* yapılabileceğine inanan ve bu yüzden kadınların örtünmesinin zorunlu olduğunu düşünen, örtünmeyenleri baştan çıkarıcı olarak değerlendiren ve onlara karşı savaş açan kişinin zihninde, bilinçli ya da bilinçdışı olarak, kendisinde ve bütün insanlarda *"baştan çıkarma ve çıkarılma"* eğilimlerinin bulunduğu ve bunların denetim altında tutulması gerektiği varsayımı yatmaktadır. *"Gözle zina"* yapıldığına ve yapılabileceğine aşırı inanan bir kişi, kendi içindeki dürtü ve isteklerin baştan çıkarıcı gücünden korkmakta; bu istekleri, dürtüleri başkalarına yansıtmakta ve başkalarını suçlamaktadır. Bu ruhsal düzenek, genellikle paranoyada sık görülür ve bağınazlığın ağır türleri, bir bakıma paranoyaya benzer. Paranoyada kişi, kendi içindeki bilinçdışı sapkın eğilimleri yadsır ve başkalarına yansıtır. Örneğin, paranoid kişide, kendi içindeki kin ve hıncı başkalarına yansıtarak, *"düşmanlarım var, beni izliyorlar, beni yok edecekler"* türünden sanrılar oluşur. Bağınaz insanın aşırı inancı gibi, paranoid kişinin sanrıları da katıdır, süreklidir ve mantıksal düşünce ile değiştirilemez. Özetle, bağınaz kişi, bilinçdışındaki sapkın dürtülerine karşı kendisini sürekli denetim altında tutma zorunluluğu duymaktadır. Sanki körü körüne saplandığı ve inandığı düşünceyi biraz esnetse ve gevşetse, tümüyle

baştan çıkacaktır. Sanki içinde, baştan çıkmaya yatkın bir başka kimlik vardır. Hiç ayırımına varmadan bilinçdışı olarak kendi kimliğinin bir parçasını böyle değerlendirmek zorunda olduğu için, bütün insanları da böyle değerlendirerek kısmen rahatlayabilmekte, bağınaz inanışına bir geçerlik sağlamaktadır. Ergenlik ve delikanlılık çağında bir ülküye, bir inanışa çoğu kez geçici olarak, bağınaz derecede bağlanma oldukça sık görülür. Ergen ve delikanlı, kendi içindeki yoğun ve karmaşık dürtüleri denetim altında tutabilmek için bir konyaya, kişiye, ideolojiye aşırı derecede tutunup bir süre bağınazca bir savaşım içine girebilir. Bu çağda, gençler bu eğilimleri nedeniyle kimi aşırı gruplar ya da politik akımlarca kullanılabilir. Ama delikanlılık çağına özgü dürtüsel yaşamın az çok yatışması ile gençlerin çoğu bu aşırı bağlanmalardan kurtulurlar ve genellikle bağınaz kişilik yapısı göstermezler.

Bağınazlığın kökenleri, kuşkusuz yalnızca bilinçdışı dürtülere ve çatışmalara karşı kullanılan savunma düzeneklerinde olamaz. Bilinçdışı çatışmalar olmaksızın da insana belli katı inançlara körü körüne bağlanması öğretilir. Kin, hınç dolu ailelerde ve aşırı ırkçı, dinci topluluklarda ve eğitim kurumlarında uygulanan düzenli baskıcı ve yönlendirici bir öğretimin etkisi ile çocuklara bağınaz düşünceler ve inanışlar, önyargılar aşılanabilir. Böyle bir beyin yıkayıcı eğitim altında yetişen çocuklarda, yukarıda açıkladığım gibi, özerk olmayan, daralmış bir benlik ve katı, bağınaz kişilik gelişir. Böyle yetişen insanların bilişsel işlevleri, yani çevreyi algılamaları ve değerlendirmeleri hep belli kalıplar, önyargılar çerçevesinde olur. Bu kişiler, öğrendikleri dünyanın dışına çıkma gereği duymadıkları gibi, bu dünyanın dışındakilere karşı katı önyargılı olurlar, düşmanca duygular beslerler.

Kendilerinden ayrı düşünenlere, inananlara bağınazca önyargılı ve düşmanca duygular besleyen insanların bulunduğu ailelerde ve topluluklarda, kendilerine özgü bir dayanışma ve güç birliği oluşur. Bunlar, genellikle çoğunluk tarafından pek onaylanmadığı için, bu kişiler birbirlerine daha sıkı tutunabilirler ve giderek ülkeyi yönetenlerin elinde, "kullanılabilen" bir güç oluşturabilirler. Bağınazlar arasındaki dayanışma ve güç birliği, kötü niyetli yöneticilerin elinde örneğin Nazi Almanyası'nda, örneğin Sivas olaylarında olduğu gibi, toplumları büyük felaketlere sürükleyebilirler.

Anlamak mı, Korkmak mı?

Ünsal OSKAY

İnsanın küçük kabile topluluğundaki kardeşlerinden, varlığını onun sayesinde sürdürdüğü Doğa'dan ve varlığını sürdürmek için gereksindiği şeyleri tüketmesini hemcinsleri üzerindeki egemenliğini sürdürmek için değil, doğal gereksinmelerini insanca karşılayacak düzeyde kültürelleşmiş biçimlerde tüketmesinden yabancılaştırılması ile başladı bugüne kadarki uygarlaşma sürecimiz.

Kabile ya da topluluk yaşamı basitti. Ama insan, yanındaki insandan korkmuyordu. Doğa ile kendini bir bütün sayabiliyordu. Dünyaya bakışı, Doğa'yı kendisinin dışında görmemesini sağlayan bir yanılama dayanıyordu. Bu basit insanın varlığındaki dengeler bu yanılama dayanıyordu. Uçakları, denizaltıları, füzeleri yoktu. Ama, ruh hastalıklarını da bilmiyorlardı. Korkuları, Doğa'nın baş edemedikleri güçlerinden kaynaklanmakta; bu korkuyu yenebilmek / evcilleştirebilmek için de şamanın uzmanlaştığı büyü kültürünü kullanıyorlardı. Doğa'yı en basit düzeyde duyguları ile izlemekte ve görgül yöntemlerle izlemekle yetindikleri için de, görüntülerin arkasındaki olguların gerçek nedenlerini kavramalarını sağlayacak rasyonel düşünceyi bilmiyorlardı. Olmasını istedikleri ne ise, dış dünyada olup bitenleri bu isteklerine göre çarpıtarak görüyorlardı. Düşünceleri somuttu, soyutlamayı bilmiyorlardı. Gördükleri her ağaç, ayrı bir ağaç olarak adlandırılıyor; tek tek gördükleri ağaçların ortak özelliklerini gözleme ile varlabilecek 'ağaç' kavramına varamamış bulunuyorlardı. Bu, dünyaya bakış biçimi yüzünden, hayatta karşılaştıkları olguları, kendi aralarında birbirlerine benzer yanı olanlarını sınıflandırmayı; sonra bunlar arasındaki farklılıkları görebilmeyi; giderek, olgular arasındaki benzerliklerin ve farklılıkların, o an görünen, algılanan görüngülerin ardındaki bir çok etmenin değişik değişik biçimlenebilmesinden ileri geldiğini anlayamıyorlardı.

Ü. Oskay, yazar, öğretim üyesi. Bir süre gazetecilik yaptı (1963 - 1966); *Akis* dergisi ile *Son Baskı*, *Yeni Tanın* ve *Milliyet* gazetelerinde çalıştı. Stanford Üniversitesi (ABD) İletişim Araştırmaları Merkezi'nde araştırmacı olarak bulundu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın ve Yayın Yüksekokulu'nda "İletişim Kuramları" dersi verdi (1968 - 1982). 1986'dan bu yana Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde öğretim üyesi. Başlıca yapıtları: *Toplumsal Gelişimde Radyo ve Televizyon* (1972), *Mitlerden Roma'na (?)*, *Kitle İletişiminin Kültürel İşlevleri* (1982), *Çağdaş Fantazy* (1982). Ayrıca, çeşitli çeviri kitapları bulunuyor.

ste baş tahrikci

isli havanın kurtları

eyler seriyata teslim oldu

Böyle yaktılar!

ıklarını sürdüren basını "Daha fazla kan" istiyor
Kadar utanmazlık olmaz

esin in konusmasından sonra madün tükük olduğu anlaşılmıştır
Şbakan: Tahrik var

İşte Sivas gerçeği

Halk Gıyaseti
hlikeli tırmanış

teci'te 16 şehit

**Bodrum'da ç
şüpheli yangın**

hrik..ihma

Hütfayet

yle kaçırıl

varılan otelin 4. katından sonra anda itfaiye merdiveni ile
nın, öfkeli kalabalığın olından, acemi erlerin sayesinde kaç

Anlayamadıkları olgularla dolu dünya karşısında oluştura-bildikleri bilgiler ise, gerçek anlamda bilgi değil; görüngüler düzeyinde algılanan olgular karşısında tanımaya dayanan / tanımlenmeye dayanan davranışlardı. Zihinleri, bu davranış düzenlemelerini sürengin kılma-yı amaçlamış bir kalıp içindeydi. Dünyanın, kendilerinin dışındaki güçler tarafından yaratıldığına; çok eski zamanlarda nasıl yaratılmışsa, hep öyle duracağına kesin inançları, dünyaya bu kalıplaşmış bakış tarzlarından kaynaklanıyordu.

Bakır ve kurşuna dayanan Kıbrıs, Kapodokya, Suriye, Irak, Mısır, Girit, Kartaca (Fenike) toplumları bütün bu gelişmeleri yaparlarken, dünyanın, durduğu gibi, duracağını sanıyorlardı. Aslında onların dünyası da hiç durmamıştı. Ama, değişimini beş bin yıllık, üç bin yıllık, iki bin yıllık süreler boyunca yaygın bir biçimde yaşadıkları için, dünyanın durduğunu, durabileceğini sanmışlardı.

Günlerden bir gün, demir ergitmesini bilen ve demirden silahlarla donanmış *Deniz Kavimleri* diye yabancı insanlar akmaya başladı dünyanın bu ilk uygarlaşan coğrafyasına. İki tekerlekli öküz arabaları ile çocukları, kapacakları, yaşlıları, karıları arkada olmak üzere, bu demirden silahlarla donanmış yeni insanlar, bölgede ne varsa yakıp yıktılar. Ta ki, kendileri de bu bölgelere konup yerleşinceye, aynı bölgede

demirden yapılmış silahların, demirden yapılmış saban bıçaklarının ve geniş sayıda köle kullanımına dayalı yeni bir üretim tarzının yarattığı farklı bir hayat kuruluncaya kadar.

Mısır'dan da, *Mezopotamya* uygarlıklarından da geride kalan, kitle- sel bir yoksulluk ve geri kalmışlık geleneği olmuştur. Firavunlar ve rahipler gitmiş; piramitler ve fellahlık ile zorba devletle, onun halkı hayattan dışlayan (toplumsal hayatın kenarlarında tutma) felsefesi kalmıştır. *Altı Gün Savaşları*'nın ardından *Nasır*'ın bile yaptığı ilk iş, yoksul *Mısır* köylülerine siyasal hayatı açmak; köylülerin ve çalışan kesimin siyasal hayata etkin bir biçimde katılmasını sağlayacak kırsal kesimin örgütlenmesine başlamak olmamış; *Kıbrıs*'tan ithal ettirdiği mermer tozlarından döktürdüğü *Nasır* büstlerini köy meydanlarına diktirmek olmuştur. Devletin dışladığı fellahlar, kentlerdeki iyi oku- yamamış kitleler ve asıl önemlisi, yükseköğrenim gördüğü halde doğru dürüst iş bulamayan okumuşlar kitlesi, bu tür yanlış politika- ların itmesiyle, şimdi, dinin durağan dünya tasvirini ihya edecek düşüncelere sürüklenmiş bulunmaktadır.

Silahlarını, araç - gereçlerini demirden yapabilmiş kavimler, yeni geldikleri yörelerde, hem topraktan daha yüksek verim almayı, hem de bu yüksek tarım düzeyine ulaşmış, tarımın besleyebildiği kala- balık ve geniş işbölümüne dayalı kentler sayesinde, imalat ve ticare- tin giderek önemini artırdığı yeni bir toplumsal hayat tarzı oluşturmuşlardır. Bu değişim sayesinde, *Mısır*'ın ve eski *Babilon- ya*'nın yalnızca devleti kendisine destek almış bir avuç tüccarı yerine, genişleyen bir pazara mal toplayan, mal imal ettiren tüccar tipi orta- ya çıkmıştır. Pazarın genişlemesi; diğer bir deyişle, dünyanın ve hayatın, daha büyük sayılarda insanın katılabildiği, mutluluğu araya- bildiği dünyaya, hayata evrimlendirilmeye başlaması ise, durağan bir dünya anlayışı yerine, değişmeyi ve gelişmeyi olumlu karşılayan; hayat karşısında 'talimlenmeyi' değil, bilgilenmeyi yeğleyen bir dünya anlayışına geçilmiştir.

Bu yeni hayat anlayışı ile tanışan kavimler, tarih boyunca birbiri- nin kültürel mirasçısı olarak günümüzün Batı uygarlığını ya- ratmışlardır.

Batı uygarlığının, günümüzde yabancılaşma olgusunu dayanılmaz boyutlara vardırma gibi eleştirilmesi gereken boyutları elbetteki vardır. Petrol nedeniyle *Irak*'ın askeriyle, sivil halkıyla, Amerikan uçak ve füzeleriyle yakıp yıkılmasını TV'den naklen maç yayını izler gibi izleyebilen insan tipini, hiç kuşkusuz, bu Batı uy- garlığının yabancılaşmayı kendisine temel alan toplumsal sistemi ya- ratmıştır. TV'den naklen savaş yayınlarını izleyerek kendi ülkesinin bencil dış politikasını olumlayabilen insan tipinin yaratılabilmiş olması, felsefi olarak, *Vietnam Savaşı* günlerinden bin beter bir zama-

na geldiğimizi göstermektedir. Bu son savaşa taraf olmamış gibi görünen dünya ülkelerindeki insanların edilginleşmişliği, apolitikliği (ya da akıl almaz ölçülere varan bir yanlış bilincin haklılaştırdığı fiili politikleşme biçimi), hiç kuşkusuz, kabulü olanaksız bir şeydir. Ancak, bunların olumsuzluğunu fark etmemizi sağlayacak bilgilenme de, Batılı uygarlığın dünyayı gözlemlemeye, gözlemlerle elde edilen verileri tasnife ve sonra olguları analiz etmeye dayanan *Batılılaşma*'nın getirebileceği bilgi biçimidir. Batılılaşma'nın yarattığı sorunların çözümü için de Batılılaşma'nın kendi olumlu öğelerinden kaynaklanan bir dünyaya bakış biçimi gerekmektedir.

Bunun tersi, hızla değişen, yeniden - biçimlenen ve globalleşen bir dünya, bir hayat karşısında yılmaktadır, güçsüzlük duygusuna kapılmaktır, dünyadan ve hayattan soğumak ve içe kapanmaktır. Dünyayı anlayıp, onun gidişatına müdahale etmeye çalışmak yerine, geçmişteki durağan dünya tasvirini ihya edebilme hayalleriyle oyalanıp, dünyanın bugünkü acımasız *'efendilerine'* kaderimizi teslim etmektir.

Son *'Sivas olayları'* toplumumuzun, geleneksel zihniyetiyle, geleneksel kurumları ile, dünyanın yaşadığı değişimleri anlamakta çok yavaşladığını gösteriyor. Dünyanın hızla yeniden - biçimlendiği bir dönemde bu durum, korkunun, yığınlığın daha da yaygınlaşmasına neden olabilecek gibi görünüyor.

Böyle bir gidişatı durdurabilecek çözümler ise, basını ile, üniversitesi ile, televizyonu, radyosu, sendikaları, dernekleri, siyasal partileri ile bütün bir toplumun, dünyayı anlamanın şart olduğunu anlamamızla bulunmaya başlayacaktır. Bunun için ise, dünyanın herkes için ve herkesin bilgili, bilinçli olarak katılabileceği demokratik yol ve yöntemlerle değiştirilebileceği bir toplumsal hayatın oluşturulması gerektiğini fark etmemiz gerek.

Yaşadığımız bu son olayların karşısında aydınlarımızın da **Voltaire**'den çok **Rousseau**'dan yola çıkarak, toplumsal olayları irdeleyip anlamaya çalışmalarında yarar var. Yaşadığımız bugünün dünyası, dünün dünyasından çok farklı. Aıştığımız, kendi kimlik ve kişiliğimiz saydığımız görüşlerimizi, yaklaşımlarımızı değiştirmemiz gerekiyor. Dünyaya, *sağ*'da ya da *sol*'da, kendi *imanlaştırılmış* zihinsel yapımızla değil; çok boyutlu, irdelemeci, her günün gerçekliğini yeniden ve yeniden betimleyerek irdelemeye başlayabilecek bir kafa ile bakmamız gerekiyor.

Bunun yolu ise, belki de, bugüne kadar önemsemediğimiz betimleyici sosyolojik araştırma ve incelemeleri okumaktan, kurcalamaktan geçiyor. *Sol*'un paradigması, *emeğin sömürülmesi* kavramı etrafında örgünleşmiş eski yapısı ile bugünü anlamayı kolaylaştırmıyor.

Kapitalizmin rasyonelleşmesi, artan sömürüyü şal altına alıp mistifiye edecek kadar tüketim olanakları da sağlıyor. Geri kalmış toplumlarda bile, yalnızlaştırılmış ve yabancılaştırılmış insan, yalnızca kendi çıkarını gözetmekle, bu olanaktan kendisinin bile bugün, bugün olmazsa hemen yarın yararlanabileceğini sanıyor. Bu, bir yanılsama. Ama, bekleyiş halindeki günleri haklılaştıran 'kumarın mantığındaki' hiç tükenmeyen 'bir sonraki el' faktörü, bu yanılsamayı kolay kolay kabul ettiriyor. Bekleyişleri epey uzayacağı benzeyen kesimler ise, bir ayakları ile geçmişin ideal toplum düzenlerinden söz eden geleneksel söylemlere, bir ayakları ile de piyangolara, siyasal iktidardan pay kapma yollarına, ses ve güzellik yarışmalarına, 'tesettüre önem veren mağazalar açarak', pazardan yer kaparak büyük sermayenin rasyonelleşme etkinlikleri karşısında varlık sürdürme umutlarına basarak, yaşanan şimdiki zamanı olumlayabiliyorlar.

İşadamlarımızın, köşe dönmeçilerin, insanı ve hayatı sayısallaştırarak anlatan teknokratların öncülüğünde yeni bir *Moğol İmparatorluğu*'na dönüşmeye başlayan dünyamızın ve bu dünyanın önümüze koymaya başladığı sorunların çözümü çok uzun sürecektir. Bu çözümler, bu dünyanın reddi ile, görmek istemememizle, içe kapanmamızla, dünyayı içselleştirmemizle (*kendi iman topluluğumuz içinde arınmacı bir yok oluş felsefesi ile*) değil; onun içinde farklı bir bilinçle yer alarak, onun işleyişindeki yeni etmenleri fark ederek, onu anlayıp açıklayarak, anlatarak bulunabilecektir.

Bunun böyle olmasında, uygarlaşmamızın bugüne kadar ısrarla koruduğu yabancılaştırıcı mantık, şimdi *Doğa'yı* da, *Hayat'ı* da, *İnsan'ı* da özünden karşısına aldığı içindir ki, herkes için, toplumun her kesimi için ve globalleşen bir dünyanın bütün insanları için yarar vardır. Onun için de, yeni, farklı ve uzak gibi görünen düşünceleri izlemeye, öğrenmeye en çok bugün mecburuz.

Yaşadığımız bu karmaşık günleri anlamakta kimsenin kendi alıştığı, gelenekselleştirdiği zihniyet yapısına güvenemeyeceği şimdiki ortamımıza demokrasinin bütün kurumları ile işletilmesi bu nedenle çok gerekli.

Dilerim, demokrasinin yolu kapatılmasın...

Dünyadan korkmaktan bizi kurtaracak, onu anlamamızı sağlayacak tek ortam, demokratik toplumun kültür ortamıdır.

Tarih Bağışlamaz

Özdemir İNCE

Ö. İnce, ozan, yazar.

1936'da Mersin'de doğdu.

Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Fransızca Bölümü'nü bitirdi (1960). Paris'te Fransız Edebiyatı ve fonetik okudu (1965 - 1966).

Öğretmenlik ve çevirmenlik yaptı. TRT'den emekli olduktan sonra kendini tümüyle yazarlık uğraşına verdi. Fransız

İ Hükümeti'nin sanat ve yazın alanında "Officier" Nişanı'nı aldı. Şiir kitapları:

Kargı (1963), *Tutanaklar*

(1967), *Kiraz Zamanı* (1969),

Karşı Yazgı (1974), *Rüzgara Yazılıdır* (1979), *Elmanın Tarihi* (1981), *Kentler* (1981),

Yedi Deryalar Geçsen (1983),

Siyasetname (1984), *Eski Şiirler* (1985), *Hayat Bilgisi*

(1986), *Zorba ve Ozan* (1987),

Başak İle Terazî (1989), *Can Yeleklî Tavandadır* (1989),

Burçlar Kuşağı (1989), *Güneş Saati* (1990), *Gürlevik* (1990),

Gündönümü (1992), *Yazın Sesi* (1994), *Tekvin* (1994).

Ayrıca deneme ve çeviri kitapları var.

12 Eylül öncesinde, başbakanlığı döneminde, ülkücüler her gün birkaç aydını ve yurtsever solcuyu kurşunlarken, "Bana sağcılar cinayet işliyor (ya da bunun gibi bir şey) dedirtemezsiniz" diyen Cumhurbaşkanı Demirel, Sivas cinayeti sahnelenirken, Sivas Valisi'ni arayıp, "Polisi halkın üzerine salma" diye emir veriyor.⁽¹⁾ Otuz yedi aydın, yazar ve sanatçı öldürüldükten, yüzlercesi yaralandıktan sonra ve yakılan otelin daha dumanları tüterken, ülkenin İçişleri Bakanı, "Halkla güvenlik güçlerini karşı karşıya getirmedik" diyor. Demek ki, bu iki mantığa göre, Sivas'ta suç işleyen iki-üç yüz vatandaş ile bunları seyreden binlerce insan "halk"tan sayılıyor, fakat öldürülen ve yaralanan mağdurlar "halk"tan sayılmıyor. Başbakan da gene aynı mantıkla, otelin önünde biriken insanlara bir şey olmadığını söyleyebiliyor. Bu mantık, tarih ve insanlık önünde suçlu olduğu gibi, bir yazılı ve bağlayıcı metne göre de (Anayasa'nın 10. maddesi) suçludur: "Herkes dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmelidir."

Bu mantığa göre, kalabalık "halk" sayılıyor; bu halk, kendisine göre sayıca az topluluklara ya da bireylere karşı suç işleyebilir, ya da suçun işlenmesini seyredebilir. Ama ortada bir suç, birden fazla suç var. Bu suçun işlenişini seyreden Sivaslılar da olaya kendi "halk" anlayışlarıyla bakanlar da suçludur.

Kovboy filmlerinin klasik temasıdır: İyi ya da kötü şerif, ayyaş ya da ayyaş olmayan şerif, bir sanığı hapishaneye kapatır. Kötü adamın tahrik ettiği halk, hapishanenin kapısına dayanır ve linç etmek amacıyla sanığı şeriften ister. Şerif, sanığı halka teslim etmez ve çatışma çıkar; şerif sanığı korumak

için "halk"tan birkaç kişiyi öldürür. Şerif, tanımı yapılmış ve nitelikleri saptanmış bir devlet ve kamu adına hareket etmiştir: Bir suç ve o suçla ilgili bir sanık varsa, yargılama ve cezalandırma yetkisi devlete aittir; devlet bu yetkisini kimseye devredemez ve kimse devletin bu yetkisini üstlenemez. Sivas olaylarının mağdurları, devletin cezalandırılmasını gerektirecek bir suç işlememişlerdir; saldırganların ideolojisine göre varsayımsal bir suç (!) işlemişlerdir; saldırganlar kendi ideolojilerinin varsayımsal ilkelerine göre mağdurları bizzat cezalandırmaya kalkışmışlar ve bunun için cinayet işlemişlerdir. Devlet, bir *Teksas şerifi* kadar olamamış, kendi yetkisinin zorla elinden alınmasına göz yummuş ve kalabalığın ("halk"ın) suç işlemesinden sonra ortadaki somut suça, ("halk" tarafından işlendiği için) mazeret bulmaya çalışmıştır. Sivas'ta *Madımak Oteli*'nin önünde ve içinde, devletin gözü önünde 1982 *Anayasası*, ilgili bütün maddeleriyle birlikte, adım adım çiğnenmiş ve yok edilmiştir. Devlet'e tekrar döneceğiz. Sivas olayıyla ilgili, olabildiğince nesnel ve duygusallıktan uzak yorumumuz şudur: Sivas'ta birkaç yüz *İslamcı* (İslamist), laik toplumsal düzenden yana aydın, yazar ve sanatçıyı öldürmüş ve bu cinayeti devlet ve birkaç bin Müslüman seyretmiştir.

Sivas olayını iyi anlamak, tarihi iyi okumak için, bazı kavramları anımsanmasında sayısız yarar var:

LAİKLİK: Siyasal ve toplumsal sistemin din ve devlet ayrılığı ilkesine dayanması, bunu savunan anlayış.

Din kurumunun siyasal ve kamusal yaşam üzerindeki etki ya da egemenliğinin sınıflandırılması çabalarından doğan laiklik ilkesi, günümüz demokratik sistemlerinin hemen hemen tümü tarafından hukuken ya da fiilen benimsenmiştir. Laiklik, değişik tarihlerde ve toplumlarda farklı uygulamalara konu olmuşsa da, özünde, devletin din işlerine, dinin de devlet ve siyaset işlerine karışmaması, dinsel ve dünyasal otoritelerin birbirinden ayrılması, devletin bir resmi dininin olmaması ve bütün dinsel inançlar karşısında tarafsız ve hoşgörülü davranması, din ve vicdan özgürlüğünün korunması gibi ilkeler yer alır.⁽²⁾

Türkiye Cumhuriyeti'nin 1921 *Anayasası*, bir "devlet dini"nden söz etmez. Buna karşın, 1924 *Anayasası* ilk biçimiyle, devletin dininin İslam olduğunu bildirir; ancak bu durum, yalnızca devlet yapısında değil, hukukta ve eğitimde de birçok laikleşme girişimine engel olmamıştır. 1928 yılında yapılan bir anayasa değişikliği ile "*devletin dininin din-i İslam*" olduğu yolundaki kural, anayasadan çıkartıldı. 1937 Anayasa değişikliği ile, laiklik bir anayasa kuralı durumuna getirildi. 1961 *Anayasa'sı*, laikliği daha sağlam güvencelere bağladı ve dinsel duyguların siyasal amaçlarla kötüye kullanılmasına karşı önlemler öngördü (özellikle siyasal partiler açısından). 1982 *Anaya-*

sası da bu ilkeleri korumuş, ayrıca laikliğin, anayasanın "değiştirilemez, değiştirilmesi teklif dahi edilemez" ilkeleri arasında olduğunu belirtmiştir.

1982 Anayasası:

Madde 1- Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir.

Madde 2- Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir.

Madde 4- Anayasa'nın 1. maddesindeki devletin şeklinin Cumhuriyet olduğu hakkındaki hüküm ile, 2. maddesindeki Cumhuriyetin nitelikleri ve 3. maddesi hükümleri değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez.

Anayasa'nın 4. maddesine göre, her türlü laiklik karşıtı eylem, anayasal bir suçtur. Anayasa'nın bu maddesi, temel hak ve hürriyetlerle, din ve vicdan hürriyetiyle, düşünce ve kanaat hürriyetiyle, düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetiyle ilgili maddelerin kapsam sınırlarını da çizmiştir. Buna göre, anayasal bir suç işlemekten laiklik karşıtı olunamaz. Laiklik karşıtı olmak ne demektir? En basit anlamda, siyasal ve toplumsal sistemin din ve devlet ayrılığı ilkesine dayanmasına karşı olmaktır. Böyle bir düşünceyi kim savunur. Devletin dinsel esaslara göre örgütlenmesini isteyen kişi ve kişiler savunur. Ancak, bu kişi ve kişilerin, düşüncelerini demokratik yollarla gerçekleştirmelerine olanak yoktur. Çünkü, Anayasa'nın 2. ve 4. maddeleri buna engeldir. O halde, onlar için bir tek yol vardır: Demokratik olmayan yol ve yollar. "Üçte biri bulunca ayaklanacağız"⁽³⁾ diyen "Kara Ses" **Cemalettin Kaplan**, laiklik karşıtı düşüncenin amacını özetlemektedir.

MÜSLÜMAN: İslam dinine bağlanan kişi. Aslı *Müsülman*'dır. Müslüman kişi, dininin beş yasasına uyar: 1. Tanrının birliğine ve peygamberine inanmak (*Kelime-i şehâdet*); 2. Tanrı'ya tapmak (namaz kılmak); 3. Oruç tutmak; 4. Varlıklısıya zekât vermek; 5. Varlıklısıya hacca gitmek.

Tanrı'nın yasası, inananlar için altı inancı gerektirir: 1. Tanrı'nın varlığına ve birliğine, 2. Tanrı'nın meleklerine, 3. Tanrı'nın peygamberlerine, 4. Tanrı'nın peygamberiyle gönderdiği kitaplara, 5. Ahiret gününün varlığına, 6. Kazâ ve kaderin Tanrı'dan geldiğine inanmak.

Bu beş koşul ve altı inancı yerine getiren kişi *Müslüman* olur.

Günümüzde *Müslümanlar* yalnızca İslamlığı devlet dini kabul etmiş olan ülkelerde değil, laiklik ilkesini kabul etmiş ve halkının çoğunluğu Hıristiyanlar'dan (ya da Müslüman olmayanlardan)

oluşmuş ülkelerde, o ülkenin vatandaşı ya da o ülkenin konuğu olarak yaşamaktadırlar. Nitekim Türkiye Müslümanları da Cumhuriyet döneminde laik düzen içinde yaşamaktadırlar. Müslüman'ın ve Müslümanlar'ın yaşadıkları ülkenin resmi dininin İslam dini olmasını istemeleri, bu isteklerini zorbalığa dönüştürmeleri, çağdaş devlet anlayışı içinde olanaksızdır. Bir ülke nüfusunun çoğunluğunun Müslüman olması da, onların istek ve zorlamalarının gerçekleştirilmesi için geçerli bir gerekçe oluşturmaz. Böyle bir şey, çözümlenmesi olanaksız kargaşalara ve savaflara yol açar; Müslüman olmayan ülkelerde İslam karşıtı düşüncelerin yasallaşmasına olanak sağlar. *Fransa*'da şu anda 3 ile 5 milyon arasında Müslüman yaşamaktadır. Bu ülke, Müslümanlar'ın Müslümanca yaşamalarına karışmamakta, ancak Müslüman bireylere kendi laik yasalarını uygulamaktadır. *Fransa*'da yaşayan bir Müslüman Arap, *Cezayir*'de, *Fas*'ta ve *Tunus*'ta yaşayan Müslüman Araplar'dan daha az Müslüman değildir.

İSLAMCI (İSLAMİST): Müslümanlık ile İslamcılık aynı şey değildir. *İslamcı*'nın görüşlerini, **Cemalettin Hoca** tam anlamıyla açıklıyor: "*İslam aynı zamanda devlettir. İslam aynı zamanda siyasettir. İslam dininden siyaseti ayırmak mümkün değildir.*" (4) Demek ki devleti, toplumsal ve bireysel yaşamı, devlet kurumlarını ve yasaları İslam dininin ilkelerine göre düzenlemek isteyen ve başka bir düzen kabul etmeyen İslamcı, laikliğin karşısındadır. Kendini yeterince güçlü bulduğu zaman (Türkiye'de nüfusun üçte biri), devlet düzenini zorla değiştirecek ve nüfusun geri kalan üçte ikisine kendi görüşünü zorla kabul ettirecektir. Yani, şeriat düzenini zorla kabul ettirmeye kalkışacaktır.

ŞERİAT: Kuran'daki ayetlerden, hadislerden çıkarılmış dini esaslara dayanan Müslümanlık yasası, İslam hukuku. (Şeriata göre) Kuran, tanrısal bir kanundur. Bütün insan eylemlerinin, davranışlarının ona dayanması, bütün hukuk kurallarının, sosyal düzenlerin ona bağlanması, onun gösterdiği yolda gitmesi gerekir. Kuran ve hadislerde bildirilen hükümler kesin olduğuna, hiçbir zaman değişmeyeceğine göre, şeriat kuralları da zamanüstüdür, değişmez, değiştirilemez.

ŞERİATÇILIK: Devletin sosyal, iktisadi, siyasi ve hukuki kurumlarını belirleyen kanun ve nizamları ortadan kaldırma, dini esas ve prensiplere dayanan bir devlet kurma amacını güder. (5)

Sivas olayını ve benzeri olayları belli bir çerçeve içinde değerlendiremezsek, gerçeği göremeyiz. Sivas olayında, halkın dini inançlarının rencide edilmesinden kaynaklanan kendiliğinden bir tepki söz konusu değildir; Sivas olayı, laik düzen karşıtı, şeriatı savu-

nan bir ayaklanma denemesi, laik devletin nabzının yoklanmasıdır. Nitekim, ayaklanmacıların attıkları sloganlar, Sivas'ın cumhuriyete mezar olacağını haykırımları, bunun en küçük kanıtıdır. Bu kanıtını ne cumhurbaşkanı, ne başbakan, ne içişleri bakanı, ne bazı muhalefet liderleri, ne de bazı gazeteciler ve yazarlar görmüşlerdir. Suç işleyen şeriat yandaşlarını "halk" olarak tanımlamak gaflettir. Çünkü laik devlet düzeni içinde bir Müslüman gibi yaşayan gerçek Müslümanlar ile İslam'ı devlet ve siyaset olarak gören İslamcı ve şeriatçıların birbirine karıştırılmasına yol açmaktadır. Bu kesin ayırım yapılmadığı için, Müslüman vatandaş, laikliği dinsizlik olarak görmektedir. Bu kesin ayırımı yapmazsak, saf ve barışsever gerçek Müslüman vatandaş ile, suçlu ya da potansiyel suçlu İslamcı ve şeriatçı teröristi birbirine karıştırırız; ve İslamcı şeriatçı teröriste yöneltilen eleştirilerin ve yasal uygulamaların gerçek Müslüman vatandaşın kendisine yönelik olduğu yanlışlığına kapılmasına engel olamayız. Bu ayırımın yapılması, hiç kuşkusuz İslamcı - şeriatçı teröristin işine gelir, çünkü hedef genişlemiştir. Bu kesin ayırım yapılmazsa, laik düzen yandaşları, Müslüman vatandaşla İslamcı-şeriatçıyı özdeşleştirecek; İslamcı-şeriatçı olmayan Müslüman ise laik düzene karşı kuşkulu davranacaktır.

Sivas fesadı (komplosu), işte bu belirsizlikten yararlanmıştır. Sivas fesadını değerlendiren devlet yöneticileri ve yazarlar, "tahrık" gerekçesine işte bu belirsizlik yüzünden sarılmıştır, "Dış güçler" ve "Yabancı parmağı" gibi ikinci, üçüncü dereceden mazeretlerden yararlanmaya kalkmışlardır. Yabancı parmağı olsun ya da olmasın, dış güçler yönlendirsin ya da yönlendirmesin, Sivas'ta kendileri de Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan ikiyüz - üç yüz terörist, birkaç bin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı Müslüman'ın ve laik devletin gözü önünde 37 aydın, yazar ve sanatçıyı, yalnızca "laik" düzenden yana oldukları için öldürmüş ve yüz kadarını yaralamıştır. Bu cinayete, bu ideolojik cinayete "tahrık" ögesini katmak, devletin düzen ve niteliğini değiştirmeye yönelik, bir eylemi, adi suç düzeyine indirgemektir. "Tahrık" ögesi, ancak adi suçlar için gerekçe olabilir. Anayasa tarafından güvence altına alınmış din ve vican hürriyeti, düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti gibi anayasal haklar söz konusu olduğu zaman "tahrık" ögesi geçersizleşir. Çünkü anayasa ve demakrosi, vatandaşları (isteseler de istemeseler de) hoşgörülü olmaya zorlar. Sivas olayı bir varsayımsal "tahrık"e bağlanırsa Alevilik'i İslam dışı gören sünni inanç da bir tür "tahrık"e dönüşmüş olur. Öyle ki, siyasal partilerin programlarına bağlı görüşleri de "tahrık" olarak yorumlanabilir; KİT'lerin özelleştirilmesi de bir tür "tahrık"tir. Demokratik ve laik bir ülkede, bazı bireylerin, kendi görüşlerine, kendi inançlarına uymayan görüşler yüzünden ya da kendi inanç ve düşüncelerinin baş-

kaları tarafından eleştirilmesi nedeniyle tahrik olmaya hakları yoktur, tahrik olmaları yasadışıdır.

Aziz Nesin, bazı konularda, bilinen düşüncelerini açıklamak ve yorumlamak üzere belli bir tarihte, belli bir kente, bu kentin belli bir mekânına davet edilmiştir ve kendisini dinlemeye gelenlerle onun arasında bir tür toplumsal anlaşma söz konusudur. **Aziz Nesin**'in bu koşullar altında açıklayacağı düşünceleri yasal açıdan suç oluştursa bile, bu suç yüzünden tahrik olacak olan devletin yasal kurumlarıdır. Öyle ki, bu varsayımsal suç nedeniyle ne herhangi bir vatandaşın, ne de devletin yasal kurumlarında çalışanların kişisel düşünceleri nedeniyle tahrik olmaya hakları vardır. Bu olayda tahrik ögesini kabul etmek, 1982 *Anayasası*'nın tümüne karşı olmak anlamına gelir. Öyle ki, ne yasama yetkisi, ne yargı yetkisi, ne kişi dokunulmazlığı, ne kişi hürriyeti ve güvenliği, ne de özel hayatın gizliliği kalır; bütün özgürlükler rafa kaldırılır; ne evinizde, ne de özel bir yemekli toplantıda düşüncelerinizi açıklayabilirsiniz. Çünkü tahrik ögesi ve onun kılıcı, başınızın üzerinde sallanmaktadır. Bu olayda **Aziz Nesin**'in söylediği varsayılan sözleri tahrik ögesi kabul etmek, *Anayasa*'yı rafa kaldırmaktır. Türkiye Cumhuriyeti'nin 1982 *Anayasası*, cumhurbaşkanı, başbakan, içişleri bakanı, bazı parti liderleri, milletvekilleri ve yazarlar tarafından rafa kaldırılmıştır. Cinayet işleyen ve devlet düzenini yıkmak isteyen İslamcı-şeriatçı teröristi "halk" kavramının içine yerleştirmek, ilerde daha büyük cinayetlere yol açacaktır...

Milli Gazete'da **İsmet Özel**'in, "İslam kuvveden fiile geçiyor", "İslami dönüşümün Türkiye için ideal bir toplumun tasarımı olmaktan ziyade bir zaruret haline geldiği günden güne daha belirginleşiyor... Millet olarak İslami bir kararlılık göstermemenin cezasını çekiyoruz"⁽⁶⁾ bir başka yerde, "Şu anda durumun sıcaklığı, sessiz durmamı telkin ediyor bana. Kimsenin heyecanını okşamaya niyetim yok. Bu işi daha kapsamlı bir şekilde alıp sunmak, isterim"⁽⁷⁾ diyerek, Sivas'ta öldürülen meslektaşları için Allah rahmetini esirgemesi şaşırtmıyor beni; İslamcı yazar **Abdurrahman Dilipak**'ın "Şeriat düzenininin demokrasiden çok daha fazla özgürlük vaat ettiğini kimse bilmiyor"⁽⁸⁾ demesi de şaşırtmıyor beni. Beni şaşırtan ve yaralayan, bir zamanlar arkadaşım olan (o zamanlar genç bir bilim adamıydı, belki şimdi anımsamaz o zamanları) Dr. **Ertuğrul Özkök**'ün *Hürriyet* gazetesinin 4 Temmuz 1993 tarihli sayısının 29. sayfasında yayımlanan şu sözleri:

("Düşünce hürriyeti" etiketi altında gereksiz tahrikler yapan, en gelişmiş demokrasilerde bile provokasyon olarak kabul edilebilecek davranışlarda bulunan kimseler, Sivas'ta ortaya çıkan bu sonucu dikkatli bir şekilde değerlendirmek zorundadır. / "Şeriat ayaklandı" deyip işin içinden çıkmak isteyenler, olay sırasında çekilen fotoğrafları dikkatle incelemedirler. O

fotoğraflarda neden yeşil bayrak değil de Türk bayrağının taşındığının ciddi bir tahlilini yapmalıdırlar / Çünkü olayın boyutu, sandığımızdan büyük; sebepleri, sandığımızdan derindir. Ama bir gün tarih yazıldığı zaman, bu katliamı gerçekleştirenler kadar, buna psikolojik zemin hazırlayan insanlar da sorumlu tutulacaktır. / Bu, elinde benzinle otel lobisini yakan için de geçerlidir, ne yazık ki, Aziz Nesin için de...)

Ertuğrul Özkök'ün "*Bayrak*" kanıtı, bu tür olaylarda kamuflaj yöntemini bilmeyen çocukları bile güldürür. Söz konusu yazıyı, olayın ayrıntılı belgesel filmini televizyonda seyretmeden, filmde dipten gelen sesleri duymadan yazmış olan **Ertuğrul Özkök**, *Ekonomi Politika* dergisinin 33. sayısında (11 18 Temmuz), 17. sayfada İslamcı teröristler tarafından öldürülenlerin **Atatürk** fotoğrafı ve Türk bayrağı karşısında *Pir Sultan Abdal Şenlikleri*'ni kutladıklarını da görebilir. **Ertuğrul Özkök**'ten bir ricam var: *Nokta* dergisinin, 11-17 Temmuz 1993 tarihli sayısının 7 sayfasına baksın! Orada, ortak arkadaşımız şair **Metin Altıok**'un son fotoğraflarını görecek; **Metin**'in gözlerine baksın, sigara tutan eline baksın ve yazısını bir kez daha okusun.

Sivas olayında "*tahrik*"ten söz edenler haklıdır; ama *tahrikçi* ileri sürüldüğü gibi **Aziz Nesin** değil! Tahrikler ve laik cumhuriyete karşı hazırlanan komplo çok daha eskilerde: Ezan'ın Türkçe değil de tekrar Arapça okunmasına karar verenlerin oy avcılığında; 1924 yılında çıkartılan *Öğretimin Birleştirilmesi Yasası* (Tevhidi Tedrisat Kanununun) gibi Cumhuriyet'in temel yasalarından birini (Bu yasa ile, eğitim ve öğretimdeki ikiliğe son verildi, laik temel üzerinde öğretim birliği sağlandı; bütün ulusal eğitim politikası ve ders programları laik, dünyasal ve rasyonel ilkeler ışığında yeniden düzenlendi.) ortadan kaldırılarak, İmam Hatip Okulları'nı yozlaşacak biçimde kuranlarda ve bu liseleri özel amaçlı okullar konumundan çıkartıp, paralel bir lise haline getirenlerde ve böylece 1924 öncesine dönülmesine yol açarlarda, din dersini ilk ve ortaöğretimde zorunlu ders haline getirenlerde; oy avcılığı yapmak için Ezan sesinden hoşlandığını söyleyenlerde.... Dini politikaya alet edenlerde... Daha bitmedi, basın da kaç yıldır tahrikçilik yapmıştır: Tiraj artırmak için, okurlarından özel bir istek gelmemesine karşın, Ramazan aylarında Kuran fasikülleri dağıtan gazeteler de tahrikçilik yapmıştır. Hangi gazeteler acaba?

Bireysel planda kaldıkça inancın sınırı yoktur, dinsel inancın sınırı hiç yoktur. Ne yasalar, ne de toplum, bir Müslüman'ın (din ve inanç özgürlüğü bağlamında) inancına sınır getirebilir. Laik ve demokratik bir ülkenin vatandaşlarının dinsel inançlarından kaygılanması düşünülemez; böyle bir ülkenin başlıca kaygısının dinsel inançlar

arasındaki demokratik eşitlik ve dengeyi korumak olduğu düşünülmelidir. Laik ve demokratik bir ülkenin, Müslüman vatandaşlarının dinsel inanç ve yaşamlarını güvence altına alması, başlıca görevidir. Sorun, hükümet etmek isteyen ve Batı tipi demokrasiyi kabul etmeyen İslamcılar'ın tavrından kaynaklanıyor. Demek ki, Türkiye'de laiklik yandaşlarıyla radikal İslamcılar (şeriatçılar) arasında, devlet anlayışı açısından köklü bir çelişki söz konusu; ama gerçek büyük çelişki, laik ve demokratik devlet ile radikal İslamcılar arasında. Laiklik yandaşlarını Müslüman bireyler olarak düşünmemek, hiç kuşkusuz, yapacağımız en büyük yanlış olur; Türkiye Müslümanları'nın en az yüzde doksanının laik toplum düzeni içinde yaşamayı özümsemiş, benimsemiş ve kabul etmiş Müslüman bireyleri olduğunu düşünmemiz gerekir. Laiklik yandaşları arasında çok sayıda ateist bulunduğunu sanmıyorum. Demek ki radikal İslamcılar, laik düzen içinde yaşamayı benimsedikleri için, kendilerinin dışında kalan ılımlı ve gerçek Müslümanlar'ı da karşılarına almaktadırlar. Öte yandan şunu da unutmamak gerekir: Laikliği savunmak, demokratik parlamenter düzeni savunmaktan başka bir şey değildir; o halde Anayasa'ya ve yasalara uygun bir tutumdur. Radikal İslamcılık (şeriatçılık), devlet düzeninin dinsel ilkelere göre yeniden düzenlemek istediği, laik ve demokratik parlamenter düzeni güç ve şiddete başvurarak değiştirmeyi amaçladığı ve bundan başka bir çıkış yolu da bulunmadığı için yasadışıdır. Bu nedenle, Türk vatandaşlarının laiklik ile İslamcılık arasında bir seçim yapmak zorunda olduklarını sanmak, herkesi çıkmaza götürür.

Sivas olayını bu bağlam içinde değerlendirmenin doğru olacağını düşünüyorum. Radikal İslamcı teröristler yalnızca otuz yedi aydın, yazar ve sanatçıyı öldürmemişler, aynı zamanda laik devlet düzenine de başkaldırmışlardır. Ama laik devlet, kendini ortadan kaldırmak isteyen radikal İslamcı teröristlerin üzerine kararlı bir bilinçle yürüyeceğine, yandaşlarının bu teröristler tarafından hunharca öldürülmelerine seyirce kalmıştır. Radikal İslamcılık, devletin kellesini istemektedir. Sivas katliamının, devleti uykusundan uyandıracığını, devletin kendi Anayasası'nı koruyup savunacağını düşünmek istiyorum.

NOTLAR:

- (1) *Milliyet Gazetesi*, 12.7.1993 s. 11
- (2) *Büyük Larousse*.
- (3) *Cumhuriyet Gazetesi*, 12.7.1993, s. 1
- (4) *Cumhuriyet Gazetesi*, 14.7.1993, s. 10
- (5) *Meydan Larousse*.
- (6) *Nokta Dergisi*, Sayı 11 - 17 Temmuz 1993, s. 10 ve 13
- (7) *Milliyet Gazetesi*, 6.7.1993, s. 16
- (8) *Nokta Dergisi*, sayı 11 - 17.7.1993, s. 14

TANIKLIKLAR

(Yazı sırasına göre)

- Aziz NESİN
- Lütfi KALELİ
- Battal PEHLİVAN
- Ali BALKIZ
- Hidayet KARAKUŞ
- Burhan GÜNEL
- Cahit KÜLEBİ
- Lütfiye AYDIN
- Öner YAĞCI
- Ali YÜCE
- Zerrin TAŞPINAR
- Şükrü GÜNBLUT
- Sami KARAÖREN
- Murtaza DEMİR
- Kamber ÇAKIR
- Ali ÇAĞAN
- Aydoğan YAVAŞLI
- İlhan Cem ERSEVEN
- Ali Rıza KOÇYİĞİT
- Haydar ÜNAL
- Gülnaz ÇOLAK
- Av. Demet IŞIK
- Zeki BÜYÜKTANIR
- Gülağ ÖZ
- Mehmet ÖZER
- Olgun ŞENSOY
- Mahzuni ŞERİF
- Mehtap YÜCEL
- Doç. Dr. H. Zafer KARS
- Dr. Necdet TAMAMOĞULLARI
- Dr. Burhanettin KAYA
- Prof. Dr. Cevat GERAY
- Raif TÜRK
- Av. Cafer Can AYDIN
- Bekir DELİBAŞ
- Cengiz GÜNDOĞDU
- Haldun AÇIKSÖZLÜ
- Cem CELASUN
- Nurhan METİN
- Elif DUMANLI
- Ertan KARTAL
- Birsen GÜNDÜZ
- Arif SAĞ
- Celal YILDIZ
- Rıza AYDOĞMUŞ
- Hüseyin ATABAŞ
- Metin DEMİRTAŞ
- Av. Şenal SARIHAN

Bir Sivas Oyunu Oynanıyor

Aziz NESİN

A. Nesin, 1915'te
İstanbul'da doğdu.

Ortaöğrenimini Kuleli Askeri Lisesi'nde, yükseköğrenimini Harp Okulu ve Fen Tatbikat Okulu'nda tamamladı. Ordudan ayrıldıktan sonra çeşitli gazetelerde çalıştı. *Tan* Besimevi'nin yıkılmasından sonra bir süre serbest ticaretle uğraştı. Daha sonra Sabahattin Ali ile *Markopaşa* adlı mizah dergisini çıkardı. Çeşitli gazete ve dergilerde mizah öyküleri yazdı, köşe yazarlığı yaptı. *Düşün* *Yayınevi*'ni kurdu, *Zübük* dergisini çıkardı. Defalarca yargılandı, tutuklandı. 80'in üzerindeki kitabı, çeşitli dillerde yayımlandı. Sayısız ödül kazandı. Mizah öykülerinin dışında şiir, roman ve oyun yazdı. *"Aydımlar Dilekçesi"*, *"Demokrasi Kurultayı"*, *"Nesin Vakfı"*, *"Ekin A.Ş."* ve *"Onbinler A.Ş."* gibi toplumsal ve ekinel hareketlere öncülük etti. Yürekli çıkışları, açıksözlülüğü ve sorumlu aydın tutumu yüzünden çeşitli çevrelerin boy hedefi oldu. Yapıtlarının listesini bu dar sümme sığdırmak olanaklı değil.

Bir "Sivas oyunu" oynanıyor. Bu oyun, Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde oynanmakta. Mahkemeye gönderilen belgeler, sanıklar, Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi'ni, böyle bir oyunu ister istemez oynamak zorunda bırakıyor. Burda bağımsız mahkemenin istenci yürümüyor. Her mahkeme, kendisine verilen belgeler, ifadeler, gönderilen sanıklara göre yargılmayı sürdürmek durumundadır.

Bir oyun oynatılıyor demek yanlış, bir oyun oynatılıyor demeliydim. Oyunun sahnesi Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi. Oyuncusu, oyuncular, tanıklar, sanıklar, müdahiller, sanıkların avukatları, müdahil avukatlar, candarmalar ve daha şunlar bunlar...

Beni de figüran olarak bu davaya katmak istiyorlar: Evet, figüran olarak... Amaçları, bu "danışıklı döğüş" oyununu sürdürmek!

Beni, şikâyetçi olarak İstanbul Başsavcısı çağırdı. Böylece, benim figüranlığım başlayacak.

Başsavcı soruyor bana:

– *Kimden şikâyetçisiniz?*

Şöyle bir yanıt bekleniyor benden:

– *Efendim, itfaiye merdiveninden inerken beni döven itfaiye erinden şikâyetçiyim.*

– Başka?

– *İtfaiye arabasında, elindeki demir çengelli sıırıkla, küfrederek bana saldıran Sivas Belediyesi Encümen Üyesi olan o sakallı adam...*

– Başka?

– *Beni yere atıp sürükleyerek başımdan yaralayan ve bindirdikleri minibüste döven polisler...*

Böylece, figüranlık rolü tamamlanmış ve oynanan oyun da bitmiş ve bir yerde kapanmış olacak.

Ama benim amacım, bu kanlı senaryoyu yazmış olanlar... Bu senaryoyu kimler yazdı? Çok ilginç bir durum var ortada; yıllardan

beri bu senaryoyu yazıp hazırlayanlar, şimdi sanık arıyorlar ve bu sanıkların kimler olduğunu, üstelik benden soruyorlar. Yani beni, kendi hazırladıkları ve yazdıkları oyunun zorla figüranı yapmak istiyorlar; daha çakcası, beni enayi yerine koyuyorlar.

Siz gerçekten suçlu mu arıyorsunuz? Öyleyse söyleyelim: Türkçeleştirilmiş ezanı Arapçalaştırılan kimlerse, onlar suçludur. İmam - Hatip Liseleri'ni açan kimlerse, onlar suçludur. İmam - Hatip çıkışlıları devlet kadrolarının içine alanlar kimlerse, onlar suçludur. Kuran kurslarını açanlar kimlerse, onlar suçludur. Okullarda "din ve ahlak" dersi adı altında sahtecilik yaparak, İslam'ın salt Sünnilik

Aziz Nesin imza gününde

mezhebini zorunlu ders sayanlar kimlerse onlar suçludur. Diyanet İşleri Başkanlığı'nı, salt *Sünnilik İşleri Başkanlığı* olarak bir bakanlığa bağlı ve hükümetin içinde tutanlar kimlerse, onlar suçludur. Bu suçlular saymakla bitmez. Ama kısacası, bu yasaları çıkaran Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri ve uygulayan Türkiye Cumhuriyeti hükümetleri suçludur.

İstanbul Başsavcısı'na şikâyet ifademi şöyle verdim:

"Atatürk'ün ölümünden sonraki bütün hükümetler, şimdiki hükümete dek, derece derece, suçları artarak suçludurlar. En sonuncusu, en suçludur. Hepsinden şikâyetçiyim."

Bu ifademde sanırım, yasama organı olarak çıkardıkları yasalarla gericiliğe ve dinsel bağınazlığa ödün veren TBMM üyelerinden de şikâyetçi (asıl onlardan) olduğumu söylemeyi unuttum.

Aradan birkaç ay geçti. Bu kez, Çatalca'da bir mahkemeden çağırıldılar. Sorulan soru aynı:

– Sivas olaylarında kimlerden şikâyetçisiniz?

İlle de beni, düzenledikleri oyunun figüranı olarak zorla oyuna sokmak istiyorlar. İfademi şöyle verdim:

"Efendim, İstanbul Başsavcısı bana bu soruyu sormuştu. Ben de, son hükümet en çok olmak üzere, Atatürk'ün ölümünden sonraki bütün hükümetlerin suçlu olduklarını ve onlardan şikâyetçi olduğumu"

söylemiştim. Şimdi aynı ifadeyi yineliyorum."

Aradan yine birkaç ay geçti. Yine Çatalca Mahkemesi'nden çağırdılar. Yine aynı soru:

– Sivas olaylarında kimlerden şikâyetçisiniz?

Verilecek yanıt var ama, veremiyorum. Kendi kendime, "Salt seni değil, bütün milleti enayi yerine koyuyorlar" diyorum. Hepimizi enayi yerine koymasalar, son günlerdeki Atatürkçülük maskaralığı nedir? Yiğınlar bas bas bağıyor:

"Ey Atatürk, izindeyiz!"

Evet, Türkiye insanı bütünüyle izne çıktı, hem de Atatürk'ün ölümünden beri. Ulan, hangi Atatürkçülük be! Ortada Atatürk ilkele-ri mi kaldı? Bu kez, senaryosunu yazdıkları oyunda bütün milleti oy-uncu ve figüran olarak kullanıyorlar. Bütün milleti enayi, aptal yeri-ne koyuyorlar mı dedim? Ama biz gerçekten enayi ve aptal olmasak, kimse bizi enayi ve aptal yerine koyamaz; hem de altmış yıldan beri.

Atatürk'ün sağlığında yapılan hiçbir şey bugün yapılmıyor, yapılmayan her şey bugün yapılıyor. Hâlâ Atatürkçü müyüz? Hiç utanma, arlanma kalmamış...

Çatalca Mahkemesi'nde, üçüncü kez aynı ifadeyi verdim, kimler-den şikâyetçi olduğumu söyledim. Şimdi de dördüncü kez çağınp sormalarını bekliyorum:

Sivas'taki Pir Sultan Abdal Şenliği'nin açılış günü

– Kimlerden şikâyetçisiniz?

"Çıkar baklayı ağzından Derviş Mehmet!" diye bir gülüt vardır, bilir misiniz? Bilmiyorsanız, bilenlere sorup öğrenin lütfen.

İskontolu olarak, "yüzde altmış aptalız", deyince insanlarımız kızıyor ve beni mahkemelere veriyorlar. Peki, biz aptal değiliz de, "Atatürk Haftası" gösterileri, bu maskaralık nedir? Bizi aptallaştırıyorlar diye bağırıp duruyorum, hiç aldırın yok. İşte son örnek: 2 Mart 1994 tarihli *Hürriyet* gazetesini açın bakın. Başlığında bir **Atatürk** resmi, bir Türk bayrağı resmi ve "*Türkiye Türklerindir*" sloganı... Sonra, en baştaki sekiz sütunluk haber; yarım sayfalık bir fotoğrafta *Galatasaraylılar* kalabalığı ve bayrağı... Altında beş sütunluk bir fotoğraf ve Türk bayrağı resmi... **Atatürk**'e "*sevgi seli dinmiyor*"muş... Demek, Türkiye için en önemli, en değerli, en güncel haber, Galatasaray maçıymış!

Hürriyet böyle de, öbür gazeteler ve TV kanalları başka türlü mü?

Büyük bir oyun oynanıyor. Ne denli bu oyunun figüranı olmak istemesem de, ister istemez ben de bu "*tiyatro*"nun içindeyim. Salt bir ayırımım var: Hiç olmazsa yutmuyorum.

Aziz Nesin, Şenliğin açılışında Asım Bezirci ve Sami Karaören'le

Laiklik ve Demokrasi Nasıl Korunacak?

Lütfi KALELİ

L. Kaleli, öykücü, romancı, araştırmacı. 2 Temmuz 1939'da Malatya'da doğdu. Ailesinin geçim sıkıntısı nedeniyle, ortaokulun ikinci sınıfında öğrenimini yarım bırakmak zorunda kaldı. 1961'de Malatya'da *Sebat* gazetesini çıkardı. 12 Mart döneminde gözaltına alındı. Saliverilince basımevini İstanbul'a taşıdı. *İncece, Oluş, Birlik, Nefes* dergilerinde, *Cumhuriyet* ve *Aydınlık* gazetelerinde yazılan yayımlandı. *Türkiye Yazarlar Sendikası*'nda yöneticilik yaptı. Halen *Semah Kültür ve Araştırma Vakfı* Genel Başkanı. Doğum günü 2 Temmuz'da, Sivas'ta *Madımak Yangını*'ni yaşadı ve Aziz Nesin'in kurulanmasında önemli bir rol oynadı. Başlıca yapıtları: *İsdambıllı Gardaşım* (1972), *Görgü* (1972), *Dişliler Arasında* (1973), *Haşhaş* (1974), *Kardeşlerin Kını* (1977), *Dönek* (1978), *Gül Üreten Kız* (1980), *Horoz Şekeri ile Badem Şekeri* (1980), *Vakarlı Memo* (1981), *Kooperatif Vurgunu* (1990), *Kimliğini Haykıran Alevilik* (1990), *Tapılacak İlah* (1991), *Köşker İmam* (1992), *Alevi - Sünni İncancında Mevlana, Yunus Emre ve Hacı Bektaş Gerçeği* (1993). Bugünlerde Sivas Olayı üzerine bir kitap hazırlıyor.

Şair Metin Altıok da yaşamını yitirince, şimdilik 37 kişinin ölümüyle sonuçlanan Sivas katliamı, hiç kuşkusuz, tarihe kara bir leke olarak geçecek.

Bu katliamdan kurtulanlar, yaşadıkları o vahşeti, en ince ayrıntısına dek yazma-lıdırlar. Herkes, olayın bir boyutunu -tabii ki yaşadıklarını- anlatmalı; anlatılan bu gerçekler birbirine eklenerek, ortaya bir *Madımak Belgeseli* çıkmalıdır...

Benim dileğim bu.

Gazeteler bu konuda gayret göstermeli, olayı yaşayan insanlara ulaşmalı, onları konuşturmalıdırlar.

Bunu, şunun için yapmalıdırlar:

● 1- *Sekiz saat süresince Sivas'ta laik devlet yoktu; sokakta oluşan şeriat devleti vardı; hem de tüm kurum ve kurallarıyla...*

● 2- *Yetkililer şeriata yandaş durarak, yalan ve yanlış bilgilerle kamuyu yanıltıyorlardı.*

● 3 - *36 kişi, cennete gitmek için Müslümanlık adına yakılıyordu...*

Bunun ne dini, ne de insani boyutu vardı; bu, depedüz cinayetti; Tanrı adına can alarak Tanrı'ya "şirk" koşmaktı; yani "kâfirlikti"...

Evet, Sivas'ta Atatürk'ün temellendirdiği *Türkiye Cumhuriyeti Devleti*, 2.7.1993 Cuma günü şeriata yenik düştü.

O gün Sivas'ta devlet, sokağa dökülüp can almak isteyen azgın bir gruptu. Bu azgın grubu yönlendiren, Refah Partili Belediye Başkanı Temel Karamollaoglu idi, Belediye Meclisi Üyesi Cafer Erçakmak'tı, Malatya'dan ve diğer illerden gelen *Aczmendiler*'di, *Hizbullahçılar*'dı ve devletin güvenlik birimlerine yerleşmiş olan bürokratlar ile görevlilerdi... Şeriat isteyen kalabalık, o gün bunlarla sarmaş do-laştı...

Bunları, devleti temsil eden Sivas Valisi Ahmet Karabilgin'in açıkladığı raporlardan öğrendiğimiz gibi, yaşayarak da gördük.

Madımak Oteli'ne sıkıştırılmış seksen kişi ile

beraber, Sivas Valisi de şeriat karşısında can telaşına düşmüştü. Ve şeriat, Sivas'ta egemenlik kurmuştu...

Şimdi sormak gerek: Vali **Karabilgin**'i böylesine çaresiz bırakan neydi?

Söylentiler karışık... Kimileri diyorlar ki; Cumhurbaşkanı **Süleyman Demirel**, diyesiymiş ki: "*Benim halkımla polisimi karşı karşıya getirmeyiniz.*"

Hangi halk, hangi polis?

O halk, o polis, sokağa egemen olan şeriat devletini seslendiriyordu. "*Halk*" denilen o canı kalabalığı, bir avuç aydını, sanatçıyı, yazarı ve bir cümle mazlum yavruyu parçalamaya, yakmaya, boğmaya ant içmiş kararlı militanlardı.

Saat 12.00... Yer, kentin göbeğindeki *Çifte Minare* yanı... Beş on yazar, *Kubbealtı*'nda kitap imzalamayı noktaladık. Yemek için, *Madımak Oteli*'nin biraz aşağısındaki *Cumhuriyet Lokantası*'na gittik. Gazeteci-yazar **Battal Pehlivan**, eşi **Türkân Hanım**, Turhal Belediye Başkanı **Muhsin Pehlivan** ve on yaşındaki oğlu ile Basın Danışmanı **Ömer Bey** ve ben; araştırmacı - yazar **Hüseyin Gülkanat**'ın konuğu oluyoruz. **Gülkanat** Sivaslı. Bize, Sivas'ın ünlü yemeklerini sayıyor, sonra sebze "fırında tava" söylüyor. Ağzınıza layık; afiyetle yiyoruz... O ara, bir grup gösterici peydahlıyor, yanlarında takım komutanları gibi yer alan polislerle birlikte, koşar adım lokantanın önünden geçiyor. Pek önemsemiyoruz. Enimize - uzunumuza ye-

Şenliğe katılan yazar ve sanatçılar toplu halde

meklerimizi yiyoruz. Ancak, "*Şeytan Aziz*", "*Sivas Aziz'e mezar olacak.*" "*Yaşasın şeriat*" gibi sloganlar yükseliyor. Oturduğumuz yerden hafifçe kalkıp, pencereden dışarıyı gözetliyoruz....

Lokantadan çıkıyoruz, vakur adımlarla, saat 14.00'te başlayacak olan etkinliğin yapılacağı *Kültür Merkezi*'ne yöneliyoruz. **Arif Sağ**'ı dinleyeceğiz. Sonra da **Sami Karaören, Raif Türk, Şükrü Günbulut, Mustafa Yalçın**er ile **Soner Doğan**'ın konuşacağı paneli izleyeceğiz...

Etkinliği düzenleyen *Pir Sultan Abdal Derneği*'nin sorumlusu, yazar dost **Ali Balkız** önümüzü kesiyor, bizi *Madımak Oteli*'ne davet ediyor.

Madımak Oteli'nin lobisi kalabalık. **Arif Sağ**, vereceği konser için sazını ayarlıyor. Ünlü ozan **Cahit Külebi** ve gazeteci **Sami Karaören**, pencere kenarında yarenlik ediyorlar; sonra **Cahit Külebi**'nin önerisiyle, kalkıp Sivas'ı dolaşmak istiyorlar. **Külebi** Sivaslı. Kimbilir ne kaynakacaklar...

Aziz Nesin, kaldığı odadan lobiye iniyor. Daha koltuğuna oturmadan, koruma polisi, güvenliği bakımından **Nesin**'i odasına gönderiyor...

Kalabalığın bir bölümü, otelin önünde dolaşiyor, slogan atıyor. Dışarıdan aldığımız haberlere göre, *Kültür Merkezi*'ne taşla saldırı başlamış... İçerde bin beş yüz dolayında insan varmış. Saldırganlarla çatışıyorlarmış. Dışarıdakiler cam, çerçeve kırıyorlarmış. **Aziz Nesin**'in canını istiyorlarmış...

Aziz Nesin'in *Kültür Merkezi*'nde olmadığı anlaşılmış. Kalabalık, *Madımak Oteli*'ne geliyormuş...

Madımak Oteli kuşatıldı. Polisler önde. Kalabalık taşkın. Kan istiyor...

Belediye Başkanı'nın sözde yatıştırıcı konuşmasını duyuyoruz. Alkış alıyor. Bu nasıl yatıştırıcı? Sözlerini toplarsak, şu sonuç çıkıyor: "*Amaca ulaşılmıştır, dağılın artık!*"

Ve Başkan gidiyor. Kalabalık dağılmıyor, mevzileniyor. Yerden, karşı binaların pencerelerinden taş atmaya başlıyorlar. Bizler lobiden uzaklaşıyor, merdiven boşluğunda topluyoruz. Yola bakan odaların pencerelerini açamıyoruz; tahrik olmasın diye perde gerisinden gözetliyoruz.

Bir şeyler yapmamız gerekiyor: **Asım Bezirci, Ali Balkız** ve ben-den oluşan bir yazı kurulu kuruyoruz. Ne var ki, hazırladığımız yazıyı ilgililere ulaştırma olanağını bulamıyoruz.

Aziz Nesin, Başbakan Yardımcısı **Erdal İnönü** ile telefon görüşmesi yapıyor. Durumun vahametini anlatıyor. **İnönü**, güvence veriyor: Bizlerin kılına bile zarar gelmeden kurtulacağız!

Arif Sağ, tanıdığı parlamenterlere telefonla ulaşıyor, acil önlem alınmasını istiyor...

Atılan taşlar, yukarı katların da camlarını kırmaya başlıyor. İçeri düşen taşlara bakıyoruz. İki günden beri otelin önünde duran kaldırım taşları bunlar. Belediye, sözde kaldırım onarımı için o taşları yığmış oraya. Ama iki günden beri çalışan yok orada. Ve o taşlar, sistemli biçimde bize atılıyor şimdi. Otelin camları, hiç aralıksız, tepeden tırnağa bu taşlarla kırılıyor ve bizler odalardan uzaklaşıyoruz. Daha sonra kapıları örterek merdivenlerde toplanıyoruz. **İnönü'**den aldığımız güvenceyi kendi aramızda tartışıyoruz.

Ünlü halk ozanımız **Davut Sulari'nin** kızı **Edibe Sulari**, taa İsviçre'nin Bazel kentinden gelmiş. Onunla tanışıyoruz. Geçen ay, konuşmacı olarak beni Bazel'e çağırışlardı. Vize alamadığım için gidememiştim. Ona çok üzüldüğünü söylüyor. **Arif Sağ** ile arasındaki kırgınlığı anlatıyor: "*Küçükten kusur, büyükten af*" diyor...

Atılan taşlarla kırılan camların sesi daha bir yoğunlaşıyor. "*Ne bitmez cam varmış*" diyor bir arkadaş. "*Bunlar ikindi namazına da gitmiyorlar, anlaşılın ikindi namazını kazaya bırakıyorlar...*"

– *Acıktık*, diyor hanım arkadaşlardan birisi. Yanımda, halk ozanı **Nesimi Çimen** duruyor. O da göbekli, ben de.... İkimizi sunuyorum:

– *Bizim göbeklerimiz size iki gün yeter*, diyorum. Gülüşüyoruz.

Zaman ilerliyor, **İnönü'nün** güvencesi anlamını yitiriyor. Ben, aykırı konuşmaya başlıyorum:

Şenliği izleyenler Buruciye Medresesi önünde

– Arkadaşlar, bu azgın güruh can almadan gitmeyecek!..

– Moralimizi bozma amca, diyor genç bir kızımız.

Ama gerçek bu. Saatler boyu bağırın, söven, taşlayan bu güruh, hâlâ deşarj olmadı; tersine, daha bileğlenmiş olarak saldırganlığını azdırdı...

Oda kapıları tamamen kapalı. Loş ışıktaki merdivenlere serilmiş durumdayız. Dışarıda olup bitenlerden habersiziz. Saat 19.30'dan sonra elektrikler kesiliyor. Ve karanlıkta kalıyoruz...

Bir duman kokusu burunlarımızı yakıyor. Neler oluyor dışarıda? Bizi korumaya soyunmuş gençlerimiz, otel önündeki arabaların yakıldığını söylüyorlar. Paniğe kapılıyorlar... O ara, **Aziz Nesin** iliştiriyor gözüme. Yanında koruma polisleri yok, yalnız başına duruyor. Yanına gidiyorum, koluna girip dördüncü kata çıkıyoruz. Penceresi dışarı bakmayan küçük bir odaya giriyoruz. **Aziz Nesin** sandalyeye oturuyor; ben kapı önüne geçip, onun korumalığına soyunuyorum. Silahım ne? İki ince çıta! Çok komik!..

– *Aziz Bey'i bununla mı koruyacaksın?* diyor hanım arkadaşlardan biri. Fiyakam bozuluyor, elimdeki çıtaları atıyorum.

Duman kokusu artıyor. Bir arkadaş, aşağıya inmemizi istiyor. **Aziz Nesin** ile el ele tutuşuyoruz. Önümüzde gençler, merdivenlere doluşuyoruz. Onlara öncelik veriyoruz. Ancak, seksen kişi, daracık merdivenlerde hızlı hareket edemiyor... Daha biz merdivenin başındayken gençler geri çekiliyor. Biz de geriye çekilip, küçük odaya giriyoruz ve kapıyı kapatıyoruz...

Gençlerin çığlıkları, yeri göğü inletiyor.

Lobiyi yakmışlar. Merdiven boşluğu, bir baca gibi duman ve alev taşıyor. Alevler, bir ejderhanın dili gibi yalıyor sağı solu. Kara duman kuşatıyor her yanı...

Gençlerin çığlıkları bir veya iki dakika sürüyor, sonra kesiliyor..

Aziz Nesin ile küçük odada kıvranıyoruz.

– *Ne yapacağız?* diyor **Aziz Nesin**.

– *Öleceğiz,* diyorum.

– *Korkak ölmek istemiyorum,* diyor **Aziz Nesin**. Yatağa uzanmak istiyor. İçim parçalanıyor, öfkem kalkıyor, ağlamak istiyorum...

İçerdeki oksijen iyice azalıyor. Ölümü duyumsuyorum iliklerimde. Soluğum daralıyor. Kapıyı yokluyorum. Isınmış. Cam, sıcaktan şekil değiştiriyor. Alevin kızılığını seçiyorum koridorda. Birden, yan odaya geçmek düşüncesi parlıyor belleğimde.

– *Aziz Ağabey,* diyorum, *yan odaya geçebilirsek belki kurtulabiliriz.*

– *Hemen,* diyor **Aziz Nesin**.

El ele tutuşuyoruz. Yanmamak ve boğulmamak için hırkamı

başıma doluyorum. Kapıyı açıyorum. Korkunç bir duman ve sıcaklık hücum ediyor üzerimize. Gayri dönüş yok, dalyoruz içine. El yordamıyla yan odaya geçip, pencereye ulaşıyoruz. Başımı uzatıyorum dışarı, temiz hava doluyor ciğerlerime, kendime geliyorum. Ve avazım çıktığı kadar bağıryorum:

- *Imdaaaat!...*

Durmadan imdat istiyorum. Beni duyan yok! Yangın, binayı kuşatmış. Aşağıda bu durumdan zevk alan bir kalabalık, "Allahuekber" çığlıkları atıyor. Bu nasıl insanlık, bu nasıl Müslümanlık?..

Nihayet beni fark ediyorlar. Çatıya çıkmamı söylüyorlar. Merdivenlerin yandığını söylüyorum, az ilerde gözüme ilişen itfaiye arabasını yanaştırıp, bizi kurtarmalarını istiyorum. İsteğim, yerine getiriyor. Merdiven, bulunduğumuz pencereye yanaşınca, önce **Aziz Nesin**'i, sonra da kendimi merdivene atıyorum...

- *Çok şükür kurtulduk, derken, Aziz Nesin*'i tanıyan sakallı birisi, (sonradan adının **Cafer Erçakmak** olduğunu öğrendiğim Belediye

Vilayet önünde polisler ve sakallı göstericiler

Meclis Üyesi) bağıyor:

– *Kurtarmayın onu! Esas ölecek adam o!*

Ben karşılık veriyorum:

– *O bir insandır!*

Meclis Üyesi hiddetleniyor:

– *O insan değil, hayvandır! Ölmesi gerek onun!*

İtfaiyenin kancasını alıyor, **Aziz Nesin**'in beynini parçalamak için hazırlanıyor. Maiyetindeki görevliler de ondan geri kalmıyor. Birisi, **Aziz Nesin**'i bileğinden tuttuğu gibi aşağı fırlatıyor. Aşağıda salyaları akan kuduz köpekler, **Aziz Nesin**'i parçalamak için kapmak istiyorlar. Ancak **Aziz Nesin**, merdiven basamaklarından birini yakalıyor, bedeni aşağı sarkarken asılı kalıyor. O haliyle vuruyorlar; kan içinde kalıyor **Aziz Nesin**. Çılgınlık bu! Cennet hayaline kapılmış bu çılgınları durdurmak gerek...

– *Polis!* diyerek feryat ediyorum. Şimdiye dek hiçbir müdahalede bulunmayan ve otelle birlikte 36 insanın yanışını onlarla seyreden polislerden imdat umuyorum yine de... Başka seçeneğim var mı?... Ola ki, içlerinden birkaç insan sütü emmiş çıkar diyorum. Nitekim yanılmıyorum, iki yiğit çıkıyor, **Aziz Nesin**'i linç edilmekten kurtarıyorlar. Ben de atlıyorum arabanın üzerinden yere; **Aziz Nesin** ile aynı anda polis otosuna biniyorum. O ara bir polis, hâlâ **Aziz Nesin**'e yumruk atıyor. Koruyucu meleşimiz komiser, o polisi tersliyor, arabanın arkasına itiyor. Ben, **Aziz Nesin**'in başının altına hırkamı koyuyorum. Başından aldığı darbeler derisini parçalamış, kan akıyor. Cumhuriyet Üniversitesi'nin Acil Servisi'ne yetiştiriyoruz ve hayata yeniden dönmüş oluyoruz...

Kendime gelince olayları yeniden gözden geçirdim ve şu soruları seslendirdim:

● 1- *Kaldırım onarımı için getirilen o taşlar niçin döşenmemişti?*

● 2- *Otel ve içindeki insanlar yandığı anda orada hazır bulunan itfaiye neden müdahale etmiyordu?*

● 3- *Vali'nin önlem istekleri neden yerine getirilmiyordu?*

● 4- *Erdal İnönü'ye rağmen, neden takviye kuvvetleri gelmiyordu?*

● 5- *Süleyman Demirel, içerdekileri dışardakilere feda mı etmişti?*

Bu soruların yanıtlarını eylem içinde buldum:

● 1. Kaldırım taşları tam üç saat, sistemli biçimde atılarak, içerdekilerin merdiven boşluğuna toplanması sağlanmış, böylece toplu öldürme gerçekleştirilmişti.

● 2. İtfaiye, can kurtarmak için değil, ceset toplamak için getirilmişti.

● 3. Vali'ye ve **Erdal İnönü**'ye rağmen devlet, **Kenan Evren** ile

başlayıp **Turgut Özal** ile yaygınlaşan şeriatçı kadronun elinde kalmıştı.

● 4. **Süleyman Demirel**, eski partisinin oy kaybetmesini istemiyor; "*Bana sağcılar suç işliyor dedirtemezsiniz*" dercesine, saği himaye eder olmuştu.

Ama o sağcılar, şeriat devleti istiyor, irticayı seslendiriyorlardı. **Atatürk**'ün büstünü kırıyor; Kültür Bakanlığı'nın yaptırdığı *Ozanlar Anıtı*'ni caddelerde sürüyerek parçalıyor; olması gereken laik devlete kafa tutuyorlardı.

Peki, şimdi söyler misiniz Sayın **İnönü**, bir sosyal demokrat partinin Genel Başkanı ve Başbakan Yardımcısı olarak, sekiz saat gibi uzun bir sürede seksen kişinin can güvenliğini sağlayamamışken, Türkiye'nin aydınlık geleceğini nasıl koruyup kollayacaksınız? Uygarlığın vazgeçilmez parçası olan demokrasiyi ve laisizmi nasıl yaşatacaksınız?..

Bu soruyu Başbakan'a yöneltmiyoruz; çünkü o, Van ile Sivas'ı birbirine karıştıracak denli ülke gerçeklerine yabancı. Sivas olayına çok daha yabancı. Ve de İslam'ın şartlarını bir kez olsun yerine getirmediği halde, şimdi yapay İslamcı. Şeriatı yandaş durarak ülkeye zararlı..

Gerçek Müslümanlar, insanları yakarak "*can alıcı*" olamazlar. Çünkü bilirler ki, can almak sadece Allah'ın hakkıdır. Bu caniler, Allah'a "*şirk*" koşmuşlar, kâfir olmuşlardır. Allah'a hoş gelmek, O'nun cennetinde yer almak, ancak insanı sevmekle ve onun haklarına saygılı olmakla mümkündür. Kul hakkına saygı göstermeyen, Allah'a da saygı göstermiyor demektir. "*Çünkü*", diyor Allah, "*Bana kul hakkıyla gelmeyiniz, sizi bağışlamam.*" İnsanın en doğal hakkı olan yaşama hakkını acımasızca elinden alanlar, Allah tarafından bağışlanamazlar...

Güzel insan **Asım Bezirci**, **Metin Altıok**, **Nesimi Çimen**, pırıl pırıl, hayat dolu gencecik insanlar, büyük bir ihanet sonucu öldürüldüler. Bu cinayet, herkesin gözü önünde, önceden tasarlanarak, bilerek ve istenerek işlendi. Bunun başka bir açıklaması olamaz...

Bugünkü yöneticiler şunu bilmiş olmalı ki; **Aziz Nesin**'in deyişiyle, "*Şeriat bu denli beslenirse, yarın o Başbakan'ın saçından tutup çekerler, o Cumhurbaşkanı'ni kravatından tutup sürüklerler...*"

Belediye Başkanı Karamollaoğlu, göstericilere sesleniyor

Kurtulduğuma Sevinemedim

Battal PEHLİVAN

Türkiye'de şeriatın iktidarda olduğunu gözle-
rimle gördüm. Hükümet kim olursa olsun,
Başbakanlık koltuğunda kim oturursa otur-
sun, iktidarda olan şeriatır. Öyle olmasaydı,
8 saat üzerimize taş yağmaz, sonunda da diri
diri yakılmazdık.

Başlangıçta, yaklaşık 500 kişiydiler. Bu top-
luluk, hiçbir zorlamaya girişmeden dağıtı-
labılır ve olayın büyümesi önlenebilirdi. Fakat
öyle olmadı. Güvenlik güçleri sanki, toplu-
luğu besledi, himaye etti. Adeta göstericiler
korunuyordu. Polis, göstericileri sadece çem-
bere alarak, onların giderek çoğalmasına yar-
dımçı oluyordu.

Saat 13.00'te, otelin önünde gösteri başla-
dıktan hemen sonra, Ankara'yla temasa geç-
tik. **Arif Sağ**, SHP Genel Sekreteri **Cevdet
Selvi** ile görüşerek yardım istedi. **Pir Sultan
Derneği** yöneticileri, Ankara'da kimi tanıyor-
larsa arayıp yardım istediler. Yani, saat 14.00 -
14.30 sularında, Ankara'da olayı duymayan
kalmadı.

"Telaşa kapılmayın. Çevre illerden yardım iste-
dik. Yola çıktılar. Sizi kurtaracağız." Bunu,
İçişleri Bakanı **Mehmet Gazioğlu** söylüyordu.
Başba-kan **Tansu Çiller** aynı sözleri tek-
rarlıyordu. Başbakan Yardımcısı **Erdal İnönü**,
kendisiyle telefonla görüşen **Aziz Nesin'e**,
oteldekilerin kurtarılacağını söylüyordu. Parti
genel merkezleri böyle söylüyordu. Ancak,
kesinlikle yardım gelmiyordu. Yardım gele-
ceği yerde, öyle sanıyorum ki, çevre il ve
ilçelerden yobazlar, akın akın Sivas'a geliyor-
du. Başlangıçta 500 kişiydiler, 8 saat içinde 10
bin kişiye ulaştılar.

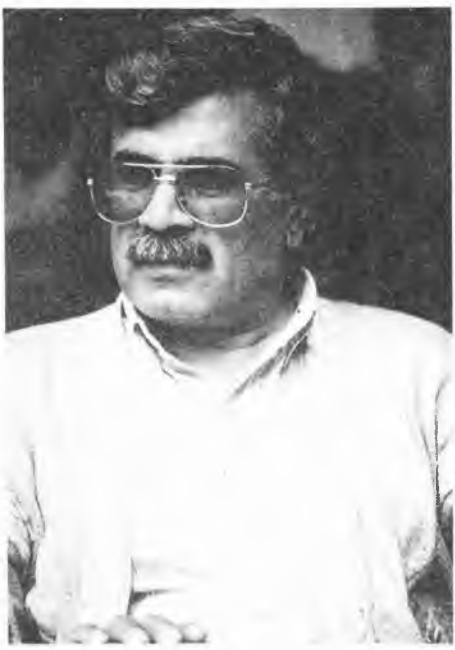
Koçak, Mızıka Çalıyordu

Taş yağmuru altında hep birbirimize moral
vermeye çalıştık. Başka çaremiz olmadığı için
yardım geleceğini umduk. İçeride can veren,
yaşları 16 - 18 - 20 olan gencecik çocuklarımız
işin ayırına varsalar da, yaşama olan
bağlılıklarını elden bırakmıyorlardı. Birbirinin

B. Pehlivan, araştırmacı
yazar. 1949'da Ceyhan'ın
Kızıldere köyünde doğdu.
Ankara'da Gazetecilik ve
İ halkla İlişkiler
Yüksekokulu'nu bitirdi.
Yazıları *Memleket, Yenigün,
Demokrat, Akşam, Günaydın,
Sabah, Aydınlık* gazeteleri
ile *Düşün, Edebiyat '81,
Somut, Cem, Keroan, Pir Sul-
tan Abdal, Varlık* dergilerin-
de çıktı. *Semah Kültür ve
Araştırma Vakfı*'nin kurucu-
ları arasında yer aldı.
Türkiye Birlik Partisi'nde
çalıştı. Sivas olaylarından
yaklaşık 7 ay sonra, 5 Mart
1994 günü, İstanbul'da
katıldığı bir panelde kalp
krizi geçirerek aramızdan
ayrıldı. En yakınlarını yitir-
diği Sivas cankrımından
kurtuluşuna sevinememişti.
Onu, bu toplu öldürümün
38. kurbanı olarak
yüreğimize gömüyor ve 6
Temmuz 1993'te *Aydınlık*
gazetesinde çıkan yazısını,
kitabımızın "*Tanıklıklar*"
bölümüne aktarıyoruz.
Yayımlanmış yapıtları: *Kara
Şavga* (öyküler, 1976), *Bahçe
Biziz Gül Bizdedir* (1983),
Dadaloğlu (1984), *Âşık Vey-
sel* (inceleme, 1984), *Ruhi
Su... Ruhi Su* (1985), *Alevi-
Bektaşî Düşüncesine Göre
Allah* (inceleme, 1991), *Ana-
dolu'da Alevilik* (1992), *Alevi
- Bektaşî Fıkraları* (1993),
Aleviler ve Diyanet (1993),
Pir Sultan Abdal (1993).

saçını örüyor, gülüyor, *Madımak Otel'i*'nden kurtulduktan sonra bunu nasıl kutlayacaklarını konuşuyorlardı...

Olayda yitirdiğimiz karikatürist **Asaf Koçak**, hiç durmadan otelin içinde dolaşüyor, mızıkasını çalıyor. Adeta gençleri eğlendiriyordu. **Âşık Nesimi Çimen**, halk ozanlığını orda da sürdürdü. İnsanları, etkileyici sözleriyle yatıştırmaya çalıştı. **Edibe Sulari**, hiç durmadan, elindeki not defterine bir şeyler yazıyordu. "*Edibe, ne yazıyorsun?*" diye sorduğumda, "*Not tutuyorum abi, bir kitap yazıyorum da, bu olayı da kullanacağım*" diyordu.

Battal Pehlivan (1947 - 1994)

Kaza Namazı

Aziz Nesin'in kurtulmasını sağlayan **Lütfi Kaleli**, her zamanki titizliğini orada da sürdürdü. Bir kâğıda tek tek isimlerimizi yazdı. "*Bu, tarihi bir andır, ilerki kuşaklara yansımalıdır. Mümkün olsa da herkes duygularını yazabilse*" diye konuşuyordu. **Asım Bezirci**, her zamanki babacanlığıyla tek tek yanımıza gelip destek verdi.

Ali Balkız'dan öğrendim. "*Yahu, ikinci namazı zamanı geldi, bu adamlar namaza gitmeyecekler mi?*" diye sorduğunda, **Asaf Koçak**, "*Anlaşıyor ki, onlar bu namazı kaza ile eda edecekler*" diye espri yapıyordu.

Başta **Aziz Nesin** olmak üzere bütün arkadaşlar, saldırıya karşı koyma kararlılığını hiç yitirmediler. Ancak, gözü dönmüş gerici güruh, kallesçe oteli yakmayı tercih etti. İnsanların ruh hali, kararlılığı, umudu ve yaşama bağlılığı, çektiğim fotoğraflarda açıkça görülüyor.

Umudumuzu Koruduk

Son ana kadar umudumuzu koruduk. Belki üzerimize 5 ton taş yağdı. Bir gün önceden belediye, yol yapılacağı bahanesiyle oraya taş yığmış, o taşların hepsi üzerimize yağdı. O yetmedi, otelin karşısındaki binalara çıkıp, onların kiremitlerini, tuğlalarını üzerimize yağdırdılar. 400 yıl önce **Pir Sultan Abdal**'ı nasıl taşlamışlarsa, o gün de bizi öyle taşladılar. Sonra da oteli ateşe verdiler. 36 arkadaşımız

öldü. Yazarlar, bilimadamları, folklor ekibindeki gençcik insanlar, dostlarımız, ateşlerin içinde kaldı. Biz 31 kişi ise, milyonda birlik bir rastlantı sonucu kurtulduk. Ölümle kalım arasında bir cam vardı. Camın beri yüzü ölüm, diğer yüzü kalım. İşte şimdi bizlerin yaşıyor olması, bu kadar küçük bir rastlantı sonucudur.

Tabii bu arada, "kahraman" diye niteleyeceğim bir polis memurunun çabalarını ve sonra da *Büyük Birlik Partisi (BBP)* Sivas İl Başkanı *Ahmet Yıldız*'ın yardımlarını belirtmem gerekiyor.

Onlara şükran borçluyuz. Ama keşke *BBP*'li taraftarlar da aynı titizliği gösterseydi de diğer arkadaşlarımız da kurtulsaydı... Otelin hemen yanındaki parti binasında bulunan *BBP*'liler, önce bizi de engellemek istediler. Otelden binaya geçmek isteyen arkadaşlarımızı sopalarla tehdit ettiler. Fakat daha sonra İl Başkanı olaya müdahale ederek, bizim içeri'ye girmemizi sağladı. Daha sonra diğer partililer de bizlere iyi davranıp yardımcı oldular. Böylece 31 insan katliam-

Arif Sağ ve öteki konuklar, otelde kaygılı bekleyişte...

dan kurtuldu. Fakat, sevinmek mümkün değil. Biz kurtulduk ama, hemen yanımızdaki otelden çığlıklar geliyordu. Buna can dayanır mı?..

Utancı Duyduk

Aziz Nesin'i korumakla görevli olan polis memuru, telsizini kullanarak bir araç temin etti ve saldırının hafiflediği kısa bir zaman aralığında, bizi Emniyet Müdürlüğü'ne nakletti. Aynı koruma polisi, daha önce de otele girmeye çalışan gerici güruha, neredeyse tek başına direndi ve silahıyla onları iki kez geri püskürttü.

Sabahladığımız Emniyet Müdürlüğü'nde de yakınlık gördük. Demek ki polis, "bir yerlerden" tali-

Oteldeki sıkıntılı bekleyişten bir başka görünüş

mat almadığı zaman iyi de olabiliyor. Çünkü aynı üniformayı taşıyanlardan çoğu, göstericilere yardım etti. "Bırakalım, bu dinsizleri öldürsünler" diyenler oldu. Nitekim, Lütü Kaleli'den öğrendiğimize göre, Aziz Nesin'i yobaz itfaiyecinin ve Refah Partili Belediye Meclisi Üyesi Cafer Erçakmak'ın elinden kurtaran da bir polisti.

Ölümden kıl payı kurtulmuşluk. Bunu, olaylardan hemen sonra Sivas'a gelen İçişleri Bakanı biliyordu, Vali biliyordu, diğer yetkililer biliyordu. Ancak, hiç kimseden en küçük bir ilgi görmedik. Telefon açıp, "geçmiş olsun" demediler. Emniyet'teyken gazete okuyamadık, fakat TV izleme olanağımız oldu. Başbakan'ın, Başbakan Yardımcısı'nın, İçişleri Bakanı'nın sözlerini büyük bir üzüntüyle izledik. Kahrolduk. Onların yönetici olduğu bir ülkede yaşamaktan utanç duyduk. Çünkü doğruyu söylemiyorlardı. Çünkü olayı çarpıtıyorlardı. Çünkü olayı küçük görüyorlardı. Çünkü bizleri, halkı önemsemiyorlardı.

Otelin Dışı Daha Önemli

Başbakan, "Otelin dışındakilere bir zarar gelmedi" diyor. Bu söz, bir devlet yöneticisine yakışır mı? Demek istiyor ki, "Onlar taş atarken, oteli ateşe verirken biz hiç müdahale etmedik, dolayısıyla da onlara zarar vermedik." İçişleri Bakanı'nın tavrı ise, Pir Sultan'ı asan Hızır Paşa'nın tavrıydı. Hızır Paşa ayağını kaldırmış, İçişleri Bakanı koymuş.

Ne saldırı başlamadan önce, ne de sonra, Sivas'ın sosyal demokrat milletvekilleri Azimet Köylüoğlu ve Ziya Halis, hiç ortalıkta görünmediler. Oysa onların, olayla birinci derecede ilgilenmeleri ge-

Madımak Otel'i'nde korku dolu saatler...

rekmez miydi? Çünkü bizler, onların konuklarıydık. Ben, hayatımda ilk defa Sivas'a gidiyordum. Benim gibi pek çok sanatçı, yazar ve bilim adamı da ilk kez gidiyordu.

Yazar arkadaşım Ali Balkız'ın dediği gibi, biz oraya şenlik yapmaya gitmiştik; türkü söyleyip, semah dönmeye gitmiştik. Önyargılı değildik. Sade vatandaşlar da önyargılı değildi. Öyle olsaydı, bir karşı hareket için hazırlık yapılırdı. Biz oraya giderken yanımızda silah götürmedik. Kitaplarımızı götürdük, karikatürlerimizi götürdük, fikirlerimizi götürdük. Biz kavgaya değil barışa, kardeşliğe gitmiştik. Çünkü, kimseyle bir alıp veremediğimiz yoktu.

Aziz Nesin'i bahane ediyorlar. Pek çok arkadaşım söyledi. Ben de ekliyorum, yalan söylüyorlar. Olayı basite indiriyorlar. Aziz Nesin gitmeseydi de saldırı olacaktı. Öyle olsaydı, *Kültür Merkezi*'ni basarlar mıydı? Kadınlara, kızlarımıza, *"geberin orospular"* derler miydi? Hedef laiklikti, demakrasiydi, çağdaşlıktı. Ve, bu saydıklarına sıkı sıkıya bağlı olan *Aleviler*'di.

Devlete Güvenmiyorum

Bütün bunlardan sonra şuraya geleceğim. Ben şahsen, artık devlete güvenmiyorum. Benimle beraber ölümü tadan arkadaşlarım da devlete güvenmiyorlar. Bir devlet, ülkenin onuru, yüz akı olan yaklaşık 100 vatandaşını bir avuç çapulcunun elinden kurtarmıyorsa, o devlete güvenilmez. Farklı bir tavır sergilemedikçe de bu devlete güvenmemeyi sürdüreceğim. Çünkü, devletin tüm kademelerinde şeriatın iktidarda olduğunu gördüm, yaşadım. Aklım almıyor. Nasıl oluyor da koca Türkiye Cumhuriyeti, olaya seyirci kaldı!

Aksini düşünenler, beni ikna etsin.

Bence devlet, bizleri gözden çıkarmıştı. Emniyet Müdürlüğü'ndeki polisler, *"Bize kesin talimat verilseydi, olayı önlerdik. Az sayıda insan olduğumuz halde önlerdik. Fakat talimat verilmedi"* dediler. Ve bunu söylerken, polisin gözleri doluyordu. Tekrar ediyorum, devlet bizi gözden çıkardı. Hem de işkence ettire ettire... 8 saat süreyle bizleri taşlattı, sonra da yaktırdı. İnsanın, *"Madem öldürtmeye niyetliydimiz, o halde neden 8 saat işkence ettiniz? Bir an önce yaktırsaydınız da, o işkenceyi görmeseydik?"* diye sorası geliyor.

Son olarak şunu söyleyeceğim: Şahsen ben, kurtulduğuma seviniyorum. Hiçbir arkadaşım da sevinemiyor. Hidayet Karakuş, Ali Balkız'a soruyor:

"Kurtulduğumuz için şanslı mıyız Ali?" Ali Balkız, hıçkırarak yanıtıyor: *"Hayır, şanslı değiliz!"*

Aynı kanıdayım , ben de kendimi, kurtulduğum için şanslı saymıyorum.

Madımak Yangını Sürüyor

Ali BALKIZ

Edebiyatçılar Derneği, bu kitap için benden bir yazı istediğinde, yazacağım konuyu hemen belirlemiştim. Yazının oylumuna sığdırarak, 3 Temmuz günü Sivas hastanelerinin morglarında gördüklerimi, duyumsadıklarımı, elimi dokundurduğum her şehidimizle birlikte nasıl öldüğümü anlatmak istiyordum. Bırakmadılar. İzin vermediler. "Bizi yaz!" diye bas bas bağırıyorlar. "İnsanoğlunun bu damarını yazmalısın öncelikle" diye tepindiler. Öyle yapıyorum...

Katliamı izleyen günlerden biriydi. "Kardelen" in arka bahçesinde **Atilla Sarp**, bir yandan bizi teselli ediyor, bir yandan da içi acıya acıya diyordu ki: "Size, niye kurtulduğunuzu soracaklar, biliyor musunuz? Yaşiyor oluşunuz suç kabul edilecek. Ertuğrul Kürkçü'ye -yirmi beş yıl geçti- hâlâ soruyorlar. 'Kızıldere'de samanlıktan niye sağ çıktın?, diye. Biz böyle bir toplumuz. İçimizde, bu soruları soracak çok kişi var..."

Atilla'yı çok da haklı bulmamıştım o günlerde. Çünkü insanlar, büyük bir nefretle katilleri lanetliyor, bizleri bağırklarına basıyor, yaşıyor oluşumuza seviniyorlardı. Hayır, sevinemiyorlardı. Otuz beş canın kaybı ağır basıyordu. Hep birlikte hıçkırıklara boğula boğula ağlıyorduk, saatlerce... Ağlamak, insanı bir davranıştır, bir duygu yoğunluğudur, ayıp tarafı da yoktur. Ama her ağlamanın da bir sonu vardır, değil mi? Ağlamalarımız dindikçe düşünmeye, konuşmaya, yazmaya başlıyorduk. *Madımak Yangını'nı* tahlil etmeye, katilleri bulmaya, devletin rolünü belirlemeye, halkımızı örgütlemeye ve mücadeleye çağırıyorduk.

Yangın yeri soğumaya, ateş küllenmeye başlayınca, birileri çıktı orta yere, ellerinde benzin bidonları, *Madımak'a* koşmaya başladılar. **Atilla'nın** ne demek istediğini, işte o zaman anladım. Benim sevgili kardeşim, meğer ne kadar haklımışsın...

Başladılar, biz "yarı yanmışlar"ı yakmaya. Sivas'a niye gittiniz? **Aziz Nesin'i** niye

A. Balkız, öykücü. 1945'te Sivas'ın Kangal ilçesine bağlı Eğricek köyünde doğdu. Malatya Ticaret Lisesi ile Ankara Ticaret ve Turizm Yüksekokulu'nu bitirdi. Çeşitli yerlerde öğretmenlik yaptı. Şimdi Ankara'da sanatçıların uğrak yeri olan *Kardelen Lokantası'nı* işletiyor. Öykü kitapları: *Güller Kitaplara* (1987), *Dolmuşta Bir Kadın* (1989), *Karadeniz Dağ Kartalı* (1991), *Karın Altı Kardelen* (1993). *Pir Sultan Abdal Dergisi'nin* Genel Yayın Yönetmeni. Sivas'taki *Pir Sultan Abdal Etkinlikleri'nin* düzenleyicilerinden.

MADIMAK OTELİ YANIYOR

çağırdınız? Otelde işiniz neydi? Niye kurtarma önerilerini reddettiniz? Nasıl kurtuldunuz? Niye kurtuldunuz? Geride kalanları niye kurtarmadınız? Sizin, ölenlerden farkınız neydi?

"Madımak Yangını" sürüyor...

Zerrin Taşpınar, şairce ne güzel anlattı bu durumu: "Çıktık ateşin içinden ve ateşe girdik."

Ve birileri, ellerinde benzin bidonlarıyla dans ediyorlar.

Devrimci bir gelenektir, her eylem sonrası oturup o eylemi değerlendirmek, olumlu ve olumsuz yanlarını belirlemek, dersler çıkartmak.... Biz de öyle yaptık. Çıkarttığımız dersleri, *Pir Sultan Abdal Dergisi*'nde yazdım. Dedim ki: "Devlet bilincimiz bulanırsa, daha çok Sivas'lar yaşarız. Devletin sınıfsal özünü bir an bile olsa göz ardı edersek, daha çok yakılırız. Biz Sivas'a gidirken, düşünmedik mi sanki bize sataşılacağı? Ama hemen şunu da düşündük: Biz oraya savaşmaya gitmiyoruz ki, şenliğe gidiyoruz. Söyleşmeye, konuşmaya, semah dönmeye gidiyoruz. Üstelik, devlet bize para verdi, Kültür Bakanı açılış konuşması yapacak, Vali konuşacak. İl Kültür Müdürü, Tertip Komitesi üyesi, devletin mekânlarını kullanıyoruz... Üç - beş çapulcu gelir kapımızda ürerse, devletin polisi var, jandarması var, çıkar kovalarlar, olur biter... İşte bu düşünce ve anlayıştı bizi yakan. Devlete güvenmenin faturasını ağır ödedik. Aydınlık ve devrimci bir düşüncenin temsilcileri olduğumuzu göz ardı ettik."

İçinde akıl taşıyan bir kafa, bu tartışmaya katılacağına, bu düşünceyi, doğru ya da yanlış bulacağına, onu geliştireceğine, genişleteceğine, yeni *Madımak*'lar olmaması için önlemler alacağına, katilleri ortaya çıkartacağına, insanları mücadeleye çağıracağına, nerede bu konuda bir çaba var, gidip ona katkıda bulunacağına, devletin yalan ve demagojisini açığa çıkartacağına, katillerle aynı söylemi kullanıyor, aynı mantığı taşıyor, aynı soruları soruyor... Bunu, iki yavrusunu birden yitirmiş İsmail Kaya yapsa, can acısına, yürek yarasına verirsiniz ve anlarsınız, geçecek diye de beklersiniz. Ama bunu yapan, bizim okumuş yazmış "solcularımız" olunca, parti üyesi olmuş, dernek yönetmiş, sonra da rakı bardağının içine düşmüş aklıyla birlikte vicdanını da bar sofrasına meze yapmış kişiler olunca... "Hah..." diyorsunuz, "bunlardan beklenir..." Bunlar derler ki insana: "Sivas'a niye götürdünüz kardeşim bunca insanı? Götürdünüz de niye yaktırdınız? Siz niye yanmadınız?" Hadi, bunu da hoş görelim. Ya bu soruyu soranlardan biri, kalkıp da Sivas şehitlerimizi anma panellerinde yöneticilik yaparsa, biri gazetesindeki "Çerçeve"sinden saldırırsa, o zaman ne yaparsınız? Gider kendinizi *Madımak*'a atarsınız.

Öyle mi yapsak?..

Cehennemde

7 Saat

Hidayet KARAKUŞ

Sivas'ı, 1964'te öğretmen okulunu bitirip Kars'a atandığımda görmüştüm ilk. Yolum oradan geçiyordu. Belleğimde çok bir iz yok. Ağustos gecesiydi, ceketle üşüdüğümü anımsıyorum. Nasıl bir yerdi? Çevrede neler vardı? *Çifte Minare'yi*, *Gök Medrese'yi*, Sivas Kongresi'nin yapıldığı yeri merak ediyordum. Geceydi, otobüsümüz mola vermişti yalnızca, buraları gezemezdim.

Ali Balkız, "Sivas'ta düzenlenecek 1993 *Pir Sultan Abdal Kültür Etkinlikleri'*ne gelir misin?" dediğinde, sevindim. Demek, yıllar sonra da olsa, istediğim şeyleri görebilecek, tarihsel zenginliğimizi simgeleyen o yapılarda içim titreyerek dolaşabilecektim.

Ankara'dan yola çıktığımızda saat 23.45'ti. Kimler yoktu ki arabalarda! Arabalar diyorum, üç arabaydık: Şair **Metin Altıok**, yazar **Burhan Günel**, şair **Behçet Aysan**, **Nesimi Çimen**, Prof. **Cevat Geray**, **Ali Yüce**, **Lütfiye Aydın**, **Ali Balkız**, **Asaf Koçak**, **İlhan Cem Erseven**... Genç kızlar, delikanlılar... Biz, **Aydoğan Yavaşlı'nın** eşi **Melahat Yavaşlı'yla** Ankara'ya üç kişi gelmiştik. Eşim de Sivas'ı göreceği için mutluydu. **Aydoğan Yavaşlı** her zamanki esprileriyle karşıladı bizi Ankara'da: Yoksa ben mi gelseydim İzmir'e sizi görmek için?

O sıcak çocuk, sevecen, duygulu insan, her şeyden espri kapan insan sarıldı bizlere. **Ali Balkız'ın** "*Kardelen*"ine gittik. Biraz dinlenip, orada toplanmaya başlayan dostları gördük. Şakalaştık. **Metin Altıok**, terastaki masasından seslendi. "*Hoş geldin Hidayet!..*"

Hoş buldum.

Ankara gibi güzel olsaydı bu işin sonu da!..

Sivas'a Kayseri üzerinden gittik. Yozgat Sivas arası bozuk, dediler. Kayseri'den sonra da uzun süre toprak bir yoldan gittik. Çevre yemyeşildi. Sabahın ilk saatlerindeki o saf dünya güzelliği büyülüyordu bizi. Her yerden yaşam fışkırıyor, bizi yaşadığımızı

H. Karakuş, ozan, yazar. 1946'da Isparta'nın Yalvaç ilçesine bağlı Kurusarı köyünde doğdu. Gönen İlköğretmen Okulu'nu ve Selçuk Eğitim Enstitüsü'nü bitirdi. Çeşitli illerde Türkçe öğretmenliği yaptı. Özellikle İzmir'de çıkan *Dönemeç* dergisindeki şiirleriyle tanındı. Şiir ve romanlarıyla ödüller kazandı. Yayımlanmış yapıtları : *Günaydın Gül Yaprağı* (1979), *Yağmurlar Nereye Yağar* (roman, 1981), *Kemeraltı Şiirleri* (1982), *İlangoi Leylasın Sen* (1986), *Uykusu Derin Şehir* (roman, 1991), *Sesimi Bana Bırak* (1993).

inandırıyor, mutlu olmaya çağırıyordu. Her indiğimiz yerde yüzümüzü yıkadık, soğuk sular içtik. Şarkışla'dan geçerken güneş doğmuştu artık. Yaz, buralarda daha başlamamıştı. **Veysel**'in köyü neredeydi acaba? 15-20 dakika çekermiş arabayla.

Otele yerleştik. Odalarımıza çıkıp birer duş aldık. *Madımak*, öteden beri Sivas'ın simgesi bir bitkiydi. Ne güzel bir ad bulmuşlardı otele!

Sevindik.

Etkinliklerin açılış töreni, *Kültür Merkezi*'nde yapılacaktı: Saat 10.00'da, otelden yürüyerek oraya gittik. Kongre binasını uzaktan görüp heyecanlandım. *Gök Medrese*, *Çifte Minare*, işte dibimizdeydi. Uzatsak, elimizi değerdik.

Sonra nasıl olsa bol bol göreceğiz iyimserliğiyle salona girdik. Salon, tıklım tıklım doluydu.

Nice etkinlikte böylesi bir izleyici kitlesini özlemişimdir. Çoğu kez birbirimize konuşur gibi olduğumuz durumlar, toplantılar, programlar yapmışızdır. Ama kültür zinciri kopmasın, bir kişi de olsa gelene saygıdan programı yapalım anlayışıyla, bütün etkinliklere gitmeyi görev bildim. Burası ne güzeldi. İnsanlar ilgiyle dinliyorlardı. Umutla doluyduk hepimiz. *Pir Sultan Derneği* Genel Başkanı **Murtaza Demir** konuştu önce, **Ali Balkız** sunuyordu izlenceyi. Güler yüzüyle, kıkırdamasıyla sevimli bir çocuğu düşündüren **Ali Balkız.. Murtaza Demir**, kardeşlikten, insan haklarından, çağdaş yaşamdan söz etti.

Arif Sağ, Lütfi Kaleli, Aziz Nesin, Asım Bezirci, Kamber Çakır
(Fotoğraf: Battal Pehlivan)

Baskıların nedenlerini düşünmemiz gerektiğini söyledi. Gerçekleri görmeye çağırıldı.

Vali **Ahmet Karabilgin** çıktığında kürsüye, acaba Kültür Bakanlığı'nın katkıları olduğundan mı burada bulunuyor, zorunlu bir görev mi yapacak, istemeden mi konuşacak, diye düşündüm. Çünkü, kimi yerlerde belediyelerin düzenledikleri etkinliklerde kaymakamlar, hep düşlerindeki "makam"ları, toplumsal görevlerinin üstünde düşündüklerinden, sevgili **Uğur Mumcu**'nun deyişiyle, "*Bilgisiz düşünce sahibi*" olduklarından, çıkarları için yuvarlak, kısa konuşmalar yaparak yasak savarlardı.

Vali **Ahmet Karabilgin**, dolu dolu bir konuşma yaptı. Kimseyi incitmedi. Kültürün insan yaşamındaki yerini belirtti. Aydınları, yazarları, **Aziz Nesin**'i Sivas'ta görmekten duyduğu mutluluğu söyledi. Salondan çıkarken de **Cevat Geray**'a, "*Hocam*" diye seslendi. Sarılıp öpüştiler. Acaba Siyasal Bilgiler'den öğrencisi miydi? Bir fırsat bulup sordum **Cevat Geray**'a. **Aziz Nesin**, konuşmasının temelini, insanlar arasındaki hoşgörüyü oturttu. Dinlerin insanlığa vermesi gerekenin üzerinde durdu. Aleviliğin, Sünniliğin yapaylığına değindi. **Pir Sultan Abdal**'ın, geçen dört yüz yıldan bu yana pek çok düşüncesinin eskidiğini, ancak temelde sağlam bir insanlık özü bulunduğunu, bunun geliştirilmesi gerektiğini, daha çağcıl bir **Pir Sultan** yaratmak gerektiğini vurguladı. Sazın bile eskidiğini, sazı bu biçimde çalarak gelişemeyeceğimizi anlattı.

Aziz Nesin'in konuşması, salonda bulunanlarca coşkuyla alkışlandı. Herkesin, **Aziz Nesin**'in düşüncesini, söylediklerini paylaştığını sanmıyorum. Ama kişi, düşünen insana saygı duymalıdır. Konuşan insana saygı duymalıdır. Hele, yaşamını tehlikeye atarak düşüncelerini açıklamak zorunda kalanlara daha çok saygı duyulmalıdır. Çünkü o insanlar, toplumun öncüsüdürler. Başlangıçta düşünceleri yüzünden horlansalar, baskılara uğrasalar, asılsalar da, yakılsalar da zamanla toplumun büyük kesimi onlar gibi düşünmeye başlar. Bu yüzden, "aşırı düşünce yoktur"; sakıncalı, sakıncasız düşünce yoktur. Doğru ya da yanlış düşünce vardır. Bunlar da zamanla, doğru ya da yanlışa değişebilirler.

İnsanın düşüncesine bu çarpık yaklaşım biçimini değiştirmek gerek, "*sakıncalı düşünce, sakıncasız düşünce*" çarpıklığını yıkmak gerek.

Salondan dışarı çıktık. Konser vardı salonda. İzlemek istemedik.

Güneş, gözlerimizi aldı. Hava ılık. Kent sakin. Kültür Merkezi'nin önündeki **Pir Sultan Abdal**'dan **Âşık Veysel**'e *Halk Ozanları* heykeli-nin önünde fotoğraflar çektirdik. Elinde sazıyla yağız bir ozan. Bir elini yanındaki -Sivas'ın simgesi- Kangal köpeğinin sırtına koymuş.

Bu ozanı sevdim; bize kültürel kalıtın, yüzlerce yıllık geleneğin can damarlarından birini simgelediği için sevdim.

Aydoğan Yavaşlı, Melahat Yavaşlı, Asaf Koçak, Haydar Ünal, ben, eşim, daha birkaç kişi, anıtın önünde fotoğraf çektirdik. Sonra kente doğru yürüdük.

Eşim:

– Dikkat ediyor musun, hiç yüksek bina yok. Caddeler geniş, eski yapılar kente tarihsel bir kimlik kazandırıyor, dedi.

Neval Oğan, Hülya Kaderoğlu, Gülsün Karababa, Serpil Canik, Carina Thuijs ve Yasemin Sivri bir arada

Gerçekten güzel bir kenti Sivas. Yüksek yapılardan da, büyük kentlerden de bıkmıştık. Başımı kaldırıncaya, "şapkamı düşürmeden" gökyüzünü görebilmeliyim ben.

Bu yüzden, yıllar önce İzmir'den Menemen'e atandığımda bana hiç de zor gelmedi. Menemen'in o zamanki iki - üç katlı yapılarını sevdim.

Yemekten sonra kitap imzalamak için *Buruciye Medresesi*'ne gittik. Orada imza masaları hazırlanmış, bütün yazarların adları masalara dizilmişti. Kimler yoktu kimler: **Asım Bezirci, Cengiz Gündoğdu, Öner Yağcı, Battal Pehlivan, Lütfi Kaleli, Metin Altıok, Zeki Büyüktanır, Behçet Aysan, Uğur Kaynar, Ali Balkız, Zerrin Taşpınar, Haydar Ünal, İlhan Cem Erseven, Burhan Günel, Lütfiye Aydın...** Karikatürist **Asaf Koçak**'la fotoğraf sanatçısı **Gülnaz Çolak** da bizi yalnız bırakmayan sanatçılardı. **Mehmet Özer**, halk ozanları **Nesimi Çimen, Hasret Gültekin** de söyleşen öbeklerin içindeydiler.

Kitaba ilgi yoktu yine elbette. Söylemeye gerek yok.

Polisin de gençlere baskı yaptığını söylediler. Gençlerden kimileri imza yerine girmek istediğinde polisçe geri çevrilmiş. Gözdağıyla karışık babacan bir tavırla...

Her şeyi göze alıp yanımıza gelen üniversiteli genç kızlar, delikanlılar bizimle konuştular. **Asım Bezirci**'yle uzun uzun söyleştiler. O, sevimli insan, sevgili ağabey, çocuklara olanca sevecenliğiyle neler anlattı neler, kimbilir. Biz de onun biraz uzağında, **Aydoğan, Burhan**, ben... Birbirimize takılıyoruz:

– *Bileklerimiz yoruldu imzalamaktan...*

Saat 16.30 sıralarında kalktık **Aydoğan**'la. Eşlerimizle kenti dolaşmaya çıktık. Sivas'ın gümüş işçiliğinin ününü duymuştuk. Nice dir gümüş takılar isteyen karıma bir şeyler almak istedik.

İnsanlar durgun, satıcılar ilgili. Otelin yakınındaki bir gümüşçüden istediklerimizi aldık ama küpelerin taşı değişecekti. Yangından kurtulduktan bilmem kaç saat sonra eşimin aklına geldi.

– *Küpeler de kaldı...*

– *Bu bizim kulağımıza küpe olur mu acaba?*

Akşama aynı saatte iki etkinlik var:

Halk gecesi ve slayt gösterileri.

Halk gecesinin kapalı yerde oluşu, bizi *Buruciye Medresesi*'ndeki slayt gösterilerine itti. Hem açık havayı, hem fotoğrafı severdik.

Gülnaz Çolak'ın, **Mehmet Özer**'in, **Ayşe Gürocak**'ın, **Asaf Koçak**'ın slaytlarını büyük bir tatla izledik.

Şenliğin ilk günü böyle biterken, hiçbirimizin aklına ertesi gün

yaşayacaklarımızın binde biri bile gelmemiştii, gelemezdi.

Insan, kendi ülkesinde kuşkuyla, korkuyla yaşayamazdı.

Hep korku içinde yaşamak, hep kuşkulananmak her şeyden, hep kötü olasılıklarla akıl yürütmek insanı çıldirtir.

Gösterilerden sonra otele döndüğümüzde, girişteki koltuklarda biraz daha söyleştik aramızda. **Asım Bezirci** geldi. Günümüzdeki edebiyat eleştirisinden, yeni şiirlerden, şiirmizin en çok tartışılan konusu *İkinci Yeni* şiirinden söz ettik. Yeni eleştirmenlerin neden yetişmediğini, bir tümceyle anlattı **Asım Ağabey**: "Eleştiri nankör bir iş. Kimseye yaranamazsın. Herkes övgü bekler."

Genç yazarları, romanımızı, sindirimsiz sanatçıları konuştuk. Kimilerinin, "Küpe girmeden turşu olduklarını" söyledim ben. **Asım Ağabey**, "Bir daha söyle" dedi. "Küpe girmeden turşu olmak" dedim, "bizim oralarda söylenen bir deyimdir." Çok hoşuna gitti. "Duy-mamıştım" dedi.

Genç bir yazarın, yazdığı bir gülmece öyküsünü *Dönemeç* dergisine getirdiğinde ettiği sözleri anlattım. İlk öyküsüymüş ama, **Aziz Nesin**'le **Muzaffer İzgü**'yü beğenmiyormuş. Eleştiriden uzak, basit değerlendirmeler bile değildi. Sanki kendi önündeki ünlüleri eleştirirse öykücü olacağını sanıyordu o arkadaş. Şimdi adını bile bilmiyorum. O öyküsü de kötü olmalıydı ki yayımlamadık.

Aydoğın Yavaşı (sırtı dönük olan), Hidayet Karakuş, Nimet Yüce, Melahat Yavaşı ve İclal Karakuş, kuşatma altındaki Madımak Oteli'nde

İşte böylelerine, "küpe girmeden turşu olmaya çalışan" denir.

Asım Ağabey, umutlu olduğu eleştirmenleri saydı. **Mehmet Yaşar Bilen**'den söz etti. "**Sabit**, ekmek kavgasını düşünmeseydi, Türkiye'nin en iyi eleştirmeni olurdu", dedi. "Hem bilgi birikimi, hem eleştirel yaklaşımıyla başarırdı bunu."

Bu yazıyı yazdığım gün, **Sabit (Sabit Kemal Bayıldırın)** ağlayarak telefon etti. Hıçkırıyordu. "**Asım Ağabey'i nasıl kaybederiz?**" diyordu.

Cuma sabahı, her zamanki sabahlardan farklı değildi. Kahvaltıdan sonra yeniden kitap imzalamak için *Buruciye*'ye gittik. Bu kez, hava biraz bulutlanır gibi oldu. Serindi. Bizler yan yana dizilmiş masalarda yeniden söyleşilere başladık.

Her gittiğim kentte birkaç öğrenci çıkar karşıma. Burada da birileri çıkacak mı diye düşündüm bir ara. Sonra unuttum. Bir gün önce gençten bir arkadaş, yanında bir arkadaşıyla karşıma gelip, "*Hocam hoş geldiniz*" deyince yüzüne baktım. O, kendini tanıttı: "*Buca Eğitim'den öğrencinizim.*" Adını söyledi. Karısının da öğrencimiz olduğunu belirtti. Adlarını yazmıyorum. Onlara bir zarar vermelerinden korkuyorum. O, her zamanki sabahlardan biri diye bildiğimiz Cuma sabahı, meğer içinde korkunç canavarlıklar taşıyan insanların eylemlerinde son noktayı vuracakları günün sabahıymış.

Karım midesinden rahatsızdı. Zaten iki yıl önce ameliyat olmuş, bir türlü midesinin dengesi yerine gelmemişti. O yüzden içim rahat değildi. Otelde, odada yatıyordu.

Saat 12.00 sıralarında **Burhan Günel**'le **Aydoğan**'dan izin alarak otele geldim. Karım uyuyordu. Yatağa uzanıp bir şeyler okumak istedim. Kentte belirgin bir saldırı havası yoktu. Sonradan değerlendirdiğimize göre, ustaca hazırlanmış bir canavarlığın izleri iyi gizlenmiş.

13.20'de **İclal** (eşim), karnının acıktığını söyleyip, dışarıdan bir şeyler almamı istedi. Dışarı çıktım. Sabahtan meyve aldığım hale kadar gittim. *Madımak Oteli*'ne adını veren, yıllardır radyolardan, televizyonlardan dinlediğim *Madımak* türküsünün otunu, küçük çuvallar içinde satarlarken görmüştüm sabahleyin. Kilosu 10 bin liraydı: Dahası, satanlarla biraz söyleştim. Derde derman bir otmuş. Küçük yapraklarıyla bizim kırlarımızda, harman yerlerinde kendiliğinden yetişen kuzukulağına benziyordu.

Halden alacaklarımı alıp da çıktığımda, *Paşa Camisi*'nin avlusunda bağırıp çağırın, bayrak yakan kalabalığı gördüm. Oradakiler, "Amerikan bayrağı" dediler.

Bu tepkinin bizim varlığımızla ilgili olduğunu anlayıp, ivedi

adımlarla otele döndüm. Yol üzerindeki *Cumhuriyet Lokantası*, bizim yemek yediğimiz lokantaydı. Arkadaşların çoğu yemektedirler o sırada. Lokantanın kapısında, *Pir Sultan Abdal Derneği* Genel Başkanı **Murtaza Demir**'i gördüm. Caddede, "*Sivas Aziz'e mezar olacak*", "*Dinsiz Vali, Şeytan Aziz*", "*Muhammet'in ordusu, laiklerin korkusu*", "*Şeriat gelecek, laiklik bitecek*" diye bağıryorlardı. 70 - 80 kişiydiler başlangıçta. Birazdan nasıl olsa polis, bizim gösterilere yaptığı gibi bunlara da engel olur, dağıtırdı!.. Kimilerinin elinde, küçük beyaz kâğıtlara yazılı bildiriler vardı. Caminin yanından geçerken, namazdan çıkanların elinde görmüştüm bu bildirilerden. "*Müslüman Kamuoyuna*" başlığını taşıyordu.

Murtaza Demir'i uyarmak, içeri girmesini istemek geçti içimden. Ancak, göstericiler için bir uyarı niteliği kazanmasından korkarak seslenmedim. Bir de, göstericiler lokantayla ilgilenmeden yürüdüler. Ben onların sekiz - on metre önündeydim.

Otele geldiğimde, bütün arkadaşlar girişeydi. Ben odaya çıktım, getirdiklerimi sehpanın üzerine bıraktım. Eşim uyandı. Dışarıdan gelen gürültülere kulak kabarttı.

- *Ne oluyor?* diye sordu.

- *Şeriat istiyorlar*, dedim.

Kalktı yatağından. Pencereden alana baktı.

O sırada yürüyüşçülerin hükümet konağına doğru gittikleri görülüyordu. *Kültür Merkezi*'ne gitmişler sonradan öğrendiğimize göre.

Caddede sloganlar atarak birkaç kez gidip geldiler. Her gidiş gelişlerinde, kalabalığın sayısı artıyordu. Biz perdelerin arkasından izledik başlangıçta. Ancak, dikkat çekmekten korkarak geri çekildik.

Melahat Yavaşı, bizim valizlerimizi hazırladı. Karım, kaçmaya hazır biçimde giyindi.

Eşyaları bırakıp koridorlara çıktık. Sonra eşyaları da getirip beklemeye başladık. İlk taş, yanılmıyorsa saat 14.00 sıralarında atıldı. Camlar, büyük gürültülerle indi aşağı. Odalara düşen taşların insanın beynine saplanan sesi, korkudan çok merak uyandıyordu, çıkıp baksak mı dışarıya diye.

Kimsede korku belirtisi yoktu başlangıçta. Ya da hepimiz korkuyorduk da sözcüklere dökemiyorduk. Genç arkadaşlar gülüp eğleniyorlardı. Bir ara **Asaf Koçak**, o devekuşu karikatürlerinin yaratıcısı genç arkadaş, ağız mızıkasıyla bir şeyler çalmayı denedi. Hava öylesine ağırdı ki sürdürmedi, sürdürmedi. Gülüp eğlenen gençlerin de neşesi kısa sürdü.

Hepimiz, saldırı olursa ne yaparız sorusunu sorduk da, yangın

çıkarsa sorusuna yanıt aramadık.

Saldırıyı iki yönlü düşündüğümüz halde, yangın çıkarılabileceğine, bizi yakmak isteyeceklerine olasılık vermedik.

Otelin girişinden gelecek saldırı için, oteldeki işe yarar demir çubuk, küllük ayağı, odalarda unutulmuş çatal, sehpa, sandalye ayakları birer savunma aracı olarak hazırlandı. Otelin girişindeki merdivenlerin önüne masalardan, sandalyelerden barikatlar yapıldı. Merdivenlerde gençler, şairler, yazarlar, ellerinde sopalarla beklemeye başladılar. Bitmez tükenmez bir taş saldırısı sürüyordu. Cehennem gibiydi ortalık. Sık sık gelen telefonlara, **Kamber** adında bir arkadaş bakıyor, dışarıyla bağlantımızı kuruyordu. **Kamber**, Ankara'ya yaralı geldi.

Biz, güvenlik güçlerinin eninde sonunda olayın korkunçluğunu anlayıp, etkin biçimde saldırganlara dur diyeceklerini umuyorduk.

Öyle ya, devlet varken bunlar daha ileri gidebilirler miydi?

Gittikçe artan gürültüler, çığlıklar, ısıklar arasında bizler merdivenlerde, koridorlarda dolaşıyor; birbirimize, kimi zaman geleceği söylenen takviye birliklerinin gelip gelmediğini soruyorduk.

Ayakta durmaktan belim ağrıdı.

Kimseye engel olmayacak biçimde bir duvar dibine uzandım.

Aklıma, 12 Mart'ta iki günlük gözaltı saatlerim geldi.

Böyle durumlarda insanın gerçekten kaçtığı, kendi içine döndüğü olur. Bu bir savunmadır. Gerçeğe karşı insanın kendi kabuğunu kalınlaştırmasıdır. Bir yandan belimin ağrısını geçiştirmeye çalışırken, çocukluk günlerimden bugünlere uzanan yaşamımı düşündüm. Buraya kadar mıydı her şey?

Yine de aklıma getirmek istemiyordum böyle bir sonu. Kalktım. Karım yanımdaydı. Sigara içiyordu. Merdivenlerde onun yanına oturdum. **Ali Yüce**, **Battal Pehlivan**, **Behçet Aysan**, **Asım Bezirci**, katlar arasında dolaşıp duruyorlardı. **Metin Altıok**, daha çok merdivenin başındaki gençlerin yanındaydı. **Lütfiye Aydın**'la eşi **Cafer Can** da, her an gelecek bir saldırıya karşı koymak için hazır dılar. **Cafer**'in şansın yüzünde, ince şakalar okunurdu her zanan. Şimdi yoktu.

Öteki saldırı yönü, arka pencereler olabilirdi. Saldırganlar otelin arkasındaki geçişi öğrenirlerse oradan da saldırabilirlerdi. Ne yapardık o zaman.

Aziz Nesin'in koruması polis, sakallı, kumral bir adamdı. Hiç konuşmuyor, elinde kalemle ve not defteriyle merdivenlerde, gençlerin arasında oturuyordu. Yangın başlayınca kadar oradaydı. Sonra yok oldu. Arkadaşların dediğine göre, ön kapıdan koşarak çıkıp gitmiş. Ne yapsındı başka? Dışarıdaki güvenlik güçleri hiçbir şey

yapmazken, otelde elektrikler kesilip uğursuz karanlık başlamışken ne yapsındı?

Her an kesilmesini beklediğimiz taşlama durmak bilmiyordu.

Biz, her an polisin, güvenlik güçlerinin sis bombası atacağını düşünüyorduk. Su sıkarak göstericileri dağıtacağını düşünüyorduk. Dahası, asker takviyeler gelir gelmez bu iş biter diyorduk.

Ne ki, bir türlü düşündüklerimiz olmuyordu.

Askerler gelmiyor, güvenlik güçleri göstericileri yeterince etkin biçimde engellemiyor, otelin karşısındaki binaya çıkıp, oteli oradan taşıyanlara hiçbir şey yapılmıyordu.

İnsan, kimi zaman yaşadıklarını, gördüklerini sonradan değerlendirdiğinde, kimi ayrıntıların önem kazandığını anlıyor.

Cumartesi günü uçakla Ankara'ya dönerken, daha önce bizi ziyarete gelen Başbakan Yardımcısı **Erdal İnönü**'ye, Genelkurmay Başkanı **Doğan Güreş**'e, bakanlara, kuvvet komutanlarına, gazetecilerin önünde okuduğumuz "kurtulanların ortak açıklaması"nın benzerini yazmaya çalışırken, aklıma kaldırım taşları geldi.

Perşembe günü Sivas'a vardığımızda, otele giderken, PTT'nin önündeki kaldırım taşlarının sökülerek kıyıya yığıldığını görmüştük. Belediye, kaldırımları yeniliyordu anlaşılmalı! PTT ile otel arasında bir sokak vardı. Dahası, o sokağın iki sokağa açıldığını, küçük bir alanın PTT ile otel arasında bulunduğunu belirtmeliyim.

Sonradan düşündüm ki, başka hiçbir yerde kaldırım çalışması yoktu kentin içinde. Belediye, gerçekten iyi planlamış olmalıydı gerçekleştirilmek istenen eylemi. O kaldırım taşları, o gün saldırganlarca sökülmedi. Belediye işçilerine söktürülüp kıyıya yığılırlararak Cuma "gaza"sına hazırlandı.

Bizler merdivenlerde, koridorlarda beklerken, odalarımızın kapılarını da kilitlemiştik. Zaman zaman kapıları açıp, içeriye yanıcı, yakıcı madde atılmasını diye de bakıyorduk.

Bir "köşe oda" vardı. Oradan kapıyı aralayarak caddeyi görebiliyorduk. Bir bakışında, bir askeri birliğin koşar adım geldiğini gördüm. Tüfeklerini çapraz tutmuşlardı. Kurtuluş umudum arttı.. Aşağı indiğimde **Aziz Nesin**'in yanına uğradım. O sırada metalik çarpma sesleri geliyordu. **Aziz Ağabey**:

– *Bu gürültüler ne?* diye sordu.

Ben, düşgücümü çalıştırdım:

– *Sanıyorum, saldırganlara karşı polis direniyor. Yeni takviye birliği geldi,* dedim.

– *Gerçekten geldi mi?* dedi.

– *Biraz önce gördüm ağabey, dedim.*

– *Ama bu sesler ne?*

– *Galiba polis kalkanlarına çarpan sopaların, taşların sesi...*

Nereden çıkarıyordum bütün bunları?

Öyle olması gerekiyor diye düşünüyordum. Madem bir saldırı vardı, madem birileri kan dökmeye, can almaya karar vermişti, öyleyse polis, yurttaşın can güvenliğini sağlamak için müdahale ediyordu.

Biz şairler akıllanmayız.

Düşlerimiz hep gerçeğin önünde gider.

Meğer, benim polis kalkanı sandığım metal sesinin kaynağı, otelin alüminyum kasalarının sesleriymiş. Ertesi gün, otele eşyalarımızı almaya gittiğimizde, kırılan, yamulan, parçalanan kasaları, çerçeveleri görünce güldüm. Acıyla, iğrenerek, utanarak...

Aziz Ağabey, İnönü'yle konuştuğunu, Vali'yle görüşüğünü söyledi. Hepsisi, "*Bekleyin, takviye istendi, yerinizden ayrılmayın*" diyorlardı.

Oysa, saat 13.30'dan taşlı sopalı saldırının başladığı 14.30'a kadar otel boşaltılabilirdi. Dahası, onların yürüyüşe geçtikleri an, oteli boşaltmak mümkündü.

Bizler böyle bir saldırıyı düşümüzde görsek inanmazdık. Bu yüzden bir öngörümüz yoktu.

Ya güvenlik güçleri?

Ya Vali?

Ya hükümet yetkilileri? İçişleri Bakanı? Ya Başbakan Yardımcısı **İnönü**? Ya Başbakan neredeydiler?

Bir ayaklanma değil miydi bu?

Bu ülkede yaşayan herhangi bir yurttaşın düşüncelerini açıklama özgürlüğünü kullanması için savaşlar mı vermek gerekiyordu?

Aziz Ağabeyi odasında bırakıp çıktığımda, **Aydoğan**'ın fena-laştığını gördüm.

– *Ne oldu Aydoğan? Neyin var?*

– *Bilmiyorum ağabey, galiba tansiyonum düştü. Kalbimde de bir çarpıntı var. Ellerimi tut ağabey...*

– *Korkma Aydoğan, buradayız, merak etme.*

– *Elimi tut ağabey...*

Ellerini tuttum. **Melahat**, alnını ovuşturuyordu eşinin. **İclal** konuşuyor, sakinleştirmeye, güven vermeye çalışıyordu.

Bir arkadaş, "Aranızda doktor yok mu?" diye sordu. **Behçet** geldi aklımıza. Aşağıya seslendik.

Metin Altıok duydu.

– *Metin, Behçet orada mı? Aydoğan fenalaştı, bir baksın.*

Behçet geldi. Başına çömeldi **Aydoğan**'ın. Yumuşak sesiyle konuştu. Ellerini, bileklerini ovdu. Sonra ayrıldı. **Behçet**'i son görüşüm oldu bu. Sonuna değin güler yüzlü, sonuna değin metin durdu. Zaten bekleyenlerde müthiş bir sabırlılık vardı. **Behçet** de şiiri gibi sakin, ince, aydınlıktı. Ne yazık ki karanlık güçlerin canavarlıklarına kurban gitti.

Şimdi düşünüyorum da, arka bahçeye bağlanmış kurbanlıklar gibiydik merdivenlerde beklerken hepimiz. Çaresizlik, elimizi kolumuzu bağlıyordu.

Herkes daha çok kendi katındaydı. **Ali Yüce**'yi, **Asım Bezirci**'yi görüyordum ama, **Lütfi Kaleli**, katından hiç inmiyor muydu?

Metin Altıok, **Behçet Aysan**, saldırıyı ilk karşılayan olmaktan çok, gelişmeleri ucundan kıyısından izleyebilmek için merdiven başında gençlerin gerisinde duruyorlardı. Otel görevlilerinden ikisi -**Kenan**'dı biri, ötekinin adını bilmiyorum- bize yardımcı oluyorlardı. Ancak, yangın çıkışının anahtarını sordum.

– *Bilmiyoruz*, dediler.

Gerçekten bilmiyorlar mıydı acaba? Neden bilmiyorlardı?

Sonunda, bu çocukların da öldüğünü üzülererek öğrenecektik.

Gittikçe artan taş yağmuru dinmezken saatler hızla ilerliyor, odalardan gelecek cam sesleri, büyük bir sessizlikle bekleniyordu.

Saat 19.30'u gösterirken elektrikler kesildi. Aşağıdan gaz kokuları gelmeye başladı. Barut kokusuna benzer bir kokuydu ilk burnuma çalan. Sonra yanık kokuları sardı ortalığı.

Zerrin Taşpınar:

– *Yakıyorlar bizi*, dedi.

Bir ses, "Aşağıya yürüyün, ön kapıdan çıkalım" dedi.

Hepimiz ayaklanmış, merdivenlere saldırmıştık.

Biz daha önceden, **Aydoğan**, eşi, ben, **İclal**, birlikte yürümeye, birbirimizden ayrılmamaya karar vermiştik. Karanlık, merdivenlerde düzgün yürümeyi engelliyordu.

Aşağı inerken, yüzümüze büyük bir sıcaklık çarptı.

– *Yukarı çıkın*, dedi bir başka ses.

Bu kez kalabalık yukarıya yöneldi. Ancak ben, başından beri birçok arkadaşın da gördüğü gibi, arka odaların ışıklığa bakan pence-

relerini daha güvenli buluyordum.

– *Arka odalara yürüyün, kapıları kırın,* diye bağırdım.

Kalabalık, arka odalara yürüdü. Camlar kırıldı. Özellikle 109 numaralı oda, küçük bir ışıklığa açılıyordu. İki bina arasında üçgenimsi, biçimsiz bir ışıklığa...

İlk çıkan arkadaşlarımızı, karşı binanın arka pencerelerinde iki *Büyük Birlik Partisi* militanı karşıladı. Arkadaşlarımıza, ellerinde sopalarla saldırmaya hazır bekleyerek:

– *Orospular, geldiğiniz yere dönüp yanın, geberin,* türünden sözlerle karşı durdular, içeri almak istemediler.

Karım çok öfkeleni. **Ali Yüce'nin eşi Nimet Hanım:**

– *Yavrum , siz Müslüman değil misiniz, insan değil misiniz?* diye söylendi. O sırada pencerelerin birinde, bizimle sonuna değin birlikte olan güvenlik görevlisi arkadaşımızı gördük. İçerden yoğun bir duman geliyordu o anda. Polis arkadaşla birlikte kırk beş yaşlarında bir bey, militanları çektiler pencereden. Sonradan, partiden çıkardıklarını, yan binadan çıkardıklarını öğrendik. Bizi içeri buyur ettiler.

Karım, bu kez inmek, oraya girmek istemedi.

Yeni bir komployla mı karşı karşıyaydık acaba?

Aziz Nesin ve Ayben Kop, Madımak Oteli'nde

– *Buyurun kardeş, güvenin bize, diyordu kırk beşlik bey.*

– *Sizin elinizde ölmektense dumanda boğulmayı yeğlerim, diye çıkıştı karım.*

Ben, adamın yüzündeki içtenliği anlamaya çalışıyordum.

– *Ben güveniyorum, dedim, karımı ittim. Peşinden de ben indim üçgenimsi ışıklıktan balkonumsu boşluğa.*

Başka çaremiz de yoktu. **Tarık**'ın askerleri gibiydik o sırada.

Önümüz, saldırmaya hazır iki militanın bulunduğu bir parti binası, arkamız ateşti.

Aklımız, geride kalan arkadaşlardaydı. Kimileri, militanların direnmesi sonucu geri dönüp merdivenlere yürümüş, üst katlara çıkmış olmalılar, sonradan edindiğimiz izlenime göre.

Elimiz yüzümüz is içindeydi. *Büyük Birlik Partisi*'ndekiler bizi kurtarıırken, kendileri için de korkuyorlardı. Çünkü orası saldırganlarca bilinirse kötü olurdu. Dışarı çıkınca yangından kurtulduğumuz anlaşılmasın diye elimizi yüzümüzü yıkamamızı istediler. Biz de can atıyorduk korku saatlerinden sonra suya kavuşmak için. Yine bir önlem olarak, kadınları, sokaktan görünmeyecek biçimde arka taraftaki mutfağa aldılar. Çünkü, partilerinde hiç kadın yoktu anlaşılan. Varsa da gece bulunmazdı.

Biz, on - on beş dakika olmamıştı ki oraya geçeli, dışardan peş peşe silah sesleri geldi. Otomatik silahlarla bir yerlere ateş edildi. Çığlıklar, gürültüler sürüyordu.

Meğer, güvenlik güçlerinden yaralananlar olduğu için silahlar patlamış. Bu atılan silahlar bile kurtulmamız için değildi!..

Bir servis otobüsüyle Sivas Emniyet Müdürlüğü'ne götürüldüğümüzde, kurtarıldığımızı, kurtulduğumuza inanabildik.

Orda kaldığımız yirmi saat boyunca, geride kalan arkadaşlarımızı merak ettik. Kimse bir şey bilmiyordu. Televizyondan çelişkili haberler geliyor, yeterli bilgi ulaşmıyordu bize.

Sabaha değin, belirsizlikler içinde koridorlarda gezindik. Bir odada sandalyeler üzerinde uyuduk. Bitişik odadaki biraz daha rahat olan kapene üzerinde, koltuk minderleri üzerinde kestirdik. Ancak hiç yorgunluk duymadık. Şaşılacak şey, yorgunluğumuz aklımıza bile gelmedi. Yangının içinden çıkınca, orası bizim için büyük bir lükstü.

Ali Balkız, Arif Sağ, Battal Pehlivan, Demet Işık, Zerrin Taşpınar, Ali Yüce, Ali Rıza Koçyiğit, Ali Doğan, Haydar Ünal, Ayben Kop, Murtaza Demir, Cem Celasun... Gencecik Murat, Erkan... Yirmi saatlik birlikteliğin, dostluğun, aynı acıyı, cehennem saatlerini paylaşmanın yakınlığıyla sarıldık birbirimize.

3 Temmuz 1993 Cumartesi günü saat 11.00 sıralarında bizi ziyarete gelen Başbakan Yardımcısı **Erdal İnönü**'ye, yanındaki bakanlara, Genelkurmay Başkanı'na ve kuvvet komutanlarına, kurtulan 31 kişi adına bir bildiri okudum. Bunda özetle:

1. Otel taşlanırken, yakılırken 7 saat devleti beklediğimizi,

2. Televizyonlarda verilen demeçlerin yanıltıcı, olayları saptırıcı olduğunu, Başbakan'ın, İçişleri Bakanı'nın ölenlerle, yaralananlarla, bizlerle alay edercesine konuştuklarını,

3. Şeriatın kapıya dayandığını, bilimsel düşüncelerin, çağdaş yaşamın sonunun yakın olduğunu vurgulayarak, tez elden bütün olanakların kullanılıp, laik cumhuriyetin kurtarılması gerektiğini,

4. Demokrasilerin kendilerini koruyacak yasaları ortadan kaldırmamalarını, bu yüzden kendine yönelik tehditlere karşı gerekli önlemlerin alınmasını,

5. Şeriat ve çağdışı düzen özlemcilerine karşı gerekli kararlılıkla yürünmezse sonumuzun iyi olmadığını açıklamaya çalıştım.

Heyecanlıydım. Yorgundum. Sinirliydim. Ancak, doğru şeyler söylediğime inanıyorum. Gerçeklerin insanı sarsan yanını vurgulamak istedim.

Bunu, ölen arkadaşlarımız için istedim.

Bunu, gelecekte daha özgür, barış içinde bir ülkede yaşamak özlemiyle istedim.

Çocuklarımızın, karanlık güçlerin küflü özeleleriyle dolu bir yaşam biçimine mahûm edilmemeleri için istedim.

Bizi saat 16.30'da havaalanına götürdüler. Kırlar yine yemyeşildi. Sivas da uzaktan güzel görünüyordu. Biraz önce otelden eşyalarımızı almaya gittiğimizde, insanlığın bu denli barbar, bağınaz, inanç körlüğüyle sakatlanmış kişilerden nasıl kurtulacağını düşündüm.

Otel merdivenlerinin pirinçleri ateşten eğrilmiş, trabzanlar yanmış, mermerler patlamış, basamaklara yığılmıştı. Odalar, isli duvarlarıyla ürküntü veriyordu. İşte şurada uzanmıştım sırtüstü: Yanmış. Şurada **Asım Ağabey**'le konuşmuştuk: İkisi de yanmışlar. Şurada **Behçet**'le, **Aydoğan**'ı sakinleştirmeye çalışmıştık: Birisi boğuldu, birisi yaralı. Şurada... Şurada... Şurada da **Aziz Nesin**'in çantalarını bulduk!.. Çantalardan birinin içinde, son yapıtının dosyası vardı: "*Onursal Doktor Olmamamın Onuru*"

Uçak gökte süzülürken, acının derinlere sızan kanına karşın, bilincin kabuğu sarılmaya başlamıştı içimde. Bundan sonra ne yapmalıydı aydınlar, demokratlar, ülkenin esenliğini isteyenler, laikler, çağdaş yaşamı özleyenler ne yapmalıydı?

Ovalar, yamaçlar, dağlar dalgalanıyordu aşağılarda: Her birinde bir dostun yüzü...

"Sivas Belgeseli" İçin

Burhan GÜNEL

Sivas'ta yaratıcılığın, üretkenliğinin, dostluğun, dayanışmanın, yaşama sevincinin coşkusu gördüm ilk gün. Sonra ateşi gördüm. Külü ve yakışı gördüm. Ölümü -(sanki)- ilk kez orada gördüm. Karakıyım korkusunu hep duyardım, yobazlığın ne olduğunu (tehlikelerini) bilirdim ama, somut olarak Sivas'ta gördüm. İnsana olan umudum hep diriydi, Sivas'ta bu umudun da yanışını gördüm. Sanatçıların, aydınların bu ülke için lüks olduğunu gördüm.

Ömür boyunca "devlet" tarafından süründürülen, geceyarılarında evinden alınıp götürülen, yarattığı ürünler için kovuşturulan anlı şanlı sanatçılarımızın yangın sırasındaki saflığını, *sosyal demokrat* kadroların yılgınlığını, yanardönerliğini, safdilliğini gördüm.

Karakıyım günlerinden sonraki süreçte, bu olaya "zemin" hazırlayanların kimisinin pişkinliğini, yüzsüzlüğünü, olayı politik yatırma ve "nema"ya çevirme girişimlerini gördüm. Karakıyım günlerinden sonra bile aynı telden çalarak yobazların, gericilerin, çağdışı eğilimlerini yaşamın her alanına yaymaktan çekinmeyen toplulukların ekmeğine yağ süren aydınlar gördüm...

Sivas'tan sonra kendimi, gerçek kimliğimi gördüm. Uykusuz gecelerde, hastane koridorlarında, daktilo başında ülkemin geleceğini düşündüm, umutsuzluğa kapıldım, yaşama sevincimi yitirdim. Daha dipdiriymen, öldüğümü gördüm. Ateşi seçmiş, acılardan geçmiş biri idim ama, Sivas'tan sonra gerçek acıyı da gördüm, ellerimle dokundum acıya, bin kez daha yandım.

Sivas bir örnek. Kafalardaki örümceği her yerde gördüm.

Acılıyım, kaygılıyım, öfkeliyim, yaralıyım... Yine de umudu diri tutmanın, direnci toplumsallaştırmanın gereğine ve zorunluğuna inanıyorum.

***

B. Günel, romancı, öykücü.
1947 yılında Antakya'da doğdu. Ortaöğrenimini Konya Lisesi'nde (1965), yükseköğrenimini Hava Harp Okulu'nda gördü. Hava subayı olarak orduya katıldı. Daha sonra kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. İlk yazıları 70'li yıllarda *Güney*, *Yansıma*, *Varlık*, *Türk Dili*, *Oluşum* dergilerinde yayımlandı. Başlıca yapıtları: *Ökse* (roman, 1972), *Sevgi Bağı* (öyküler 1974), *Umut Zamanı* (roman, 1974), *Yağmurla Giden* (roman 1976), *Başka Bir Yaz* (öyküler, 1980), *Aksayan* (roman, 1980), *Acının Askerleri* (roman, 1981), *Kalanlar ve Gidenler* (roman, 1985), *Ve O Güzel Kadının Çocukları* (1985), *Eski Desenler* (roman, 1986), *Yasak Odası* (roman, 1987), *Bisiklet Günleri* (roman, 1987), *Fayton* (1988), *Evet Aşk* (1990), *Baraka* (1991), *Ateşi Seçtim* (1993). 1985 yılından beri, aylık yazın dergisi *Karşı'yı* yönetiyor.

Sivas Günlüğü

Bugün, 19 Temmuz 1993. İstanbul - Ankara yolunda, "Mavi Tren" deyim. On yedi gündür yaşamakta olduğum kırgınlık, düş kırıklığı, isteksizlik, uykusuzluk, tedirginlik, iştahsızlık biraz azaldı gibi. Ama yüreğimdeki sızının, belleğimde yer eden yıkıntının hiç gitmeyeceğini, kırıklar kaynasa bile izinin her zaman benimle olacağını biliyorum. Bunu bilmek yerindirmiyor, üzmüyor. Ama yaşama sevincimin eksilmesi, giderek hiç kalmaması, ülkemize yönelik iyi duygularımın körelmesi, bilincimin ve direncimin ör-selenmesi tedirginlik, mutsuzluk, acı veriyor.

Yaşamımın bu noktasında (Sivas'taki aydın katliamını yaşadığımız günden beri) sık sık geçmişe ve geleceğe bakıp, nereden gelip nereye gitmekte olduğumuzu belirlemeye çalışıyorum. Yoğun bir sıkıntı ve hemen yanı başındaki "panik", yakamı bırakmıyor.

Sivas'taki ölüm / yangın / sürü / irtica / sorumsuzluk / hayınlık / utanmazlık / çağdışılık / aydın düşmanlığı.... günlerine tanık olun-

Cami önünde biriken şeriatçılar

caya kadar, tam dört kez ölümlerle burun buruna gelmiş bir insanım. Yüzde doksan dokuzluk ölüm olasılıklarıydı bunlar. Bu beşinci dışında, ölmekten hiç korkmadım. Yalnızca, yapmak istediklerimi yapmadan sevdiklerimi bırakıp gitmiş olacağım korkusundan kaynaklanan yazıkların olmayı, yaşamışımıdır ölümden her kurtuluşumda. Ama bu kez öyle değil. Bu kez, ülkem adına korktum ölümden. Ve öncekilerin tersine, kurtulduğum için sevinemedim. Sivas'ta bizi evinde barındıran arkadaş, "Şanslıymışsınız" dediğinde, kırık ve yorgun bir sesle, "Şanslı olup olmadığımız henüz belli değil", demiştim. Kim öldü, kim kaldı, neler oldu, daha neler olacak, hiçbirini bilmiyorduk o sırada.

Arifiye'yi, Doğançay'ı geçtik. Tren, yeşillikler içinde ilerliyor. Ömrümü de alıp götürüyor, yorgun gövdeyi. Ben de yangınımı, sancılarımı taşıyorum gittiğim her yere. Yeni kitabımın sevincini yaşayamadım. Kitaba "Ateşi Seçtim" adını koyarken, kitaplarımın içinde, adıyla bana en çok yakışanın, uyak olanın bu olduğunu düşünüyordum. Yaşamım boyunca hep ateşi seçmişim çünkü. Seçmediğim zamanlarda, durumlarda ise ateş beni seçmişti.

Sivas'ta da öyle oldu, ateş bizi seçti.

Ve soruyorum kendime: *Madımak Oteli*'nde kaldığım halde, neden o saatlerde dışarıdaydım ve neden içerideki arkadaşlarımla, dostlarımla birlikte ben de yanmadım? Bu ölüm bana çok yakışacaktı. Ve yaşadığıma hâlâ sevinemiyorum. Yapacak işlerim olduğunu, bana gereksinme duyan çok sevgili insanlarım olduğunu tabii ki biliyorum; ama yine de böyle düşünmekten kendimi alamıyorum. Üstelik utanıyorum: Bu yıkımdan sonra bir daha uyuyamam, yemek yiyemem, soluk alamam, yürüyemem, yatalak olurum sanısına kapılmışım, hiçbirisi olmadı. Eksik aksak, kırık dökük de olsa kendini sürdürüyor gövde. Bu da bana acı ve utanç veriyor. Yine de bilincim, yüreğim gönendiriyor beni, gövdemin utancını bastırıyor. Yaşamam gerektiğini, direnmem gerektiğini, yaşam içerisindeki asıl savaşımın şimdi başladığını ve bu savaşımı ölünceye kadar sürdürmem gerektiğini düşünüyorum; düşünüyorum ama unutamıyorum onları.

Ölen sanatçıların hemen hepsiyle aynı otobüsteydik Sivas'a giderken.

26 Temmuz

Dün *Devrek*'ten döndüm, "Şenlik"ten. Gece yine uyuyamadım. Yıllardır evdeki yalnızlığımla dostluk kurmuşum ama, *Sivas*'tan beri evde yalnız kalamıyorum, kalırsam da uyuyamıyorum. Geçen hafta, *Devrek*'te yapmayı tasarladığım konuşma için çalıştığım bir gece, saat yirmi dörtten sonraydı, oğullarıma telefon ettim. Telaşlandılar.

(Oysa, çalışacağım için küçük oğlum **Ozan**'ı o gece çağırmamıştım.) Geldiler. Biraz oturduktan sonra gitti büyük oğlum (**Onur**). Küçüğe sarılınca, yanaklarını öpünce, yüzüne bakınca ağlamaklı oluyorum, ama onunla olunca uyuyabiliyorum biraz.

Şimdi gece. Akşamüzeri, iş dönüşünde **Ozan**'ı alıp geldim. Oldukça dinginim. Bu gece uyumak istiyorum artık...

Bugün, yayınevimize **Aydoğan Yavaşlı** çıkıp geldi. Nasıl sarıldım! Ne yapacağımı bilemedim. Kimsenin önünde ağlamak istemiyordum artık, yine tutamadım kendimi. En son **Metin Altıok** için ağlamıştım. Törende yürürken, **Sezen Aksu**'nun söylediği hüznü şarkıyı dinliyorduk. "*Kavaklar, ah kavaklar...*" **Metin**'in şiirinden bestelenmiş bir şarkı. O hüznü sesle yüreğimin dağılışı, un ufak oluşu çakışıyordu; "*ardımdan ıslık çalar*" diyen **Metin**'in "*Kavaklar*"ı ağlatıyordu hepimizi. Eve gelince, kasetteki bu şarkıyı en az on kez dinledim üst üste. **Onur** bulmuş kaseti; istemiştin, getirdi. Şarkıyı dinlerken, **İlhan Büyükcebeci** telefon etti bir ara, *Istanbul*'dan. Sesim bozuldu. Yanımda olmasını, ona sarılmayı ne çok istedim. Gözyaşını aşmalıyım artık, yaşama karışmalıyım; eskisi gibi coşkularım olmalı, öfkelerim, sevinçlerim. "*Ateşi Seç(miş)tim*" , piştin sanıyordum; *Sivas* yangını, *Sivas* acısı daha da pişirdi. Pişmek bir yana, her yanım yanık içinde. Kavruldum. En önemlisi, bilincimdeki yanıklar. Düşündükçe, duygularım öne geçiyor, oysa düşüncenin önde olmasını istiyorum. Ne yapmalıyım? Neler yapmalıyız? Bu karanlığı nasıl deleceğiz?

Onların "devlet"i var, "polis"i var, parası var, silahı var. Bizim yok. Biz sahipsiziz. Kendi kedimize sahip çıkmak için neler yapmalıyız? Soru bu. Yanıtını bulmak istiyorum. Hep beraber aramalıyız bu sorunun yanıtını. Gördüğüm, karşılaştığım dostların çoğu benim gibi. Hâlâ şoktalar. Artık toparlanmalıyız.

Günlüğümün ilk bölümünü trende yazmıştım. (Şimdi başa dönmek istiyorum.) Yazmaya ara verdim. Yazma yeteneğimi de yitirir gibi olmuşum. (**Aydoğan**'ın eşi, *Sivas*'tan sonra okumayı, yazmayı, bazı el becerilerini unutmuş.) Ama yazmalıyım. Bu kara leke, yazıya geçmeli, gelecek kuşaklara kalmalı. *Karşı*'nın

Arif Sağ, telefonla Ankara'yı arıyor

Temmuz - Ağustos birleşik sayısı, tümüyle *Sivas*'ı anlatacak. Bu sayı için yazmalıyım, anlatmalıyım yaşadıklarımızı. En küçük ayrıntılar bile unutulmasın.

"Ah kavaklar, kavaklar..."

"Kapat oğlum artık teybi." Kapatıyor Ozan, yanıma geliyor. Sarılıp öpüyorum. Gözlerime bakarken, onun da gözleri buğulanıyor. Çocuğu üzmem doğru değil. Çalışma masamın önündeki sandalyeye sessizce oturuyorum. Kâğıt kalem. Hep o görüntüler, o sesler, yüzler...

Ali Balkız'la ortağı Rıza Erdoğan'ın lokantası *Kardelen*'den çıkıyoruz topluca. Ali, yolcuları otobüslere yerleştiriyor. Bir aradayız: Nesimi Çimen ve eşi, Aydoğan Yavaşlı ve eşi, Hidayet Karakuş ve eşi, Lütfiye Aydın ve eşi, Prof. Cevat Geray ve eşi, adını bilmediğim bir delikanlıyla oturan Haydar Ünal... Bunlar benim oturduğum koltuktan daha önde oturanlar. Ardımda Erdal Ayrancı ile Uğur Kaynar, onların ardındaki koltukta ise Metin Altıok ile Behçet Aysan var. Ön koltukların birinde oturan fotoğraf sanatçısı Gülnaz Çolak, Ali Balkız ve hangi koltukta oturduğunu anlayamadığım Asaf Koçak, otobüsün içinde dolaşıyorlar. Her an her yerdeler. Arka kapının hemen ardındaki koltukta bir bayan oturuyor, gözüm ısıyor ama bilemiyorum kim olduğunu. Bir ara Lütfiye Aydın beni oraya çağırıyor. (Lütfiye de tüm arkadaşlar gibi şamatanın, neşenin, şakalaşmanın, şarkıların, fıkraların ortasında, öne arkaya gidip geliyor.) Kalkıp gidiyorum yanlarına. O bayan, Demet Işık'mış meğer. Üyesi olduğum Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği'nin Ankara Şubesi Başkanı. Yanaklarım kızarıyor. Derneğin etkinliklerine pek katılamadım. Kendi uğraşlarım tüm zamanımı alıyordu. Bundan söz ediyoruz. Katkım olamadığı için özür diliyorum. Olgunlukla karşılıyor Demet Işık. Bir süre konuşuyoruz, sonra izin isteyip yeri me dönüyorum. Uyumak istiyorum ama olanaksız. Neşe sonsuz. Kimsenin gözünde uyku yok. Ben de katılıyorum şamataya. Yine de olmuyor, bir şeyler eksik kalıyor. Bütün gün içim sıkılmıştı, yola çıkmak içimden gelmemişti. Ama verilmiş sözü önemseydiğimden, yolculuğa katılmışım. *Sivas*'ı görmek istiyordum, *semah* gösterilerini ve şenlikteki etkinlikleri izlemek istiyordum. "*Semah*" nedir, hiç görmemişim, bilmiyordum, öğrenecektim. Düştüm yola.

Üç otobüs, peş peşe gidiyoruz. Çabucak geçen bir yolculuk gecesinin ardından sabah oluyor. Duru bir gökyüzü, dingin bir doğa. Kimileri uyanmış, yanındakiyle konuşuyor, kimileri hâlâ uyumakta. *Sivas* girişinde otobüsler birbirini bekliyor, buluşuyor, *Madımak Oteli*'nin önüne kadar birlikte gidiyoruz. Acıktık. Uykusuzuz. Otelde müşteriler varmış, odaların bazıları boşalmamış. Ali Balkız telaşta. Yakınan yok. Bekliyoruz. Boş olan birkaç odaya yerleştiriliyor

bazılarımız. Henüz odası olmayanların eşyası boş bir odaya konuyor. Yerlerimiz daha sonra belirlenecek. Şimdi çorba içmeye gidiyoruz. Hemen arka sokakta bir lokanta var. "Yemek fişi" mizi otobüse binmeden vermişti **Ali Balkız**, o fişleri kullanacağız. **Demet Işık**, oteldeki yemek salonuna çıktı. Bir kişiyi "idare" edebilirlermiş ama, hepimize kahvaltı veremezlermiş otelde. Resepsiyondaki genç adamlar böyle söylediler. Biz lokantadayız; Prof. **Cevat Geray** ile eşi, **Behçet Aysan**, **Erdal Ayrancı**, **Uğur Kaynar**, aynı masadayız. Yine şakalaşmalar, çorba üzerine görüşler...

Odalarımız belirleniyor. **İlhan Cem Erseven**'le aynı odada kalacağız. Eşyayı odaya bırakıp yıkanmayı tasarlıyorum. Hemen çıkıyorum birinci kata, ama kapı, önümde duvar. İçeride biri şarkı söylüyor. (Sonradan öğrendim, **Asaf Koçak**'mış. O sırada banyodaymış. Ona da aynı odayı vermişler.) Aşağıya iniyorum. Özür diliyorlar. 'Bir yanlışlık' olmuş. Bu kez ikinci kattaki bir odaya çıkıyorum. Tıraş olup yıkanıyorum, giysilerimi değiştiriyorum. Şimdi *Sivas*'a hazırım işte. Aşağıya iniyorum. **Ali Balkız** yine telaşta. Bizi *Kültür Merkezi*'ne götürecek otobüsler başka bir yerde park etmiş. **Balkız**, bir dolmuş buluyor. Biniyorlar. Biz, arkadaki dolmuşu kalıyoruz. **Behçet**'i anımsıyorum, o oda ikinci araçta. Gidiyoruz. Görkemli bir kalabalık var salonda. Bizden biraz sonra **Cahit Külebi**, **Sami Karaören**, **Aziz Nesin**, **Asım Bezirci**, **Zerrin Taşpınar** peş peşe geliyorlar. Uzaktan izliyorum onları. "Semahçı" gençleri anımsıyorum şimdi. Nasıl coşkuluydular. Sıranın dipteki ucunda

Buruciye Medresesi önünde Şenliği izleyenler

oturuyorum, gençler yanımdan geçerek girip çıkıyorlar sahneye / sahneden, sonra yine yanımdan geçip kulise gidiyorlar. Kalbim duracak, kalbim. O gençlere nasıl yanıyorum şimdi. Yazmaya biraz ara vermeliyim. Duraklıyorum. Ara versem ne olacak? İşte **Metin**'in yüzü, **Sezen Aksu**'nun sesi. Masadan kalkıyorum, su içeceğim. Olmadı, yine kanyak içeceğim. (Oğlum TV izliyor. Biraz kitap okudu, bıraktı. Durmaksızın yazan ve hiç konuşmayan babasından hayır yok ona bu akşam. Biliyor.) Eve girer girmez, ilk iş olarak soyunup dökmüştüm, sonra oğluma sütlü neskafe, kendime bir kadeh kan-yak hazırlamıştım. Yüreğimi saran kızgın yangınları kanyakla söndürmeye niyetlenmişim. Kadehi kanyakla doldururken, kulaklarım da o azgın sürünün bağırması yankılanıyor: "*Cumhuriyet Sivas'ta kuruldu, Sivas'ta yıkılacak!*..." Evet, yıkacaklar güzel olan ne varsa, öyle görünüyor.

13 Ağustos, Sabah 04.30

Artık uyuyamıyorum bu evde. *Ankara*'da duramıyorum. *Devrek*'ten sonra *Iskenderun*'a gidip geldim. Dönüşte hastalandım. İyileşir gibi oldum ama, yine hastalandım sonra. Hastalıklar iyi. Belki onlara sığınyorum. Anjin, yüksek ateş yapıyor bende. Her şeyimi unuttuyorum o zaman. Oysa unutmak olanaksız. Yine çıkıyor her şey ortaya. Dün, *Pir Sultan Abdal Dergisi*'nin yeni sayısını gördüm. Albüm gibi. Ölülerimizin fotoğrafları. Onları anlatan yazılar. Zor dayandım, tuttum gözyaşlarımı bu kez. Ama, yayınevimizden eve döndüğümde, yine duvarlar üzerime yürüdü. Bütün gece **Sezen Aksu**'yu dinledim. Bu yazıyı tamamlayamayacağımı biliyorum artık. Ne yazsam eksik kalacak. Anlatamayacağım. Yüreğim kaldırmıyor, elim varmıyor. Ama yine de o son geceyi anlatmayı denemeliyim. Perşembe gününü ve gecesini...

On yedi otuzda panel başladı. Konuşmacılar: **Asım Bezirci**, **Metin Altıok**, **Öner Yağcı**, **Hüseyin Gülkanat**. Yöneten: **Sami Karaören**. **Metin Altıok**'un dinginliğini ve *Pir Sultan* şiirine ilişkin damıtılmış görüşlerini, yorumunu anımsıyorum şimdi. En çok da **Asım Bezirci**'nin coşkusunu anımsıyorum. Sosyalizme ilişkin görüşleriyle, bir ömrün tutarlılığı öne çıkıyordu. Sonradan **Öner** anlattı. **Asım Ağabey**'i sık sık uyarmış (yan yana oturuyorlardı masanın gerisinde): "*Aman ağbi, biraz sakin ol, çok heyecanlanıyorsun...*" **Asım Ağabey** coşkuyla yanıtlıyormuş: "*Görmüyor musun Öner, hâlâ umut var! Şu insanlara bak! Bizi nasıl dinliyorlar, nasıl alkışlıyorlar...*" Evet, görünüyordu o "*umut*"un hâlâ diri olduğu, onun için yaktılar / yaktırdılar *Sivas*'ta *Türkiye*'yi...

Panelden sonra **Demet Işık**'la bir dondurmacıda oturduk. Büfe

gibi bir yer. Masalar yolun kıyısında. Dernekten konuşuyoruz daha çok. Derneği ihmal etmekle neleri kaçırdığımı anlıyorum, ama ben de kendi koşullarımı anlatıyorum **Demet Hanım**'a. Yeni bir iş kurmanın zorluklarını, yayıncılığın/dergiciliğin sıkıntılarını, matbaacılıkta karşılaştığımız sorunları... Akşam oluveriyor. Süt gibi bir akşam bu. Yemeğe gideceğiz şimdi. "Bu kez başka bir yerde yiyelim", diyor **Demet Işık**. Kalkıyoruz. *Madımak Oteli*'ne yakın bir lokanta. Çok temiz görünüyor. Duvarlar aynalarla kaplı. Bizi, ikinci kattaki "aile salonu"na çıkarıyorlar. Yiyeceklerimizi söylüyoruz ve söyleyişi kaldığımız yerden sürdürüyoruz. Sonunda söylüyorum **Demet Işık**'a: "Sizi genel kurulda izlerken soğuk ve yapay bulmuştum. Biraz da kendini beğenmiş... Dernek etkinliklerine katılmayışımda bu izlenimin de etkisi oldu aslında..." Oh, rahatlıyorum. Söyledim sonunda. Gülümsüyor **Demet Işık**, hiç şaşırıyor, kızmıyor, alınmıyor. Son derece rahat görünüyor. Tanıdım onu. Olgun, görmüş geçirmiş bir insan, soyluluk var duruşunda, davranışında, bakışında... Sürdürüyorum: "Ama görüyorum ki, çok sıcak, rahat bir insansınız. Onun için söyleyebildim size o günkü düşündüklerimi." Yine gülümsüyor. "Demek öyle görünüyordum?" diyor. "Hoşuma gitti bu." Karşı çıkıyorum: "Hayır hayır, şimdiki görünüşünüz daha iyi, siz busunuz aslında." Gülümsemesi yüzüne takılıp kaldı. "Benim de dostlarım, insanlarım iyidir, hiç yanıltmazlar beni..." diyor. Sonra, ilginç, renkli yaşamının fonunda, beni *Uzakdoğu*'da, *Amerika* kıtasında, *Avrupa*'da dolaştırıyor. Güzel

anılar, dolu dolu geçirilmiş bir yaşam, iyi yetiştirilmiş çocuklar, her zaman ve her koşulda kararlılıkla savaşım... Daha uzun bir zamanda **Demet Hanım**'la yeniden konuşabilmeyi geçiriyorum içimden, ama bundan söz etmiyorum kendisine. Bir ara saate bakıp, hemen kalkıyoruz. **Asaf Koçak**'ın slayt gösterisi var, ona yetişmeliyiz.

Dışarıda nasıl güzel bir gece... Hâlâ o dinginliği, şurup serinliğini duyuyorum, ürperiyorum. *Buruciye Medresesi*'ndeki gösterinin sonuna yetişebiliyoruz. Geç kaldık. **Asaf**'ın slaytları en başta gösterilmiş. **Gülnaz Çolak**'ın slaytlarını izliyoruz şimdi. **Asaf** yanımızda. **Demet Işık** ve ben

Madımak Oteli'nde yorgun bekleyiş... üsteliyoruz, bir daha göstereyim

Asaf diye. "Ayıp olur", diyor Asaf, "Otelde yapalım bu işi", diyor; sonra, medresenin iç bölümlerinden birinde (kapıya göre sağ çaprazdaki salonda) tezgâhı yeniden kurabileceğini söylüyor. Tam o sırada, Erdal Ayrancı ile kameraman arkadaşları geliyorlar. Slaytların yeniden gösterilmesi gerektiğini, video kaydı yapılacağını söylüyor Erdal Ayrancı. Gösteri yenilenecek. Nasıl seviniyoruz. Demet Işık, Asaf, ben, gülüşüyoruz.

Asaf, Karşı'nın kapağını hiç beğenmediğini, bizim için yeni bir kapak yapacağını söylüyor. Yayınevi simgesini de tasarlamış. Ağzında dolmakalemi ile bir timsah olacakmış. Gülüyorum. "Biz timsah mıyız Asaf?" O da gülüyor: "Ne ilgisi var? Amblem bu..." Ankara'ya döndüğümüzde bu konuyu görüşeceğiz. (Artık hiçbir zaman görüşemeyeceğiz) Slaytlar geçiyor gözlerimin önünden şimdi de, Asaf geçiyor, o serin ve aydınlık Sivas gecesi geçiyor.

Sabah, Buruciye Medresesi'ne gidiyoruz. Kitap imzalayacağız. Görev (etkinlik) sırası bizde. Aziz Nesin, Cahit Külebi, Sami Karaören, Asım Bezirci, Öner Yağcı, Ali Balkız, Zerrin Taşpınar, Behçet Aysan, Uğur Kaynak, *İnsancıl* dergisi grubu (Cengiz Gündoğdu ve arkadaşları), Hidayet Karakuş, Lütfi Kaleli, Battal Pehlivan, Aydoğan Yavaşlı, Zeki Büyüktanır, Ali Yüce, Haydar Ünal, İlhan Cem Erseven, Lütfiye Aydın... Herkes orada. Gülnaz Çolak tek tek dolaşüyor masaları, fotoğraflarımızı çekiyor. Öğleye doğru bir gürültü, boğuşma, itişme oluyor. Telaşlanıyoruz. Aziz Nesin'in çevresindeki kalabalık dağıtılıyor. Aziz Nesin'in koruma polisleriyle birlikte kalkıp gittiğini, imzayı bıraktığını görüyoruz. Tadımız kaçıyor. Sakallının biri laf atmış, bağırıp çağırmış Aziz Nesin'e. Öyle diyorlar. Cuma namazı öncesinde, yavaş yavaş kendini göstermeye başlıyor olaylar. Ama, "devlet var" diyoruz, tınmıyoruz, korurlar bizi nasıl olsa. Buraya kavga etmeye gelmedik. Şenlik için, kültür için, yazın için geldik. Yine de canımız sıkılıyor. "Kalkalım artık" diyoruz kendi kendimize, "gidelim" Zaten kitap imzalatan da yok, Sivaslılar için farkında değiller pek, bunca yazarı bir arada görmekten şaşırılmış olmalılar, dolaşıp bakıyorlar. Hepsi o kadar.

Bitişik masadaki Öner Yağcı yaklaşıyor yanıma. "Ağbi, öğle yemeğinde beraber olalım mı? Sivaslı bir arkadaş, Zeynep'le beni yemeğe götürecektir. İstersen sen de gel." Öner'le epeydir görüşmemiştik, söyleşmemiştik. Seviyoruz, özlüyoruz birbirimizi. Bu bir fırsat, birlikte olacağız. "Tabii gelirim", diyorum. Öner'in eşi Zeynep, az ötemizde gülümsüyor. Kardeşlerim bunlar benim. Zeynep'in o gülüşünü İstanbul'dan, Sinop'tan, Ankara'dan anımsıyorum, değişik yerlerden, değişik zamanlardan kalma. Az sonra, Öner'in Sivaslı arkadaşı geliyor, medreseden çıkıyoruz. Dışarıda bir kaynaşma var. Polisler, sakallı, kem bakışlı birtakım adamlar... Yolumuzu değiştiriyoruz. Bu

arada *Sıvaslı* arkadaşla tanıştırılıyorum. Sonunda arabaya ulaşıyoruz. Önce eve uğranacak, "nevale" alınacak; sonra piknik alanına gideceğiz. *Kültür Merkezi*'nde saat on dört otuzda panel var: "*Medya ve Emperyalizm*". İzlemeyi çok istiyorum. Bir an, gecikeceğiz diye kaygılınsam da geçiştiriyorum; yetişiriz herhalde.

Yetişemiyoruz.

Mangal kömürü bir türlü tutuşmuyor, geciktiriyor bizi. Sonra rakı giriyor araya, bizi gevşetiyor. Havamız çok iyi. Hoş bir yer. Ağaçların altındayız. Kentten sekiz - on kilometre uzaktayız herhalde. Anlaşıldı, bu gidişle panelin sonuna yetişebileceğiz. Sonra da ben, on yedi otobüsüyle *Ankara*'ya döneceğim. Biletimi almıştım. Otele uğrayıp çantamı alacağım, o kadar. Gün, böylece bitecek. *Banaz*'daki etkinliklere katılamayacağım. Oysa görmek isterdim orayı da. Belki gelecek yıl, kimbilir...

Yanılmışım, gün böylece bitmiyor. Her şey yeni başlıyor. Dönüşte, *Kültür Merkezi*'ne gidemiyoruz. Yollar tutulmuş, geçişe izin vermiyorlar. Bir şeyler olmuş ama anlayamıyoruz. Yan yollardan geçip, otele ulaşmayı deniyoruz, yine başaramıyoruz. Bütün yollar tutulmuş. Arabayı uzak bir yerde bırakıp, yürüyerek otelin yakınına varabiliyoruz. Polisler kimseyi geçirmiyor sokağın içine. Karşı kaldırımdaki öfkeli ve saldırgan "güruh" homurdanıyor ve gittikçe çoğalıyor. Hâlâ durumu kavrayabilmiş değilim. Olacakları sezemiyorum. "Otele gideyim, arkadaşlarla vedalaşayım, çantamı alıp çıkarım", diyorum. Saat on altı on beş. "Sen ne yapıyorsun, hemen buradan uzaklaşalım," diyor *Sıvaslı* arkadaşımız. "Baksana, bizden başka herkes onlardan. Biraz daha burada durursak bizi fark edecekler." Çevreye bakıyorum, arkadaşımızın söylediği doğru. "Boyalı kuş"lar gibi, orta yerde kalmışız. Bir yanda polis, öte yanda saldırganlar. "İstersen seni garaja bırakalım," diyor **Öner Yağcı**, "Çantamı sonra aldırırsın." "Bu durumda burayı bırakıp gitmem, kalacağım," diyorum. Başına bir iş gelmesin diye adını yazmaktan çekindiğim *Sıvaslı* arkadaşımız, bizi bir kitapçıya kaçırıyor önce.

A. Bezirci, M. Altıok, B. Aysan,
U. Kaynar (Fotoğraf : Battal Pehlivan)

Oraya gider gitmez, ardımızdan koşa koşa bir delikanlı gelip haber veriyor: "Hemen buradan uzaklaşın, buraya doğru geliyorlar!" Çıkıyoruz kitapçı işliğinden. Ve durumu kavramaya başlıyorum artık. Azgın kalabalığın uğultusu beynimde, yüreğimde korkuya ve öğrenmeye dönüşüyor. Oteldekileri düşünüyorum. Onlar güvenlikte. Polis var, asker var. Bir şey olmaz içeridekilere.

Bir başka yere daha sığınıp dinlendikten sonra, arkadaşımızın arabasıyla yola çıkıp evine ulaşıyoruz. O evi, o geceyi, evdeki, mahalledeki insanları anlatmak isterdim. **Öner**'in, **Zeynep**'in, benim durumumuzu anlatmak isterdim. *Sivas*'ta ölümün kol gezmesini anlatmak isterdim. Zaten herkes biliyor bunları artık. Asıl anlatmam gereken, o ev ile evdeki insanlar. Belki ileride yazarım bir gün, bir biçimde. Ama şimdi değil. Şimdi onlar için korkuyorum. Aslında ülkemizin tamamı için korkuyorum. Bu karanlıklar sürüsü, bu güzel ülkeyi nereye götürecektir? Nasıl durdurulacak bu ilkel güç? Hâlâ onlara "halk" diyebilen *Amerikan* eğitilmiş yöneticilerimizle bu iş nasıl gerçekleştirilecek?

"*Örgütlenmek gerekli*" diyor. Doğru. Ama hangi çatı altında ve nasıl? İlkesizliğin, çıkarıcılığın, ilkelliğin kol gezdiği siyasa alanında, yeni ve sağlıklı bir oluşum nasıl gerçekleştirilecek? Bu soruların yanıtlarını arayacağız, bulacağız; bulmak zorundayız. En başta laiklik ve cumhuriyetin tüm ilkeleri, devrimler korunacak, kollanacak, yaşatılacak. Bunun yolunu yöntemini de bulmak zorundayız, bulacağız, hem de en kısa sürede bulacağız.

Yazın - sanat alanında ise, bu ülkenin vatandaşı, sanatçısı, aydını olarak tüm dünyadan özür diliyorum. Sanat adına en küçük bir uğraşta bulunan tüm insanlarımızdan özür diliyorum. Onlar, bu sürünün kararttığı ülkedeki kır çiçekleridir, aydınlıktır, güneştir. "*Sürü*" adına da özür diliyorum o kır çiçeklerinden. Bu sürüyü adam edemediğimiz, insan sevgisini geçerli kılamadığımız için.

Bireysel olarak da, tüm yazıncılarımızdan, aydınlanma yolunda kavga veren, çaba gösteren tüm insanlarımızdan özür diliyorum. Karanlığın önünde ışığı, kötünün önünde iyiyi, çirkinin önünde güzeli yeterince savunamadığım, yaşama geçiremediğim için.

Umarım, bir arada yaşamak için biraz daha şansımız vardır. Buna inanmayı çok istiyorum. "*Gelin dostlar bir olalım.*" Buna çok, çok gereksinmemiz var. Ölülerimizi "alkışlarla" gömdük, mezarlarını gözyaşlarımızla suladık, bundan sonra çiçeklerimizi soldurmamalıyım hiç olmazsa. *Sivas*'ı unutmamalıyım. Yaralarımızı çiçeklerle saralım.

Bitmeyen bir günlük bu. Şimdilik, ölümün uçurumunda noktayı koyuyorum.

Sivas Olayı Hayvanlıktır!

Cahit KÜLEBİ

Sivas cankırımını büyük bir hayvanlık olarak niteliyorum. Bu, ülkeye yapılabilecek en büyük kötülüktür. Ben Sivas Lisesi'nde okudum. Cumhuriyetin temellerinin atıldığı bu kentle gönül bağım var. Şenlikler için gittiğim Sivas'ta, Karayolları 16. Bölge Müdürlüğü'nün Konukevi'nde kalıyordum. Olaylar başlayınca, yanımdaki arkadaşlarla Madımak Oteli'ne gitmek istedim. Fakat, polisler buna izin vermedi, otele ulaşamadım. Bu yüzden, yangına ilişkin bir tanıklığım da söz konusu değil.

O gün Aziz Nesin'in yaptığı konuşmanın böyle büyük bir cinayete neden olabileceğini düşünemezdim. Orada masum genç kızlar, genç erkekler, üniversite öğrencileri, lise öğrencileri, babalarıyla gelmiş kız çocukları vardı. Akıl alacak şey değildi yapılan. Bu işin arkasında, *Pir Sultan Abdal Şenlikleri* bahane edilerek, Türkiye'ye molla rejimini getirmek gibi hain bir amacın olduğu sonucuna varıyorum.

Bundan 25 - 30 yıl kadar önce, bir genel sayım sırasında, sayım memuru, **Nurullah Ataç**'ı kaydederken, "*Hangi dindensiniz?*" diye sormuş. **Ataç** da "*dinsizim*" yanıtını vermiş. O zaman **Ataç**'la *Türk Dil Kurumu*'nda birlikte çalışıyorduk. **Ataç**'ın bu sözü, ülkede hiçbir tepkiye yol açmadı. 30 yıl önce **Ataç**'ın söylediği sözü şimdi herhangi bir sanatçı söyleyince, kırka yakın günahsız insanımız katledildi. Bu örnek, Türkiye'nin 30 yılda nereden nereye geldiğini göstermiyor mu?

Gördüğüm kadarıyla, Sivas olaylarında sorumlu aranırken, başta Sivas Valisi, çok değerli dostum **Ahmet Karabilgin** olmak üzere, bizim partinin Onursal Genel Başkanı Sayın Prof. Dr. Erdal İnönü suçlanıyor da, 1950'den sonra Türkiye'de *Öğretim Birliği Yasası*'nı çiğneyenler, her yıl yüzlerce imâm - hatip okulu açanlar, Atatürk'ün başarıyla

C. Külebi, ozan. 1917'de Tokat'ın Zile ilçesine bağlı Çelték köyünde doğdu. İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. (1940). Uzun yıllar edebiyat öğretmeni ve Milli Eğitim müfettişliği yaptı. Ekim 1976'dan Haziran 1983'e değin *Türk Dil Kurumu*'nun Genel Yazmanlık görevini yürüttü. İlk şiirleri, Nazmi Cahit imzasıyla *Gençlik* dergisinde çıktı. 1938'de Çeşitli ödüllerin yanı sıra, *Edebiyatçılar Derneği*'nin 1992 yılı *Altın Madalya Onur Ödülü* sahibi. Şiir kitapları: *Adamın Biri* (1946), *Rüzgâr* (1949), *Atatürk Kurtuluş Savaşında* (1952), *Yeşeren Otlar* (1954), *Süt* (1965), *Şiirler* (1969), *Yangın* (1980), *Bütün Şiirleri* (1982), *Şiir Her Zaman* (düz yazılar, 1985), *İçî Sevda Dolu Yolculuk* (1986), *Güz Türk Şiirleri* (1991).

gerçekleştirdiği "Tekke ve Zaviyelerin Kapatılmasına İlişkin Yasa"ya karşı çıkanlar suçlanmıyor. Başta sempatik Bayan Başbakan'ımız üzere, mahalle imamı gibi ağızlarından "Allah" lafını düşürmeyen politikacılar hiç akla gelip eleştirilmiyor.

Bakınız, bir yasayla partilerin, derneklerin hakları ve mal varlıkları geri verildi. Değiştirilmesinin güç olduğu söylenen Anayasa'nın 133. maddesi değiştirilerek, medya vurguncularına kazanç sağlandı. Ama ne yazık ki, onur üyesi olduğum SHP bile, programında vaat ettiği Türk Dil ve Türk Tarih Kurumları'nın kendi özgür çalışmalarına kavuşturulmaları için parmağını oynatmadı.

Sivas cankırımı için başta söylediğimi yineliyorum:

Bu olay, büyük bir hayvanlıktır!

Türkiye'nin geleceği bakımından çok tehlikeli, çok kaygı verici bir gelişmedir.

SAYFA 6

POLİTİKA

Şair Cahit Külebi Sivas katliamını ve sonrasındaki gelişmeleri değerlendirdi 'Nesin'in konuşmasını ben de yapardım'

ANKARA, Aydınlik - Cahit Külebi, gentiler için güttüğü Sivas la Karayolları 16. Bölge Müdürlüğü'nü Konuk Evi'nde kalyonda Kallam günü Madimaki Oteli'ne uğramış ancak Evi'ni bir Sivalı olarak bırakıp arka kademeye "Sivas usulu sade kahve" içirmek istemişti. Ne var ki, istediği gibi bir kahve bulamadı. Bunun üzerine, göçüklüğünden beri öksüzüme gittiği Sivas Kalesi'ne çıkmayı öngördü. Külebi, Sivas Lisesi mezamuru. Bu çocukluğumuzda Sivas Kalesi'ne çıkamazdık. Çünkü kesinlikle saldırgan uğruktuk" diyor.

Külebi ve arkadaşları bu sırada etkinliklerin iptal edildiğini öğreniyorlar. Hemen kente gidiyorlar ancak Madimaki Oteli'ni ulaştıramıyorlar. Polis baskınıyor.

Cahit Külebi, kallam ve sonrasına ilişkin değerlendirmelerini Aydınlik'a anlattı:

Aziz Nesin'e yapıldığı konuşmayı baştan sona kadar büyük bir öksüzle dinledim. Böyle bir konuşmayı ben de yapardım. Böyle bir konuşmanın

Bundan 25 sene kadar önce nüfus sayımı memuru Nurullah Ataç'ı kaydederken, "Diniziz ne?" diye sormuş. Ataç da "Dinsizim" demiş. O zaman Ataç'la Türk Dil Kurumu'nun bürosunda birlikte çalışıyorduk. Buna Türkiye'de hiçbir tepki uyanmadı. Şimdi Ataç'ın söylediği sözü herhangi bir sanatçı söyleyince 40'a yakın insanın öldürülmesi, Türkiye'nin nerelerden gelip, nerelere gitmekte olduğunu gösteriyor.

da böyle büyük bir cinayete neden olacağına aklım ermiyor. İnsan inanmıyor. Bu kadar büyük bir cinayete. Sonra genci ben Aziz Nesin'i kesinlikle suçlu bulmuyorum, ama orada masum genç kızlar, genç erkekler, üniversite öğrencileri, işe öğrencileri, babasıyla gelmiş kız çocukları, bunlara yapılan katliam. Ahıl olacak bir şey değil. Bu olayda, ne yazık ki kişisel olarak, Piri Sultan Abdül İzzetini bahane ederek, ülkemizde katliamlık çıkarmak ve molla rejimini Türkiye'ye getirmek gibi hain bir amacın sonucu olduğu kanısına varıyorum.

Bundan 25 sene kadar önce

nin genel başkanı olan Sayın İsmail, suçlanıyor da, 1950'den sonra Türkiye'de eğitim birliği yasasını çıkarıyorlar, her sene yüzlerce imam hatip okulu açılıyor, Atatürk'un her yaptığı işte olduğu üzere başınıyla gerçekleştirildiği tekke ve zaviyelerin kapatılması yasasına karşı çıkanlar suçlanıyor. Terime-maşallah çok ahıtlı okulların kapatılması yasasını başta vempak bayan Başbakan olmak üzere mahalle imamı gibi ağızlarından "Allah" lafını düşürmeyenler hiç akla getirilmiyor. suçlanıyor. İşte bir de-İsmail, benimyim. Haklarını bir yasayla partilerin, derneklerin hakları ve mal varlıkları geri verildi, değiştirilmesinin güç olduğu söylenen anayasamın 133. maddesi değiştirilerek, medya vurguncularına kazanç sağlandı. Ama ne yazık ki, onur üyesi olduğum SHP bile, programında vaat ettiği Atatürk İnzarından kurulmuş olan Türk Dil ve Türk Tarih Kurumları'nın kendi özgür çalışmalarına kavuşturulmaları için parmağını oynatmıyor.

Cahit Külebi, "1950'den sonra Türkiye'de eğitim birliği yasasını çıkarıyorlar, her sene yüzlerce imam hatip okulu açılıyor, tekke ve zaviyelerin kapatılması yasasına karşı çıkanlar, suçlanıyor. Başta sempatik bayan Başbakan olmak üzere mahalle imamı gibi ağızlarından "Allah" lafını düşürmeyenler hiç akla getirilmiyor." (Fotoğraf: Hamza ŞAHİN)

AYDINLIK, 10 TEMMUZ 1993

Bir Kara Dizinin Önsözü

Lütfiye AYDIN

1991 yılı olmalı. Gönen'deyiz. Bir dolu tanıdık yüz. En çok içimi ısıtan da **Asım Bezirci**. Bir satranç turnuvasına katılmış. Şah'tan ya da piyondan başını kaldırıp, sıcacık, yumuşacık bakıyor. Gülümsüyoruz bin yıllık iki dost gibi. Oysa ikinci karşılaşmamız. İlki, seksenli yılların sonunda İstanbul'da olmuştu. *Ortaköy Kültür Merkezi*'nde, yine Sivaslı bir ozanımızın, **Hasan Hüseyin**'in anma töreninde yan yanaydık. Aynı sırada **Bertan Onaran**'la eşi **Sevil**, **Sıdika Su** ablamız, başkaları... Konuşmacılardan biriyim. O yüzden, sahne gerisinden görüntülere de yabancı değilim. **Sadık Gürbüz** var kuliste, **Bilgesu Erenus**, **Arif Sağ**... **Azime** müthiş telaşlı. Küçücük salon dolmuş, içeri girmek isteyen başkaları, yani binlerce İstanbullu, dışarda kıyameti koparıyor, "*Biz de gireceğiz*" diye... Kapılar zorlanıyor, içeridekiler kurulmuş bir zemberek... Bir kargaşa ya da facia kaçınılmaz nerdeyse. "Sivas gelini" **Azime**'yi sahneye çıkmaya razı ediyorum nasılsa. Bu topluluğu ancak o yatıştırabilir kanısındayım. Gerekirse, aynı izlenince bir başka gün yinelenebilir. Oldukça inandırıcı bir konuşmadan sonra, sözü **Arif Sağ**'a bırakıyor **Azime**. Kimbilir kaç saat sürdü o konser, anımsayamıyorum. Belki de bir anda bitti, bilmiyorum. Öylesine gerginiz. Ancak, **Arif Sağ**'ın üstündeki giysilerin terden sırlıklam olduğunu biliyorum.

İstanbul'da bir faciadan kıl payı kurtulduk.

Sonra Sivas...

Asım Bezirci öldü orada.

Ben, korkunç bedensel yaralarla kurtuldu. İçteki yaralarım, hâlâ kilitli bir kutuda.

Arif Sağ, ağır duygusal yaralarla...

Sivas'a gelmekten son anda vazgeçen **Azime**, hepimizin acısını, tekleyen yüreğine bastırıp, kalp ameliyatını erteledi bu olaydan sonra.

Özetle, herkes payına düşen acıyı aldı. Hem de çok kötü aldı.

Ah Ankara!.. O zifir boyutundaki hava kir-

L. Aydın, öykücü. 1949'da Gaziantep'te doğdu. İzmir - Buca Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümü'nü bitirdi. Edebiyat öğretmenliğinden ayrılarak, radyo ve TV için izlenceler, oyunlar yazmaya başladı. Bellibaşlı sanat dergilerinde öyküleri ve denemeleri yayımlandı. Çeşitli ödüller kazandı. *Madımak Yangını*'ndan ağır yaralı olarak kurtuldu. Öykü kitapları: *İkili Yalnızlık* (1985), *Cemre* (1990), *Senginsemai Bir Ölüm* (1992), *Ölüm Erken Bir Akşamdır* (1994).

liliğinden dolayı kitlesel ölümler beklenen günlerde bile senden söz ederken, adını "kara" diye anamadım. Anlamaların kentiydin. Bir bakıma bizim "sanat başkentimiz"... Her birimiz bir yurt parçasından kopup geldik sana. Bir sevgi ağı ördük kitapçılarında, sokaklarında, lokallerinde... Ek yerlerinde küçük lambacıklar yanan bir sevgi ağı... Birlikte güldük, hüznüledik; yazdıklarımızı, yazmak istediklerimizi paylaşmaya çalıştık. Anlatılmaz güzellikte bir dostluk jargonu oluşturduk: Yaş sırasıyla **Metin Altıok**, **Ali Balkız**, **Zerrin Taşpınar**, ben, **Behçet Aysan**, **Uğur Kaynar**, **Asaf Koçak**; son anda tanıştığım, bir anda yitirdiğim **Erdal Ayrancı**... Öteki yazarlarımız, müzik ustalarımız, semahçı gençlerimiz, tiyatrocularımız; bunların yakınları... 1981 doğumlu **Koray Kaya**'dan, 1967 doğumlu **Muammer Çiçek**'e, yaş ortalaması kızımın yaşına denk düşen çocuklarımız... Aynı ateşte kavruan kardeşler, aynı dumanda boğulan sevdalılar, aynı çığlıkları atan eşler...

Belki de ben hâlâ kötü bir düşteyim. Birileri bunun gerçek olmadığını söylese, hâlâ sızlayan yaralarımaya karşın, inanacağım yaşananların bir düş olduğuna. "Hayır" desinler, "Şu karabasandan uyan artık!"

Yüreğim, aradan geçen yedi aya karşın, şimdi bile tutuşmaya hazır bir kömür. Böylesi bir acıyla yaşamak için, insanın yüreği demirden olmalı oysa.

*Neval Oğan, Hülya Kaderoğlu, İnci Türk, Huriye Özkan,
Carina Thuijs, Serpil Canik, Lütfiye Aydın*

Yasemin - Asuman Sivri, Menekşe - Koray Kaya, Özlem - Nuran Şahin, Huriye - Yeşim Özkan, Handan - Sait Metin kardeşler... Ya morgdan çıkarılan Serdar... Ağabeyi Serkan ölmüş, hastane arkadaşım Serdar, morgun elektrikleri kesildiği için kurtulmuş nasılsa. Ağabeyinin ölümünü müthiş bir suskunlukla karşılayan Serdar... Yalnızca dili tutulduğu için değil, biraz da olanlara inanmadığı için susan... "Deri yüzme teknesi" adını verdiğim küvetten gelen çığlıklarını iştince, kekemeliğimin yerini, dilimin tutulması alırdı, ağlamaya başladım, anımsıyorum. Yanığı benden biraz fazla, bilinci çok kişiden daha açık olan eşim Cafer Can Aydın, 3. derece yanığının acısını unuttur muydu, bilmem. Ancak, öfkesini bir mendil gibi katlar, "Ko, bağırsın Latif" derdi. "Serdar'ın bu çığlıkları, yaşama dönüşün göstergeleri. Ağlamazsa kötü. İşte o zaman ağlayalım biz. Çünkü en kötüsü, Serdar'ın sonsuza değin susması."

Nesimi Çimen'in eşi bu konuda neler düşünür, bilmem. İki çocuğunu birden, yeğenlerini, dostlarını, kardeşlerini, analarını, Hollandalı konukları Carina Cuanna'yı yitirenler...

Böyle bir yazıya başlamayı hiç istemezdim. Ancak, başlangıçları şöyle olabilecek bir dizi oluşturmayı çok isterdim:

"Asım Bezirci ağabeyimi haksızca hırpalayan bir Ankara dergisine yazdığım karşı - yazı üzerine gözleri yaşaran o güzel insanla ilk selamlaşmamız uzaktan, postacının getirdiği mektubu ve iki kitabıyla olsa da, onu yıllar öncesinden, yapıtlarıyla tanırdım." Böyle başlayan bir yazı şöyle bitmezdi:

"Madımak'ta eşimle oynadığı son satrancın kırık taşı hâlâ karşımda, içimi sızlatıyor. Şimdi görmemek için bir yerlere sakladığım, ateşle kavrulduktan nice sonra gelen itafaiyenin sularıyla şişip kabaran 1 Temmuz 1993 imzalı "Pir Sultan" kitabı. Sunu yazısı, biçimiyle de, içeriğiyle de şiirsel:

'Sevgili / Lütfiye / ile / Cafer Can / kardeşlerime

Halkımızın / yüzyıllardır / solmayan / güzel / çiçeği / Pir Sultan'dan / barış / kardeşlik / özgürlük / adalet / dolu / güzel / günlerin / özlemiyle / örülmüş / bir demet'...."

Ya da Metin Altıok için, "Bir gün Veysel Öngören, Metin Altıok, Nebahat bir masada kaynatıyorduk" diye başlamak vardı. Diyelim olmadı; "Eğer kanyak içersen sana da ısmarlarım değişinden hemen sonra, şampanya gibi patlayan kahkahalarımız... Sonra aynı odada, bilinçsizce verdiğimiz yaşam savaşı..."

Behçet Aysan'la sürdüreyim.

Soğuk ama güneşli bir gün, İnkılap Sokağı'ndaki muayenehanesinde açılış kokteyli var. Tam ayrılacağım sırada, aklıma geldikçe hâlâ gülerim: "Bana bak; yedin içtin gidiyorsun. Çok borçlandığını bil. Sana epeyce kartvizit verdim, onları dağıtmayı da sakın unutma!" Hemen yanı başındaki eşi Advıye'nin geniş, candan gülüşü; bizim kahkaha-

larımız... "Merak etme **Behçet**, ilk hastan ben olacağım, söz!"

2 Temmuz'dan sonra, keşke **Behçet**'e gidebilseydim. Psikiyatrik tedaviye fırsat bulabilir miydim, bilmem tabii.

Hey gidi, "Güney Amerika Kürdü" diye şakalaştığım, çok dolaştığı için "karika / turist" adını taktığım **Asaf Koçak!** Bembeyaz gülüşünü; çok desenli, çok renkli gömleklerini, fötrünü, botlarını ti'ye aldığım, eşimin "Bay Sakal" diye takıldığı **Asaf...** Ne güzel olurdu kimbilir!.. Hani yağmurlu bir gün, *Sanat Yapım*'da "Devekuşları" konulu sergin vardı. Onları bant / karikatür yapmayı bile düşünmüştük sergiden çok önce. Çizgiler senden, metinleri yazmak benden... Başlığı belki "A' SAFÇA" olacaktı. Aynı karikatürlerin, *Buruciye*'deki gösterimini anlatmak isterdim sözgelimi. O gece, bir gözüm dialarda; öteki, gözleri senin gözlerine benzeyen evcil kekliklerde. Temmuz ayına karşın şaşılacak kadar üşüyerek gösterimin bitmesini bekliyordum. "Ben daha önce gördüm, sen de Ankara'da görürsün" diyordum eşime. Senden gelebilecek sitemleri bile göze alıp çıktık oradan. Hem keklikleri, hem de senin devekuşlarını bırakıp, otele doğru... Yine yanlış söyledim **Asaf**. Seni *Madımak*'ta bıraktık demeliydim... *Madımak*'ın önünden geçenler, mutlaka bir mızıka sesi duymalı...

Zonguldak'a birlikte imza gününe gittiğimiz **Uğur Kaynar**. Sürekli elinde dolaştırdığı çantasında, "Elyazuları Yayıncılık"ın kitapları, provaları... O çanta da mı yandı yoksa *Madımak*'ta? Değilse, mutlaka

Sivas vahşetinin utanç tablolarından biri...

Hasan Uysal'ın Zonguldak dönüşü yol boyu ürettiği esprilerden, dize arayışlarından birkaçı, çantanın gözlelerinden birine sıkışmıştır.

Ya Erdal Ayrancı!

İlk görüşmemiz telefonla olmuştu, anımsıyorum. Zaten, Sivas öncesi yaşananlar, belleğimde oldukça net. Ancak, bilincimde yangın öncesiyle yangın sürecine ilişkin hiçbir iz yok henüz. Bütün izler bedenimde. Daha doğrusu, 5 Temmuz'a kadar olan yaşantılarım hepten yitik; sonrası kopuk bir filmin kareleri. Erdal Ayrancı'yla bir araya gelişimizin nedeni de, birlikte dokümanter film yapmak içindi. İkinci görüşmemiz, senaryo üzerine. O senaryo, aylar sonra Erdal'ın çantasından çıkmış; karısı Hatice, hüznün bezediği bir yüzle çıkageldi; yangından geçmemişçesine temiz kalmış olan dosyayı uzattı. O film yerine başka filmler çekildi sonra, "Sivas Belgeseli" yerine kara bir film ya da Arabi dizi. Prodüksiyon öyle kötü ki, Brezilya dizilerinden bin beter. Hâlâ gösterimde üstelik. Hâlâ, her kesimden yığınla seyircisi var bu korkunç yapımın.

Bu yazı, sonu gelmez kapkara bir dizinin önsözü olsun. Yazmakla bitecek gibi de değil. Tam noktayı koyacağım sırada, ATVde bir duyuru. Ana haber bülteninde, "Sivas Olaylarında Gizli Kalmış Görüntüler" varmış.

Bir saat sonra gizli (!) görüntüleri izleyeceğim. Bugüne değin hiçbirine bakmamıştım oysa. Yine de soruyorum: "Sivas olaylarında gizli bir şey kaldı mı ki?" diye...

Lütfiye Aydın ve Zerrin Taşpınar,
Madımak'ta semahçı gençlerle
(Fotoğraf: Battal Pehlivan)

İnsana saygıyı dilinden düşürmeyenler... Kimin inancı ne kadardır! Bunun yanıtını çoğu kez insanın kendisi bile bilmez. Ayrıca nedir inanç! Sınırları nerede başlar, nerede biter? Dahası, kim kimi ne adına öldürür? Bu hakkı kendisinde nasıl bulur?

Ha, bir de Burhan Günel'in kitabı var bende. Madımak'ta yanmış bir kitap. Orada imzalanmış. Kitabın adı "Ateşi Seçtim".

En iyisi, sözü Yunus'ça bitirmek; küçük bir değişiklikle:

"Hamdık, piş(me)dik, yandık."

Sivas 1993: Türkiye'nin Acısı

Öner YAĞCI

Bu toprakların yazgısıdır, hep karanlıkla boğuşmuştur aydınlık güçler.

Savaşlar, katliamlar, kırımlar, zulümler yaşamışızdır. Yakılmışız, yağmalanmışız, işkenceler görmüşüz, zıندانlara doldurulmuşuzdur, özgürlük istiyoruz diye.

Yenilgiler, hainlikler hüznün katmıştır yaşamımıza, ama umutsuzluğu hiç yakıştıramamışızdır kendime.

1923'te, "*Karanlıklar İmparatorluğu*"nun saltanatını, hilafetini yerle bir edince, hak ettiğimiz sevince kavuşmuşuz sanmışız. Bırakmamışlar ki tutuşalım özgürlükle, çağdaşlıkla, aydınlıkla el ele. Hep saldırıda olmuşlar o günden beri. Zayıf anımızı kollamışlar, direncimizin uyumasını beklemişler. Çağdaşlığa ve aydınlığa doğru atılan adımların, emeğin yüceltilmesiyle, toplumsal adaletin ve eşitliğin sağlanmasıyla, barışın taçlanmasıyla, demokrasinin gerçekleştirilmesiyle insanın zafetine dönüşeceği inancımızı hep ezmeye çalışmışlar. Ha tutuyoruz derken, uzaklaşmış bizden bu düşlerimiz. Aydınlığı tutmaya çalıştıkça kırılmışız.

1993'e, cumhuriyetin 70. yılına bu saşışım la girdik.

1993'ün daha ilk ayında, ülkemizi karanlıklara sürüklemeyi amaçlayan güçlerin önemli bir kazanımı olan "*24 Ocak Kararları*"nın yıldönümünde Uğur Mumcu öldürüldü. Bu öldürüm, karanlık dalganın iyice yükseldiğini, güçlendiğini gösterdi bize. Çağdaşlığın, cumhuriyetin, laikliğin, aydınlığın düşmanlarının, üstelik ne yazık ki cumhuriyetten beslene beslene canavarlaştıklarının önemli bir adımıydı bu.

Canavarlık yetmemiş olmalıydı ki, 2 Temmuz'da Sivas'ta insan kırımı, aydın katliamı yaşadık. Kara güçlerin bayrağı gölgeledi yaşamımızı.

Acıyı ve utancı yaşadık. Acıyı yaşadık, şenliğimizi ölümlerle dondurdular. Utancı

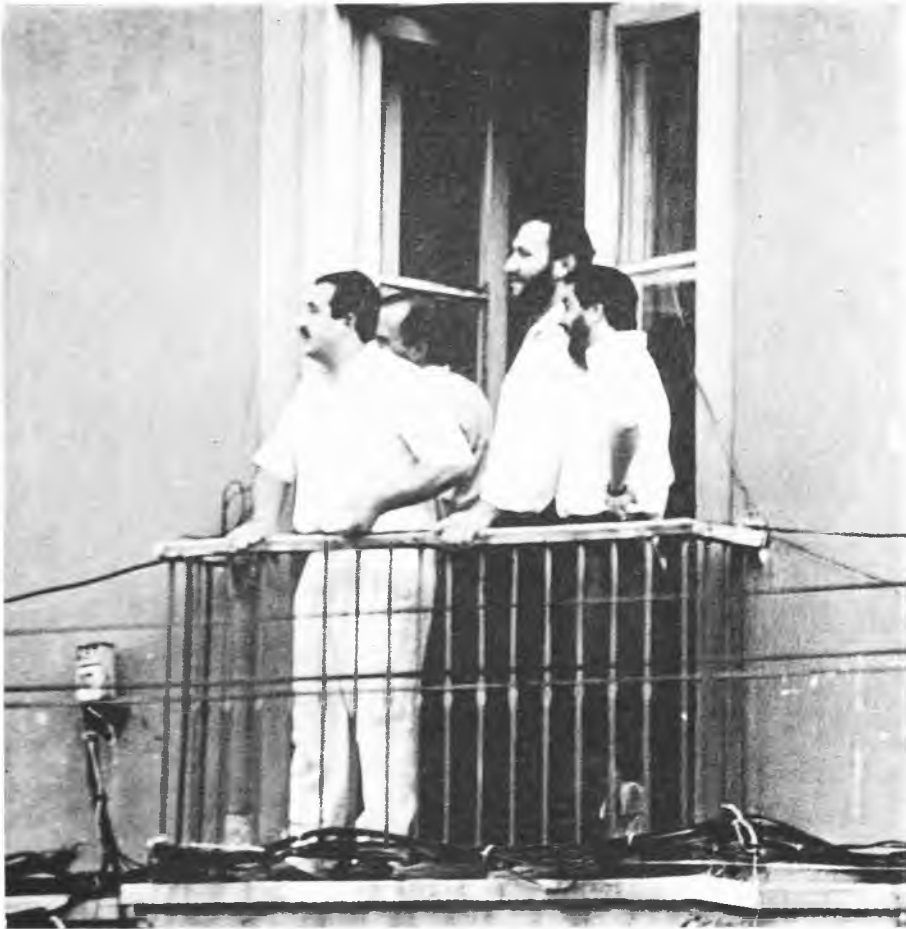
Ö. Yağcı, romancı. 1951'de Zile'de doğdu. Ortaöğrenimini Tokat Öğretmen Okulu'nda tamamladıktan sonra, Gazi Eğitim Enstitüsü'nün Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1975). TÖB - DER Merkez Yürütme Kurulu'nda çalıştı. 12 Eylül sonrası, çeşitli cezavlelerinde beş yıl tutuklu kaldı. Başlıca yapıtları: *Kardelen* (1986), *Turnalar* (1987), *Gökyüzüne Akan İrmak* (1989). Ayrıca, *Nâzım'dan Armağan* (1990), *Fedailer Mangası / Rifat İlgaz'ın 40 Kuşacağı Anıları* (1993) ve *Şükran Kurdakul* (1994) adlı derlemeleri var.

yaşadık, cumhuriyetin temelinin atıldığı kentte, cumhuriyetin du-manlarla boğulduğunun tanıklığı düştü payımıza. Kimi dostumuza, abimize, ablamıza, kardeşimize de ateş düştü pay olarak. Yandık, ka-ranlık bir yangının ateşiyle.

Özü buydu Sivas yangınının. İnsan yakmaya varan vahşet, ka-ranlığın düzeninin habercisiydi. Kültür deyince silaha sarılan anlayışın, 20. yüzyıl Türkiyesi'ndeki maskelenmiş yüzüydü. Ne de-nirdi, bir devletin, kendi yurttaşının yanmasını seyretmesine?

Bilimin ve sanatın aydınlığının, barışın, kardeşliğin, özgürlüğün katledilmesidir, 2 Temmuz 1993'te Sivas'ta yaşanan Başka ne midir? Devletten de gıdalanın şeriat, artık vicdanları kışkırtmaya başlamıştır. Cumhuriyetçilerin, laiklerin, aydınlıkçıların yaşama hakkı tehlikededir; "can" tehdit altındadır. Devlet, kendisine -kendi

Belediye balkonundan olayları gülerak seyreden çember sakallılar

bakanlığının desteklediği etkinliğe, kendi bakanlığının diktiği heykele, kendisini kuran **Mustafa Kemal**'in büstüne, kendisi temsilcisi olan valinin konağına- sahip çıkamaz bir durumdadır ve bu duruma kendi çabasıyla, özellikle 1950'lerle birlikte izlediği "dine dönük" politikayla gelmiştir. Şeriatın "kuvveden fiile geçmesi" bir ayaklanma denemesi olan bu katliamcıları "halk" tanımlamasıyla hoş gören politikacıları, tarih ve aydınlık bağışlamayacaktır.

Toprağımız karanlığa, şeriata, faşizme layık değildir. Aydınlık gelmeli toprağımıza, gelmek zorunda, gelecek...

Yangın sonrası Madımak Oteli

Sivas Toplu Öldürümü

Ali YÜCE

YETENEK YETMEZLİĞİ

*Ben ilkokulda okurken
Büyüyünce ne olacaksın
Diye sormuş öğretmenim
Polis olacam demişim
Jandarma olacam ben
Halkı dövenleri dövmek
Sövenlere sövmek için*

*Biraz büyüyünce
Vazgeçmişim polis olmaktan
Jandarma olmaktan ben
Politikacı olacam demişim
Yalancı dolancı madrabaz
Din tüccarı olacam ben
Kan içici olacam demişim
Dersi bırakıp kaçmış öğretmenim*

*Yeteneğim yetmeyince
Bunlardan da vazgeçmişim
İnsanın insanı benzin döküp
Diri diri yaktığı büyük bir ülkede
Küçük bir şair olmuşum ben
Sözcükler aplatmışım şiirlerimde
Gülü düşleye düşleye bir ömür
Dikenler koklamışım*

I.

A. Yüce, ozan. 1929 yılında, Hatay'ın Yayladağı ilçesine bağlı Hisarcık köyünde doğdu. Ortaöğrenimini Düziçi Köy Enstitüsü'nde, yükseköğrenimini Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü İngilizce Bölümü'nde tamamladı. *Yücel, Pazar Postası, Yeditepe, Türk Dili, Soyut* dergilerinde yayımladığı şiirlerle tanındı. Öğretmenlikten emekli. Başlıca yapıtları: *Bo-yundan Utan Darağacı* (1976), *Halk Çağı* (1980), *Ortadoğu Şiirleri* (1983), *Şiir Sıcağı* (1984), *Antakya Çarşıları* (1986), *Şiir Tufanı* (1989), *Taş Tanrılar* (1990), *Asılacak Kitap* (1991), *Yunus-lama* (1992) Ayrıca, *Şeytanistan* (1976) adlı bir de romanı var.

Sivas'a, *Pir Sultan Abdal Kültür Derneği*'nin çağrılısı olarak eşimle birlikte gittim. Birinci gün (1 Temmuz 1993) öğleye dek, *Kültür Merkezi*'ndeki etkinlikleri izledik. Konuşmalar, söyleşiler yapıldı. *Pir Sultan Abdal*'ın şiirlerinden uyarlanmış türküler, semah gösterileri sunuldu. Bu düzeyli ve kaliteli etkinlikleri halk, büyük bir ilgiyle izledi. Gerçek bir kültür şöleninin tadını çıkardık.

Öğleden sonra, tarihi *Buruciye Medrese-si*'nin avlusunda kitaplarımızı imzaladık, okurlarla tanışıp söyleştik. Çeşitli yörelerden gelen sanatçı dostlarla kucaklaşıp özlem girdik.

İkinci gün (2 Temmuz 1993) öğleye dek, gene sürdürdük kitap imzalamayı. Öğleden sonra saat 12.30'da *Arif Sağ*'ın konserine gide-

cektik. Saat 13 00'te *Cumhuriyet Lokantası*'nda yemeklerimizi yedikten sonra *Madımak Otel*'ne gittik. Biz birkaç arkadaş lobide otururken, birkaç arkadaş daha geldi. Caddede laiklik karşıtı gösteri yürüyüşü yapıldığını söylediler. Huzurumuz kaçtı. Ama herhalde uzun sürmez, yürüyüş bittikten sonra konseri dinlemeye gideriz dedik. **Arif Sağ**, telefonun başında, durumu Ankara'ya, hükümet ve devlet yetkililerine bildiriyordu. Her türlü önlemin alındığını söylüyorlarmış. Güvenlik altındaymışız. Üst katlara, odalarımıza çıktık. Pencereyi açıp dışarıya baktık **Nimet**'le. Caddeyi ve kalabalığı zor görüyorduk. Ama gürültüleri, sloganları duyuluyordu:

"Allahu ekber! Şeriat gelecek, laiklik gidecek. Sivas, Aziz'e (Nesin) mezar olacak! Cumhuriyet burada kuruldu, burada yıkılacak! Vali istifa!"

Kapattık pencereyi, oturduk. Sloganlar, bağırıp çağırımlar giderek artıyordu. Bir daha açtık pencereyi, dışarı baktık. Göstericiler otele yönelmişlerdi! Otele saldırırlarsa ne yapardık? Pencereyi bir kapatıp bir açıyorduk. Bir baktım, otelin önünde bir sıra silahlı asker. *"Bak"*, dedim **Nimet**'e. *"Askerler önlem almış, korkmamıza gerek yok."* Ama daha beş dakika geçmeden, askerler yok oldular. Yürüyüş bitti mi ki? Ne bitmesi, gittikçe azgınllaşıyordu. Saat 14.00 olmuştu. Aşağı indik. Lobinin telefonunda **Arif Sağ**, hâlâ çırpınıyordu. *"Durumumuz çok kritik, ölümle karşı karşıyayız..."* *"Korkmayın, her türlü önlem alınmıştır"* diye yineliyormuş yetkililer.

Bir daha çıktık yukarı. Herkes tedirgindi. Gösteri yürüyüşünün çığırından çıktığını, saldırıya dönüştüğünü söylüyorlardı. Biraz sonra pencerelere taşlar, kiremitler, beton kalıpları yağmaya başladı. Oda-

Asım Bezirci, imza gününde. (Sol baştaki, Sivas'ta öldürülen Yasemin Sivri)

larımızdan çıktık. Koridorlarda, merdiven başlarında toplandık. Dışarıda kıyamet kopuyordu. Bir şu yana, bir bu yana gidip geliyor, çaresizlik içinde bocalıyorduk. Aşağıdan "paaat! küüüt!" sesleri, bağırılmalar geliyordu. Merdiven başından birkaç basamak aşağı indik. İçerdeki gençler, giriş kapısının arkasına bir masayı yatırarak barikat yapmışlardı. Dışarıdaki saldırganlar, kudurmuş gibi bağırarak, kapıyı kırıp içeri girmeye çalışıyorlardı. Kapı ha kırıldı, ha kırılacaktı. Küfürler, tehditler birbirine karışıyordu. Sanki aynı ulusun çocukları değil de iki ezeli düşmanın askerleri çarpışıyordu. Ne olmuştu insanımıza böyle? Çarpışma gittikçe şiddetleniyor, azgınların sayısı artıyordu. Gençler, bir ara şöyle seslendiler bizlere: "Yaşlılarla çocuklar yukarıya çıksın!" Sözcüklerle anlatılamayacak bir özveri örneği idi bu. Anımsadıkça, gözlerim dolu dolu oluyor.

Otelin bütün camları kırılmış, odalarımızın içi taş, beton ve kiremitlerle dolmuştu. Yüzde yüz bir ölüm kalım boğuşması için arkadaşlar silahlanıyordu. Ellerinde masa ya da sandalye ayağı, küllük ya da parmaklık demiri gibi şeyler. Benim elime de kurşunkalem kalınlığında bir çıta verdiler. Bununla mı koruyacaktım kendimi! Şöyle baktım, baktım çıtaya. Ben baktıkça daha da inceldi, kibrit çöpü gibi oldu çıta. Bu, değil bir mağara saldırganını, bir serçeyi bile incitmezdi. Atıverdim onu yere. Bir pıt sesi bile çıkarmadı.

Daha iyi bir silah için bakınırken, aşağıdan korkunç bağırtılar geldi. Birkaç basamak aşağı indik. Gençler, "Gelmeyin, gelmeyin!" diye seslendiler. Geri döndük. Ejderha dili gibi alevlerle kara duman birbirine dolanarak, merdiven boşluğundan yukarı geliyordu. Tam o anda elektrikler kesildi. Koyu karanlıkta zehirli dumanların içinde kaldık. Nereye gittiğimizi bilmeden, karanlığın içinde amaçsız koşuşup duruyorduk. Ne birbirimizi, ne de çevremizi görebiliyorduk. Karanlığın denizaltısı gibi yüzüyorduk. Bir elimde Nimet'in eli, öteki elimi karanlıkta yüzdürerek başka bir el arıyordum, bulamıyordum. Herkes kendi canının derdine düşmüştü. Yön duygumuzu yitirmiştik. Bir ara Arif Sağ'ın kolu geldi elimе. Yapıştım, bırakmadım. Biraz sonra yitirdik Arif'i. Bir kulak geliyor elime, sonra bir burun geliyor, bir ceket eteği. İşte bir kol daha, ve tanıdık bir ses. Kimsin? "Ben Ali Balkız", diyor. "Ali, bizi bırakma" diyor Nimet. Ali'nin kolunu bırakmadan yüzüyoruz ölüm karanlığında. Ölümün kokuları boğazımıza doluyor. Ölmemiz dakika değil, saniye işi. Kirli bir parıltı! Bir pencere camı! Nasıl kalmış kırılmadan! Haydar Ünal, çıplak dirseğiyle bir vuruşta kırıyor camı. İçeriye giren bir avuç hava, hepimizi diriltiyor. Doğdum doğalı beni yaşatan havanın değerini ancak şimdi, 65 yaşında anlıyorum. Düşünmeye zaman yok. Ölüm arkamızdan geliyor. Camı kırılan pencereden dışarıya, boşluğa atıyoruz kendimizi. Önce Nimet'i atıyoruz, sonra beni atıyor çocuklar. İki apatmanın arasındaki boşlukta bir tutya tabakasının

üzerine düşüyoruz. Ayakkabılar, çantalar, paralar, kolyeler, bilezikler filan düşüyor. Hiçbir şeyi düşünemiyoruz. Mal, canın yongası değil o anda.

Karşı bloğun balkonundan içeri gireceğiz. Ama balkonda iki genç, ellerindeki kalın sopaları sallayarak, ağza alınmayacak küfürleri savurarak bizi tehdit ediyorlar: "*Gidin, geldiğiniz yere gidin. Orada gebe- rin! Siz burayı ne santıyorsunuz!*" Tam bu anda, "*bataklıkta bir gül*" örneği, elinde telsiziyle genç bir komiser beliriveriyor yanımızda. O gençleri uzaklaştırıyor. Onlardan daha yaşlı biriyle komiser, bizi karşıya geçiriyorlar. İçeri girince, buranın *Büyük Birlik Partisi* olduğunu anlıyoruz. "*Oturun, ayakta durmayın!*" diyor komiser. Elektrikleri söndürüyor. Burada bir saat kadar kaldıktan sonra, sessizce bir polis aracına bindirilip, Emniyet Müdürlüğü'ne götürülüyoruz.

Dördüncü kata çıkarıyorlar bizi. Şu uyarıyı hâlâ işitir gibiyim: "*Konuşmayın! Elektrikleri söndürün! Sonra siz de gidersiniz, biz de!*" Bu uyarı, herhangi bir mekânda değil, devletin Emniyet Müdürlüğü'nde yapılıyor. Neyi gösterir bu? Cumhuriyeti yıkma provasının ve tehlikenin boyutlarını... *Madımak Oteli*'nden karşı bloğa geçmemize yardım eden komiserin adının Mehmet olduğunu öğreniyoruz. Emniyet görevlilerinin dinlenme salonunda, saat birlere dek bizi bekliyor. Öteki görevliler bir geliyor, bir gidiyor, ama **Mehmet Komiser** hiç ayrılmıyor başımızdan. Kimi arkadaşları ona, "*Bunların nesini kurtarıyorsun, bırak gebersinler!*" demiş. Sokaklardan gürültü patırtı kesilinceye dek bekliyor bizi. Teşekkürle, minnet duymakla filan nasıl ödenir bu dürüstlük, bu görev bilinci?

Bütün gece, gözlerimiz duvardaki televizyonda. Kimler öldü, kimler kaldı? Ölenlerin sayısı her an değişiyor. Kendi kurtulup da gül gibi kızını ya da oğlunu kurtaramayanlar var. Başkasının çocuğunu kurtarıp da kendi çocuğunu kurtaramayanlar var. İçinde buldukları durumu anlatabilecek sözcük bulmak zor. Sivas'tan döndükten sonra, sevgili kardeşim **Hidayet Karakuş**'tan mektup aldım. Ona, "*Siz niye kurtuldunuz?*" diye sitem edenler olmuş... Evet, yanarak ölenlerin ve hastaneye kaldırılanların sayısı her an değişiyor. Gözlerimiz, her an duvardaki ekranda. Ve işte devlet ve hükümet yetkililerinin resmi açıklamaları: Ağır kışkırtma sonucu gösteriler düzenlenmiş, göstericiler *Madımak Oteli*'ni ateşe vermiş. Yangın sonucu otelde can kaybı varmış. Paniğe gerek yokmuş, devlet her türlü önlemi almışmış. Çok şükür, otelin çevresindeki vatandaşların burnu bile kanamamış... Saldırganların diri diri yaktığı aydınlar, gül gibi gençler "vatandaş" değil demek. Oldu olacak, yakma eylemine siz de katılsaydınız bari!...

"*Her türlü önlem alınmıştır*" diyen önlemciler, 37 kişi diri diri yakılarak öldürüldükten, hastane yaralılarla dolduktan sonra, ertesi gün öğleye doğru, hepimizin ödediği vergilerle alınmış lüks arabaları

ve cici giysileriyle acımızı "kutlamaya" geldiler. Bize "geçmiş olsun" diyeceklerine, yobazlara, "Gazanız mübarek olsun!" deselerdi, daha çok yakıştırdı kendilerine.

II.

Sivas toplu öldürümü, 2 Temmuz 1993'te birdenbire oluşmuş bir olay değil, laik Türkiye Cumhuriyeti'ni yıkararak, yerine şeriat devleti kurmak için kırk yıl önce başlatılan bir sürecin, oy bezirgânlarının sağladığı devlet desteğiyle ulaştığı aşamayı gösteren bir vahşet ve utanç tablosudur. Özünde, bu bir "Sivas olayı" değil, "Türkiye olayı"dır. Sivas'ta şeriatçı yobazlar, kendilerini sınamışlar, laik Cumhuriyeti yıkmak için çok önemli bir prova yapmışlardır. 33 aydının ve sanatçının, gül gibi gençlerin, dünyanın gözü önünde yakıldığı, insanım diyen herkesin acılara boğulduğu bu olayda, hükümet ve devlet yetkilileri, ölüm çığlıklarına ilgisiz ve duyarsız kalmışlardır. Devlet adımıyla on dakikada ulaşabilecekleri Sivas'a, salyangoz adımıyla 24 saatte gelebilmişlerdir. Bırakın mağara çağı saldırganlarını kınamayı, küçük bir sitemcik bile etmeye dilleri varmamıştır.

Bu nasıl bir devlet ki, radyo ve televizyonunda **Pir Sultan Abdal**'ın türkülerinin yayınlanmadığı gün yoktur. **Pir Sultan Abdal** kültürü, bir mozaik kültür olmaktan çıkmış, hepimizin estetik beğenisinde erimiş, ortak bir kültür olmuştur. Peki, bu nasıl bir devlet ki, **Pir Sultan** adına düzenlenen kültür etkinliklerine yapılan mağara çağı saldırılarına duyarsız kalır? Bir toplu iğne başı kadar yerde var olduğu söylenen devlet, niçin Sivas'ta yoktu? Sivas ilimiz, bir toplu iğne başından daha mı küçüktür acaba? O mağara çağı saldırganları, eğer diri diri yaktıkları güzel insanları tanısalar, onlardaki kültür ve güzellikten birazcık pay almış olsalar, kesinlikle yakmazlardı onları. Onları tanıyamazlardı, çünkü onlarla aralarına kara ve kalın bir bilisizlik (cehalet) duvarı örülmüştür. Bu duvarın temeli 1950'lerde, Türkiye Cumhuriyeti'nin "eğitim birliği"ne son verilerek atılmıştır. Bu ülke insanını iki ayrı kampa ayırıp birbirine yabancılaştırma ve birbirini kırdırma süreci böyle başlatılmıştır.

Bugün din eğitimi görünümü altında, dinin kutsallığının ardına saklanarak, milyonlarca yoksul halk çocuğunun beynine laik cumhuriyete ve çağdaş düşünceye karşı kin ve nefret şırınga edilmektedir. Bu kin şırıngacılığı, devletin koruması (sözde kontrolü) altında yapılmaktadır. Söyler misiniz, devlet, her sabah cumhuriyeti yıkıp şeriat düzenini getirmek için çocuklara ettirilen yeminleri ne zaman kontrol etmiştir ve ne yapmıştır? Belirli günlerde, sırtlarında kuyruklu ceket, **Atatürk**'ün kabrine çelenk koyup saygı duruşunda bulunarak özel defteri imzalayan, "laiklik ilke ve inkılap bekçileri" kimi kandırıyorlar acaba? Bu nasıl laik devlet ki, onu yıkıp, yerine şeriat

düzeni getireceklerini koro halinde açık açık söyleyenleri, ulusal bütçeden ayırdığı büyük paralarla besler? Ve gene bu nasıl demokratik hukuk devleti ki, demokrasinin nimetlerinden yararlanarak demokrasiyi ortadan kaldıranların sırtını sıvazlar? Dünyada hiçbir ulusa nasip olmayan, bize özgü bir buluş mu bu? Övünsek mi, bilmem ki?

Şu anda şeriatçı takımının devlet desteğine de gereksinimi kalmamıştır. Tarikatlarıyla, vakıflarıyla, bankalarıyla, holdingleriyle, "cihat" ordularıyla, yabancı şeriatçı devletlerin parasal ve örgütsel destekleriyle, devletin kilit noktalarına yerleştirdikleri "milletvekili" görünümlü militanlarıyla, laik cumhuriyeti yıkma hedefine doğru pervasızca ilerlemektedirler.

Umalım ve dileyelim ki, bu güzel toprağın güzel insanları, önlerine kurulan bu kara tuzağa düşmesinler; önlerine örülen bu duvarı yıkarak, daha büyük acılara uğramadan aydınlığa çıkabilsinler. Bu halk, bir gün bu ikiyüzlü oy bezirgânlarına şöyle sorular soramaz mı dersiniz:

"Beyler, bizim çocuklarımız için açtığınızı övüne şişine söylediğiniz bu ötedünya okullarına niçin kendi çocuklarınızı göndermiyorsunuz? Bizlere cömertçe dağıttığınız bu manevi nimetlerden ve değerlerden niçin birazcık da kendinize ayırmıyorsunuz? Bu ne cömertlik, bu ne insanseverlik böyle?" **Atatürk**'ün deyimiyile *"din oyuncuları"*, bu sorulara ne yanıt verirler acaba? Halk bu soruları sormaya başladı mı, oyun bitmiş demektir. Halk bu soruları ne zaman sorar bilmem.

İngiliz eleştirmen **Terry Eagleton**, *"Edebiyat Kuramı"* adlı kitabını şöyle bitiriyor:

"Biz aslanın, aslan terbiyecisinden daha kuvvetli olduğunu biliyoruz. Aslan terbiyecisi de bilir bunu. Sorun, bunu aslanın bilmesidir."

Sivas'ta "Hicret Koşusu" ile Pir Sultan afişleri yan yanaydı...

Artık Hiçbir Şey Eskisi Gibi Olmayacak

Zerrin TAŞPINAR

Tanıdığım ve sevdiğim kişilerin kentiydi Sivas. Görmeden benimsediğim, bir gün sokaklarında dolaşacağımı düşlediğim bir kent... Sıvaslılar iyidir, merttir, güvenilir insanlardır gibi bir önyargım vardı üstelik.

Pir Sultan Şenlikleri'ne giderken, çeşitli etkinliklerle dolu 4 gün geçireceğimi, arkadaşlarımla birlikte olmanın sevincini yaşayacağımı, Ankara dışındaki kentlerden gelecek edebiyatçılarla buluşmaktan mutluluk duyacağımı düşünüyordum.

Aziz Nesin'e bir saldırı olasılığından kaygılanıyordum elbette. Bu saldırının nasıl ve ne şekilde olabileceğini ölçüp biçiyordum kendi kendime... Şimdi gülümsüyorum. Kötülüğün, şiddetin boyutları hakkında ne kadar masum düşüncelerim varmış meğer! İzleyicilerin arasına sızan birkaç radikal dincinin olabileceğini ve **Aziz Nesin**'in konuşması sırasında sözlü saldırıya uğrayabileceğini, salonda bir kargaşa yaratılabileceğini, en kötü olasılıkla bir şey fırlatılabileceğini düşünüyordum... Kültür Bakanlığı destekli, bakanın, valinin katılacağı bir etkinlikte daha fazla ne olabilirdi? İlk gün, salondaki dinleyiciyi, **Aziz Nesin**'e gösterilen sevgiyi görünce kaygılarım hafifledi. Yalnızca, *Kültür Merkezi*'ne ya da başka yere giderken, yani yolda, sokakta incitebilir korkusu kaldı içimde.

Olay gününü anlattım... Yazıldı, söylendi, tartışıldı... Saatler süren bir kuşatma... Bizi kurtarmaya geldiler, gelecekler beklentisi... Taşlar, cam kırıkları... Taşlar... İsbet şansımız çok fazla olduğu için belki de, düştükleri yerden alıp, onlara fırlatmadığımız taşlar... Bari-katta saldırıları püskürten arkadaşlarımız... Konuklarını korumaya çalışanlar... **Ali Balkız, Murtaza Demir, Rıza Aydoğmuş, Kamber Çakır, Komiser Mehmet, Erdal Ayrancı**... Onlar olmasa, çok önceden girerlerdi otele saldırganlar... Dövülerek, yerlerde sürüklenerek öldürülürdük. Buna inanıyorum... Ama **Erdal Ayrancı**'nın ölümüne inanamıyorum...

Z. Taşpınar, ozan. 1947'de Ankara'da doğdu. Yenimahalle Kız Lisesi'ni bitirdi. Babasının harita subayı olması dolayısıyla çocukluğu Anadolu'da geçti. 60'lı yıllarda şiir yazmaya başladı. Ankara Radyosu-na eğitim izlenceleri hazırladı. Şu sıralar, TRT-2'deki "Akşama Doğru" ve "Yaşamın Sanat" izlencelerinde metin yazarlığı yapıyor. Yapıtları: *Bir Ardıç Kuşuyum Ben* (1992), *Anılarda Şimdi* (1994). Danimarkalı ozan *Eric Stinus*'tan bir de şiir çevirisi var. (1989).

Barikata inip baktığım zaman, herkese bir şey olsa bile o kurtulur gibi gelmişti bana...

Otelin içinde, birlikte olmaktan sıkıntı duyduğum, yalnız kendi canı için kaygılanan, bencil hiç kimse yoktu... Asla böyle bir olay yaşansın istemem... Asla!.. Ama orada, o insanların davranışları, dingin görünen bekleyişleri, dayanışmaları, en çok da göz göze geldiğimiz anlardaki gülümsemeler... Onlarla orada, birlikte olduğum için onur duyduğum hep... Herkesi gülümsemeleriyle anımsıyorum... **Behçet'i, Metin'i, Asaf'ı...**

Behçet Aysan... Merdivende, elinde demir bir çubukla oturuyor. Dışarda gözü dönmüş, ilkel ama örgütlü olduğu besbelli bir kalabalık... Saatlerdir kuşatmadayız... Kırılmadık cam, pervaz kalmadı. Birkaç basamak yukarıdan bakıyorum. Gülümsüyor ve gözlüğünü düzeltiyor. "*Hep birlikte bir türkü söylesek, bunların sesini bastırabilir miyiz?*" diyorum. Bir kahkaha atıyor yanıt olarak. Şimdi o gülmenin sinirli mi, doğal mı olduğunu düşünüyorum durmadan... Bana, daha önce duyduklarımın farklı geliyor.

Asaf da farklı değildi... Hatta çok daha canlı, hareketliydi sanki. Bir ara, *Pir Sultan Abdal Dergisi*'nin arka kapağını gösterdi ve "*Ben çok önceden çizdim bunları*" dedi... Mızıka çaldı sonra... Ezgisiz bir mızıka sesi, hâlâ kulaklarımda...

Asım Bezirci'yle son konuşmamız... Belki de onun en son

Zerrin Taşpınar ve Lütfiye Aydın, Madımak Otelinde semahçı gençlerle

sözcükleri... En üst katta, merdivenlerde oturuyordum. Yanına oturmamı istedi. O sırada, otelin önündeki arabalar yanıyor, dumanlar içeri geliyordu. İlk karşılaştığımız andan beri yüzünden eksilmeyen gülümsemesiyle, "Bu taşlar, cam kırıkları, şiiirine nasıl yansıyacak sence?" diye sordu. "Sizin yazılarınıza yansıyacağı gibi belki de" dedim... Yüz ifadesi hiç değişmeden, söz vermeme istedi. Yazacaktım... Taşlanmanın dinsel anlamını bilince, yürekte inciniyor insan... Oraya, kendimizce güzellikler götürmeye gitmiştik. Bir şeyler paylaşmaya... Coşkuyu, sevinci artırmaya... Şenlik yapmaya gitmiş konuklardık... Taşlandık... Daha ötesini yaşamadan, bu taşlar, yüreğimizdeki sıcaklık, kıpır kıpır bir şeyleri vurmuştu bile, yaralamıştı... **Asım Bezirci** anlamıştı bu incinmişliği... Gözlerim doldu. Söz verdim... Sonra dostça kucaklaştık. İki yanağından öptüm... Sezmiş miydi diyorum aylardır... Sezmiş miydi ölümü?.. Saati sordu. Akşam oluyordu, sekize beş vardı. "Hadi, arkadaşının yanına git" dedi. Oradan ayrıldığı için kendimi hiç bağışlamadım...

Lütfiye'yi bulmak üzere merdivenlerden inmeye başladım... "Son", başlamıştı...

Alt kattaki yangınla karşılaştığımız an, attığımız ilk adım, yaşama ya da ölmeydi diye düşünüyorum şimdi... Fazla bir seçenek yoktu zaten. Yangından en uzak yere ulaşmaktı amaç...

Bazıları hâlâ üst kattaydı sanırım. Ya da en üst merdivenlerde... Yangınla karşılaşanların bir kısmı hızla yukarıya çıktı. Silüetler halindediler, çünkü merdivenler karanlıktı. Ayak sesleri, koşuşmalar duyuluyordu.

Bizler neden birinci katta kaldık?.. Kimi koşamadığı için belki. Kimi, dumanın yukarı doğru yükseldiğini bilerek belki... Ya da fırsat bulamamıştık... Çok kısa bir süre... Kendi adıma, kurtulmak için güçlü bir istek duymadım. Yukarı çıkmanın ve terasa ulaşmanın, ateşten ve her yeri saran dumandan kurtulmanın tek yolu olduğunu düşündüm, ama yukarı doğru yönelmedim.. Belki de yaşama dürtüm yok olmuştu.

Bu olaydan birkaç ay sonra, Antalya'da yine bir yangın yaşadım. Küçük boyutluydu. Orada, hiç kıpırdamadan, bir adım ötemdeki yangına baktım öylece... Genç bir arkadaşımın, benim adıma nasıl kaygılandığını, çırpındığını; yanıma gelemediği, yardım edemediği için nasıl üzülüğünü görünce utandım... Sorguladım kendime karşı duyarsızlığımı... Hâlâ sorguluyorum...

Sivas'ta, Madımak'ta yukarı kata kaçıp da kurtulanlar var. Onlarla konuşunca daha iyi anlıyorum bazı şeyleri... Öyle kısa bir sürede olup bitti ki her şey, atılan ilk adım, dönüşü olmayan adımdı... Hava boşluğuna açılan pencereye en son ben ulaştım. Eminim, katta hiç

kimse kalmamıştı... Yukardan gelen çığlıklar kesilmişti. Terasa çıktıklarını düşündüm... **Ali Çağan** uzanıp kolumdan çekmeseydi, orada kalır mıydım, atlar mıydım, bilemiyorum...

Sivas sonrası... Artık hiçbir şey eskisi gibi olmuyordu. Yarasız kurtulmanın tuhaf bir bedeli vardı... İlk günlerde sezdim bunu... Biz, bir yangının içinde ve o yangınla yaşamayı öğrenmeliydik... Hiç kimse-nin bizi anlamayacağını biliyorum... Hiç kimsenin, hiçbir zaman bizi tam olarak anlayabilmesini istemiyorum.

Şükrü Erbaş'ın şiiri, bizlerin duygularını en yakın anlatan şiir bence... Konacak dal bulamayan kuşlar gibiyim aylardır... Dönüp dolaşıp o yangın yerine uçuyorum...

Battal Pehlivan öldü... Demokrasi ve laiklik panelinde, Sivas'ı anlatırken öldü. Hiç şaşırmadım... Bunalıp ölümü aramadık mı biz de? Kimbilir neler sordular ona da, nasıl iğneli, anlamsız, duyarsız sorguladılar... Amerikan filmlerindeki saatler süren o yangın sahneleri, kahramanlar, meğer ne çok etkilemiş insanları... Oysa o yangın gerçeğinde kimse kahraman olamazdı, vakit yoktu. Kimse, yanındakinin dışında birine elini uzatamazdı. Karar vermeye, düşünmeye bile zaman yoktu.

Battal Pehlivan'ın ölümü, kalanların yaşadıkları cehennemden bir göstergesi bana göre...

Kuşatma saatlerinde, bir an bile devletin bizi terk ettiğini düşünmedim... Umudumu hiç yitirmedim. Yangından birkaç saat önce, **Lütfi Kaleli**'nin, "*Bunlar kan dökmeden durmazlar*" sözünü bir abartı kabul etmiş, biraz da kızmıştım. Oysa o haklıymış...

Sivas olayı, tıpkı Bosna mitingi gibiydi. Şeriatçılar, gövde gösterisi yapmak, kendileri dışındaki insanları korkutmak, hatta yok etmek için bahane arıyorlardı. İnanıyorum ki, aylar önceden pusuda, bir fırsat bekliyorlardı gösteri yapmak... Aziz Nesin olmasa, herhangi birimizi, bir sözü, davranışı bahane edecekler ve bu olaylar yaşanacaktı... "*Böyle olmasaydı, şöyle yapılmasaydı*" gibi varsayımları, bir aymazlık olarak görüyorum... Onlar her an, her bahaneyi kullanmak ve saldırıya geçmek için hazırlar bence... Kendileri açıkça, "*cihat*" yaptıklarını söylemiyorlar mı her fırsatta?..

Sivas'ta kurban bizlerdik... Yarın kim ve nerede, bilemem... Bildiğim tek şey, artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacak...

Madımak Yakımında Vurgulamak İstediklerim

Şükrü GÜNBLUT

1) Pir Sultan Abdal Kültür ve Tanıtma Derneği'nin düzenlediği "Pir Sultan Abdal Kültür Etkinliği"ne, halk şiiri uzmanı olarak, dernekçe çağrılıydım. 2 Temmuz 1993'te (*Madımak*'ın yakıldığı gün) Sivas Kültür Merkezi'ndeki "*Medya ve Emperyalizm*" panelinde konuşmacıydım.

30 Haziran 1993 gecesi Ankara'da, derneğin hazırladığı özel otobüslere bindik. Gece yolculuğu yaparak, Kayseri üstünden Sivas'a vardık. Benim bulunduğum kümeyi, *Madımak Oteli*'ne yerleştirdiler.

Sivas'a vardığımız 1 Temmuz sabahı, *Madımak Oteli* önündeki sokağın Cumhuriyet Caddesi'ni kestiği köşede bir taş yığını gördük. Bu yığının, biz gelmeden biraz önce getirilip konulduğunu öğrendik.

Taban çapı iki, yüksekliği bir buçuk metrelik bir küme oluşturan bu taşlar, otelin taşlanmasında ilk elde kullanılmıştır.

Bahanesi ne olursa olsun (kaldırım onarımı vb.), bu yığınının, bizi taşlamak amacıyla önceden bilinçli olarak yerleştirildiği kanısındayım.

2) Otelde bana, arka cephede 315 numaralı oda verildi. Tek penceresi, iki iki buçuk metre genişliğindeki bir boşluğa bakıyordu. Karşı binanın balkon ve camekânları, tehdit edici bir konumdaydı. Gündüz olmasına karşın, ağır perdeleri sıkıca kapatıp, odanın elektriklerini yaktım. Endişemde yanılmamışım. Balkonlar, *Büyük Birlik Partisi*'ninmiş. Yakım sırasında arkadaşlarımız, arka pencere-lerden bu boşluğa atlayıp kurtulmaya çalıştıklarında, *BBP*'liler, "*Geberin orospular*" diyerek, onları sopayla otele kovalamışlar. Arkadaşlar, "*Eğer kovalanmasaydık, hepimiz kurtulurduk*" diyorlar. 37 kişinin öldürülmesinde elbet, kovalayanların da sorumluluğu var. "*Zor durumda olan kişiye yardım etmeme*" biçiminde özetlenen ve uygar ülkelerin ceza yasalarında yer alan bir ilkeye göre, böylesi bir davranış yüzünden toplu ölüme yol açanlar da suçludur. Belçika ve Fransa'da, bu hukuk ilke-

Ş. Günbulut, 1942'de Şarkışla'da (Sivas) doğdu. Sivas Dört Eylül Lisesi'ni ve İTÜ Mimarlık Bölümü'nü bitirdi. Brüksel Üniversitesi (ULB) Çevre Sorunları Bölümü'nün şirincilik dalında yüksek lisans (master) yaptı. Hacettepe Üniversitesi Antropoloji Bölümü'nde master ve doktora yaparak, "Antropoloji Doktoru" derecesi aldı. *Milliyet Sanat, Türk Dili, Somut, Teori, İkibine Doğru* dergileri ile *Aydınlık* gazetesinde yazdı. Evli ve bir çocuklu. Yapıtları: *Küçük Felsefe Tarthi* (1983), *Evrenin Türküsü* (G. Altov'dan çeviri).

biçimde yürütüldüğünü gösteriyor.

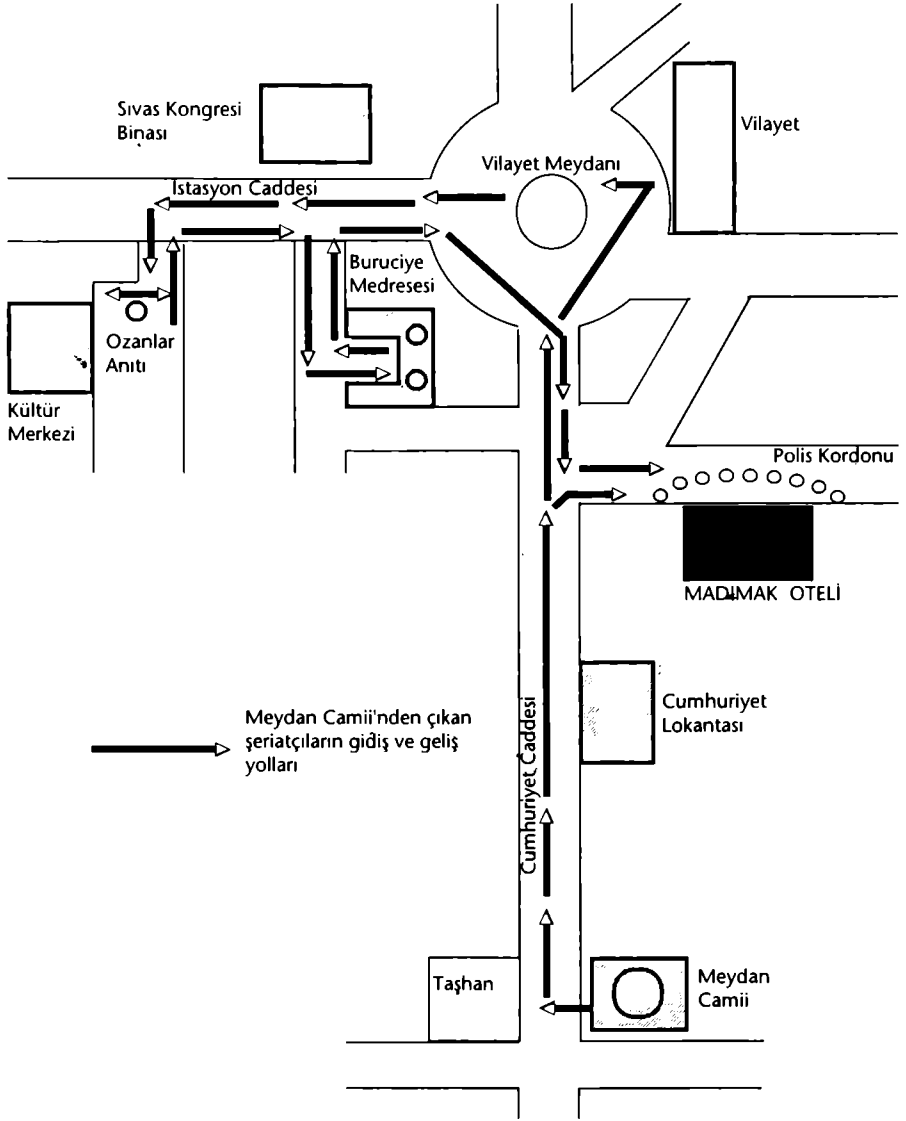
4) Taşlamanın en ateşli, kalabalığın en çok olduğu akşam saatlerinde, otelden ceketsiz, beyaz gömleli bir adam fırladı ve kapının önündeki arabanın tepesine çıktı. Arabaya saldıranlara tekmeyle vurmaya başladı. Bu adam, otelin ve arabanın sahibiymiş. Taşlayanlar, bir anda çil yavrusu gibi dağıldı. Çarpmalardan düştüm, eziliyordum. Merkezden, ta çevrelere kadar öylesine kaçıştılar. Bu panik, saldırgan kalabalığın nasıl bir psikolojide olduğunu gösteriyor. Eğer yönetim, öldürmeyi önlemek, canları kurtarmak için zerre kadar istek gösterse ve azıcık kıyılsaydı, bu caniler kalabalığını kolaylıkla dağıtırdı. Bunu, adım gibi biliyorum.

Emniyet güçleri, *Madımak*'tan birkaç ay sonra, Ankara'da hakları için yürüyüş yapan devlet memurlarına reva gördüklerinin binde birini bu canilere uygulasaydı, katliam önlenirdi. *Madımak*'ta, kundakçılara karşı kılını kıpırdatmayan, hatta onlara hoşgörölü, sırt sıvazlayıcı, kolaylaştırıcı davranan yönetim, katliamı protesto toplantılarını nasıl da şahinler gibi dağıttı! (*Bkz: Katliamı izleyen günlerin yayınları*). Örneğin, *Madımak* yakımını protesto yürüyüşüne katılan ünlü ozanımız **Âşık Veysel Şatıroğlu**'nun oğlu **Bahri**'yi 10 Temmuz'da gözaltına alan devlet, aynı çabukluğu ve kararlılığı, katliam sırasında ve sonrasında şeriatçılar için göstermedi. İstek meselesi... Yanında oluş meselesi... Yönetimin gönlü vurguncunun, gericinin, sömürgenin, zorbanın, yalancının, uyutucunun, bilim dışının, ilkelliğin, kötü niyetin, düşük karakterin ve bunlara benzer şeylerin yanında... Egemenler; ileriye, aydınlığa, emeğe, hakka, bilime, sanata, felsefeye, iyiye, doğruya, güzele ve bunlara benzer her şeye hınçlı. Asıl sorun burada. Aydınlığın en küçük bir seslenişine kurşunla karşılık veriliyor. En azından insanlar çevrilip, tahta copla kafası, gözü parçalanıyor. Karanlığın ise hep sırtı sıvazlanıyor. Çünkü, sadece karanlığa ve cehalete dayanıyor egemen güçler.

"Yönetimin gönlü isteseydi, bu katliamı önleyebilirdi" dedim. Bu kanımı güçlendiren kimi olgulara kısaca değinmek istiyorum.

Sivas katliamından sekiz ay kadar sonra, 1994 Mart'ında, Başbakan **Tansu Çiller**, belediye seçimleri için İstanbul'da Armutlu'ya gidiyor ve şöyle konuşuyor: "*Bu gecekonduları yıktırmaya benim ana yüreğim razı olmaz!*" Aynı "*ana yüreği*"nin Sivas Katliamı'ndaki "*rıza vaziyeti*" pek netlik göstermiyor. Önce, "*Otelin dışındakilere bir zarar gelmedi*" diyor. Yani, katliamı yapanların burnu kanamamış!.. Bayan Başbakan sonra, oteli de zaten katliamcılarının değil, "*otel sahibinin, sigortadan para almak için bizzat yaktığını*" ilan ediveriyor. Katliamcılarını temize çıkarmak için, Van'daki bir otelle Sivas'takini karşıtırmaya gönlü pek yatıyor. O da olmayınca; yakanları değil, otelde bulunan **Aziz Nesin**'i suçlu gösteriyor. Bir yerde kanunsuzluk ve gasp mı var; yönetimin "*müşfik ana yüreği*", gaspcının (gecekondu

KATLIAM ALANININ KROKİSİ

Şükrü Günbulut'un Çizdiği Kroki

ağasının) yanında!.. Ortaçağ işi katliam mı var; "*müşfik yürek*" hemen caninin yanında!... Yönetimimizin genetiği, eğitimi, eğilimi, geleneği, göreneği, alışkanlığı, yani sınıfsal konumu ve bağlantıları böyle... Yapı ve mizaç meselesi...

Sivas'ta "kara" yobazlar, "kara" yönetimin (Temel Karamollaoğlu: Refah Partili Belediye Başkanı; Fazlı Karaimamoğlu: Refah'lı Belediye Başkan Yardımcısı; Ahmet Karabilgin: Sivas Valisi) yüreklenmesiyle, bir oteli ve içindekileri "karanlıkta" yaktılar. İnsanlığın kültür tarihinde, eskiden beri sahip oldukları biricik marifetlerini bir kez daha sergilediler, "kara leke"yi yeniden alınlarına sürdürdüler. Anlı şanlı dedelerinden daha beter, daha melun, daha alçakça, daha "kara" bir biçimde... Tarih boyunca sicili "kara" olan bu "karanlık" odaktan başka ne beklenebilirdi?

5) Otel yakıldı. 37 can, yakılarak öldürüldü. Yaralılar daha da fazla... Kara adamlar, kana doymuş olarak uykuya döndüler. O gece ve ertesi sabah, bu cinayetin asıl elebaşları, ellerini kollarını sallayarak Sivas'tan kaçtılar. Ne bir barikat, ne bir işlem, ne bir arama... Sivas'ın bağlantı yolları açık tutuldu; iç ve dış hiçbir yolu kesilip kontrol edilmedi. Nerden mi biliyoruz? Otelden kurtulan bir kişiyle, katliam gecesinin sabahında, elimizi kolumuzu sallayarak, Sivas caddelelerinden geçtik. Hani o saatte Sivas'ta sokağa çıkma yasağı vardı? İncir çekirdeğini doldurmayacak şeyler için zart zurtlarla uygulanan bu yasaklar (nelerini yaşadık!), caniler için yoktu. Kenti serbestçe geçtik, garajlara gittik, biletimizi aldık. Sorup soruşturan yok!.. Ankara otobüsüne bindik. Otobüs, yarım saat kadar dolmayı bekledi. Kimse gelip de, "*Kimsiniz, nereye gidiyorsunuz?*" demedi. Otobüs kalktı. Sivas çıkışında kontrol olur diye umutlandık. Yok... Yolda? Yok... Ankara girişinde? Yok... İnerken? Yok... Gar içinde? Yok... İndik, evlerimize dağıldık. Ne soran, ne eden... Katillere böylesine rahat tüyme olanağını kim verdi? Yönetim vermedi mi? Erçakmak denilen Refah'lı Belediye Meclisi üyesi, (78 yaşındaki Aziz Nesin'i itfaiye merdivenlerinden aşağıya savuran, yumruklayıp tekmeleyen ve "*Asıl ölecek odur, gebertin! O insan değil hayvandır!..*" diye bağırarak ve elindeki demir kancalarla öldürmeye çalışan kişi), polislin gözü önünde nasıl tüyer, Sivas'tan nasıl çıkar? Türkiye'den nasıl kaçar? Yönetimin gönlü kiminle, açık değil mi?

1980 - 1993 "Büyük Vurgun Dönemi"nde (Özal dönemi) başlayıp, giderek yoğunlaşan "faili meçhul cinayetler" in ardındaki cesaretlendirici güç, *Madımak* yakımı ile gerçek yüzünü ortaya koymuştur. Bu güç, "yönetim"dir. En ince, en saklı bir aydınlık kıvılcımını bile hemen buluverip, "*müebbet*" karanlıklarda zincirleyen ya da oracıkta söndürüveren (*yerinde infaz*) yönetim, her ne hikmetse, sayısı on bine yaklaşan "faili meçhul cinayetler" in sorumlularını, karanlık canileri bir türlü yakalayamamaktadır. Onların en kanlıları, istedikleri zaman

ellerini kollarını sallayarak yurtdışına kaçabilmektedir. Pasaport engeli, karanlık caniler için değil, aydınlık Ruhi Su'lar için vardır.

6) Zamanın "sahipleri" de Pir Sultan'ı 1590'larda Sivas'ta katletmişti. Anısı, yüzyıllardır büyüyerek yaşıyor. Pir Sultan, "sahipler" in örgütü olan Osmanlı'ya karşı gelmişti. O günden beri, sömürü ve haksızlık yeryüzünden silinmedi; toplumsal ilişkilerin her yanını saran ve insanı iliklerine kadar kuşatan bir biçim aldı. Sinsi ve yaygın... Pir Sultan'ın dört yüzyıl önce katledildiği yerde, "Kanlı Sivas" ta cumhuriyet aydınlarının 2 Temmuz 1993 günü kısırılıp yakılmaları, Pir Sultan'ı katleden gerici damarın nasıl çatallandığını, her yanımızı karanlık ağlarla örmeye başladığını gösteriyor. Bu damar, insana karşıdır, insanın antitezidir. Özgürlüğün, uyanan ve efendi tanımayan aklm, müziğin, neşenin, sınırsız hayal gücünün, özgür düşüncenin, yaşama zevkinin, araştırmanın, gerçeği ortaya çıkarmanın, gelişmenin, değişmenin, ilerlemenin, sanatın, aydınlığın, yani kısaca, evrenin insanla birlikte oluşturmaya çalıştığı nice doğrunun zorunlu, diyalektik karşıtlığıdır. Bu antitez, hep insanın üstüne bir "efendi" koymayı, onu deli gömleklerine sarıp, irinlerde boğmayı deneyegelmiştir. O, tomurcuklarımızı kemirir, yolar, yakar, yıkar, şıvga dallarımızı kırar. Başlangıçta hep yumuşak yüzlü, sevgi dolu, insancıl, karınca incitmez, bilge, anlayışlı, hoşgörülü, "geniş vizyonlu", kutsal ağızlı, güzel konuşan, keramet ve mucizelerden söz eden, kurtuluş vaat eden, iyilikli, adaletli bir kimlikle çıkar karşımıza. Ama, bu maskenin ardında, sinsi yalan ve aldatmacalarla özgürlüğümüzü elimizden almaya, bizi birilerine "kul" etmeye çalıştığını sezeriz hemen. İnsanlığımızla ona direndiğimizde asıl yüzünü gösterir. Önce bizi, binbir türlü eski sözcüğün hayali kalıplarında sıkıştırmayı dener: "Mürted, kâfir, imansız, dinsiz, kitapsız, münkir, bozguncu, münafik, müşrik, sapkın, tahrikçi, yıkıcı..." Ardından, tarihsel marifetini ortaya döker: Barbarlık, yıkma, yakma, yok etme...

Otelde Pir Sultan için toplanmış ozan, müzikçi, düşünür, araştırmacı, ressam, felsefeci, tiyatrocu, yazar, dansçı, sanatçı vb. insanlar, Pir Sultan damarından gelmiş aydınlardı. İnsanlık düşmanları, işte bu yüzden, "insan" ve "aydın" oldukları için yaktı onları. İnsandışı, "insan" la; karanlık, aydınlıkla; ilkelik, evrimle milyonlarca yıldır zıtlıklardadır. Darwin'ci kavramlarla söylersek; kurnazlık, kaba kuvvet, boş inanç, sömürgenlik, bilim ve özgür düşünce karşıtlığı, kötü niyet, düşük karakter gibi özellikleriyle yaşama uyum göstermeye çalışan bir "insansı", ("insan" in amca oğlu), akıl ve aydınlanma gibi özelliklerle bezenen "insan" in eteğini sürekli çekmektedir. Kâh devleti, kâh dini, kâh düzeni, kâh milli menfaati, kâh kapitalizmin ve liberalizminin faziletlerini, kâh bin türlü bilmem neyi öne sürerek... Beş bin yıllık yazılı tarihte bile sayısız örneğini görürüz bunun.

Öyle hissediyoruz ki, *Madımak*'ta "düşünen insan"ı yakan amca oğlumuz, bu "insansı", bu "insandışı" yaratık, böyle giderse, gelecek çağlarda "insan"dan apayrı bir biyolojik tür oluşturacaktır. Kur-nazlığın, sömürgeciğin karanlığında kaybolup giden bir tür... Bir za-manlar, birlikte aynı türü oluşturduğumuz "maymun"un, akıl yolunu bırakarak bizden ayrılıp kendi karanlığına dalması gibi... Özgür düşünce ve aydınlık tutkusu, "insan" türünün en belirgin özelliği iken ve insan, doğaya bu özellikleriyle uyum sağlarken, *Madımak*'ı yakan "insansı", epeyi zamandır (birkaç on bin yıldır) özgür düşünce ve aydınlık tutkusundan bir sapma göstermektedir. İnsan türünün doğaya uyumunu sağlayan temel özelliğindeki bu ayrım derinleşip, biyolojik tür ayrımı noktasına geldiğinde, *Madımak*'ı yakan "amca oğlumuz", artık bir zamanlar dedelerimizin amca oğlu olan maymun-lar gibi apayrı yollara girecek, ayrı bir biyolojik tür olacaktır. Böylece, insanın eteğini tümünden bırakacak, onu yakıp yıkma zevkinden son-suzca yoksun kalacaktır... Maymunları düşünelim: Artık hangi insanın eteğinden çekebilirler? Oysa, daha on iki milyon yıl önce, de-delerimizin "insan" olma yolundaki evrimini durdurmak için ne çok acı çektirmişlerdir onlara. "*İnsandışı*"nın, hepimizin gözleri önündeki bu son marifeti -insanlığın milyon yıllık evrimini, kavgasını ve **Pir Sultan** gibi sayısız kurbanını da anımsarsak- çok anlamlı ve öğretici olacaktır.

7) Yobazlık, hemen her çağda, dünyanın her yerinde katliamlar yapmıştır. Ama, örneğin *Avrupa Ortaçağı*'nın en önemli katliamı sayılan ve yüzyıllardır tüm insanlığın belleğinden silinmeyen ünlü *Barthelemy Katliamı* (1572), bir geceyarısı aniden yapılmıştı. Yani, Sivas'taki gibi öyle, "*Öldüreceğiz, sağ çıkarmayacağız, bu oteli içindekilere mezar edeceğiz*" haykırıları ve katliama beş kala gelen Belediye Başkanı'nun "*Bunlara bir fatiha okuyalım*" nutuklarıyla değil... "*Fatiha*", ölenlerin ruhuna okunur. Oteldekiler ise daha sağ ve kuşatma altındadırlar. Reis **Karamollağolu**'nun bu sözlerle kalabalığa ne dediği, ne öğütlediği açıkça belli değil mi? Bir kentin ortasındaki oteli güpegündüz çevirip, Moğol sürüleri gibi günboyu, sekiz saat kuşatarak göz göre göre yakmak, üstelik bu cinayete yönetimin soğukkanlı desteğini sağlamak, Ortaçağ'da ve bütün karanlık çağlarda, hiçbir ülkede, hiçbir yobaz güruhuna nasip olmamıştır. 21. yüzyıla girerken bu şeref(!), bütün zaman ve mekânlarda, bu köşedekilere aittir.

Bu köşede, söz konusu lekeden rahatsız olacak, onu temizlemeye çalışacak hiçbir yönetsel erkin ve vicdanın olmadığını biliyorum. O soğuk, zifiri karanlıkta ve ıssızlıkta yaşadığımız yalnızlığı, şimdiki ve gelecek "*Büyük İnsanlık*"a duyurmak ve ancak onun vicdanına emanet etmek istiyorum. Bu bataklığa; bu coğrafi, tarihsel ve kültürel köşenin yönetimine, "sahip" ve kodamanlarına hiçbir güvencim yoktur.

Şeriatçılara Göz Yumuldu

Sami KARAÖREN

Olayların amacını iyi saptamak lazım. Amaç; **Atatürk** devrimlerine yıllardan beri ses çıkaramayan kitlelerin, 1950'den bu yana verilen ödünler sayesinde, gittikçe artan dinsel eğitime ve bağınazlık yoluna saptırılarak **Atatürk** devrimlerinden koparılması ve şeriat düzeninin getirilmesi.

Türkiye'de geçmişten günümüze kadar şeriatçılar tarafından yaratılan kanlı olayların nedeni, politikamızın oy kaygısıdır. **Atatürk** döneminde oy kaygısı olmadığı için ödün verilmiyordu.

Aziz Bey'in durumuna gelince... **Aziz Nesin**, Sivas'taki konuşmasında ne tahrikte, ne gösteride bulundu, ne de irkiltici bir söz söyledi. Son derece yumuşak, dingin bir tavırla konularını anlattı. Orada **Aziz Bey**'in dediği şey şu: "*Ben Aleviler'i seviyorum. Bunun, sakın dinle, tarikatla ilgili olduğunu sanmayın.*" Bunun ardından da bir "ara cümle" ekledi, "*Ben zaten dinsizim*" dedi. "*Ben zaten dinsizim*" sözünü bir gösteri biçimine dönüştürmediği gibi, methiyesini de yapmış değil. Sadece kendi iç dünyasını belirtmekle yetindi.

Bu bir tahrik nedeni olamaz. Şundan dolayı tahrik nedeni olamaz: Düşündüğünü söylemek, demokraside "*tahrik*" olacağına, RP Milletvekili **Hasan Mezarıcı**, Tanrı'nın günü **Atatürk** düşmanlığı yapıyor, Tanrı'nın günü şeriat düzenini savunuyor. Laik kitle onu hiçbir zaman bir "*tahrikçi*" diye görmedi. **Atatürk** ilkelerine bağlı hiçbir kişinin aklından, **Mezarıcı**'yı öldürmek geçmemiştir. Sadece, tartışma yoluyla ikna etmek geçmiştir. **Aziz Bey**'i orada "*tahrikçi*" diye görmek, kesinlikle yanlıştır.

Ancak, **Aziz Nesin**'in oraya geliyor olmasını, "*Hay, aradığımız avucumuza düştü*" diye sevinçle bekleyen bir kitlenin oluştuğunu gözlerimle gördüm. Bu kitle, daha çok öğrenci yurtlarında, ortadan en uca kadar sağ partilerin denetimindeydi. Özellikle *Refah Partisi*'nin denetiminde olan yurtlar, tamamen şeriatçi

S. Karaören, gazeteci, yazar. 1924'te Fethiye'nin Kayaköyü'nde doğdu. Ortaöğrenimini Antalya Lisesi'nde tamamladı. İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden, bitirme tezini vermeden ayrıldı. *Dünya* ve *Cumhuriyet* gazetelerinin yazı işleri müdürlüklerinde bulundu. Halen *Cumhuriyet* gazetesinde çalışıyor. Çeşitli dergilerde yazıları çıkıyor. *Eski Türk Dil Kurumu* üyesi.

düzeni savunacak öğrenci yetiştirmekle meşgul. Vaktiyle bir tek yurt varmış Sivas'ta. Şimdi 13 ila 14 yurt olduğu söyleniyor. Zaten olayların başlangıcında, -bize gösterilen lokantada yemek yerken kalabalığın geçişine baktım. 18 ila 22 yaş arası gençler, çok büyük yer alıyordu toplulukta. Bağdırları sözler ise "Vali istifa", "Şeytan Aziz" idi.

*Paşa Camisi'*nden çıkanlara baktım. Bizim bulunduğumuz lokantaya dikkat etmedikleri gibi, *Madımak Oteli* tarafına bile bakmadan geçip gittiklerini gördüm. O kadar planlanmış, o kadar yönlendirilmiş ki, dört camiden birden çıkanlar, *Kültür Merkezi'*nde buluşuyorlardı. Saat ikide *Kültür Merkezi'*nde etkinlikler başlayacaktı. *Arif Sağ'*ın konseri, ardından da benim konuşmacı olarak katılacağım "*Medya ve Emperyalizm Etkileri*" konulu bir açıkturum vardı. Bir gün önce çok güzel bir açılış olmuş; Vali, *Aziz Nesin* ve özellikle *Derneğin Başkanı, Murtaza Demir*, birbirinden güzel, aklı başında, bilimsel, devrimci konuşmalar yapmışlardı.

Dağılındığı zaman, herkes birbirini kucaklayarak, öperek, sevişerek ayrıldı.

Yollarda herkes sevgiyle bakıyordu. Ama, demek ki düşmanca bakanlar, karanlık düşüncelerini nasıl geliştireceklerini, nasıl uygulayacaklarını planlıyorlarmış bir yerlerde. Planlılığı şuradan belli: İki - üç gün önceden zaten yerel basın organları, aşırı sağ uçları tahrik edici,

Şenliğin açılışında Sami Karaören, Asım Bezirci ve Aziz Nesin...

hazırlayıcı yayınlar yapmışlar. "*Tahrir*"se, işte tahrir o! Sonra iş o kadar planlı ki, dört - beş camiden çıkan gruplar nasıl haberleşiyorsa, oracıkta buluşmayı sağlıyorlar. Ve önce heykeli kırıp döküyorlar. Öte yandan da *Kültür Merkezi*'nde bin kadar insan, etkinliklerin başlamasını bekliyor. Ancak üniversiteliler kapılara dayanarak onları korumuşlar. Saldırganlar, camları kırıp, her yanı paramparça etmişler.

Bu aşırı sağ partilerin heykel düşmanlığı belli. Vaktiyle Ecevit'le, şimdi adı *Refah Partisi* olan *MSP*'liler, koalisyon ortaklığındaydılar. O zaman da İstanbul'da, o ünlü "*Güzel İstanbul*" heykelinin kaldırılmasını sağlamışlardı. Ecevit tarafından, ortaklık yürüsün diye o ödün verilmişti. Şimdi de edebiyat tarihimize, halk edebiyatımıza mal olan büyük şair *Pir Sultan Abdal*'ın heykeline saldırıyorlar. Bu düşmanlığı anlamaya olanak yoktur. Ama şeriatçı kafa, sağlam ve çağdaş bir eğitim almadığı için bunları yapıyor.

Düşününüz: Onlar her türlü tahriki yapacaklar, karşı taraf olgunlukla karşılayacak; ama *Aziz Nesin*, katılalım ya da katılmayalım, kendine özgü bir düşünce belirtti diye bu "*tahrir*" sayılacak! Yazık ki, Cumhurbaşkanı Sayın *Demirel*, Başbakan ve İçişleri Bakanı, aynı yanlışlığı sürdürdüler. Özellikle ilk gün, insancıklar içerde cayır cayır yanmışken, adeta Şenliğe katılanlar suçlu, kara yobazlar suçsuz ilan edildiler.

Bunlar elbette oy uğruna yapılıyor. Oy uğruna, Türkiye elden gidiyor. Ama hiçbir şey politikacının umrunda değil. Sadece kendilerini kurtarmak, sadece oy almak, sadece iktidarda olmak!.. Bütün dertleri bu. Böyle olunca da gericilik gittikçe azacak, toplu ölümleri bile göze alabilecek...

Şunu da belirtmekte yarar var: Sağ partiler, sürekli olarak politika-ya din karıştırılmasından hoşlanıyorlar. Bir hanım, başbakanlığa *Atatürk*'ün devrimleri sayesinde geldi diye övünürken, baktık, vaktiyle *Demirel*'in kullandığı bir sloganı o da kullandı; bayrak, ezan gibi sözcükleri... Bayrak ve ezanı onlar bugün gericilik anlamında kullanıyorlar. Bayrak, öncelikle "bağımsızlık" demektir. *Atatürk* devrimlerinin ve bağımsız Türkiye'nin simgesi, baş tacı ettiğimiz bayrağımızdır. Bize onların sevgisini *Atatürk* sindirdi. Ve *Atatürk*'ün bağımsız Türkiye'sinde ezan sesleri, tatlı bir zevkle dinlenirdi.

Atatürk dönemini kötüle, dinsizlikle suçlaya suçlaya bugünlere gelindi. *Atatürk* dönemi ne dini, ne ezanı yasak etti; ne de camiye girip çıkanı kınadı.

Ne yazık ki, *Atatürk* devrimleri sayesinde yetişmiş hanım başbakanımız, bunları da kötüye kullanmış oldu. Valinin durumuna gelince... Bir vali ki, aydın bir adam. Bir devletin valisi olduğunun

farkında. Ve üstelik bir valinin, gönlüne göre, beğendiği bir etkinliğe gitmesi ne ayıptır, ne de günahdır. Kaldı ki Vali, bu etkinliğe Kültür Bakanlığı'nın da katkısı olduğu için, kendisine bir anlamda görev de sayarak geldi, konuştu. Bilimin edebiyat tarihimizdeki yeri konusunda bazı şeyler söyledi. Çağdaş düşünceyle gelişen Türkiye'de, şeriatın yeri olmadığını söyledi.

Ama bunların zaten, o ilerici Vali'nin gelmesine tahammülleri olmamış. Validen kurtulabilmek için de, **Aziz Nesin**'in oraya gelmesini fırsat bildiler. **Aziz Nesin** gelmeseydi, bu sefer Aleviliğin bir başka şeyini fırsat bilip aynı işi yapacaklardı. Çünkü, hazırlıkları çok açık ve seçik olarak belli oluyordu.

Belediye Başkanı **Karamollaoglu**'nun yüzünü hiç görmedim. Ancak RP'li Belediye Başkanı olduğunu biliyordum. Sivas'ta öğrendim ki, Belediye Başkanı'nın babası, **Atatürk** ve devrim partisi olan *Halk Partisi*'nin ileri gelen kişilerinden biriymiş. Kendisi, söylendiğine göre, gençliğinde solcuymuş. Karısının İngiliz olduğunu da öğrendim. Çeşitli çıkarların, bir insanı nerelere getirdiğini böylece görmüş oluyoruz.

Ama orada bütün gördüğüm, dinlediğim, soruşturduğum şeyler, Belediye Başkanı'nın olaylarda önemli etkisi olduğu, bunları yönlendirdiği şekilde. Hele Belediye Meclisi üyelerinin, hele o fotoğrafta görülen zatın kahramanlar gibi ortaya çıkışı, her şeyi daha açık bir şekilde gösteriyor.

Belediye Başkanı'yla İçişleri Bakanı'nın çok dostane biçimde birlikte oturduklarının gözlerden kaçmadığı da belirtiliyor. Anladığım kadarıyla, Vali o kadar yalnız bırakıldı ki, devlet arkasından ağırlığını çekti. Milletın, polisın, jandarmanın gözü önünde, azgın kara kuvvet, dilediği gibi taşladı, yaktı, yıktı.

Gazetelerde okudum ve çok üzüldüm: Kara yobazların saldırısında cayır cayır gözler önünde yanan gencecik bir karikatürist arkadaşımızın cenaze namazını kıldırmak istememiş bir imam. Hükümet, bunun üzerinde düşünmelidir. Bu kadar yobazlık, ancak Ortaçağ'da olabilir. "*Müslümanım*" diyen bir kişi, bunu kendisine nasıl yakıştırıyor ve bu adam nasıl kovuşturmaya uğratılmıyor, şaşıyorum. Zaten, başından beri şaştığımız şey, içeride saldırıya uğrayanların *suçlu* gibi, dışarda saldıranların *suçsuz halk* gibi gösterilmesi. Oysa biliyorum ki, Sivas halkı bu saldırının içinde olmadı. Sadece camilerde azdırılmış ve yönlendirilmiş bir kitleydi bu. Halk, üzüntüyle seyretti. Öldürmeyi sevinçle seyredenlerse, sağcı görüşü destekleyenlerdi.

Sivas Katliamı ve Sonrası

Murtaza DEMİR

Ülkemizde *liberal* ya da *muhafazakâr* kimlikle yaşayabilmek bugün için olanaklı görünüyör ise de, şeriatçı örgütlülüğün, kendilerini palazlandıran bu kesime de kısa süre sonra tahammül etmeyeceğine inanıyorum. Bu savımın örnekleri İran, Cezayir, Mısır ve öteki İslam Cumhuriyetleri'dir.

Biz yurttaşlar, şu ya da bu siyasal görüşten ve inançtan yana olabiliriz. Ancak, çağdaş ölçülerde yaşama umudunun kalmadığı; ozanların, sanatçıların düşüncelerinden, giyim kuşamlarından, inançlarından, kültürlerinden dolayı toplu olarak yakıldığı, işkence gördüğü, aşağılandığı ülkemizde, sorunlara parti çıkarları açısından bakılması, aymazlığımızın şaşırtıcı boyutunu göstermektedir.

Öte yandan, kimi partilerin ve milletvekilerinin, Sivas katliamı sanıklarından yana görüntü vermeleri, onları savunma çabaları ve böylesi bir katliama karşın TBMM'de şeriatçılar lehine yasal düzenleme çabaları, Atatürk ilkelerini tümüyle ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır.

Şu bir gerçektir ki, Sivas'ta *Madımak Oteli*'ni kundaklayarak toplu kıyım yapan zavallılar, sistem tarafından, "*sevap kazanacaklarına ve cennete gideceklerine*" inandırılmış ve benzeri katliamları her zaman yapabilecek noktaya getirilmişlerdir.

Beş altı yaşında Kuran kursuna başlatılıp, onlarca yıl çağdışı eğitimden geçirilerek Atatürk, laiklik, demokrasi, özgürlük düşmanı olarak yetiştirilen ve "*şeriat karşıtlarını öldürmenin Allah'ın emri olduğuna*" inandırılmış bu yaratıkların, verilen emri (*fetvayı*) yerine getirmekten başka yapabilecekleri herhangi bir şey yoktur. O nedenle, oy kaygılarıyla şeriat yanlılarına kol kanat geren, yakınlık gösteren, İslam Cumhuriyetleri'nden gelen finans desteklerine göz yuman, çılgınca yarışlarla cami, Kuran kursu, imam hatip okulu açan politikacıların da bu kıyımlarda sorumluluk payı bulunduğunu düşünüyorum.

M. Demir, *Pir Sultan Abdal Kültür Derneği* Genel Başkanı. 1950 yılında, Sivas'ın Yıldızeli'ne bağlı Banaz Köyü'nde doğdu. Yani **Pir Sultan Abdal**'in köylüsü. Ankara Sanat Okulu'nu bitirdi. Esnalık ve müteahhitlik yaptı. 1967 yılından bu yana serbest çahşıyor. Evli ve üç çocuklu.

Türkiye'de yaşanan yüzlerce "ikiyüzlülük"ten biri de, eğitim sisteminin bu noktaya gelmesine önayak olanların, kendi yakınlarına kolejlerde ve yurtdışında eğitim olanağı sağlarken, yoksul halk çocuklarını çağdışı eğitime ve zorunlu din derslerine yöneltmeleridir.

TBMM'nin, siyasal partilerin, kitle örgütlerinin ve aydınların ertelenemez ilk ödevleri, Türkiye'mizin eğitim çarpıklığını tespit ve teşhis ederek çözüm yollarını aramalarıdır.

Özgür olduğu söylenen bir ülkede herkes, her yerde, düşündüğünü söyleyebilmelidir. Sakat ve yanlış olan ise, bu düşüncelere karşı şiddet kullanılması ve sonuçta şiddetten yana olanların korunmasıdır.

Kabul edelim ki, Sivas katliamı, tümüyle bir *Alevi - Sünni* olayı değildir. Her ne kadar bu katliamda, geleneksel olarak pompalanan *Alevi - Sünni* düşmanlığının belli ölçülerde etkisi olsa da, bunu fazla abartmak yerinde olmaz. Katliamı örgütleyenlerin camileri kullanmaları, Cuma gününü seçmeleri, daha önceden ABD bayrağını hazırlayarak yakmaları, kullandıkları şeriat yanlısı sloganlar ve katliam için yedi saat boyunca ısrar etmeleri gibi olgular irdelendiğinde, bunun mezhep kavgasından öteye, ciddi bir "*şeriat provası*" olduğu anlaşılır. Sivas katliamı bu yönüyle, daha önce yaşanan *Çorum* ve *Maraş* katliamlarından ayrı bir özellik taşır. Şeriatçı örgütlülüğün "*Sivas provası*", tam bir başarı (!) ile sonuçlanmış, yurt çapında şeriatçı ayaklanma düşleyenleri yüreklendirmiştir.

Anımsanacağı gibi, *Çorum* ve *Maraş*'ta Aleviler'in evleri önceden işaretlenmiş ve katliam yalnızca işaretli evlerde gerçekleştirilmiştir. Oysa Sivas'ta, *Alevi - Sünni* bütün aydınlar, sanatçılar - ayırım gözetmeksizin- yakılmışlardır.

*Her şey
güzel başlamıştı...
Aziz Nesin,
şenliğin açılışında
alkışlar arasında
kürsüden iniyor.*

Şeriatçı bürokrasinin etkili olduğu noktalarda Aleviler'in çift yönlü zarar gördükleri, bilinen bir gerçektir. Birincisi *Alevi* oldukları, ikincisi ise *laik* oldukları için... Yine de, bugünkü tehlikenin salt Aleviler'i hedeflediği savı, eksik, yetersiz ve tehlikenin tüm boyutlarını görmeyen bir yaklaşıma dayanmaktadır.

Kimi sözde liberallerin, "*Toplumun dinsel inançlarına saygılı olmaz iseniz sonunda olacağı budur*" yaklaşımı, önyargılı ve şeriat yanlısı bir tutumdur.

Sivas katliamını "*Aziz Nesin endeksli*" olarak tartışmak, şeriatçıları ve destekçilerini sevindirir. Bu kesimler, dilleri varsa, "*Oteli de Aziz Nesin yaktı!*" diyeceklerdir. Oysa bizler, halkın inançlarına saygıyı, etkinlikler boyunca hiç eksik etmedik. Etkinliklerin tamamı, kapalı mekânlarda yapıldı. Cadde ve sokaklarda herhangi bir program uygulanmadı. Cuma namazı sırasında, *Buruciye Medresesi*'ndeki tiyatro gösterisinde davul çaldırttığımız iddiasına gelince, namaz kılanların gürültüden rahatsız olmamaları için kapılar kapatıldı, davul kaldırıldı, cihazın sesi iyice kısılarak, dışarıdan duyulmaması için özen gösterildi. Kaldı ki, tiyatronun normal seyrine müdahale edilmesi, ancak ilkel topluluklara özgü bir durumdur.

Aziz Nesin, edebiyatçı yönüyle etkinliklere davet edilmiştir. Bu davet, yalnız Sayın *Nesin*'e değil, onlarca edebiyatçıya yapılmıştır. Şenlik programı incelendiğinde, Türkiye'nin önde gelen birçok sanatçısının, etkinliklere çağrılı olduğu görülecektir. Sayın *Nesin*'in bizi ilgilendiren yanı ve şenliğe çağrılış nedeni de yine edebiyatçılığıdır.

Bilimden, sanattan, aydınlıktan korkan bu gerici canilerin bir başka iddiası da, "*Şenlikler her yıl Banaz'da yapılıyordu, neden bu yıl Sivas'a gelindi?*" sorusudur. Bu sorunun yanıtı pek çok ama, biz de şöyle soralım: "*Neden Sivas'a gelmeyelim?*" Bizi sizler yaktınız. *Pir Sultan Abdal*'i da sizler asmıştınız Sivas'ta. Daha önce de insanları katletmiştiniz(*Alibaba*'da) Sivas'ta. Şeriat yanlıları bir yandan "*Tarihi Sivas Katliamı*"na kılıf ve gerekçe aramaktayken, öbür yandan, *Taraf* *İBDA - C, Hizbullah*, gibi gizli örgütlenmeler, katliama açıkça sahip çıkmaktadırlar. Bu kesimlerin ve örgütlerin, *Uğur Mumcu*'dan *Turan Dursun*'a dek yüzlerce sabıka sicili olduğu ve devletin tutumunun bunları yüreklendirdiği de ayrı bir gerçek olarak ortadadır. *Aziz Nesin*'i bahane edenlere sormak gerekir: Yüzlerce şeriatçı katliamından hangisinde *Aziz Nesin* kışkırtıcılık yaptı?

Sözün özü şu: Son Sivas katliamını yapanların barıştan, güzellikten, insanlıktan ve aydınlıktan yana olanları katletmek gibi bir geleneği zaten vardı. Sorun budur. Gerisi bahane...

Ateşli Günler Yerine Güneşli Günler...

Kamber ÇAKIR

30 Haziran 1993 günü, çocuklar gibi şendik. *Pir Sultan Abdal Etkinlikleri*'nde görev alan topluluklar, Dikmen'deki Dernek Merkezi'nden, edebiyatçılar ise *Kardelen Restoran*'dan hareket ederek Sivas yoluna koyulduk. Yozgat güzergâhında onarım vardı. Bu yüzden Sivas'a Kayseri yolundan gidildi.

Bir buçuk gün, her şey çok güzeldi. Sivas gülüyordu. Oteller, lokantalar, bakkallar çalışıyordu. Bu zengin kadronun katıldığı kültür etkinliği, Sivas'ta sevinç yaratmıştı. Halk mutlu idi. 1 Temmuz akşamı, halk konserinden sonra semah ve tiyatro topluluklarını dağıtırken şunu söyledim: "*Yarın sabah saat 10.00'da Buruciye Medresesi'nde olalım ve Cuma namazından önce orayı boşaltalım.*" *Cevat Üstün, Yasemin Sivri ve Murat Gündüz*'le özel konuşarak, "*Standın boşaltılması şart*" dedim. Tabii bunlar tamamen benim sezgilerimdi, somut bir belirtiye dayanmıyordu. Ne var ki, Türkiye gerçeğini biliyordum. Çocukluğumdan beri şeriatı hep tehlike saymışımdır. Her zaman cami - şeriat ve tehlike, yan yana olmuştur.

K. Çakır, sanat yönetmeni. 1948 yılında, Sivas'ın Şarkışla ilçesine bağlı Kavak köyünde doğdu. İlkokulu köyünde okudu. Sınav kazanmasına karşın, ekonomik nedenlerle öğrenimini sürdürmedi. Ankara'da çeşitli kurumlarda çalıştıktan sonra, 1972'de *Yapı Kredi Bankası*'na işçi olarak girdi; burada çalışırken ortaokulu dışardan bitirdi. 1974'te *Yapı - Sen*'in kuruluşunda yer aldı. Daha sonra *DISK*'e katılarak *Bank - Sen* adını alan sendikanın tüm kademelerinde çalıştı. 1977'deki kanlı 1 Mayıs'ta ölümden kurtuldu. 1977 - 1979 yılları arasında *Türkiye Birlik Partisi* Genel Yönetim Kurulu üyeliği yaptı. 1991'de emekli oldu. *Pir Sultan Abdal Derneği*'nde yönetici ve sanat yönetmeni olarak çalışıyor. Sivas olaylarında yaşamını yitiren Belkıs Çakır'ın babası.

Saat 11.30 sularındı. Herkes gitmiş, orada yalnızca Aziz Nesin ve önündeki kuyrukta bekleyenler kalmıştı. Rıza Aydoğmuş'la arabayı çektik. Baktık, kuyruk hâlâ dağılmamış, sohbet ve imza devam ediyor. O sıra oğlum Yücel'i gördüm ve yanıma çağırıp, "*Eğer kuyruk dağılmazsa dağıt ve Aziz Nesin'i arabaya al*" dedim. Ben, *Kültür Merkezi*'nde stand açmak için oradan ayrıldım. Standın başına Hüseyin'i ve Elif'i bıraktım. Daha sonra da yemeğe gittik. Biz yemek yerken, "*Camiden çıkanlar eylem yapıyor, dikkat edin*" diye haber getirdiler. Lokantadan çıktık.

Kalabalık olan kafileleri, güvenlik gerekçeyle dağıtmak istiyordum. Arkadaşlardan bir kısmına, "*Kaldığınız misafirhaneye gidin, sizi tanımazlar*" dedim. 10 - 15 kişiyi öyle dağıttım. Çoğunluğunu kızların oluşturduğu öteki

grupla taksi durağına doğru yürürken, Genel Başkan Yardımcımız **Rıza Aydoğmuş**, "Otele gidin, orada toplanıyoruz" deyince geri döndük. Yoksa ben, kafileyi Alibaba Mahallesi'ne götürecektim.

Madımak Oteli'ne geldik. Otelde, telefonun yakınında idim. Yangın sırasında yaşamlarını yitiren otel görevlisi iki delikanlı da yanımızdaydı. Bir ara, *Kültür Merkezi*'nden **Cevat Üstün**'e telefonla ulaşabildim. Bana, "Abi, bizi sıkıştırdılar, öldürecekler" dedi. Hemen yukarı çıktım. **Asım Bezirci** başkanlığında bir yazı yazılıyor. Deklarasyon yayımlanacakmış. Bunu öğrendikten sonra, "*Kültür Merkezi*'miz yanıyor, ne deklarasyonu?" dedim. Biraz yüksek sesle söylemiş olacağım, bir anda dikkatler dağıldı. Ankara arandı. **Arif Sağ**, eski milletvekili olduğu için, ulaşabileceği tüm mercilere durumu bildirdi.

Bütün topluluklar, ikindi namazından sonra otelin önünde yerlerini aldılar. Belediye Başkanı **Temel Karamollaoglu**'nun, "*Gazanız mübarek olsun*" sözü ve bir yönlendiricinin, "*Arkadaşlar, 3. grubumuz da aramıza katıldı, halkımıza müjdeler olsun*" deyişi, onları iyice yüreklendirdi. Dışarıdan, sürekli olarak şu sloganlar yükseliyordu:

- "*Cumhuriyeti Sivas'ta kurduk. Sivas'ta yıkacağız!*"
- "*Kahrolsun laiklik, yaşasın şeriat!*"
- "*Sivas, Aziz'e mezar olacak!*"

Bir ara, "*Oteli yakın*" sesleri duyuldu. O sırada resepsiyonda

Kamber Çakır'ın semahçı öğrencileri ve Hollandalı Carina Thuijs (Cuanna)

olduğum için, **Ertan Kartal**'la oteli kolaçan edip, yangın çıkarırlarsa dışarı nereden çıkabileceğimizi araştırdık. *BBP*'ye giden yolu bana, **Ertan Kartal** gösterdi ve "*Abi, buradan geliyorlar*" dedi. Baktım, eli silahlı, sakallı, iri bir adam, mırıldanarak bize bir şeyler söylüyordu.

Aziz Nesin, 109 numaralı odadan 2. kata çıkarıldı. Aşağıya indim. Sürekli telefon geliyordu. *Cumhuriyet*, gazetesinden bir muhabir, çeşitli sorular sordu. Bu röportaj, 3 Temmuz günü yayımlandı. Aynı saatlerde *Isveç Televizyonu* aradı ve gelişmeler konusunda bilgi aldı. Bu arada saldırganlar, otelin önündeki camları kırıp içeri girmeye başladılar. Telefonları yukarıya bağladım ve kendim de yukarı çıktım. Az sonra elektrikler kesildi. O arada, aşağıdan benzin kokusu geliyordu. Ben, en ön sıralarda, 109 numaralı odadaydım. Çocuklar yanımda olmadığı için geri döndüm, "*Asuman, Belkis!*" diye bağırdım. Sesimi duymamışlardı. Aşağıdan gür bir ses, "*Yukarıya, çatıya çıkın!*" diye bağırdı. Ben, bunu **Ali Çağan**'ın sesine benzettim. Sonradan öğrendim ki, o ses, otelin en cesur savunucusu **Erdal Ayranıcı**'ya aitmiş.

Ateş ve duman, kısa sürede önümüze bir duvar gibi dikildi. Bu arada ben, elime geçeni 110 numaralı odaya çektim. Bir yandan camları kırıyor, bir yandan ateş ve dumanla boğuşuyordum. Sonunda, 109 ve 110 numaralı odadakiler kurtarıldı.

Madımak Oteli yanarken, asker, polis, mülki idare, bu olaya seyirci kaldı. Tabii Cumhurbaşkanı, Başbakan, İçişleri Bakanı ve diğer devlet erkânının katkılarıyla...

Almanya'daki "*Dazlaklar*"ın "*Solingen Olayı*"nı günlerce gündemden indirmeyen bu duyarlı (!) devlet adamları, bugün şehit ailelerinin mahkeme kapılarında coplanmasına bile ses çıkarmıyorlar. İşte devlet, işte yönetenler...

Ozan atanın (**Pir Sultan Abdal**) dediği gibi:

*Kırklar ile yedik içtik
Kaynayıp sohbeta coştuk
Yetmiş yıl kürrede piştik
"Dahi çiğsin, yan" dediler.*

Ateşli günler değil, güneşli günler dileğiyle...

Yangından Kurtulmanın Utancı

Ali ÇAĞAN

İlki 1979 yılında gerçekleştirilen *Pir Sultan Abdal Kültür Etkinlikleri*'nin ikincisi 1980'de yapıldıktan sonra, 12 Eylül darbesi dolayısıyla daha sonraki yıllarda etkinlikler yaşama geçirilememişti. Üçüncü etkinlik, aradan on iki yıl geçtikten sonra, Türkiye'nin hemen her yerinden gelen insanların katılımıyla, 1992'de Banaz'da yapılmıştı.

4. *Pir Sultan Kültür Etkinlikleri*'nin hazırlık çalışmaları yapılırken, Sivas'ta bulunan demokratik kitle örgütlerinin önerisi dikkate alınarak, etkinlikler dört güne çıkarılmış, şenliğin 1 - 2 Temmuz'da Sivas merkezinde, 3 - 4 Temmuz'da ise Banaz köyünde yapılması kararlaştırılmıştı.

Düzenlemeye göre, benim, Sivas merkezinde tek programım vardı: 1 Temmuz gecesi Spor Salonu'nda yapılacak şölene sunucu ve sanatçı olarak katılmak!..

1 Temmuz sabahı, sanatçı arkadaşım **Gülşen Altun**, kardeşi **Erhan Altun** ve İsviçre'den konuğum, öğretmen **Celal Yıldız**'la birlikte, *HGC 039 İsveç* plakalı otomobilimle Sivas'a gitmek üzere Ankara'dan yola çıktık. Saat 13.00 sularında Sivas'a girdik. Sabah etkinlikleri başlamıştı. Öğleden sonra, saat 17.00'de **Hasret Gültekin**'in dinletisini izledik. Akşam, 4 Eylül Spor Salonu'nda, benzeri az görülen coşkulu bir gece yaşadık.

Saat 19.30'da başlayan halk konserine, yaklaşık dört bin kişi katılmıştı. Aynı saatlerde *Buruciye Medresesi*'nde **Mehmet Özer**'in slayt gösterisi vardı. Konserden sonra *Madımak Oteli*'ne geldik; ancak otelde yer olmadığından, ben bir arkadaşın evinde kaldım. Ertesi gün yeniden *Madımak Oteli*'ne gittim. **Hasret Gültekin** otelde kalıyordu. Ayrıca **Arif Sağ**'la buluşacaktım. Otelde **Muhlis Akarsu**'yla karşılaştım. **Arif Abi**'nin geldiğini, biraz sonra lobiye ineceğini söyledi. Bu arada, *Panorama* dergisi muhabiri **Mehtap Yücel**, "Cem"lerle ilgili bir araştırma için

A. Çağan, halk ozanı.

1962'de Erzurum'un

Şenkaya ilçesine bağlı

Aydoğdu köyünde doğdu.

Babası, yörede **Âşık Rıza**

mahlasıyla tanınır.

Babasının ölümünden sonra

ortaokulu çeşitli yatılı bölge

okullarında okudu.

Gümüşhane Öğretmen Lise-

si'ni (1979), A.I.T.I.A. Ban-

kaçılık ve Sigortacılık

Yüksekokulu'nu (1986) bit-

tirdi. Küçük yaşta Halk Ede-

biyatı'na ve müziğe merak

sardı. **Musa Eroğlu**'nun

Müzik Dersanesi'nde

bağlama dersleri aldı. Ozan

-Der'in Genel Sekreterliğini

yaptı. 1991'de *Pir Sultan*

Abdal Kültür Derneği

Yönetim Kurulu'na seçildi.

Bir grup arkadaşıyla "*Celin*

Canlar Bir Olalım" adlı bir

kaset yaptı. Daha sonra

"*Sevdaya Yürek Gerek*"

adıyla kendi kasetini

çıkardı. Şimdi Ankara'da,

sanatsal etkinliklerinin yanı

sıra, mesleği olan Serbest

Muhasebecilik ve Mali

Müşavirlik görevini de

sürdürüyor.

Istanbul'dan gelecekti; kendisine *Madımak Oteli*'nde randevu vermiştim. Saat 12.00'ye yaklaşıyordu. **Arif Abi** lobiye indi, oğünkü dinleti üzerine konuştuk. Daha sonra **Hasret** ve **Mehtap** ile birlikte otel dışına, yemeğe gittik. Lokantanın önünden bir grup (yaklaşık 100 - 200 kişi), slogan atarak geçiyordu. Giderek kalabalıklaşan grup, *Kültür Merkezi*'ne doğru yönelmişti. Olayları otelde tartışırken, **Aziz Nesin**'in koruma polislerinden biri, saldırganların biraz sonra otele gelebileceğini söyledi ve hemen oteli boşaltmamızı önerdi. İçeride tartışmalar sürerken, kalabalığın, otelin önüne geldiği görüldü. Artık dışarıya çıkma olanağımız yoktu.

Kalabalağın artması üzerine, Valiliğin etkinlikleri iptal ettiğini öğrendik.

Oteli, az sayıda polis ve asker koruma altına almıştı. Bunların da göstericilere karşı fazlaca direndiği söylenemezdi.

Arif Sağ, saat 14.30 sularında, eski milletvekili olduğu SHP'nin Genel Sekreteri **Cevdet Selvi**'yi aradı ve durumdan haberdar etti. Dernek Başkanı **Murtaza Demir** de Vali ile görüşmeye gitti, geldi. Zaman ilerledikçe, dışardaki alkış ve tekbir sesleriyle sloganlar artıyordu. Göstericilerin bir ara *Kültür Merkezi*'ne giderek saldırıda bulunduğunu, ancak **Arif Sağ** dinletisiyle "*Medya ve Emperyalizm*" paneline gelen insanların onları püskürttüğünü öğrendik.

Göstericiler, "*Şeytan Aziz!*", "*Vali istifa!*", "*Burası Moskova değil!*", "*Kanımız aksa da zafer İslam'ın*", "*Şeriat gelecek, her şey bitecek*", "*Müslüman Türkiye*", "*Vali gelsin özür dilesin*" gibi sloganlar atıyordu.

Resmi makamlardan iletilen haberlere göre, çevre illerden "takviye kuvvetleri" geliyordu. Bize sürekli, "*Sakin olun, 1 - 2 saat içerisinde hepimiz kurtulacaksınız*" deniyordu. Otele atılan taşların artması sonucu, yangın çıkma olasılığı ile göstericilerin barikatı aşp içeri girme olasılığı konuşulmaya başlandı. Bütün katlardaki yangın söndürme aygıtları ile çöp kovalarını su doldurup, lobinin bulunduğu kata in-

Ali Çağan, Ali Rıza Koçyiğit ile

dirdik. Bu arada, sandalye ve koltuklardan sürekli sopalar yapmaya çalışıyorduk.

Takviye birliklerinin gecikmesi, arkadaşlarımızda moral bozukluğuna neden oluyordu. Bir arada **Asaf**, çantasından çıkardığı mızıkasını çalmaya başladı. **Hasret**, **Asaf**'ın yanına giderek mızıkayı istedi, "Yukarıda gençler daha heyecanlı, onlara biraz da ben mızıkaya çalayım" dedi. Mızıkayı alarak üst katlara çıktı.

Her siren sesi duyduğumuzda, takviye kuvvetlerinin geldiğini düşünüyorduk.

Belediye hoparlöründen, etkinliklerin iptal edildiğine ilişkin duyuru yapıldı. Göstericileri sakinleştirmek için konuşma yapan Belediye Başkanı, sözlerine, "Gazanız mübarek olsun" diyerek başladı. Göstericileri sakinleştirecek yerde, daha çok tahrik ediyordu.

Takviye güçlerin geleceğinden umudumuzu kesmiştik. **Celal Yıldız**, "Eğer karanlık basmadan biz bu otelden çıkarsak çıkarız, yoksa bunlar önce elektrikleri keser, sonra oteli yakarlar" dedi. Ancak, o sırada yapabileceğimiz fazla bir şeyimiz yoktu. Yangın anında otelden çıkış yolları aramaya başladık.

Bu arada, göstericilerin isteği üzerine, *Kültür Merkezi* önündeki *Ozanlar Anıtı* sökülerek otel önünde yakılmıştı.

Her istekleri karşılanan göstericiler, giderek daha da azgınlaşıyordu.

Saat 19.00 sularıydı. Sonradan öğrendiğimize göre, bana ait arabayı ters çevirip deposunu delerek ateşe vermişler. Yakılan arabalar arasında **Arif Sağ**'ın, **Muhlis Akarsu**'nun ve otel sahibinin otomobilleri de vardı. Daha sonra, benzin kokusunun yukarıya yayıldığını duyumsadık. Birden elektrikler de kesildi. O an, **Celal Hoca**'nın dedikleri aklıma geldi. "Herhalde sonumuz geldi" dedim. Yangın başladığı anda 1. katta idim. Karanlıkta yanımda kimin olduğunu görmem olanaksızdı. Soluk almak için, 109 numaralı odanın penceresinden başımı dışarıya çıkardım. Arkadan birileri, "Karşı binaya geçiş var" dedi. Pencereden çıkıp, karşı binaya geçmeye çalıştım. *Büyük Birlik Partisi*'ne ait binada saldırıya uğradım. Ben geriye çekilince, buradan çıkılamayacağını düşünen arkadaşlar, daha iyi bir çıkış yolu bulmak için geriye döndüler. O anda herhangi bir ses, insanları yönlendirmeye yetiyordu. Birisi (sanıyorum polis), "Yukarıya çıkın, it-faiye arabası önde, merdivenden alıyorlar" dedi. Daha güvenli bir çıkış bulma umuduyla üst katlara giden arkadaşlarımızdan çoğu yaşamıyor artık.

Genel olarak bu olayları herkes, gördüğü kadarıyla anlattı. Ancak

Hasret'le aramızda geçen Şu konuşmayı hiç aklımdan çıkaramıyorum: Taşların yağmur gibi otelin camlarına ve arabalarımıza gelmesi, dışarıdaki güruhun çıldırmiŐçasına bağırması, içerde bizlerin de çeşitli yorumlar yapmamıza neden oluyordu. Bir ara **Hasret**'e, "**Hasret**, bunlar sürekli '**Şeytan Aziz**, **Sivas Aziz**'e mezar olacak! diyorlar. Acaba hata mı ettik? **Aziz Nesin Sivas**'a gelmeseydi, olaylar bu denli olmaz mıydı?" diye sordum. **Hasret**, "**Hayır**" dedi. "**Aziz Nesin**'in **Sivas**'a gelmesi doğruydü. Her Şeyin bir bedeli var. Bazı Şeylerin bedeli ağır olabilir. Eğer ödemek gerekirse, o bedeli de öderiz."

İŞte böylesine yürekli **Hasret** ile, hepsi ayrı birer değer olan otuz üç dostumun yanarak öldüğü **Madımak Oteli**'nden sağ çıkmış olmanın utancını yaşıyorum. Yaşadığım sürece de bu utancı taŐıyacađım.

Ayrıca, **Sivas** olaylarını sömürü aracı ve kazanç kapısı yapanlardan da utanıyorum. Yürekli, yiğit dostlarımın önünde saygıyla eğiliyor, anılarını yaşatmak için elimden geldiğince uğraş vereceğimi yineliyorum.

Yazımı, onlar için uyarladığım bir Şiirle noktalamak istiyorum:

*Eledim eledim höllük eledim.
Yavrumu beşikte bebek beledim
Uyudum uyandım ninni söyledim
Gitti de gelmedi ona yanarım.*

*Sivas ellerinde taş kucak kucak
Ne bilsin anneler böyle olacak
İrahmet yerine taşlar yağacak
Gitti de gelmedi ona yanarım.*

*Vücutumuz sardı kızıl alevler
Salyasın akıtmıŐ bekliyor devler
Madımak'tan yükseliyor feryatlar
Gitti de gelmedi ona yanarım.*

Tenimizde Yanık İzleri...

Aydoğan YAVAŞLI

Dört ay sürecek dil öğrenimi kursu için Ankara'daydım. *Pir Sultan Abdal Etkinlikleri*'ne katılmamı, yazar dostum **Ali Balkız** istedi. Banaz Köyü'nün geleneklerinden uzun uzadıya söz etti, ballandıra ballandıra anlattı. Ben, bundan on sekiz yıl kadar önce Sivas'ta iki yıl yaşadığım için, doğrusu çok heyecanlaydım. Üstelik, Sivas'ı dünya gözüyle bir daha görmek, yıllar önce gezip gördüğüm mekânları bir daha gezmek, anı tazelemek... Dahası, orada yaşadığım yıllarda yazdığım şiirleri kitaplaşmış halde götürecektim oraya; borcumu ödeyecektim!

1 Temmuz günü, *Kültür Merkezi*'ndeki konuşmaları dinledim, etkinlikleri izledim. **Aziz Nesin**'in, bütün dinlere saygılı olduğunu söylediği konuşmasını **bugün bile anımsıyorum**.

Geri kalan zamanda, yanımdakilere bir tür rehberlik yaptım: Medreseleri, camileri, tarihi mekânları gezdik.

2 Temmuz günü sabahı, imza gününe katıldım. **Aziz Nesin**'in bulunduğu yönde bir takım tatsızlıklar çıkınca oradan ayrıldım. Zaten vakit öğleye geliyordu, yemeğe gittim. Tam çıkmak üzereydim ki, camilerden çıkan guruh, bağıra çağıra önümden geçti. Kentte durumun gergin olduğunu anladım. Otele geçtim. Oteldeki gergin bekleyişi, orada bulunan diğer arkadaşlar çokça yazdılar; burada yararsız bir tekrarda bulunmak istemiyorum. Dışarda, Cumhuriyet yönetimini yıkmaya, onun yerine şeriat düzenini getirmeye azmetmiş büyük bir kalabalık vardı. Belediye Başkanı'nın konuşmasını yarım kulak duyduktan sonra umudum kalmadı. Adam, açıktan açığa öldürme emri veriyordu. O saatlerde, devleti yönetenlere olan inancımı iyiden iyiye yitirdim. Bunun üzerine tansiyonum düştü. Şair **Behçet Aysan**, beni iyileştirmeye çalıştı. Elektrikler kesilince, aşağı inmemiz söylendi. İnerken ateşle karşılaştık. Sonrasını hâlâ anımsamıyorum.

A. Yavaşlı, öykücü, ozan.

1955 yılında Manisa'da doğdu. İlk ve ortaöğrenimini aynı yerde yaptı. Gökçecada Atatürk Öğretmen Okulu'nu bitirdikten sonra Anadolu'nun çeşitli yerlerinde öğretmen olarak çalıştı. İlk şiiri 1976 yılında *Türk Dili* dergisinde çıktı. Şiirleri ve öyküleri *Dönemeç*, *Vartık*, *Cönk*, *Adam Sanat* ve *Karşı* dergilerinde yayımlandı.

Yapıtları *Ateş Salıncağı* (şiirler, 1986), *Hayret B'şey Yaa!* (öyküler, 1991), *Herik Yarı* (öyküler, 1992), *Yüzlerde... Aynalarda* (şiirler, 1994).

Üniversite hastanesinde yarı bilinçli iki gün geçirdim. Yakınlarım gelip beni aldılar.

Yukarıda anlattıklarımı eşimle birlikte yaşadık. Tenlerimizde yanık izleri taşıyoruz ve başımızdan geçenleri anımsamaya çalışıyoruz.

Buna karşın unutamadıklarımız, hiçbir zaman unutamayacaklarımız var.

Aziz Nesin, Madımak Oteli'ndeki odasında

(Fotoğraf: Battal Pehlivan)

Ateş Öpenlerin Türküsü

(Otelin içinden, yangından en son sağ çıkmak
bir sevinç ise, ben o sevinci 37 canla yitirdim...)

Ben Sivas'ı türkülerde tanıdım... Zamanla Sivas'ın ozanlar yatağı olduğunu, daha sonra da Pir Sultan Abdal önderliğinde bir başkaldırının destanlaştığını öğrendim.

İlhan Cem ERSEVEN

Sivas'ın tepesinde bazen bir "bulut" kaynamış; bazen bir sevgili, sevdiğinden haber alamayınca şöyle seslenir olmuş:

Bir bulut kaynıyor Sivas ilinde

Bir haber alamadım yarin elinden.

Sivas, bazen de Pir Sultan'ın dediği gibi, "saz çalınan" bir ildir ve "arzuhallem hep bir kâtime havale edilir" olmuştur...

Sivas illerinde sazım çalınır

Kâtip arzuhalim yaz yâre böyle

Şekerler ezeyim şirin dillere

Kâtip arzuhalim yaz yâre böyle.

Sivas, sevda kokan, dert yüklü, isyan fıskıran, toprağa sadık olan, Hızır Paşa'lara kafa tutan, inancı uğruna darağacına giden ozanların yatağı, türkülerin gözesi olmuştur... Çağıl çağıl akan bir Kızılırmak gibi...

Sivas'ta gün gelmiş, "çarklar" da kırılmış... Baskıya ve zulme isyan edilmiş... Ve, bir gün Pir Sultan Abdal çıkmış, "babayiğitçe, haktan ve yoksuldan yana" tavır almış, Yıldızdağı gibi heybetlice:

Hızır Paşa bizi berdar etmeden

Açılın kapılar, Şah'a gidelim

Siyaset günleri gelip çatmadan

Yıkılın kapılar, Şah'a gidelim.

Dönem, 16. yüzyıldır. Sivas, Sivas'lığım gösterir ve yoksulun, haklının, ezilenin yanında yer alan, "koyun beni hak aşkına yanayım" diyerek yanan Pir Sultan'ı astırmaktan da geri kalmaz. İşte Sivas, "ozan asan" bir kent olarak tarihe geçer...

Dönem, 21. yüzyıldır... 400 yıllık bir geçmiş geride kalmıştır.. Aynı Sivas, Sivas'lığına

İ. C. Erseven, araştırmacı-yazar. 1954'te Alaca'da (Çorum) doğdu. Gazi Eğitim Enstitüsü Fransızca Bölümü'nü bitirdi (1978). A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Güzel Sanatlar Bölümü'nde Önlisans yaptı. (1983). Dergi ve gazetelerde incelemeleri yayımlanıyor. TRT'ye eğitim izlenceleri hazırlıyor. Yayımlanmış kitapları: *Alevilerde Semah* (1990), *Sanat Psikolojisi* (Jean Paul Weber'den çeviri, 1993).

başka bir "hüner"ini ekler ve bu kez de "ozanlar yakan" kent olarak bir kez daha tarihe geçer...

Tarih, 2 Temmuz 1993... Cuma...

Pir Sultan'ımın, Pir Sultan'larımın darağacına doğru gittiği bir gün... Sarı sırtlan gibi saklanmışlar **Hızır Paşa'**lar bir köşeye, cami duvarının dibine... Bekleşirler... Henüz, sabahın seher yeli vardır Sivas sokaklarında... Sanatçılar, ozanlar, oyuncular, dağarcıklarından çıkardıkları bir avuç gülhatmini saçmaya gelmişlerdi *Buruciye Medresesi'*nden... Çünkü onlar sevgiden, hoşgörüden, aşktan, insandan yana yürek taşıyorlardı... Onlar oraya türkü söylemeye, semah dönmeye gelmişlerdi... Ama kara yarasalar bundan rahatsızlık duydular... Açtılar kanatlarını ve batırdılar gagalarını benzine. Zafer çığıkları atarak verdiler ateşe Sivas'ı... Sazım ateş içinde, kitaplarım ateş içinde, ozanım **Nesimi**, **Akarsu**, **Hasret** ateş içinde... **Bezirci**, **Behçet**, **Altıok**, **Uğur** gülümsüyor ateşin içinde, dudaklarında yarım kalmış dizeleriyle... Ve sen **Asaf**, o mızıkânla hangi umudun şarkısını söylüyorsun *Madımak* içinde?.. Ateşe inat, hâlâ şarkı söyleyebiliyorsun, karikatür çizebiliyorsun... Acaba biliyorlar mıydı künyelerine "ateşi öpecekler" diye not düşüleceğini?..

Yarasalar kanat kanada vermiş, ateş dansı yapıyorlar, pervane dönüyorlar, "Allahüekber, bismillah" diyerek... Her tarafı yarasalar kaplamış, kara kara... Oysa ben güvercin beklemiştim Sivas'ın gökyüzünde... **Hacı Bektaş Veli** suretinde... Ben turna beklemiştim Hz. **Ali** donunda... Ne **Ali**'m geldi, ne de **Veli**'m...

Şeriatçılar ve ülkücüler, Madımak Oteli çevresinde kuşatmayı yoğunlaştırıyor

Ve birden karardı hava... Güneş battı... Yaralarının kanatları her tarafı iyice kapladı... Işığı görmez olduk... Duman kapladı dört bir yanı... Ardından çığlıklar... Nasıl unuturum bu çığlıkları... Gözlerimin önünde çırpına çırpına, semah döne döne yanan çiğerpelerimi, öğrencilerimi, dostlarımı? Ve duman kesildi... Otelin koridorunda mızıkası sesi de duyulmuyor, **Asuman**'ımın ayak sesi de...

Ve çıkıyorum koridora... Önce **Asaf**'ı görüyorum, boynunda asılı çantasıyla sırtüstü düşmüş, muzip gözleriyle... Eğiliyor, okşuyorum sakalını... Yüreğini avuçluyorum... Ses yok... Yanında zayıf, genç bedeniyle, "*inadına yaşamak*"tan yorgun düşmüş **Muammer**. Bırakın ölümcülük oynamayı da haydi kalkın be!... Ama kimse duymadı sesi mi karanlıkta, alevler arasında... Ve bir inilti... Hemen koşuyorum... İşte "*inadına yaşamak*" isteyen biri... Hemen çekiyorum bir odaya... Ardından birini daha... Ve bir kadın sesi az ötede... Dişleri kilitlenmiş... Yaşıyor...

2 Temmuz 1993... Cuma... Vakit, akşamın karanlıkları...

Hastane acilinde ölümcül uykuya yatmış güzel insanlarım, dostlarım, sevdiklerim... **Nesimi baba, Behçet, Hasret, Carina** yan yanalar...

Ve bir gün daha bitiyor...

Devlet mi? Devlet var mı ki? Ben devleti, ertesi gün *Madımak Otel*'ne karanfil çiçekleri koymak isteyen insanları coplarken gördüm.

Ben devleti, "*yargısız infaz*" yaparken gördüm...

Sivas'ta devlet yoktu. Devletin cellatları vardı.

Biz Sivas'a türkü söylemeye, semah dönmeye gitmiştik. Biz Sivas'a, gönüller dolusu sevgi, barış, dostluk bırakmaya gitmiştik.

*Hayali gönlümde yadigâr kalan
Bir yanım Sivas'ta yanıyor şimdi
33 yoldaşla bir olup yanan
Bir yanım Sivas'ta kanıyor şimdi.*

Ben artık Sivas'ı çok iyi tanıyorum...

28.2.1994

"No Passarant!"

Ali Rıza KOÇYİĞİT

2 Temmuz'dan birkaç ay sonra, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Psikiyatri Kliniği'nde uzmanlık eğitimi gören bir doktor, *Madımak* yangınından kurtulanlar üzerinde uzun ve kısa aralıklarla yinelenen bir araştırma yaptığını söyleyerek, benden de, hazırladığı soruları yanıtlamamı istedi. Her soru 5 seçenekli olarak düzenlenmişti ve birbirine benziyordu; durumuma uygun seçeneğe karar vermekte zorlanıyordum. Arada bir, bütün bunların yerine, "Doktor, bende bir şey yok, sağlıklıyım; istersen ben sana 2 Temmuz'u anlatayım, ya da olaydan etkilendiklerini düşündüğüm arkadaşların adlarını vereyim" demek istiyordum. Sonra, doktorun o yumuşak, sevecen yüzüne bakıp, uysal bir öğrenci gibi, seçeneklerden birine "çarpı" koymaya çalışıyordum. Trajedi belki de yeni başlıyordu...

Arkadaşlarımızı toprağa vermiş, onların yakınları, dostları, olayı yaşayan bizler, basınla birlikte *Mülkiyeliler Birliği*'nde, *İhlas Haber Ajansı*'nın video kaydının tamamını ilk kez izliyorduk. Arkadaşlar, kaydedilemeyenleri haykırıyorlardı Türkiye'ye, dünyaya... Ben de bir şeyler söylemeliydim. Ayrıntılar tamamlanmalı, gerçek şekillenmeliydi. Heyhat! Konuşulanları duyuyor, fakat birleştiremiyordum. Sanki *Madımak*'ı ilk kez cepheden görüyordum. Hayır, hayır, görmeye çalışıyordum. Alevden başka bir şey görünmüyordu. Kameranın tam önünde bir delikanlı, belki de lise öğrencisi; tanıdık bir şive ile, "Yahın la, yahın!" diye bağırarak, bayram yerindeymiş gibi, "eğlentinin" keyfini çıkarmaya çalışıyordu. Bir başkası, alevleri otelin içine sürüklesin diye, Allah'a ya da rüzgâra yalvarıyordu. Sıkılmıştı. Artık külleri savurma zamanıydı. Korkuyordum, konuşamıyordum... Yangın başladığında, *Aziz Nesin*'i bulabilmek umuduyla otelin üst katından aşağılara inerken, üst katlara çıkan arkadaşlara, "Sakin olun, askerler geldi, kurtuluyoruz" diyebilen; yangından sonraki gün ölenlerin - kalanların eşyalarını almak amacıyla otele gitti-

A. R. Koçyiğit, 1960 yılında, Sivas'ın Şarkışla ilçesine bağlı Sivrialan köyünde doğdu, yani *Âşık Veysel*'in hemşerisi. Babasının dedesi, *Âşık Veysel*'e saz çalmayı öğretmiş. Küçük yaşta Ankara'ya göçmüşler. Koçyiğit, bu durumu, "Gecekinduda başlayan yaşam, babamın ticaretle uğraşmasıyla, imarlı bölgelere doğru yol aldı" biçiminde değerlendiriyor. 1982'de Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. Bir süre yayıncılık yaptı. 1991'de SI İP'den milletvekilliğine adaylığını koydu, 1994 yerel seçimlerinde ise Çankaya Belediye Başkanlığı için aday oldu. Serbest ticaretle uğraşiyor. Evli, dört yaşında bir oğlu var.

ğimde en küçük bir parçayı bile kurtarabilmek için saatlerce uğraşıp, askerini - polisini sabrını taşıran o soğukkanlı ben, şimdi kendi yuvamda, *Mülkiyeliler Birliği*'nde korkuyordum!...

Oteli yakıp, bizleri Tanrı'ya armağan eden, *Ozanlar Anıtı*'nı kırarken hırsını alamayıp kafasını anıta vurup kan içinde kalan insanlarla aynı ülkede mi yaşıyorduk? Kimdi bunlar? Yurtdışından mı gelmişlerdi? Yalnızca Sivas'ta mı yaşıyorlardı? Yoksa yolda, otobüste, sinemada hep bunlarla mı yaşıyorduk? Bizden ne istiyorlardı "Allah aşkına"?

Korkumu, heyecanımı, gırtlığımdaki düğümleri aşırıp, "*Arkadaşlar, bütün bunlar olurken, neden kuzu kuzu ölümü beklediğimizi sizler, başkaları soruyor, soracaklar*" dedim. Otelde, biri **Arif Sağ**'a, biri **Aziz Nesin**'in koruması komisere ait iki tabancı, bir adet de koruma polisine ait otomatik tüfek olmasına karşın, neden hep savunmada kaldığımızı çok merak ettiğinizi gözlerinizden okuyorum. Sizler, başkaları ve benim üç yaşındaki oğlum bilsin ki, bizler korkmuyorduk. Olsa olsa, o zavallı güruha zarar vermekten korkmuş olabilirdik. Otelin camlarından sarkıp konuşma olanağımız yoktu. Kitaplar, çiçekler, karikatürler atsak, evlerine giderler diye düşünmüştüm. Bizler onlardan bir şey istemiyorduk. Bozkıra kültür, şenlik, güzellik getirmiştik. Dahası, para harcıyorduk onlar için. Bir yanlışlık vardı bu işte!..

Şubat 1994'teki mahkemeye kadar ne söyleyeceğimi bilemediğimden, ifadeden kaytarıyordum. İmdadıma, duruşmanın bir ay

Şeriatçıların yaraladığı Bekir Delibaş

sonraya ertelenme kararı yetiştii. Üç hafta rahattım. Sonunda, sırtım herkese dönük, yargıçların ve savcılarının donuk bakışları ile karşı karşıya kalmıştım. Mahkeme heyetine içimi dökmeye başladım: *"Etinizde bütün belge ve bilgiler fazlasıyla var, neden bizlerin sekiz aylık hafızasına yükleniyorsunuz? Bunlar, cumhuriyete saldırıyor; devletin tepesinden aşağıya kadar her makama, sizin yerinize de göz diktiler. Sizi alaşağı edip yargılayacaklar. Sarıklı hocalar, mollalar sizleri yerlerde sürükleyecekler. Savunma da yapamayacaksınız. Sizler, çocuklarınız, torunlarınız tehlikede!"*

Burnumun dibindeki daktilograf, artık yetişemiyordu söylediklerime. Daktilo susmuştu. Sesim daha gür çıkıyordu. Mahkeme Başkanı not alıyor, ifademi kesmiyordu. *"Bunlar zavallı piyonlar; bunların ceza alması, başkalarını kurtaracak. Örgütü, partiyi ortaya çıkarın. T.C. yetkililerinden, Cumhurbaşkanı'ndan, Başbakan'dan, Başbakan Yardımcısı'ndan, bakanlardan, hepsinden şikâyetçiyim. Gelip ifade versinler. Bu idareden utanıyorum. Katillerle aynı ülkede yaşamaktan utanıyorum"* derken, gırtlığım paralanıyordu. Bir başka gür ses, faillerin arasından geliyor: *"Utaniyorsa, Komünist Rusya'ya gitsin!.."* Sallonda gürültüler... Mahkeme Başkanı, sessizliği sağlamakta zorlanıyor. Rusya'nın hâlâ *"Komünist"* olduğunu sanan bu zavallılar, bizi neden yakmışlardı? Kimbilir daha ne tür önyargılarla, yanlışlarla doluydular. Beni Kuzey'e postalarken, *"cennet"*e bir adım daha yaklaşmış olmalıydı!

Sanık avukatlarından biri, hukuk tarihine geçecek katkısını yapıyor, *"Müşteki sürekli su içiyor; ağız kuruması, yalan söylediğine işarettir. Sayın mahkemenin takdirlerine sunarım"* diyordu! Ramazan ayı içerisinde olduğumuzu anımsıyor, ürperiyorum. 2 Temmuz'da sanatçılarımızın, yazarlarımızın, gençlerimizin *"tahriki"*, benimkinin yanında hafif kalıyordu. Tüm adliyeyi yakabilirlerdi! Trajedi, trajikomikleşiyordu!

Avukatlar, yargıçlar, savcılar, polis, asker, mübaşirler, yaşamlarının bilmem kaç bininci davasını büyük bir kanıksamışlıkla sürdürürken, bizler sigara molalarında, tanışıklıkları dostluklara çevirmeye çalışıyorduk. Yitirdiğimiz bir şairin eşi, *"Yahu şunlarla bir konuşabilsem, birlikte bir çay içebilsem!"* derken, bizim şaşkın bakışlarımıza aldırmadan sürdürüyordu sözlerini: *"Vallahi bir konuşabilsem, neden yaptıklarını bir öğrenebilsem, ceza meza almalarını istemiyorum."* Biz şaşkınlıkla ne diyeceğimizi bilemezken, o sigarasını tazeliyordu. Aynı yaman merakı, Siyasal Bilgiler Fakültesi birinci sınıf öğrencisi iken, büyük amfide en ön sırada oturan, iki sıra jandarmanın korumasında derse gelen ülkücü faşist sınıf arkadaşlarımızın giyim kuşamını, saç şeklini incelerken ben de çok duymuştum. Sahi, biz şık - şıkıdım burjuvalar, küçük burjuvalar "solcu - sosyalist" idik de, onlar neden sağcı idiler? Hangi emir - komuta zinciri ya da inancı, onları, bin bir korku ile derslere girmeye zorluyordu?

Edebiyatçılar Derneği'nin, "Olaylara tanık oldunuz. Şubat 1994 sonuna kadar sizden bir yazı istiyoruz" yollu çağrısına aylardır yanıt veremiyordum. Ne yazmalıydım? Söylenecek ne kalmıştı? Biz ifadelerimize, "kamu güvenliğini tehlikeye düşürüp", mahkemenin "gizli" sürmesine bile neden olmuşuk! "Tahriklerimizle" Sivas'ı, ülkeyi bu kadar karıştırıp, neredeyse 37 canın ölümüne de bizler yol açmışık! Şimdi zaten sanıklar da birer birer tahliye oluyordu. Yakında, "sanık" olarak çağrılabilirdik mahkemeye...

Editör arkadaşımız, işinin ehliydi; çare yok, yazacaktım. Bir "*Sivas gazisi yazar*" ağabeye, "*Ne yazacağım, ne yazdın, yardım et*" demek için gittiğimde, yangından büyük yanıklarla kurtulan yazar ablamı gördüm orada. Karşılıklı "*hayırsızlıklarımızı*" ifade ederken, "*Yahu, bu yanıklar sayesinde iki yıldır denize gidemiyorum, param cebimde kalıyor*" deyip kahkahayı patlatınca, yukarıda yazdıklarım kendiliğinden oluşmaya başladı.

Yaşadıklarımız, insanlık trajedisinin küçük bir ayrıntısı olmalıydı. Olanlar, olacakların bir habercisiydi. Bizler biraz da tesadüfen 2 Temmuz 1993'te Sivas'taydık. Ben, 1960 Sivas (Şarkışla Sivrialan) doğumluyum. İlkokula Sivas *Halil Rıfat Paşa İlkokulu*'nda başladım, bir yıl devam ettim. O yıldan sonra 1977'de ÖSYM sınavı için gittiğimde, faşist militanların sloganları arasında işaretliyordum geleceğimi. 1980'de pasaport için gidiyordum kelle koltukta. 1983 Temmuz'unda ise çocukluğumun Sivas'ını görmek için gitmişim; ne sınav vardı, ne faşistler...

"Dünkü çocuk" da değildim; bilirdim Sivas'ı... 1978 Sivas'ını, Maraş'ı, Çorum'u, 12 Eylül'ü... Ama benzerdim de "denize giremeyişi" alaya alan "edebiyatçı abla"ma. Hem, merkez sağ ile merkez solun büyük koalisyonunda ne olabilirdi ki? Cumhuriyet güçlüydü; en azından ilkokulun ilk günlerinde öğrendiğim kadar...

Madımak'ta aynı odada kaldığım *Asaf Koçak*, ölümünden birkaç dakika önce mızıka çalıyordu. Kalanlar ne anımsar, bilemem; bence bir İspanyol melodisi çalıyordu: "*NO PASSARANT!*" "*Üzümden şarap, öpücüklere çocuk, odundan ateş yapan*" insanlık, acıları imbikle-yerek yoluna devam ediyor, edecek. "*İnsanlığın en sıcak yasası*" doğurganlık sürecek. Yarınki dünya, en çok kendi yaşam alanlarını bilmeden, bilemeden sınırlayan faillere, *Neron*'lara lazım. Bizler "*acıyı bal eylemeye*" ezelden koşulluyuz.

Sizler, *Madımak*'tan uçarak, galaksinin bilmem hangi koordinatından bizleri seyredenler, ne ilksiniz, ne de son olacaksınız!

Sizlere selam ve söz olsun. "*NO PASSARANT!..*"

25.5.1994

Havada Yanık Kokusu...

Gülnaz ÇOLAK

Her şey nasıl da ansızın başladı ve bitti! Bütün güzellikler ve acılar, hepsi birden başladı ve yaşandı...

2 Temmuz Cuma günü zaman uzadı, kısaldı... Çoğaldı, azaldı... Sonra titredi yankılı sesler, diller tutuldu. Havada, yanık insan eti kokusu... Ve uçuşan küller... Sonuç: Şeriatçı göstericilerin başarıya ulaşan "mübarek gazaları!"

Pir Sultan Abdal Kültür ve Tanıtma Derneği'nce düzenlenen ve daha önce üç kez Banaz'da yapılan kültür etkinliklerinin dördüncüsü, ilk kez valiliğin desteğiyle gerçekleştirilecekti...

1 Temmuz 1993 Perşembe günü Sivas'a gittiğimde, *Madımak Oteli*'ne yerleştim. Birinci gün, şenlikler oldukça coşkulu geçti. Ne olduysa, 2 Temmuz Cuma günü oldu... Sabahleyin kahvaltıdan sonra fotoğraf çekmek üzere *Buruciye Medresesi*'ne gittim. Orada imza masaları hazırlanmış, bütün yazarların adları masalara konulmuştu. *Medrese*'de kimler yoktu, kimler... **Asım Bezirci, Behçet Aysan, Uğur Kaynar, Metin Altıok, Asaf Koçak** ve diğerleri...

İlk saldırı, 11.30'da Aziz Nesin'e laf atmakla başlamıştı. Hava giderek gerginleşiyordu. Şeriat özlemcileri, Cuma namazından sonra, kent merkezinde gösteriye başladılar. **Atatürk** ve **Pir Sultan Abdal** anıtlarına saldıran şeriatçı göstericiler, Valiliği, *Kültür Merkezi*'ni ve şenliğe katılanların sığındığı *Madımak Oteli*'ni kuşattılar.

Saat 14.00'te *Madımak Oteli*'ne döndüğümde, otelin dört yandan şeriatçılarca kuşatıldığını gördüm. Otele girme olanağım yoktu. Olup biteni, otelin tam karşısında bulunan bir mağazadan izledim.

Şeriatçılar hızla çoğalıyordu. Sayıları kısa sürede on bine ulaşan göstericiler, öfkeli sloganlarla birçok binayı ve aracı tahrip ettiler. Belediye Başkanı ve Belediye Meclisi Üyesi (halen yakalanamayan, olayın başkahramanı

G. Çolak, fotoğraf sanatçısı.
Malatya'da doğdu. AFSAD
üyesi. 10 yıldır
fotoğrafçılıkla uğraşiyor.
Halen Ankara'da bir özel
okulda öğretmenlik
yapıyor.

olan zat), saldırı süresince omuzlar üzerine alınarak alkışlandılar. Olaya güvenlik güçleri müdahale etmediler. *Madımak*'ı taşıyan elli, altmış gösterici, lobiye girerek oteli yağmaladı. Otelin önündeki arabalara gaz dökülerek yakıldı. Saat 19.00'da, bulunduğum yerle otel arasındaki telefon bağlantısı koptu.

Saat 19.30'dan sonra elektrikler kesildi. Bu arada içeriye, yanan bez tomarlarını attılar. Saldırganlar, bir yandan da camları kırarak içeriye girdiler.

Saat 20.00'de, çevreyi duman kokuları sardı. Otel, alev alev yanıyordu. Tabii, içindeki insanlar da...

Karanlık ve dumandan göz gözü görmüyordu. Çığlıklar giderek gökyüzüne yükseliyordu. Sonra, ortalığı bir sessizlik kapladı. Azgın şeriatçılar "zafer" işareti yaparak alanı terk ettiler... Geriye, alev alev yanan otel ve yanık et kokusu kalmıştı. Saat 20.30'da, bu yıkıntının içinden, tanınmaz duruma gelmiş insan cesetleri çıkarılıyordu. Arabalar onları bir yerlere götürüyordu. Ama nereye, bilmiyorum...

Bulduğum yerden, olup bitenleri izlerken çıldırarak gibiydim. Öylesine çaresizdim ki, hiçbir şey yapamıyordum...

Saat 21.00'de, bulunduğum yerden ayrıldım ve geceyi, tanımadığım bir evde geçirdim. Sabaha dek uyuyamadım. Vahşetin üçüncü günü Sivas'tan ayrıldım. Ankara'ya geldiğimde, yüreğim öylesine buruktu ki... En sevdiğim dostlarım, arkadaşlarım, sırdaşlarımı, **Asaf ve Uğur**'u yitirmiştim. Onları bir daha göremeyecektim.

Sivas'taki bu korkunç vahşet, yıllardan beri şeriatçılığa yapılan yatırımların doğal sonucudur. Sivas faciası, devlet gözetiminde işlenmiş bir cinayettir.

*Madımak,
cayır cayır...*

Bilmiyorum... Bilmiyorum... Bilmiyorum...

Haydar ÜNAL

Yorgun düşler ayrıntısında, alaşafak bir kente indigimdi. Yüzümüzün rengini düşünecek zaman yoktu. Boş vagonların ağırlığını, son karıncanın yuvasına gelip gelmediğini, kendine küsen hayırsız bilgenin ömrünü düşünmeye zaman yoktu. Aynaya baktım. Gurbetim vardı. Kıyısı olmayan bir kentti oysa. Alnımın dar yollarında gördüğüm, su ve gölgenin birleştiği yerd. Aslında bir kekik hüznüydü orda zaman. Durdukça aklıma geliyordu. Adına "Haydar" denilen Pir Sultan Abdal, bu kentte asılmıştı. Neydi bu kentin esrarı? Yollar ve dağlar bilir miydi adını? Gün kavuşurken, bakıra dönen toprak ve güneşin çışlıkları bilir miydi?

Unutulan bir günün renginde, eğilmişse akşama doğru o kent, terli yıldızlar olur muydu gökyüzünde? Ayışığı uzak bir sessizlik olur muydu? Kızarma zamanı mıydı domateslerin? Köpre kuzuların dağ eteklerinde otlayıp yayıldığı mıydı? Temmuz güneşiyile yanan kayalıkları gelincik ordusu mu sarmıştı? Kadife bir sevecenliğin, insanların yüzünde, pembe dalgalar gibi gidip geldiği miydi? Bilmiyorum.

Yorgun düşler ayrıntısında idiydim. Üstümde bir rüzgârın hüznünü taşıyordum. Benim mavi yalnızlığıma sığmıyordu. Evlere, evlerde odalara sığmıyordu. Marmara bakışlı gözlerini arıyordum. Yoktu. Kıyısı olmayan bir kentti oysa. Yaralı rüzgâr ne kadar doldurabilirdi yelkenimi? Bilmiyorum.

"Birazdan kar yağsa" dedim, ya da yağmur... Anlık izler bıraktığım bu kentten silinse ayak izlerim... Ne yağmur, ne kar; kilitlenen otel odaları, kırılan camlar... Mor bir sevdanın ikliminde miydik? Tablolara sığmayan renkler mi vardı yüzümüzde? Sesimizde Anka kuşlarına adanmış söylence mi? Kızılırmak tırşe dalgalarla mı okşuyordu kıyılarını? Kadife örtülü bir zaman diliminde Pir Sultan sesli bir gülüş müydü yaşam? Bilmiyorum.

Gökyüzü, akşam alacası... Tapınak, başka

H. Ünal, ozan. 1 Temmuz 1965, Sulakyurt (Kırkkale) doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Sulakyurt - Ankara - Çankır'da tamamladı. Halen Açık Öğretim Fakültesi İktisat Bölümü'ne gidiyor. İlk şiir kitabı *Sığmadım*, kurucusu olduğu *Damar* Yayınları arasında 1991 yılında çıktı. Şiirleri birçok dergide yayımlandı. Halen, *Damar* dergisinin Yazışmaları Müdürlüğü'nü sürdürüyor.

tanrılar. Fenerler, terk edilmiş ırmak. Sessizlik, son yalnızlık. Sokak, birikmiş sakal ve güruh. Yangın ve insan, şiir ve saz.

*Kırık merdivenin son yalnızlığı
Tanımsız ifadesi midir ayrıntıların
Bir yaprağın üşümesi
Bir sözcüğün
tümcesiz dizesiz kalması
Seni yorar ey şair
"İşçi Mihali'nin ölümü"*

*Duman ve ölümler ordusu
Morglara sığmayan bir sözlük
Dalıp gider mi gecenin boşluğuna
Uzun bir şiiri düşünür gibi*

*Katliama
tepkiler
büyüyor*

Tanıklığının Ön Konuşması

Demet IŞIK

Edebiyatçılar Derneği'ne;

*Hazırlamakta olduğunuz kitap için
ilettiğiniz metin isteminize yanıt ola-
rak, Sivas olayları ile ilgili tanık-
lığımın ön konuşmasını gönderiyor-
rum.*

Saygılarımla,

Dr. Demet IŞIK
SHP Parti Meclisi Üyesi

SAYIN YARGIÇLAR KURULU,

Türkiye Cumhuriyeti'nin laik devlet temelini güvencesi olan hukuk, ahlak ve bağımsız Türk halkı adına hüküm veren sizleri; Türk mahkemelerinin adaletine, Türk yargıç ve savcılarına olan güven ve saygılarımı yineleyerek selamlamak istiyorum.

Sözüme, tanıklığımı; kişiliğim, mesleğim ve dünya görüşüme dayandırdığımı açıklayarak başlamak istiyorum.

Ben hukukçuyum; devlete, hukuk alanında yirmi üç sene hizmet verdim.

Ben Atatürk Cumhuriyeti'nin, laik eğitim sisteminin bağlamasız ve baskısız yetiştirdiği, vicdan ve inanç sahibi, düşünen, tartışan, yazan, konuşan bir kişisiyim.

Beni tanıklığa çağırıyorsunuz. Beni, yanarken yaşadıklarımın ve gördüklerimin gerçeklerini ifade etmek için burada bulundurunuz. Kişiliğime gösterdiğiniz bu güvene, bir temel saptamayla teşekkür etmek istiyorum.

Ben mağdurum; bana saldırıldı; yedi saat terör altında kaldım; yakılmak, öldürülmek istendim.

Ben mağdurum; çünkü ben **Mustafa Kemal'in Anadolu Hareketi'nin**, Anadolu halkının tam bağımsızlığı, insan hak ve özgürlükleri, din ve vicdan özgürlüğü için yapıldığına inanıyorum; bana bunun için saldırıldı.

Ben mağdurum, mağdur edildim, yakılmak istendim; çünkü ben, *Atatürk Devrimi'nin*

D. Işık, hukuk doktoru.
25 Mayıs 1937'de Ankara'da doğdu. İlk ve ortaöğrenimini doğduğu kentte tamamladıktan sonra Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi (1959).
Danıştay Üye Yardımcılığı'na seçildi (1959 - 1962). Bir süre avukat olarak çalıştı. (1959 - 1969).
Hacettepe Üniversitesi Halk Sağlığı bilim dalında doktora yaptı. Londra Büyükelçiliği Mali Müşavirliği'nde İdari Yardımcılık görevinde bulundu (1962 - 1964). Ankara *Hıfzıssıhha Okulu*'nda "Sağlık Hukuku" dersleri verdi. 23 yıl devlet hizmetinde bulunduktan sonra, 1981'de Çevre Müsteşarlığı 1. Hukuk Müşavirliği'nden kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. "*Laikliğe Çağrı Grubu*"nun kurucusu ve 1986'dan beri sözcüsü. Ayrıca, 1990'dan bu yana *Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği*'nin Ankara Şube Başkanlığı'nı yürütüyor. Yayımlanmış kitapları: *Sağlık Kavramları İndeksi İçin Metodoloji Çalışmaları* (1967), *Sağlık Hukuku* (1969), *Çevre Sorunları* (1979).

-beni ve halkımı devlete, sadece ve sadece yurttaş kimliği ve statüsü ile bağlayan laik devlet- laik hukuk sisteminden yanayım.

Ben özgür düşünen; akla, bilgiye, bilime dayanan; çağın bilimsel ve teknolojik gelişmeleri ile aydınlanmış; insan değerine, bütünlüğüne, insan haysiyetine uygun yönetmek ve yönetilmek hakkını kazanmış halktan yanayım.

Ben ırk, din, dil, etnik ayırım yapılmayan, yetenek ve kültürlerini geliştirmek hakkını kullanan halkın var olduğu; özgür, bağımsız refah içinde çağdaş bir Türkiye'den yanayım.

ÇİZİYORUM

ERCAN AKYOL

Bana bunun için saldırıldı, bunun için terör uygulandı, bunun için ıstırap çektirildi; bunun için yakıldım. Beni yedi saat azgın, örgütlenmiş, planlanmış bir hareket; din ve şeriat terörü estirerek, din devleti özlemcileri; dine dayanarak iktidar elde etmek isteyen gericiler, şeriatçılar yaktı.

Ben yedi saat, "*Şeriat isteriz / Cumhuriyet Sivas'ta kuruldu, Sivas'ta yıkılacak / Laiklik bitecek şeriat gelecek / Yakın dinsizleri / Muhammet'in ordusu, dinsizlerin korkusu / Saldırın, yakın, yakın!*" çılgınlıkları, çılgınlıkları, azgınlıkları, taşlamaları, öldürmeleri ve nihayet yakmaları ile parçaladım.

Ben, eşit haklar belgesi olan, bağımsız Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş belgesi olan *Lozan*'dan yana olduğum için yakıldım. Laik hukuktan yana olanlar adına yakıldım. Ben, çağdaş düşünce, insan hak ve özgürlükleri, bağımsız Türkiye adına düşünen, yazan, dans eden, türkü çağıran ve yirmili yaşların yaşama sevincini taşıdığı için gözleri açık giden otuz yedi insanım ve tüm halkım adına adaletinizi **istiyorum**.

Bugün, bütün halkım ve dış dünya, bağımsız ve laik Türkiye Cumhuriyeti adına vereceğiniz kararı bekliyor.

– Benim ve halkımın düşünce, vicdan, inanç özgürlüklerini korumanızı;

– Halkımı, din devletçilerinin, şeriatçıların, cumhuriyet yıkıcılarının elinden kurtarmanızı istiyorum.

– Laik devleti ve sözcüsü olduğunuz laik hukuk sistemini korumanızı istiyorum.

Ben, Cumhurbaşkanı'nın ifadesindeki gibi, "*Halkın halkla çatışmasında*" yakılmadım.

Ben, Başbakan'ın ifadesindeki gibi, "*Bir otelcinin kendisinin kundakladığı bir otelde*" yanmadım.

Ben, muhalefet liderinin ifadesindeki gibi, "*Bir futbol maçının olağan heyecanı içinde*" yakılmadım.

Ben Vali'nin, Garnizon Komutanı'nın, Tugay Komutanı'nın, İçişleri Bakanı'nın, Emniyet Müdürü'nün, Terörle Mücadele Müdürü'nün, Belediye Başkanı'nın, Başbakan'ın ve Cumhurbaşkanı'nın gözü önünde, din devletçileri, Müslüman halkı din adına sömüren örgütlü şeriatçılar tarafından yakıldım.

ÖLDÜM, YAŞAMAK HAKKIMI İSTİYORUM!...

Kanlı Gözyaşları

Zeki BÜYÜKTANIR

"Madımak", Anadolu'nun yokluk ve ekonomik sıkıntısının yarattığı bir yiyecek türü, bir ot.... Türküler yakılmış, oyunlarla betimlenmiş... Sevgili ozan Hasan Hüseyin de bunu dizeleriyle pekiştirmiş:

"... Anamın pişirdiği otlu bulgur çorbası..."

İşte bu, Sivas yöresinin bilinen otu "madımak" Çorba pişirmekte kullanılır. Dar aile bütçesinin bol katıkları yemeği... O kadar tanınmıştır ki, şarkılara konu olmuş, türkülere girmiştir.

İşte biz, Sivas'ta adını bu sözcükten alan oteldeki katliamdan kıl payı kurtulmanın sevincini yaşayamayan bir avuç insanız. Madımak Yangını'ndan kurtulmak, bir "kurtuluş" olmadı bizim için!

Bugün bile o anların acısını yüreğimizde duyuyor, kavruluyoruz.

*Madımak yürek dağlar
İçinde insan ağlar
Otelin çıkışı yok
Mutsuzdu sağ kalanlar.*

*Madımak oylum oylum,
Kavrulan fidan boylum
Sivas'a gelmek suç mu,
Yanıyor benim bağrım.*

*Madımak otel değil,
Saldıran insan değil,
Nasil savunacağım
Yakanlar benden değil.*

İnsanı insan yapan onur - erdem öğeleri ayaklar altında çiğneniyor, Sivas'ta bir facia yaşıyor.

"Uzun ince bir yol"dan gelmiştik.

Çantalarımızda kitaplar, gönüllerimizde sevgi vardı. Yüreğlerimiz tertemizdi. Kalem-lerimizi sivriltilmiştik; kılıcı, bıçağı, kibriti, çakmağı değil. Sevgi ve güzellik getirmiştik otobüsler dolusu. Çokça da hoşgörü...

Z. Büyüktanır, yazar. 1930
Gürün (Sivas) doğumlu.
Sivas Öğretmen Okulu'nda
ve Buca Eğitim
Enstitüsü'nde okudu.
Emekli öğretmen.
On yıl, İzmir'deki Yeni Asır
gazetesinin "Çocuk" say-
fasını hazırladı. Dinde Re-
form / Kemalizm, Forum, Ni-
telik, Çağdaş Türk Dili,
Dönemeç, Promete dergilerin-
de yazıları çıktı.
Yayımlanmış kitapları: Dili-
miz ve Hasan Hüseyin (1983),
Yunus Emre (oyun, 1991),
İnsan, Sevgi Anadolu (1993),
Kurtuluşa Giden Yol / Anado-
lu (şair, 1994).

Bilinçsiz insanın karşı konulmaz bir canavar olduğu, her dönemde kanıtlanmıştır.

Bağnazın gözü döndü mü, ne devlet dinler, ne düzen! Bağnaz, her çağda, her yerde, kendinden başka düşünceye, duyguya yer vermeyen, saygı duymayan bir kaba güçtür. "Her çağda" dedik. Evet, her çağda bağnazlık olmuştur. Bugün de vardır. Çoktanrılı dinler dönemindeki yaşamını "putperestlik" sayan Musevi hahamının ya da Hıristiyan papazının bağnazlığı, geçmişteki o uygarlık kalıntılarını yok etmiştir. Hıristiyan dünyasının resim, yontu ve öteki sanat dallarını putperestlik sayan, "günah" olarak niteleyen Müslüman imamının bağnazlığı, Ortaçağ bilgi kırıntılarını yok etmiştir (Ömer'in, Mısır'daki kitaplığı yakması). İslam'da ilk ayrılık tohumlarını atan **Muaviye'nin** bencil ve kanlı eylemleri; **Ali, Osman ve Ömer'i** hançerleyen çıkarıcının bağnazlığı, din kardeşlerini birbirine kırdırmıştır.

"Dine akılla ulaşılmaz, duygularla yaklaşılr" görüşünü benimseyerek usu yadsıyan **Gazali** bağnazlığı, bilimi bin yıl geri götürmüş, İslam'daki gelişme ve ilerlemeyi dondurmuş, durdurmuştur. **Nesimi'nin** derisini diri diri yüzenlerin, Sivas'ta **Aşık Nesimi'yi** diri diri yakanların, **Hallacı Mansur'u** asanların bağnazlığı... Bunlara daha binlerce örnek ekleyebiliriz. En son örneği ise, ülkemizi ve insanımızı dünyaya karşı rezil edip utandıran "Sivas canavarlığı"dır.

Türkiye 5 TEMMUZ 1993 PAZARTESİ
 FİYATI 4000 TL
 KAPAK ÜCRETİ
 CAYIRCIYI 144 19 3744611 • SİMALI 512 99 31 09 441 • TELEFAX 220 00 146 31 4444 • 512 99 31 71

DÜN	
Satışları	104.702
Aboneler	18.485
Abonelikler	27.901
Abonelikler	10.070
TOPLAM	161.158
KODT BASILMIŞTIR	

TÜRKİYE GAZETESİNİN BİR MENFESİ
 1. MENFESİ
 2. SEVİLDİ
 PEYGAMBERİM
 KUPON NO: 5

Sivas Belediye Başkanı Temel Karamollağlı, olaylar konusunda açıklamalarda bulundu

'Halka saatlerce yalvardım'

"Olayların sebebi Alevi-Sünni çatışması değil, Aziz Nesin'e duyulan tepkidir"

Sivas ve İstanbul'da gösteriler
 ■ Sivas'ta düzenlenen Çiğdem şenlik meydanı...
 ■ İstanbul'da düzenlenen...
 ■ Sivas'ta düzenlenen...
 ■ İstanbul'da düzenlenen...

"Milletimizi kimplara bölmek istiyorlar"
 ■ Ahmet Tezda, CHP'de yer...
 ■ Milletimizi kimplara bölmek istiyorlar...
 ■ Ahmet Tezda, CHP'de yer...

"Suçlu Aziz Nesin'dir ve yargılanmalıdır"
 ■ Kuvvetlendirme hakkı...
 ■ Suçlu Aziz Nesin'dir ve yargılanmalıdır...
 ■ Kuvvetlendirme hakkı...

FOTOGRAFINI BEN DEĞİLİM
 ■ Fotoğrafın...
 ■ Ben değilim...
 ■ Fotoğrafın...

MEYKELİ BAKAN KALDIRTI
 ■ Bakan...
 ■ Kaldirtı...
 ■ Bakan...

MEZNEP ÇATIŞMASI DEĞİL
 ■ Mezlep...
 ■ Çatışması değil...
 ■ Mezlep...

TAHRİKE DEYAM Sivas'ta yaşanan olaylar sırasında...
 ■ Tahrike deyam...
 ■ Sivas'ta yaşanan olaylar sırasında...

Aziz Nesin kin kustu!

Sivas olaylarında haklı tahrik etmekte suçlanan Aziz Nesin basın toplantısı düzenlerken kendimi savurdum
 ■ Aziz Nesin...
 ■ Sivas olaylarında haklı tahrik etmekte suçlanan Aziz Nesin basın toplantısı düzenlerken kendimi savurdum

Ben Sivas'tan döndüm. Gözlerim arkada kala kala. Acılarla geldim, sızılarla geldim. Yangınlardan, kıyımlardan, karakıyımlardan geldim. 35 genç insan, pırıl pırıl, bakmaya doyamadığım, sevmeye kıyamadığım çocuklarım, oğullarım, kızlarım yan yana yatarken... Onları cayır cayır, diri diri yakanların arasından çıktım geldim. Utanıyorum. Onurum kırıldı. "Susmak, erdem midir?" diye sormuş ozan. Hayır, bu canavarlıktan sonra susmak, oturmak niye? Anlatmak, bağırarak, el ele kenetlenerek haykırmak gerekiyor tüm dünyaya...

Bu işin ardını bırakmayacağız. Ülke olarak, toplum olarak, dernek olarak, birey olarak, insan olarak... Örgüt mü örgüt, direnç mi direnç, kıracağız bunun belini. Ödün verdikçe, bağınaz canavarlaşıyor. Bizim aymazlar da karşılarında bir canavar olduğunu unutarak, hâlâ suskunluk ve ödünle edilgin davranıyorlar.

Bu bir açık şeriat provası idi. Programlı ve sinsice uygulandı. İtfaiye eri su sıkıyor; çavuş, yangından kaçan yazarı yere fırlatıyor. Polis, felç olmuş gibi kıpırdamıyor. Yangın, mahalleyi sarmış; komutan, askerlerinin yanında yangını seyrediyor!

Örgütlü bir deneme bu. Bilge, yüzyıllarca önce söylemiş:

"Harekete geçen bilgisizlikten daha korkunç bir şey yoktur."

Ama bizim aymaz politikacı esnafı ve yöneticiler, başını kumdan çıkarıp görebilecek mi bu tehlikeyi? En yukardaki yetkililerin yaklaşımı umut kırıcı: "Çok şükür, halka bir şey olmadı!". Sanki diri diri yakılanlar "halk" değil! Sanki dumanda boğulanlar, taşa tutulanlar, bu ülkenin insanı değil...

Bu ülkenin göz nuru, aydını, yazarı, ozanı, sanatçısı değil!..

Bu son olay, sanırım gözlerimizi açmıştır.

İmam Hatip Liseleri, Yüksek İslam Enstitüleri, "gerçek din adamı, din bilgini" yetiştirme savıyla açılmıştı. Oysa bugün ne görüyoruz? Din bilginleri, elemanları yerine, yönetimi ele geçirmek için çalışılıyor. Bunu, bütün yönetim birimleri bilmektedir. Göz yumulan olay, gittikçe şeriat yönünde gelişmektedir. Ülkede bir şeriat yuvası gibi çalışan bu kurumlar, gemi daha da aزیya alacaklardır. Çünkü, politikacının çıkarlarıyla bunların çıkarları çakışıyor. *Suudi - Aramco - CIA* üçgeni içindeki dolar dönüşümünden büyük çıkar sağlayanlar var. Bunlarınki, halka din götürmek değil, dünyalık sağlayarak cüzdanlarını doldurmak!

İmam - Hatip çıkışlıların ancak % 15'i imamlık yapıyor. Geri kalan %85 ise başka alanlara dağılıyor. Nereye mi? Polis oluyor. Oysa polislik ayrı bir meslek. Okulları var; yetiştirme yöntemi ayrı. Öğretmen oluyor. Oysa eğitimcilik, başlı başına bir meslek. Özellikle meslek

eđitimini gerektiyor. Hukukçu oluyor. Hukuk, ayrı bir bilim. Ama imam hatipli, burayı da etkisi altında tutmayı dūřluyor.

Siyasal Bilgiler, bir yönetici birimi, ama imam hatipli oradan geçip "yönetici" oluyor. Hacı valilerin, umreci kaymakamların, abdestli- namazlı büyükelçilerin sayısı her gün artıyor.

İşte Sivas'taki bu küçük deneme, yukarda çizdiğim şemanın bir sonucudur.

Aslında "imamlık" bir meslek değildir. İslam dininin tapınma koşulları içinde, en yaşlı ya da saygın kişi, örneğin namaz sırasında en öne geçer ve namazı kıldırır. Namaz bittiğinde de "imamlık" sona erer. Bunu, dernek toplantılarındaki geçici "genel kurul başkanlığı"na benzetebiliriz. Dernek toplantısı sona erince başkanlık da biter. Bu iş için de de ne bir okula, ne bir eğitime gerek vardır.

O gün Sivas *Madımak Oteli*'nde 35 kişi cayır cayır yakılırken polis suskundu; sanki dili tutulmuş, elleri bağlı gibi öylece duruyordu. İmam hatip çıkışlı polis, tekbir getirerek yürüyen topluluğa karşı çıkabilir miydi? Oradaydım, gözlerimle gördüm. Polis, seyirciydi. Askerin başındaki komutan ise suskundu. "*Ordu, Bosna-Hersek'e!*" diye bağrışanların çılgınlığı içinde, komutan, kılı kıpırdaman duruyordu.

Ne dedik, "*dev, lambadan çıktı?*", şimdi yerine sokamıyoruz!

Eğer demokrasi yoluna 1950'lerde o ödünler verilmeye başlan- masaydı, **Mustafa Kemal**'in ağdaş laik düzeni sürseydi, Halkevle- ri, Köy Enstitüleri o hızıyla sürdürülebilseydi ne güzel olacaktı!

Ne olursa olsun, suyu tersine akıtmak olanaksız... Gelişme, hep aydınlığa, çağdaşlığa, ileriye yöneliktir. şeriatçı bağnaz, **Nesimi**'nin derisini yüzmüş ama, onun ardından ınar dalları gibi yeni aydınlar yetişmiştir. Çünkü, bu yarımadanın on bin yıllık insan mayasında bağnazlık yoktur. Coğrafiyamız, hoşgörölü bir mozaik sergilemekte- dir. 1920 - 950 arasındaki 30 yıllık altın dönemde ne şeriat vardı, ne şeriatçı... Müslümanlar, tapınmalarını elbette özgürce yerine getiri- yor, yaşamlarını gönüllerince, korkusuz ve kuşkusuz sürdürüyor- lardı.

Bizler, ülkenin çoğunluğunu oluşturan sağduyulu insanlar olarak, aydınlık geleceğin rotasını çizerek, çağdaşlık yolculuğumuzu sürdürüleceğiz. Sivas canavarlığı, bizi yolumuzdan alıkoyamaz. Utku bizim, yani aydınlığın olacaktır.

Kongre Sivas'ından Katliam Sivas'ına

Gülağ ÖZ

Serin bir yaz sabahı. Yürücü bir gece yolculuğundan sonra indik Sivas'a. Kendi ilime, uzun bir aradan sonra gidiyordum. İki işim vardı bu kez. Birincisi, Kültür Bakanlığı adına görev, ikincisi *Âşık Veysel Festivali*'nin programı için Sivas Valisi ile görüşmeler yapıp, Temmuz sonlarında gerçekleşecek festivalin durumunu gözden geçirmek... Sivas'ı altmışlı, yetmişli yıllarda, demokrat, Atatürkçü olarak bilirdik. Şeriatın Sivas'ta yer edinmesi olası değildi. RP'nin belediye başkanlığını kapması, demokrat laik insanların büyük kentlere göçmesiyle başlamıştı.

Sivaslı olmaktan kıvanç duyardık bir zamanlar...

Sivas, Pir Sultan Abdal'ları yetiştirmişti. Sivas, Selçuklu, Osmanlı dönemlerinin önemli kültür merkezlerinden biriydi. Sivas, çağdaş ve laik cumhuriyete ilk harcı koymuştu. Sivas'ın Ruhsati'si, *Âşık Veysel*'i, Ali İzzet'i, Kemteri'si, Ağâhi'si, Devrani'si vardı. Sivas'ın bir de ağır ağır giden kağnıları vardı, Cahit Külebi'ler bu kentten övgüyle söz ederlerdi. Bütün bu güzelliklerin çirkinlikliği de olacaktı elbet. Hızır Paşa'ları, Kuyucu Yusuf Paşa'ları ve de mollaları...

Serin bir yaz sabahı, 1993'ün Temmuz ayı. Sivas'tayız. Güzel duygularla inmişiz bu kente. Sivas'ın tarihine göz atmadan geçemedim vilayete. Kültür Müdürü'nün odasında çaylarımızı içtikten sonra, *Atatürk Anıtı*'na çelenk konulacak. Yüzünde bir tedirginlik gördüm Kültür Müdürü'nün. Sanki törene istemeyerek gidiyordu. Tehdit mi edilmişti? Yoksa bir şeyler mi sezmişti? Her zamanki dost ve sıcak yapısından eser yoktu. "*Âşık Veysel Festivali'nin iki gününü de Sivas'ta yapalım*" derken çok samimiydi.

1 Temmuz 1993, kuşluk vakti, yani saat 10.00 suları. Program, Musa Eroğlu'nun sa-zından çıkan güzel yorumla açılış yaptı. Salon tıklım tıklım. Açış konuşmasının ardından, Sivas Valisi güzel bir konuşma yaptı. Valinin "*demokrasi, birlik, kardeşlik*" sözlerini içeren

G. Öz, araştırmacı yazar. 1952 Sivrialan (Sivas = Şarkışla) doğumlu. İlk ve ortaokulu Sivrialan ve Karaözü'nde, Liseyi Kıbrıs/Omorfo'da bitirdi. Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi mezunu. Uzun yıllar çeşitli tiyatrolarda oyuncu, yazar ve yönetici olarak görev yaptı. Araştırma ve inceleme yazıları ile tiyatro eleştirileri, çeşitli yayın organlarında yayımlandı. *Özgürlük Türküsü* adlı oyunu, 1974 - 1975 yıllarında çeşitli Anadolu kentlerinde oynandı. *Eşeğin Bayramı* adlı bir çocuk oyunu ve *Türk Tiyatro Tarihi* adlı bir incelemesi var. *Âşık Veysel Antolojisi* adlı çalışması, yakında kitap olarak çıkacak. Kültür Bakanlığı'nca yayımlanan *Türk Dünyası ve Ozanların Sesi* dergilerinde Yayın Koordinatörlüğü yapıyor. Halen, aynı kurumda Şube Müdürü.

konuşmasını **Aziz Nesin** kutladı. "*Hiçbir vali kutlamadım, ama ilk kez bir vali kutluyorum*" diye espri yaparak sahneye çıktı. "*Pir Sultan Abdal'ı tanımadığımı, hakkında hiçbir bilgisi olmadığını, bildiklerinin hepsini uçakta, Asım Bezirci'den öğrendiğini*" söyleyip, kendi deyimiyle "*Abdal'ca*" bir tutum aldı. Herkeste soğuk düş etkisi yapan bu başlangıç konuşması, yine de hoşgörünün etkisiyle büyük bir alkış aldı. Halk ozanları ve sanatçılar için düzenlenen şenlik, Atatürk Spor Salonu'nda yapıldı. Büyük bir kalabalık kitlesinin izlediği gece, çok muhteşemdi. "*İşte demokrasi, işte Sivas!*" demekten kendimizi alamadık.

2 Temmuz kuşluk vakti. *Cumhuriyet Alanı*'ndaki çay bahçesinde dinleniyoruz. **Veli San**, gazeteleri hayretler içinde karıştırıyordu. Yerel gazeteler "iç savaş" nutukları atıyor; Vali'yi, **Aziz Nesin**'i ve Kültür Bakanlığı'nı suçluyorlardı. **Aziz Nesin**'in Sivas'ta işi neydi? Vali neden **Aziz Nesin**'in elini sıktı? Ozanlar adına dikilen anıt, Sivas'tan kaldırılmalıydı... Sivas'ta barışın ilk bozucuları, yerel gazetelerdi... Saat 13.00 sıralarında *Cumhuriyet Lokantası*'nda yemeğimizi yerken, azgınlaşmış insanların sokaklarda koşuştuklarını gördüm.

Yemekten sonra *Buruciye Medresesi*'ne uğramak istedik. Bu tarihsel yapı, bizi çekiyordu adeta. Yazarlar kitap imzalamak için sıralanmışlardı. Kapının girişinde **Asım Bezirci**, sol köşede **Aziz Nesin**, sağ köşede **Lütfiye Aydın**, **Hidayet Karakuş**, **Battal Pehlivan**, **Burhan Günel**, **Metin Altıok**. Sol köşeye baktığımda, **Aziz Nesin**'in çevresinin sarıldığını gördüm. Yanında, dernekten ve korumalardan kimse yoktu. Orada, karşı gruptan oldukları her hallerinden belli olan kızgın bir topluluk görülüyordu. *TGRT* muhabiri röportaj yaparken, kışkırtıcı sorular soruyordu. **Aziz Nesin**, sorulara uygun yanıtlar veriyordu. Birileri küfredince, yanıtı yine yumuşak ve dostçaydı. Belli ki, **Aziz Nesin** o kişiyi maşa olarak görüyor, kazanma yoluna gidiyordu. Baktım, önü arkası kesilmiyor. "*Röportaj burada biter*" diyerek, **Aziz Nesin**'i kaldırdım. İlerideki köşede bir şeylerle ilgilenen **Ali Balkız**'ı çağırarak şöyle dedim: "*Ortalık karışacağına benzer, Aziz Nesin'i Banaz'a götürürelim. Etkinliklerin geri kalanını, arkadaşlarla görüşüp iptal ederseniz iyi olur.*" Bir yandan da **Aziz Nesin**'i arabaya bindirdim. **Nesin**'i, Banaz yerine otele götürdük. Çünkü, orayı daha güvenli bulmuştuk.

Saat 14.30, *Kültür Merkezi*'ne doğru gidiyoruz. Yanımda **Veli San**, **Oğuz Elbaş**, **Cemal Balkız**, **Alpaslan Başar** var. *Kültür Merkezi*'ne girmek çok güç. Çünkü orası, beş yüz kişilik bir grubun taşlı sopalı saldırısı altında.... Camlar kırılmış, kapılar parçalanmış. Bazı kişilerin yaralı olduğu gözleniyor. Kalabalığı yarıp, polislerin eşliğinde *Kültür Merkezi*'ne gittik. İçeride gençler çok kızgındılar. Hepsini dışarı çıkıp kalabalığı dağıtmak istiyordu. İçeride dernek yönetiminden kimse yoktu. **Veli San**'la birlikte, kalabalığı ve gençleri yatıştırmaya çalıştık.

Halk, otobüslere bindirilirken, taşlar yağmur gibi yağıyordu. Eğer polis, saldırgan kalabalığı dağıtmaya niyetli olsaydı, bu grup daha sonra çoğalıp, ikinci, üçüncü saldırıyı yapamazdı. Askerler duruma müdahale etmiyordu. Başlarındakiyle görüşüp durumu anlattığımızda yanıt alamıyorduk. *Kültür Merkezi*'nin yüz metre ilerisinde Sivas Belediye Başkanı **Karamollaoğlu**, bir molla edasıyla kalabalığa nutuk çekiyordu. Sesini olabildiğince inceltip, Osmanlı mollalarına benzemeye çalışıyordu. Çeşitli cephelerden resmini çekerken, hep kalabalığın arasındaydım. Sanıyorum, kalabalık beni de kendilerinden sandığı için hiçbir müdahalede bulunmuyordu. **Karamollaoğlu** nutkunda, önce "*Müslüman kardeşliği*"nden dem vardı. Ardından da vilayeti, **Aziz Nesin**'i suçladı. Kalabalığa ciddi bir çağrı yapsaydı, bu "*emir kulu*" adamlar çekilirdi kanısındayım.

Saat 18.30... Belediye Başkanı'nın "ikna etmeye çalıştığını" söylediği grup, vilayete saldırmıştı. **Atatürk** büstünün ardından, yeniden *Kültür Merkezi* önündeki *Ozanlar Anıtı*'nı söküp sokaklarda sürüklüyorlardı. Aralarında dolaşıyordum hep. Yanımdaki bazı arkadaşları, onların arasında dolaşmanın tehlikesinden söz ederken, benim aklım oteldeki arkadaşlardaydı. Otele doğru bir "*irtica ordusu*" ilerliyordu. Acaip kıyafetleri vardı çoğunun; kara cübbelisinden molla şapkalasına, şalvarlısından çember sakallısına kadar... Otelin önünde bir iki polis ve askerden başka görevli yoktu. Polislerin çoğu, onlarla bütünleşmişti adeta. Katliamcılar "bayram şenliği" yapıyorlardı. On yaşındaki çocuklar bile gösteriye katılıp, alkışlarla seriatçıları teşvik ediyorlardı. Polisin üzerinden otelin balkonuna tırmanan yirmi yaşlarındaki saldırgan kibriti ateşlerken, yüreğim cız ediyordu.

Otel yangını sırasında, arkadaşları kolumdan çekip uzaklaştırmaya çalışırken, nedense otel önünü terk etmek istemiyordum. Alevler içinde yanan otelin önünden, acı duyarak uzaklaştık. Uzaklaşmamızın nedeni, polislerin oteli boşalttıklarını, ve içerde kimsenin kalmadığını söylemeleriydi. Rahatlamıştık bir parça. Kaldığımız *Öğretmenevi*'ne doğru ilerlerken, sokaklarda silah sesleri duyuluyordu. Sivas'ta savaş vardı. Sivas'ta kan vardı. Sivas'ta kocaman bir kültür yanıyor. Sivas'ın üzerine kara bulutlar çöküyordu. Yanan otelde kimselerin bulunmadığına inandırılarak *Öğretmenevi*'nde sabahladık; uykusuz, düşünceli, yorgun. Gece radyolar ölen insanların adlarını verirken şaşıyorduk. Kimsesiz otelde insanlar nasıl oluyor da ölüm haberlerine konu oluyordu?

Sokağa çıkma yasağı konmuştu. Görevli kimliğiyle vilayete giderken, Sivas sokakları polis ve asker kaynıyordu. Nasıl olmuştu da bu kadar polis ve asker, yangın bittikten sonra Sivas'a "kahramanca" girmişti? Utanılacak bir tabloydu doğrusu...

Acımız ve Öfkemiz

Mehmet ÖZER

Etkinliklerimiz coşkuyla başladı. İlk gün bir provokasyon olabileceğini ve bu nedenle özenli davranmamız gerektiğini tartıştık. Benim gösterim, birinci günün akşamıydı. Benden önce, arkadaşım **Asaf Koçak**, karikatürlerinin sunuşunu yaptı. Öldürülen arkadaşım **Asaf**, çok sevinçli ve heyecanlıydı. Onunla, gösteri boyunca tanımlanamaz sevinçler yaşadık.

İkinci gün hava oldukça gergindi. Cuma çıkışlarında bir olay olabilir kaygısı taşıyorduk. Medrese'de, *Can Şenliği* oyuncularının tiyatro gösterisi vardı. Gösteriyi, güvenlik nedeniyle yarıda kesmek zorunda kaldılar. Medrese, saat 14.00'te **Arif Sağ**'ın *Kültür Merkezi*'nde konseri olduğu için zaten boşalmıştı. Tiyatrocuların toplanmasından sonra, bir komişere, güvenliğimizin sağlanması gerektiğini söyledik ve bir polis eşliğinde *Kültür Merkezi*'ne geldik. Ayrıldıktan birkaç dakika sonra, yukarıdaki camiden çıkan kalabalık, orada olduğumuzu sanarak Medrese'ye saldırmış.

Kültür Merkezi'ne geleli 10 dakika olmuştu ki, 300 - 400 kişilik bir grup, "*Allahüekber*" nidalarıyla buraya saldırdı. Taş ve sopalarla karşı koyduk. Geri püskürtüldüler. *Kültür Merkezi*'nin önündeki *Ozanlar Anıtı*, ilk saldırıda parçalandı. Zaten gösteriler olurken, saldırganlar, *Kültür Merkezi*'nin bulunduğu yere polis eşliğinde geldiler. Polis, saldırganları durdurmak yerine, bize "*İçeri girin, sizi görüp tahrik oluyorlar*" diye çıkıştı. Biz içeri girmedik. İçerde bine yakın insan vardı. Saldırını püskürttük. Polis hiç müdahale etmedi saldırganlara. Daha sonra içeride bariyerler kurmaya karar verdik. Kapıları ve pencereleri kapattık. Yaralılar hastaneye götürüldü. Saldırını sakallı, sarıklı bir adam yönetiyordu. Saldırganlar bir süre sonra buradan uzaklaşarak alana doğru yürüdüler. İçerdeki insanları otobüslerle uzaklaştırdık.

Orada duran komişere, otele gidip gidemeyeceğimizi sordum. "*Mümkün değil*" yanıtını aldım. *Can Şenliği* oyuncularıyla birlikte, adını

M. Özer, fotoğraf sanatçısı.
1961'de Artvin/Yusufeli'de doğdu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü'nü bitirdi. Çeşitli sendikalarda basın danışmanı ve eğitim uzmanı olarak çalıştı. Halen, *Türk Harb - İş Sendikası Genel Merkezi*'nde Araştırma Uzmanı. Fotoğrafçılığı yaşam biçimi olarak benimsedi. Konularını genellikle toplumsal olaylardan ve işçi sınıfı hareketinden seçiyor. Bugüne değin açtığı sergiler, şu adları taşıyor: *Atanlardaki Sesimiz, Bahar Dalı Ömrümüz, Ekmek Yoksa Barış da Yok, Savaşın Hayırlı, Savaşın Bedeli, Halepçe Katliamı, Sürgün Kürtler, Dünya Kardeşliğine Açılan Pencere, Sınıfın Öfkesi, Sesini Yitiren Şehir: Sivas. Halepçe katliamını konu alan röprodüksiyon çalışmasını albüm olarak yayımladı. Şimdi, "Bahar Dalı Ömrümüz" ve "Sesini Yitiren Şehir: Sivas" adlı fotoğraf albümlerini basıma hazırlıyor.*

tam anımsayamadığım "Bostan"(*) Mahallesi'ne geldik. Telefonla oteli aradık. Telefona çıkan arkadaş, "Mehmet, kuşatıldık. Dışarı çıkamıyoruz. İçeri girdiler" deyip, telefonu kapattı. Yeniden aradık. Yine Olgun Şensoy çıktı telefona. "Burun buruna dövüşüyoruz, bir yer-

(*) Sivas'ta Gökçebostan Mahallesi. (Redaksiyon)

Asaf Koçak: Ölüme mızıka çalarak giden karikatürist

leri arayın, öleceğiz" dedi. Ankara'dan kimi tanıyorsak aramaya başladık. Bulabildiklerimize, "İmdat, arkadaşlarımız yanıyor, öldürülüyor" diye bağıryorduk. Bir kez daha aradık oteli. **Serdar Doğan** çıktı. "Yanıyoruz" çığılığıyla telefonu kapattı. **Yusuf ağabey** aramıştı bu sefer. Evdeki herkesin dili kilitlendi. Çaresizdik. Son telefona yine **Olgun** çıktı: "Mehmet, ölüyoruz! Bir daha görüşemeyebiliriz. Yangın çıktı. Yanıyoruz." Bir daha telefonla görüşemedik. Gece geç vakit, ölüm haberleri gelmeye başladı.

Sokağa çıkma yasağı ilan edilmişti. Yer yer silah sesleri gelyordu.

Saat 00.05'te yola çıkardılar bizi, Ankara'ya götürmek üzere. Mahalleye giren polisi halk protesto etti. "Katil polis", "Cuma günü neredeydiniz?", "Sivas'ın hesabı sorulacak" gibi sloganlarla halk, öfkesini dile getiriyordu.

Arkamızda 32 arkadaşımızı ölü olarak bırakarak Sivas'tan Ankara'ya yola çıktık. Bize eşlik eden polis, "Bu, Emniyet'in yüz karasıdır. İstense önlenebilirdi. Ama yapmadılar. Vali'ye, müdahale etmek istediğimizi söylediğimizde, 'Hayır, cop ve silah kullanmayın, güler yüzlü davranın' dedi. Vali, zamanında emir verseydi, sonuç böyle olmazdı" diye konuşmakta sakınca görmemişti.

Gericiler, faşist, ırkçı yerel gazeteler, ilk günden başlayarak "cihat" çağrısı yaptılar. Bunların başını, *Hakikat* gazetesi çekti. TGRT kanalının Sivas muhabiri de kışkırtıcı bir rol oynadı. Karanlık yüzlü kişilerle propaganda röportajları yaparak, insanlığın bin yıllık geleceğine küfrettirdi. Gericilere, "Şimdi Cuma'ya gidiyorum. Mahallemizi dinsizler kirletiyorlar" gibi sözler söyletti.

Başından beri şöyle bir yanlışlık yapılıyor gibiydi. Etkinliğin *Kültür Bakanlığı'nın* desteğinde, *Sivas Valiliği'nin* ve *Kültür Müdürlüğü'nün* katkılarıyla yapılması, bizlerde aşırı bir güven duygusuna yol açmıştı. Bu kurumların organizasyon içinde yer almaları, güvenliğimizin sağlanması için yeterli sayılmıştı. "Nasıl olsa Vali bizim yanımızda" diye düşünülüyordu. Herkeste; valinin, devletin desteklediği bir etkinliğe kimsenin saldıramayacağı güveni vardı. Herhangi bir durumda ise, yetkililerin gerekli önlemleri alacağı kanısı, eğilimi yaygındı. Bu nedenle de, "Burada bir karşı eylem olursa ne yaparız?" diye düşünüp, önceden bir savunma düzeneği oluşturmamıştık.

Devlet, bu olayların suç ortağıdır. Kuduzların ortasında bir avuç insan, soluk soluğa mücadele etmiştir. Öleceklerini bile bile **Metin, Asaf, Hasret, Behçet, Uğur** ve diğerleri direnmişler: Karanlığa teslim olmamışlardır.

Acımız öfkeye dönüşmüştür. Onları asla unutmayacağız.

Şen Gittik, Yaslı Döndük

Olgun ŞENSOY

Nasıl da sevinçliydik otobüslere doluştuğumuzda! Sivas'a gidiyorduk. Oradan da Banaz'a geçecektik.

Nereye çevirsem başımı, bu ülkenin güzel insanlarını görüyordum. Kimler yoktu ki!.. Otobüsümüz, şiirlerin sıcaklığı, türkülerin içtenliği ve tiyatrocu kardeşlerimizin replikleri arasında, gecenin karanlığını delerek ilerliyordu Sivas'a doğru...

Sabah güneşiyle birlikte, Vali Konağı yakınına park etti otobüsümüz. Şenlik görevlilerinin yardımıyla, kalacağımız otel ve konuklerine dağılırken, kent sokaklarında irtica pankartlarının asılı olduğunu görmek, şaşırtıcı oldu bizim için.

Daha sonra, sokak aralarındaki meraklı insan bakışları arasından süzülerek, açılışın yapılacağı *Kültür Merkezi*'ne geldik. Salon, oldukça kalabalıktı. Sivas, yıllar sonra kendi insanıyla kucaklaşmanın coşkusu yaşıyordu.

Hasret Gültekin, sanki son dinletisini sunduğunu biliyormuş gibiydi. Sazıyla bir güzel bütünleşmişti. Sivas'ın üzerini kaplamış kara bulutların arasından, bir yıldız gibi doğuyor ve dakikalarca ayakta alkışlanıyordu.

Kan kusan bildiriler ve yerel basının "*ölüm fetvaları*", aslında olacaklar konusunda kimi ipuçları veriyordu. İddiaya göre, bu bildiriler yerel gazetelere Emniyet Müdürlüğü'nün faksından geçilmişti. Sivas'ta aylar öncesinden bir tuzak hazırlanıyordu. Okullar, yurtlar, oteller, moteller, kent dışından gelen kundakçılarla doldurulmuştu. Yangın söndürme görevli itfaiye örgütü bile, meğer planlar yaparmış, yangını daha da alevlendirmek için...

Şükrü Günbulut'la yemeğimizi yerken, yangın öncesinin korkulu sessizliği, kente sinmiş gibiydi. Bir süre sonra camilerden çıkanların "*Kahrolsun laiklik, yaşasın şeriat!*" bağırışları duyulmaya başladı. Yavaş yavaş, *Madımak Oteli*'ne yöneldik. Daha sonra gelen-

O. Şensoy, 1961 yılında Ordu'da doğdu. İlk ve ortaöğrenimini burada tamamladı. 12 Eylül askeri darbesinden sonra yargılanarak beş yıl hapis cezasına çarptırıldı. Ordu'daki yerel gazetelerde çalıştı, Ordu Belediyesi'nin *Karadeniz Tiyatrosu*'nda oyuncu olarak görev aldı. 1989 yılında Ankara'ya gelerek Altındağ Belediyesi Tiyatrosu'nda çalışmaya başladı. Oyunculğunun yanı sıra şiirle de uğraşiyor. Ürünleri *İnsancıl, Dağarcık, Simurg* ve *Pir Sultan Abdal* dergilerinde yayımlandı.

lerle *Madımak*'ı, dostların buluştuğu "bayram yeri"ne çevirdik. Bir köşede satranç oynanıyor, semah dönülüyordu. *Asaf*'ın mızıkça sesi, zaman zaman sazın güçlü sesine yenik düşüyordu...

Bu arada, güruhun taşkınlığı giderek artıyordu. "*Cumhuriyet burada kuruldu, burada yıkılacak!*" sloganıyla, yüzlerini açığa vuruyordu yangıncılar! Bir polis, bize bakarak gülüyordu krem takımının içinde...

Kapılar kırılıyor, camlar aşağı iniyordu. Polis ve asker, hiçbir müdahalede bulunmuyordu. Yangıncılar artık otelin içine girmişti. Biz, vestiyerin yanına barikat kurmuştuk. *Erdal*'ın, *Asaf*'ın, *Ali Rıza*'nın, *Hasret*'in, *Asım Baba*'nın yüreğiyle birleşmişti yüreğimiz. *Madımak*'ta adeta etten bir duvar örüyorduk hepimiz. Ellerimizde masa, sandalye bacakları, bekliyorduk... Gelen telefonlar, umut dağıtıyordu bizlere. "*Sivas, cumhuriyetin temellerinin atıldığı yerdir*" deyip, "tarih dersi" veriyordu telefoncular. *Mehmet Özer* ve *İsmail Kaya* arıyordu sürekli bizleri. Umutlu olmaya çalışıyorduk bütün olumsuzluklara karşın. *Rıza Aydoğmuş*, asma katta tüm muzipliğini takınarak, dışardan "*naklen yayın*" yapıyordu! Bazen de, gelen kaldırım taşı yüzünden ara veriyordu yayına. Biz, yangıncılara inat, otelin içinde halay çekiyorduk!

Katliam sonrası, laiklik için yollara düşen kadınlarımız...

Hava, yavaş yavaş kararıyordu. Birden ışıklar kesildi. Yükselen alevler, otelin içini aydınlatıyordu. Panikle miştik. Ben kendimi, önceden keşfettiğim 109 numaralı odanın penceresinden dışarıya atmak istedim. Çember sakallılar buna olanak tanımadı. Karşı binarlardan taşlar yağıyordu. Nevresimi yırtıp, ağzıma burnuma bağladım, battaniyeyi başıma aldım. Zifiri karanlıkta, **Kamber Çiçek**'ten aldığım çakmağın ışığına sığınarak bağıryordum. Kimse kimseyi görmüyor, birbirimizi yalnızca seslerimizden tanıyorduk. *Büyük Birlik Partisi*'ne yöneldiğimizde, çember sakallıların iğrenç küfürleriyle karşılaştık. Bizi geri çevirdiler. Yeniden ateşe dönecektik. Artık ölüm bekliyordu bizleri...

Bayılmışım. Gözlerimi açtığımda hastanedeydim. Yanımda yaralı olarak **Kamber Çakır** vardı. Saatler 11.00'i gösteriyordu. Yanı başımda bir hemşire... **Ferhun**'un yorgun bakışları içimi ısıtıyor birden.

Yangıncılar, otelde öldüremediklerini hastanede katletmek için dolaşıyorlar oda oda. "Kimdir bu adamlar?" sorusuna alınan yanıt ürpertici... Bayan doktor kaygılı, "İsterseniz sizi odama alayım" diyor. Ferhun'la giriyoruz odaya. Doktorun yardımıyla Ankara'daki anamı arıyorum telefonla. Anam, telefonun öteki ucunda ağlıyor: "Sen öldün, yalan söylüyorsun!" diyor. "Ölüler konuşmaz anne!" diyorum, "Bak, ben yaşıyorum!"

Telefonu kapattıktan sonra, yitirdiklerimizin ardından ben de ağlıyorum.

Sevinçle, coşkuyla gittiğimiz Sivas'tan yaralı, acılı, yaşlı dönüyoruz başkente...

YANGIN YERİ YÜREĞİM

*kaniyorsa bir yerleri yüreğimin
alevler sarıyorsa günbegün gecelerimi
yoksa kavgalarımın adamı
asaf koçak konur sokak'ta
maydonazlar çürüyorsa artık
gizemyalı şairin yokluğunda
çekiştirmiyorsa artık birileri sakallarını
eksik tutuyorsa artık merhabalarını **metin altıok**
sevdalısıyla gülücükler
dağıtmıyorsa **muammer çiçek**
tiyatro pir sultan perdelerini açacaksa*

huriye'siz, yeşim'siz, serkan'sız
semahımız dönülecekse
yasemin'siz, asuman'sız, menekşe'siz
üniversite amfileri kalacakca **gülsüm'süz**
en sevdalı taze yürekleriyle
dinletiler sunamayacaklarsa
alev alev yanacaksa yüreğimiz
belkıs'sız, sait'siz
kitap stantları boynu bükük kalacaksa
asım baba'sız
şairsiz kalacaksa hastaları
behçet aysan'sız
yalnız söylenecekse
hasret'le güzelleşen türkülerimiz
kahrolacaksa dostları her gün,
nesimi çimen'siz, muhlis akarsu'suz
sevginin sınır tanımadığı dünyada
aramızda olmayacaksa
carina cuanna
okul yolları hep hüzün duyacaksa
nurcan'sız, koray'sız
ve gerilla selamsız bırakacaksa
sokaklarını ankara'nın
sizlersiz
yüreğim yangın yeridir dostlar
yangın yeridir sıvas'ta madımak
madımak'ta **sehergül** gelin tutuşur
tutuşur dostların ölüme gülüşleri
ve şimdi
o türkü tadındaki gülüşleridir
bizi yarınlarımızın kavgasına çağırın

olgun şensoy

Kutsal Küller

Onlar bir sabahtı, soldu bir ses oldular

Hak aşkına yandılar.

Külleri mukaddes oldular.

Mahzuni ŞERİF

Bir yedi saatlik farkla, 2 Temmuz Sivas faciasından kurtulmuş oldum. Bir gece evvel, Kültür Bakanlığı'nın Ulus'taki 100. Yıl Kültür Merkezi'nde Türki devletler sanat gösterilerine çağrılı olduğum için, Sivas'a ancak gece hareket etmek durumundaydım. Sabah yedide, *Madımak Oteli*'nde ayrılan yerime gelecektim.

Benim programım 3 Temmuz 1993 günü, **Pir Sultan Abdal**'ın kendi köyü olan *Banaz*'da olacağından, 2 Temmuz gösterilerinin kadrosunda yoktum. Acı haberi, aynı akşam Ankara'da sahne kulisinde öğrendim.

Sivas kıyımı, neresinden bakılırsa bakılsın, asla ve asla heyecanlı bir grubun bir andaki tansiyonu konusu değildir. Toplumbilimciler de pekala bilirler ki, plansız programsız eylemlerin hiçbiri, bu denli isabetli ve dört dörtlük bir kasıtlı hedefi bulamaz.

Olayların başlangıç noktası her ne kadar *Sivas Kültür Merkezi*'nde görülmüş olsa dahi, bu, bilinçli bir hareketin, önceden tasarlanmış zaman kazanma taktiğidir.

Bu taktik, o anda ivedilikle verilmiş bir kararın eseri de değildir. Çünkü, yüzlerce seyircisiyle birlikte, şehrin ortasında devlete ait bir mekanın yakılması, o gizemlerde yatan kanlı düşüncenin planına uygun düşmezdi. Bu nedenledir ki, önce seyirciyi icraatçılardan ayırmak ve hazırlanan yerde asıl eylemi gerçekleştirmek gerekiyordu. Bu bir avcılıktır. Tıpkı av kurbanlarında olduğu gibi, avı kendi mekânından uzaklaştırarak daha büyük kolaylık sağlanmış oldu.

Yüzyılımızda, dünya ulusları arasında silahlı çatışmanın ve bu çatışmayla galibiyetin geçersizliğini fark eden emperyalist arzular, bu kez dermanı, halklar arası kültür farklılıklarında arayarak, kültürleri birbirine çarp-

M. Şerif, halk ozanı. 1939'da Afşin'e bağlı Berçenek (Tarlacık) köyünde doğdu. 1948 yılında medrese eğitimi gördü. Mersin 3. Assubay Ortaokulu'nda ve Ankara Ordu Donatım Okulu'nda okudu. 1961 yılında ordu-dan ayrıldı. 1950'den beri saz çalıyor. İlk hocası, amcası Aşık Sezali imiş. Bugüne değin 413 adet 45'lik, 10 adet LP plak ve 53 kaset çıkardı. Dört kitabı, sekiz çocuğu var. Ayrıca, yayımlanmamış üç bin dolayında şiiri bulunuyor.

makta ve bu çarpışmada, fiziki savaşı başlatmak istemektedir.

Türkiye'de su yüzünde olan çok önemli bir gerçek, *Alevi* yurttaşlarla *Sünni* çağdaş kesimin kaynaşmasını endişeyle karşılayan sinsi ve negatif düşüncenin, bazen kendisini İslami dürüstlükle (şeriatçılıkla), bazen de siyasi teorisyenlikle (sağcılıkla) kabul ettirmek istemesidir. Aslında her iki şekilde de memleketimiz insanlarına, tedavisi zor hizipler hazırlayanlar, tümüyle Batı sermayesine masumane pozisyonlar altında hizmet eden, Ortadoğu ve Arap şeriatçısı ithal kaynaklardır. Sivas olaylarına verilen süs, memlekette belli bir kesimin (*Aleviler*'in ve aydınların) Allah tanımazlığı, din bilmezliği ve Atatürkçülüğün laik terkinin "*küffârlık*" biçiminde değerlendirilmesinden başka bir şey değildir. Türkiye'de var olan şeriatçı ve İslamî ağırlığın devlet otoritesinde egemen olması ve sağcı iktidarların "*vatanseverlik*" duvarı arkasında, Türkiye'de emekçi ve ilerici bir sınıfı, kendi iktidarları için hedef göstermesi, madalyonun öteki yüzüdür.

Sivas suçlularının DGM'de yargılanması, işin büsbütün şaşılacak yanındır. Çünkü Sivas'ta, devletin bir tek mahalle bekçisinin bile burnu kanamamıştır. Harekât, bütün fiili özelliğiyle, *Alevi* ozan ve sanatçılarla, *Sünni* aydınlar üzerinde tamamlanmıştır. Tespit edilen fotoğraflarda, ses kayıtlarında, güvenlik kuvvetleri önünde zevkle seyredilen bu dram, tümüyle hükümetin suç ortaklığı içinde cereyan etmiştir. Bu tablo da bize, tarihin yanlı Osmanlı halifeliğini, *Şeyhülislam*'ın fanatik cehaletini, ırkçı ve faşist bir gizliliğin resmiyete yansımaları sunmaktadır. Haddizatında olaylar, salt bir "*mezhep çılgınlığı*" olarak lanse edilmemelidir. İran, Kuveyt, Suudi Arabistan, Katar, Dubai, gibi ülkelerde yaşayan şeriatçı acımazlık, yüzyıllardır Türkiye topraklarına hâkim olmanın bütün şekillerini denemiştir ve denemeye devam edecektir. Bunu *Nakşibendi*, *Aczimendi*, *Kadiri*, *İsmaili* gibi tarikatlarda ve bu tarikatlara bağlı illegal gençlikte açıktan seyredabiliyoruz.

Aslında, İslam ülkelerinde önce şeriatçı bir kavramı besleyerek, sonra da ona alternatif üreten Batılı zihniyet, her iki burçta da kendi galibiyetlerinin bir an önce yaşama geçmesini beklemektedir. Özellikle, tümüyle cumhuriyetçi ve Atatürkçü olan *Alevi* toplumunun yok edilmesi, bugün devleti her ünitesiyle ipoteğine almak isteyen fanatik ve çıkarıcı bir zümrenin işine yarayacaktır. Sünni halk da bunların piyonu olarak, sonunda aynı acımasızlığa uğrayacaktır.

Tarihte, Osmanlılar'ın sadece asaletleri adına yaptığı bütün kıyımlara karşı dikilen baş, yine *Aleviler*'le Türk aydınlarının başı olmuştur.

Sivas'ta bir *Pir Sultan* yaşamış ve asılmış ise, devletin malını

Şenlik, Saldırı, Ölüm!

Mehtap YÜCEL

Saat 12.00'de *Madımak Oteli*'ne vardım. Lobide **Arif Sağ** çalıyordu. **Aziz Nesin**, iki koruma polisiyle birlikte odasındaymış. Otelde, etkinlikler için Sivas'a gelmiş 70 kişiyle birlikte, asker aileleri de kalıyormuş. Etkinliklere gelenlerin dışında, bu ailelerden ve otel çalışanlarından da ölenler varmış. **Arif Sağ**'ın türkülerini bir süre dinledikten sonra, 12.30 - 13.00 sularında **Ali Çağan** ve **Hasret Gültekin**'le otelin dışına, yemeğe çıktık. **Hasret**, yemekte o günün gazetelerinden ve radikal İslamcıların dağıttığı "*cihat*" bildirilerinden söz etti. Birlikte bildiriye okuduk. Yemeğin sonlarına doğru, Cuma namazından çıkan 400 - 500 kişinin sloganlar atarak yürüyüşe geçtiğini gördük; hemen otele döndük. Otelin önünde birkaç polis memuru vardı. Gösterici grup, bir süre otelin önünde oyalandı; sonra *Kültür Merkezi*'ne doğru gitti. Otelde, *Kültür Merkezi*'ndeki olayları tartıştık.

Saat 14.30'du; polisten, Valiliğin "*etkinliği iptal ettiği*" haberini aldık. Bu sırada birkaç polis, "*Sizi otelden şehir dışına çıkaralım*" dedi. İçerde birtakım tartışmalar oldu. Sonra, otelden çıkmak için gecikildiğini fark ettik. Bu arada, yine az sayıda bir grup askerin, otelin önüne açılan yolları kestiğini görünce, hepimiz rahatladık bir parça. Çoğunlukla lobideyiz...

Dışardaki az sayıda asker ve polise rağmen, *Kültür Merkezi*'nden dönen gösterici grup, otelin 20-25 metre önünde toplandı. **Aziz Nesin** hâlâ odasında. Garsonların lokantadan getirdiği yemek bile odasına çıkarılmadı, hangi odada kaldığı öğrenilmesin diye. Bu sırada, *Pir Sultan Abdal Tiyatrosu* oyuncuları ve semah ekibi otele geldi.

Dışarda slogan ve tekbir sesleri gitgide yoğunlaşıyordu. Bir ara, grubun dağıldığı ve yeniden *Kültür Merkezi*'ne doğru gittiği haberini aldık. Bir süre sonra polis telsizinden, *Kültür Merkezi*'nin önünde çatışma çıktığını duyuyoruz: **Arif Sağ** konseri ile "*Medya ve*

Panorama Dergisi
Muhabiri.

Sırtında çantasıyla dünya gezgini Hasret Gültekin, ölümünden kısa bir süre önce Madımak Oteli'nde...

Emperyalizm" konulu paneli dinlemeye gelenler, gösterici grubu püskürtmüşler. Gösterici grup, bu kez yeniden otele yönelmiş, bu arada da birileri, belki de polis, göstericilere karşı koyanları otobüslere bindirip, Alibaba Mahallesi'ne (bir Alevi mahallesiymiş) götürmüş. Otelin önünde yeniden toplanan göstericiler, "Vali istifa", "Burası Moskova değil", "Şeytan Aziz", "Kanımız aksa da zafer İslam'ın", "Dönmeye değil ölmeye geldik" ve "Şeriat gelecek, her şey bitecek" gibi sloganlar atıyorlardı.

Bu sırada Arif Sağ, telefonla ulaşabildiği bütün resmi makamlara, hayatlarının tehlikede olduğunu, güvenlik tedbirlerinin yetersiz kaldığını bildiriyordu. Otele ilk taş, Arif Sağ'ın telefonla konuştuğu sıralarda atıldı ve lobinin ön cephesindeki camlar aşağı indi. Bunun üzerine, lobide toplananlardan bir grup, üst kata çıktı. Gençler, ellerine geçirdikleri masa, dolap, yangın söndürücüsü gibi eşyayla lobide barikat kurmaya başladılar. Otelde kalanlar, sokağa penceresi olan odalardan uzaklaşıp, koridora ve merdivenlere sığınıyorlardı.

Otele atılan taşlar giderek artıyordu. Birden, yangın ihtimali konuşulmaya başlandı. "Su lazım olacak" diyerek, bulunan her türlü kap, suyla doldurulup bir kenara konmaya çalışıldı.

Aynı sıralarda, çevre illerden "takviye birliklerin yola çıktığı" haberi yayıldı. Hepimiz umutlandık. Bir ara, Arif Sağ'ın sokağa bakan odasına çıkıp, göstericilerin fotoğrafını çektim. Henüz ikinci kez deklanşöre basacaktım ki, yeni bir taş yağmuru başladı. Tekrar koridora döndüm. Herkes birbirine, "Moralimizi bozmayalım, kendimizi kaybetmeyelim" diyordu. Başta Asım Bezirci olmak üzere hemen herkes, herhangi bir linç ihtimaline karşı kendilerini savunmak üzere şişe, sandalye bacağı gibi, etrafta ne varsa yanlarına alıyordu. Artık dışardakiler, çevrede buldukları taşları bitirmiş, kaldırımları söküyorlardı... Bazıları da otelin karşısındaki binalara çıkmışlardı. Çatıda buldukları saksıları ve kiremitleri "tekbir" sesleriyle otele doğru fırlatıyorlardı.

Gençler, otelin girişine kurdukları barikatın gerisinde beklerken, bir grup gösterici, polis barikatını aşip içeri girdiler. Korkunç gürültülerle birlikte, kısa bir süre, büyük bir mücadele yaşandı ve grup püskürtüldü. Aynı şeyi birkaç kez tekrarladılar.

Sivas'a semah gösterileri yapmak için gelmiş olan bu gençlerden hemen hiçbiri canlı dönemedi Ankara'ya...

Lobide bu çatışmalar olurken, Aziz Nesin de eline bir demir çubuk almış, odasından çıkmıştı. Bu sırada fotoğraf çekerken, kireç gibi yüzüyle bir kadın yanıma yaklaştı ve "Bunları çekiyorsun ama hiçbirisini göremeyeceğiz" dedi.

Takviyenin gelmesinden yavaş yavaş umudumuzu kesiyorduk.

Bu sıralarda Aziz Nesin, Erdal İnönü ile görüştü. İnönü'ye telefonda, gürhunun ve camlara fırlatılan taşların sesini dinletti. Erdal İnönü, yanıt olarak, "Her türlü tedbirin hızla alındığını" söylemiş.

Aynı anda, Sivas Belediye Başkanı Temel Karamollaoğlu, otelin önüne gelmişti. Kalabalığa hitaben kısa bir konuşma yaptı. "Biz, Sivashılar olarak bu konuda yeteri kadar tepkimizi gösterdik, artık dağılın" dedi. Gösterici grup, Aziz Nesin'in kendilerine verilmesi yönünde sloganlar atıyordu. Ayrıca Kültür Merkezi'nin önüne dikilen "Ozanlar Anıtı"nın da yıkılıp, otelin önüne getirilmesini ve burada yakılmasını istiyorlardı. Bunun üzerine Belediye Başkanı, heykeli yıktırıp otelin önüne getirtti. Anıtı, otomobillerden çektikleri benzinle tutuşturup yaktılar. Aralarında Arif Sağ'ın otomobilinin de bulunduğu birçok otomobili ateşe verdiler.

Otelin içine, yoğun bir gaz kokusu yayıldı. Saat sekize geliyordu. Bu kokunun nereden geldiğini anlamaya çalışıyorduk ki elektrikler kesildi. Koridor ve merdivenler, göz gözü görmez bir karanlığa büründü. Aşağıda gençler, içeri girmeye çalışanlarla mücadele ederken, genç kızlar dördüncü kata çıkarıldı. Ben o sırada üçüncü kattaydım. Bir toz bulutundan başka bir şey seçemiyordum. Artık cesaret ve umut, tümüyle tükenmişti.

Birileri alt kattan, "Çantalarınızı alın, gidiyoruz" diye seslendi. Çantalarımızı alıp el ele tutuştuk. Birinci kata doğru indik. Birinci kata geldiğimizde, ani bir parlama, ortalığı aydınlattı. Birinci kattaki odalar yanmaya başlamıştı. Bez topaklarını gaza ve benzine bulayıp yakmışlar ve içeri atmışlardı. İçerde her şey zaten sentetikti ve bir anda yangın yayıldı, her yer dumana boğuldu. Bütün kontrolümüzü yitirmiştik. Herkes çılgık çılgığa bir çıkış yolu bulmaya çalışıyordu.

O sırada aşağıdan, "İçeri giriyorlar" diye bir ses duyuldu. Birden, panik doruğa ulaştı. Sıcak ve duman, dayanılmaz haldeydi. Nefes almakta güçlük çekiyorduk. Ben birinci katla ikinci kat arasındaki merdivenlerde kalakaldım. İkinci kata çıkanlar da korkunç bir alevle karşı karşıyaydılar. Artık çılgıktan başka bir şey duyulmuyor, alevlerden başka bir şey görünmüyordu.

Olaylar başlamadan önce, karikatürlerindeki "devekuşu" simgesini ne kadar çok sevdiğini bana uzun uzun anlatan Asaf Koçak'ın yanımda olduğunu fark ettim. "Üst kata çıkalım" dedi. Ben, yerimde çakılıp kalmıştım, çıkamadım. O çıktı ve orada öldü!

Birinci katın koridorundan, dipteki odalara doğru yürüdüm. O sırada hissettiğim, sonsuz bir yalnızlık duygusuydu, kendi kendime, "bitti" dedim.

Herhalde artık nefes alamıyordum. Ama birden, bir serinlik çarptı yüzüme. Karanlığın içinde, bu serinliğe doğru yürüdüm. Vardığım

Madımak Oteli'nin dördüncü katı. Herkes bir an önce olayların durmasını bekliyor, umuyor. Aziz Nesin, devletin en yetkili kişilerine telefonla ulaşmış, durumu anlatmış ve müdahale için İhtiyatın bir savurmasını istediği görülüyor...

yer, penceresi hava boşluğuna bakan bir odaymış. İçerde başkaları da vardı. Bu serinliği izleyip gelen 31 kişi, Sivas'tan canlı ayrılacaktı.

Bir süre sonra pencereden aşağı, boşluğa atladık. Öteki binanın iki penceresi bu hava boşluğuna bakıyordu, pencereleri zorladık. Burası, *Büyük Birlik Partisi* Sivas İl Merkezi'nin pencereleriymiş.

Bir süre sonra camlar açıldı ve içerdeki birkaç adam, bizi oraya almak yerine, küfredip bağırmaya başladılar. Ben, adamlardan birinin ellerine sarıldım, yaşamak için oraya girmem şarttı. Ama onlar bunu anlamıyormuşçasına, ellerine geçirdikleri sopalarla beni ve benimle birlikte boşluğa atlamış olanları ittiriyorlardı ısrarla... "*Sizi buraya biz mi çağırdık, ne haliniz varsa görün*" diyorlardı. Biz yine de ağlayarak yalvarmayı sürdürüyorduk. Oteldeki çılgınlık dinmemişti.

Tam o sırada, partinin il yöneticilerinden "yaşlı bir adam", pencerenin önüne geldi ve elini bana uzatıp, "*gel kızım*" dedi. 31 kişinin hayatını kurtarıyordu...

İçeri girip yerlere oturduk. Bizlerden önce **Arif Sağ**'ı ve karısını da çekip almışlar. İçerde onları görünce sevindim. Fakat yine de hiçbirimiz, yaşadığımızı hâlâ inanamıyorduk. Koridorda sıkıştığımızı sanmıştık, kurtulamayacağımıza inanmıştık.

Oysa tersine, umutla üst katlara çıkanlar öldü.

Partide geçirdiğimiz bir saat içinde bunun böyle olduğunu bilemiyorduk. Çünkü, otelin üst katlarındaki sesler kesilmişti. Zannetmiştik ki itfaiye geldi ve onları kurtardı. Kurtulmadılar...

Aslında **Aziz Nesin** de dahil, içerdekilerin kurtulup kurtulmadığını bilemiyorduk. Sonradan öğrendiğimize göre, alevler ve duman iyice yükseldiğinde, **Aziz Nesin** ve **Lütfi Kaleli**, otelin dördüncü katına kadar çıkmışlar. Atılan taşlara rağmen, pencerelerden sarkarak yardım istemişler. Üstünde bir itfaiye eriyle birlikte araç yaklaşmış. O arada, "*O ölecek olan adam, onu kurtarmayın*" diye sesler çıkınca, memur geri inmiş. Ama bu arada zaten yolu yaralamış olan **Aziz Nesin** ve **Lütfi Kaleli**, aracın üstüne inmişler. O arada bir saldırgan, elindeki sılıkla **Aziz Nesin**'e hücum etmiş ve dengesini bozmuş, **Aziz Nesin**'in kafasını ciddi şekilde yaralamış. **Lütfi Kaleli** polisi çağırmış. Hemen Kayseri'ye doğru yola çıkmışlarsa da, **Aziz Nesin** çok kan kaybettiğinden, üniversite hastanesine yönelmişler. İlk yardım yapılmış, sonra da "*bilinmeyen bir yöne doğru*" gitmişler. Bir kandırmaca yaşatmışlar saldırganlarla **Aziz Nesin** arasında...

Bütün bu ölüm korkusu içinde, bir de "tuhaflıktan" söz etmek lazım. Bir insanın varlığının ne kadar anlamlı olduğunu düşündüm. Unutmak hiç mümkün değil...

Aziz Nesin'e, biri telsizli komiser, öteki otomatik silahlı polis, iki

koruma vermişler. Olayların patlak verişinden bir süre sonra, silahlı olan gözden kayboldu. Telsizli komiser ise bizimle birlikte canını dişine taktı; barikattaki gençlerle birlikte, saldırganlara karşı koydu, hava boşluğuna açılan pencereden inmemizi sağladı, sanki en yakın dostlarıymışız gibi davrandı hep...

Unutmak mümkün değil!..

Asım Bezirci, Madımak Oteli'nin merdivenlerinde

Ölüm Döşeginde Dost Edinmek

H. Zafer KARS

2 Temmuz 1993 günü Sivas'ta yaşananlar için ne söylenebilir, ne yazılabilir? Sanki her şey yazıldı, her şey söylendi. Başka şeyler yapmak gerek.

O güneşli, parlak 1 Temmuz günü, kitap sergilerini gezdim, Asım Bezirci ve Metin Altıok'un katıldığı paneli izledim. O, bir yabani kuş kadar ürkek, kırk yıllık dost gibi sıcak ve aşına Hasret Gültekin'in, bağlamanın telleri üzerinde uçuşan elleriyle büyülendim; deyişleri, türküleriyle gururlandım. Akşam, Spor Salonunu'nda Nesimi Çimen'i, Edibe Sulari'yi dinledim, gençlerin halk oyunlarını seyrettim. Dostlarla sözleşip ayrıldım: Ertesi akşam, Banaz'a beraber gideceğiz.

Ertesi gün, beklenenden uzun süren bunnaltıcı bir ameliyatın ortasında, akşama doğru gelen, "Şehir karışıkmiş, olaylar var!" haberi, yüreğimi buruyor. Ameliyat bitiyor. Yorgun, gerilim ve endişe içinde hastaneden çıkmaya hazırlanıyorum. Ana kapıya varmadan, başhükimin, "Madımak Oteli yanıyor, şehir alevler içinde; ekibini topla, hastaneden ayrılma!" uyarısı çarpıyor yüzüme. Saat 20.00 suları.

İlk işim, üst katlardan birine çıkıp şehir bakmak. Gerçekten, şehir merkezinde bir noktadan yoğun duman yükseliyor. Gitmenin anlamı yok, yapılabilecek tek şey, gelecek yaralıları (ölüler olacağını nereden bilebilirim!) beklemek; görev duygusu, yararlı olabilme düşüncesi. Bu andan sonra zaman kavramı yitiyor.

Acil Servis'e ilk getirilenler, Aziz Nesin ve Lütfi Kaleli. Aziz Nesin, başından birkaç darbe almış, durumu endişe verici değil. Soluk soluğa, "Bunlar gerçek Müslüman! Gerçek Müslüman!" diye söyleniyor. Lütfi Kaleli, duman ve sıcaktan kararmış yüzüyle sessiz bakıyor. Bu sırada, elinde otomatik silahıyla bir sivil polis (Aziz Nesin'in koruması olabilir mi?) kolumu tutarak, "Doktor, bunları hemen uzaklaştırmak lazım. Şehirdeki kalabalık buraya da gelirse, şu silahı bırakır kaçırım; ne hastane kalır

H. Z. Kars, 1953'te Diyarbakır'da doğdu. İlköğrenimini İzmir'de, ortaöğrenimini Samsun, İstanbul ve Ankara'da tamamladı. 1977'de tıp doktoru, 1983'te Nöroşirurji Uzmanı oldu. İzmir'de askerlik, Kırıkkale'de zorunlu hizmet yaptı. Bir süre Ankara'da çalıştı. 1989'dan bu yana Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İç Hastalıkları Anabilim Dalı'nda öğretim üyesi.

ne başka bir şey" diyor. Dehşet içindeki bu polisi ve iki yaralıyı, daha sonra görmüyorum. Ankara'ya götürülmüşler.

Felaket başlıyor. *Acil Servis*'e, doluya tutulmuş serçeler gibi, dakikalık aralıklarla yanmış, dumandan kararmış, kavrulmuş bedenler yağıyor. Gençecik, on üçünde - on beşinde kız çocukları; dingin, kararmış yüzüyle yetmişlik **Asım Bezirci**; delikanlılar, kadınlar, yeleye benzer saçlarıyla **Nesimi Çimen**... Hepsi cansız. Her gelenin, önce yaşayıp yaşamadığı sınıyor. En ufak bir yaşam belirtisi gösteren, canlandırılmaya çalışılıyor. Ama arkadaşların, tıp ve hemşirelik öğrencilerinin çabası nafile. Sayıyorum, çok kısa bir sürede on yedi ölü beden gelmiş.

Bu arada iki manga asker gelip, hastaneyi ve *Acil Servis*'i çevreliyor.

Kurtarılacaklar da var. **Cafer Can Aydın**, **Lütfiye Aydın** (durumu daha ağır), ilk tedaviden sonra servise çıkarılıyor. Başından kurşunla yaralanmış **Metin Gedik** (muhtemelen göstericilerden veya seyircilerden), hemen ameliyata alınıyor. Gene sırtından kurşun yemiş bir başkası yatırılıyor. Yoğun duman solumaktan neredeyse boğulma raddesine gelmiş, elleri yanık, şuursuz bir delikanlıyı yoğun bakım servisine yolluyorum. Ertesi sabah, babası tanıyor: **Serdar Doğan**. (Daha sonraları bu delikanlının on iki saat morgta bırakıldığı rivayet edildi. Oysa, *Acil Servis*'e gelişiyse babası tarafından tanınması arasında geçen bu sürede **Serdar**, nöroşirürji yoğun bakım servisindeydi.

Kendi kendime, "*Bitsin artık, bu kadar kayıp yeter!*" derken ambulansın sireniyle irkilip kapıya seyirtiyorum. Gelen yaralıyı, sedye üzerinde *Acil Servis*'e koşturulurken tanıyorum: **Şair Metin Altıok**. Yanmış yüzü, sıcaktan tahrip olmuş solunum yollarıyla zor nefes alıp veriyor; yumrukları sıkılı, çenesi kilitlenmiş. Ama yaşıyor. O gece ve izleyen günlerde gösterilen özen, gönüllü doktor ve hemşirelerin başucu nöbetleri, her çaba, tek amaca yönelik: Onu yaşatmak. O, bizim yüz akımız olacak; her şeye karşın, her şeye inat, onu ölümün ağzından çekip almak istiyoruz. Olmadı.

Sivas'ta kaldığım yıllar boyunca birçok dost edindim. Sivas'ta birkaç saat içinde otuz beş dostumu yitirdim. Çoğunun yüzünü görmemiş, adını duymamış olsam da, her biri canımdan bir parçaydı. **Hasret Gültekin**'le **Metin Altıok**'un daha da özel anlamları vardı benim için. Belki, **Nâzım Hikmet**'in şu dizeleriyle ifade edebilirim:

*"Çin'den İspanya'ya, Ümit Burnu'ndan Alaska'ya kadar
her mili bahride, her kilometrede dostum ve düşmanım var.
Dostlar ki bir kerre bile selamlaşmadık
aynı ekmek, aynı hürriyet, aynı hasret için ölebiliriz.*

Hasret Gültekin bizim hastaneye getirilirse, acaba birkaç gün de onu yaşatabilir miydik? sorusu aklıma takılır hep. **Metin Altıok**'u ise - ölüm döşeginde de olsa- yeniden dost edinmek, hüznün vericiydi, şiiri gibi.

2 Temmuz 1993 günü Sivas'ta yaşananlar için ne söylenebilir, ne yazılabilir? Sanki her şey yazıldı, her şey söylendi. Başka şeyler yapmak gerek.

Sivas, 28 Şubat 1994

*Sivas'ta katledilenlerin cesetleri,
Cumhuriyet Üniversitesi Hastanesi'nin morgunda*

Şairin Ölümü

Necdet
TAMAMOĞULLARI

Git, bir ilkokul çocuğuna Sivas'ı sor. Sana **Pir Sultan**'ı söyleyecektir, **Hızır Paşa**'yı değil. Yarın da, "Sivas ?" diye sorulduğunda akla ilk gelen, **Asım Bezirci**, **Metin Altıok**, **Behçet Aysan** ve diğerleri olacaktır.

2 Temmuz 1993, benim için bir yıl önceden başlar; bir yıl önceki *Pir Sultan Şenlikleri*'nden. Bozkırlardan, dağlardan -bir tür yalnızlıktan- geçip, Banaz'a - coşkuya, dirence - vardığımda, beni sarmalayan kalabalığın dostluğuyla ürpermiştim. Kadınlar, çocuklar, gençler, türküler, deyişler... Hele **İsmail Kaya**'nın genç ekibinin semahları... Yüzyıllardan gelen sevginin, dostluğun yürekten insana, insandan yüreğe yalın, gösterişsiz ve o ölçüde sarsıcı akışı... Ben böylesini görmemişim. Orada yalnızlığım bitti. Daha bir sevgiyi yükledim, daha bir umudu, daha bir dostluğu, kardeşliği... Ve bir yürek çırpıntısında bekledim bir yıl sonrasını.

O gün geldi... Ve ateşi gördüm. Ve kıyımı gördüm. Ve onlar İsrail borularını çaldırdılar kıyamet adına. Ve cehennem indirildi dar, bağınaz kafalardan yeryüzüne. Ve onlar ki şiire, sevgiye, gündüzün ışığına, belki bir karanfile düşman... Ve yanmış cesetler gördüm, boğulmuş fidanlar... Gözlükleri halen yüzlerinde **Asaf**'ın, **Uğur**'un. Genç, delikanlı, uyuyorlar. **Asım Bezirci** küçülmüş, ufacık bir gövde. **Yasemin Özkan** uyuyor, gelin. **Metin Altıok** şiir mi yazıyor, dalmış, belli belirsiz nefes alıyor. Ve daha niceleri...

N. Tamamoğulları, 1961 yılında Mersin'de doğdu. 1978'de Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde başladığı tıp eğitimini, 1987 yılında Çukurova Üniversitesi'nde tamamladı. 4 yıl pratisyen hekim olarak çalıştı. 1991'den beri Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi İç Hastalıkları Anabilim Dalı'nda uzmanlık eğitimini sürdürüyor. *Sivas Tabip Odası* Yönetim Kurulu Üyesi. Amatör tiyatrocudur. Evli. Ezgi adında bir kızı var.

Acil Servis'teyim. Az önce Dr. **Burhanettin**'den bir telefon: "Gel! Nasıl gelersen gel!" Şehirde koca bir duman bulutu. Her yandan silah sesleri. Her yandan ambulans sirenleri. İnsanlar perdelerin arkasında. Çoğunda ışıklar sönük. Zaman zaman, "Kızılbaşlar camileri yakıyor, buraya geliyorlar!" sesleri. Kimin söylediği belli değil. Yanımda iki insan. Sorumluluk duyuyorum, bırakamıyorum. Yanıma alıyorum onları da. *Acil*'deyim. Yerde sıra sıra cesetler. **Burhanettin** sapsarı, koşturuyor ötekilerle birlikte. "Bunlara bakıldı mı, ex mi?"

diyorum. Sonra karmaşayı görünce, yeniden tek tek bakıyorum cesetlere. **Yasemin**'miş adı. Sonradan **Burhanettin** söylüyor. Gençcik bir kız, bir çiçek. Alıyorum sedyeye. Hemen ressusitasyona başlıyoruz. Genç doktorlar, pırl pırl hemşireler, hocalar, asistanlar... Bu arada yere uzatılmış cesetlerden, yaşayan birini arıyorum. **Metin Altıok** bu bu? Emin değiliz. Belli belirsiz nefes alıyor. Çok derinden gelen kalp sesleri. Tansiyonu sıfır. Ama belli ki ölmek istemiyor. Hemen ressusitasyona alıyoruz. Trakeostomi. Giludop. Dobutrex. Monitorizasyon. Kardiyak masaj. Ben bir insanım ama... Hayır. Sen bir doktorsun. Duygu yok. **Lütfiye Aydın**'ı getiriyorlar. Oksijen, kortizon. Yoğun bakım. Umutluyum da. Aslında arada bir de öpüyorum onu, hiç dokunmadan. İyi gidiyor. **Metin Altıok**'tan da umutluyum. **Zafer Hoca** gelip gidiyor. **Burhanettin** koşturuyor. **Yasemin**, hiçbir tedaviye yanıt vermiyor. "*Ağabey, bırakalım mı?*" diyor genç arkadaşlar. "*Hayır!*" diyorum hırsla, "*Devam edin!*" Hırslımı ayırımsıyorum bu arada, öfkemi. "*onlar yaktı, biz yaşatacağız*" diyorum. Hepsi hırslı, hepsi öfkeli. Hepsi, "*Onlara inat, yaşatacağız*"ın peşinde. Bir saati geçiyor, **Yasemin** hiç yanıt vermiyor. Artık onu bırakmak gerek, biliyorum. **Burhanettin** pupillerine bakıyor, fix dilate. Artık dönmeyecek, biliyorum. "*Bırakın*" diyorum. Bu arada **Aydoğan Yavaşlı**, eşi ve **Cafer Can Aydın**'ı getiriyorlar. **Yavaşlı**'nın eşi kötü. **Cafer Can** yanmış. Hemen müdahale ediliyor. Herkes bir yerlere koşuyor. Belinde kurşun yarası olan bir genç getiriliyor. Oteli yakarlardan. Cerrahlara haber veriyoruz. Hemen operasyona alınıyor. Artık yeni yaralı gelmiyor. Saat 22.00-22.30 suları. Artık **Yasemin** yok. **Uğur Kaynar** yok. **Asaf** yok. **Metin Altıok** kötü. Ötekilerden umutluyuz. "*Şair*"i yukarı servise alıyoruz. (**Altıok**'a hastane personeli "*şair*" diye sesleniyor.) İlaçla ama yine de tansiyonu var. Yanıkları daha çok yüzünde ve başında. **Burhanettin**'le konuşuyoruz: "*Yaşayacak mı?*" "*Yaşayacak.*" Beş gün direniyor şair. "*Bir şaire bu yaraşır*" mı demek istiyor? **Nebahat** geliyor ertesi gün. Ufak tefek, yorgun yüzlü bir kadın ilk bakışta. Sonraki günler onun sevgi, direnç ve sabır olduğunu görüyorum. "*Metin direnir*" diyor, "*inaçtıdır, yaşar.*" O kadar doğal söylüyor ki, ürperiyorum. Kucaklıyorum onu. **Maltepe** yakıyoruz, sigaramız ortak.

Beş gün direniyor şair. Giderek tansiyonu düzeliyor, yaşamsal refleksleri geri geliyor. O günler, umutla umutsuzluk arasında gidip geldiğimiz günlerdi. Sanki kundakçılara inat, yaşamalıydı. İnsanların çabası olağanüstü. 24 saat sürekli insanlar kaldı başında. Normal mesailerini bitirenler, sabahlara dek ayrılmadılar. Şairimiz, kuşatıldığı sevgi çemberinde bir an olsun yalnız bırakılmadı. Tabii, bir de **Nebahat**. Bir de **Zeynep** ile dostlarının telefonları... Bir de uzun, upuzun bir adam, **Fahri**... O günler, bu sayfalara sığmaz.

Helikopterdeyiz. Ben, **Türkân** ve **Metin Altıok**. Artık Sivas'ta ya-

pabileceğimiz her şey tükendi. Bir yanık merkezine gidiyoruz. Aşağıda bozkırlar, dereler, tepeler, küçük yerleşim yerleri... **Türkân**, daracık ortamda, 15 dakikada bir tansiyon, nabız kontrol ediyor. Ben de 50 cc'lik enjektörle aspire ediyorum. İyi görünüyor. Güçlü refleksleri var **Altıok**'un. Kaptan pilot, yüzüne bakamıyor yolcusunun. "Nasıl yaptılar doktor bey?" diyor tiksintiyle. Susuyorum. Bu suskunluğum, **Ezgi**'yi getiriyor aklıma. **Ezgi**. Kızım. Şahdamarım. Yürek alanım. Daha 6 yaşında. Telefonda soruyordu bana: "Baba, Sivas'ta insanları neden yaktılar?" Yanıtlayamadım. Ne diyeyim? Kızım, büyüdüğünde, bir daha Sivas'ta kimseleri yakamayacaklar. Sen, göreceksin...

Sivas, 7 Mart 1994

Metin Altıok, Uğur Kaynar ve Behçet Aysan, Madımak Otel'i'nin merdivenlerinde ölümü beklerken... (Fotoğraf : Battal Pehlivan)

Artık Temmuz Olmayacak Oğlumuzun Adı

Burhanettin KAYA

*yaşlı ve yorgun, dinlemek göğü
kaçırmak bakışlarını yerdeki taştan,
ıslıklar çalarak koşar yanımda ölüm
yüzünü yitiren şehir, sise gömer sesini*

Spor Salonu tıklım tıklım, doluydu. Uğultu halinde, sigara dumanıyla kirlenmiş göğü dolaşan insan seslerinin arasında, ince sızılı tınısıyla bir bağlamanın perdelerinden ezgiler sıyrıldı. Coşkun bir alkış arasında semah dönmeye başladı gençler, çıplak ayaklarıyla...

Akşam, yazı kıskandırır bir serinlik giymiş üstüne. *Buruciye*'den dinlendirici bir müzik yükseliyor, karışıyor soluklarımıza. Dostlarla buluşuyoruz. Ankaralı konuklarımızın saydam gösterileri, alkışlar arasında... Yabancı oldukları belli, hiçbirini tanımiyorum. Saçı sakalına karışmış bir adam dolaşüyor çimlerin üstünde, zaman zaman çöküp, çevreye bakıyor. Yaşamın sığıldığı kareler geçiyor gözlerimizden; rengin, hareketin ve ritmin büyüüne kapılarak izliyoruz. Ardından, saydam düşlere bürünerek terk ediyoruz geceyi...

Saat 13.00'e geliyordu. Bedenimdeki yorgunluk, beni tembelleştirmişti. Servise çıkmam gerekiyordu. Nöbetçiydim. Yoğun Bakım'da, durumu ağır olan hastalar vardı. Asansörde bir asistan arkadaşla selamlaştım. "*Şehirde olay çıkmış*" dedi. Önce anlamadım. "*Şenlikleri protesto edenler gösteri yapmış*" diye ekledi. İçimi, tarifi güç bir sıkıntı kapladı. Tüm bedenimi saran bir huzursuzluk... Yarın erken saatlerde Banaz'a gitmenin hayallerini büyütürken hem de...

Servis'te işler yoğundu. Yeni yatan hastaların hazırlanması, tahliller, hasta yakınlarıyla uğraşmak...

Saat 15.000 sularıydı. Prof. **Şefik Hoca** ile kapıda karşılaştık. Gülümseyerek selamladım. "*Burhan, şehirde olaylar çıkmış, Kültür Merkezi'ne saldırmışlar, işler büyüyecek galiba*" dedi.

B. Kaya, 1965 yılında Muş'ta doğdu. İlköğrenimini Muş'ta, ortaöğrenimini Antalya'da yaptı. 1982'de girdiği İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni 1989'da bitirdi. Zorunlu hizmetini hekim olarak Sivas'ta yaptı. 1992 yılından beri Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı'nda uzmanlık eğitimi sürdürüyor.

Aynı tarifi güç sıkıntı, daha şiddetli bir şekilde geldi buldu beni. Kendime güven veren bir ses tonuyla, "*cesaret edemezler*" dedim. **Şefik Hoca** tedirgin bir yüzle uzaklaştı.

Kaygılıyım. Şehirde ne oluyordu? Neden hâlâ bitmemişti? Bilgi alamamak, tedirginliğimi daha da artırıyordu. **Necdet**'i aradım... Bulamadım... Yine *Servis*'in yoğunluğuna bıraktım kendimi...

Saat 19.00'a geliyordu. Belki daha erken, belki daha geç... Emin değilim. Belirsizlik içinde televizyon kanallarını geziyorum. Hiçbir bilgi yok. Camdan dışarı baktım. Olağanüstü hiçbir şey yoktu. Umarım olaylar bitmiştir diye içimden geçirdiğim bir anda, Sivas'ın üzerinde dumanların yükseldiğini gördüm. Şehrin ortasından bir yerden yükseliyordu. Korktum. Vücudum titremeye başladı. "*Ne oluyor, bir yeri mi yaktılar, belki de lastik yakmışlardır*" diye geçirdim aklımdan. Paniğe kapıldım. Hemşire hanıma seslendim.

Donuk bir yüzle TV'nin karşısına geçip, kanalları dolaşıyorum. Bir şey yok. Tam o anda telefon çaldı. Hızla açtım. Kim olduğumu soran ses, nöbetçi doktor olduğumu söyleyince, "*Doktor bey, şehirde olaylar çok büyümüş, ölü ve yaralılar olabilir, tüm hastane alarmına geçirildi, bilginiz olsun*" dedi. Yüzüm yanıyordu. Öfke ile karışık bir sıkıntı büyüdü her yanımda. Hızla *Acil*'e koştum. Orada herhangi bir hareketlilik yoktu. Hava kararmıştı. Ne yapacağımı bilmiyordum. Hemen telefona koştum. Tüm telefonlar yanıtız...

O an bir araç geldi. Sedyeye ile birisini içeri aldılar. Ardından, silahlı birkaç sivil ve resmi polis hastaneye girdi. Koştum... Gericiler, *Madımak Oteli*'ni yakmışlardı. "*Ölü ve yaralı çok*" diyorlardı. Sedyeye getirilen, **Aziz Nesin**'di. Saçlı derisinde derin bir kesi vardı. Heyecanlıydı, sesi titriyordu. Doç. **Zafer (Kars) Hoca**, gerekli ilk müdahaleyi yapıyordu. Birkaç dakika durup, yeniden telefona koştum, tekrar tekrar çevirdim numaraları... Sonunda düşürebeldim. Karşıdaki ses, **Necdet**'indi. "*Aziz Nesin burda. Yaralı çok diyorlar, sana ihtiyaç var, hemen gel*" dedim. **Necdet**, soğukkanlılıkla, "*Silah sesleri geliyor, sokak çatışmaları var, gelmem çok zor, ama deneyeceğim*" dedi. Ardından **Mine**'yi aradım, çok merak ediyordum. Telefonu çalıyordu. Sesini duyunca rahatladım. Evi, 8. kattaydı. Önü açıktı. Şehir merkezini ve meydanı görüyordu. "*Sokak çatışmaları var, silah sesleri geliyor, insanlar koşuşuyor... çok kötüydü, çok kötü...*" Kameram evdeydi. **Mine** de olsa, çok şeyi belgeleyebilirdi... Ne yazık ki... Bu arada birçok araç yanaşmış, insanlar geterilmişti. *Acil*'e koştum. Yerde üç ya da dört ceset vardı. Yüzleri simsiyah, isle kaplıydı. Işığım, yaşayıp yaşamadıklarını bir kez daha kontrol ettim. Ölmüşlerdi. *Acil* müdahale odasına yöneldim. Bir adam sedyeydi. Zorlukla nefes alıyordu. Bilinci kapalıydı. Personel'den oksijen tüpü istedim. Oksijen vermeye başladık. Cebinden kimliğini çıkarıp, adını

bir kâğıda not ettim. Öğretmendi: **Aydoğan Yavaşlı**. Durumu iyi diye düşündüm. Öteki odalara koştum. Kısa saçlı, orta yaşlarda bir bayan vardı. Solunumu nispeten rahattı. Donuk gözlerle bakıyordu, şok durumundaydı. O sıralarda **Necdet** gelmiş, hemen işe koyulmuştu.

Art arda cesetler geliyordu. Durum ürkütücü idi. Her birini yeneden kontrol ediyorduk. Öfke ve üzüntü iç içeydi. Sakin olmalıydık. Sivil ve resmi polisler, yaralı (!) kundakçılar, koşuşturan hekim ve hemşirelerle bir kargaşa yaşanıyordu. Bazı gerici hekim adayları, dip odalardan birinde, hiçbir şeye el sürmeden oturuyorlar, çalışmıyorlardı.

Aziz Nesin yukarı alınmıştı. Öteki hastalar da bir bir servislere alındılar. Cesetler bir odaya toplandı. Birkaçını, önceki geceden anımsıyordum. Saçı sakalına karışmış, meraklı bakışlarla çevreyi gözleyen adam,saçı bantlı gözlüklü genç kız.... Belki karıştırıyordum, ama tanıdık yüzler. Bir genç kız geldi o an, bebek yüzlü... Ölmüştü. Yüzü isli değildi. Canlandırmaya uğraştık, çabaladık. Dönmedi...

Bir ara *Servis*'e çıktım. *Acil*'e döndüğümde, ortalık daha sakindi. Yeni bir yaralı getirilmişti. Kısa boylu, küçük top sakallı bir adam. Yüzü ve sırtı yanmıştı. Soluk almakta zorlanıyordu, tansiyonu alınamıyordu. Yüzü tanıdıktı. "*Asım Bezirci sanırım*" dedim. **Zafer Hoca** düzeltti: "*Asım Bezirci morgta. O, şair Metin Altıok*" Hızla ilk müdahaleler yapıldı, bekletilmeden *Dahiliye Servisi*'ne alındı.

Tüm bu karmaşa içinde aklıma gelmedi yaşananları belgelemek. Fotoğraf makinem yukarıdaydı. Olanları fotoğraflamak için servise koştuğumda, acemi erler *Acil*'e dolmuş, cesetlerin bulunduğu odayı "koruma" altına almış doktorları bile odaya sokmamaya başlamışlardı.

Yeni bir maraton, o gece ile başladı. Yaşama savaşı veren bir şairin, "*küçük dev adam*"ın ardındaydık. **Necdet** ve öteki arkadaşlarla gönüllü bir ekip kurulmuş, **Metin Altıok**, yoğun bir takip ve tedaviye alınmıştı. Gönüllü arkadaşlar, bir dakika olsun yanından ayrılmıyorlar, tansiyonundaki, nabzındaki, solunumundaki en küçük değişikliği **Necdet**'e bildiriyorlardı. Ben, sık sık *Dahiliye*'ye çıkıyor, olası bir beyin ödemi için muayeneyi yineliyordum. Her türlü değişmeyi **Şefik Hoca**'ya bildiriyor, önerilerini iletliyordum. Bu saatleri **Necdet**, benden daha yoğun ve can alıcı yaşadı. O, bu saatleri daha iyi anlatacaktır.

Dahiliye ve *Göğüs Servisi*'nde yatan iki yaralıyı da sık sık ziyaret ediyor, nörolojik komplikasyonlar açısından izliyordum. Birisi **Lütfiye Aydın**'dı. *Acil*'de birkaç dakika gördüğüm bayan. Solunumu rahattı, fakat rüyada gibiydi, sorulara yanıt vermiyordu. Kendi ken-

dine konuşuyor, bazı adlar sayıklıyordu. Boynunda ve dizkapaklarında yanıklar vardı. Öteki yaralı **Melahat Yavaşlı** da benzer durumdaydı. Bakışları şaşkıncı. Sorulara yanıt vermiyor, kendi kendine konuşuyor, anlaşılmaz şeyler söylüyordu. Yaşamsal fonksiyonları iyi görünüyordu. *Acil*'de gördüğüm ve adını not ettiğim öğretmenin yakını ya da eşi olduğunu düşündüm. O neredeydi acaba?..

.....

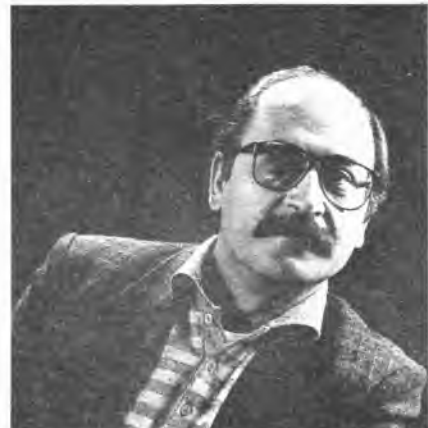
Sabahın çok erken saatleri: 04.30. Ufuktaki kızılık gittikçe büyüyordu... Camın ardındaki dünya, sessizliği oynuyordu... Tüm haykırışları, ağlayışları, acıları yutmuştu...

Oysa, içimdeki gözyaşları büyüyordu... Gözlerim çok yorgundu... Kötülöklere tanık olmuşum... İçimde acı ve öfke...

*Öfkeli ve küskün, gözlemek ufku
çaldım izimi duvarlardan, çiçekten elimi,
fenerler yakarak bekler kırılğan sevda
sesini yitiren şehir, köze gömer yüzünü.*

METİN ALTIÖK

BEHÇET AYSAN

Başka Tanıklıklar

PROF. DR. CEVAT GERAY (*Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğretim Üyesi*):

"Aziz Nesin, bana göre Sivas'ta en yumuşak konuşmasını yaptı. Kimseyi de tahrik etmedi. Biz otele geldiğimizde, şeriatçıların orada toplandıklarını gördük. Dışardaki kalabalık, otelin tam karşısındaki kaldırım taşlarını bize doğru atmaya başladı. Garip bir tesadüf! Kaldırım taşları, daha önceden sanki bu iş için sökülmüştü... Bir grup saldırgan da otelin önündeki arabaların üzerinde tepiniyordu. Önce Arif Sağ'ın arabasını yaktılar. Polis müdahale etmiyordu. Yanımdaki polis telsizden konuşmaları duyuyordum: Vali, '*silah kullanın*' diyor, ama Emniyet Müdürü buna izin vermiyordu. Böylece, kalabalığı daha başta dağıtabilme olanağı varken, bunu kullanmadılar. Otelde yangın başlamıştı. Üst kata çıktık. Alevler binayı sarınca da, yan taraftaki *Büyük Birlik Partisi*'ne geçmek istedik. Ama oradan bizi almak istemediler. Yanımızda bir polis komiseri vardı. '*İnsanlar ölüyor, bırakın girsinler*' deyip zorla içeri daldı ve bizim de girmemizi sağladı. Vali, çok yürekli biriydi. Ama Emniyet Müdürü ve Belediye Başkanı aynı tavrı göstermediler. Biz daha sonra, *BBP*'den çıkarak, Karayolları'nın Konukevi'ne gittik. Şunu kesinlikle belirtmek istiyorum: Eğer devlet önleyici gücünü kullansaydı, bu facia yaşanmayacaktı. Orada sanki devletin bizi koruma kararlılığı değil de ölüme terk etme kararlılığı vardı. **Aziz Bey, Madımak Oteli**'nin boşaltılması gerektiğini söyleyince, durumu ilgililere ilettik. Bize, '*Takviye bekliyoruz. Oteli boşalttığınız takdirde güvenliğinizi sağlayamayız*' dediler. Ama, bekledikleri o '*takviye kuvvet*' hiç gelmedi ve arkadaşlarımızı göz göre göre yitirdik. Devlet güçleri bu olayda hızlı ve etkin davranmadı. Başbakan, katliamanın ilk saatlerinde, '*Otelde yangın çıkmış. Otelin çevresindeki halka bir şey olmamış*' diye demeçler verdi. Oysa, *Madımak Oteli*'nin çevresini saran insanlar '*Sivas halkı*' değildi, saldırgan şeriatçı güçlerdi. Sivas'tan bizi An-

Sivas topluöldürümünü yaşayan yazarların ve sanatçıların yazılarını, bundan önceki sayfalarda "kendi kalemlerinden" okudunuz. Şimdi de, olayı yaşayan başka tanıkların kısa anlatımlarına yer verecek bu bölümü tamamlıyoruz.

Aziz Nesin, Asım Bezirci, Cevat Geray, Metin Altıok ve arkadaşları, Madımak Otel'i'nde durum değerlendirmesi yapıyorlar

kara'ya getirecek helikoptere binerken, İçişleri Bakanı **Mehmet Gazioğlu** gazetecilere ne dedi, biliyor musunuz? 'Eee, Aziz Nesin de halka aptal maıptal demeseydi. Bu tür konuşmalar Sivas'ta olur mu?', İçişleri Bakanı böyle konuşursa, gerici güçler ne yapmaz ki... Nesin'e 'tahrikçi' diyorlar. Pir Sultan Abdal Etkinlikleri'ne izin veren Sivas Valisi **Ahmet Karabilgin'i** suçluyorlar. Şenliğe katılanları karalıyorlar. Bunlar, devleti şeriat düzenine götürmek isteyen kimselerdir."

RAİF TÜRK (Özgür Gündem Gazetesi Ankara Temsilcisi):

"İlk saldırı, öğlen üzeri Kültür Merkezi'nde oldu. Biz Kültür Merkezi'nde iken, dışarda bir grup saldırıya geçti. Ama yanımızda, Sivas'ın yerlisi olan gençler vardı. Gençler, bu taşlı sopalı saldırıya yiğitçe direndiler ve saldırıyı püsküttüler. Eğer burada gençler olmasaydı, ölenlerin sayısı daha fazla olurdu. İçişleri Bakanı ile bazı siyasi parti-

lerin yetkilileri, suçu Aziz Nesin'e yüklediler. Sanki Aziz Nesin çıkmış, meydanda dine imana küfretmiş de olaylar ondan patlak vermiş gibi. Biz de oradaydık. Nesin'in konuşması çarpıtılıyor. Bütün bunlara, ölümden son anda eşi Gülsen ile kurtulan Prof. Dr. Cevat Geray, en güzel yanıtı verdi. Prof. Geray, Sivas Askeri Havaalanı'nda Vali Ahmet Karabilgin'e şunları söyledi: '*Seni ayıplamıyorum, seni yalnız bırakanlar utansın!*' Cuma sabahı, oda arkadaşım, yazar ve araştırmacı Asım Bezirci ile Madımak Oteli'nin lobisine indiğimizde gözümüze ilişen, yerel gazetelerin çarpık ve tahrikçi manşetleri idi. Bu gazeteler, "*Sivas'ta neler oluyor?*", "*Aziz Nesin dinimize küfretti*" türünden başlıklar atmışlardı. Ali Balkız, gazeteleri göstererek, olası bir saldırıdan söz etti, sonra da herkesle birlikte yazar ve sanatçıların yapıtlarını imzalayacakları Buruciye Medresesi'ne gitti. Olayın ilk işareti de burada verildi: Cuma namazı öncesinde Medrese kapısına gelen bir kişi, elini Aziz Nesin'in kaldığı odaya doğru sallayarak, "*Allah'ı inkâr eden Aziz Nesin, Allah bir gün senin de canını alacak*" dedi. Polisler bunu alıp götürdü. Saat 14.00'te Arif Sağ'ın konseri vardı. Konserden sonra, konuşmacıları arasında bulunduğum "*Medya ve Emperyalizm*" konulu panel yapılacaktı. Ben, Diyarbakır'dan bir arkadaşım ile birlikte, öğleden sonraki etkinliklerin düzenleneceği Kültür Merkezi'ne gittim. Salonda bin beş yüzün üzerinde insan vardı. Saat 14.00'te, 300 - 400 kişilik bir gürhün taşlı saldırısına uğradık. Gençler dışarı çıkıp aynı şekilde karşılık verdiler. Bir süre sonra geldikleri yöne gittiler. Yarım saat kadar sonra, daha büyük bir kalabalık olarak yeniden gelip kapılara dayandılar. Sivas Kültür Merkezi, taş yağmuru altındaydı. Gençler, kız - erkek ayırımı yapmadan, göğüslerini yobazların taşlarına hedef yaptılar. Bir saate yakın çatıştılar, onları ikinci kez püskürttüler. Polis ve jandarma da durmuş, serinkanlı bir şekilde seyrediyordu. Saat 17.00'ye doğru dışarı çıktığımızda, çevrenin sakinleştiğini gördüm. Bir taksiye binerek, kalmakta olduğumuz Madımak'a doğru gittik. Madımak Oteli'nin, binlerce kişinin taşlı saldırısı altında olduğunu, ancak oraya ulaştığımızda öğrenebildik. Slogan atan saldırganlar, bir yandan da parke taşlarını sökerek otele fırlatıyorlardı. Çevrede, tıpkı Kültür Merkezi'nde olduğu gibi, 15 kadar karakol polisi, bir o kadar da jandarma vardı. Otelin duvarları, taşlanmaktan yer yer yıkılıyordu. Olay yerinden uzaklaştım. Saat 20.00 sıralarında, Prof. Cevat Geray ile eşi Gülsen de geldiler. Ağlıyorlardı. Gülsen Geray, "*Polisin gözü önünde arkadaşlarımızı öldürecekler, kimse müdahale etmiyor*" diyordu. Çok geçmeden de 37 kişinin dumandan boğularak öldüğü haberini aldık. Olay, kesinlikle bir anlık galeyan değildi. Saldırının hazırlıkları çok önceden yapılmıştı ve Sivaslıların anlattıklarına göre de, ön sıralardaki saldırganların çoğu, il dışından gelmişti."

AV. CAFER CAN AYDIN (Lütfiye Aydın'ın eşi):

"İnsanlar koridorlarda oturmuş, konuşuyorlardı. Konular, yalnızca dışardaki saldırıyla ilgili değildi. Orada aşırı korku ve panik yaşayana da rastlamadım. Nesimi Çimen, 'Biz böyle şeylere 1964'ten beri alıştık' diyordu, taa, İşçi Partisi döneminden...' Bir arkadaşın mide ağrısı tutmuştu. Çantamızda kepekli ekmek vardı, onu getirdim. Bir parça kopardı, teşekkür ederek... 'Al' dedim, 'daha al?' 'Yok' dedi, 'Bakarsın burada kalışımız uzun sürer, açılan arkadaşlar olur. Siz de acıkabilirsiniz'. Özveriliydi. Üstülemedim. Kimsenin ölümle bitecek bir sonucu beklemediği belliydi. Safça, hatta aptalca bir yargıyla, 'Nasıl da dağıtacaklar' diye bekliyorduk. Hatta, öylesine inanıyorduk ki, Arif Sağ lobide konserin gecikmesinden yakınıyor, olayların bir an önce yatıştırılması için, hattın öbür ucundaki bir kişiye serzenişte bulunuyordu. Bu safça yargımızı da, 'Tokat'tan, Kayseri'den yardım geliyor' şeklinde çıkarılan asılsız söylentiler ve yanımızdaki polisler merkezle yaptığı telsiz görüşmeleri pekiştiriyor, sabrımızı tazeliyordu. Oysa, gerçekte yardıma mardıma gelen yoktu. Aslında, İtfaiye'den alınacak iki arazöz, bu çapulcu alayını dağıtabilir, kimse- nin de burnu kanamazdı."

DİRİ, OLUM!

İnsanlar koridorlarda oturmuş, konuşuyorlardı. Konular, yalnızca dışardaki saldırıyla ilgili değildi. Orada aşırı korku ve panik yaşayana da rastlamadım. Nesimi Çimen, 'Biz böyle şeylere 1964'ten beri alıştık' diyordu, taa, İşçi Partisi döneminden...' Bir arkadaşın mide ağrısı tutmuştu. Çantamızda kepekli ekmek vardı, onu getirdim. Bir parça kopardı, teşekkür ederek... 'Al' dedim, 'daha al?' 'Yok' dedi, 'Bakarsın burada kalışımız uzun sürer, açılan arkadaşlar olur. Siz de acıkabilirsiniz'. Özveriliydi. Üstülemedim. Kimsenin ölümle bitecek bir sonucu beklemediği belliydi. Safça, hatta aptalca bir yargıyla, 'Nasıl da dağıtacaklar' diye bekliyorduk. Hatta, öylesine inanıyorduk ki, Arif Sağ lobide konserin gecikmesinden yakınıyor, olayların bir an önce yatıştırılması için, hattın öbür ucundaki bir kişiye serzenişte bulunuyordu. Bu safça yargımızı da, 'Tokat'tan, Kayseri'den yardım geliyor' şeklinde çıkarılan asılsız söylentiler ve yanımızdaki polisler merkezle yaptığı telsiz görüşmeleri pekiştiriyor, sabrımızı tazeliyordu. Oysa, gerçekte yardıma mardıma gelen yoktu. Aslında, İtfaiye'den alınacak iki arazöz, bu çapulcu alayını dağıtabilir, kimse- nin de burnu kanamazdı."

BEKİR DELİBAŞ (*Kervan Dergisi'nden*):

"Cuma namazından çıkan kalabalık, *Kültür Merkezi'ne* saldırdı. Saat 13.30 gibiydi. Biz aslında bir saldırı olacağını sezmiştik. Çünkü, daha önce kitap yırtmalar, afişlere saldırmalar gibi tacizler olmuştu. Bu arada bir iki polis de "*Size saldıracaklar*" demişti arkadaşlarımıza. Olaylardan, devletin ve polisin bilgisi olduğunu düşünüyorum. Kalabalık gelmeden önce, *Kültür Merkezi'nin* bulunduğu sokağı, üç ekip otosu tutmuştu. Kalabalık yaklaşınca, ekip otoları buradan ayrıldılar. Ya canlarını kurtarmaya çalıştılar, ya da meydanı boş bırakmak istediler. Adamlar "*tekbir*" sesiyle *Kültür Merkezi'ne* saldırdılar. Binanın her yanı camdı. Bütün camlar kırıldı. Saldırıya içerden karşılık verildi ve şeriatçılar püskürtüldü. Yakın dövüşte iki taraftan da yaralananlar oldu. Benim kolum kırıldı, başım yarıldı. Çatışma, yaklaşık bir saat sürdü. Onlar saldırırken, jandarma duvarın dibinde oturup olayı seyretti. Polis ise saldırganları yüreklendirecek bir davranış içindeydi. Bir saat sonra buraya ikinci bir saldırı oldu. Saldırganlar daha sonra otele yöneldiler."

CENGİZ GÜNDOĞDU (*"İnsancıl" Dergisi Genel Yayın Yönetmeni*):

"Saldırganlar doğrudan caddede yürürken, polisler de ara sokaklarda yolu uzatıyordu. Biz TEK Misafirhanesi'nde kalyorduk, oraya gittik. Otelin yandığını gördük, alev alevdi. Bir kez bile, yetkililerin '*dağılım*' dediğini duymadım. Bir tek, Sivas Valisi'nin, "*Söz konusu heykel kaldırılmıştır*" dediğini duydum. Yaklaşık 10 saat süren olaylar sırasında güvenlik güçleri, saldırganların yerine bize tavır aldı. Otel yanarken, İtfaiye yangına müdahale etmiyordu. Etkinlikte hiçbir arkadaşımız tahrik edici söz seylememiştir. Şunu gördüm: Türkiye, şeriat tehlikesi altındadır. Saldırganlar Tokat, Yozgat, Erzurum, Kırşehir, Sivas gibi illerden geldiler. Bu saldırı, özgür düşünceye yapılmış bir saldırdır."

HALDUN AÇIKSÖZLÜ (*Can Şenliği Oyuncusu*):

"Perşembe günü saat 10.00 - 13.00 arası, yazarların söyleşisi vardı. Cuma günü yerel gazetelerde Aziz Nesin'in "*Allah'a küfrettiği*" şeklinde haberler yer aldı. Ben Nesin'i dinlemiştim. Böyle bir şey olmadı. Cuma günü, "*Dinsizlerin hakkından gelinmelidir*" diye bildiri dağıtılırken, *Kültür Merkezi'ndeki* gösterimizi sürdürüyorduk. Saat 13.00'te oyunumuza başladık. Nâzım Hikmet'in "*Umut*" adlı şiirini oynuyorduk. Polisler geldi, "*Gürültü etmeyin*" dediler. Oyunu yarıda kesmek zorunda kaldık. Polisler ve yöneticiler kaygılıydı; "*Bir şeyler olabilir*" dediler. Oradan ayrıldık. Namazdan çıkanlar, *Buruciye Medresesi'ne* gidip kitapları yağmalamışlar. Daha sonra 300 500 kişi "*Vali istifa, şeytan Aziz dışarı*" sloganları atarak buraya saldırdılar. Biz onlara taşla karşılık verdik. Polis bizi içeriye soktu. Barikat kurup kendimizi koruduk."

CEM CELASUN (Alevi Önderi):

"2 Temmuz Cuma günü, saat 12.30 sularıydı. *Kültür Merkezi*'ne gittiğimde, Bektaşî babası **Dertli Divani** oradaydı. Bir süre sonra yanımıza gelen biri, "*Cuma namazından çıkanlar vilayette toplanmış, buraya geliyorlar*" diye haber getirdi. *Kültür Merkezi*'ndeki büyük kalabalık dışarı çıktı. Göstericiler, öndeki standlara saldırdı. *Kervan* dergisinden **Bekir Delibaş**, o sırada yaralandı. Karşılıklı sloganlar atılıyordu. Polis araya girdi. Bir taksiye atlayarak *Madımak Otel*i önüne geldim. Oteldekiler beni görünce, dışarda ne olup bittiğini sordular. *Kültür Merkezi*'nde çatışma olduğunu söyledim. Saldırganların sayısı giderek artıyordu. Odama çıkıp çantamı topladım. Otel, terk edilecek diye düşünüyordum. Çünkü, o sırada yanımıza gelen ve *İl Turizm Müdürü* olduğunu söyleyen kişi de oteli boşaltmamız gerektiğini belirtmişti. Arkadaşlar arasında, otelden ayrılıp ayrılmama konusu tartışıldı. **Asım Bezirci**, "terk" yönünde görüş belirtti. Otelden ayrılmanın demokratik güçler için bir mevzi kaybı olacağı görüşü ağır bastı. Çünkü bu etkinlikler, devletin katkısı ve Vali'nin oluruyla

Aziz Nesin, Ayben Kop, Metin Altıok, kuşatma altındaki Madımak Otel'i'nde

yapılıyordu. Bunun üzerine, *Pir Sultan Abdal Derneği* Başkanı **Murtaza Demir**, Vali ile görüşmeye gitti. Döndüğünde, "Vali, etkinlikleri iptal etti" dedi. Beş dakika sonra, otele ilk taşlar atılmaya başladı.

NURHAN METİN (*Pir Sultan Abdal Derneği Semah Ekibinden.*

Katliamda öldürülen Handan Metin'in akrabası):

"2 Temmuz Cuma sabahı kahvaltı yaptıktan sonra *Buruciye Medresesi*'ne gittik. Orada yazarların imza ve söyleşi etkinlikleri sürüyordu. Yazarlarla söyleşi sonrası, *Can Şenliği Oyuncuları*'nı izlemeye gittik. O arada, kapıda bir tedirginlik yaşanıyor. Cuma namazından çakın bir grup insanın Medrese'ye geldiği söyleniyor. Oyunu yarıda kesip, bizi oradan çıkartıyorlar. Yolda 200 - 300 kişilik bir grupla karşılaşırız. Tekbir getirerek sağa sola koşuşturuyorlar. Yanımızdan geçen yobaz kılıklı biri, avazı çıktığı kadar bağıyor: "Dinsizin biri çıkmış, Allah'a ve Müslümanlar'a küfretmiş." Yabancı olduğum anlaşılmasın diye, elimdeki volkmeni ve fotoğraf makinesini saklıyorum. *Cumhuriyet Lokantası*'nda yemeğimizi yiyip kalkacağımız sırada, *Pir Sultan Abdal Derneği* Başkanı **Murtaza Demir**, **Asaf Koçak** ve öteki arkadaşlar, "Yalnız başlığınıza çıkmayın, hep birlikte kalkalım" diye uyarda bulunuyorlar. Lokantadan çıktıktan sonra daha güvenlidir diye *Madımak Oteli*'ne gidiyoruz. Otelde arkadaşlar, bizi önce teras katma çıkartıyorlar. Otelin önünden bir grup yobazın geçerek *Kültür Merkezi*'ne yöneldiğini görüyoruz. **Aliyar** ve **Bülent**, otelden ayrılıyor. Bizi giriş katına indiriyorlar. Burada, **Arif Sağ**'ın telefon görüşmesi yaptığını görüyoruz. Biz dört kişi karşılıklı oturuyoruz. Karşımızda, *Semah Ekibi*'nden **Asuman (Sivri)** ve kız arkadaşı... Ötede, **Özlem** ve **Nurcan Şahin** kardeşler... Bir ara **Özlem**, çantasından rengârenk ipelikler çıkarıp, **Handan**'ın saçını örmeye başlıyor. Saçları o kadar güzel ki, bakmaya kıyamıyorum. Biz koridordayken, bayan gazeteci (*Panorama* dergisi muhabiri **Mehtap Yücel**) geliyor. Birlikte, **Muhibe Akarsu**'nun odasına çıkıyoruz. Gazeteci bayan pencereyi açıp, kalabalığın fotoğraflarını çekmek istiyor. Biz engelliyoruz. Daha sonra taşlar yağmaya başlayınca banyoya sığınıyoruz. **Handan (Metin)** ağlamaya başlıyor. Ellerimin titrediğini anımsıyorum. Herkes merdivenlerin başında bekliyor. **Handan**, Hollandalı konuğumuz **Carina**'ya İngilizce bilgi vermeye çalışıyor. Karşımda **Nurcan**, el radyosundan haberleri arıyor. Erkek arkadaşlar, ani bir saldırıya karşı, ellerinde sopalılarla dolaşıyorlar. Saat 19.30'a doğru elektrikler kesildi. Merdivenlerden aşağı, birinci kata indim. Dumandan soluk almakta zorlanıyordum. Bir odaya girdik. Pencereden atlayıp, iki bina arasındaki bölüme geçtik. Burası, *Büyük Birlik Partisi* merkeziymiş. Önce almak istemediler bizi. Sonra İl Başkanı'nın müdahalesiyle içeri girdik. Oradan bir otobüsle Sivas Emniyet Müdürlüğü'ne götürüldük."

ELİF DUMANLI (*Pir Sultan Abdal Etkinlikleri Görevlisi*):

"Ölüm yok aklımızda, yangın yok. **Özlem**'le, **Nurcan**'la konuşuyorduk. Dumanlar gelmeye başladı. Aşağıdan bir ses, '*Kızlar, aşağı!..*' diye bağırdı. Ben incekken, bir kadın yardım isteğinde bulundu. Onu, aşağı kadar indirdim. Herkes bir tarafa koşuşturuyordu. **Aziz Nesin**'i gördüm orada, öylece duruyordu. Yanımdaki yaşlı bayanı bırakıp, onu kurtarmayı düşünüyordum. Fakat olmadı. Çünkü, arkamdan beni iteleyip duruyorlardı. Nasıl geldiğimi bilmi-yorum; kendimi pencerenin önünde buldum. Camı kırıp, önce yaşlı bayanı attım, sonra kendim atladım. Atladığımız yer küçüktü. Korkuyordum. Ölümü hissettim, korkunç bir karanlıktı... Arkama baktığımda, hiçbir kız arkadaşımı göremedim. '*Kızlar nerde?*' diye soruyordum. Yanıt veren yok! **Murat** vardı. O, birilerini kurtarmak için içeri gitti. **Muammer** de yanıımızdaydı, o da içeri gitmiş. **Ertan** döndü ama, o kimseyi bulamamış. Arkadaki boşluktayız. Karşıda parti var. Oradan sopalarla çıkanlar, biz kadınlara, '*Orospular, gidin yanın; girdiğiniz kapıdan çıkın!*' diye bağırdılar. Kadınlar onlara, '*Biz de insanız*' diyorlar, içeri girmek için uğraşıyorlar. Sonra oraya girdik."

ERTAN KARTAL (*Pir Sultan Abdal Kültür Derneği Gençlik*

Komisyonu Yöneticisi, Semah ve Tiyatro Oyuncusu):

"Elektrikler kesildi. Yangın başladı. Merdivenin başındayız. Merdivenin mermerlerinden yansıyan alevleri gördüm. Isı artmaya başladı. Hemen, '*yukarıdakileri indirin*' dendi. 109 numaralı oda, labirent gibi. Koridora doğru gidiliyor; önce sağa, sonra sola dönülüyor. Duman geliyor. Koridorda telaş var. '*Arkadan çıkış varmış*' deniliyor. Önde büyükler... Kızlar arkada. Odanın önünde bir yığılma oldu. Orada saclar var. Üç tane uzun kalas, otelle diğer binaların ilişkisini kesmek için. O boşluğa geçtim. İnsanlar, karşı dairedekilerle uğraşiyor. Oradan tekrar camın önüne geldim. '*Arkadaşları kaybettik*' diyerek ağlıyorum. Nasıl ölürüm? Nasıl bir tören yaparlar bana? Annem, babam beni tanırlar mı? Sorular hızla geçiyor aklımdan. '*Arkadaşlar öldü, ben de öleyim*' diye düşünüyorum. Çığlık sesleri azaldı. Bir ara **Serdar Doğan**'ın, kapıyı kapattığını fark ettim, üzerinde beyaz tişörtü vardı. Beni görmedi. Donakaldım, ses çıkaramadım. Birden kendime geldim. Kapıyı açıp, '*Gelin, kurtuldular! Gelin, kurtuldular!...*' diye bağırdım. Çığlıklar kesildi. Karşı binaya geçtim."

BİRSEN GÜNDÜZ (*Pir Sultan Abdal Kültür Derneği Semah Ekibi'nden.*

Madımak yangınında ölen Murat Gündüz'ün kız kardeşi):

"Otele yağmur gibi taş yağıyordu. Polisin bizi koruyamayacağını anlayınca, kendi olanaklarımızla otelin koridorlarında barikat oluşturduk. Daha sonra, gözü dönmüş katillerden bir grup, otelin alt katlarına girdiler ve ellerindeki yanıcı maddeyle binayı ateşe verdi-

ler. Oteldeki kargaşa sırasında ben alt katta kalmıştım. Bu arada, ağabeyimin ve arkadaşlarımın çılgınlıklarını duydum. Duman nedeniyle birkaç dakika içinde, olduğum yere yığıldım. Artık her şeyin bittiğini düşünüyordum. Daha sonra kendimi kaybetmişim. Gözlerimi açtığımda hastanedeydim. Yaşadığım bu korkunç olayın izlerini, ömrümün sonuna kadar üzerimden atamam. Alev ve duman cehenneminden kurtulmam, tam bir mucize..."

ARİF SAĞ (*Halk Ozanı ve Eski SHP Ankara Milletvekili*):

"Biz *Madımak Oteli*'nde beklerken, dışarda ilk başlarda 80 dolayında kişi vardı. Polis müdahale etmeyi hiç düşünmediği için, kalabalık sekiz saat içinde on bin kişi oldu. Arkadaşlarımız gözlerimizin önünde öldü. Bize orada sekiz saat işkence yaptılar. Sayın Başbakan '*çatışma olmamıştır*' diyor. Peki ama orada sekiz saat süreyle oteli kim taşıladı? Siyasi sahtekârlık yapılıyor."

Arif Sağ,
C. Balkız
ve
H. Gültekin,
*Madımak
Oteli*'nde

CELAL YILDIZ (*Sıvaslı. İsviçre'de öğretmenlik yapıyor.*):

"Otelde yangın büyüyünce, biz 31 kişi, *Büyük Birlik Partisi*'ne sığındık. Önce isimlerimizi sordular. **Aziz Nesin**'in aramızda olmadığını öğrenince biraz yumuşadılar. Partililerin konuşmaları sırasında, birkaç defa **Muhsin Yazıcıoğlu**'nun adı geçti. Maraş'ta olduğunu söyleyip, telefonla ulaşmaya çalıştılar. Ama bu "*numara*" mıydı, gerçek miydi, bilmiyorum. Bizi kurtaran polis, daha sonra öteki insanları da getirmek için otele döndü. Ama tekrar geri gelmedi. Ne oldu bilmiyorum. O polis sayesinde, 31 kişi *BBP* binasına gire-

Ben de Suçluyum!..

Hüseyin ATABAŞ

Sivas'ta 1 Temmuz 1993 günü başlayacak olan "*Pir Sultan Abdal Kültür Şenliği*"ne katılmak üzere çağrıldığımda, gerçekten mutlanmıştım. **Pir Sultan Abdal** adına düzenlenen bir etkinliğe katılmak onurdu. Bir de, otuz beş yıl önce, sabaha karşı trenle geçtiğim ve *Çifte Minare*'sini hayal meyal anımsadığım ya da öyle sandığım Sivas'ı doyasıya görecektim. Cumhuriyet tarihimizde de, daha önceki Anadolu tarihinde de çok önemli bir yeri olan bu kültür kentinde sanatçı dostlarla buluşmak, ayrı bir keyif olacaktı... Ankara, baştan başa *Pir Sultan Abdal Şenlikleri*'ni duyuran afişlerle donatılmıştı, afişlerde benim de adım vardı. Ama tam o günlerde ağırca hastalandım. Yola çıkılmadan bir gün önce **Ali Balkız**'a durumu anlattım ve Sivas'a gidemeyeceğimi söyledim. Sevgili **Asaf Koçak** da yanımızdaydı o an, "*Gel, biz sana bakarız*" diye diretti. Özür diledim, "*Gelecek yıl muhakkak geleceğim*", dedim. Sanırım o gün, Sivas'a gideceklerede değgin gazete haberlerinde benim de adım vardı. İçim burkula burkula eve döndüm.

H. Atabaş, ozan ve yazar. 1942 yılında Trabzon'un Vakfıkebir ilçesinde doğdu. İlkokulu, doğduğu yerde bitirdi. Ortaöğrenimi sırasında Anadolu'nun değişik yerlerinde bulundu. Liseyi Ankara'da bitirdikten sonra, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'ne devam etti. Üniversite ve çeşitli kamu kuruluşlarında çalıştı. Kurucularından olduğu *Edebiyatçılar Derneği*'nin Genel Saymanı. Elli kadar dergi ve gazetede yazdı. "1994 *Cedret Kudret Edebiyat Ödülü*"nü şiir dalında **Hüseyin Yurttaş**'la bölüştü. Masal, bilmece, fıkra derlemeleri yapıyor. Şiir kitapları: "*Gelecek* (1975), *Yanarca* (1979), *Bitmeyen* (1983), *Yüzün Bende* (1988), *İlk yaz Töreni* (1994). Ayrıca *Şimdi Okullu Olduk* (1992), *Bilmece Bildirmece* (1992) adlı iki derleme kitabı var.

2 Temmuz günü saat 18.00 sularında, hiçbir sözcüğün dile getiremeyeceği o "acı" haberi duydum. Saatlerce televizyonun başından ayrılmadım, Sivas'a giden arkadaşlarımın çocuklarını aradım. Annemin ölüm haberini aldığım gün dahil, o günkü kadar umarsız kaldığımı anımsamıyorum... Saat 00.30 sıralarında **Işık Kansu** telefon etti gazeteden. "*Abi bunaldım, şaşkınlım.. Gel bana yardım et.*" diyordu ağlamaklı bir sesle. On dakika sonra *Cumhuriyet*'in Ankara Bürosu'ndaydım. **Işık**, ölümlere inanmak istemiyordu. "*Abi, şu adları bir yerlerden soruştur, gerçekten ölmüşler mi? Behçet Abi ölmüş mü gerçekten? Ya Metin Abi?..*" Sivaslara, İstanbul'lara, Ankara'lara, eşe dosta, haber ajanslarına... telefonlar ettik. Ne yazık ki ölümler doğruydu. Saat 03.30 gibiydi, **Burhan Günel**'le **Öner Yağcı** aradı Sivas'tan. Kısıldıkları evden çıkamıyorlardı, ne olup bittiğini bizden öğrenmeye çalışıyorlardı onlar da. **Işık**, kula-

ğında telefon, Sivas'taki Cumhuriyet muhabirlerine talimatlar veriyor: "Köşeden sağa dön, Hükümet Konağı çıkacak karşına, bak bakalım orada konuşacak kimse bulabilecek misin. Postanenin önüne git, orada belki birilerini bulabilirsin... Kimse yok mu sokaklarda, polis, asker falan da mı yok?.. Tamam, o turistlerle konuşmaya çalışın. Anlaşıldı, onların da dünyadan haberi yok.."

Saat sabahın dördünü geçti. Gazetenin ikinci baskısı için makinele-
rin dönmeye başladığı haberi geldi. Büroyu kapadık, sokağa çıktık,
kimseler yok... Işık, "Ben Behçet Abi'siz ne yaparım Ankara'da? İyi ki
Metin Abi'nin adı yok ölenler arasında. Asaf, saat 15.30 sularında arayıp
ilk haberi vermişti, şimdi onu da bulamadık. Gazetenin ilk baskısına onun
verdiği haberler girdi oysa!.." diye anlatırken, birden durdu, "Abi, hadi
bir yerde içelim", dedi. "Olmaz" diye direttim. "Hadi seni de eve
götüreyim, yorgunsun, sabahleyin çalışacaksın" dediysem de gelmedi. İki
genç muhabir arkadaşıyla, ıssız Ankara sokaklarında süzülüp gittiler.
Ben onunla gitmesem de, o, Behçet'i bir yerlerde bulabilirdi, içinde
öyle bir kör umut vardı sanırım.

• • •

Sivas'a birlikte gidemediğim arkadaşlarımla kimi sağ, kimi ağır
yaralı, kimi de ne yazık ki ölmüş olarak, 3 Temmuz günü akşamı An-
kara'ya döndüler!.. Sağ dönenlerle, onları karşılayan bizler, Sanat Ku-
rumu'nda toplandık. İlk görevimiz, ölülerimizi gömmektir. Kimi siya-
sal partilerle, dernek ve vakıf temsilcilerinden oluşan yirmi kişilik bir
komite oluşturuldu. Bu komite, önce cenaze işlemlerini yürütecek,
sonra da sivil toplum örgütleri arasında oluşturulması gerekli
görülen "platform" çalışmalarını yürütecekti. O akşam, ertesi gün sa-
bahleyin İnşaat Mühendisleri Odası'nda yeniden toplanılmak üzere
dağılındı. Edebiyatçılar Derneği'nin yapması gereken işleri Şükrü
Erbaş üstlenmişti. Gömütlerin hazırlanması ile otobüs sağlanması
görevi bana verildi. Kararlaştırılan sabahki toplantıya, Edebiyatçılar
Derneği'nin görevlileri olarak Ali Cengizkan arkadaşım ile birlikte
katıldık. Beş saat kadar süren toplantıdan hiçbir sonuç alınmadan
ayrıldık. İki Edebiyatçılar Derneği üyesi (Behçet Aysan ve Uğur Kay-
nar) olan yirmi dört cenaze, 6 Temmuz günü Çankaya Belediyesi, Pir
Sultan Abdal Kültür Derneği, Edebiyatçılar Derneği ve İnsan Hakları
Derneği'nin işbirliğiyle gömüldü. Yirmi üç cenaze Dikmen'den,
Behçet Aysan da Sıhhiye'teki Ankara Tabip Odası'nın önünden
alınarak, on binlerce insanın omuzlarında ve yürüyerek Karşıyaka
Gömütlüğü'ne götürüldü. Ali Cengizkan, Behçet Aysan'ın tabutu
başında yaptığı konuşmada: "Kendi ölümünü gören biriyim ben. Söz
bitti" dedi. Sanırım, başka bir şey de söylemedi.

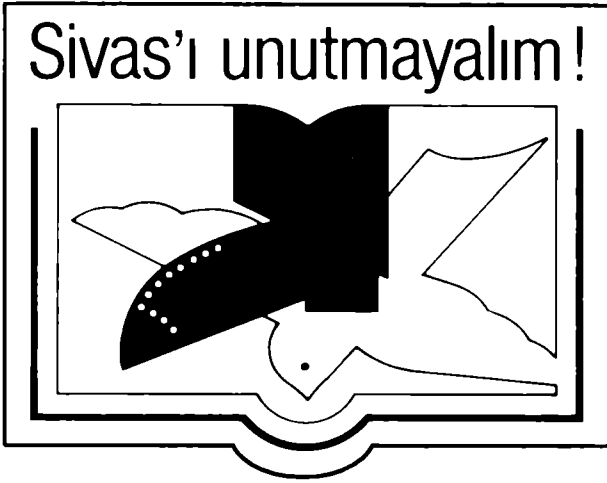
• • •

Toplu cenaze töreninden iki gün sonra, Sivas'tan helikopterle

Gülhane Askeri Tıp Akademisi'ne getirilen Metin Altıok bitkisel yaşamdaydı. Görüşmemiz olanaklı değildi. Ali Cengizkan'la hastaneye yatırılma işlemlerini yaptırдық. Aynı yerde yoğun bakımda olan Lütfiye Aydın ile Cafer Can Aydın'ı iki kat cam arkasından görüp döndük.

9 Temmuz günü, Metin Altıok'un ölüm haberi geldi. 10 Temmuz'da, *Edebiyatçılar Derneği'nden* arkadaşlar, onun dizelerinden oluşan yüz kadar pankart hazırladılar. Cenazesinde o pankartları, her zaman çok sevdiği gençler taşıdı.

Metin Altıok'un cenazesinin kaldırılacağı 11 Temmuz Pazar günü saat 09.00 sularında, *Aydınlık* gazetesinin İdare Müdürü **Seyfi Talyak** telefon etti ve cenaze arabası bulamadıklarını söyledi. Sağı solu arayıp cenaze arabasını sağladık. Cenazenin kaldırılacağı *Aydınlık* gazetesinin Mithatpaşa Caddesi'ndeki bürosuna gittiğimde, tabutun *İşçi Partisi* bayrağına sarılmak istendiğini öğrendim ve itiraz ettim. Bir yıllık *İşçi Partisi* üyesi, iki aylık *Aydınlık* gazetesi yazarı olan **Metin Altıok'un**, yirmi beş yıl önce Türkiye'ye mal olmuş bir şair olduğunu, bu nedenle cenazesinin Türk bayrağına sarılacağını söyledim. **Doğu Perinçek** araya girdi ve **Metin**, Türk bayrağına sarılarak gömüldü... Gömütlüğe gidinceye değin, yol boyunca şiirleri okundu sürekli. Gömütü başından ayrılırken çalınmaya başlanan ve onun dizeleri üzerine **Sezen Aksu'nun** besteleyerek seslendirdiği şarkı, "şarkı" değil, tam bir ağıttı.

Metin Altıok'un cenazesinde yaptığım konuşmadan aklımda şunlar var: *köktendinciler artık sanata ve sanatçılara, düşünce ve düşün adamlarına saldırıyorlar. İnsanın en doğal hakkı olan düş dünyasına saldırıyorlar. (...) Kendi içine dönemeyen, içindeki oluşumu yaşamla buluşturmayanların; bütün çabası ve savaşımı, yaşamı algılamamakta dire-*

nenlere karşı olan Metin'i ve Metin'ler'i öldürmelerinin altındaki gerçeği iyi saptamamız gerek. (...) Sivas'ta yok edilmek istenen, çağına karşı sorumluluk taşıyan aydın insan tipidir..."

Gösteri dergisinden, Sivas olayıyla ilgili bir yazı istediler. Yazdım ve gönderdim. Aynı yazının bir bölümünün benzerini de Sorumlu Yayın Yönetmeni olduğum bir kurum dergisine "Sunu" olarak koydum. Dergi, on bin adet basıldı. Ahmet Say telefon etti ve yazıdaki, "Devletin kolluk güçleri, orada bir şeriatçı sürüsüne teslim oldu" tümcesinin 'suç unsuru' oluşturduğunu söyledi. Bilgisine güvendiğim bir hukukçu dostuma sordum: "Olabilir" dedi. On bin adet dergi, hurda kâğıda gitti, yenisi basıldı...

Düşünüyorum da, insanın oluşturduğu savunma düzeneğine bir türlü akıl erdiremiyorum. Ölenler çekip gidiyor, hiçbir şeyle ilgileri kalmıyor!.. Arkalarından döktüğümüz gözyaşları, anmalar, saygılar; yapılan haksızlıklara, kıyımlara karşı çıkmalar, gerçekten onlar için mi, kendimiz için mi?.. Bana öyle geliyor ki, her şeyi kendimiz için yapıyoruz, bizden sonra gelecekler için yapıyoruz. Yaşarken birbirimizi yiyoruz, sonra "kör" ölüyor "badem gözlü" oluyor. Küçükçük çıkarlar uğruna, kariyer uğruna yapılmayan pislik kalmıyor!.. Ne yaparsanız, insanlar yaşarken yapın gerisi, insanlığım adına utanç veriyor bana. Kendimizle çelişki içindeyiz!..

2 Temmuz 1993 Sivas olayından sonra, toplumumuzun ilerici, demokrat, aydın kesimi, kişisel ve kurumsal olarak daha bir duyarlı davranıyor. Benzer olayların bir daha olmaması için çeşitli girişimlerde bulunuluyor. Erki elinde tutanlar uyarılıyor, önlem almaya çağrılıyor. Bu girişimlerden biri de, gelişen köktendinciliğe karşı, 7 Mart 1994 günlü ve on dört maddelik bir toplu dilekçenin Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne verilmesidir. Ankara'da kurulu yirmi sivil toplum örgütünün otuz altı yetkilisinin imzaladığı dilekçe, TBMM Başkan Vekili Dr. Vefa Tanır'a sunuldu. Ülkenin geleceği için duyulan kaygılar, ziyaret sırasında sözlü olarak da dile getirildi. Önce kendisinin de "Atatürkçü" olduğunu anlatan Tanır, "Endişe edecek bir şey yok, biz onlardan (şeriatçılardan) fazlayız" tesellisinde bulundu. Kendilerine, Sivas'ın yarası içimizde henüz kabuk bağlamamışken, birtakım siyasilerin hâlâ köktendincilere şirin görünme çabaları sürerken, bu iyimserliklerinin gerçekçi olmadığını söyledim. Bunun üzerine Sayın Başkan Vekili ne dese beğenirsiniz: "Canım, seçim öncesinde oluyor böyle şeyler. Seçim bittikten sonra düzeler!" Zorlamalar sonucunda da, Meclis'in tatilde olduğunu, dilekçemizi çoğaltıp milletvekili kutularına koyduracaklarını, geldiklerin de ellerine geçmiş olacağını söylediler.

Bu anlayış karşısında, "Devletin kolluk güçleri orada (Sivas'ta) bir şeriatçı sürüsüne teslim oldu" dediğim için gerçekten suçlu olduğumu düşünmeye başladım. Suçluydum, çünkü Sivas'a gidip ben de ölmemiştim!..

Yakılarak Öldürülen İki Şair Üstüne (*)

Metin DEMİRTAŞ

Sivas'taki *Pir Sultan Şenlikleri*'ne ben de çağrılıydım. Sevgili **Ali Balkız** telefon ettiğinde, sağlık nedenlerimden ötürü gelemeyeceğimi bildirdim. Hepimizin dünyasını karartan olayı duyunca, dehşetli bir suçluluk duygusuna kapıldım. Acı ve utanç içinde kıvranıp kaldım. Yaşamak, sevinç yerine sanki acı veriyordu. Bu duygudan bugün bile kurtulmuş değilim.

Üç ay önce **Metin**'le Antalya'da, **Nâzım** adına düzenlenmiş gecede birlikteydik. O gün, **Nâzım**'ı seven insanlarımıza konuştuklarımızdan özet bir tümceyi anımsıyorum. Şöyle demişti **Metin**: "*İlkin kendimize şu soruyu soralım, 'Biz Nâzım'ın yurttaşımız' demeyi hak ettik mi?..*"

Bugün ben ve belki hepimiz, arkadaşımızın trajik öldürümünden sonra, gelecek günlerde faşizme, zulme, zorbalığa ve irticaya karşı tavır koyuşlarımızda, kendi kendimize şunu sormalıyız: "*Ben Metin'in arkadaşlığını hak ettim mi?..*"

Metin'in, saldırıdan az önce, *Madımak Oteli*'nin merdivenlerinde çekilmiş fotoğrafı gözümün önüne geliyor. Parmaklarında ha düştü ha düşecek külüyle ünlü sigarası, elinde ince saplı bir temizlik fırçası, muzip ve mağrur, ölüme gülümser gibi... Savunma için seçtiği nesne, çarptığı insanı sersemletmez bile... İnsana hüznün veriyor.

Celladına bile narin!..

Metin'in şiiri, sorgulayan bir şiirdi. Bireyin iç dünyasına acılı bir yolculuk... "*Kavaklar*" şiirini anımsayalım. Şiirde yolculuğu, yetkinleşerek sürüyordu. Daha söylenecek türküleri vardı.

Her ölüm acı verir insana. Ama yüreğinde göğermiş şiirleriyle öldürülmüş bir şairin öldürümünden, ölümünden daha acı ne olabilir?.. Daha önce toprağa verdiğimiz **Behçet Aysan**'a ve **Metin**'e bu yüzden iki kere yanıyoruz. İkisi de ince ve narin şairlerdi. Sönen bir gülüşün, solan bir çiçeğin kederine şiir düşürecek kadar...

(*) Bu konuşma, 11 Temmuz 1993 günü, **Metin Altıok**'un Ankara - *Karşıyaka*'daki mezarı başında yapıldı.

M. Demirtaş, ozan. 1938 yılında Elmalı'da (Antalya) doğdu. Sanat Enstitüsü'nü ve Akşam Tekniker Okulu Makine Bölümü'nü bitirdi. Antalya'da yaşıyor. Şiir kitapları: *Görüşme Yeri* (1960), *Hazır Ol Kalbim* (1978), *Hançer ve Lirik* (1983), *Bir Mendil Gökyüzü* (1988).

METİN ALTIOK

BEHÇET AYSAN

(Son fotoğraflarından / Sivas, 2 Temmuz 1993)

Onları, diğer "ölmez ölülerimiz" in yanına uğurluyoruz. Soluduğumuz şu kadarcık demokrasi ve özgürlük havasının yaşatılmasında hakları olan ve bu uğurda canlarını vermiş, adlarını burada tek tek anamadığım ve adları, anıları onurumuz olan "Ölmez ölülerimiz!"

Behçet Aysan'ı da buradan, Metin'in mezarı başından selamlıyorum...

Toprağınız bol olsun!

Toprağınıza, Nisan yağmurları gibi şiirler yağsın!

Sizlere, Fransız halk ozanı Bezanje'nin bir şiiriyle veda ediyorum:

*Yolun düşerse kıyıya bir gün
Ve maviliğini denizin seyre dalarsan
Dalgalara göğüs germiş olanları hatırla!
Hatırla yüreğin sevgi dolu
Ve selamla!*

*Çünkü onlar fırtınayla çarpıştılar
Eşit olmayan bir savaşta
Ve yitip gitmeden dipsizliğinde enginin
Sana liman gösterdiler uzakta.*

Sivas Katliamı Davası

Şenal SARIHAN

"Sivas Davası" sürüyor. 2 Temmuz 1993'te gerçekleşen katliamla ilgili ilk dava, 20.7.1993 tarihinde, 3713 sayılı Yasaya aykırılık savıyla, Kayseri Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde açıldı. Binlerce katılanın olduğu bir toplu davanın, 18 gün gibi kısa bir süre içinde açılması, hukukçuların son yirmi yılda ilk kez tanık olduğu bir uygulama idi. Yargının hızlı işlemesi için mücadele edenler yönünden bu durum olumlu sayılabilirdi. 35 insanın yakılarak öldürüldüğü bu olayın yarattığı infiale, görevlilerin olağanüstü bir çaba göstererek sanıkları yakaladığı ve delilleri topladığı sanısıyla, Kayseri DGM'ye koşan ve dosya fotokopilerini alan avukatlar, olağanüstü bir şaşkınlıkla döndüler. Tüm Türkiye televizyonlarında ve basın organlarında binlerle ifade edilen sanık sayısı, yalnızca 106 idi. Televizyon kameralarında yakma, yıkma ve tahrip etme işinin en başında görünenlerden pek çoğu yakalanmamıştı. Dahası, 3713 sayılı *Terörle Mücadele Yasası* kapsamında suçlu sayılan sanıkların sorguları, anılan yasaya aykırı biçimde, birbirleriyle temasları sağlanarak, karşılıklı danışma ve anlatım düzenleme olanaklarıyla ve avukat yardımından da yararlanmaları sağlanarak gerçekleştirilmişti. Sol siyasi zanlıların hazırlık soruşturmalarında "titizlikle uygulanan" usul hükümlerinin, katliam sanıklarının sorgulanmaları sırasında neden dikkate alınmadığını kavrayabilmek ve bu çifte standardı doğal karşılamak olanaksızdı. İddianamenin düzenlenmesinden önce deliller toplanmamış, olayın ardındaki örgüt ya da örgütlerin saptanması konusunda en ufak bir çaba gösterilmemişti. Olayın hemen ertesinde anlatımlarına başvurulmuş görgü tanıklarının büyük bir çoğunluğunun, olaya katılanları teşhis edebileceklerini söylemiş olmalarına karşın, gözaltında bulunan zanlılar tanıklara gösterilmemiş, teşhisler yaptırılmamıştı. Savcılık, elde birden fazla video kaseti ve film bulunması nedeniyle binlerce fotoğraf

Ş. Sarıhan, hukukçu, yazar. 1948'de Sivrihisar'da doğdu. İlk ve ortaokulu burada okuduktan sonra Konya Kız İlköğretmen Okulu'nu ve İzmir Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü'nü bitirdi. Daha sonra İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirecek avukatlığa başladı. Halen *Çağdaş Hukukçular Derneği* Genel Başkanı ve bu kuruluşun yayın organı *Çağdaş Hukuk* dergisinin sahibi. Evli ve iki çocuklu. Öyküleri ve makaleleri çeşitli dergilerde yayımlandı. İki öykü kitabı *Kafes ve Efirli Günlüğü*, Adem Atar tarafından *Cam Bardaklar Kırılın* adıyla oyunlaştırıldı ve sahnelendi. Ş. Sarıhan, Sivas davasında Müdahil Avukatlar Bürosu'nun da başkanlığını yürütüyor.

sağlama olanağına sahipken 202 fotoğrafla yetinmiş, bu fotoğraflar da "polis tanıklar" dışında kimseye gösterilmemişti. Delillerin yeterince değerlendirilmemiş olmasına karşın, 60 kişi hakkında "takipsizlik" kararı verilmişti.

Savcılık makamı, delilleri toplamadan hareket ettiği için, hukuki nitelemesini de olaya uygun bir biçimde yapamamıştı. Bu nedenle olay, aynı tarihte üç ayrı hukuki niteleme sonucu üç ayrı davanın konusu haline geliyordu. Suçlar, "örgütlü eylem" nitelemesiyle *Terörle Mücadele Yasası*'na, "gösteriler" nedeniyle *Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası*'na "yakma ve ölümler" nedeniyle de *Türk Ceza Yasası*'na aykırı sayılıyordu.

Anayasal düzenin laiklik ilkesine karşı örgütlü, planlı bir şeriatçı kalkışmanın açıkça görüldüğü bir ortamda davanın üçe bölünmesi, suçun hafifletilmesinden başka bir işe yaramayacaktı.

2 Temmuz'da Türkiye, cumhuriyet tarihinin en büyük şeriatçı kalkışmalarından birini yaşamıştı. Köktendinci örgütler, mevcut anayasal düzeni, dini esaslara dayalı şeriatçı bir devlet düzeni kurmak amacıyla yıkmak için harekete geçmişti. Olay süresince atılan sloganlar, bu amacı açıkça ortaya koyuyordu:

- "Laiklik gidecek, şeriat gelecek",
- "Laik düzen yıkılacak",
- "Şeriatçı devlet kurulsun",
- "Muhammet'in ordusu, laiklerin korkusu",
- "Cumhuriyet burada kuruldu, burada yıkılacak."

Amaç böylesine net ve açıkken, hukuki nitelemenin gerçek durumla örtüşmemesi, doğal olarak hukuk çevrelerinin tepkileriyle karşılaştı. Müdahil avukatlar, üç ayrı davanın açılmasını hukuka aykırı buldular. Davaların birleşmesi ve suç vasfının, "anayasal düzene karşı şeriatçı amaçlarla kalkışma" eylemini yaptırma bağlayan TCY'nin 146. maddesi kapsamında değerlendirilmesini ve dosyaların, var olan yasal düzenlemeye göre DGM'de birleştirilmesini istediler.

Bu arada, açılan davalara ilişkin yargılamaların olay yerinde ve

Sivas davasında, C. Savcılığı şeriatçı kalkışma derken; DGM Başsavcılığı Aziz Nesin'i suçuyor

Katliama ayetli mütalaa

Sivas katliamı hakkında DGM ve Cumhuriyet Başsavcılıklarının yaptığı araştırmaların sonuçları hakkında emreyle gönderildi. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından Türkiye devlet dairesi kurumu içinden soruşturulmuş ve emreyle gönderildi. Muvahhidlerin katliamı yapıldığı ortamda emreyle gönderildi. Soruşturmanın sonuçları hakkında emreyle gönderildi. Soruşturmanın sonuçları hakkında emreyle gönderildi. Soruşturmanın sonuçları hakkında emreyle gönderildi.

Ancak DGM Başkanı Aziz Nesin'in katliamı hakkında emreyle gönderildi. Soruşturmanın sonuçları hakkında emreyle gönderildi. Soruşturmanın sonuçları hakkında emreyle gönderildi. Soruşturmanın sonuçları hakkında emreyle gönderildi.

DGM Başsavcılığı soruşturma yapıyor. Katliamı hakkında emreyle gönderildi. Soruşturmanın sonuçları hakkında emreyle gönderildi. Soruşturmanın sonuçları hakkında emreyle gönderildi. Soruşturmanın sonuçları hakkında emreyle gönderildi.

DGM Başsavcılığı soruşturma yapıyor. Katliamı hakkında emreyle gönderildi. Soruşturmanın sonuçları hakkında emreyle gönderildi. Soruşturmanın sonuçları hakkında emreyle gönderildi. Soruşturmanın sonuçları hakkında emreyle gönderildi.

avukatların da bulunduğu bir grup, polis dayaağı ile karşılaşmışlardı. Bu engeli kısmen aşarak duruşmaya katılabılen avukatların, müdahil olarak 3713 sayılı Yasa'ya aykırılıktan açılmış olan davaya katılmasının heyetçe engellenmesi ve avukatlara hak etmedikleri biçimde davranılması üzerine müdahil avukatlar, duruşma salonunda karşılaştıkları haksızlığı protesto ederek, dinleyici kesiminde yer almışlardı. Yargıtay'ın kararı, müdahil cephesine hak ettiğı yeri verdi.

Dava Sürüyor

Şimdi yargılama sürüyor. Sanıklar, Sivas sokakları ile mahkeme salonunu henüz ayırabilmiş değiller. Şeriatçı gösterilerin arkası gelmiyor. Sanıklar, kimi zaman sandalye üzerinde slogan atıyor, kimi zaman namaz kılıyor. Müslümanlar'ca bir özdeyiş haline getirilmiş olan "*lbadet de, kabahat de gizlidir*" söylemi, şeriatçılarca, "*lbadet de, kabahat de açıktır*"a dönüştürülmüş. Onlar, ikisini de propaganda ve eylem aracı olarak görüyorlar. Ancak, "*kabahat*"deki bu umursamazlıklarını kavramak oldukça güç!

Sanıklar, savunmalarını "*ret*" politikası üzerine oturtuyor. Mahkeme heyeti ya da müdahil vekillerince gösterilen fotoğrafların kendileriyle hiç ilgisi olmadığını söylüyorlar.

Tümü de olay yerine "*geçiyorken uğramış!*"

Sanık avukatları, müvekilleri yerine müdahil avukatlarla ilgileniyorlar. Sık sık ayakta ve bağırırken görüyorsunuz onları. Sanıklar, tanıkları mahkeme salonunda tehdit ediyor.

Çocukları, yakınları kavrulmuş ailelerin acısına küçücük bir saygı bile yok...

Duruşmalar hızla sürüyor. Sanıkları mağdur etmemek birinci amaç...

14 Şubat... Bu duruşmaya müdahillerin dinlenilmesiyle başlandı. Müşteki müdahiller, Sivas'ı yeniden yaşıyor ve yaşıyorlar. Olay mağdurlarından **Demet Işık**, herkesin nefesini tutarak dinlediğı anlatımında, "*Yangını gördüm. Hayır yangını DUYDUM. Yangının çıkardığı sesi, hiçbir efekt oluşturamaz. Kocaydım. Kendim için telaşlanmadım. Kocamışlar zor ölürlere. Genç adam çabuk ölür. Onlar ölmesin istiyordum...*" diyor. **Ali Yüce**, kocamış bir yaşayan olarak, titreyen sesiyle, "*Ölüm, boğazımızdan akıyordu*" diye anlatıyor. Genç **Olgun Şensoy**, onlardan sonra yaşamaktan utandığını söylüyor. "*Dönüp yanmak istedim. Komadılar*" diyor. **Ali Balkız**, **Zerrin Taşpınar**, yazar duyarlılıkları ile duruşmada olayı öykülüyorlar. Gözyaşlarımızı saklayarak izliyoruz onları. Sivas, her anlatıcıda yeni

bir destan oluyor. Polis tanıklar, yeni bir sayfayı aralıyorlar. *Terörle Mücadele Şubesi Müdürü Ali Çilek* ağlıyor, "*Göğsümü açtım, saldırganların üzerine yürüdüm. 'İçerde polisim ölüyor', dedim*" diyor.

Ali Çilek, içerde yanan polisine ağlıyor! Herkes kendi ölüsüne mi ağlamalı?.. Ah analar, siz de orada olsaydınız! Kavrulan ana göğüslerinizi açıp, siz de, "*İçerde oğlum, kızım, kocam yanıyor!*" deyip, kesseydiniz yolları...

Yargı, acıyla dokunan bir ölüm öyküsünü yazıyor...

Müdahillere Saldırıları Yoğunlaşıyor!

Sanıklar, acı karşısında tepkisiz, teşhisler karşısında ise yayından fırlamış ok gibiler. Duruşma salonundan öfke ve kavga ile çıkıp, Ankara Merkez Cezaevi'nin altını üstüne getiriyorlar.

Tarih: 17.2.1994... Çok sayıda gardiyan yaralı. Cezaevinde 1,5 milyar liralık zarar...

18 Şubat.. Bu ayın son duruşması. Bir gün önceki olaydan çıt yok. Sanki dün, küçük bir Sivas provasını cezaevinde gerçekleştirenler onlar değil.. Avukatlar, salınma istiyorlar. 8 ay.. Ne kadar uzun! Haksızlık varsa evet.. Ya gidip de hiç gelmeyecek olanlar? Onların zamanla bir hesabı var mı? Elbette var! Onlar, ölümle kucaklaşan otuz beş can, duruşma yerinin en üstünde, bizi ve tarihi gözlüyorlar...

Aziz Nesin'in "1400 yıl önce yazılan Kur'an geçersizdir" sözleri halkı galeyana getirdi

Sivas'ta fitne: 35 ölü

İslamiyet'e hakaret eden Aziz Nesin'i protesto eden binlerce kişi, Nesin'in kaldığı oteli ateşe vererek yakmak istedi. Çıkan olaylarda, ilk belirlemelere göre 35 kişi hayatını kaybetti, 60 kişi de yaralandı. Sivas'ta iki gün sokağa çıkma yasakları edildi

TÜRKİYE, 3 TEMMUZ 1993

Duruşmalar sürüyor. Tanık polisler ifade veriyorlar, Yargıç, kimi tanıklara olayın "*organize bir olay olup olmadığını*" soruyor. Emniyet Müdürü **Doğukan Öner** ve kimi görevliler, "*olayın organize olduğunu*" vurguluyorlar. Ve atılan sloganları sayıyorlar. Teşhisler, sanıkları geriyor. Sıkça, müdahil avukatlara hakaretlerde bulunuyorlar. Heyet, bu saldırıları duymadığını söylüyor ve müdahil avukatların açıklamalarına itibar etmiyor. Müdahillerin hemen tüm istemleri, heyetten tepki alıyor. Usul hükümlerinin anımsatılmasını bile heyet, "*müdahale*" ve "*haddini aşmak*" olarak değerlendiriyor. Müdahil avukatlar söz aldığı anda, sanıklar ve sanık vekilleri, konuşmayı önleyici tutum ve davranışlara giriyorlar. Özellikle sürekli sözcülük yapan müdahil avukatların tüm konuşmaları bastırılmaya çalışılıyor.

24 Mart... Mart ayında süren yargılamadaki sessizlik bozuluyor. Sanıklar ve sanık vekilleri, **Aziz Nesin'e** ve avukatlara yönelik saldırılara geçiyorlar. Sanık vekillerinden biri, **Nesin'in** Sivas'ta *Aydınlık* gazetesi sattığını söylüyor. Yargıç, bu olayın dava ile ne ilgisi olduğunu soruyor. Sanık vekili, bağıarak, "*Peygamberimin hanımına küfreden gazeteyi sattırmam!*" diyor. Bu söz üzerine sanıklar, müdahil avukatlara dönüp, "*Hayvanlar!*" diye bağıyorlar. Daha öncede de benzer hakaretlerle karşılaşan avukatlar, bu açık saldırı üzerine, durumun tutanağa geçirilmesini, hakaret eden sanıkların duruşmadan çıkarılmasını, duruşma salonunda işlenen suç nedeniyle savcılığın suç duyurusunda bulunmasını istiyorlar. Müdahil avukatlar, salonda savunma onuruyla görev yapma koşullarının kalmadığını belirtiyorlar. İstemleri, üye yargıcın öfkeli sözleriyle kesiliyor. Üye yargıç, müdahillerin, sürekli bir biçimde savcılığı göreve çağırdığını, böylece savcılığı taciz ettiklerini mırıldanıyor ve müdahil avukatların salondan atılmasını istiyor. Kurul, hakaret sayılabilecek bir durum olmadığı gerekçesiyle istemi reddediyor. Bunun üzerine avukatlar, salonu terk ediyor ve bu tutumu alan yargıcın reddi isteğini içeren bir dilekçeyi, ertesi sabah mahkemeye sunuyorlar. İstek reddediliyor; haksız ret istendiği gerekçesiyle ret isteminde bulunan müdahil avukatlara para cezası veriliyor.

Mahkeme Sürekli Gizlilik Kararı Veriyor

25 Mart öğleden sonra... "Görevsizlik" kararları sırasında, duruşma dışı salınanlarla, tutuklu sayısı 78'e inmiş. Savcılık, 51 kişinin salınmasını istiyor. Müdahil vekilleri, savcılığın istemlerine karşı görüşlerini belirtiyorlar. Henüz deliller toplanmadı. Görgü tanığı mağdurlar dinlenmediler. Video bantlarla ilgili bilimsel bir inceleme tamamlanmadı. Daha önce salınmış olanlar, teşhislerin yaptırıldığı hiçbir duruşmaya gelmediler. Sanıkların hemen

tümünün olayda olduklarını belirten fotoğraflar var. Gece... Saat 22.00... 26 salınma... Ve sürekli yayın yasağı... Bu yasağı kavramanın olanağı yok... Sivas davası gibi bir davayı mahkeme salonuna hapsedmek, hiçbir hukuk ilkesine sağlamıyor. Heyete göre karar, kamu güvenliği açısından alınmış. Davanın gidişinde, kamu güvenliğini etkileyebilecek hiçbir olumsuzluk yok. Sanıkların avukatlara saldırısını da zaten kurul görmüyor. Kaldı ki, bu durumun, "gizlilik" kararının alınmasına neden olması da olanaksız... Müdahiller, iki sıkıntıyı omuzlayarak salondan ayrılıyorlar.

25 Nisan... Müdahil avukatlar, oturumun açılışında, "gizlilik" kararının kaldırılmasını dileyen bir dilekçe sunuyorlar. İstemleri "Ceza Yargılama Usul Yasası'nda gizlilik kararına itiraz edilemeyeceği" gerekçesiyle reddediliyor. Oysa istem, itiraz niteliği taşıyor. Kararın gözden geçirilmesi ve geri alınması isteniyor.

26 Nisan... Müdahil avukatlar, "gizlilik" kararı kalkıncaya kadar duruşmalara katılmayacaklarını belirterek salondan ayrılıyorlar. Bu kararı belirten dilekçeyi, Ankara Baro Başkanı sunuyor. Aynı gün Kurul, bu tutumu, ara kararına konu ediyor. Uzun bir açıklama ile, "gizlilik" kararından müdahillerin neden rahatsız olduklarını anlamadıklarını, anılan kararın, yer darlığı nedeniyle alındığını belirtiyor. Oysa, duruşma salonundaki yer sorunu bir biçimde çözülebilir. Basın, duruşma salonunda özel bir yerde oturuyor. Gizli duruşmalar süresince bu yer hep boş kalıyor. Duruşmalarda açıklık ve savunmanın onuruna yakışır bir konumlanma istemek, kurula göre "kaos yaratmak" anlamına geliyor. Kurul, bir hafta süren yargılamayı süresinden önce tatil ederek, duruşmayı Mayıs ayına erteliyor.

Mayıs duruşmasına, müdahiller ve vekilleri katılmayacaklar. Kamu güvenliğini kökten sarsan ve anayasal düzenin laiklik ilkesini ihlal eden suç, Türkiye ve dünya kamuoyunun gözleri önünde işlendi. Bu suçun yargılanması da milyonların önünde yapılmalıdır. Halka, haklı nedenleri olmadan kapatılan bir yargılama, adaletin tecellisini güçleştirir. Kaldı ki, bu yargılamalar, büyük bir kalabalığın önünde sürüyor. **Metin Altıok, Behçet Safa Aysan, Uğur Kaynar**, duruşma salonunun sol köşesinde, "Sivas Şiiri" yazıyor. Duruşma salonunun gerilerinde **Muhlis Akarsu, Nesimi Çimen**, sazları ellerinde, türkü söylüyorlar. **Asım Bezirci**, güzelim Türkçesi ile "Sivas Söylencesi"ni kaleme alıyor. Laik bir dünya özlemcisi milyonlar, akıl gözüyle izliyor duruşma salonunu... Çocuklarını, eşlerini, kardeşlerini yitirmişlerin yürek gözü, hiç bu salondan ayrılmıyor...

"Sivas Davası", tarihe açılmış bir yapraktır. Şimdi bu yaprak, işlenmeyi bekliyor.

Ankara, 16 Mayıs 1994

'Sivas'ta 8'lerin Olsaydı'

SIVAS KATLIAMINDAN SORUMLU TUTULAN VALİ KARABILGİN, MİLLİYET'E KONUŞTU

Soner GÜREL

Temmuz 1993 "kara cuması" Bir Sultan Abdül Kültür Etkinliği'nin Sivas'ta toplanan binlerce kişi, seriat yarınlık konuşmaları ve konuşmaları 15 bin kişilik grubun saldırganlığına uğradı. Sonuç, anladığımız kadarıyla Sivas katliamının da bundan önce 37 kişi hayatına mal oldu.

Madimék Oteli'nden yeni saat
16 Temmuz 1993 "kara cuması" Bir Sultan Abdül Kültür Etkinliği'nin Sivas'ta toplanan binlerce kişi, seriat yarınlık konuşmaları ve konuşmaları 15 bin kişilik grubun saldırganlığına uğradı. Sonuç, anladığımız kadarıyla Sivas katliamının da bundan önce 37 kişi hayatına mal oldu.

Sivas'taki olaylar sırasında otelini yangın anında telsiz çözümleri şöyle:
Saat 19:45 Merkezde elektrikler kesildi.
38:30 Merkez otelin içine girildi.
33:10 (Emniyet Müdürlüğü Merkez kalabalık kolden çıktı. Otel önünde otokarı yangını.
Merkez 32:10, merkez 32:10, asker yetişmezse burası harap olur.
32:10 (Vali konuşuyor) Merkez 33:10 yangın müdür bey dayan tugaydan asker gelecek şimdi buradan geçti. Asker geliyor, bilginiz olsun.
33:10 Merkez. Olaylar çığınmadık müdahale edemiyoruz. Yangın otelin içine, dışına dağıldı.

kuvetini için 10 tabakas hazırlattım. Selvi'nin ailesi için de yemekler yaptık. Herkesin rahatlığını düşünerek, benim sağlığıma zarar vermedim. Herkesin rahatlığını düşünerek, benim sağlığıma zarar vermedim. Herkesin rahatlığını düşünerek, benim sağlığıma zarar vermedim.

Vali Ahmet Karabilgin konuşurken ilk kez Milliyet aracılığı ile hem halka hem de basınla konuştu. Sivas Emniyet Müdürlüğü Başkanı Mehmet Beşir, Vali Karabilgin'in konuşmalarını şöyle yanıtladı:
Sivas katliamı ile ilgili konuşmaları devam ediyor. Ancak Bakanlar Kurulu, iki sorumluluğu üstlenmiş ve her iki sorumluluğu da üstlenmiş. Sivas Emniyet Müdürlüğü Başkanı Mehmet Beşir, Vali Karabilgin'in konuşmalarını şöyle yanıtladı:

Sivas'ta seriat yarınlık konuşmaları ile valinin aramızda olduğunu bildirdi. Vali Karabilgin, konuşmalarını şöyle yanıtladı:

Sivas'ta seriat yarınlık konuşmaları ile valinin aramızda olduğunu bildirdi. Vali Karabilgin, konuşmalarını şöyle yanıtladı:

Sivas'ta seriat yarınlık konuşmaları ile valinin aramızda olduğunu bildirdi. Vali Karabilgin, konuşmalarını şöyle yanıtladı:

Sivas'ta seriat yarınlık konuşmaları ile valinin aramızda olduğunu bildirdi. Vali Karabilgin, konuşmalarını şöyle yanıtladı:

Sivas'ta seriat yarınlık konuşmaları ile valinin aramızda olduğunu bildirdi. Vali Karabilgin, konuşmalarını şöyle yanıtladı:

Sivas'ta seriat yarınlık konuşmaları ile valinin aramızda olduğunu bildirdi. Vali Karabilgin, konuşmalarını şöyle yanıtladı:

Sivas'ta seriat yarınlık konuşmaları ile valinin aramızda olduğunu bildirdi. Vali Karabilgin, konuşmalarını şöyle yanıtladı:

Sivas'ta seriat yarınlık konuşmaları ile valinin aramızda olduğunu bildirdi. Vali Karabilgin, konuşmalarını şöyle yanıtladı:

Sivas'ta seriat yarınlık konuşmaları ile valinin aramızda olduğunu bildirdi. Vali Karabilgin, konuşmalarını şöyle yanıtladı:

Sivas'ta seriat yarınlık konuşmaları ile valinin aramızda olduğunu bildirdi. Vali Karabilgin, konuşmalarını şöyle yanıtladı:

Sivas'ta seriat yarınlık konuşmaları ile valinin aramızda olduğunu bildirdi. Vali Karabilgin, konuşmalarını şöyle yanıtladı:

Sivas'ta seriat yarınlık konuşmaları ile valinin aramızda olduğunu bildirdi. Vali Karabilgin, konuşmalarını şöyle yanıtladı:

Sivas'ta seriat yarınlık konuşmaları ile valinin aramızda olduğunu bildirdi. Vali Karabilgin, konuşmalarını şöyle yanıtladı:

Sivas'ta seriat yarınlık konuşmaları ile valinin aramızda olduğunu bildirdi. Vali Karabilgin, konuşmalarını şöyle yanıtladı:

Temiz toplum istiyoruz

BEN
Ben temiz toplum istiyorum. Ben temiz toplum istiyorum. Ben temiz toplum istiyorum.

MİLLİYET
Milliyet temiz toplum istiyor. Milliyet temiz toplum istiyor. Milliyet temiz toplum istiyor.

Sivas'ta seriat yarınlık konuşmaları ile valinin aramızda olduğunu bildirdi. Vali Karabilgin, konuşmalarını şöyle yanıtladı:

Sivas'ta seriat yarınlık konuşmaları ile valinin aramızda olduğunu bildirdi. Vali Karabilgin, konuşmalarını şöyle yanıtladı:

Sivas'ta seriat yarınlık konuşmaları ile valinin aramızda olduğunu bildirdi. Vali Karabilgin, konuşmalarını şöyle yanıtladı:

Sivas'ta seriat yarınlık konuşmaları ile valinin aramızda olduğunu bildirdi. Vali Karabilgin, konuşmalarını şöyle yanıtladı:

Sivas'ta seriat yarınlık konuşmaları ile valinin aramızda olduğunu bildirdi. Vali Karabilgin, konuşmalarını şöyle yanıtladı:

BELGELER

"Sivas Kitabı"nın, öznel yorumlardan çok, nesnel bilgilere, canlı tanıklıklara ve somut belgelere dayanması için çaba gösterdik. Bu bölümde yer verdiğimiz metinler, yüzlerce rapor ve belge arasından titizlikle seçildi, başka kaynaklarla karşılaştırıldı ve açıklayıcı dipnotlarıyla zenginleştirilerek yayıma hazırlandı.

Kitabımızın önceki bölümünde okuduğunuz "Tanıklıklar", bu bölümdeki "Belgeler"le daha bir somutluk kazanıyor

Aziz Nesin'in Sivas Konuşması(*)

Hepinize saygılarımı, sevgilerimi sunarım. **Mahdum Kuli** adında bir Azeri yazar var. Onun 100. doğum ya da ölüm yıldönümünde bir jübile yapılıyor Bakü'de. **Nâzım Hikmet**'i de çağırıyorlar elbette. O toplantıya gidiyor. Ama **Mahdum Kuli** hakkında hiçbir bilgisi yok. Toplantıdan önce, çağrılı yazarlar kendi aralarında konuşurlarken, **Nâzım** sık sık **Mahdum Kuli** hakkında bilgiler edinmeye çalışıyor. Ve her konuşmacıdan en can alıcı noktaları saptıyor. Ve ilk konuşmacı kendisi olduğu için, orada **Mahdum Kuli** hakkında en can alıcı noktaları öğrendiği için onları söylüyor. Zaten daha önceden başka bilgisi yok. Öbür konuşmacılara, aşağı yukarı, önemli, söyleyecek bir şey kalmıyor böylece. Ancak, yanlış bir şey yapıyor. Türkçe'de '**Mahdum**' adı olmadığı için, Türkiye Türkçesi'nde **Mahdum**, (yani 'oğul') adı olmadığı için, konuşmasında "**Mahmut Kuli**" diyor. Ve **Mahdum Kuli**'nin yerine, dünyada olmayan "**Mahmut Kuli**"nin hayatını anlatmış oluyor. Şimdi ben, **Pir Sultan Abdal**'ı genel olarak, bir aydın olarak biliyorum tabii, ama bu konuşmaya hazırlıklı gelmem gerekirdi. (**)

Ben programı da bilmiyordum doğrusu. Onun için başka çarem yoktu, kitap aramaya kalktım. Tam buraya geleceğim gün, havaalanında sağa sola bakarken, kitap yerine, daha

Gerici çevreler ve kimi hükümet yetkilileri, **Aziz Nesin**'in 1 Temmuz'da Sivas'ta yaptığı konuşma ile, inananlara saygısızlık ettiğini ve halkı kışkırttığını öne sürdüler. Bu, gerçekleri çarpıtmaya ve toplu öldürme "mazret" aramaya yönelik bir çabaydı. Tam metnini yayımladığımız konuşma incelendiğinde, **Aziz Nesin**'in bütün dinlere ve inanmış kişilere saygılı olduğu görülecektir. Sivas olaylarının gerekçesi olarak gösterilen bu tarihsel belgeyi, **Aziz Nesin**'in açıklayıcı notlarıyla sunuyoruz.

(*) Sivas'ta Kültür Merkezi'ndeki konuşmam, bir yazılı metinden değildi. Bu yüzden, kendiliğinden ve özgürce bir konuşmadır. Nasıl konuşmuşsam, hiç değiştirilip düzeltilmeden, eklenip çıkarılmadan, tıpatıp, olduğu gibi kitaba girmesini yeğliyorum. Sonradan, konuşmamın içeriğini, özünü, biçim ve biçimini değiştirip düzeltmeyi doğru bulmuyorum. Konuştuğum masada on kadar ses alma aygıtı vardı. Bu ses alma aygıtlarında saptanan konuşmam çözülerek kimi gazete ve dergilerde yayımlanınca, konuşmamın asıl metninde değil, ama noktalamaya işaretlerinde, anlamı değiştirecek ve bozacak yanlışlar olduğu görülmüştür. Yanlış anlamlara neden olmaması için, konuşma metninin kimi noktalamaya işaretlerini düzelttim. Ayrıca, yine metni değiştirmeden ve bozmadan, dipnotlar koyarak, kimi yerlerde açıklamalarda bulundum.

(**) Bu konuşmamdan sonra, kimi sağcı gazeteler, benim bu konuşmamı dayanarak **Pir Sultan Abdal**'a değgin bir şey bilmediğimi yazdılar. Benim yirmi beş bin kitaplık **Nesin Vakfı Kitaplığı**'mda, zengin ansiklopedi ve birçok dilde edebiyat sözlüklerinden başka, **Pir Sultan** üzerine altı kitap var. Ancak, bu konuşmamda, doğal bir alçakgönüllülük gösterip, **Pir Sultan Abdal** konusundaki bu toplantı için özel olarak bir araştırma yapmamış olduğumu belirtmek istedim. Konuşmamdan, **Pir Sultan**'a değgin, özet bile olsa neler bilip bilmediğim anlaşılmaktadır.

değerli olan **Asım Bezirci** ile karşılaştım. "**Aman**" dedim, "**Bana bir Pir Sultan Abdal kitabı!**" Hemen çantasından çıkardı, kendi kitabını bana verdi.

"Abdal" Adı Nereden Geliyor?

Ben de **Nâzım** gibi, tabii "**Mahmut Kuli**" dememek koşuluyla, **Pir Sultan Abdal** hakkında onun kitabından öğrendiğimi, kendi eski bilgilerime dayanarak sizlere aktarmak istiyorum. Önce **Pir Sultan Abdal**... Bu "**Abdal**" adı nereden geliyor? Kitapta yazılı değil, ama ben de henüz bilmiyorum. Etimolojik olarak, "**abdal**" sözü, gezgin dervişlere verilen bir ad, ama çok "**abdal**" var, bizim öbür *aptallar* gibi değil, "yüzde 60 *aptallar*" gibi değil...

14 yaşında idim. Babam beni, Kadıköy'deki *Cafer Ağa Camisi*'ne götürdü. Bir cuma günü -14 yaşında olduğuma göre, demek 64 yıl önce- orada imam, hutbeden sonra vaaz ederken, bu "**abdal**" konusuna değindi. Onun yorumuna göre -ki ben bugün katılmıyorum, ama bir yorumdur; bilmiyorum siz ne düşünüyorsunuz bu *abdal* sözü için, etimolojik anlamda nereden geldiği konusunda- "**abdal**", *âb-ü dil*'dir. "*Âb-ü dil*, gönlü su gibi akan anlamına gelir. Oradan dağılmıştır, oradan yayılmıştır bu sözcük ya da bu deyim" demişti. Ben hâlâ ona da inanmıyorum. (*) Gönlü su gibi akan "*âb-ü dil*"in "**abdal**" olduğu lafına inanmıyorum. Tıpkı şey gibi; bu bizim ("*maydanoz*", "*midenüvaz*"dan gelir; "*pırasa*", "*pürhasa*"dan gelir gibi) kaynakları hep Arapça'ya, Farsça'ya bağlamaktan gelen bir yorumdu. Ama böyle; bugün de ben henüz bilmiyorum, tabii içinizde bilenler vardır, niçin bu "**abdal**" sözcüğü giriyor dilimize. "*Âb-ü dil*" doğru mudur, değil midir, bilemiyorum, ama doğruluğuna pek inanmıyorum.

Bana göre, **Pir Sultan Abdal**'ın iki büyük özelliği var. **Asım**'ın kitabında dört ağırlık gösteriliyor. Ama en önemli ağırlığı, propagandacı olması, ki **Asım** buna katılmıyor, ama bana göre bir propagandacı. Ve iyi bir şairin, iyi bir yazarın başlıca özelliği, bulunduğu toplumun ve koşullarının propagandasını, ilerici propagandasını yapmasıdır. Ancak, bu propagandayı nasıl yaparsa iyi bir şair olabilir? Sanat ve estetik değeri ağır basan propaganda olursa.... Yoksa, salt propaganda olursa, kupkuru bir şair demektir, propaganda şairidir. Çünkü, *Türkiye İşçi Partisi*'nin kuruluşundan sonraki (ilk Meclis'e 15 milletvekili gönderdiği zamanki) toplantılarda, ev toplantılarında, özel toplantılarda bile, **Pir Sultan**'ın, "*Gelin canlar bir olalım*" ve "*Tevekkel tü Taalallah*" diye, sonu böyle biten şiiri okunur-

(*) Değerli dostum *Melih Cevedet Anday*'ın, *Cumhuriyet* gazetesinde "**Abdal**" sözcüğünün kaynağı konusundaki açıklamasına katılıyorum. Arapça "**Abdal**" ya da "**ebdal**" sözcüğünün kökü, "**bedel**, **bdl**"den türetilmiş bir "**ism-i tafdil**"dir.

du. Demek ki 400 yıl propagandası sürebiliyor ve ona yeni bir yöntem getirmişler. Ama nasıl? Allah'a, şu koşullarla "gelin canlar bir olalım" deniliyor; efendim, kılıç çalalım, filan... O koşulda ne olursa olsun. Yani, sen eşeğini iyi bir yere bağla da sonra Allah'a güven. O anlamda bir tevekkül.

Propaganda, birinci vasfı bence propaganda. Bugün o propagandadan bize kalan ya da kalması gereken, Alevilik propagandası değil, sanat değeri olan propagandadır, estetik değeri olan propagandadır, öyle olması gerekir.

Pir Sultan'ın ikinci büyük yanı, kavga şairi olmasıdır. Ki, bu kavga şairliği sürmüştür. Kavgası, kavgacılığı sürmüştür; kendi ölümünden sonra da bugüne kadar sürmüştür. Kötüye karşı savaşım vermektir. Ve köylü başkaldırılarında, Türkiye'de köylü başkaldırılarında çok büyük etken olmuştur bu kavgacı şair.

Pir Sultan Abdal'ın bir özelliği de, birçok **Pir Sultan Abdal** olması... **Asım**'ın kitabında 4 - 5 tane filan gösteriliyor. Ölümünden sonra da, ölümünden önce de... Ve, lejander bir kahraman oluyor böylece. Yani, halkın asıl malı olmak. Özellikle o dönemde, 15 - 16. yüzyıllarda bu anonim şairlerdeki güç buradan geliyor. Halk onu özümüyor, halkın içinde eriyor ve birçok şairler çıkıyor, aynı adı taşıyan. Bu şu demektir: Aynı felsefi doğrultuda yazan şairler... Oraya herhangi bir şair alınmaz. Örneğin **Nasrettin Hoca** fıkralarına da herhangi bir adamın fıkrası alınmaz. Ama **Nasrettin Hoca** söylememiş, yazmamış bile olsa, o doğrultuda, o felsefe doğrultusundaki fıkralar girebilir bana göre **Nasrettin Hoca** fıkralarına. **Pir Sultan**'ın şiirleri de, bizzat tarihsel **Pir Sutan**'ın, asılan **Pir Sultan**'ın şiirleri olmayabilir. Onlardan fazla, ek olarak o doğrultuda, o felsefi doğrultuda, o inançta yazmış şairlerin şiirlerinden oluşur gibi geliyor. Bugün propagandası Alevilik üzerine. Fakat bu Alevilik üzerine olan propaganda, aslında bir araç olarak kullanılmış. Bu, yine benim yorumum.

CUMHURİYET, 4 TEMMUZ 1993

Aleviler Hep Muhalefettedir

Aslında insancılığın propagandasını yapmış, hoşgörünün propagandasını yapmış ve Alevilik ile hoşgörülük bu nedenle birleşmiş. Aleviliğin Türkiye'de sürekli olarak hoşgörüyü ortaya çıkarmasının nedeni bana göre, muhalefette olmuş olmasıdır. Çünkü muhalefetin, şirketlerde olduğu gibi daima yüzde 50'den fazla şansı vardır. Yüzde 51, yüzde 52'dir. Türkiye'de hiçbir zaman Aleviler iktidar olmamışlardır. Acaba iktidar olsalardı ne olurdu? Bu bir kuşkudur bende. Çünkü kişi iktidarda olamayınca hep muhalefette kalıyor; şirketlerde olduğu gibi yüzde 51 filan... Onun için muhalefette olan, hep doğruyu, kendine göre hep doğruyu söyler. Aleviler hep doğruyu söylemişlerdir, hoşgörüden yana olmuşlardır.

İktidar, vermek zorundadır, verebildiği ölçüde... Ama Aleviler hep muhalefette kaldıkları için hep istemişlerdir. İsteyen, daha çok haklıdır. En az yüzde 51 hak sahibi olmuşlardır. Tıpkı şirketlerde olduğu gibi. Aslında konunun kaynağı, Aleviliğin kaynağı, beni doğrusu hiç ilgilendirmiyor, size aykırı gelebilir bu düşünce, ama ne yapayım ki böyle. Ben, Ali ve Muaviye arasındaki bin yıl önceki çekişmenin bugün hâlâ sürmesini hiç anlayamıyorum...

Biz ilkokulda iken (ben, Darüşşafaka'da okudum), 4. sınıfta *Siyer-i Nebi* ya da *Siyer -i Enbiya*(*) denilen bir ders vardı; din dersi vardı. Aslında din dersi değil de peygamberler tarihi. *Siyer-i Nebi*, Peygamber Nebi, (Muhammet Peygamber'in hayatı). Orada bu Muaviye ve Ali çatışması, bize çok uzun ders olarak anlatılmıştı, öğretilmişti. Ve bu dersi veren hoca tabii, Muaviye'yi haklı bulmuyordu. Kendisi Alevi de değildi. Zaten Muaviye'yi haklı bulan, Türkiye'de Sünniler arasında pek yoktur. O zamanki bağnaz Aleviler'in (Şif'lerin), helallerini -Muaviye adına ses olarak benziyor diye- mavi'ye boyattıklarını söylemişti. Çok ilginç bir saptamadır bu. Yani, helasının duvarını maviye boyarsa- hiçbir ilişkisi yok- Muaviye'ye hakaret etmiş olacak! İş bu noktaya kadar gelmiştir ve devam ediyor. Kahramanmaraş olaylarında bunu gördük, can almaya kadar bu düşmanlık varabiliyor. Benim çocuklarımdan, Vakıf çocuklarımdan bir tanesi, bir kız, Akşehirli bir kız, öğretmen okulunu bitirdi. Sevdiği erkek Alevi. Çok büyük bir olay oldu Akşehir'de, bir Alevi delikanlıyı bir kızın sevmesi, bir Sünni kızın sevmesi...

Bütün İnanmış İnsanlara Saygım Var

Oysa, o delikanlı ne Aleviliğini biliyordu, ne de gerçek Alevi'ydi. O Sünni denilen kız da ne Sünni'ydi, ne de Sünniliğini biliyordu. İki tane Türk insanıydı. Türkiyeli iki insandı. Ve bu, büyük şeylere,

(*) *Siyer-i Enbiya: Nebiler Tarihi.*

birçok yerde cinayetlere kadar varmıştır. Ama o tatlıya bağlandı; aileler dargın kalmak koşuluyla onlar evlendiler ve 3 tane çocukları oldu. Bu, bende çok büyük bir izlenim bıraktı. Bu olay etkilemiştir beni. Bu şey hakkında, bu düşmanlık hakkında... Doğrusu 12 imam da... Bu size aykırı gelebilir, bağışlayın beni lütfen, çünkü çoğunuz sanıyorum ki Alevi'siniz ve benim bütün inanmış insanlara saygım olduğu gibi, Aleviler'e biraz daha çoktur saygım. Neden? Söyleyeyim... Çünkü, hangi tarihsel nedenle olursa olsun, en çok hoşgörüyü dayanan bir inançtır. Ama dinsel inançlara karşı ve dinsiz bir insan olarak, bu anlamda Aleviliği tutmuyorum. İnsancıl yanını ve hoşgörü yanını tutuyorum. Ona çok değer ve önem veriyorum. Şiilik'le- ben onu da anımsıyorum ve Muharrem'lerde (10 Muharrem öyle bir şeydir)- matem günündeki Şiilik'le kaynak olarak Aleviliğin yakınlığı da elbette vardır, hatta şöyle diyebilirim: Yanlış da olabilir, ama böyle bir düşünce var kafamda: *Alevilik, Şiiliğin Türkiyelileşmişidir.* Türkiyelileşmişidir, çünkü aslında bizim Türkiye Müslümanları, Arap Müslümanları'na benzemiyorlar.

Türkiye, Müslümanlığı başka bir çizgiye sokmuştur genelde. Bunu anlamak için, *Cami-ül Ezher*'in içine girmek bile yetiyor, ben *Cami-ül Ezher*'e birkaç kez girdim. Medreselerini de gezdim, gördüm.

Örneğin, caminin içerisinde, o büyük caminin içerisinde çocuklar koşmaca oynarlar ve entarili Arap yere yatmıştır, uyuyordur, horlaya horlaya ve entarisi açılmıştır. Cinsel organı şişe şişe kabarmaktadır; onu ben gözümle gördüm. Türkiye'de camide böyle bir şey olmaz, ister Sünni olsun, ister başka şeyden olsun. Yani Türkiye, İslamlığı Türkiyelileştirmiştir. Alevilik de bana göre, Şiiliğin Türkiyelileştirilmiştir.

"Türkleştirilmiş" demek istemiyorum; çünkü Türk olmayan Aleviler de vardır. Kürt Aleviler vardır ama, Türkiyelileşmiştir ve insancılığı da buradan geliyor zannediyorum. Bir de başka bir şey var, tabii ırk etkisini öne almayan bir insanım, bildiğiniz gibi, ama en öz Türkler'dir onlar. Nereden anlıyoruz? Çünkü gelenekleri, Türk gelenekleri hâlâ sürmektedir, gelenek ve görenekleri onlarda sürmektedir.

Oysa Türkiye çok karışmış bir ülkedir. Çok iyi ki karışmış ayrıca. Ama Aleviler o kadar, onlar kadar karışmamışlardır, daha çok toprak insanları oldukları için. Yani, örneğin Bektaşiler gibi şehirleşmemiş, daha çok köy insanlarına dayandığı için, daha çok gelenekleriyle Türklüğü sürdürmüş insanlar olarak görüyorum onları.

Aziz Nesin, Sivas'taki konuşmasını yaptıktan sonra Musa Eroğlu ile

Şimdi bugün Aleviliği nasıl yorumlamak gerekir? Ben düşüncemi söyleyeceğim. Önce, **Musa** idi galiba bu saz çalan arkadaşımız, bu "korhmirem, korhmirem" diyen...(*) **Sabir**'in, yine Azerbaycanlı **Sabir**'in şiirini okudu. Aslında "gorkhiyir"!.. Bu "gorkhmirem" filan yalan... Hem de adamakıllı "gorkhiyir"! Çünkü şurdan belli, **Sabir**'in şiirini bozdu. "Nerede yobaz görirem, gorkhmirem" Öyle değil ki. "Harda Müselman görirem, gorhirem." Korktu, "Müslüman görmekten korkmaktan..." Hatta bütün dillerde atasözü haline gelmiş bir deyim vardır. "Kork Allah'tan korkmayandan" derler. Onun için, Allah'tan korkmayan biri başa geldiği zaman, ondan Türk halkı korkar. O deminki **Sabir** de, şiiri okunan **Sabir** de Şii mezhebinden. Ben, bizim din ataşeleriyle konuştuğum ve tartıştığım zaman, bana sık sık, Aleviliğin mezhep olmadığını söylüyorlar. Doğru, Alevilik mezhep değildir. Ama bir tarikat mıdır, bilmiyorum. Siz daha iyi biliyorsunuz elbette ne olduğunu.

Doğrusu, Aleviliğin önemli, değerli bir şey olduğunu biliyorum. Ama "tarikat" desem tarikat değil. Çünkü şeyhten şeyhe geçmiyor. Bektaşilik gibi, ruhsat alınarak yeni bir şeyh olunmuyor. Efendim, hatta, "mertebe" filan...(**) Böyle şeyler, yani biraz somut olarak fiilen

(*) Benim konuşmamdan önce, **Musa Eroğlu** adında bir Sivaslı saz çalar, Azeri şairi **Sabir**'in "Harda Müselman görirem gorhirem" nakaratlı şiirini değiştirip bozarak söylemişti.

(**) Konuşmamın bundan sonrasında, "mertebe" diye bir sözcük geçiyor. Bu "mertebe" sözcüğünün konuşmamla ilişkisi anlaşılıyor. Bunun nedenini açıklamal.yım. Konuşmamda Aleviliğin bir mezhep ve tarikat olmadığını ve ne olduğunu Aleviler'in bildiğini söyleyince, salondakilerden bir Alevi, Aleviliğin bir "mertebe" olduğunu yüksek sesle söyledi. Önümde duran ses alma aygıtlarına bu dinleyicinin sesi girmedi. Böylece, benim "mertebe" üzerine sözüm havadada kaldı, niçin "mertebe"den söz ettim, konuşmanın yazılışında anlaşılamadı.

var olan, ama adı mezhep olmayan, tarikat olmayan bir şeydir. Ve daha çok tabii, Aleviler daha çok -başka yerlerde, tabii Arnavutluk'ta, şurda burda var; ama daha çok- Türkiye'ye özgü bir durumdur. "Mertebe" dersiniz, ne dersiniz deyin, ama bence adı pek konmamış gibi, yanlış şeyler söyleyebilirim. Ama mezhep olmadığına, tarikat olmadığına göre, bünyesi bakımından olamadığına göre, bir ad bulunması gerekir. "Mertebe" uygunsa mertebe denilebilir.

Ama Cumhurbaşkanlığı da "metrebe". Alevi değil. Onun için, başka bir şey vardır belki, ben bilmiyorum. Bugün nasıl yorumlanmalıdır? Ben genelde, 400 yıl önceki -ne olursa olsun, en doğru sözler olsun- bugün aynen onların yürürlükte kalmasından yana değilim. 700 yıl önce, 750 yıl önceki **Mevlana** da öyle. Tabii bunların içinde ölümsüz değerde sözler elbette vardır. Ama o felsefe, bütünüyle bugüne ait uygulanamaz ve o yüzden ben Müslüman değilim. Yoksa *Kuran*'da da güzel sözler var. Ama 1300 - 1400 yıl önceki sözlerin, kimin sözü olursa olsun eskiyeceğine inanıyorum. Eskimiştir...

Pir Sultan'ı Çağcılaştırmak...

Bugün **Pir Sultan**'ı yaşatmak, ondaki gerçeklerin çağcılaştırılmasıyla olabilir. Çağcılaştırma... Bugünkü çağa uyar hale getirebilirsek, o zaman ondaki nedir? Onlar, insancılık başta olmak üzere, bir de haksızlığa karşı ayaklanmak ya da karşı gelmek yoluyla olabilir. Bunu sazda, sözde, şiirde yeni **Pir Sultan Abdal**'lar, çağcıl **Pir Sultan Abdal**'lar, yeni demelerle, yeni deyişlerle ortaya koyabilirler ancak. Aynen tekrarında bilimsel yararlar vardır. Ama bugünün koşullarına hepsi uymaz, uyamaz zaten. Bu mümkün değildir. Değişime aykırı bir olaydır.

Ondaki değişmeyen özleri bulup, onları sürdürmek gerekir. Şimdi çok aykırı gelecek size, zannediyorum ki aykırı gelecek, ben saza da karşı bir insanım. Bu saz böyle devam ettikçe, Türk milleti bir adım ileri gidemez. **Yunus** zamanında bu saz böyle çalınıyordu, 770 yıl önce. **Pir Sultan Abdal** zamanında da böyle çalınıyordu. Bu sazı alıp da **Pir Sultan Abdal**'ın demeleriyle bunu çalarsak bu olmaz; hiçbir ilerleme olmamış demektir. Türkiye, bir adım ileri gitmemiş demektir. Sazda bir hamle, bir atılım, bir modernlik, bir çağcılık yaratırsak, şiirlerinde ve şarkılarında, türkülerinde yaratabilirsek, bunu başarabiliriz. Bu, çok güç bir iştir. Ama bu güç işin altından kalkmak zorunda Türkiye. Kalkamadı bugüne kadar.

Almanya'ya giden, Avrupa'ya giden delikanlıları görüyorum; hepsinin elinde bir siyah torba içinde saz. Düşünün ki, bu saz hiçbir eğitim görmeden, kendiliğinden öğreniliyor. Olabilir mi böyle bir şey? Haa, sazda yenilik yapanlar yok mu? Birkaç tane çok önemli yenilik yapanlar var. Bunları tanıdık, yaşadık bunlarla. İşte o yenilikleri

ya da başka yenilikleri getiremezsek saza, bu saz bizim kendi ayak bağımız olacaktır gibi geliyor bana. Çağcıl bir olay değildir bu. Tıpkı, cami mimarisinde *Süleymaniye*'yi, **Mimar Sinan**'ı taklit ederek, onun yaptığı camiler gibi bir cami yapmaya benzer. *Kocatepe Camisi* böyle bir örnektir. Bir zaman sonra bu camiler bir anıtsal ören olarak kalsa, yani cami kalmasa da, diyelim ki bin yıl sonra, 3000 yılında bunlar yerin altında kalsa, arkeologlar orayı kazıp çıkarsalar, bakacaklar bu ne camisi, Ankara'da *Kocatepe Camisi*. "Allah Allah" diyecekler, "Yahu, bu cami *Kanuni Sultan Süleyman*'ın yaptırdığı caminin kötü bir kopyası, *Türkler hiç ilerlememiş...*" Bunu soracaklar.

Sazda da böyle, türküde de böyle, şiirde de böyle. Biz nereye geldik? İşte o zaman **Pir Sultan** ve onun gibi, bunlar toplumsal lejander kahramanlardır, onun yoluna bağlı kalmış oluruz. Yoksa, aynen yinelemek değil. Aynen yinelemenin yeri tarihtir, tarih dersidir, tarih bilgisidir.

Bu atılımı yapmamız, yine onlara dayanarak olabilir. **Pir Sultan**'ın gerçek değerini vererek... Örneğin, bu etkinlik dördüncüsüyümüş galiba.(*). Burada görüyorum, 400 yıllık **Pir Sultan**'m 4. kutlama töreni olabiliyor, Türkiye'deki ağır siyasi baskılardan dolayı...

Pir Sultan Abdal Derneği'nin Başkanı'nı kutluyorum; candan, çok güzel, değerli bir konuşma yaptı. Sayın Vali'mizi de kutluyorum. Ben, Vali kutlamaya alışık değilim, ama bu Vali'yi elbette kutlayacağım, böyle bir Vali'yi...

İşte benim kısaca **Pir Sultan Abdal** hakkında söyleyeceklerim bunlardır. Özet olarak tekrarlamak istediğim şu: **Pir Sultan Abdal** bir kişi değildir, Türk halkının büyük bir çoğunluğudur. O nereden belli? Çünkü birçok **Pir Sultan Abdal**'lar vardır, onu benimsemişlerdir, onun felsefesi doğrultusunda yazmışlardır şiirlerini.

Onların hepsi tıpkı bu şeye benzer; market, mahalle bakkallarını nasıl kaldırırsa, bir tane **Pir Sultan Abdal** çıkar, öbürlerinin, aynı yolda olanlarının adını siler. İşte bu bizim tarihimizde çok var. İkincisi de, **Pir Sultan** felsefesinin doğrultusunda yenilikler ve atılımlar yapmak zorundayız. Yoksa biz gene biz oluruz, yüzde 60 mı, yüzde 90 mı aptal oluruz, belli olmaz. Sağ olun, teşekkür ederim...

(*) *Dördüncü Pir Sultan Abdal Şenliği*.

TGRT Muhabirinin Aziz Nesin'le Sivas'ta Yaptığı Söyleşi

TGRT: 4. *Pir Sultan Abdal Etkinlikleri*'ne geldiniz. Burada konuşmacı olarak konuştunuz, *Kültür Merkezi*'nde konuştunuz. Tabii ilginç sözleriniz, kendinize özgü ilginç sözleriniz var. Bunların içinde, "*Ben dinsizim*" şeklinde ifadelere yer verdiniz. Tabii bazı insanlarımız, -Müslüman camia bilhassa- bundan rahatsızlık duyuyor.

A.N. Niye, ben mecbur muyum Müslüman....

TGRT : Yok efendim, ondan değil tabii...

A.N. : Böyle bir şey var mı? Niye rahatsız oluyorlar? Ben Müslümanlar'dan rahatsız olmuyorum, onlar niye benden rahatsız oluyorlar?

TGRT Şuna bağlıyorlar: **Salman Rüşdi**'nin kitaplarından siz tercüme ediyorsunuz, yazıyorsunuz, *Aydınlık* gazetesinde çıkıyor. Peygamber Efendimiz'in...

A.N. : *Aydınlık* gazetesinde çıkan **Salman Rüşdi** dizisi bana ait değildir. Onu da yazdım. Burda bu gazeteyi okursanız görürsünüz, cevap verdim **Salman Rüşdi**'nin ajansına. Bu gazetede çıkan bölümleri ben çevirmediğim. Zaten kitabı da ben çevirmiyorum, başkasına çevirtiyorum. O yazıda var, o yazıyı okumanızı tavsiye ederim, 3 gün veya 4 gün oldu. Ben Müslümanlar'dan hiçbir zaman rahatsız değilim. Müslümanlar da alışsınlar, benden rahatsız olmasınlar. Ben Müslüman olmaya mecbur değilim. Ama Müslümanlar'a ve bütün dinlere saygım var. Yani bir insan taşla tapıyorsa, namusluca ve içtenlikle, saygım var. Bana ne, kendi sorunudur o. Müslümanlar'a saygım var, özellikle daha çok saygım var. Çünkü, ben çok Müslüman bir aileden geliyorum. Onun için ben İslam'a hakaretten ya da ondan (Müslümanlık'tan) yana değilim. Bu benim kendi sorunum. Birisi hakaret ediyorsa, "etmesin" demem. Ya da Hıristiyanlığa ediyorsa, "etmesin" demem. Cevap veririz ona. Medeni insanlar, kendisine yapılan haksızlığa yanıt verir. Yani böyledir;

Sivas'ta yerel gazeteler, şeriatçı kalkışma öncesinde küskürtücü yayınlara hız verdiler. *Türkiye Gazetesi Radyo Televizyonu*'nun (TGRT) Sivas muhabiri de, 2 Temmuz günü *Buruciye Medresesi*'nde kitap imzalayan Aziz Nesin'le "söyleşi" adı altında "amaçlı" bir tartışmaya girişti. Bu "zoraki" söyleşinin bant çözümünü, Aziz Nesin'in notuyla sunuyoruz.

öyle saldırarak, öldürerek, hırlayarak filan değil. Uygur insansa, uygarlığın gereklerini yerine getirir.

TGRT Yalnız, Müslüman camia, Peygamber Efendimiz'in hanımlarına, mübarek zevcelerine dil uzatılmasından elbette ki rahatsız oluyorlar; bu konuda da tabii tahrik oluyorlar.

A.N. : Olsunlar, cevap verirler. Tahrik olunca insan saldırmaz ki. Ya da, şey gibi...

TGRT : Bakın, bu Sivas'ta dağıtılan bir belge; bilmem gördünüz mü, sizinle ilgili bir sürü yazılar var burda.

A.N. : Olsun, alayım ver. Altında imzaları var mı?

TGRT : Yok. Sadece dağıtmışlar.

A.N. : Öyle Müslüman olur mu? İnsan altına imzasını atar.

TGRT : Yalnız şurda efendim, sureli... Siz Müslüman bir aileden geldiğinizi ifade ettiniz.

A.N. : Evet.

TGRT : Orda, Müslümanlar'la ilgili ayetler iktibas edilmiş...

A.N. : Evet...

TGRT : Allah yolunda vesaire ifade ediliyor...

A.N. : Evet?

TGRT : Tahrik olduklarını söylüyorlar.

A.N. : Olsunlar, ne yapalım. Tahrik olunca insan saldırmaz. Tahrik olunca, herkes tahrikin derecesine göre tepki gösterir. Medeni insanlar, aydın insanlar, bu tepkiyi yazı ile, konuşarak, bildirerek anlatırlar. Yoksa, böyle "hart" diye saldırmazlar. Adamı öldürmeye kalkmazlar; vurmaya, dövme kalkmazlar.

TGRT : Yani tartışma zemini istiyorsunuz bu konuda?

A.N. Elbette istiyoruz. Zaten *Aydınlık* gazetesinde bunun tartışma zemini açıldı ve gerçekten Müslüman olanlar, Müslüman aydınlar yanıtlar verdiler. İlle kabul etmek gerekmez. **Salman Rüşdi**'nin kitabından dolayı, böyle bir kitap yazıldığından dolayı ben memnun değilim. Ama bu kitabın yasaklanmasına karşıyım. Hiçbir kitabın yasaklanması doğru değildir. Laik Türkiye'de bu hiç olamaz, hiçbir zaman olamaz. Müslümanlar bundan rencide olurlarsa yanıt verirler.

TGRT : Ama *Aydınlık* gazetesini bütün camia okumuyor, herkes okumuyor. Herhalde 13 - 14 bin gibi bir tirajı var. Kamuoyuna da deklare edilmiyor her şeyi ile. Bunu başka bir tartışma zemininde açıklayamaz mısınız, başka bir gazeteye? Ben tartışmak istiyorum. Veya, kamuoyuna bu konuda mesajınızı söyleyelim.

Türk milletine satışmayı adet haline getiren Aziz Nesin'i Sivas'a kim, ne amaçla getirdi..?

Müslüman Mahallesi'nde salyangoz satılıyor..!

Kendisini gündemce tutabilmek amacıyla Türk Milletine aptal diyen ve İslama saldıran Aziz Nesin, Pir Sultan Abdal kültürel etkinlikler adı altında Sivas'a getirildi. Pir Sultan Abdal'ı tanımadığını söyleyen Aziz Nesin Sivas'a başka bir amaçla mı getirildi? Dun düzenlenen bir panele Vali Karabılgın den sonra kendisine konuşma hakkı verilen Aziz Nesin, Pir Sultan Abdal kültürel etkinliklerine katılmaktan ziyade kendisinin başka bir amaç taşıdığını konuştuğu saçma sapan cümlelerle açığa vurdu. Şeytan Ayetleri kitabının gazetesinde yayınının durdurulmasıyla, Nesin çareyi insanlara ve maneviyata külfetmekte arıyor.

Konuşmasında, tüm Türklere aptal diyen, mukaddes kitabımız Kur'an'da hakaret eden Nesin bu deniz konuşmalarıyla cehaletini bir kez daha ortaya koydu. Nesin bu cümleleri sarfederken, hiç bir Vali'yı sevmediğini ancak Sivas Valisi Ahmet Karabılgın'ı bu organizasyonun yapılmasından dolayı kutladığını söyledi. Kültür Merkezi içinde yapılan Paneyide bir taraftan bu konuşmalar devam ederken bir taraftan devletlin Valisi'nin arkasında, sol kolları havaya kaldırılarak, "Devim şehitler ölümsüzdür" diye sloganlar atılıyordu. Yapılan bu hareket ve Nesin'in saçma cümleleri, Pir Sultan Abdal kültürel etkinliklerine başka bir imaj verdi.

HAZİRAN MESULÜ
Gazetemizin 27. Sayısı...
Aziz Nesin'in Sivas'ta...
Kültür Merkezi'nde...
Panel tartışması...
Vali Karabılgın'ın...
Nesin'in konuşmaları...
Sivas'ta...
Kültür Merkezi'nde...
Panel tartışması...
Vali Karabılgın'ın...
Nesin'in konuşmaları...

BİZİM SIVAS, 2 TEMMUZ 1993

A.N. : 13 bin, 14 bin satıyorsa, bu az bir rakam değildir; oraya yanıt verirler, orda konuşurlar veya kitap çıkarırlar veya kendi dergilerinde yayımlarlar. Bakın, şimdi yalan söylüyorlar burda. Bunlar herhalde Müslüman gazeteler, kesin yalan söylüyorlar. Burda yalan dolu. Bunlar nasıl Müslüman? Yani, **Salman Rüşdi'nin** yaptığından daha çok alçaklık ediyorlar. Benim söylemediğim lafları söylüyorlar. Lafa bak yani: **"MÜSLÜMAN MAHALLESİNDE SALYANGOZ SATILIYOR!"** Böyle tahrik ederek... Asıl **"tahrik"** bunlar. Neyi tahrik ediyorlar? Vursunlar, kırsınlar; ondan sonra başları göklere erecek. Müslümanlık adına yapılan bu. Burda da öyle, burda da öyle...

TGRT : Tabii, Sivas şu anda kozmopolit bir yer olduğu için duyarlı. 78'de bir hatırası var Sivas'ın, coşkun bir hatırası var. Tereddüt ve endişe içerisinde. Haliyle böyle yazılar dökülebilir.

A.N. : Kozmopolit değil. **"Kozmopolit"** buna denmez. İstanbul'a "kozmpolit" denilebilir belki bir ölçüde. Ha, mozaik? Mozaik varсын olsun. Her mozaik, karşısındakinin inançlarına saygı duymalıdır. Öyle saldırmak yok. Öyle şey gibi, kuduz sırtlan gibi... **"Höt"** diye sen benim....

TGRT : Ama efendim, **Salman Rüşdi'nin** yazdığı kitapta, Peygamber Efendimiz'in zevcelerine dil uzatma var. Bunun nasıl tartışma zemini olabilir ki?

A.N. : Olabilir, olabilir, ben onu onaylamıyorum, tasvip etmiyorum. Ben yasağa karşıyım. Varsa, delilleri ile karşı gelirsiniz. Kanıtları ortaya koyar, "Bu adam yalan söylüyor" dersiniz. Eğer akıllı bir toplumsa Türk toplumu, bakar, hangisi doğru, anlar.

TGRT : Ayetler var bu konuda efendim.

A.N. : Tabii ayetler var. İki taraf da ayetlerini, kanıtlarını koyarlar. Ben hiçbir peygamberin ailesine, hatta bugün yaşayan insanların ailesine saldırmaktan yana değilim. Böyle bir şey olmaz. Saldırıldı diye yasaklamaktan da yana değilim. Veya, saldırıldı diye o adamı öldürmekten de yana değilim.

TGRT : Ama efendim, iktibas etmekle bunu yapmış oluyorsunuz. Yani bakın, "Peygamber müminlere kendi canlarından ileridir. Onun hanımları da müminlerin analarıdır" diye ifade ediliyor burada.

A.N. : Ben mümin değilim, anam da değil benim.

TGRT : Ahzâb suresinde öyle ifade ediliyor. Mümin olmayabilirsiniz ama, tabii Müslümanlar duyarlılık gösteriyor haliyle.

A.N. : Duyarlılık, öldürmek değildir arkadaş!

TGRT : Muhakkak, öldürme taraftarı olamaz. Öyle bir şey...

A.N. Duyarlılık yumrukta değildir, vurmakta değildir. Tepki göstermeye hakları var, gösterebilirler.

TGRT : Öyleyse tartışmak gerekir, konuyu mütalaa edelim diyorsunuz?

A.N. Elbette. Ben aslında yasağa karşıyım, yoksa "Salman Rüşdi"yi seviyorum, bayılıyorum, çok güzel kitap" demiyorum. Bunları da yazdım burda, daha geniş olarak yazdım. Lütfen okuyun bu gazeteği.

TGRT : Kültür Bakanı da "yasakçı bakan" oluyor. Zira, bazı kitapların dağıtılmasına, iktibas edilmesine karşı geliyor. "Yasakçı", nasıl "Yasakları kaldıracağım" diye geldi?

A.N. : Ben Fikri Sağlar'ın avukatı değilim. Bana niye soruyorsun bunu? Kendisine sor.

TGRT : Evet ama, siz onun düzenlediği kültür etkinliklerine katıldınız. Efendim, burda bir çelişki çıkmıyor mu?

A.N. : Aaa, Allah Allah! Ben, Namık Kemal Zeybek'in Kültür Bakanlığı dönemindeki şûraya da katıldım. Yani, ben avukatı mıyım onun? Bir Kültür Bakanı beni çağırıyorsa, niçin gitmeyeyim? Bir tane, iki tane değil... Bu gazetede başyazı olarak kaç gün yazdım, hâlâ yaza...

TGRT : Herkes okumuyor ki bunu.

A.N. Burda sizin televizyonunuzu herkes dinliyor mu? Benim

alanım o kadar. O kadar yazıyorum, yazabildiğim alan bu. Sizin televizyonunuzda da bir parça söyledim bu konuyu aslında; gerçek Müslümanlar, Hıristiyanlar, dindarlar tartışmadan yana olmalıdır. Kavgadan bir şey çıkmaz, sonuç elde edilmez. **Aziz Nesin**'i öldürürler, başka bir **Aziz Nesin** çıkar. Başka **Ahmet** çıkar, **Mehmet** çıkar. Çünkü insanın beyni var, düşünüyor. Düşünceye kavgayla karşı gelinmez, düşünceyle karşı gelinir. Karşı düşünceyle iflas ettirirsin, mahkûm ettirirsin, öldürerek değil. Burda şu gazeteler yazıyor... Bunların hepsi Müslüman, hepsi yalan yazıyor.

TGRT : Söylediklerinizi yazıyor efendim.

A.N. : Aaa, benim söylediklerim mi bunlar?

TGRT : Yok, onları ben okumadım, incelemedim. Bakın, mesela *Hürdoğan* gazetesi, söylediklerinizi aynen iktibas etmiş.

A.N. Aynen etmemiş. Ben okudum, siz de okursunuz. Ben "aynen" söylemedim. Bunlar (Aleviler ve Sünniler) hoşgörü içinde yaşamak zorundadırlar. Yoksa, birbirini boğazlarsa Türkiye'de, bir şey çıkmaz. Ne düşünce çıkar, ne ilerleme olur. Bunların önlenmesinin tek yolu hoşgördür. Ve bu hoşgörüye, şiirleriyle **Pir Sultan Abdal**, kendi zamanına göre katkıda bulunmuştur. Bugün aynı şeyler geçerli değildir. Bugün aynı doğrultuda, aynı felsefi doğrultuda başka insanlar çıkabilir, ama aynı şeyler olmaz. Bu, hoşgördür. Hatta, bütün tarikatlar bir anlamda hoşgördür de. Ama en çok tarikat olmamakla birlikte, hatta bir mezhep olmamakla birlikte- Alevilik, bunu en güzel göstermiş örneklerden biridir, bir tanesidir. Tek bir tanesi değildir. Hoşgörü, bu dünyada 20. yüzyılda...

TGRT : Aleviliğin "Türkiyelileştirildiğini" söylüyor, "*Pir Sultan Abdal Türkiyelileştirildi*" diyorsunuz.

A.N. : Bana öyle geliyor. Yani, Aleviliğin kökünü aramak gerekiyorsa, *Şamanizm*'de var, daha çok "*Şiiliğin Türkiyelileştirilmiş*" var. Yani uygarlaştırılmış, Şiilik'le bir bağı kalmamış. Ordan kaynaklanmış olmakla birlikte, Şiilik'le hiçbir bağı kalmamış. Çünkü Şiilik'te hiç hoşgörü yok. Halbuki Alevilik'te hoşgörü var. Aynı şeyler değil, bana öyle geliyor. Bu da benim düşüncem. Belki de yanlıştır. Bana, kaynak olarak, kaynağını Şiilik'ten almış gibi geliyor.

TGRT : Bu kadar niçin önem veriyorsunuz efendim?

A.N. : Neye?

TGRT : Alevilik'e veya "Türkiyelileştirilmiş" olması haline?

A.N. : Çok önemli bir şey tabii. Yani...

TGRT : Mesela, *Kuran-ı Kerim*'in tefsirini okudunuz mu siz?

A.N. : Birkaç tefsiri var, yani hangisini?

TGRT : Mevdudi, İbni...

A.N. : Onu... Onu okumadım ama, birkaç tefsirini okudum. Eee?

TGRT : Birbirini tamamlayıcı özellikleri var.

A.N. : Birbirini tamamlayıcı... Birbirini nakzedici olanı da var.

TGRT : Tabii neşreden hadiseler başka.

A.N. : İslam dinini mahveden tefsirler oldu.

TGRT : Şimdi mesela, **Seyyid Kutub'un, Mevdudi'nin**, diğer tefsirlerin değişik değişik özellikleri var. Günümüze binaen yorumları var. Bunları gözetmenizi...

A.N. : Ben gözetsem ne olacak? Bakın, sizden fazla tefsir okumuşumdur.

TGRT : Muhakkak.

A.N. : Hayır, "muhakkak" değil. Belki sizden fazla okumuşumdur. Tefsirleri okudum. *Kuran'ı* çok... Kaç kez okudum, bundan sonra kendime göre bir yol seçtim. Bu yola...

TGRT : Eskidiğini söylediniz, *Kültür Merkezi*'nde...

A.N. : Hiçbir söz yoktur ki, kimin sözü olursa olsun, bin yıl geçerliliğini korusun.

TGRT : Ama bu, *Allahu Taala*'nın sözü.

A.N. : "*Allahu Taala*", sizin *Allahu Taala*'nız, benim *Allahu Taala*'m yok. Onun için ben diyorum ki, hiçbir söz, nerden gelirse gelsin, değerini sürekli sürdüremez. Bakın, burda bir başyazı var, dün de yazdım, "*Cennet - Cehennem*" üzerine. Bakın, burdaki "cehennem" üzerine sözler, bugün geçerli midir? *Kuran*'dan alınmış ayetler bunlar...

TGRT : Baki olay... Yani biz onu sonsuz, ebediyete kadar koruyacağız. Başka bir tartışma or-

CUMHURİYET, 4 TEMMUZ 1993

tamında benim size ifade etmem gerek.

A.N. : Ben de diyorum ki, felsefe olarak, dünya yüzünde hiçbir söz yoktur ki değerini kaybetmesin. En güzel söz, en büyük söz... **Mustafa Kemal'in** sözü...

TGRT Beşeri, beşeri sözler muhakkak öyle ama, bu, *Allahu Taala'nın* kelamı olduktan sonra değişebilir, değil mi?

A.N. : *Allahu Taala'nın* bu sözlerine ben inanmıyorum. Çünkü, bunlara inanmam için aklımı kaybetmem lazım. Burada "*cehennem*" için söylenen şeyler... Bunu Allah söylemiş... Ben buna inanmıyorum.

BİR BAŞKA ŞAHİS : Neden? Neden insanların fikrine saygı duymuyorsun?..

A.N. Duyuyorum işte. Gelsin... İnsanların fikrine saygı bende var. Onlar da bana saygı duysun. Şimdi bu arkadaş saygısızlık yapıyor. Ben yapmıyorum. Ben düşüncemi söylüyorum. Bu düşüncem doğrudur, yanlıştır; sen kabul etmezsin, karşı düşünceyi söylersin. Ben burda şey yapmıyorum.

TGRT : Teşekkür ederim.

NOT: Her ne denli TGRT'deki bu konuşma oldukça ılımlı biçimde bitiyorsa da, gerçekte hiç 'e böyle olmadı. "**Bir Başka Şahıs**" diye sözü edilen kişi, bana karşı kaba güç saldırısına geçti. Orda toplanan kalabalık, bu "**Bir Başka Şahıs**"ı etkisiz bırakıp oradan uzaklaştırdılar. Az sonra ben de **Madımak Oteli'ne** gittim. 2 Temmuz 1994 günü, aşağı yukarı saat 11.00 - 12.00 sularıydı. Bir saat sonra da ilk saldırı belirtileri başlamıştı.

Aziz NESİN

Teşvikiye, 1 Haziran 1994

Kışkırtıcı Bildirileri

Bismillâhirrahmânirrahim

"Peygamber, mü'minlere kendi canlarından ileridir. Onun hanımları da mü'minlerin analarıdır." (Ahzâb: 6)

Mü'minlere öz canlarından daha ileri olan Allah Resûlü (S.A.V.)'ne ve O'nun temiz zevcelerine, Allah'ın beytine (Kâbe'ye) ve *Kitab'ı Kur'an'a* alçakça küfredilmekte ve mü'minlerin izzet ve namusuna saldırılmaktadır.

Dünyanın bazı bölgelerinde şeytan ve onun yandaşları olan emperyalist kâfirler, dinimize ve mukaddes değerlerimize dil uzatmaktadır. Bunun başını ise satılmış, mürted **Salman Rüşdi köpeği** çekmektedir.

Bu şeytanî oyunlara karşı, izzetli ve duyarlı Müslümanlar yiğitçe mücadele ortaya koyarak, bu uğurda canlarını feda etmekten çekinmemişlerdir.

Bu iğrenç oyunların bir uzantısı olarak ülkemizde de; **AYDINLIK** gazetesi denilen bir paçavrada, me'un **Rüşdi'nin** figüranlığına soyunan, dünya emperyalizminin gönüllü uşağı **Aziz Nesin**, aynı şekilde, *Kur'an'ın* korunmuşluğuna dil uzatmış, Hazret-i Peygamber (S.A.V.)'in aile hayatını (*hâşâ*) bir genelev ortamına benzetmiş ve ümmetin anaları olan hanımlarına (*hâşâ*) fahişe deme cür'etinde bulunmuştur. Bu olay, dünyanın değişik yerlerinde kâfir devletler tarafından dahi kabul görmezken, basımına müsaade edilmezken, ne yazık ki laik ve ikiyüzlü T.C. Devleti tarafından yayımlanmasına izin verilmiş, ayrıca bunu kabullenmeyip protesto eden izzetli Müslümanlar, devletin polis ve jandarması tarafından copllanmış, kurşunlanmış, bir kısmı da hapishanelere atılmıştır.

Salman Rüşdi köpeği Müslümanlar'ın çok az olduğu kâfir bir ülkede korkudan sokağa çıkmaya bile cesaret edemezken, onun yerli

Sivas'ta, *Pir Sultan Abdal Etkinlikleri*'nin başlamasından bir gün önce, yani 30 Haziran 1993 günü, "*Müslüman Kamuoyuna*" başlıklı ve "*Müslümanlar*" imzalı bir bildiri, gizli olarak dağıtıldı. Daha sonra Emniyet Genel Müdürlüğü'nce yapılan araştırma sonunda, 9 Temmuz'da Gaziantep'te de **Aziz Nesin'i** hedef alan benzer içerikli bir bildirin dağıtıldığı saptandı. Müslümanlar'ı eyleme çağıran bu kışkırtıcı bildirileri belge olarak sunuyoruz. Bildiri içerikleri, *İBDA - C* adlı İslamcı terör örgütünün kamuoyuna yansıyan bildirileriyle büyük bir benzerlik taşıyor.

Şeriatçılar, laik cumhuriyete yumruk sıkıyor

uşağı **Aziz Nesin** köpeği, yanında kendisiyle beraber bir ekiple birlikte, şehrimiz Valisi tarafından davet edilip, şehirde adeta Müslümanlar'la alay edercesine gezebilmektedir.

Kâfirler şunu iyi bilmeli ki:

İslâm'ın Peygamberi'ni ve *Kitab*'ın izzetini korumak için, bu uğurda verilecek canlarımız vardır.

Gün; Müslümanlığımızın gereğini yerine getirme günüdür.

Gün; Allah (C.C.)'in vahyi *Kur'ân-ı Kerim*'e, Allah'ın meleklerine, Allah'ın Resûlü Hz. Muhammed (S.A.V.)'e, O'nun ailesine ve ashabına yöneltilen çirkin küfürlerin hesabının sorulma günüdür.

"İman edenler, Allah yolunda savaşırlar. Kâfirler de tağut yolunda savaşırlar. O halde şeytanın dostlarıyla savaşın. Çünkü şeytanın hilesi zayıftır." (Nisa : 76)

Galip gelecek olanlar, şüphesiz ki Allah taraftarı olanlardır.

MÜSLÜMANLAR

MÜSLÜMAN KAMLI OYLINA

Bismillîhırrahmânırrahîm

"Peygamber, mü'minlere kendi canlarından ileridir. Onun hanımları da mü'minlerin analarıdır." (ANZAB: 6)

Mü'minlere öz canlarından daha ileri olan Allah Resûlü (SAV)'ne ve O'nun temiz zevcelerine, Allah'ın beytine (Kâbe'ye) ve Kitabı Kur'ân'a alçakça küfredilmekte ve mü'minlerin izzet ve namusuna saldırılmaktadır.

Dünyanın bazı bölgelerinde şeytan ve onun yandaşları olan emperyalist kâfirler dinimize ve mukaddes değerlerimize dil uzatmaktadır. Bunun basın ise satılmış, mürted SALMAN RÜŞDİ köpeği çekmektedir.

Bu şeytanî oyunlara karşı, izzetli ve dıyarlı müslümanlar yığıtçe mücadele ortaya koyarak bu uğurda canlarını feda etmekten çekinmemişlerdir.

Bu iğrenç oyunların bir uzantısı olarak ülkemizde de; AYDINLIK GAZETESİ denilen bir paçavrada, mel'un Rüşdi'nin figüranlığına soyunan, dünya emperyalizminin gönüllü uşağı AZİZ NESİN, aynı şekilde, Kur'ân'ın korunmuşluğuna dil uzatmış, Hazret-i Peygamber (SAV)'in âile hayatını (hâsâ) bir genelev ortamı benzetmiş ve ümmetin anaları olan hanımlarına (hâşâ) fahişe deme cür'etinde bulunmuştur. Bu olay dünyanın değişik yerlerinde kâfir devletler tarafından dahi kabul görmezken, basımına müsaade edilmezken, ne yazık ki lâik ve iki yüzlülük T.C. Devleti tarafından yayımlanmasına izin verilmiş, ayrıca, bunu ka- bulanmayıp protesto eden izzetli müslümanlar, devletin polis ve jandarması tarafından joplannmış, kurşunlanmış, bir kısmı da hapis hanelere atılmıştır.

Salman Rüşdi köpeği müslümanların çok az olduğu kâfir bir ülkede kor- kudun sokağa çıkmaya bile cesaret edemezken onun yerli uşağı Aziz Nesin köp- yanında kondisiyle beraber bir ekip ile birlikte şehrimiz Valisi tarafın- dan davet edilip, şehirde âdetâ müslümanlarla alay edercesine gezebilmekte- dir.

Kâfirler şunu iyi bilmeli ki:

İslâm'ın Peygamberini ve Kitabın izzetini korumak için bu uğurda veri- len canlarımız vardır.

Gün; müslümanlığımızın gereğini yerine getirme günüdür.

Gün; Allah (CC)'in vahyi Kur'ân-ı Kerim'e, Allah'ın meleklerine, Al- lah'ın Resûlü Hz. Muhammed (SAV)'e, Onun âilesine ve ashabına yöneltilen çirkin küfürlerin hesabının sorulma günüdür.

"İman edenler Allah yolunda savaşırlar, kâfirler de tağut yolunda sa- vaşırlar. O halde şeytanın dostlarıyla savaştın, çünkü şeytanın hilesi za- yıftır." (NİSA: 76)

Galip gelecek olanlar şüphesiz ki Allah taraftarı olanlardır.

- Müslümanlar -

Şeriatçılarının Sivas'ta dağıttığı gizli bildirilerden biri

Asrımızın son yıllarında dünya Müslüman halkları, yıllarca kaybettiği değerlerine (*Kur'an* ve *Sünnet*) tekrar sahip çıkmaya başlamıştır.

Bundan rahatsız olan dünya müstebirleri (*zalimleri*) ve işbirlikçileri, insanların akın akın İslam'a sarılmalarını önlemek için İslam'ın hızla geliştiği; Filistin'de, Bosna'da, Keşmir'de, Tacikistan'da, Mısır'da, Cezayir'de oluk oluk Müslüman kanı dökmekte, kadınların ırzına geçilmekte, camiler yakılıp yıkılmakta, diğer taraftan, Müslümanlar'ın canlarından daha değerli bildikleri İslam, *Kur'an* ve Peygamber (S.A.S.) 'e hakaret edilmekte ve Müslümanlar'ın mukaddesatına çirkince saldırılmaktadır.

Türkiye'de ise 70 yıldır iktidarda bulunan despot, *laik - Kemalist* rejim, dünya zalimleriyle el ele vererek ülkemizde, emperyalistlerin çıkarlarına ters düşen İslam'ı yok edip, efendilerinin gözüne girmek ve kendi kokuşmuş, yok olmaya yüz tutmuş sistemlerini kurtarmak için toplumdaki mezhep, ırk ve meşrep farklılıklarını körüklemektedir.

12 Eylül'den önce devletin el atından kışkırtmasıyla gündeme gelen sağ - sol çatışması gibi bugün de rejim kendisini kurtarmak için satılmış yazarlar (**Aziz Nesin**) ve basın yayın aracılığıyla Müslümanlar'ın kutsal değerlerine saldırıp (*hâşâ*) Kâbe için "*genelev*", Hz. **Peygamber** (S.A.S.)'in hanımları için "*fahişe*", Kur'an için "*Şeytan Ayetleri*" diyerek hakaretlerde bulunmaktadırlar. Buna paralel olarak, *laik dikta T.C. rejimi*, kendi çıkmazlarını kapatmak için bu mihrakları el altından desteklemektedir.

Sivas gibi, Alevi - Sünni halkın yoğun olarak bir arada yaşadığı bir belde seçilmiş ve "*Şenlik*" adı altında, Cuma'dan bir gün önce, **Aziz Nesin** gibi ağzı salyalı köpekleri, halkı tahrik edecek şekilde konuşturarak, suni bir şekilde, kendi içinde yığınlarca çelişkisi bulunan Alevi - Sünni çatışması çıkarılmaya çalışılmıştır.

Rejimin bilinçli olarak Sivas'ta konuşturduğu yazar bozuntusu **Aziz Nesin**'in konuşması, Müslüman Sivas halkını tahrik etmiş, Cuma namazı çıkışından itibaren halk, tepkisini göstermiştir.

Olayların gelişimi, devlet ve basın - yayın tarafından Türkiye ve dünyaya, Alevi - Sünni çatışması gibi gösterilmeye çalışılmıştır. Müslümanlar hiçbir zaman halkın bir kesimini veya bir ideolojiyi karşılarına alıp, rejimin suni şekilde oluşturduğu provokasyon ve oyunlara gelmeyecektir.

"Sivas Yorumu"

Kendini dünyanın en "zeki", en "cin" insanı ve Anadolu Halkı'nı da dünyanın "en aptal" ve en "reaksiyonsuz" halkı sayan **Soytarı**, "be-la"nın üstüne üstüne gidiyordu uzun zamandır:

"Ben delikanlıyım, ben cesurum, ben hiçbir şeyden korkmam, ben demokratım. Bu "Şeytan Ayetleri"ni ben yayınlayacağım ve göreceksiniz, kimsenin gıki çıkmayacak! Ben Allahsızım, ben kitapsızım, ben sosyalistim, ben ilericiyim. Bütün Anadolu halkı, pısrık aptallar sürüsü. Bunlar parmaklarını bile oynatamazlar, bunların sülalesi gerici!"

Dünyada hangi halkın üzerine böyle gidermeniz, "*cevabımı*" alırsınız! Bunu bilmemek için, **Soytarı** gibi su katılmamış ahmak olmak gerekir.

İnsan psikolojisinden, toplum psikolojisinden pay sahibi bir insan için, *Sivas Kıyımı* hiç de şaşırtıcı değil. Hadiseler, "*Arayan, Mevla'sını da bulur, belasını da*" ve "*Kurunun yanında yaş da yanar*" atasözlerinin, yüzyılların tecrübesinden süzülüp gelmiş hikmetleri çerçevesinde gelişti ve beklenen oldu: Sivas'ta halkın öfkesi tek bir yumruk oldu ve işgalci hainliğinin simgesi **Soytarı**'nın beyninde patladı!..

Patlamanın böylesini lügatta karşılayacak en uygun kelime, "*şanlı*" kelimesidir ve bu yüzden biz, Sivas halkının bu haklı kıyamına "*Şanlı Kıyam*" diyeceğiz...

Soytarı, yazmaktan okumaya fırsat bulamamış bir şeddeli cahil olduğundan, hâlâ kıvraniyor: "*Gericiler ayaklandı, paşalarımız uyuyor mu? Menemen, 31 Mart!.....*"

Fert ve toplum psikolojisine uygulanabilen bir fizik kanunu var: *Etki - Tepki Kanunu!* Yani, ne kadar etki, eşittir o kadar tepki!

(*) *Kıyam*: Ayağa kalkma, kalkışma, ayaklanma. (Redaksiyon)

37 kişinin ölümüyle sonuçlanan Sivas cankırımı,İslamcı cephenin çeşitli fraksiyonlarında değişik yorumlara ve değerlendirmelere yol açtı. Bu yorumların en uç örnekleri ise, radikal şeriatçı İBDA - C örgütünün yayın organı **TARAF** dergisinde görüldü. Derginin çeşitli sayılarında, olayı açıkça savunan ve toplu öldürümü "*Şanlı Sivas Kıyımı*" olarak niteleyen yazılar yayımlandı. Bu yazılardan birine, belgesel nitelik taşıdığı için burada yer veriyoruz. Sağ kesimin Sivas olaylarına ilişkin farklı yaklaşımlarını ise, kitabımızın sonundaki "*Tepkiler*" bölümünde bulacaksınız.

Taraf

Taraf olmayan bertaraf olur

AYLIK SİYASİ DERGİ YIL: 3 SAYI: 30 1 AGUSTOS 1993 15.000 TL. (KDV DAHİL)

SIVAS'TAN
YÜKSELEN
SES

İŞGALCİLER DEFOLUN

TÜRKİYE BATIYA MEZAR OLACAK

*Şeriatçı kesimin en saldırgan yayın organı
TARAF dergisinin Sivas olaylarından sonraki kapağı*

Ancak, fert ve toplum psikolojisinde bu kanun, her zaman "etki eşittir tepki" şeklinde formüle edilemiyor. Bazen tepki, etkiden fazla, bazen etki tepkiden fazla, ama her halükârda, her etkinin bir tepkisi var!..

İşte **Soytarı**, kendini kilitlediği otel odasında 8 saat boyunca, o inanmadığı cehennemden küçük bir numüne yaşayıp, korkudan dili dışı kilitletiği saatlerde, topluluk psikolojisinde bu kanun işliyordu!

Bakın, topyekûn "ahmak" saydığı Anadolu halkı, yüzyıllar öncesiinden bunu ne güzel formüle etmiş: "Etme bulma dünyası!" "Eden bulur!"

Sivas'ta ne gericiler ayaklandı, ne yeni bir "Menemen" yaşandı; olan şu: Sivas halkı, **Soytarı**'nın küstahlığına karşı öfkesini tek bir yumruk haline getirdi ve vurdu! Vurduğu yer de yandı bitti, kül oldu! Halk vurdu mu, işte böyle vurur ve "Halkın dili, Hakk'ın dilidir" ölçüsünün tedaisinde, bu olayda halkın eli "Hakkın eli" olmuştur. Bir ismi **Muntakim**, bir ismi **Cebbar**, bir ismi **Kahhar** olan ve her bir ismine kurban olmaya amade olduğumuz Hakk'ın eli!..

Eee, **Soytarı**, "hava nasıl oralarda"?

Bu hadiselerde ölen 36 kişinin katilleri aranacaksa, bu katiller bellidir: **Soytarı** ve **Aydınlık** gazetesi!

Niçin?

Çünkü bu hadise, **Soytarı** ve **Aydınlık**'ın hedef saptırmaya çalıştığı gibi, bir "Alevi Sünni çatışması" değildir ve hadise, **Soytarı**'nın Sivas'taki konuşmasından çıkmamıştır. Hadisenin kökeninde, **Soytarı** ve **Aydınlık** gazetesinin aylardır "**Şeytan Ayetleri**"ni vesile ederek bu halkın mukaddeslerine kin kusması vardır. **Soytarı**'nın Sivas konuşması ise, belki bardağı taşıran son damla olmuştur, hepsi bu! Sivas halkı, "Kahrolsun Aleviler" diye değil, "Sivas, **Soytarı**'ya mezar olacak" diye şahlanmıştır. Halk düşmanı **Soytarı**, şahlanan Sivas halkının öfkesinden kurtulmak için otele sığınmış ve halk onu cezalandırmak için otele yönelmiştir. **Soytarı**, iddia ettiği gibi "cesur" ve otele ölenler ise "masum" ise; o zaman bu "cesur" **Soytarı**, kendini otel odasına kilitleyip, titreyerek ölümü bekleyeceğine ve kendisiyle beraber otele kalan diğer kişilerin ölümüne seyirci kalacağına, "erkek" gibi ortaya çıkıp, "Ey aptal ve gerici Sivaslılar, sizin aradığınız benim. Oteldekiler masumdur. Beni alın ve bunları bırakın" diyebilir ve mesele biterdi! Ama, attığı zaman mangalda kül bırakmayan bu sahte kabadayı, kendi canını kurtarmak pahasına, 36 kişinin ölmesini tercih etmiştir. Tabii ya, bu ülkenin tek akıllısı o! Gerisi nasılsa aptallar sürüsü!.. Öyleyse, kurban olsunlar **Soytarı**'ya!..

Bu olayda ölen 36 kişi, **Soytarı**'nın sahte kabadayılığı ve **Aydınlık**'ın tiraj hesaplarına kurban olmuştur! Hesap sorulacaksa, işte

ŞANLI SİVAS KIYAMI

Kendini dünyanın en "zeli", en "cin" insanı ve Anadolu Hakkını da dünyanın "en aptal" ve en "reaksiyonsuz" halkı sayan Soyтары "bela'nın üstüne üstüne gidiyordu uzun zamandır:

"Ben deikancılıyım, ben casurum, ben hiçbir şeyden korkmam, ben demokratım, Bu Şeytan Ayetleri'ni ben yayınlayacağım ve göreceksiniz kimsenin gıkı çıkmayacak! Ben Allahsızım, ben kitapsızım, ben sosyalistim, ben ilericiyim. Bütün Anadolu halkı pısrık aptallar sürüsü, bunlar parmaklarını bile oynatamazlar, bunların süalesi gerici! Dünyada hangi halkın üzerine böyle gidenlerin, "cevabını" alırsınız! Bunu bilmemek için Soyтары gibi su kılalmış ahmak olmak gerekir.

İnsan psikolojisinden, toplum psikolojisinden pay sahibi bir insan için Sivas Kıyamı hiç de şaşırıcı değil. Hadiseler "Arayan Mevlasını da bulur belasını da" ve "kurunun yanında yaş da yarar" alasözlerinin yüzyılların tecrübesinden süzülüp gelmiş hikmetleri çerçevesinde gelişti ve beklenen oldu: Sivas'ta halkın öfkesi tek bir yumruk oldu ve işgalci hainliğin simgesi Soyтары'nın beyrinde patladı!..

Ama ne palladı!..

Patlayan böylesini lügatta karşılayacak en uygun kelime "şanlı" kelimesidir ve bu yüzden biz Sivas halkının bu haklı kıyamına, "şanlı kıyam" diyeceğiz...

Soyтары yazmaktan okumaya fırsat bulamamış bir şeddetli cahil olduğundan hâla kıvrınıyor: "Gericiiler ayaklandı, paşalarımız uyuyor mu? Menemen, 31 Mart!.."

Fert ve toplum psikolojisine uygulanan bu kanun bir fizik kanunu var: Etki-tepki kanunu! Yani ne kadar etki eşittir o kadar tepki!

Ancak fert ve toplum psikolojisinde bu kanun her zaman "etki eşittir tepki" şeklinde formüle edilemiyor; bazen tepki etkiden fazla, bazen etki tepkiden fazla ama her halükârda her etkinin bir tepkisi var!..

İşte soyтары kendini kilitlediği otel odasında 8 saat boyunca o inanmadığı cehennemden küçük bir numüne yaşayıp korkudan dili dışı kilitlendiği saatlerde topluluk psikolojisinde bu kanun işliyordu!

Bakin topyekûn "ahmak" sayıldığı Anadolu halkı yüzyıllar öncesinden bunu ne güzel formüle etmiş: "Elme bulma dünyası!", "eden bulur!"

Sivas'ta ne "gericiler" ayaklandı, ne yeni bir "Menemen" yaşandı; olan şu: Sivas halkı soyтары'nın küstahlığına karşı öfkeleni tek bir yumruk haline getirdi ve vurdu! Vurduğu yer de yandı bitli küli oldu! Hak vurdu mu işte böyle vurur ve "halkın dili, Hakk'ın dilidir" öçüsünün tedasında bu olayda halkın eli "hakkın eli" olmuştur. Bir ismi Muntakim, bir ismi Cebbar, bir ismi Kahhar olan ve her bir

isimne kurban olmaya amade olduğumuz Hakk'ın eli!..

Çee soyтары "hava nasıl oralarda"?

Bu hadiselerde ölen 36 kişinin katilleri aranacaksa bu katiller bellidir: Soyтары ve Aydınlık Gazetesi!

Niçin?

Çünkü bu hadise Soyтары ve Aydınlık'ın hedefi saptırmaya çalıştığı gibi bir "Alevi-Sünni çalışması" değildir ve hadise Soyтары'nın Sivas'taki konuşmasından çıkmamıştır. Hadisenin kökeninde Soyтары ve Aydınlık Gazetesinin aylardır Şeytan Ayetleri'ni vesile ederek bu halkın mukaddeslerine kin kuması vardır. Soyтары'nın Sivas konuşması ise belki bardağı taşıran son damla olmuştur, hepsi bu! Sivas Halkı "kahrolsun aleviler" diye değil, "Sivas soyтары'ya mezar olacak" diye şahlanmışlar. Halk düşmanı Soyтары, şahlanan Sivas halkının ölkesinden kurtulmak için otel sığınmış ve halk onu cezalandırmak için otel yönetimiştir. Soyтары iddia ettiği gibi "casur" ve ölede ölenler ise "masum" ise; o zaman bu "casur" soyтары kendini otel odasına kilitleyip titreyerek ölümlü bekleyeceğine ve kendisiyle beraber ölecek kalan diğer kişilerin ölümüne seyirci kalacağına "erkek" gibi ortaya çıkıp: "Ey aptal ve gerici Sivaslılar, sizin aradığınız benim. Öteledekiler masumdur, beni alın ve bunları bırakın" diyebilir ve mesele bitirdi!.. Ama atığı zaman mangalda küli bırakmayan bu sahte kabadayı kendi canını kurtarmak pahasına 36 kişinin ölmesini tercih etmiştir: Tabii ya, bu ülkenin tek akıllısı! O Gerici nasılsa aptallar sürüsü!.. Öyleyse kurban olsunlar Soyтарыya!..

Bu olayda ölen 36 kişi, Soyтары'nın sahte kabadayılığı ve Aydınlık'ın traj hesaplarına kurban olmuştur! Hesap sorulacaksa işte bunlar ostadadır ve telaşa kendi suçlarını örtmek için bu halka iltira elmeye devam etmektedir.

Asker ve polis kabanar halk ölkesinin önüne geçmemekle akıllılık etmiştir. Tersini yapmak ölü sayısını arttırmaktan başka bir işe yaramazdı. İçişleri bakanı hadiseyi doğru tahvil etmiş ve sorumluları doğru teşhis etmiştir. Sorumlulardan olayan sonraki "şirretlikleri"ne pabuç bırakmazsa iyi eder.

Generallerin Sivas'a gidisine bir mâna veremedi: Sınırları kevgire dönmüş, her gün bir askerî karakolun yerle bir edildiği, her gün kendilerine emanet edilen onlarca Anadolu çocuğunun cenazelerinin evlerine döndüğü bir ülkede generallere yakışan, Sivas gibi bir "iç güvenlik" meselesini vesile edip gövde gösterisine girişmek değil, şayet niyetleri buysa- onlara yakışan savaş ebeleslerini giyip Güneydoğu sınırları boyunca "Telik ve incelemelerde bulunmak" ve kendi karakollarını koruyamayan bir ordu görüntüsünden

kurtulmanın çarelerini bulmaktır. Ordunun birinci görevi "laikliği" değil "sınırları" korumaktır. Ve şayet "laiklik" diye korunması gereken bir şey varsa bu görev generallerin değil, emniyet Genel Müdürlüğüdür. Vail ve Emniyet Müdürünün kendilerini vilyete kilitledikleri bir hadisede RP'li Belediye Başkan'ının deli dalancı gibi koşuşturup "asayiş" sağlamaya çalışmasına da bir mâna veremedik doğrusu! Bari yarınmak isteğiyle çevrelere yaranabiseydi!..

RP yönetimi her şanlı halk hareketinde olduğu gibi kendine biçilen "pasivist ajan" rolünü kusursuz oynadı; hemen halk düşmanlarına kendilerinin ne kadar "zararsız" olduklarını ispata girişiler ve bir şanlı kıyama "provakasyon ve provakatörlük" olarak karalamaya yetlendiler! Böylece onlara yönelttiğimiz eleştirinin haklılığını ispatçısı oldu! Halis RP tabanı su sorunun cevabını kendi vicdanında aramaldır:

"Bu ityetsiz, ödelek ve himbillar seçim kazanırlar itkidara gelseler ne olur?"

Sivas milletvekili Muhsin Yazıcıoğlu, K. Maraş'ın dağ köylerinden birinden inip şehirde şaşpallaşan saz şairi Karakoyun'un akil hocalığında sağlamayı düşündüğü "mili mutabakat" ve "Büyük Birlik" in akubetini yeniden düşünmelidir. Türkiye'nin hızla değişen ve karmaşıklaşan siyasi yapısında "müslümanca" politika yapmak köy kahvelerinde saz elde "alışma", "dudak değme", "muamma" tıngırdatmak kadar kolay değil ve Mümtaz Türköne gibi çapsızların kilavuzluğunda burnundaki "bok" koususundan kurtulmak mümkün değil!.. Yazıcıoğlu "Büyük Birlik" peşindeyse önce eteğindeki bu çakıl taşlarından kurtulmanın bir yolunu bulmalıdır. Yoksa Sivas örneğinde çok açık görüldüğü gibi ayak altında kalmak ve gürültüye gitmekten kurtulamaz..

Bu halkın 70 yıldır biriken öfkesi "İderik" yerine "engeliclik" yapanları da çiğneyip geçecektir.

"Kendinen zuhur" şeklinde ortaya çıkan şanlı Sivas kıyamından alınacak ne çok ders var hekes için! Biz sadece çok azının altını çizilebilir! Sivas'taki "Cumada anı zuhur'dan son olarak altını çizmek istediğim husus şu: Halk hakkına sahip çıkıyor ve 70 yıldır kendisine hayatlı zindan eden işgalci laiklere karşı "kısas"ın hayal veren solığına sığınıyor! Artık TC'de hayal yalnız müslümanlar için zor olmayacak, işgalci laikler için de zor olacak! Sivas sadece küçük bir haber! Herkes salını doğru seçmekle mükellef! Bizden söylemesi!

Gerisi: "Mevlam görelim neyler/Neylerse güzel eyler"

Düzeltilme: Geçen sayıdaki yazımda "Alah'ın ayetlerine karşıtlığı... "karışığı" şeklinde olacaktır.

bunlar ortadadır ve telaşla kendi suçlarını örtmek için bu halka iftira etmeye devam etmektedirler.

Asker ve polis, kabaran halk öfkesinin önüne geçmemekle akıllılık etmiştir. Tersini yapmak, ölü sayısını artırmaktan başka bir işe yaramazdı... İçişleri Bakanı, hadiseyi doğru tahlil etmiş ve sorumluları doğru teşhis etmiştir. Sorumluların olaydan sonraki "*şirretlikleri*"ne pabuç bırakmazsa iyi eder.

Generallerin Sivas'a gidişine bir mâna veremedik. Sınırları kevgire dönmüş, her gün bir askerî karakolun yerle bir edildiği, her gün kendilerine emanet edilen onlarca Anadolu çocuğunun cenazelerinin evlerine döndüğü bir ülkede generallere yakışan, Sivas gibi bir "*iç güvenlik*" meselesini vesile edip gövde gösterisine girişmek değil, -şayet niyetleri buysa- onlara yakışan, savaş elbiselerini giyip Güneydoğu sınırları boyunca "*tetkik ve incelemelerde bulunmak*" ve kendi karakollarını koruyamayan bir ordu görüntüsünden kurtulmanın çerelerini bulmaktır. Ordunun birinci görevi, "*laikliği*" değil "*sınırları*" korumaktır. Ve şayet "*laiklik*" diye korunması gereken bir şey varsa, bu görev generallerin değil, Emniyet Genel Müdürlüğü'nündür.

Vali ve Emniyet Müdürü'nün kendilerini vilayete kilitledikleri bir hadisede, RP'li Belediye Başkanı'nın deli danalar gibi koşuşturup "*asayışı*" sağlamaya çalışmasına da bir mâna veremedik doğrusu! Bari, yaranmak istediği çevrelere yaranabilseydi!..

RP yönetimi, her şanlı halk hareketinde olduğu gibi, kendine biçilen "*pasifist ajan*" rolünü kusursuz oynadı; hemen halk düşmanlarına, kendilerinin ne kadar "*zararsız*" olduklarını ispata giriştiler ve şanlı kıyâmı, "*provokasyon ve provokatörlük*" olarak karalamaya yeltendiler! Böylece, onlara yönelttiğimiz eleştirinin haklılığının ispatçısı oldular! Halis RP tabanı, şu sorunun cevabını kendi vicdanında aramalıdır: "*Bu tiynetsiz, ödle ve hımbıllar seçim kazanıp iktidara gelseler ne olur?*" Sivas Milletvekili **Muhsin Yazıcıoğlu**, K. Maraş'ın dağ köylerinden birinden inip, şehirde şapşallaşan saz şairi **Karakoyun**'un akıl hocalığında sağlamayı düşündüğü "*milli mutabakat*" ve "*Büyük Birlik*"in akıbetini yeniden düşünmelidir. Türkiye'nin hızla değişen ve karmaşıklaşan siyasî yapısında "*Müslümanca*" politika yapmak, köy kahvelerinde saz elde "*atışma*", "*dudak değmez*", "*muamma*" tıngırdatmak kadar kolay değil ve Mümtaz Türköne gibi çapsızların kılavuzluğunda, burnundaki "bok" kokusundan kurtulmak mümkün değil! **Yazıcıoğlu**, "*Büyük Birlik*"in peşindeyse, önce eteğindeki bu çakıl taşlarından kurtulmanın bir yolunu bulmalıdır. Yoksa, Sivas örneğinde çok açık görüldüğü gibi, ayak altında kalmak ve gürültüye gitmekten kurtulamaz...

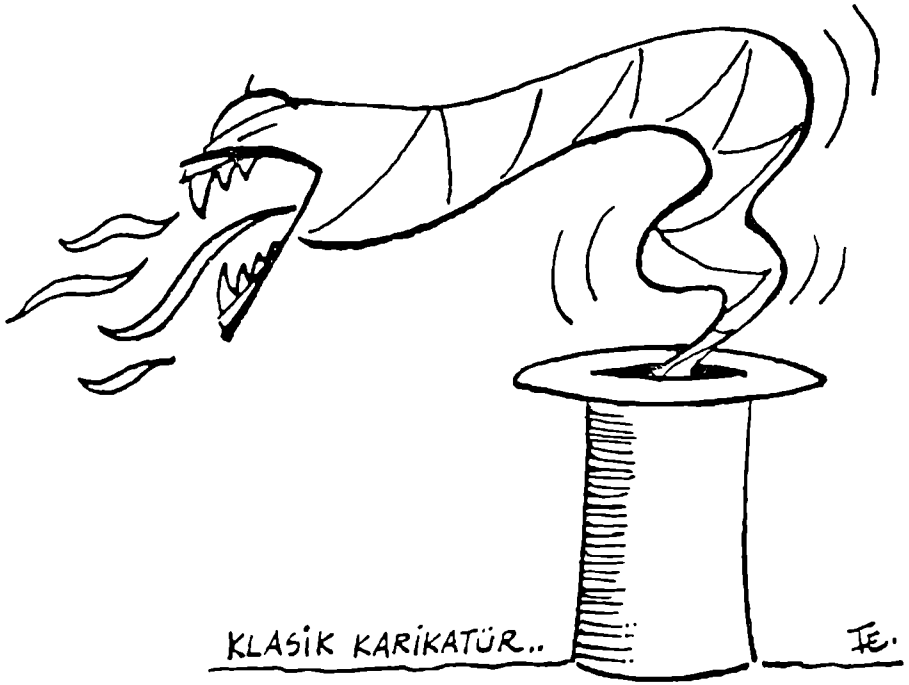

Bu halkın 70 yıldır biriken öfkesi, "liderlik" yerine "engelcilik" yapanları da çiğneyip geçecektir.

"Kendinen zuhur" şeklinde ortaya çıkan şanlı Sivas kıyamından alınacak ne çok ders var herkes için! Biz sadece çok azının altını çizebildik! Sivas'taki "Cuma'da ani zuhur"dan, son olarak altını çizmek istediğimiz husus şu: Halk, hakkına sahip çıkıyor ve 70 yıldır kendisine hayatı zindan eden işgalci laiklere karşı "kisas"ın hayat veren soluğuna sığıyor! Artık TC'de hayat, yalnız Müslümanlar için zor olmayacak, işgalci laikler için de zor olacak! Sivas, sadece küçük bir haber! Herkes safını doğru seçmekle mükellef! Bizden söylemesi!

Gerisi: "Mevlam görelim neyler / Neylerse güzel eyler!"

(Faruk AKINCI, Taraf, 1 Ağustos 1993)

(Karikatür: Ferruh Doğan)

Valiliğin "Olay Raporu"

I. OLAY ÖNCESİ İSTİHBARAT:

01.07.1993 Perşembe günü Sivas il merkezinde başlayacak olan ve aralarında **Aziz Nesin**'in bulunduğu birçok yazar ve sanatçının katılacağı 4. *Geleneksel Pir Sultan Abdal Kültür Etkinlikleri*'ni protesto etmek amacıyla, 30.6.1993 günü "gizli" olarak, "Ek - 1"de sunulan bildiri dağıtılmıştır. (*)

Konunun hassasiyetinden dolayı, etkinlik programı ve **Aziz Nesin** aleyhindeki bildiri, Emniyet Genel Müdürlüğü'ne faksla iletilmiştir.

II. OLAYIN BAŞLANGICI VE SEYRİ:

2 Temmuz 1993 Cuma

- Paşa Camii önündeki görevli emniyet ekibi (3860 kodlu), Paşa Camii ve Meydan Camii'nden, Cuma namazından çıkan 500 1000 kadar kişiden oluşan grubun dört yoldan Hükümet Konağı'na doğru ilerlediklerini bildirmiştir. (13.30)

- Hükümet Meydanı gerisinde oluşturulan polis barikatını aşan yaklaşık 2 bin kişi, meydana, "Vali istifa", "Zafer İslamı'n", "Şeytan Aziz", "İslamiyet'i' ezdirmeyeceğiz" vb. sloganlar atmışlardır. (13.40)

- Sayıları yaklaşık 3 bini bulan grup, Osmanpaşa Caddesi ve *Buruciye Medresesi* civarında benzer sloganları yinelemiştir. (13.55)

- 3 bin 500 dolayındaki gösterici, *Kültür Merkezi* önüne gelmiş ve içerdeki karşıt grupla slogan mücadelesi başlamış, çatışma polis tarafından önlenmiştir. (14.10)

- *Kültür Merkezi*'nden ayrılan grubun sayısı, 4 - 5 bini bulmuştur. (14.40)

- Grup, *Buruciye Medresesi*'ne gelmiştir. (14.45)

(*) Valilik yazısında belirtilen "gizli" bildirimler, bu bölümün 319 - 323 sayfalarında yer alıyor. (Redaksiyon)

Sivas olayları ile ilgili tüm bilgi ve belgeler, Sivas Valiliği'nce hazırlanan kapsamlı bir raporla İçişleri Bakanlığı'na iletilmiştir. Bu dosya içinde yer alan ve önemli gördüğümüz kimi belgeleri "Sivas Kitabı"na alıyoruz.

– *Kültür Merkezi* önündeki heykel, belediye garajına konulmak amacıyla Meydan'dan geçirilirken, topluluk tarafından *Madımak Oteli* önüne getirilmiştir. (19.14)

– *Madımak Oteli* önündeki araçlar ve heykel ateşe verilmiştir. (19.50)

– Otele yaklaşmak isteyen itfaiye araçlarına, göstericiler yere yatarak engel olmuşlardır. (20.00)

– İtfaiye, otele güçlkle yaklaşabilmiştir. (20.05)

– Yangın, otele de sıçramıştır. (20.10)

– *Afyon Sokak'tan* (arka taraftan) gelen itfaiye, yangını söndürmeye başlamıştır. (20.20)

– Hükümet Meydanı'na gelen göstericiler, Hükümet Konağı'nı taşlamaya ve slogan atmaya başlamışlardır. (20.40)

– Güvenlik kuvvetleri havaya ateş etmiş ve göstericiler dağılmaya başlamıştır. (20.50)

– Kalabalık, küçük gruplar halinde şehrin çeşitli kesimlerine yayılmıştır. (21.00)

– *Atatürk - Kongre ve Etnografya Müzesi* önünde bulunan *Atatürk Büstü* tahrip edilmiştir. (21.40)

– Sayın İçişleri Bakanı Valiliğe gelerek, olaylarla ilgili bilgi almıştır. (22.00)

– Valilikçe ilan edilen "*sokağa çıkma yasağı*" ile birlikte, güvenlik güçleri şehirde tam bir hâkimiyet sağlamışlardır. (23.00)

III. OLAYIN NEDENİ:

Olayın asıl nedeni, dinsiz olduğunu birçok kez açıklayan yazar **Aziz Nesin'i** bahane eden irtica yanlısı ve devlet düşmanı odakların, fırsattan yararlanıp, halkı, işsiz güçsüz kişileri galeyana getirmesi ve istismar etmesidir.

Olaylar, idarenin elinde olmayan, kanunsuz göstericiler karşısında eldeki güvenlik güçlerinin kesin üstünlüğünü imkânsız kılan bir gelişim seyretmiştir. Gelişmeler, dakika dakika hükümet yetkililerine ve üst düzey yöneticilere iletilmiştir.

Çeşitli camilerden çıkan ve normal bir kalabalık içinde küçük gruplar halinde değişik yönlerden gelen göstericiler, bir anda *Hükümet Konağı* önünde kanunsuz gösterilerine başladılar. 13.30 dolaylarında başlayan bu ilk olay üzerine, derhal Emniyet ve Jandarma üsleri ile yaptığım haberleşmede, başlayan olaya karşı alınacak önlemler değerlendirilmeye ve uygulamaya sokulmuştur. Olayın ilk dakikalarda yarattığı izlenim, toplanan kişilerin hemen dağılıp gide-

cekleri şeklinde olmuştur. Topluluğun, *Hükümet Konağı* önünden ayrılmayıp slogan atmayı sürdürdükleri ve yere oturmaya başladıkları görüldüğünde, işin ciddiyeti anlaşılmış ve saat 13.45'te, yani olayın başlamasından 15 dakika sonra, Tugay Komutanı'ndan askeri güç talebinde bulunulmuştur. 13.45'te başlayan ve aralıklarla süren takviye kuvvet isteme talebine gecikerek karşılık verilmiştir. Hazırlanmış bildirilen kırk kişilik ilk kuvvet, *Hükümet Konağı* önüne ancak saat 16.00 dolaylarında ulaşmıştır. Saat 19.10'da Genelkurmay Başkanı ile yaptığım telefon görüşmesine kadar, Tugay güçlerinin olay mahalline sevki mümkün olamamıştır. Sayın Genelkurmay Başkanı bu telefon görüşmesinde, Tugay'ın tüm gücünün olaylara müdahale etmek üzere kullanılacağını bildirmiştir. Saat 19.45'te, göstericiler kundaklanmış *Madımak Oteli*'ne girmek üzerelerken, Tugay'ın son gelen ek gücü, koşar adımla kalabalığa müdahale etmeye çalışmış, ama kalabalığı yaramamıştır. Tugay takviyesinin en son anda, saldırganlar otele girmek üzereyken ulaşmakta olduğu, deşifre edilecek Emniyet telsiz konuşmalarından, Emniyet Müdürü ile yaptığım haberleşmelerden de anlaşılabilir.

Bu kritik anda yanımda bulunan İl Jandarma Komutanı'nın emri ile jandarma timinin havaya ateş açması, olayların daha vahim noktalara gitmesini önlemede etkin olmuştur.

raçlaya adım adım

Aman Allahım; 35 ölü

☐ Gösteriler başlaması Cuma Namazı çıktı: 13.20... Otelin yakılması: 19.30... Aradan geçen 6,5 saat süresinde kalabalığın gitki-çe artmasına rağmen olaylar neden köçümsendi? Nüfus otel zamanında boyalılmadı?

☐ Çevre illerden ve ilçelerden polis ve jandarma yardımı istenirken Tugay'ın yardım neden otel yangınının başlaması sırasında istendi? Otel yanıldıkla sonraki sürekliliği ateş yerine neden bir saat evvel dalar atış yapılmadı?

Hürdoğan

HÜRDOĞAN (Sivas), 3 TEMMUZ 1993

IV. SON DEĞERLENDİRME:

1. Kanunsuz bir toplum olayına dönüşeceği yönünde kesin bir belirti bulunmamasına rağmen her türlü güvenlik önleminin alındığı etkinliklerde fanatik bir grubun çıkarttığı olayın, daha önceki yıllarda yaşanan ve tüm şehri kaplayan mezhepler arası çatışmaya dönüşmemesi, güvenlik güçlerinin halk üzerine ateş edip olayları daha da alevlendirmesi yanlışlığına düşülmemesi yönünde her türlü duyarlılık gösterilmiştir.

Keza aynı yaklaşım, Sayın Başbakan'ımız ve İçişleri Bakanı'mızla yaptığım telefon görüşmelerinde, *'gösteriler içindeki halkın, güvenlik güçlerinin ve saldırıya hedef olan misafirlerin hepsinin birden korunması, zorunluluk olmadıkça kuvvete başvurulmaması'* şeklinde tekrar edilmiş ve bu yönde talimatları alınmıştır.

2. İlk anda kuvvete başvurup, grubun tüm şehre yayılması; olayların tüm şehri kaplaması ve sayıca yetersiz güvenlik güçlerinin şehre yayılan olaylar karşısında iyice güçsüz bir duruma düşmesi ve olayların daha büyük facialara dönüşmesi sonuçlarını yaratabilirdi.

3. Çevre illerden gelen takviye güçler, 25 - 30 sayıları mertebesinde kalmış, Tugay'ın tüm gücünün bir anda seferber edilememesi de, mevcut güvenlik kadrosuna yeterli desteğin zamanında katılmaması sonucunu doğurmuştur.

V. SONUÇ:

Sonuç olarak, yaşanan üzücü olayın öncesinde, olay sırasında ve sonrasında, eldeki tüm olanaklar ve güvenlik gücü kullanılmaya çalışılarak, ilimizde bulunan askeri birlik, 5. Piyade Er Eğitim Tugay Komutanlığı'ndan, İçişleri Bakanlığı Sayın Müsteşarı'nın bilgisi altında Kayseri ve Tokat illerinden; ilimiz Hafik, Yıldızeli, Kangal, Şarkışla ve Zara kaymakamlarından takviye kuvvet zamanında istenilmiş, Sayın Başbakan'a, Sayın İçişleri Bakanı'na, Sayın İçişleri Bakanlığı Müsteşarı'na, uçak ve helikopterle takviye gönderilmesi talebi arz edilmiştir.

Yaşanan bu üzücü olayda, Valiliğimiz yasal ve idari her türlü çareye başvurmuş, gerekli makamlarla haberleşme ve koordinasyon içinde bulunmuştur. Dünyanın her yerinde, ülkemizin birçok yerleşim merkezinde de ortaya çıkabilen, çıktığı görülen bu tür toplumsal olaylar karşısında yapılması gereken en temel iş, olayları sınırlamak ve büyümesini engellemektir. Bu çerçevede Valiliğim, görevlerini eksiksiz olarak yerine getirmiştir.

YAŞAMLARINI YİTİRENLERİN LİSTESİ (*)

1. BEHÇET SAFA AYSAN	Şair - Ankara
2. YEŞİM ÖZKAN	Sanatçı - Ankara
3. NURCAN ŞAHİN	Sanatçı - Ankara
4. MUHİBE AKARSU	Misafir - Ankara
5. MUHLİS AKARSU	Sanatçı - Ankara
6. MURAT GÜNDÜZ	Sanatçı - Ankara
7. HANDAN METİN	Sanatçı - Ankara
8. AHMET ÖZYURT	Sanatçı - Ankara
9. HURİYE ÖZKAN	Sanatçı - Ankara
10. İNCİ TÜRK	Sanatçı - Ankara
11. ÖZLEM ŞAHİN	Sanatçı - Ankara
12. YASEMİN SIVRI	Sanatçı - Ankara
13. ASUMAN SIVRI	Sanatçı - Ankara
14. UĞUR KAYNAR	Şair - Ankara
15. SEHERGÜL ATEŞ	Sanatçı - Ankara
16. GÜLENDER AKÇA	Sanatçı - Ankara
17. GÜLSÜN KARABABA	Sanatçı - Ankara
18. MEHMET ATAY	Sanatçı - Ankara
19. HASRET GÜLTEKİN	Sanatçı - Sivas
20. SERKAN DOĞAN	Sanatçı - Ankara
21. MUAMMER ÇİÇEK	Sanatçı - Tokat
22. BELKİS ÇAKIR	Sanatçı - Ankara
23. ASAF KOÇAK	Karikatürist - Ankara
24. EDİBE SULARI (AĞBABA)	Misafir - İsviçre
25. MENEKŞE KAYA	Sanatçı - Ankara
26. KORAY KAYA	Çocuk - Ankara
27. SERPİL CANIK	Sanatçı - Ankara
28. ERDAL AYRANCI	Yönetmen - Ankara
29. ASİM BEZİRCİ	Yazar - Ankara
30. SAİT METİN	Sanatçı - Ankara
31. CARİNA (CUANNA) THUIJS	Misafir (Hollandalı)
32. NESİMİ ÇİMEN	Sanatçı - İstanbul
33. METİN ALTIOK	Şair, yazar - Ankara
34. KENAN YILMAZ	Otel görevlisi - Sivas
35. AHMET ÖZTÜRK	Otel görevlisi - Sivas
36. AHMEN ALAN	Gösterici - Sivas
37. HAKAN TÜRKGİL	Gösterici - Sivas

(*) Valilik raporunun eki olarak sunulan bu listedeki eksiklikler ve yanlışlıklar, Kitap Yazı Kurulu'nca giderilip düzeltilmiştir. (Redaksiyon)

YARALANANLARIN LİSTESİ (*)

KONUKLARDAN YARALANANLAR

1. AZİZ NESİN
2. LÜTFİYE AYDIN
3. CAFER CAN AYDIN
4. AYDOĞAN YAVAŞLI
5. MELAHAT YAVAŞLI
6. KAMBER ÇAKIR
7. LÜTFİ KALELİ
8. SERDAR DOĞAN
9. GÜLAY ŞAHİN
10. MAKBULE ÇİMEN
11. NURAY ÖZKAN
12. BÜLENT DAYLAŞLI

GÖSTERİCİLERDEN YARALANANLAR

13. FARUK DAYLAŞLI
14. BEDİA ATMACA
15. ŞADİYE TANIŞ
16. İNCİ ŞENER
17. NEVZAT ÇİĞDAMLİ
18. ÜNAL ALTUNAY
19. ALİ UYGUR
20. HASAN YILDIRIM
21. A. TURAN ONAK
22. MUSTAFA KAYA
23. ERDAL KOÇ

24. RUKİYE GÜLER
25. ADEM ŞAHİN
26. ERCAN DEVELİ
27. OKTAY SAMUR
28. KADİR ARDIÇ
29. AHMET BAYRAM
30. FARUK YALÇIN
31. H. İBRAHİM DARBİÇER
32. AHMET YAPAR
33. ŞABAN YILMAZ
34. SELAHATTİN ÖZASLAN
35. NURETTİN DARİKA
36. SABRİ KANGAL
37. BİRSEN GÜNDÜZ
38. MUSTAFA GÖKTEKİN
39. TURAN KESER
40. ERKAN KILIÇ
41. ŞÜKRÜ GÜLMEZ
42. BİLAL KALE
43. ALİ SERTAŞ
44. ÇİĞDEM GÜLHAN
45. MECİT ÜNAL
46. HİDAYET ÖZDEN
47. SOLMAZ YILMAZ
48. ZÜLALİ BİLGİN
49. SEYİT İNAT
50. ERSİN GÜREN
51. SALİM CEBENAY

(*) Listedeki "mükerrer" adlar çıkarılmış, eksik adlar eklenmiştir. (Redaksiyon)

YARALANAN POLİSLERİN LİSTESİ

1. DOĞUKAN ÖNER	İl Emniyet Müdürü	Ayakta tedavi
2. RAHİM ÇALIŞKAN	Emniyet Müd. Yrd.	1 gün yatarak tedavi
3. MUSTAFA UZUN	Şube Müdürü	1 gün yatarak tedavi
4. YAŞAR TEMEL	Başkomiser	Ayakta tedavi
5. İBRAHİM KURŞUN	Komiser	Ayakta tedavi
6. SÖNMEZ KAYIŞ	Polis Memuru	Ayakta tedavi
7. RAMAZAN KARATAŞ	Polis Memuru	Yatarak tedavi
8. BÜLENT DAMLACI	Polis Memuru	Yatarak tedavi
9. NEVZAT GÜNDOĞDU	Polis Memuru	Ayakta tedavi
10. ERSOY KARA	Polis Memuru	Ayakta tedavi
11. ŞABAN AKIN	Polis Memuru	Ayakta tedavi
12. SALİM ŞEN	Polis Memuru	Ayakta tedavi
13. HÜSEYİN YÜKSEL	Polis Memuru	Ayakta tedavi
14. SEBAHATTİN DİNÇ	Polis Memuru	Ayakta tedavi

OTELDEN YARA ALMADAN KURTULANLARIN LİSTESİ (*)

1. ARIF SAĞ
2. YILDIZ SAĞ
3. MURTAZA DEMİR
4. ALİ ÇAĞAN
5. HAYDAR ÜNAL
6. YÜKSEL YILDIRIM
7. ALİ BALKIZ
8. ALİ BAŞTUĞ
9. ALİ DOĞAN
10. AYBEN KOP
11. ALİ YÜCE
12. NİMET YÜCE
13. CELAL YILDIZ
14. NURHAN METİN
15. CEM CELASUN
16. ZERRİN TAŞPINAR
17. MEHTAP YÜCEL
18. HÜLYA KADEROĞLU
19. BATTAL PEHLİVAN (**)
20. TÜRKÂN PEHLİVAN
21. NEVAL OĞAN
22. TUNCAY YILMAZ
23. DEMET IŞIK
24. ELİF DUMANLI
25. MURAT KILIÇ
26. İCLAL KARAKUŞ
27. ERTAN KARTAL
28. ALİ RIZA KOÇYİĞİT
29. MUSTAFA TÜRKAN
30. RIZA AYDOĞMUŞ

31. MEHMET AYDOĞMUŞ
32. DENİZ HUNAR
33. FERHUN ATEŞ
34. CEVAT GERAY
35. GÜLSEN GERAY
36. OLGUN ŞENSOY
37. NURAY ÖZKAN
38. CEVAT ÜSTÜN
39. HİDAYET KARAKUŞ
40. İ. CEM ERSEVEN

OTEL DIŞINDA OLDUKLARI İÇİN KURTULANLAR

41. CAHİT KÜLEBİ
42. ATILLA ERDEN
43. ŞÜKRÜ GÜNBLUT
44. CENGİZ GÜNDOĞDU
45. BURHAN GÜNEL
46. ÖNER YAĞCI
47. SAMİ KARAÖREN
48. MEHMET ÖZER
49. HALDUN AÇIKSÖZLÜ
50. İSMAIL KAYA
51. MUSA EROĞLU
52. ZEKİ BÜYÜKTANIR
53. AYŞE GÖROCAK
54. HÜSEYİN GÜLKANAT
55. ZEYNEP YAĞCI

(*) Valilik listesinde adı olmayanlar eklenmiş ve italik olarak dizilmiştir.

(Redaksiyon)

(**) Sivas katliamından kurtulan **Battal Pehlivan**, 5 Mart 1994 günü İstanbul'daki bir panelde Sivas olayları üzerine konuşurken kalp krizi geçirerek yaşamını yitirmiştir. (Redaksiyon)

OLAYDAN SONRA TUTUKLANANLARIN LİSTESİ (*)

1. YUSUF ZIYA ERİŞ
2. LATİF KARACA
3. ÖMER FARUK GEZ
4. MEHMET TORAMAN
5. MURAT SUNGUR
6. AHMET BAŞKAYA
7. KERİM KÜÇÜKKÖSE
8. A.HAKAN ARSLAN
9. YUSUF ŞİMŞEK
10. ALİ YILMAZ
11. A.TURAN KILIÇ
12. OSMAN DÜZARDIÇ
13. A.TURAN YALÇINKAYA
14. ZAIM BAYAT
15. MEHMET DEMİR
16. ÖMER DEMİR
17. BÜLENT DÖĞENCI
18. İBRAHİM DURAN
19. ETHEM CEYLAN
20. FARUK CEYLAN
21. KENAN KALE
22. ALİ TEMİZ
23. HAYRETTİN GÜL
24. YILDIRIM YÜKSEL
25. HALİS DURAN
26. EKREM KURT
27. H. İBRAHİM DÜZBİÇER
28. HAYDAR ŞAHİN
29. METİN CEYLAN
30. EMİN BOZKURT
31. KEMAL ONAR
32. İLHAMİ ÇALIŞKAN
33. OSMAN ÇIBIKÇI
34. MURAT KARATAŞ
35. AHMET OFLAS
36. ALİ KURT
37. TUFAN CAYMAZ
38. BEKİR ÇINAR
39. HARUN KAVAK
40. ALİ ULUÇAY
41. HARUN YILDIZ
42. C. TAYYAR SÖYKÖK
43. ÇETİN ASAMAKA
44. İSMET ONAR
45. KÂZİM YILDIRIM
46. ENGİN DURNA
47. GAZİ TUFAN
48. HARUN GÜLBAŞ
49. SADETTİN TEMİZ
50. EROL SARIKAYA
51. SERHAN ÖZMENTÜRK
52. VAHİT KAYNAR
53. FARUK BELKAVLI
54. MEHMET YILMAZ
55. HÜSEYİN KAYA
56. ÖZER ÇANAKLITAŞ
57. TEMEL TOY
58. MURAT ÇANAKLITAŞ
59. YALÇIN KEPENEK
60. ZAFER YELOK
61. DURMUŞ TUFAN
62. FATİH ERDEM
63. RAMAZAN ÖNDER
64. ÖZAY KARATÜRK
65. ÜNAL BERKA
66. ABDULLAH MALATYA
67. NEVZAT AYDIN
68. HALİL KÜTÜKDE
69. OSMAN KILIÇ
70. MUSTAFA UĞUR
71. MEVLUT ATALAY
72. SAADETTİN YÜKSEL
73. SAADETTİN YILDIRIM
74. ABDÜLKADİR ARIDICI
75. ADEM KUZU
76. ZEKERİYA TEKİN
77. EREN CEYLAN
78. AHMET ONAR
79. BÜLENT KARAYİĞİT
80. ALİ TEKE
81. ORHAN DEMİR
82. SÜLEYMAN TOKSUN
83. EROL YILDIZ
84. MUSTAFA DÜRER
85. HAYRETTİN YİĞİNER
86. ALİM ÖZHAN
87. ADEM BAYRAM
88. SÜLEYMAN KURŞUN
90. MUHSİN ERBAŞ

(*) Kitabın baskıya verildiği Haziran 1994'te tutuklu sayısı 48 idi. (Redaksiyon)

Sivas Valisi'nin Veda Mesajı

21 Şubat 1992 tarihinde göreve başladığım günden bugüne değin, Sivas ilinde yönetime getirdiğim ve yerleştirmeye çalıştığım yeni anlayış ve yaklaşım, hizmet sunduğum yurttaşlarımla birlikte, onların katkı ve katılımlarıyla başarılı sonuçlar almamızı sağlamıştır.

Yalnızca kamu yönetimi -halk ilişkilerinde açık, yumuşak, sevecen ve saydam yaklaşım değil, aynı zamanda Sivas'taki geri kalmışlığın, göçün, işsizliğin önlenmesi hedefine yönelik hizmetlerin; laik, demokratik cumhuriyeti; Atatürkçü, çağdaş, özgür düşünceyi egemen kılma yönündeki çabaların, Sivas halkının büyük çoğunluğu tarafından benimsendiğini ve desteklendiğini görmenin mutluluğu içinde olageldim.

"Cumhuriyetin temelini burada attık" sözünü Sivas'ta söyleyen Atatürk'e yaraşır 4 Eylül Sivas Kongresi yıldönümü törenlerini, ulusal günleri ve bayramları, yine Sivas halkının görülmemiş coşkusu ve katılımı ile kutladık.

Aziz Nesin ve onun görüşleri bahane edilerek 2 Temmuz 1993 günü yaratılan ve 37 yurttaşımızın ölümüne yol açan toplumsal olayla ilgili üzüntüm ve acım sonsuzdur.

Bu olay sırasında, her düzeyde ve her şekilde, gerekli her türlü girişimde bulunarak önlem almaya çalıştım. Bu bakımdan vicdanen rahatım. Ama asıl üzüntüm, beni kişisel olarak ve hatta Vali olarak aşan bu irticai terip ve kalkışma'nın, ülkemizin geleceği için bir tehdit oluşturmasıdır.

Bütün bu olaylara ve gelişmelere karşın, Sivas ve tüm Sivaslılar için, geleceğin umutlu ve güzel günler getireceğine inanıyorum.

Sivas olaylarında "kusurlu" görülerek hükümetçe görevden alınan Vali Ahmet Karabilgin, 10 Temmuz 1993 günü Sivas halkına bir "Veda Mesajı" yayımladı. Mesajında, Sivas olaylarını "irticai tertip ve kalkışma" olarak nitelendiren Karabilgin, kendisine yöneltilen suçlamaları da dolaylı biçimde yanıtlayarak, "vicdanım rahat" dedi. "Veda Mesajı", bir bakıma Karabilgin'in halk önündeki "savunma"sıydı.

Sivas Valisi Ahmet Karabilgin, Şenliğin aĐılıŐ konuşmasını yaparken

Bütün g¼c¼mle ve canımı bile vermeye hazır olarak g¼rev yaptığım Sivas'tan ayrılırken, tüm Sivaslılar'a, birlikte çalıştığım değerli mesai arkadaşlarıma, seçilmiş kurum - kuruluş - halk temsilcilerine ve hatta H¼k¼met Konağı'na gelip, beni ¼ld¼rmek isteyen kişilere de sevgilerimle, saygılarımla Allahaismarladık diyorum.

Ahmet KARABİLGİN
Sivas Valisi

Sivas Emniyeti'nin "Olay Tutanağı"

İlimizde kutlanmakta olan geleneksel 4. *Pir Sultan Abdal Kültür Etkinlikleri* dolayısıyla, Emniyet Müdürlüğü'müzce gerekli emniyet tertip ve tedbirleri alınmış, günün Cuma olması, gazeteci, yazar **Aziz Nesin**'in de ilimizde bulunması nedeniyle alınan tedbirler devam etmekte iken, 2 Temmuz 1993 Cuma günü saat 13.30 sıralarında *Paşa Camii* önünde görevli bulunan 3860 kod numaralı görevli ekibimizin telsizle, *Paşa Camii* ve *Meydan Camii*'nden, Cuma namazından çıkan beş yüz - bin kişi civarındaki grubun, dört yoldan Vilayet Binası'na doğru *Atatürk Caddesi*'nde ilerlediklerini bildirmesi üzerine, Emniyet Müdürü **Doğukan Öner** telsizle konuşarak, daha önceden belirtilen noktalarda duyarlı olunmasını ve *Atatürk Caddesi*'nin *Meydan* ile birleştiği noktada zincir oluşturarak barikat kurulmasını istemiştir. Bu arada ilerleyen topluluğa, usulüne uygun olarak, yürüyüşün yasal olmadığı bu yüzden dağılmaları gerektiği, aksi takdirde zorla dağıtılacakları ikazı yapmıştır. Vilayet alanına doğru ilerleyen grup, sağdan soldan katılmalarla, barikatın kurulduğu noktaya gelindiğinde daha da kalabalıklaşmış, polisin müdahale ve ikazlarına rağmen, barikatu yararak vilayet alanına toplanmışlardır.

İlk yürüyüşe geçilme noktasından, Vilayet alanına gelinceye kadar, topluluk tarafından "*Zafer İslam'ın*", "*Allahüekbeer*", "*Vali istifa*", "*Şeytan Aziz*" gibi sloganlar atılmış, Vilayet önünde bu sloganlar devam etmiş, bu arada saat 13.30'da topluluk, iki bin civarına ulaşmıştır. Daha sonra topluluk, İstasyon Caddesi'ne yönelmiş ve İstasyon Caddesi başındaki polis barikatını görünce, öndeki grup yön değiştirmiş, parkın altındaki Osman Paşa Caddesi'ne yönelmiş, *Buruciye Medresesi*'nin arka tarafına gelmiştir. Orada yapılan polis barikatını görünce bir duraklama olmuş ve topluluk, çeşitli sloganlar atmıştır. Topluluk, buradan İstasyon Caddesi'ni takiben *Kültür Merkezi* önüne saat 14.00 sıralarında gelerek,

Sivas Valiliği'nin raporundan ayrı olarak, Emniyet Müdürlüğü'nce düzenlenen bu "*Olay Tutanağı*", 13 Temmuz 1993 tarihini taşıyor. Tutanakta, olayların gelişimi ve sonuçları, polis gözüyle anlatılıyor.

bulunan karşıt grup da dışarıya çıkararak taşlı ve sopalı olarak karşılık vermek istemiş, durumun ciddileşmesi üzerine, saat 15.55 sıralarında polis zor kullanmak suretiyle müdahale etmiş ve bu iki grubun karşı karşıya gelmesi önlenmiş; bu sırada 2 polis, 2 vatandaş yaralanmış, *Kültür Merkezi* yanındaki cami önünde toplanan topluluğa, isteğimiz üzerine Belediye Başkanı *Temel Karamollaoğlu* saat 16.05 sıralarında bir konuşma yapmış, bu konuşmanın etkisiyle topluluk dağılma eğilimine yönelmiştir. Çeşitli yönlere dağılan grubun büyük bir kısmı, SSK Hastanesi önünden Vilayet'e doğru yürümeye başlamış, bu sırada *Madımak Oteli* önünde toplanan bir grup, slogan atmaya başlamıştır. Çevreden de katılanların sayesinde çok kısa bir süre içerisinde topluluk mevcudu on bine ve daha sonraları da on beş bin civarına yaklaşmıştır. *Madımak Oteli*'ne muhtelif istikametlerden beş yol gelmektedir. Bu yüzden, her yola polis barikatı yapılmış, otelin önüne gelen gruplar çeşitli sloganlar atarak taşkınlık yapmaya başlamış ve Belediye'nin kaldırım yapmak için civarlara yığmış olduğu parke taşlarını birbirine vurarak kırmak suretiyle elde edilen taşlarla oteli taşlamaya başlamışlardır. Bu sırada topluluk copla dağıtılmak istenmiş, fakat kuvvetin yetersiz ve bölünmüş olması nedeniyle başarılı olunamamıştır. Topluluğa etkisi olur düşüncesiyle, Belediye Başkanı *Temel Karamollaoğlu* ve *Büyük Birlik Partisi* İlçe Başkanı davet edilmiş, topluluğa karşı konuşma yapmışlarsa da, bu konuşmalar etkili olmamıştır.

Saat 19.00'da yine topluluğu yatıştırmak maksadıyla, topluluğun talepleri doğrultusunda, *Pir Sultan Abdal Şenliği* programının iptal edildiği söylenmiş, topluluk yine dağılmamıştır. Bu defa da topluluk, *Ozanlar Anıtı*'nın yerinden kaldırılmasını talep etmiş, bu talepleri valilikçe uygun görülerek, heykel yerinden kaldırılmış, Belediye'ye ait bir araçla Belediye garajına götürülmek üzere Vilayet önündeki parkın ön tarafına getirilmiştir. Maksat, topluluğun heykeli görerek, dikkatlerini o noktaya çevirmesi ve heykele doğru gitmesini sağlamak, bu suretle otel önünden belirli bir grubun uzaklaşması imkânını yaratmak olmuştur. Fakat, heykeli araba üzerinde, parkın ön tarafında gören kalabalık, bizim arzu etmiş olduğumuz bir şekilde heykele doğru dağılmamış, arka taraflardan on beş - yirmi kişilik bir grup, heykele doğru koşarak, arabanın üzerindeki heykeli aşağıya indirmişler ve plastik alaşımlardan yapılan, tahminen bir buçuk metrelik heykeli sürükleyerek toplumun içinden geçirmek suretiyle, arkadan da ittirerek, otelin önünde bulunan polis zincirini yararak en ön tarafa kadar getirmişlerdir. Polis zincirinin kırılmasından yararlanan grup içerisindeki bazı kişiler, yan yatmış heykelin üzerine çıkıp atlamak suretiyle, otele karşı taşlı tecavüzlerini, otelin önünde bulunan üç adet arabaya yöneltmişler ve arabalarda ağır hasar meydana getir-

atılmaya başlanmış, yine bu sıralarda otelin önündeki binanın çatı katından otelin camlarına taşlar atılmak suretiyle tahribat yapılmış, bu sırada çatıdan atılan galvaniz saç parçası, Emniyet Müdür Yardımcısı **Rahim Çalışkan**'ın başına isabet etmesi neticesinde hastaneye kaldırılmıştır. Ayrıca, Emniyet Şube Müdürü **Mustafa Uzun**, göğsünde sıkışma meydana geldiğinden yaralanmış, tedavisinin yapılabilmesi için hastaneye kaldırılmış, bu olayların çeşitli safahatında 14 polis memuru muhtelif yerlerinden yaralanmak suretiyle hastanelere kaldırılmış, bir kısmı yatarak, bir kısmı ise ayakta tedavi görmüşlerdir.

Polis çemberini geçen muhtelif kişiler tarafından, benzin sızan oto ve otonun hemen yanı başında otelden atılan koltuklar yakılmaya başlanmış ve ilk yangın ateşi buralardan çıkmıştır. Bilahare üst kata tırmanan kişi, otelin pencerelerini yakmış, yangın olmadan önce, daha doğrusu toplumda öfkeli kayma isteği belirlediği zaman, telsizle *Haber Merkezi* vasıtasıyla saat 19.20 sıralarında itfaiye istenmiş, bundan önce toplumun üzerine su sıkarak uzaklaştırılması düşünülmüş, yine *Haber Merkezi* vasıtasıyla itfaiye istenmiştir.

Toplumun üzerine su sıkılmak için istenilen, itfaiye *Meydan*'dan *Atatürk Caddesi*'ne giriş yapmış, fakat *Halikarnas Kafe*'nin önüne kadar geldikten sonra, topluluk tarafından daha fazla ileriye gitmesi engellenmiş, bilahare yangın başladığı zaman, saat 19.50'de istenilen itfaiye ise dört yerden *Atatürk Caddesi*'ne giriş yapmış, fakat topluluk tarafından engellenmiş, yangının bir an artması dolayısıyla topluluğa arabanın benzin deposunun patlayacağı söylenmiş ve topluluk, *Atatürk Caddesi*'nin üzerine kadar geri çektilmiştir. Yangın alevlerinin birinci katı geçmesi üzerine de, otelin içerisinde polis ve vatandaşların kaldığı söylenilerek, bu arada mevcut kuvvetlerle de zor kullanılmıştır. İtfaiyenin yangını söndürmeye başlamasıyla birlikte, gruplar tekrar toplanma eğilimi göstermiş, havaya tekrar ateş edilmek ve zor kullanmak suretiyle topluluk, beş yerde birden dağıtılmıştır. İstasyon Caddesi'ne doğru dağıtılan grup, Valilik önünde toplanarak bir müddet Valiliği taş tuttuktan sonra, saat 20.20'de muhtelif yerlere doğru uzaklaşmış, ancak üç - beş dakika sonra tekrar toplanarak olay yerine gelmek istemiş, bunun üzerine, gerek İstasyon Caddesi ve gerekse Jandarma Komutanlığı'nın ön tarafında silah kullanılmak suretiyle, bu gruplar saat 20.25 sıralarında dağıtılmışlardır. Otelin yanan kısımları bir müddet sonra söndürülerek içeriye girilmiş ve dördüncü katın penceresine merdiven konularak kurtarma işlemine başlanılmıştır. İçerden 93 şahıs çıkartılmış, sonradan bunlardan 35 kişinin ölü olduğu öğrenilmiş, otelin dördüncü katından, saat 20.30 sıralarında **Aziz Nesin** ve arkadaşı(*) kurtarılmış, bu kurtarıma esnasında, **Aziz Nesin** merdiven-

(*) Lütfi Kaleli. (Redaksiyon)

Aziz Nesin, aptallıkta indirim yaptı!

▼ Taktik mülkiyetine yüzde 93 daha sonra yüzde 70 aptal olduğunu bejiften yazan Aziz Nesin, döneminde "Bu Sanki Kralın İktisadiyatında" başlıklı bir yazıda aptal, gıcık, korkak, aptal, bencillik, korkak olduğunu yazmıştı.

HÜRDOĞAN, 2 TEMMUZ 1993

den inmekte iken, bir itfaiye eri tarafından süratlice ve haşince çekilmek suretiyle bir harekette bulunmuş, yere düşmekte iken polisler tarafından tutulmuştur. Bu arada, isminin sonradan Cafer Erçakmak olduğu öğrenilen Belediye Meclisi üyesinin, Aziz Nesin'e hücum ederek vurmaya çalıştığı ve telsizli bir Belediye mensubunun da telsizi ile yüzüne vurduğu tespit edilmiş, bu hareketler polisler tarafından engellenerek, Aziz Nesin polis minibüsüne konulduktan sonra halkın arasından çıkarılarak Cumhuriyet Üniversitesi Hastahanesi'ne götürülmüştür.

Bu olaylar sırasında, saat 14.20'den itibaren devamlı takviye kuvvet istenilmiş ve bilhassa saat 19.00 civarında ısrarla askeri güçlerin bir an önce olay yerine gelmeleri talep edilmiş, fakat Tokat Emniyet Müdürlüğü, Çevik kuvvet olmayan 20 polis ile Kayseri Emniyet Müdürlüğü'nden 31 polisin haricinde ve Jandarma Alay Komutanlığı'nın 20 kadar kuvveti dışında hiçbir takviye alınmamıştır. Tugay Komutanlığı'na bağlı kuvvet, saat 19.50' civarında Atatürk Caddesi'ndeki PTT'nin önüne kadar gelmiş ve daha fazla ilerleyemeyerek, yangına gelen itfaiyenin otel önüne giriş yapmasına kadar burada kalmıştır.

Bu hususlarla ilgili telsiz konuşmaları, video bantları ve diğer belgeler, tahkikata esas olmak üzere derlenmiş, olayın büyük ve son derece üzücü olması nedeniyle ve gece cereyan etmesi dolayısıyla, ihtar atışlarının kimler tarafından yapıldığı öğrenilememiş ve boş kovanlar toplanamamıştır. Ayrıca, Kongre Müzesi'nin önünde bulunan Atatürk Büstü'nün kimler tarafından yerinden sökülerek düşürüldüğü tespit edilememiştir.

Bu Olay Tutanağı, aşağıda imzaları bulunan görevliler tarafından tanzim edilmiş olup, okunduktan sonra, doğruluğu imza ile tasdik edilmiştir.

Felaketin Seyir Defteri

SAAT 19.00 59 26. Merkez, Kayseri'den gelen kuvvetle vilayet önündeyiz.

SAAT 19.00 : 54 61. Merkez, heykeli yakıp sürükleyerek meydana götürüyorlar.

SAAT 19.05 : 33 10. Merkez, 32 10 Tugay'dan kuvvet gönderin, biz zor durumdayız.

SAAT 19.05 : 38 30 Merkez, *Madımak Oteli*'ne 5 - 10 kişilik kuvvet gönderdik.

SAAT 19.05 : 54 10. Merkez, malum yere görevli gönderiyorum.

SAAT 19.05 : 54 10. Merkez, Meydan'dan trafikçilerle *Madımak Oteli*'ne seyir halindeyim.

SAAT 19.05 : 62 18 - 62 49, 10 kişilik kuvvetle seyir halindeyiz.

SAAT 19.05 : 54 10. Merkez, zor kullanabiliriz, 33 10'un emirleri.

SAAT 19.05 : 33 10'un emirleri, jop kullanabilirsiniz.

SAAT 19.05 : 69 10. Merkez, 33 10'un emirleri anlaşıldı.

SAAT 19.05 : 32 10. 33 10, otele 5 metre mesafe kaldı, topluluk kontrolden çıktı. Paşa'ya söyle, otele kuvvet göndersin.

SAAT 19.20 : 41 13. Merkez, Selçuk İş Hanı çatısından aşağıya taş atıyorlar.

SAAT 19.20 : Merkez. 68 50, acele, bahse konu yere kuvvet gönderin.

SAAT 19.20 33 10. Merkez, itfaiyeye söyleyin, buraya gelsin, tazyikli su sıksın.

SAAT 19.20 : 33 10. Merkez, kalabalığa zor kullanarak su siktirin.

SAAT 19.30 37 16. Merkez, 53 60 Müdürüm kalpten rahatsızlandı, Numune'ye kaldırıldı.

SAAT 19.30 : Merkez. 45 30 yanından ayrılmayın. 32 10'la görüşüldü, itfaiyeye emir verecekler.

Sivas olaylarının yaşandığı 2 Temmuz günü, saat 19.00'da elektriklerin kesilmesiyle, *Polis Haber Merkezi*'nin bant kaydı da durmuştu. *Merkez*'in devir teslim rapor defterinin 163. sayfasında, felaketin başlangıcı, dakika dakika şöyle kaydedilmişti:

SAAT 19.40 : 45 30. Merkez, itfaiye araçları buradan ayrıldı, bilginiz olsun.

SAAT 19.45 : Elektrikler kesildi.

SAAT 19.45 : 38 30. Merkez, otelin içine girdiler.

SAAT 19.45 Merkez. 38 30 - 33 40 33 10 telsizden cevap alamıyoruz.

SAAT 19.45 33 10 Merkez, kalabalık kontrolden çıktı. Otolar yanıyor.

SAAT 19.45 : Merkez. 32 10, 33 40 bildirir Kalabalık kontrolden çıktı, itfaiyeler arka tarafa gitti.

SAAT 19.45 : 32 10. Merkez, Belediye Başkanı'na talimat verdiler.

SAAT 19.50 : 33 10 Merkez. 32 10, asker yetişmezse burası harap olur.

SAAT 19.50 : 32 10. Dayan Müdür Bey, dayan. Tugay'dan asker gelecek, şimdi buradan geçti. Asker geliyor, bilginiz olsun.

SAAT 19.50 54 12. Merkez, itfaiye çalışmıyor, vatandaşlar müdahale ediyor.

SAAT 19.50 : 45 20. Merkez, itfaiye gidemeyeceğini söylüyor.

SAAT 19.50 : 33 10. Merkez, olaylar çığrından çıktı, müdahale edemiyoruz, yangın otelin içine dışına dağıldı.

SAAT 19.50 : 32 20. Merkez, 32 10'a konuyu bildiriyorum.

SAAT 19.50 : 58 50. Merkez, *Madımak Oteli* önünde ve içinde yangın var, içinde görevliler var, dışarı çıksınlar.

SAAT 19.50 : 45 30. Merkez, eski Belediye Sokağı'na, Afyon Sokağı'na kalabalıktan itfaiyeler giremiyor.

SAAT 19.50 : Merkez. 38 30, bulunduğunuz yerden çıkın dışarı, yangın var.

SAAT 19.50 : 38 30. Merkez, çıkamıyoruz dışarı, bilginiz olsun.

SAAT 19.50 : 33 20. Merkez, *Madımak Oteli*'nde son durum nedir?

SAAT 19.50 : Merkez. 68 50, son durum nasıl?

SAAT 19.50 : 33 10. Merkez, *Madımak Oteli*'ne (45 10) söyleyin, iki oto göndersin.

SAAT 19.50 : 45 10, söylendi, iki oto gönderecekler.

SAAT 20.30 : Merkez. 45 10. Kepenek Caddesi. Hükümet Meydanı ve Işık Caddesi'nde park otoları yağmalanıyormuş.

SAAT 20.30 45 10. Merkez, orada bulunan ekipler gereğini yapsın.

NOT: Metinde geçen 38 30, Aziz Nesin'in koruması Komiser Mehmet'in, 32 10 Sivas Valiliği'nin, 33 10 ise Sivas Emniyet Müdürlüğü'nün kod numaralarıdır. (Redaksiyon)

HASAR RAPORU

T.C.
Maliye ve G m ruk Bakanlığı
İL
Muhakemat Müdürlüğü

Sayı : B.07.0. BHM. 4.58.00.00/1156

9/7/1993

Eki : Dosya

SIVAS

Konu: Hasar Tespiti Hk.

VALİLİK MAKAMINA
(Yazı İşl. Md.)
SIVAS

İLGİ: 3.7.1993 gün ve BO54VLK4580300. 1470 sayılı yazınız.

Sivas Merkezi'nde 2.7.1993 günü meydana gelen toplu olaylar sonucu, kamu ve özel kişilere ait taşınır ve taşınmaz mallarda meydana gelen maddi zararın tespiti, Mahkeme eliyle yaptırılmıştır.

Mahkemece yapılan tespite ilişkin karar, tespit tutanağı ve bilirkişilerce meydana gelen zararı gösterir raporların birer sureti ilişiktir.

Toplam 43 yerde hasar meydana geldiği, raporlarda belirlendiği üzere 2.537.303.717.- TL. (İki milyar beş yüz otuz yedi milyon  c yüz  c bin yedi yüz on yedi lira) maddi zarar olduğu anlaşılmıştır.

Bilgilerinize arz ederim.

K zım TURAL
Muhakemat Müdürü

SIRA NO :**TESPİT YERİ :****DEĞERİ :**

1.	Özlem Lokantası	11.958.000.- TL.
2.	HGC kırmızı UNO SX otomobil	45.000.000.- TL.
3.	Madımak Cafe	1.530.334.- TL.
4.	34 AT veya AY 912 otomobil	200.000.000.- TL.
5.	Şans Tekel Bayii	400.000.- TL.
6.	06 HK 912 plakalı otomobil	50.000.000.- TL.
7.	Bektaşlar Halı Mobilya	244.565.- TL.
8.	Şekerbank	1.424.940.- TL.
9.	Beko - Arçelik Servisi	731.941.- TL.
10.	Selçuk Pasajı	1.766.532.- TL.
11.	Ganepa Ticaret	264.297.- TL.
12.	Bektaş Apartmanı	185.000.- TL.
13.	Fimak Limitet Şirketi	1.075.488.- TL.
14.	Kurt Sitesi girişindeki dükkân	1.247.546.- TL.
15.	Sümerbank	108.522.- TL.
16.	Yorgancı İbrahim	472.974.- TL.
17.	Valilik Binası	367.476.- TL.
18.	Kırlangıç Cafe	13.713.268.- TL.
19.	Kültür Sarayı ve Ozanlar Anıtı	385.709.136.- TL.
20.	Murat Kafeterya	881.646.- TL.
21.	Yalçın Sineması	192.864.- TL.
22.	Madımak Çay Ocağı	107.897.- TL.
23.	Örenk Oteli	434.088.- TL.
24.	HÜRPA'nın üst binası	63.070.- TL.
25.	Tecer Berberi	295.748.- TL.
26.	TEK Müessese Müdürlüğü	(Hasar Yokmuş)
27.	Lobos Jenas	50.000.000.- TL.
28.	Halikarnas Cafe	2.982.147.- TL.
29.	Hava Boncuk	750.000.- TL.
30.	Kılıçkaya Turizm	2.865.000.- TL.
31.	Özlem Lokantası üstündeki bina	15.772.345.- TL.
32.	34 PK 639 plakalı oto	21.800.000.- TL.
33.	Kongre Binası	1.520.715.- TL.
34.	Emlak Bankası Büfesi	Hasar Yokmuş
35.	Madımak Oteli	1.753.605.677.- TL.
36.	Ezginin Yeri	6.351.000.- TL.
37.	Yabangülü Apartmanı	937.344.- TL.
38.	Gökkuşuğu Çeyiz Mağazası	391.018.- TL.
39.	HÜRPA Pazarlama	3.433.810.- TL.
40.	Yakın Apartmanı	109.369.- TL.
41.	Selçuk Oteli	666.175.- TL.
42.	Merve Kuruyemiş	274.516.- TL.
43.	58 AK 406 plakalı oto	+ 3.000.000.- TL.

TOPLAM :**2.537.303.717.- TL.****Toplam: İki milyar beş yüz otuz yedi milyon üç yüz üç bin yedi yüz on yedi lira.**

Sivas Olayları İçin Genel Görüşme

Beytullah Mehmet Gazioğlu (*İçişleri Bakanı, DYP, Bursa*): "Şenliklerden bir gün önce, yani 30 Haziran gecesi şehir merkezinde, kimlikleri belirlenemeyen kişiler tarafından, dükkânların kapı altından atılmak suretiyle, **Salman Rüşdi'nün Şeytan Ayetleri** kitabının *Aydınlık* gazetesinde yayımlanması nedeniyle **Aziz Nesin'i** protesto eden ve halkı tahrik edici "*Müslümanlar*" rumuzlu bildiriler dağıtılmıştır.

Kalabalığın yatıştırılması maksadıyla çeşitli girişimlerde bulunulmasına karşın, beklenen etki sağlanamamış, mesainin de bitmesi sonucunda, kalabalık devamlı olarak artmıştır. Topluluk, *Madımak Otel'i*ne girmek için saldırıp zorlarken, otel önündeki araçlar ve peşinden de otel, kundaklama sonucu yanmaya başlamıştır. Galeyan halindeki topluluk, itfaiye aracının geçişini, önüne yerlere yatmak suretiyle engellemiştir.

20.20 civarında yangın sürerken, kalabalığın bir bölümü hükümet konağı önüne gelerek binayı taşlamışlardır. Saat 20.55'te asker, jandarma ve polis, havaya ateş açarak topluluğu dağıtmıştır. Elimde, dağıtılan bildirinin metni var. Bu bildiri, kışkırtıcı bir bildiridir ve oradaki vatandaşları, şenliğe gelen insanların üzerine yöneltmeye yöneliktir."

Ercan Karakaş (*SHP Grubu adına, İstanbul*) : "Bu olay, spontan bir olay değildir. En önemli mesele, ateşe verilmeden sonraki 7 saat içerisinde bu olayın önlenememiş olmasıdır.

Şimdiden bilinen bazı gerçekler var. Sivas'ta birtakım vakıflara bağlı yurtlarda kalan öğrencilerin toplu halde bu harekete katıldığı biliniyor. Bu saldırı, bir kişiye yapılan saldırı olarak görülemez. Bu saldırı laik, demokratik düzene karşı yapılmıştır, insan haklarına karşı yapılmıştır."

Hasan Korkmazcan (*ANAP, Denizli*): "Başbakan Vekili de istifa etmeli o zaman.

Abdullatif Şener (*RP Grubu adına, Sivas*) "Kitle psikolojisi denilen bir olay vardır."

Sivas olayları, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 6 Temmuz günlü oturumunda görüşüldü. Genel görüşme sonunda, olayları araştırmak üzere, Meclis'te grubu bulunan parti temsilcilerinden bir *Araştırma Komisyonu* kurulması kararlaştırıldı. Genel görüşme sırasında yapılan konuşmaların özetini, *Meclis Tutanakları*'nda sunuyoruz.

Coşkun Gökalp (CHP, Kırşehir) : "Mazur mu göreceğiz yani?"

Abdüllatif Şener: "Halk tahrike uğramıştır"

Coşkun Gökalp: "36 kişi öldü, mazur mu göreceğiz?"

Azimet Köylüoğlu (SHP, Sivas) : "Niçin heykeli ip takıp sürüklüyorlar? Emri ve talimatı Sayın Vali vermiştir."

Bahaddin Elçi (RP, Bayburt): "Nesin, amacına ulaştı tabii."

Abdüllatif Şener: "Suçlu kimse, hesap sorulmalıdır ve yakalanmalıdır. Ancak, suçlu üretmeye çalışılmamalıdır. (RP sıralarından alkışlar). O muhtemel suçlular arasındaki bir şahsı, basın boy boy fotoğraflarla, olaylar tek ondan çıkmış gibi yayımlamaya kalkmasını da yadırgıyorum."

İbrahim Özdiş (CHP Grubu adına, Adana) : "Bu güçler, uzun zamandan beri çeşitli biçimlerde ve devlet örgütü içerisinde örgütleniyorlar. Bugün sadece Sivas'ta 14 tane bu tür yatılı pansiyon ya da yurt olduğunu biliyor musunuz?"

Hüseyin Erdal (RP, Yozgat) : "Başka konuları karıştırma. Otelden bahset, mevzunun dışına çıkma. Haddini bil, seviyesiz utanmaz!"

İsmail Köse (DYP Grubu adına, Erzurum) : "Laiklik ne din düşmanlığıdır ne de dinsizlik. Laiklik, Müslüman'ı da koruyacaktır, ateistim diyeni, Allahsızım diyeni de koruyacaktır. Bu insanları tahrik eden, hangi siyasi parti olursa olsun, bunların eline silah vermeye hakkı yoktur. Çok değerli ortağımızın sözcüsü burada, İçişleri Bakanı'mızın istifa etmesi gerektiğini söylediler. Dün güvenoyu verdiğiniz kişi hakkında istifaya davet, bence yanlış olur. Kaldı ki, *Doğru Yol Partisi*, bizim grubumuzun hassasiyetle üzerinde durduğu, çok sevdiğim Kültür Bakanı'nın istifasını ister bu defa. Çünkü Sayın Kültür Bakanı'mıza da belki bu meselede sorumluluk düşmüştür. Bundan daha evvel, tahrik unsuru olduğu gerekçesiyle o ile girişine müsaade edilmeyen Aziz Nesin, bu şehre geldi ve buradaki konuşmalarıyla, bir noktada arı kovanına çomak sokmak anlamında bir davranışa sebep olmuştur.

Ural Köklü (SHP, Uşak) : "Şeriat istiyoruz diye bağırıyorlar."

Muhsin Yazıcıoğlu (BBP, Sivas): "Şeriat, İslam'dır. Şeriat, İslam demektir." (MHP ve RP sıralarından alkışlar).

Ural Köklü: "Şeriat yok"

Muhsin Yazıcıoğlu: "Otur yerine."

Ural Köklü: "Oturmuyorum. Burası laik devlet, şeriat yok."

TBMM

Araştırma

Komisyonu

Raporu

SONUÇ:

Komisyonumuz, ayrıntıları yukarda verilen araştırma ve incelemeler sonucunda;

● 1. Sivas'ın sosyal yapısının hassas olduğu,

● 2. Aziz Nesin'in Sivas'a gelişinin duyurulmasıyla beraber, bu kişinin kamuoyu tarafından bilinen fikirlerinin Sivas'ta olaydan bir hafta öncesinden başlayarak basın tarafından işlenmesinin belirli bir gerginliği tırmandırdığı,

● 3. *Pir Sultan Abdal Etkinlikleri* dışında, amacı aşan bazı faaliyetlerin, tansiyonun yükselmesine sebep olduğu,

● 4. Vali aleyhinde oluşturulan kamuoyunun etkisiyle, tepkilerin Vali'ye de yönlendirildiği,

● 5. Kısa süre içerisinde oluşan mevcut gerilimli atmosferin, olay öncesi dağıtılan bildirilerle körüklendiği,

● 6. Olayın vukuu esnasında topluluğun, mecut gerginlikten yararlanmak isteyen provokatörler tarafından kışkırtılarak yönlendirildiği,

● 7. Protesto şeklinde başlayan olayların, topluluk dağıtılarak engellenmemesi üzerine, zamanla eylemcilerin olaya iyice konsantre olduğu, mesai çıkışı sonrasında topluluğun büyümesi üzerine kontrolden çıktığı,

Tespitini yapmıştır.

Komisyonumuz ayrıca;

● 1. Olayların öncesinde, başlangıcında, gelişmesinde ve müessif bir şekilde sonuçlanmasında, İl'deki yöneticilerin basiretsizliği, kararsızlığı ve aczinin bulunduğunu,

● 2. İl yönetimindeki idarecilerin, olayın mezhep çatışması neticesini vereceği şeklinde hatalı bir değerlendirme yaparak, yeterli güç olduğu halde uzun süre eylemcileri durdurarak dağıtmadığını; eylemcileri bir arada tutmaya özen göstererek, eyleme iyice şartlanmalarına yol açtığını,

Sivas olaylarını araştırmak üzere, TBMM Genel Kurulu'nun 123. Birleşimi'nde, 6.7.1993 tarih ve 248 sayılı Karar ile, parlamentoda grubu bulunan siyasi partilerden on iki milletvekilinin yer aldığı bir Komisyon seçildi. DYP Nevşehir Milletvekili Osman Seyfi başkanlığındaki 10/107, 108, 109, 111, 114 Esas numaralı *Meclis Araştırma Komisyonu*, Sivas'ta yaptığı incelemeler sonucunda hazırladığı raporu, Ekim 1993'te TBMM Başkanlığı'na sundu. Raporu, Komisyon üyelerinden Haydar Oymak (CHP), Mustafa Kul (SHİP), Nami Çağan (SHİP), M. Cemal Öztaylan (DYP) ve Abdüllatif Şener (RP), değişik gerekçelerle "karşı oy yazısı" eklediler. Bu sayfalarda, Komisyon Raporu'nun yalnızca "Sonuç" bölümüne ve "karşı oy yazıları"nın özetlerine yer veriyoruz.

● 3. Mesai çıkışından sonra topluluğun iyice kalabalıklaşacağı tahmin edilerek önceden tedbir alınmadığını,

● 4. Olay boyunca **Aziz Nesin**'in hedef seçildiğinin bilinmesi ve daha sonra **Aziz Nesin**'in *Madımak Oteli*'nde kaldığının eylemciler tarafından anlaşılmasına rağmen, **Aziz Nesin** ve *Madımak Oteli*'nde bulunan misafirler için tedbir alınmadığını ve buradaki misafirlerin çok değişik yollarla tahliyesi mümkünken bunun gerçekleştirilemediğini,

● 5. Otel önünde yangın çıkarılabileceğine dair bazı belirtiler oluşmasına rağmen, bu konuda daha önceden tedbir alınmadığı ve diğer kamu kuruluşlarına ait itfaiyelerin devreye sokulmadığını,

● 6. Yanlış bir değerlendirmeye, topluluğu teskin edeceği düşünülerek *Ozanlar Anıtı*'nın sökülmesi ve topluluğun göreceği yöne getirilmesinin, eylemcilerin daha fazla taşkınlaşmasına ve otel önündeki barikatın yarılarak, otel önünün iyice daralmasına yol açtığını; böylece alınabilecek tedbirlerin tamamen zorlaştığını,

● 7. Olaylar öncesinde önemli miktarda güvenlik gücünün Sivas dışında bir operasyonda bulunması sebebiyle, tedbir alınarak kuvvet takviyesinde bulunulması gerektiği halde bunun yapılmadığını,

● 8. Olayların başlamasından sonra, mevcut kuvvetlerle çevre il ve ilçelerden gelen kuvvetlerin koordinasyonunun ve alınabilecek tedbirlerin organizasyon ve yönetimin iyi yapılamadığını, olaylar boyunca tamamen öngörüsüz hareket edildiğini,

● 9. Kongre binası önündeki **Atatürk** büstünün düşürüldüğü veya söküldüğü tespit edilmişse de bunun nasıl, ne zaman ve ne şekilde düşürüldüğü veya söküldüğü hususunda sağlıklı bilgi elde edilemediğini,

● 10. Olayların ardından Savcılık ve Emniyet'in kapsamlı ve etkin bir soruşturmaya geçtiğini, olayları geliştirip tahrik eden grup ve kişilerin Savcılık'ça önemli ölçüde tespit edilip haklarında kanuni takibata başlandığını; halen 192 kişi hakkında dava açıldığını, 110 kişinin tutuklu, 2 kişinin gıyabi tutuklu olduğunu; 5 kişinin aranmakta olduğunu ve teşhislerin devam ettiğini,

● 11. Sivas halkının, devletimizin yanında ve destekleyicisi olduğunu, tahrik ve provokasyonlarla çıkan olayların önlenememesinin, Sivas'taki yöneticilerin hatası ve tedbirsizliğinden kaynaklandığını; ayrıca istihbaratın yetersiz olduğunu, istihbarat birimleri ile yönetim arasındaki ilişkilerin yeniden düzenlenmesi ve geliştirilmesi gerektiğini,

Tespit etmiştir.

Komisyonumuz, yaptığı temaslar ve incelemeler sonucunda, Sivas'ta meydana gelen ve milletimizi derin üzüntüye boğan bu in-

Dirilerinin önünden gidemeyenler, ölülerinin arkasından giderler!..

sanlık dışı olaydan, inancı ne olursa olsun, Sivas'ta yaşayan insanların büyük üzüntü duyduklarını ve Sivas'taki sağduyu sahibi insanların bu olayın dışında olduklarını; olayı bir mezhep çatışması olarak gösterme çabalarından vatandaşlarımızın son derece rahatsızlık duyduklarını tespit ve müşahade etmiştir.

Sivas'ta meydana gelen olayların ne başlangıcında, ne de sonunda bir mezhep çatışması mevcut olmadığı gibi, olaylar sırasında da böyle bir sosyal gerilim yaşanmamış; ancak olaylardan sonra bazı kişi ve örgütlerin bu olaydan istifade ederek bir mezhep çatışması oluşturmak maksadıyla provokasyonlara giriştikleri, başarılı olmadıkları anlaşılmış; şu anda Sivas'ta hayatın huzur ve sükûnet içinde geçtiği görülmüştür.

Olaylara katılanlar arasında küçük bir provokatör grubun var olduğu anlaşılmalı beraber, bu grubun örgütsel bağlantılarının bulunup bulunmadığı; varsa ne olduğu hususunda kesin bir delil elde edilememiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, herkesin düşünce ve kanaat hürriyetine sahip olduğunu; kimsenin düşünce ve kanaatleri sebebiyle kınanamayacağını garanti eder ve herkesin düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahip olduğunu söyler.

Düşünce ve kanaat hürriyetinin de hiçbir kimseye, başkalarının fikir ve inançlarına hakaret etme şeklinde kullanılamayacağı açıktır.

Komisyonumuz; 37 vatandaşımızın ölümüyle sonuçlanan menfur ve müessif olayın hiçbir haklı gerekçesi olamayacağı inancıyla, şiddetin her türüne karşı olduğunu ve müessif olayı şiddetle kınadığını ifade eder; işbu raporu, Genel Kurul'a sunulmak üzere, ekleriyle beraber Yüksek Başkanlığa saygıyla arz eder.

Başkan

Osman SEYFİ
Nevşehir Milletvekili

Başkanvekili

Nami ÇAĞAN
İstanbul Milletvekili

Sözcü

M. Cemal ÖZTAYLAN
Balıkesir Milletvekili

Kâtip

Haydar OYMAK
Amasya Milletvekili

Üye

Mustafa KUL
Erzincan Milletvekili

Üye

İsmail KÖSE
Erzurum Milletvekili

Üye

İ. Yaşar DEDELEK
Eskişehir Milletvekili

Üye

Bülent AKARCALI
İstanbul Milletvekili

Üye

M. D. ÖLMEZTOPRAK
Malatya Milletvekili

Üye

Kadir BOZKURT
Sinop Milletvekili

Üye

Abdüllatif ŞENER
Sivas Milletvekili

Üye

Fahrettin KURT
Trabzon Milletvekili

Karşı Oy Yazıları

HAYDAR OYMAK (CHP Amasya Milletvekili):

"Sivas'ta yerel kadroların oluşmasında (özellikle güvenlik görevlileri ile din görevlilerinin atanmasında), geçmişte Ankara'da uzun süre üst kademelerde görev yapan Belediye Başkanı'nın etkin rol oynadığı yolunda yaygın kanaatin olduğu, gerek Komisyon çalışmaları, gerekse olaylardan hemen sonra parti adına Sivas'a gidişlerim sırasında tarafımdan gözlenmiştir.

Sivas'taki çalışmalar, Valilik binasında Komisyon'a ayrılan bir odada yapılır, bilgisine başvuru şahıslar buraya çağrılırken, Tugay Komutanı'nın; Vali'nin talimatına rağmen, zamanında ve yeterli sayıda asker göndermediği yönünde ciddi suçlamalar, kuşku varken ve uzun tartışmalar sonunda SHP ve CHP'li 3 üyenin gitme yönünde tavır almasına rağmen, Tugay'daki çalışma odasına gidilerek bilgisine başvurulması, etkili, tarafsız ve eşitlikçi davranışa gölge düşürmüş, Komisyon'un titrinin de zaafa uğramasına neden olmuştur.

Komisyon'a sunulan telsiz konuşmalarının çözümünü içeren metnin önemli yerlerinde "çözülemedi" şerhleri vardır. Olaylar sırasında, ikisi Emniyet'çe, birisi İHA'ca(*) çekildiği ifade edilen video kasetlerin tamamı 3 - 3,5 saatte dinlenebilmektedir. Bu durum, kasetlerin çok kısaltıldığını, bir anlamda da *terbiye edildiğini* göstermektedir.

İşin ilginç yanı, özellikle Emniyet'çe çekilen kasetler, kalabalığı geniş çapta gösterecek hâkim yerlerden değil, tersine, öndeki sıraları gören, arkadakileri görmeyecek konumlardan görüntülenmiştir.

Atatürk büstü, büyük bir olasılıkla göstericiler tarafından kırılmış olmasına rağmen, bu konuda düzenlenen tutanak ve çekilen resimler, olayı belirsiz hale getirmeyi amaçlayan bir anlayışla düzenlenmiştir. Bazı şahıslarca, büstün olaylar sonrasında, muhtemelen gece kaldırıldığı yönündeki ifadeleri, olaylar sonrasında hemen sokağa çıkma yasağı konması ve alanda o sırada çok sayıda asker ve güvenlik görevlisinin bulunması nedeniyle inandırıcı gelmemektedir. Bu iddianın doğru olması, büstü güvenlik güçlerinin kırdığı sonucunu doğurur ki, bu da çok daha vahimdir. Bu nedenle, bu konunun mutlaka aydınlığa kavuşturulması gerekir.

Olaylara karışan saldırganların teşhis ve tespitlerinin tam olarak yapılmadığı yönünde kamuoyunda yaygın bir kanaat vardır. 50 - 60 gibi az sayıda insanla başlayan ve 8 saati aşkın bir süre devam eden olaylarda sanıkların teşhis ve tespitlerinin tam olarak yapılamamış

(*) İHA: İhlas Haber Ajansı (Redaksiyon)

olmasını anlamak, hele güvenlik güçlerinin uzun süre orada görev yapan insanlardan oluştuğu dikkate alındığında ve kayırmacı olmayan bir görev anlayışı içinde hareket etme zorunda olmaları gerektiği düşünülürken son derece zordur.

Kamuoyunu ciddi bir şekilde rencide eden ve kamu görevlilerini zan altında bırakan bu söylenti ve kuşkuların ortadan kaldırılması için, video bantlarından çekilen resimlerin basın ilan yoluyla hem Sivas'ta, hem Türkiye düzeyinde teşhir ve afişe edilmesinde büyük yarar, hatta zorunluluk vardır.

Olayların başlatılma yeri, zamanı, olaylar sırasında atılan sloganlar, yapılan konuşmalar, konuşmacıların mensubiyeti, olaylar öncesinde yapılan propagandalar ve saldırganların yöneldiği hedefler gözönünde bulunduğunda, 1923 yılında Atatürk tarafından Sivas'ta başlatılan laik cumhuriyet akımının rövanşını almak isteyen şeriat özlemcisi, köktendinci, fanatik grupların demokrasiye, laik cumhuriyete, özgür düşünceye, kültür ve sanata karşı planlı, programlı, örgütlü, ağır bir başkaldırısı olduğu görülmektedir.

Nedeni ne olursa olsun, raporda bunun açık bir şekilde belirtilmemiş olması, bugün için üzüntü, gelecek yönünden ise kaygı vericidir.

Karanlıkta kalan hususların da aydınlatılması ve gelecekte bu tür menfur olayların bir daha yaşanmamasını temin etmek amacıyla *Meclis Soruşturması* açılmasının uygun olacağı düşüncesiyle ve raporun görüşülmesi sırasında daha geniş açıklamalarda bulunma hakkım saklı kalmak kaydıyla arz ederim."

MUSTAFA KUL (SHP Erzincan Milletvekili):

"Olayı Aziz Nesin'in kişiliğine ve söz konusu etkinliklerde yaptığı konuşmalar üzerine oluşan "tahrik"e bağlamak, olayın boyutlarını daraltmakta ve asıl dikkat çekilmesi gereken yanını gizlemektedir. Bu insanlık dışı eylem, laikliğe, cumhuriyete, demokrasiye, özgür düşünceye, kültür ve sanata karşı planlı, programlı ve örgütlü olarak yapılmış alçakça bir saldırdır. Aziz Nesin veya onun etkinliklerin açılışında yaptığı konuşma, sadece bir bahanedir. Saldırganların, cumhuriyetin temellerinin atıldığı Kongre Binası'na saldırmaları, Atatürk büstünü yerinden söküp atmaları, asıl amacın ne olduğunu açıkça göstermektedir. 12 Eylül sonrası darbecilerin izlediği politikaların sonucu güçlenen ve bir siyasi güç haline gelen şeriat özlemcisi fanatik dinci grupların bir provası olarak değerlendirebileceğimiz bu olayı, "Düşünce ve kanaat hürriyetinin hiçbir kimseye, başkalarının fikir ve

inançlarına hakaret etme şeklinde kullanılmayacağı açıktır" şeklinde yorumlamak, büyük bir yanlıştır. Böylesine bir yaklaşım, bu fanatik dinci gruplara cesaret vermektedir. Bu yaklaşımlarla, Türkiye için büyük bir tehlike oluşturan gerçekleri gizlemiş oluruz. Çok ciddi bir çalışma sonucu hazırlanan bu olayla ilgili raporda, bir tek kelimeyle gericilik'ten, irtica'dan, laiklik'ten ve demokrasi'den bahsedilmemiş olması, bu ciddi Komisyon'dan büyük beklentisi olan laiklik ve demokrasi içerisinde sorunların çözümü konusundaki inançları umutsuzluğa dönüştürecektir."

NAMİ ÇAĞAN (SHP İstanbul Milletvekili):

1. Müessif olayı tahrik eden güçler tarafımızdan tam olarak saptanamamakla birlikte, olay, cereyan şekli itibariyle laik Türkiye Cumhuriyeti'ne başkaldırına dönüşmüştür.

2. Raporda, olayın gelişiminde, "Il Idaresi"nin öngörüsüzlüğünden, kararsızlığından ve basiretsizliğinden söz edilmektedir. Kanımca, bu sıfatlar sadece Il Idaresi yönünden değil, bütünüyle "Idare" için geçerlidir..."

ABDÜLLATİF ŞENER (RP Sivas Milletvekili):

"1. Genel olarak Rapor'da, olayların doğrudan doğruya alınan ifadelerle izah edilmeye çalışılması, zaman zaman gereksiz ayrıntılar ortaya çıkarmış; önemine göre fazla veya eksik vurgulara yol açmıştır.

2. 2 Temmuz 1993 günü Sivas'ta meydana gelen olaylar, Türkiye'nin birlik ve bütünlüğünü bozmaya çalışan güçlerin ülke genelinde oluşturmaya çalıştıkları terör ve kargaşa ortamının bir parçasıdır. Bu olayı Sivas'la sınırlı görmek, Türkiye'nin geleceğiyle ilgili sağlıklı değerlendirmeler yapabilmenin önünde önemli bir engeldir.

Olayların sorumlusu Sivas halkı değildir. Olaylara katıldıkları gerekçesiyle tutuklananlardan da anlaşıldığı üzere, her türlü eğilimi yansıtan kişilerden oluşan kalabalık, kitle psikolojisinden yararlanılarak tahrik edilmiştir. Sivas, hassas bir çatışma için uygun bir il olarak görülmüş, çok sayıda işsiziyle olay çıkarmaya elverişli bulunmuş, büyük kentlere verdiği göç sebebiyle, burada meydana gelecek olayların Sivas dışına yayılacağı düşünülmüştür. Pir Sultan Abdal etkinlikleri sırasında tahrike yönelen faaliyetler, olaylar öncesinde ve sırasında alınmayan önlemler, olaylar sonrasındaki gelişmeler üzerinde açıklığa kavuşturulamayan karanlık noktalar vardır:

a. Kültür Bakanlığı'nın 100 milyon liralık yardımıyla, Sivas Kültür Müdürü Mehmet Talay'ın Düzenleme Komitesi üyeliğiyle, Sivas Va-

lisi **Ahmet Karabilgin**'in izni ve katılımıyla gerçekleştirilen Pir Sultan Abdal etkinliklerine, **Pir Sultan Abdal**'ı tanımadığını belirten **Aziz Nesin** nasıl ve niçin davet edilmiştir?

b. Video filmlerinden açıkça görüldüğü gibi, 1 Temmuz günü **Kültür Merkezi** salonunda bulunanların büyük çoğunluğunun, sol yumrukları havada, "*devrim şehitleri*"ne saygı duruşuna, Vali **Ahmet Karabilgin** hangi sıfatla iştirak etmiştir?

c. Yazıları, yayınları ve konuşmalarıyla, düşünce ve inançlara hakareti "*düşünce ve inanç hürriyeti*" olarak yorumlayarak, sürekli olaylara sebebiyet veren **Aziz Nesin**'in kendisi bir provokatör müdür, yoksa provokatörler tarafından kullanılmakta mıdır?

d. **Aziz Nesin**'in davet edilmesi ve konuşturulması, **Che Guevera**, **Lenin**, **Mahir Çayan**, *Dev - Sol*, *Kızıl Yıldız* amblem ve posterleri, Cuma saatinde çalınan davul, bilinçli bir tahrikin mi, yoksa normal birer faaliyetin mi eseridirler?

e. Dağıtılan bildirilere ve mahalli basının uyarılarına rağmen, istihbarat eksikliği bir yana, 100 kişilik Komando Bölüğü ve özel harekât timinin Divriği, Zara ve İmranlı yöresindeki PKK ile ilgili operasyonda görevlendirilerek Sivas il merkezinden uzaklaştırılması, yalnızca bir tesadüf müdür?

f. Olayların başlamasından sonra birkaç kez dağılan kalabalığı tekrar toplayarak eyleme konsantresini sağlayanlar, önceleri **Kültür**

olay yerine "bilinçli olarak" geç geldiğini ifade ettiler

katliamı planlı!

SIVAS'TAN NOTLAR / RAİF TÜRK

Pir Sultan'ın yeniden öldürülüşü

Pir Sultan Abdal, Keçi Bağlı Körü Kadını ve arkadaşları Sivas'ta, 450 yıl önce tağmınca Akıncıların, 450 yıl sonra 1 Temmuz 1993 Çarşamba günü, Saat 4 Pir Sultan Abdal Kültür Merkezi'ni başlatılan bir gün sonra da Pir Sultan'ın yeniden öldürülmesi için, bir kez daha bir katliam planı Sivas'ta ve emniyetin de bir çok kez uyarılarına rağmen...

Devran, 11.6.93

ndem

SIVASA KARŞI SENDİKAL PLATFORM

1. Sivas'ta 1 Temmuz 1993 tarihinde, Keçi Bağlı Körü Kadını ve arkadaşları tarafından gerçekleştirilen katliamın, 450 yıl önce tağmınca Akıncıların, 450 yıl sonra 1 Temmuz 1993 Çarşamba günü, Saat 4 Pir Sultan Abdal Kültür Merkezi'ni başlatılan bir gün sonra da Pir Sultan'ın yeniden öldürülmesi için, bir kez daha bir katliam planı Sivas'ta ve emniyetin de bir çok kez uyarılarına rağmen...

nur, Ankara y irüyüşünde "halkların kardeşliği" ni haykırdı

ÖZGÜR GÜNDEM, 4 TEMMUZ 1993

Merkezi, Vilayet ve Dörtüol arasında gidip gelen kalabalığı *Madımak Oteli*'ne yönlendirenler kimlerdir?

g. Vali ve Emniyet Müdürü'nün ifadelerinden anlaşıldığı üzere, güvenlik görevlilerinin göstericileri saat 13.30'dan 17.00'ye kadar kontrol altında tutmaya, dağılmasını önlemeye çalışması, yalnızca bir taktik hatası mıdır?

h. Göstericilerin *Madımak Oteli* önünde toplanmaya başlamadan önce, **Aziz Nesin** ve misafirlerin Sivas dışına çıkarılması için ciddi hiçbir girişimde bulunulmayışı, yalnızca ihmalle açıklanabilir mi?"

M. CEMAL ÖZTAYLAN (*DYP Balıkesir Milletvekili*)

"Şüphesiz, bilinen şekilde sonuçlanan olayın hiçbir haklı gerekçesi olamaz. Ancak, olaydaki tahrik unsurlarının da göz ardı edilmemesi gerekir. Anayasa'mız, herkesin düşünce ve kanaat hürriyetine sahip olduğunu; herkesin düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla, tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahip olduğunu söyler. Bu durum, hukukun üstünlüğünü savunan demokratik ve laik rejimin gereğidir. Ancak **Aziz Nesin**, düşünce ve kanaat hürriyetinin de sınırlarını aşarak, başkalarına ve başkalarının inançlarına hakaret unsurları taşıyan ifadeler kullanmıştır. Aynı tavrın Sivas'ta da devam ettirilmesi, hassas bir toplumsal yapı arz eden Sivas'ta bir kısım kimselerin bu çirkin hadiseye katılmalarında etkili olan önemli unsurlardan biri olmuştur.

Sivas'ta meydana gelen hadiselerde, olaylar öncesinde bazı belirtiler bulunmasına rağmen tedbir alınmadığı, olayların başlamasından sonra alınan tedbirlerde de tamamen öngörüsüz hareket edildiği açıkça görülmektedir. Bu durumun, ihmal ve basiretsizlik sınırlarını da zorladığı açıktır.

Öte yandan, Komisyon'un bütün ısrarlı inceleme ve araştırmalarına rağmen, tarihi önemi ve sembolik anlamı olan Kongre Binası önündeki **Atatürk** büstünün topluluk tarafından düşürüldüğü iddiası boşlukta kalmıştır. Bu iddia, hiçbir görgü tanığının ifadesine dayanmadığı gibi, bu konuda Komisyon'un aldığı ifadelerde, çelişkiler ve belirsizliklerle karşılaşmıştır."

TBMM Araştırma Komisyonu Raporu'nun Eleştirisi

Ali BALKIZ

2 Temmuz 1993 Sivas katliamının hemen ardından, TBMM'de "*Olayların sebep ve sorumluları ile olayların oluş şeklinin ortaya çıkartılması ve maddi zararların tespit edilmesi amacıyla*" bir Meclis Araştırma Komisyonu oluşturulmuştu. Meclis'te grubu bulunan partilerin üyeleri arasından seçilen ve 12 üyeden oluşan bu Komisyon, çalışmalarını tamamladı ve raporunu, Ekim 1993 sonunda Meclis Başkanlığı'na sundu. Rapor, daha sonra da Meclis Genel Kurulu'nda tartışıldı.

Biz, olaydan zarar görenler ve şehitlerimizin aileleri, dinleyici locasından bu oturumu izledik. İzledik ve çok şaşırдық. Gündemin bu maddesine gelindiğinde, birdenbire Meclis sıraları boşaldı. Milletvekilleri, birbirleriyle anlaşmışcasına Genel Kurul'u terk ettiler. Geriye 20 - 30 milletvekili ya kaldı, ya kalmadı. Ne hikmetse, konuya en duyarlı olması gereken SHP ve CHP sıraları da boşaldı. SHP Grubu'nun görüşünü yansıtan Sayın Mustafa Kul'u, kendi partisinden üç kişi dinliyordu. Sandık ki, Sayın milletvekillerimiz bu alçakça saldırının korkunç sonuçlarını dinlemeye katlanamayacaklar, yürekleri buna elvermeyecek!.. Ne gezer?... Sonradan anlaşıldı ki, "rapor" diye ortaya çıkan metin, gerçekten dinlemeye değmez...

Şöyle:

Raporun "*Olaylar Öncesi Gelişmeler*" bölümünde, bir anlamıyla da olayları hazırlayan nedenler sıralanırken, sekiz madde halinde, sekiz fiilden söz edilmiş. Bu sekiz fiilin altısı, Şenliği düzenleyen bizlere ve Şenliğe katılanlara ait. Bunlar: "*Aziz Nesin'in kamuoyu tarafından bilinen düşüncelerinin, Sivas'ta tartışılmaya başlanması*", "*Ozanlar Anıtı dikilmesi*", "*Devrim şehitleri adına saygı duruşunda bulunulması*", "*Aziz Nesin'in 'zaten Türk Milleti korkak bir millettir' demesi*", "*Aziz Nesin'in TGRT'ye 'Ben Müslüman olmak zorunda değilim' demesi*" ve "*Kale Camii'nde namaz kılınırken, Buruciye Medresesi'nde davul çalınması*". Geriye

"Karşı oy yazıları"ndan da anlaşılacağı gibi, Sivas olayları konusunda hazırlanan TBMM Araştırma Komisyonu Raporu, gerçekleri yansıtmakta ve olayı aydınlatmada hayli yetersiz kalıyor. Sivas'taki *Pir Sultan Abdal Etkinlikleri*'nin Genel Yönetmeni Ali Balkız, 17 Aralık 1993 günü *Aydınlık* gazetesinde yayımlanan yazısında, Meclis Raporu'nu çeşitli açılardan eleştirdi. Raporun daha nesnel biçimde kavranabilmesi için, Meclis dışından bir başka "*karşı oy yazısı*" niteliğindeki bu yazının da okunmasında yarar görüyoruz.

kalan iki fiilden biri, MİT Bölge Başkanı'na ait. MİT Bölge Başkanı, "Bazı kişilerin kendi aralarında, Vali ve Aziz Nesin'e karşı protesto eylemi yapmak üzere konuştuklarına dair istihbari bilgiyi, başka kimse bulamadığı için, Terör' Mücadele Şube Müdürlüğü'nden bir polise şifahi olarak iletti." Öteki fiil ise; (nihayet katillere sıra geliyor) "Müslüman Kamuoynuna" başlıklı bildirin dağıtılması."

Rapora göre "Olaylar Öncesi Gelişmeler" bunlardır.

Peki, katiller kimlerdir? Bunlar nasıl örgütlendiler, ne zaman örgütlendiler? Hangi olanakları kullandılar? Bağlantıları kiminleydi? Amaçları neydi? Bu amacı hangi vasıtalarla ve nasıl gerçekleştireceklerdi? Tüm bunlar için hangi hazırlıkları yapmışlardı? Bunlar raporda yok... Sadece bildiri dağıtmışlar. Bu bildiriye kim kaleme almış, hangi matbaada basılmış, kimler dağıtmış? Bunlar da yok. Üstelik ne var, biliyor musunuz? "Bu bildiride eylem çağrısı yapılmakla birlikte, gün belirtilmemiş" saptaması yapılmakta, bu ayrıntı özenle aranıp bulunmakta, seçilip vurgulanmakta, böylece, Bildiri ile katliam arasındaki sebep - sonuç ilişkisi ortadan kaldırılmak istenmektedir.

Komisyon, katliamın sorumluluğunu, Şenliği düzenleyenlerin ve bu Şenliğe katılanların üstüne atmaya çalışırken, katilleri işte böyle özenle korumaya, gizlemeye çalışıyor. Seçtiği dil ve kullandığı yöntem, hep bu amaca yönelik. Efendim, "Bazı kişiler, kendi aralarında protesto eylemi yapmak üzere konuşmuşlar" Bunun ne sakıncası var ki? "İnsanlar kendi aralarında elbette konuşurlar. Bu tür konuşmalar, gider de koca bir katliama mı neden olur?" demeye getiriyorlar sözü. Hem, MİT Bölge Başkanı da çok şanssız bir günündeymiş. Koca vilayetin bütün sorumluları o gün pikniğe gitmişler. Onun için, kimseyi bulamamış ve katliam hazırlığını bildirememiş...

Rapor, gerçekleri tersyüz etme üstüne kurulmuştur. "Olaylara Neden Olan Gelişmeler" bölümünde, "Devrim Şehitleri anısına saygı duruşu" yapıldığı belirtilmiş ve bu, katliamın bir nedeni olarak gösterilmişti. Daha sonraki bölümlerde deniliyor ki: "Söz konusu panelin video çekimleri izlendiğinde, saygı duruşu anonsunda Atatürk isminin geçmediği kesin bir şekilde tespit edilmiştir." Bir kez saygı duruşu, panel öncesi değil, daha ilk açılışta, sabahki bölümde yapılmıştır. Hem de Atatürk Anıtı'na çelenk konulmasından sonra. (Bu çelenk, daha sonra katiller tarafından parçalanmıştır.) Şenliğin bu bölümünü ben sundum, saygı duruşu çağrısını da ben yaptım, dedim ki: "Mustafa Kemal Atatürk, Pir Sultan Abdal ve Devrim Şehitleri anısına..." Böyle dediğimi çok iyi biliyorum. "Atatürk" adının geçmediği bir saygı duruşunun Vali'yi güç durumda bırakacağını bildiğimden, gericilerin bu durumu onun aleyhinde kullanacaklarını tahmin ettiğimden, ayrıca böyle bir saygı duruşuna da inandığımdan, özellikle "Mustafa Kemal Atatürk" dedim. Komisyon bunu "kesin bir şekilde" tespit edeme-

SIVAS OLAYLARI

Artık cumhuriyetin karanlık çağı değil, aydınlık çağdır

Halk müziğinde çağdaşlığın bir adı da Hasret Gültekin'di

FOLKLAÇI ÇANDAR
Halk müziğinin son yıllardaki gelişimi...
Ansa Devlet Halk Müziği...
Hasret Gültekin'in...

Birkaç gün önce...
Hasret Gültekin'in...
Yapmış olduğu...

Pir Sultan Abdall ölür, dirilir

AYRILIKSIZLIK
Aydınlık çağın...
Pir Sultan Abdall...

Pir Sultan Abdall...
Türk halk müziğinin...
Hasret Gültekin...

Pir Sultan Abdall...
Türk halk müziğinin...
Hasret Gültekin...

İLİM HEDEFİ HEYKELERDİ

Pir Sultan'ı yaktıklar Atatürk büstü kayıp

Sözün süyeni...
Pir Sultan'ın...
Atatürk büstü...

Atatürk büstü...
Pir Sultan'ın...
Atatürk büstü...

KURTULANLAR ANLATIYOR

'Kaldırılmadıysa bırakılmıyorduk'

LETTVAZİLER

ANKARA (Cumhuriyet Halkın)
Kurtulanlar...
Lehistan'da...

Kaldırılmadıysa bırakılmıyorduk...
Lehistan'da...

Şeriatçı kurbanları

Ankara'da

ANKARA (Cumhuriyet Halkın)
Şeriatçı kurbanları...
Ankara'da...

Şeriatçı kurbanları...
Ankara'da...

HALIM AKIÖZLÜ

HALIM AKIÖZLÜ
Halim Akiöz...
Halim Akiöz...

Halim Akiöz...
Halim Akiöz...

mişse, Komisyon Üyesi Sayın Haydar Oymak'ın, raporun sonuna eklenmiş olan "Muhalefet Şerhi"ndeki "terbiye edilmiş kasetler" uyarısını dikkate alsın.

Rapora göre, "Olaylar öncesi oluşturulan gergin ortamın etkisiyle" ve "merak edenlerin katılımıyla" olmuştur bu olaylar. Nitekim, Ankara DGM'deki ilk duruşmada da sanıklar aynı şeyi söylüyorlardı: "Merak ettiğim için", "İlgimi çektiği için", "Evimin yolu oradan geçtiği için", "İşyerim oraya yakın olduğu için" gibi.

Raporun 13. sayfasında deniliyor ki: örgütsel bağlantılarının olup olmadığı, varsa ne olduğu hususu adli mercilerce yapılmakta olan soruşturmalar sonucunda ortaya çıkabilecektir." Evet, çıktı. Savcı dedi ki: "Bu katliamı 'Müslümanlar' adlı örgüt işlemiştir." (Dağıtılan bildirin altında bu imza var ya, tamam, savcı için bulunmaz bir örgüttür bu.) Şimdi, yargılanan sanıklardan biri kalkıp da dese ki: "Evet, savcı bey doğru söylüyor. Ben böyle bir örgütün mensubuyum. Müslümanlar Örgütü'nün mensubuyum, Üstelik, biz sekiz yüz milyon kişiyiz." Ne olacak o zaman? Hizbullah, İBDA - C, Kontrgerilla, Rabita vb.'leri gizlenmiş olacak. Raporun da, iddianamenin de, sanıkların da yaptığı aynı şey: Gerçekleri ve asıl örgütü gizlemek...

27. sayfada deniliyor ki: " ancak, olay yerine gelen askerin, otel önünde toplanan kalabalığın arka kısmında ne yapılacağını bilmeden beklediği, yangın çıkıncaya kadar bu durumun devam ettiği, video kayıtlarından anlaşılmaktadır." Raporun belki de tek doğru yeri burası. Evet, askerler geliyor otelin önüne yirmi metre mesafeye, ne yapılacağını bilmeden bekliyorlar. Üstelik, Tugay Komutanı da orada, öteki subaylar, albaylar, yarbaylar, yüzbaşılar da orada, onlar da ne yapılacağını bilmeden bekliyorlar... Ve otel yakılıyor... Onlar hâlâ ne yapılacağını bilmeden bekliyorlar. Asım Abi içeride kavruluyor, küçük Koray, ablası Menekşe'nin eteklerine tutunmuş sıkı sıkıya ve onlar hâlâ ne yapılacağını bilmeden bekliyorlar. Üstelik, bu askerler, acemi erlermiş(!) Peki, o koca Tugay'daki "acil müdahale mangaları" nerede? Onlar kaç kişi? Bu Tugay'daki acemi erleri eğiten usta onbaşılar, çavuşlar nerede? Bu soruya 8. sayfada yanıt veriliyor: "Alay'da yedekte tutulan bir özel timin 3 dakika içerisinde havaya ateş açarak Vilayet'in önüne gelmesiyle beraber kaçışmaya başlamış ve kısa sürede dağılmışlardır." İstenilen sonuç elde edildikten, 35 insan yakıldıktan sonra tabii. Bu sorunun yanıtı da raporda yok.

Raporda şunlar da yok:

- Bu olay nedeniyle kovuşturmaya uğrayanlardan kaç kişi devlet memurudur, kaç kişi devletin işyerlerinde işçidir?
- Kaç kişi Belediye'de çalışmaktadır?
- Kaç kişi Belediye'ye iş yapmaktadır, Belediye'den büfe kiralamıştır?

- Kaç kişi Refah Partisi, BBP, MHP, ANAP ve DYP üyesidir?

Olayların başlayıp sürdüğü 8 - 9 saat boyunca, Sivas il yöneticileri ile hükümet, devlet yetkilileri arasında haberleşmenin olmaması olanaksızdır. Raporda bu iletişime neden hiç yer verilmiyor? Merkezi yönetim, yerel yönetime ne tavsiye etti, hangi emri verdi ve hangi önlemi aldı? Neden bunlar raporda yok?

Bir şey daha yok bu raporda: Katillerin attıkları sloganlardan biri, *Madımak*'ın koridorlarında yankılanıp duruyordu: "*Cumhuriyet burada kuruldu, burada yıkılacak...*" Rapor, bu sloganı yok ettiği gibi, Belediye Başkanı'nın yine *Madımak*'tan kolaylıkla duyabildiğimiz, "*Gazanız mübarek olsun*" biçimindeki kutlamalarını ve "*Heykel sökül müştür, sayın halkımıza saygıyla duyurulur; vilayet önüne getirilmiştir, saygıyla duyurulur; kırılmıştır, saygıyla duyurulur*" biçimindeki saygı sunmalarını yok etmiş. Yangını söndürmeyen, hortumlarını kesen, **Aziz Nesin**'e saldıran itfaiyeden söz ederken, "*İtfaiyenin Durumu*" başlığını kullanmış, "*İtfaiyenin Tutumu*" demeye bile yüreği elvermemiş...

Korkumuz o ki; bu olayı tezgâhlayanlar, aynı zamanda üstünü örtebilecek güçtedirler. *Maraş Katliamı* öyle olmadı mı? *Taksim'deki 1 Mayıs Katliamı* öyle olmadı mı?

Kısaca: *Madımak*'ta başlayan yangın, "cop" olup, DGM'de ailelerimizin sırtına inmişti. Şimdi de "*rapor*" olmuş, Meclis'e çıkmıştır. Ve asıl yangın, yüreğimizde sürmektedir.

Sivas'ta yobazların yaktığı "Ozanlar Anıtı"

TBMM İnsan Hakları Komsiyonu Basın Bildirisi

Sivas olayları, Türkiye'de ısrarla yerleştirmeye çalıştığımız demokrasi ve insan haklarına saygının, hoşgörünün ve her şeyin ötesinde insan yaşamına saygının aldığı büyük yaralarla tarihe geçerek, hepimizi büyük acı ve kaygıya boğmuştur.

Sivas olaylarıyla, Türkiye'nin geleceğe dönük yüzüne ve yüzü geleceğe dönük aydın insanlarına darbe vurulmak istenmiş ve maa-lesef gerekli duyarlılık gösterilememiştir.

36 (*) aydın insanın, Türkiye'yi geriye götürmek isteyen anlayış tarafından "*şeriat isteriz*" çığlıkları içerisinde yakılması, önümüze ciddi bir problem çıkarmaktadır. Bu, Türkiye'nin laik kalıp kalmayacağı problemi- dir. Türkiye Cumhuriyeti, kurulduğu yıldan bu yana geçen 70 yıllık süre içerisinde laiklik prensibi sayesinde çağdaş dünyayı yakalama yolunda önemli mesafeler katetmiştir. Ancak bu süre içerisinde, Türkiye'nin geleceğe dönük yüzünü içlerine sindiremeyenler, "*Ku- bilay olayları*" yaratma heveslerinden asla vazgeçmemişlerdir.

Hatta, siyasi çıkarlar doğrultusunda veri- len ödünler sayesinde ve özellikle de 12 Eylül'den sonra ciddi bir örgütlenme içerisine girmişler, bu yapılanmalarını, devlet kademe-lerine sızma yönünde de sürdürmüşlerdir. Bütün bu sızmalara ve olumsuz gelişmelere duyarsız kalınması sonucunda Sivas olayları meydana gelmiş, örgütlü kışkırtıcılar yangını körüklerken, o anlayışın uzantıları ise gerekli önlemleri almak yerine seyirci konumuna düşmüştür.

Sivas'ta yanan, 36 insanın bedeni değil, Türkiye'nin aydın geleceğidir. "*Türkiye'nin ve Türk insanının aydın geleceğinden yanayım*" diyen herkesin, bu katliama seyirci kalma-ması gerekmektedir. Sorumluların belirlen-mesi ve bunların arkasında bulunan gücün ortaya çıkarılması zorunludur. Görevleri ka- mu hizmeti sunarak insan yaşamını güven- ceye almak, insanları yangından kurtarmak

TBMM İnsan Haklarını
İnceleme Komisyonu
Başkanı Sabri Yavuz, 6
Temmuz 1993 günü Sivas
olaylarına ilişkin bir
açıklama yaptı. "Basın Bildi-
risi" başlığıyla sunulan
açıklama metnini belge ola-
rak aktarıyoruz.

(*) Açıklama, Metin
Altrok'un ölümünden önce
kaleme aldığı için, ölül sayısı
burada 36 olarak geçiyor.

olanların, itfaiye aracı üzerine çıkarak kışkırtıcılık ve hatta saldırganlık yapması ne insanlığa, ne de inançlara sığmayacak derecede bir vahşet görüntüsüdür.

Türkiye hızla laik yapısından uzaklaştırılmakta ve aynı oranda da irtica tehlikesine yaklaştırılmakta, insan haklarına, demokrasiye, her şeyden önce cumhuriyet ilkelerine vurulan darbeler görmezlikten gelinmektedir.

Demokrasiyi yaşatmanın birinci şartı, hoşgörölü ve başkalarının düşüncelerine ve inançlarına saygılı olmayı gerçekleştirebilmektir. Şiddetin ve vahşetin geçerli hiçbir nedeni yoktur. İnsanları diri diri yakmayı mazur gösterebilecek hiçbir neden öne sürülemez. Var olan dinlerin hiçbiri, din adına cinayet işlemeyi kabullenmez. Bu bir "cihat" değil, bir toplu cinayettir.

İnsan haklarına saygılı, gönölü ve fikri çağdaş, aydın ve gelişmiş bir Türkiye'den yana olan herkesi duyarlı olmaya çağırıyoruz. Burada ısrarla altını çizmek istediğimiz bir konu da, sağduyuyu elden bırakmamak ve tahriklere kapılmamak gereğidir. Aydın olmak, ama her şeyden önce insan olmak bunu gerektirir. Ancak sağduyumuz ve bilincimiz, insan haklarının tüm insanlık için korunup gözetilmesi gereğine olan inancımızla olayların sağlıklı analizini yapabilir, tarihi bir ders çıkarabiliriz.

Bu doğrultuda Komisyonumuz'ca yerinde incelemeler yapmak ve gerek vatandaşlarla, gerekse yetkililerle görüşölüp olayların insan hakları açısından değerlendirilmesi amacıyla, Sivas'a bir heyet gönderilecektir.

Yaşamını kaybeden aydınlarımızın ailelerine, tüm sevenlerine ve milletimize başsağlığı diliyoruz.

Asım Bezirci'nin "Son Yazısı"

Pir Sultan Abdal Derneği'nin aldığı karar uyarınca, Sivas'ta halk şairi Pir Sultan Abdal'la ilgili bir sanat ve kültür etkinliği düzenlenmiştir. 1 4 Temmuz tarihleri arasında gerçekleştirilecek bu etkinlik için, ilgili ve yetkili makamlardan gerekli yasal izin alınmıştır. Bu etkinliğe, ülkemizin değerli sanatçıları ve şairleri ile uzman araştırmacı, yazar ve bilimcileri çağrılmıştır.

Etkinliğin ilk günü, önceden duyurulan program gereğince, demokratik bir ortamda, yasalara uygun biçimde gerçekleştirilmiştir. Sivas Valisi Sayın **Ahmet Karabilgin** de etkinliğe katılarak laikliğe, insan haklarına, inanma ve düşünme özgürlüğüne saygılı bir konuşma yapmıştır.

Etkinliğin ikinci günü, programın devamının uygulanması, yasaları çiğneyen ve iki bin kadar olduğu tahmin edilen bir bağnazlar topluluğunca engellenmiştir. Cuma namazından çıkan topluluk, etkinliğin yapılacağı *Kültür Merkezi'ne* doğru yürüyüşe geçmiş ve binanın camlarını taşıyıp kırmıştır. Uzun süre orada kalmış, küfrederek bağırıp çağırmıştır. Böylece, etkinliğin yapılmasını önlemiştir. Daha sonra caddelerde, "*Şeytan Aziz, Sivas sana mezar olacak!*" ve "*Vali istifa!*" diye bağırarak, tehditler savurarak yürümüş, "*Şeriat isteriz!*", "*Müslüman Türkiye!*", "*Kurtuluş İslam'dadır*" sloganlarını haykırmıştır.

Bu üzücü, demokrasiye, laikliğe, *Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Yasası'na* aykırı eylem karşısında, biz *Pir Sultan Abdal Derneği'nin* yöneticileri ve etkinliğe katılanlar olarak, aşağıdaki hususları belirtmeyi zorunlu görüyoruz:

1. Yasal izni alınmış ve önceden programlanıp kamuoyuna duyurulmuş bir etkinlik, sormusuz bir sokak topluluğunca önlenmiştir.

2. Etkinliği düzenleyen Dernek yöneticileri ile ona katılan sanatçı, şair, yazar ve bilimciler, bir otele sığınmak zorunda bırakılmışlardır.

3. Türkiye ve dünya genelinde ünlü, değer-

Olay günü *Madımak Oteli'nde* mahsur kalan sanatçıların durumunu yetkililere duyurmak amacıyla bir basın bildirisi hazırlanması kararlaştırıldı. 2 Temmuz 1993 günü saat 14.00'te **Asım Bezirci'nin** kaleme aldığı bu metin, daha sonra gelişen olaylar nedeniyle yetkililere ulaştırılmadı. Söz konusu bildiri metnini ve metin üzerinde **Asım Bezirci'nin** el yazısıyla yaptığı düzeltmeleri, tarihsel bir belge olarak sunuyoruz. Bu bildiri, aynı zamanda **Asım Bezirci'nin "son yazısı"** olma özelliğini de taşıyor.

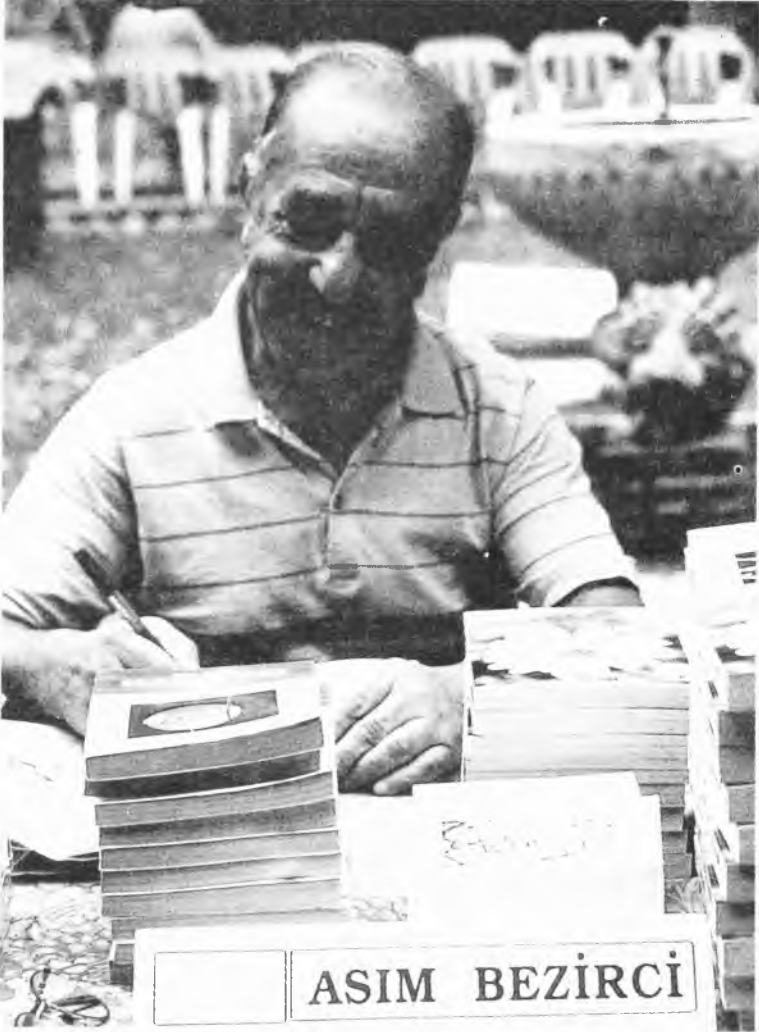
li yazar **Aziz Nesin** tehdit edilmiş ve can güvenliği nedeniyle otel odasına kapatılmıştır.

4. Sivas'ta yaşanan bu olay, Türkiye'de **Atatürk'e**, cumhuriyet devrimlerine, laikliğe, demokrasiye, insan haklarına, düşünme ve inanca özgürlüğüne yönelmiş bir zorbalık eylemidir.

5. Bu eylem, laik olması gereken devletin geleceğini tehdit eden tehlikenin belirgin ve uyarıcı örneklerinden biridir.

6. Sözü geçen örnekler etkin biçimde kırılmadıkça, cumhuriyetimizin, ülkemizin ve ulusumuzun geleceğini karartacaktır.

Yukarıda özetlenen olayları şiddetle kınıyor ve gereğinin bir an önce yapılmasını bilgilerinize sunuyoruz.

*Asim Bezirci, son kez kitaplarını imzalıyor.
(Sivas Buruciye Medresesi, 2 Temmuz 1993)*

ASIM BEZİRCİ'NİN, ÖLÜMÜNDEN BİRKAÇ SAAT ÖNCE KALEME ALDIĞI BİLDİRİ TASLAĞI

(Kendi el yazısıyla)

Pir Sultan Abdül-Dermezi'nin ~~enine~~ ~~Merkezi'nin~~ aldığı karar
uyarınca Sivas'ta ^{büyük halk sairi Pir Sultan Abdül ile} ~~bu günün~~ ~~saatle~~ ilgili bir sanat ve kültür
etkinliği düzenlenmiştir. 1-4 Temmuz tarihleri arasında Şişli Kültür
Çeşni bu etkinlik için ilgili ve yetkili ~~makamlardan~~ ^{bu etkinliğe} makamlardan
gerekli yasal izin alınmıştır. ~~Özellikle~~ ^{bu etkinliğe} ülkemizin tarih, değerli
sanatçıları ile ~~uzman~~ ^{uzman} ve sanatçıları ile uzman araştırmacı
yaşar ve bilim ^{adamları} ~~adamları~~ çağırılmıştır.

Etkinliğin ilk günü, öncede duyuruldu programı Şişli
de Şişli demokratik ~~totaliter~~ ~~bir~~ ortamda yasaların uygulanmasında
de Şişlileştirilmiştir. Sivas Valisi valisi sayın Ahmet Karabılgın da
etkinliğe katılarak ~~bu~~ ^{çalışma} insan haklarını, ^{insan} düşünme özgürlüğünü saygılı
bir konuşma yapmıştır. ve iki bin kadar öğrenci tahmini edilen

Etkinliğin ikinci günü programın devamını uygulamaya yasalar
ciğerleri ~~bu~~ ^{başlıklar} ~~başlıklar~~ topluluklarına engellenmiştir. Cuma namazından sonra
topluluk etkinliği yapılacağı Kültür Merkezi'ne doğru yürüyüşe geçmiş
ve binanın camilerinin ^{taslamayı kırmıştır.} ~~başlıklar~~ ^{ve o Vali İstisna!} ~~başlıklar~~ ^{kelime} kılıfıdır.
başınıp çağırmıştır. Böylece, etkinliğin yapılmasını engellemişler. Delu
sana, caddelerde "Şeytan Ariz ~~İstisna~~ ^{ve o Vali İstisna!} ~~İstisna~~ ^{kelime} ~~İstisna~~ ^{kelime} ~~İstisna~~ ^{kelime}
Karak yürünmüştür. "Kurtuluş İstisnadır" sloganları, haykırması ~~İstisna~~ ^{kelime} ~~İstisna~~ ^{kelime}
"İşeriat İstisna?" "Müslüman Türkiye?"
"Sivas sana mezar olacak!"

Bu ~~ünici~~, ~~gözetici~~, demokrasîye ~~ret~~, laikliğe ve toplanti ve ~~gözetici~~ gösteri yürüyüşü yasasına riğbere eylem karşısında, biz Pir Sultan Abdal Berneği'nin yöneticilerine ve etkilîliğe katılanlar, ^{olarak} aşağıdaki hususlara belirtmeğe zorunlu görürüz :

1. ~~Yazar~~ izni alınmış ve önceden programlanıp kamyoğuzca duyurulmuş bir etkilîlik, sorumsuz bir şekilde düzenlenmiş değildir.

2. Etkilîliğe düzenlenmiş Demirdi yöneticileri ile aynı katılan sanatçı, şair, yazar ve bilginler ^{ülk} ~~adamları~~ bir otelde sığınmak zorunda bırakılmışlardır.

3. Türkiyeye reddinmiş genelinde ülkeye ve değerli yazar Aziz Nesin ~~can gösterişine~~ ~~medeni~~ tehdit edilmiş ve can güvenliğine ~~medeni~~ nişle otel adanmış kapatılmıştır.

4. ~~Özetle~~ ~~örneğin~~ Sivas'ta yaşamaya bu olay Türkiyede Atatürk'e, Cumhuriyet davacılarına, laikliğe, demokrasîye, İnsan haklarına, düşünce ve inanma özgürlüğüne yönelmiş bir zorbalık eylemidir.

5. ~~Hayat~~ ~~ti~~ Bu eylem, laik ~~ve~~ bilimsel gereken devletin geleceğini tehdit eden tehlikenin ~~belirgin~~ belirgin vengerecektir ~~özelliklerinden~~ biridir.

6. ~~Söz~~ ^{gözetici} ~~örnekler~~, etkilîliğinde kurulmadıkça Cumhuriyet ^{imiz} ~~et~~ ^{ve ulusumuzun} ~~bilgilerini~~ geleceğini karartacaktır.

Yukarıda belirtilen olaylara ~~etkilî~~ ~~aldı~~ ~~iddetle~~ ~~kimyasal~~ ve gereğini bir ~~an~~ önce yapılmasını ~~ve~~ bilgilermize sunmaya ~~kur,~~

Ortak Açıklamalar

EDEBİYATÇILAR DERNEĞİ BASIN DUYURUSU

TYS, PEN YAZARLAR DERNEĞİ VE
EDEBİYATÇILAR DERNEĞİ ORTAK PLATFORM
OLUŞTURDULAR

Türkiye Yazarlar Sendikası, PEN Yazarlar Derneği ve Edebiyatçılar Derneği, gelişen olayların dayatmasıyla bir "ortak platform"da birleşerek dayanışma içinde bulduklarını bir basın duyurusuyla açıkladılar.

Üç yazar örgütünün yönetim kurulları kararı gereğince, ortak platformu şu ilke ve görüşler belirliyor:

– Sivas'ta şeriatçı güçler tarafından laikliğe ve özgür düşünceye karşı örgütlenen toplukiyımın nedenlerini, sonuçlarını ve toplumumuz üzerinde yarattığı derin acı ve tepkiyi dile getirmek, bu yolla yetkilileri ve toplumumuzu uyarmak;

– 37 sanatçı ve aydınımızın öldürüldüğü toplukiyım sorumlularının ortaya çıkarılması ve bunların cezalandırılması beklentisiyle, konunun sürekli izleyicisi olmak;

– Öteki sivil toplum örgütlerini ve demokratik kuruluşları, platformu desteklemeye çağırarak;

– İnsan öldürmeyi, düşünmeye ve tartışmaya yeğleyen, kitle ruhunun kana susamışlığını bilgi susuzluğunun önüne koyan sözde yazarları ve yazar kuruluşlarını kamuoyunda teşhir etmek; onların duyarsızlıklarını ve olup bitenlerdeki paylarını vurgulamak;

– Özgür düşünce adına görüşlerini açıklayan tüm yazar ve sanatçılarımızın yanında olmak;

– 2 Temmuz gününün bundan böyle LAİKLİĞE SAYGI GÜNÜ olarak kabul edilmesi için TBMM'ye başvurmak ve bu konuda bir yasa çıkmasını istemek;

– Toplu kıyımında yitirilen insanlarımızın geride kalan aile bireylerine yardımcı olmak."

Ortak platformu oluşturan üç yazar örgütü, bu çalışmaların yaşama geçirilmesi için madde ve manevi güçlerini birleştirmeyi ve kamuoyunu bilgilendirmeyi yükümlendiklerini de açıkladılar.

(İstanbul, 1 Eylül 1993)

Sivas Topluöldürümü, ülkedeki tüm demokratik kuruluşların ortak topkisiyle karşılaştı. Aralarında siyasal partilerin, sendikaların, derneklerinçeşitli meslek ve sanat kurumlarının da bulunduğu 37 kuruluş, Sivas kurbanlarının Ankara'daki cenaze töreni için ortak bir komite oluşturdu. Ayrıca, Edebiyatçılar Derneği, PEN Yazarlar Derneği ve Türkiye Yazarlar Sendikası da ortak bir açıklama yaparak, laikliği savunma konusunda birlikte davranma kararı aldıklarını duyurdular. Demokratik kuruluşların ortak açıklamalarına bu sayfalarda yer veriyoruz.

KAMUOYUNA

YAŞANILAN SİVAS VAHŞETİ, DEVLET GÖZETİMİNDE İŞLENMİŞ BİR CİNAYETTİR. DEVLET KONTROLÜNDE DEMOKRASİ ve LAİKLİK TAM BİR SALDIRI KARŞISINDADIR. DEVLET KENDİNDEN, KENDİ BASKICI ve SALDIRI POLİTİKALARINDAN YANA OLMAYAN HERKESE DÜŞMANLIK GÜTMEKTEDİR.

GÜNÜMÜZDE EN ÇOK GEREKSİNİLEN BARIŞ ve KARDEŞLİKTİR OYSA. DEVLET ŞİDDET ve ÇATIŞMA KÜLTÜRÜNÜ EGEMEN KILMAKTA ve TOPLUMA TOPYEKÜN SALDIRI PLANLARI HAZIRLANMAKTADIR. DEVLET TÜM DEMOKRATİK ve LAİK GÜÇLERE BİR TUZAK HAZIRLAMAKTADIR. ŞİMDİ BU TUZAKLARI AÇIĞA ÇIKARTMAK VE SALDIRILARI GERİLETMEKLE KARŞI KARŞIYAYIZ.

GÜN DEMOKRASİ GÜÇLERİNİN BİRLİK GÜNÜDÜR.

GÜN LAİK GÜÇLERİN BİRLİK GÜNÜDÜR.

GÜN BARIŞ ve KARDEŞLİKTEN YANA OLMA GÜNÜDÜR.

BİZ AŞAĞIDA ADLARI BULUNAN KURULUŞLAR, DEVLET GÖZETİMİNDE İŞLENEN SİVAS VAHŞETİNİ KINIYOR, BARIŞTAN DEMOKRASİDEN ve LAİSİZMDEN YANA OLAN KİŞİ ve KURULUŞLARI BİRLİĞE ÇAĞIRIYORUZ.

YİTİRDİĞİMİZ SANAT ve KÜLTÜR ADAMLARIMIZ, PİR SULTAN ABDAL KÜLTÜR ve TANITMA DERNEĞİ İLE DİVRİĞİ KÜLTÜR DERNEĞİ SEMAH ve HALKOYUNLARI EKİP ÜYELERİ, SEVGİLİ GENÇLERİMİZİN ve YURTTAŞLARIMIZIN CENAZE TÖRENİNDEKİ BİRLİKTELİĞİMİZ ve GÜCÜMÜZ BU ZORBA GİDİŞATA KARŞI İLK ADIMI OLUŞTURACAKTIR. BU NEDENLE, BÜTÜN AYDIN, DEMOKRAT, LAİK GÜÇLERİ CENAZE TÖRENİNE KATILMAYA ÇAĞIRIYORUZ.

DEMOKRASİ İÇİN, LAİKLİK İÇİN, BARIŞ İÇİN ELELE.

PIR SULTAN ABDAL KÜLTÜR ve TANITMA DERNEĞİ- DİVRİĞİ KÜLTÜR ve YARDIMLAŞMA DERNEĞİ - EDEBİYATÇILAR DERNEĞİ - KARİKATÜRCÜLER DERNEĞİ - SANAT KURUMU - İSTANBUL DİVRİĞİ KÜLTÜR DERNEĞİ - OZANLAR DERNEĞİ - KERVAN DERGİSİ - ANADOLU KÜLTÜRLERİNİ KORUMA ARAŞTIRMA VAKFI - SEMAH KÜLTÜR VAKFI - EMLEK-HÜYÜKLÜLER SOSYAL DAYANIŞMA ve KÜLTÜR DERNEĞİ - İNSAN HAKLARI DERNEĞİ - TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VAKFI - 68'LİLER BİRLİĞİ VAKFI - EĞİT-DER - TÜRKİYE ZİRAATÇILAR DERNEĞİ - İŞÇİ PARTİSİ - SOSYALİST.BİRLİK PARTİSİ - SOSYALİST DEVRİM PARTİSİ - SİVRİALAN KÜLTÜR ve DAYANIŞMA DERNEĞİ - SOSYALİST GENÇLİK DERNEĞİ - YELİCE KÖYÜ KÜLTÜR ve DAYANIŞMA DERNEĞİ - EKİN SANAT MERKEZİ - ANKARA HACI BEKTAŞI VELİ KÜLTÜRÜNÜ TANITMA DERNEĞİ - TUNCELİLER DAYANIŞMA ve KÜLTÜR VAKFI - ANKARA GENÇ TİYATROLAR BİRLİĞİ - ANKARA BİRLİK TİYATROSU

VE

TÜRK MÜHENDİS ve MİMAR ODALARI BİRLİĞİ - TÜRK TABİPLER BİRLİĞİ - TÜRK VETERİNER HEKİMLERİ BİRLİĞİ - TÜRK DİŞ HEKİMLERİ BİRLİĞİ - MÜLKİYELİLER BİRLİĞİ ve VAKFI GENEL MERKEZİ - KAMU ÇALIŞANLARI SENDİKALAR PLATFORMU - ÇAĞDAŞ HUKUKÇULAR DERNEĞİ - VETERİNER HEKİMLER DERNEĞİ - ANKARA ECZACILAR ODASI - ANKARA-KIRIKKALE TABİB ODASI - İHD ANKARA ŞUBESİ TEMSİLCİLERİ - SARAÇ KÖYÜ KÜLTÜR ve DAYANIŞMA DERNEĞİ.

DEMOKRATİK PLATFORM BİRLİĞİ

Not: Cenazeler 6 Temmuz 1993, Salı günü saat: 10.00'da Dikmen Cad. No.297'de bulunan Pir Sultan Abdal Derneği önünden kaldırılacaktır.

ÇIZGİLİK

Asaf KOÇAK

YİTİRDİKLERİMİZ

Kitabımızın bu bölümünde, Sivas topluödürümünde yitirdiklerimizi, yakınlarının ağzından anlatmaya ve tanıtmaya çalıştık. Bu bölümde yer alan metinler (Asım Bezirci, Nesimi Çimen, Edibe Sulari ve Hasret Gültekin dışındakiler) Özcan Karabulut ve Gökhan Cengizhan tarafından kaleme alındı ve yayına hazırlandı. Fotoğrafları ise Esin Güllüler çekti. Yazılara, başka kaynaklardan sağlanan fotoğraf ve belgeler de eklendi.

Asım

Bezirci:

Edebiyatımızın karıncası

Bir yazar için en büyük acıdır sanırım, çıkan kitabını görememek. **Asım Bezirci**'nin -eğer yaşasaydı- yüreğine bir acı da bunun için çökecekti diye düşünüyorum. Bir değil, dört kitabını görmedi **Asım Bezirci**. Hazırlayıp yayımlanması için yayıncısına verdiği *Türk Halk Şiiri* (Cilt 1 ve Cilt 2)⁽¹⁾, *Temele Gül Dikenler*⁽²⁾, *Güle Dil Verenler*⁽³⁾ adlı kitaplarını yayımlanmış olarak görmedi **Asım Bezirci**. Adına yayımlanan *Asım Bezirci'ye Saygı*⁽⁴⁾ adlı anı kitabını da görmedi. Benim bildiğim, Pendik'te ve Galatasay'da açılan *Asım Bezirci Kütüphaneleri*'ni⁽⁵⁾ de görmedi. Yangın acısının ya-

Asım Bezirci

nında, dost ölümlerinin yanında, bir de bu acısı var **Asım Bezirci**'nin.

Ve tabii ki, **Asım Bezirci**'yi sevenlerin, **Asım Bezirci**'nin dostlarının, yakınlarının...

Edebiyat eleştirimizin aydınlık ve usta kalemi **Asım Bezirci**, 2 Temmuz katliamında ölmeseydi eğer, hazırlıklarını sürdürdüğü ve üzerinde çalıştığı onlarca kitabı daha, beyinlere ve yüreklerle sunacaktı. Edebiyatta eleştiriye sağlam temellere oturttarak edebiyat okuruna ulaştırmak, edebiyat okurunu oluşturmak için yeni bir anlayışla eleştiri üreten **Asım Bezirci**, edebiyat kitaplığımıza şu yapıtları katmıştı:

Çok Kapılı Oda (1961), *Edip Cansever* (1961), *Günlerin Götürdüğü Getirdiği* (H. Cöntürk'le, 1962), *Bilimden Yana* (1963), *Abdülhak Hâmit'in "Tark Yahut Endülü's'ün Fethi"* (1966), *Okudukça* (1967), *Orhan Veli* (1967), *Ahmet Haşim* (1967), *Nurullah Ataç* (1968), *Dünden Bugüne Türk Şiiri* (Antoloji, 1968), *On Şair, On Şiir* (1968), *Metin Eloğlu* (1971), *Seçme Romanlar* (R. Tanner'le 1973), *İkinci Yeni Olayı* (1974), *Sabahattin Ali* (1974), *Nâzım Hikmet* (1975), *Bilimden Yana / Sosyalizme Doğru* (1976), *Orhan Kemal* (1977), *Halk*

ve Sosyalizm İçin Kültür ve Sanat (1979), 1950 Sonrasında Hikayecilerimiz (1980), Seçme Hikâyeler (R. Taner'le, 1981), Abdülhak Hâmit (1982), Pir Sultan (1986), Halkımızın Diliyle Barış (1986), Şairlerimizin Diliyle Barış (1987), Dost Türk - Yunan Şairlerinin Diliyle Barış (1987), Rıfat Ilgaz (1988), Sosyalizme Doğru (1975), Deyimlerimizin Sözlüğü (1990), Oktay Akbal (1991).

Asım Bezirci ağız dolu gülüşüyle, Sami Karaören ve Aziz Nesin'le Sivas'ta

Asım Bezirci, bunlardan başka Erskine Caldwell'den *Belalı Yer*, Güstave Flaubert'den *Üç Hikâye*, Jean Paul Sartre'den *Varoluşçuluk*, Paul Eluard'dan *Seçme Şiirler*, Jean Freville ve Georgi Plehanov'dan *Sosyalist Gözle Toplum ve Sanat*, *Sosyalist Açıdan Toplum, Sanat ve Eleştiri*, Alain'den *Edebiyat Üstüne Söyleşiler*, Rene Maublanc'dan *Sosyalizmin Felsefesi*, Jean Jaures'ten *Seçmeler*, Bertolt

Brecht'ten *Halkın Ekmeği*, Alain Robbe - Grilet'den *Yeni Roman* adlı yapıtları da Türkçe'ye kazandırmıştı. Edebiyatımıza katkısı yalnızca bunlar da değildi. Nazım Hikmet'in bütün şiirlerini *Tüm eserleri* adıyla 8 ciltte ilk kez bir araya getiren de Asım Bezirci idi. Orhan Veli'nin tüm şiirlerini, çeviri şiirlerini ve bütün yazılarını da derlemişti Asım Bezirci; Ahmet Haşim'in, Cahit Sıtkı Tarancı'nın, Tevfik Fikret'in bütün şiirlerini de... Bunların dışında, kitaplarında yer almayan onlarca yazının, eleştirinin, söyleşinin, konuşmanın da sahibiydi. 1955 yılından başlayarak, kimileri Fikret Ariel ve Halis Acarı adıyla olmak üzere, birçok dergide yazıları yayımlanmıştı.

"Edebiyatımızın karın-cası"ydı Asım Bezirci. Bizim kuşağın en çok okunan, en çok değer verilen eleştirmeniydi. Onun yargıları ve değerlendirmeleri, bizim beğenilerimizin ve yargılarımızın oluşmasında çok önemli bir etkendi. Ülkemizdeki toplumsal - siyasi savaşımın kültürel savaşımına koşut gitmesi için çabalayıp dururdu hep. Bizim kuşaktan edebiyat heveslisi olup da Asım Bezirci'yi bilmeyen, sevmeyen yoktu, olamazdı. Çoşkunu bir an bile yitirmeden, inan-

cını ve sosyalizme sevdasını bir an bile eksiltmeden yaşadı hep. Öldürüldüğü günün bir gün öncesindeki panelde yaptığı konuşmada da bu özelliği gün gibi çıkmıştı ortaya. Çoşkusuyla ve inancıyla dinlemiştik o gün **Asım Bezirci**'yi, edebiyatımızın *has* emekçisini...

1928'de demiryolu işçisi **Hamdi Bey**'le ev kadını **Refika Hanım**'ın tek çocuğu olarak dünyaya gelir **Asım Bezirci** (Nüfusunda 1927 yazılıdır; bu tarih, ilkokula girebilmesi için yaşının büyütülmüş olmasındandır). Erzincan'da, 1934'te başladığı ilkokulu 1939'da bitirir. Ortaokulu, "Erzincan Depremi" nedeniyle yarıda bırakır.

tesisi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümüne girer, okuma yazma sevgisiyle. Üniversite yıllarında sosyalizme tanışır. *Türkiye Sosyalist Partisi*'ne girer. Partinin yayın organı olan *Gerçek*'te yazdığı yazılar nedeniyle kovuşturmalara uğrar, tutuklanır. "Parti Davası"ndan içeriye alınır. Altı ay yatıktan sonra, davası aklanmayla sonuçlanır. (Aç ve işsizdir. Bir ilaç fabrikasında çalışmaya başlar. Bu süreç, **Bezirci**'nin edebiyatla ilişkisini kesmez elbette.)

6 - 7 Eylül Olayları (1955) nedeniyle de beş ay tutuklu kalır. 1956 sonu ile 1957'de askerliğini yapar yedeksubay olarak. Sonra aynı işe yeniden girer. Bundan sonrasında **Bezirci** tümüyle edebiyata verir kendini. Denemeler, eleştiriler yazar; çeviriler yapar, dergilerde yayımlar. İşinden ayrılıp, *Unilever*'de muhasebe memurluğuna başlar (bu memurluk, 1960 - 1978 arasında, emekliliğine kadar sürecektir). 1961'den sonra yapıtları ardı ardına yayımlanmaya başlar. 1964'te **Refika Hanım**'la evlenirler. 1977'de girdiği *Türkiye Yazarlar Sendikası*'nın yönetimine seçilir (1979). O yılların tüm devrimci demokrat kültür dergilerinde yazıları

Sonra parasız yatılı okuma şansına kavuşur Erzurum'da. 1945'te bitirir liseyi. Okuma ve yazma serüveni, lise yıllarında başlar. İstanbul Üniversitesi

1 Temmuz, 1993 Sivas Kültür Merkezi'nde düzenlenen panel: Öner Yağcı, Asım Bezirci, Sami Karaören, Metin Altıok, Hüseyin Gülkanat

çıkar. 12 Eylül'den sonra *Türkiye Yazarlar Sendikası* ve *Barış Derneği* davalarından yargılanır. A. Kadir'le birlikte çevirdiği *Halkın Ekmeği*, Freville / Plehanov'dan çevirdiği *Sosyalist Gözle Sanat ve Toplum* ile *On Şair, On Şiir* adlı kitapları toplanır. 1960'ta *Dost* dergisince "en beğenilen ikinci eleştirmen", 1963'te *Otağ* dergisince ve 1968'de de *Yeni Dergi*'ce "en beğenilen eleştirmen" seçilir. 1988'de çıkardığı *Rıfat Ilgaz* adlı yaşamöyküsel kitabıyla, 1989 *Ferit Oğuz Bayır Kültür ve Sanat Ödülü*'nü kazanır.

"Bilimsel sosyalizmin temel görüşlerini edebiyata uygulamak, bu konuda kendine göre bir bireşime varmak" amacıyla yazan ve edebiyatımızın değerli bir aydınlıkçı kalemi olarak yaşamını sürdüren **Asım Bezirci**'nin ölümüyle çok şey yitirdik, çok. Hem edebiyatçılar, hem edebiyatseverler, hem de ülkemiz olarak...

(Öner Yağcı)

(1) *Türk Halk Şiiri 1 ve 2*, Say Yayınları, 1993

(2) *Temele Gül Dikenler*, Çınar Yayınları, 1993

(3) *Güle Dil Verenler*, Çınar Yayınları, 1993

(4) *Asım Bezirci'ye Saygı*, hazırlayan **Atilla Birkiye**, Yön Yayıncılık, 1993.

(5) Pendik Belediyesi Asım Bezirci Halk Kütüphanesi ve Evrensel Kültür Merkezi Asım Bezirci Kitaplığı.

REFİKA BEZİRCİ'YLE ASIM BEZİRCİ'Yİ KONUŞMAK

"Asım Bezirci, insan sevgisine, barışa, emeğe yürekten inanan biriydi. Çevirdiği şiirlere, kendi düzyazılarına baktığımızda, hep *özgürlük, insanlık, barış* kavramlarıyla karşılaşırız. Yaşamını derlediği çağdaş edebiyatımızın yazarlarında da aynı kavramları temel aldığını görüyoruz. Burdan hareket ederek, **Asım Bezirci**'yi bir "*başkaldırı insanı*" olarak niteleyebiliriz. Konuşmalarını dinlerken, yazılarını okurken, bu başkaldırıcıyı hissedebildiniz. Sizce, bu başkaldırı motifi nereden kaynaklanıyordu" diye sordum **Refika Bezirci**'ye.

Asım Bezirci'nin eşi **Refika Bezirci** üzgünü ve hala toparlamamıştı kendisini. Ama eşinin kitaplarından oluşan bir kütüphanenin oluşturulması ve o kütüphanede görevli olması, acısını azaltıyordu biraz. Zaten karı-kocanın "*çocuklarıydı*" kitaplar. İkisi de çocukları gibi severlerdi

kitaplarını. Bu nedenle, Asım'ın kitaplarıyla birlikte olmak, bir bakıma rahatlatıyordu Refika Hanım'ı. Sorduğum soruya yanıt olarak şunları söyledi:

"Öncelikle, yetiştiği yoksul çevre çok etkili olmuş. Çok acı çekerek bu günlere ulaştığını da unutmamak lazım. Asım öldükten sonra el defterlerini buldum. Çok garip, bana hiç göstermemişti. 30 yıl saklamış... Okuduğum zaman çok şaşırdım, birçok sayfasını da imha etmişti. Bir de adalet, sorumluluk, haksızlık yapmama duygusu çok hâkimdi. 'Ben, bir insan olarak her türlü güzelliği koruma sorumluluğumu taşıyorum. Herkes öyle davranmalı' diye düşünürdü. Zaten aksi bir durumla karşılaştığında da çileden çıkardı. Kısacası, hep bir denge isterdi. Sanki hassas bir terazi gibiydi."

Refika Bezirci, "Asım Bezirci Halk Kütüphanesi"nin açılışında

Bu yanıttan sonra, karşılıklı konuşarak söyleşimizi sürdürdük. Sanki yanımızda Asım Be-

zirci de vardı. Refika Hanım, Öner Yağcı ve ben, bir yandan henüz tam düzenlenmemiş kütüphanedeki kitaplara göz gezdirip hüzünlenirken, bir yandan da konuşuyorduk. Ben, "Ama bu çok özel bir durum", dedim. "Çünkü çocukluk ve gençlik yıllarında ekonomik sıkıntı çekmiş bir sürü kişiyi tanıyoruz ki, yetişkin olduklarında çok gaddar kişiler haline dönüşebiliyorlar. Değil mi?"

Refika Hanım, bu soruma da şöyle karşılık verdi:

"Çok haklısın. Ama o, yoksul birinin haksız davranışlarına da karşı çıkardı. Bu karşı çıkış, daha çok uyarı, doğruyu göstermek adınaydı. Zaten bir yandan da hangi niyetle karşı çıktığını anlatır; böylelikle karşısındakinin gönlünü alırdı."

"Dolayısıyla, Asım Bezirci'ye "başkaldırı insanı" demek doğru bir tanımlama" dedim. "Sizin de belirttiğiniz gibi, bu başkaldırıyı hep konuşarak, yazarak yapmaktan yanaydı. Şiddete karşıydı. Kanımca, bunda sosyalizme yürekten inanmasının da etkisi var. Zaten son anına kadar sosyalizme olan inancını yinelediği gibi, şiddete karşı koydu. Peki, dünyada sosyalizmin geçirdiği olumsuz-

luklar karşısında zaman zaman yilgınlığa düştüğü oldu mu?" diye sordum. **Refika Hanım:** "Yılgınlığa düşmek mi? Birtakım kişiler, 'sosyalizm öldü' diye neredeyse ziltakıp oynama noktasına gelmişlerdi. 'Nasıl böyle kör olabiliyorlar? Oradaki kötü politikacıların kötü uygulamaları sonucunda bu noktaya gelindi. İyi ellerde olsaydı böyle olmazdı' diyerek büyük bir öfke duyuyordu. Yalnız, sosyalizmin bayraktarlığını yapmak istemezdi." dedi. Bundan sonra aramızda şu konuşmalar geçti:

R.B. : Benim çok sevdiğim bir deyişi vardı: 'Sosyalizmi ve Marksizmi, çaydaki şeker gibi eritmelisin. O zaman insanlar anlar. Sosyalizm şudur, budur diye öğretirsen kimse anlamaz' Gerçekten de, kitaplarında sosyalizmi çaydaki şeker gibi eritmiş, böyle özümlemişlerdir.

T.M. : Biliyoruz ki, Asım Bezirci'nin baş koyduğu alan, edebiyatın en zor alanı olan eleştiriydi. Bizim ülkemizde ise okuyucunun en az ilgi duyduğu, dolayısıyla en az satan kitaplar, eleştiri kitaplarıdır. Oysa, gerek yurtiçinde, gerek yurtdışında katıldığı toplantılara, hep bu eleştiri kitapları nedeniyle çağ-

rılmıştı. Yanılmıyorsam, o bu gezileri geniş açılı bir objektiften değerlendirecek, "deneyim" olarak görürdü.

R.B. Dediğin doğru. Çağrıldığı toplantılarda, sosyalizmle edebiyatı bütünleştiren bir toplumcu yazar olarak konuşmayı tercih ederdi. Eleştiri yazarlığının geri planda kalmasına özen gösterirdi. Özellikle yurtdışı gezilerinde, çok farklı Türk kesimleriyle birlikte olurduk. Şoven, sosyalist, laik, Türk ve Kürt kesimler... Onlara birliğin, beraberliğin güzelliğini anlatmaya çalışırdı. Bu toplantılardan birinde bir delikanlı kalkıp, "Siz Türk yazarlar, Kürtler için ne yaptınız?" diye sorunca, Asım bomba gibi patladı. Ahmet Arif'ten başlayarak Yaşar Kemal, Hasan Hüseyin ve daha nicelerini saydıktan sonra, "Sizi hoş görüyorum, Kürt yazarlar, Türk yazarları ve Türk toplumu için ne yaptılar diye sormaya-cağım" dedi. Salonda büyük bir alkış koptu. Çok hoşgörülüydü.

T.M. : Dahası, günlük yaşamda da hoşgörülüydü. Örneğin, kendisiyle aynı dünya görüşünü benimsemeyen bir komşusuna yeni çıkacak kitabının kapağını danıştığını hatırlıyorum. Başkaldırılı, hoşgörülü yapısını da, kısacık ömrüne sığdırdığı 70 kitapla so-

mutlamıştı. İncelediği yazarlara ve akımlara baktığımızda, onları özenle seçtiğini görüyoruz. Sahi, inceleyeceğimiz yazarlara nasıl karar verirdi? Nurullah Ataç ve Sabahattin Ali gibi birbirinden çok farklı iki yazarı incelemesinin nedeni neydi?

R.B. : *Nurullah Ataç'ı seçtiğinde, evliliğimizin ilk yıllarıydı. Kütüphanede birlikte çalıştık, birlikte derledik. Bir gün Ataç'ın yazdıklarından alıntılar yapıyordum. Birden, Ataç'ın, "Bu iyi şair olacak, bu iyi yazar olamaz!" gibi yargılarına rastladım. Asım'a, Ataç'ın neye dayanarak böyle davrandığını sordum. "İşte ben, buna karşı çıkmak için eleştirmen oldum. Bu yargılamayı yıkacağım" dedi. Bu hesaplaşma, "Nurullah Ataç" çalışmasında çok açık görülür. Sabahattin Ali'de ise sistemle hesaplaşma vardır. Gelişmeye açık fikirleri olan düşün adamlarını, yazarları seçerdi. Örneğin, "Peyami Safa'yla niye hesaplaşayım, kör kuyuya taş atmak olur" derdi. Gerçekten de Asım, Türk yazınında eleştiriye bilimsel ve nesnel düzeye yükseltmiştir.*

T.M. Eleştirmenliği özel yaşamında da devam eder miydi?

R.B. : *Önceleri çok kuralcıydı. Zaman zaman buna bile kural koyduğu*

olmuştur. Her şeyin zamanında olmasını isterdi. Kıscası, saat gibiydi. Yıllar geçtikçe, daha ılımlı ve yumuşak oldu. "Çağ, ilişki çağı Refika" derdi. Ama, ilkelerinden de asla ödün vermezdi.

T.M. Sizi, 70'lerin ortasından beri yakından tanıyan biri olarak, o zamanlar sormaya cesaret edemediğim, ancak çok merak ettiğim bir şey var: Siz Asım Bezirci'nin yalnızca karısı, arkadaşı değildiniz.

R.B. : *Çırağı gibiydim.*

T.M. Yok, o kadar mütevazı davranmayın! Zaman içinde iyi bir yardımcı, eserlerin ortaya çıkmasında emeği geçen biriydiniz. Günlerce kapıyı bile açmadan çalıştığınızı bilirim. Ama, bunu kamuoyuna yansıtmayı hiç tercih etmediniz. Neden?

R.B. *Öncelikle, isim yapmayı sevmeyen biriyim. Bir de, daktilo yazmayı beceren ve dışarıda çalışmayan herkesin, benim gibi davranacağını sanıyorum. Kitaba çok yatkın biri olmamın, okumayı sevmenin etkisi büyüktür. Her kitap hazırlanırken heyecanlanır ve katkımı sevgiyle yapardım.*

T.M.: Ama, Asım Bezirci'ye âşık olarak evlenmediniz. Yanılmıyorsam, görücü usulüyleydi değil mi?

R.B. : Evet, önce görücü usulüyle beni istetti; sonra nişanlandık. O sırada Belediye'de çalışıyordum. Bir gün, işyerine postadan bir paket geldi. İçinden Asım'ın kitapları çıktı. Hüseyin Cöntürk'le yaptığı Edip Cansever, Turgut Uyar, bir de Çok Kapılı Oda... Çok heyecanlıydım. Şaşırdım, onurlandım. Zaten hep kültürlü, çok okuyan, modern yaşamlı bir kocam olsun istemiştim. Bir de baktım, Asım o düşlediğim kişi. Sonra evine gittim. Her yer kitap doluydu. Giderek ısındım. Düğünden sonra, arkadaşlarının geldiği bir yemek daveti vermiştik. Uzaydan düşmüş gibiydim. Onlarla tek kelime konuşmadım. Tutulmuş bir garson gibi, yalnızca hizmet ettim. Onlar gittikten sonra, Asım'a, sistemli biçimde kitap okumak istediğimi söyledim. İki - üç yıl eve kapanıp okudum. O ara Yön dergisi çıkıyordu. Önümde, daha da aydınlık bir pencere açıldı.

T.M. : Muhakkak, zaman zaman, "Sıvas'a onunla birlikte gitsey-

dim" diye düşündüğünüz olmuştur! Orda olmanızın, kurtulmasında etkili olacağına inanıyor musunuz?

R.B. : Doğrusu, gitmesini hiç istememiştim. Giderken, "İlk defa Ankara'dan öte yana geçiyorum, ne tuhaf" demişti. Orada kalıp, gençlere moral vermeyi tercih etti. Ben de onu bırakamazdım. Birlikte ölürdük. Şimdi sağduyuyla düşününce, "iyi ki ölmemişim, kitaplar yaşayacak" diye seviniyorum.

T.M. Asım Bezirci, 67 yıllık yaşamına, bir insan ömrüne eşit uzunlukta 70 kitap sığdırdı. Sonuç ne kadar acı olursa olsun, yüreğimizi ne kadar acıya keserse kesin, ölümü Asım bezirci'ye yakışır biçimdeydi. Kalesini terk etmeyen komutanlara benziyordu. Gençliğe inanıyordu. Tercih onlardan yanaydı. Ağız dolusu gülüşü, coşkusu, kuralcılığıyla, kütüphane raflarında bile eleştiriye sürdüreceğinden hiç kuşkunuz olmasın.

(Türkel Minibaş)

Metin Altıok : Kendinin avcısı

Metin Altıok bir sabah, 13 Haziran 1993 günü, on kitabını birden yere yayararak, eşi Nebahat Çetin'e imzalamaya koyuluyor, "Sende benim setim yok, bulunsun" diyerek... Bir tür şair sezgisiyle mi açıklanabilir bu tavrı, Metin Altıok'un? Nebahat Çetin, "Adımı koyamıyorum" diyor, "Son yıllarda o kadar çok konuşurdu ki ölüm üzerine... Hatta, Sivas'ı yıllar önceden yazmıştı sanki." İpek ve Klaptan'daki "yakılması gereken biriyim" dizelerini anımsamamak elde değil. Sivas'ı

kaç yıl önceden görmüştü. Metin Altıok? "Eğer Metin kadar sevgileri güçlü biri olsaydım, Sivas'a gitmesini kesinlikle engellerdim" diyor Nebahat Çetin. Kendisi Sivas'a gitmek istemiyor, Metin Altıok'un bütün ısrarlarına karşın. "Herkes iki kişi gidiyor, karısıyla, sevgilisiyle... Sen beni yalnız gönderiyorsun" diyerek boynunu büküyor Metin Altıok; "Cuma günü şiir okuyup dönerim o zaman". Aynı gün olaylar olmasa, akşam Madımak Oteli yakılmasa, sağ salim dönecek Metin Altıok... Zaten, bu tür şenliklere meraklı bir adam da değil. "Bir tür bohçacı gibi gidiyorum" diyor Nebahat Çetin'e. Daha önce Bergama'ya (doğduğu yer olan Bergama'da çok iyi ağırlanıyor, birkaç gün kalıyor), şair kardeşleri A. Erhan ve S. Bolat'ın ısrarlarıyla Seydişehir'e gidiyor. Sivas, katıldığı üçüncü şenlik oluyor. Nebahat Çetin, "Sen Sivaslısın, Metin'i sağlam verdim, sağlam istiyorum" diyor Uğur Kaynar'a... İkisi de dönmüyor Sivas'tan...

65 yaşına kadar ancak yaşayabileceğini düşünüyor Metin Altıok. "Prostat olursam intihar ederim, sen kusura bakma" diyor karısına. Birbirlerinden çok farklı sonlarla biten, çok tuhaf ölümler tasarlıyor kafasında. Bir

Çerkes Karadağ'ın objektifinden, Metin Altıok.

tür ölüm çeşitlemeleri yapıyor. "Öyle acayip ölümler düşünürdü ki" diyor Nebahat Çetin, "Anlatırken bile insana acı verecek kadar canlı bir hale sokardı ölüm duygusunu". Bir kış günü, yanına votkalar alıp, bir dağın en yüksek tepesine çıkıyor **Metin Altıok**... Orada saatlerce içerek sızıyor. Üstüne yağan karlar, bedenini kapatıyor. Böylece

Metin Altıok'un kendi kolajı ve yorumu: "Metin, gene sarhoş, yalpalıyor diyecekler"

bozulmamış olarak kahyor cesedi. Karlar eriyince **Metin Altıok**'u bulacaklar, Nebahat Çetin'e de haber verecekler. Bakalım tanıyacak mı? "Yahu, niye yoruyorsun beni, daha aşağılarda kal" diyor Nebahat Çetin, biraz olsun yumuşatmak istiyor... **Metin Altıok**'un en çok meraklandığı, üstünde kafa patlattığı konu, ölüm; kendi ölümü, karısının ölümü...

"Önce sen mi öleceksin, ben mi öleceğim?" Bu tartışma, saatler boyu sürüyor! "Ben ölürsem sen bana sahip çıkarsın" diyor karısına, "sen ölürsen ben sızırım!"

Bir başka saplantısı da, intihar etmek... "Bir ara kafayı takmıştı" diyor Nebahat Çetin, "Türk şiirinde, intihar eden şairlerden biri olmak istiyordu. Batı şiirinden örnekler veriyordu. Intihar eden bir Türk şairi olarak ülkemde öncü olurum, bir gelenek başlatabilirim diye düşünüyordu. **Kaan İnce**'nin intiharıyla birlikte bu saplantısı sona erdi... Ölüm ve intihar senaryolarını öylesine canlı anlatırdı ki, olacakmış gibi etkilenirdi insan... Sivas'tan sağ dönmüş olsaydı, intihar etmese bile, **Metin**'i alkol komalarından kurtarabilir miydik açaba? 'Ben niye yaşıyorum, ben niye ölmedim?' Bu soruları hep soracaktı kendine, duyduğu derin acıyı bana da yaşatacaktı... Sivas'tan sağ çıkması, bir başka biçimde ölümü olurdu."

Metin Altıok, *Madımak Oteli*'nden yaralı olarak çıkarıldıktan sonra, tam bir hafta direniyor ölümüne. Doktorlar, uzun süren bir bitkisel hayat olabilir diye endişeleniyorlar. Nebahat Çetin'in yorumuyla, "Bir hafta direnmesi bile önemli bir şeydi. 'Cenazem tek olsun' diye direndi, biliyorum! **Metin**, özel bir

"Ötürsem benden geriye
gözlüğüm kalacak"
diyordu. İslî gözlük
Metin Altıok'u
doğruluyor

adamdı. Yirmi kişiyle birlikte gömülmek istemezdi. Böyle bir ölümü çok da yakıştıyorum kendisine. Ürettiği ölüm çeşitlemelerinden biri gerçekleşti sanki... Düz ölecek, yatağında ölecek bir adam değildi". **Metin Altıok** da öteki canlar gibi, yoğun bir alev ve duman soluması sonucu, karbonmonoksit zehirlenmesine uğruyor. Doktorların anlatımıyla, ilk birkaç dakika baygınlık geliyor. On dakika içerisinde yardım edilebilirse beyinde hiçbir hasar bırakmıyor. Yarım saate kadar kurtulma şansı gene var. Daha fazla sürede, beyinde kalıcı hasarlar oluşuyor. Üstelik, yaralılar hastahanelere çok geç ulaştırılıyor, gereken müdahaleler zamanında yapılmıyor. Korkunç bir ihmalkârlık... Adeta göz göre göre ölüme terk ediliyor insanlar... **Metin Altıok**, son anlarına dek, elindeki süpürge sapıyla otelin katlarını dolaşıyor, oluş-

turulan barikatın başında, "Erkekler öne çıkınsın, hanımlar geriye çekilsin" diye öneride bulunuyor. Bu arada, "sağlık önemlidir" diyerek, sodasını içmeyi de ihmal etmiyor! Dışardaki azgın güruh tarafından yakılacaklarını kimse düşünmüyor...

Nebahet Çetin, Sivas olaylarının "Örgütlü bir şeriatçı ayaklanma" olduğu inancında. Sivas kıyımının (onların diliyle "Şanlı Sivas Kıyımı"nın) dakika dakika programlanmış ve uygulanmış bir eylem olduğunu, üstüne basarak belirtiyor: "Devlet, her yönüyle çok çirkindi... Program, Kültür Bakanlığı'nın katkılarıyla düzenlenmişti... Etkinlikler, devletin mekanlarında yapılacaktı. Ve güya, gereken güvenlik önlemleri alınmıştı. Devlete çok fazla güvenmenin bedelini ölümlerimizle ödedik". **Nebahet Çetin**, mahkemede verilen ifadelerin de önemli olduğu inancında: "Şeytan Aziz, Sivas Aziz'e mezar olacak"... Bu sloganlar atılmış. Hayır değil! En başta aktarılması gereken sloganlar, 'Kanımız aksa da zafer İslam'ın', 'Laiklik gidecek, şeriat gelecek' 'Cumhuriyetin temelleri Sivas'ta atıldı, Sivas'ta yıkılacak... Bunlar önemli. Yargıçlar bu kanıtlara sahip çıkıyorlar. İğne batırılmış gibi rahatsız oluyorlar. Devlet, Sivas'ta kendini yargılıyor çünkü".

Nebahat Çetin, adeta militanca bir çabayla, Sivas kıyımının ve lanet olası katillerin peşinde iz sürüyor... "Ben kahraman olmak istemiyorum" dese de, ödün vermeyen muhalif kişiliği ve tavrı ile, hepimize örnek oluşturuyor. Sivas şehitleri karayollarının damperli kamyonlarıyla havaalanına nakledilirken, güvenlik güçlerinin üzerine yürüyen, kıyametleri koparak, "Ölülerimize saygınız yok mu?" diye haykıran da Nebahat Çetin oluyor. Sivas'ta Metin Altıok'u koruyamayan devlet, Ankara'daki cenaze töreninde olağanüstü güvenlik önlemleri alıyor. Nebahat Çetin, "Kutudaki bir adam" için alınan bunca önlemi yadırgıyor ve "Artık çok geç değil mi?" diye soruyor.

***

Metin Altıok'un çalışma odasına giriyoruz. Halen yaşıyor gibi bir duygu var içimizde. Ansızın omuzumuza dokunup, "Merhaba çocuklar" diyecek. Her köşesi onun tarzıyla dolu bir oda bu... Sandalyeye bıraktığı günlük giysileri, olduğu gibi duruyor. Yün ceket, özenle katlanmış pantolonu... Çalışma masasının üstünde küçük, boş mermi kovanları var, içlerine kurumuş güller yerleştirmiş... Taşları oyarak yaptığı Kibele heykelleri, çakısı, işlemeli

çakmağı, Nebahat Çetin'e armağan bir dizi karakalem... Bir kitap ilişiyor gözümüze. İlk sayfasında, Metin Altıok'un yaptığı bir resim yer alıyor. Nebahat Çetin anlatıyor: "Metin'le kavga ettiğimizde veya o bir hata yaptığında, benimle üç gün konuşmaz, susardı... Sonra bir sabah kalktığımda, görebileceğim bir yerde, bana armağan olarak sunulan bir kitap bulurdum. Metin, saatlerce uğraşarak, kitabın ilk sayfasına bir desen çizmiş olurdu. Kalkar kalkmaz buluyorum kitabı... Metin'in özür dilemesi böyle oluyor."

Metin Altıok, yaşının on yıla yakın bir bölümünü Bingöl'de geçiriyor. 1990 yılının Ağustos ayında Ankara'ya dönüyor. Bu tarihten sonra, yazma uğraşını daha çoşkulu ve düzenli olarak sürdürüyor.

Sivas öncesi, kadın ve erkek ilişkilerini sorgulayan bir oyun kuruyor kafasında; 94 kışında, üzerinde çalışmayı düşünüyor. Başarılı olursa, romanı deneyecek... *Aydınlık* gazetesindeki haftalık "Kara kutu" köşesinde, düzyazılarını büyük bir çalışkanlık ve hevesle sürdürüyor. "Geceyarıları bir saatte uyardırırdı beni. 'Kalk, çay yaptım' derdi. Elbette çay bahane olurdu. Yeni bir şiir, yeni bir yazı yaz-

diğında, mutlaka birilerine okuturdu" diyor Nebahat Çetin ve ekliyor: "Çok özlüyorum Metin'i, bir türlü 'öldü' diyemiyorum."

* * *

O ŞAİR BİR BABAYDI

Metin Altok, Ağustos '93 tarihli Ankara Sanat Rehberi'nde yayınlanan 'Ankara' adlı yazısında: "Ankara, benim aziz kentim, kestane ağaçları ve aşklarım elbet. Meclisin arkasındaki "Begül"ün güz bahçeleri, kafe - konyak ve kitap, bir de sevgili kızım Zeynep;" diyerek, yaşamındaki yerini önemle vurguladığı kızı Zeynep Altok, bugün şunları söylüyor babası için:

Babam, ben sekiz yaşındayken hatıra defterime birşeyler yazmasını istediğimde oraya bir dize yazmıştı:

"Gülüşün bir kuş olacak hep omuzumda"

Onu 2 Temmuz 1993'te bir ortaçağ karanlığında kaybettim, kaybettik. Ardından birşeyler söylemek benim için çok zor. O sadece bir baba değil, şair bir babaydı çünkü. O, "Metin Altok"tu.

Aklıma bir sürü şey geliyor bir türlü bağlantı kurup ifade edemiyorum. Çok özel bir ilişkimiz vardı. Ayrı şehirlerde yaşadığımız için hem çok uzaktık birbirimize, hem de her zaman çok yakın. Ben çok küçükken bile arkadaşlık. Beraber yürüyüşlere çıkar, özel anlar yaşardık. Örneğin sonbahar yapraklarını toplar, yapıştırır bir masa örtüsü yapardık. Resim yapmayı, kendi kendimi meşgul etmeyi, yalnızlıktan sıkılmamayı (hatta bundan zevk almayı) öğrendim ondan. Kalabalık akşam yemeklerinde canım sıkıldığı zaman bana sigara yaldızlarından yelkenliler, ekmek içlerinden tavşan, tilki gibi hayvanlar yapardı. Bir daha kimseyle böyle anlar yaşayamayacağımı biliyorum. O az bulunur bir insandı. Az duyulur bir şekilde de ayrıldı aramızdan. Ancak şiirleriyle her zaman yaşayacak. O artık özel ilişkilerimiz bağlamında anılarımızda yalnızca bizimidir belki ama; işte sadece o kadar. Onu şiir-

lerinde mümkün olduğu kadar çok kişiyle paylaşmak isterim. Görüyorum ki onu en iyi anlatacak şey, yine kendi şiiridir. Şiirlerini okuyanlar onu gerçekten anlayabilir, gerçekten tanıyabilirler, diye düşünüyorum. Onu başka kılan da bu zaten. Ben sadece, Metin Altok'u bu anlamda "tanıyan" herkeşe bir tek şey söylemek istiyorum:

"GÜLÜŞÜ BİR KUŞ OLSUN HEP OMUZUNUZDA."

Metin Altok, yıllarca sanat ve edebiyat çevrelerinden uzak durdu. Bu uzaklık nedeniyle, hakkı yenmiş bir şair olarak görmüyordu kendini. "Ben o hakkı kimseden istemiyorum" diyordu. Ulaşmayan bir adamdı ve reddettiği şeyler güzeldi Metin Altok'un... "Reddedebilmem için, çok farklı bir yerde durmam gerekir" diye düşünüyordu. Bu tavrıyla sevdirmişti kendini hepimize... Şiirlerindeki Metin Altok neyse, kişiliği de bütünüyle oydu. Türkiye şiirinin en yaralı, en kanamalı ve daha da önemlisi, konformist olmayan, en aykırı şairlerinden biriydi. Ölümünü de kendine yakıştırmasını bildi Metin Altok...

"Üzülme altok metin, hüzünlerle geçen tarazlanmış ömrüne sen yoğun sis içinde sesi duyulan, uzak çandın bir zaman"

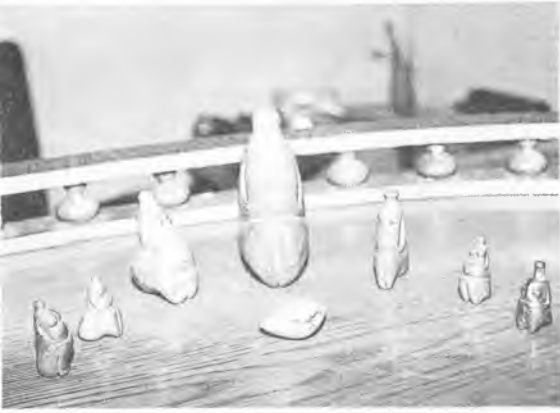
* * *

Metin Altok

14 Mart 1941'de Bergama'da doğdu. Çocukluğu ve ilköğrenimi İzmir/ Karşıyaka'da geçti. İlkokulu Alabey ilkokulunda okudu. Ortaöğre-

nimini Karşıyaka Lisesi'nde tamamladıktan sonra, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü'ne (1963) girerek üniversite öğrenimine başladı. Bu bölümün Sistematik Felsefe Kürsüsünü 1971 yılında bitirdi.

● Üniversite yıllarında gençlik hareketlerine katıldı. Politikaya ve sanata her zaman yakın ilgi duydu. "Aydın muhalif olmalı" sözünü dilinden düşürmezdi. Bu söz, yaşamının temel ilkesiydi denebilir.

Metin Altıok'un kibeletleri

● Sanat yaşamına resimle başladı. 1960'lı yılların gençlik hareketlerinden esinlenerek yaptığı karakalem desen ve resimlerle ilk sergisini (1968) Ankara Sinamatek salonlarında açtı. Bu ilk sergiyi, Fransız Kültür Merkezi, Ankara Devlet Güzel Sanatlar Galerisi ve yine Fransız Kültür Merkezi salonlarında açtığı sergiler izledi. Resimle bu iççeliği, daha sonraki yıllarda şiirle yer değiştirdi. Resim yapmayı, desen çizmeyi hiç bırakmadı, ama ağırlığı şiire verdi.

"Resim yapmak, yerleşik düzen ister. Oysa şiir her yerde, meyhanede, yolculukta, bir otel odasında

yazılabilir" diyor ve neden resim yapmayı ağırlıklı sürdürmediğini soranları böyle yanıtlıyordu.

● Yaşamını sürdürmek için çeşitli işlerde çalıştı. Kızılay Genel Müdürlüğü, MTA, Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü'ndeki memurluk yaşamı, 1979 yılı Kasım ayında başladığı felsefe öğretmenliği ile sürdü. Öğretmenliğe Bingöl Lisesi'nde başladı. Yaşamının on yıla yakın bir bölümü Bingöl'de geçti. Bingöl, yaşama bakışını önemli ölçüde etkiledi. "Ün" ve "ünlü olmak" konusuna bakışı değişti, dayatılan arabesk anlayışın gördüğü kabul karşısında "ün nedir, ünlü olmak nedir?" sorusuna şu yanıtı veriyordu:

"Büyük kentlerin ve sanat çevrelerinin uzağına düştüğünüz zaman, ün de, ünlü olmak da bir anlam taşımıyor. Bakıyorum, bir arabesk şarkıcıyı herkes tanıyor da, bir Turgut Uyar, bir Edip Cansever, ünlü olmanın çok uzağındalar".

● Bingöl'den sonra Karaman'da üç yıl öğretmenlik yaptı. 1990 yılının Ağustos ayında Ankara'ya döndü ve çok sevdiği Ankara'ya bir daha ayrılmamak üzere yerleşti.*

● Sivas katliamında, girdiği ölümcül komadan kurtulamayarak, 8 Temmuz 1993 günü aramızdan ayrıldı.

"Gördüm yaşarken vadesiz ölümümü.

Ördüm deilmek ilmek Sırtıma giyemedim ömrümü."

Behçet Aysan: Arkadaşlığın, kardeşliğin, inceliğin ozanı

"Bizim şiirimizde Akdeniz duyarlılığı egemendir. Şiir, ulusal bir ruh ifadesidir. Bir İskandinav şairinin ölüme, gökyüzüne, güneşe, hüzne bakışıyla, bir Yunan, bir Türk ya da bir İtalyan şairinin aşka, kedere, ölüme, gökyüzüne, güneşe bakışı çok farklıdır. Türk şiiri, geleneksel zenginliği açısından, dünyanın en önemli dört - beş şiir damarından biridir."

Behçet Aysan'ın, 1991 yılında, NÜSHED (Nükleer Savaşın Önlenmesi İçin Hekimler Derneği) ile ilgili uluslararası bir toplantı nedeniyle İs-

Behçet Aysan Sivas'ta:
saatler ölüme yakın

veç'te bulunduğu sırada, Radyo Stockholm'ün kendisiyle yaptığı kısa bir söyleşiden bölümler dinliyoruz. Bandın girişinde, bir başka Sivas şhidi Nesimi Çimen, Âşık Veysel'den söylüyor: "Benim sâdik yarım kara topraktır..." Behçet Aysan, "Beyaz bir gemidir ölüm" adlı şiirini okuyor.

çünkü beyaz bir gemidir ölüm
siyah denizlerin hep çağırıldığı
batık bir gemi
sönmüş yıldızlar gibidir

yitik adreslere benzer ölüm
yanık otlar gibi.

sen bu şiiri okurken ben belki başka bir şehirde ölürüm.

Şimdi bile kendine özgü duyarlılıkları yansıtan sesini dinlerken dünyasına alıyor bizi.

Ankara'nın Küçükesat semtindeki evinde, eşi Advıye Aysan ve kızı Eren'le birlikte, şair, doktor, insan Behçet Aysan'ı konuşuyoruz. Eren, babasının fotoğraflarından özenle düzenlediği bir albümü gösteriyor bize. Her fotoğrafın bir öyküsü var. 1960'lı yılların ortaları... Kuleli Askeri Lisesi'nde bir koğuş. "Yaşamını, iç dünyasını belirleyen öğrenim koşullarından çok etkilendiğini biliyoruz. Behçet'in" diyor Advıye Aysan.

28 Mart 1994 günlü Cumhuriyet gazetesinde, Behçet Aysan'ın şiirini değerlendiren Şükran Kurdakul'dan o yazı çerçevesindeki düşüncelerini geliştirmesini istedik:

"Kişiliğinin oluşma evresinde, doğasına aykırı bir ortamda bulunma zorunluluğu, daha sonra dizelerine de yansımıştır. bir ranzaya çıkarak kırık camlı pencerede mor ışıklarla dolardı trenler koğuşa haki battaniyelerdi sarıldı-ğım annemin eli ve tahta dolap kapaklarında istasyon adları sanki bin kilometre uzakta bir şehirdi haydarpaşa

Behçet Aysan'ların evinden bir köşe: El yazısıyla 'Falanga' şiiri, piposu ve son sigarası

Gene de o yaşlarda bile birey olmayı başaran Behçet, öğrenimini tamamlayarak Askeri Tıbbiye'ye geçmiştir. Ne var ki, bu döneminde ülkesinin darboğazlara itildiğini algılayan her yurtsever gibi, Behçet de arkadaşlarıyla birlikte toplumsal, siyasal savaşıma katılmanın vazgeçilmezli-

ğini duyar içinde. Sonuç, siyasal iktidarların Namık Kemal'lerden bu yana başvurduğu temel haklara aykırı önlem... Yani, parmaklıklar arkası...

Bu yazgı şöyle yansır Behçet'in dizelerine:

hep onu aradım tutuşan samanların yanışını
suyun sıcak bir kan gibi küllrengi akışını
siyah arabaların çektiği düşlerimin yıldızları
sessizce adıdır bir direnişin ve aşkın yalvarışı
yaşayıp yıllar sonra aynı koğuştaki tutuklu olarak

Ülkede olağanüstü siyasal önlemlerin geride bırakılıp -görece de olsa- hukuksal yaptırımların gündeme gelmesiyle, 141. ve 142. maddelere aykırı eylemde bulunduğu savıyla askeri ve sivil mahkemelerde yargılanan Behçet Aysan, özgürlüğüne de kavuştu, haklarına da...

Bu kez, yarım kalan tıp öğrenimini kendi olanaklarıyla tamamlama savaşımını sürdürmek zorunda kaldı. Uzun süren bir sabır dönemi idi bu. Ama zorluk karşısında istencini yitirmeyerek, önce hekimliğini, sonra da psikiyatri uzmanlığını kazandı Behçet Aysan.

Bu zor koşullara karşın, ortaokul sıralarında başlayıp ara verdiği şiire, yaşamın çilesini iliklerinde duyan bir insan olarak yeniden tezgâhını açtı, hem de iyi açtı."

Şiirin yapısını kurma kaygılarıyla işe başlayan, Behçet Aysan, 1984'de Yaşar Nabi Nayır Şiir Ödülü'nü kazandığı zaman, bu kaygılarını Işık Kansu'yla yaptığı bir söyleşide şöyle anlatıyor: "Şiir neyi anlatırsa an-

Şiirdeki sezgi, okuyanın algı ve imge dünyasıyla aynı dalga boyunda bütünleşmeyi zorunlu kılar. Böylece, güzelliğin çoğaltımı ve toplumsallaşması gerçekleşir."

Bir yazısında, "Toplumcu olmanın koşulları başkadır, toplumcu şair olmanın koşulları başka" diyen Behçet Aysan, yaşamın başat sorunlarını damarlarında duyan bir insandı. Şiirlerindeki lirizmin kaynağında, bu duyarlılık vardır.

Sivas'ta bulunması bir raslantıydı belki, ama aynı yazgıyı paylaşanlardan öğreniyoruz ki, ölümü, kişiliğine bağlı bir olaydır. Şöyle yazıyor Ahmet Say: "Yedi saatlik o cehennem kuşatmasından aslında sağ çıkabilecek ilk kişi Behçet Aysan'dı. Asker ocağında yetişmişti, asker talimi görmüştü, dövüşkendi, gençti, yapılıydı ve doktordu. Tıp biliminin olanaklarını en iyi kullanacak kişiydi. Oksijen yetmezliğinin nerede ve nasıl başladığını kestirebilecek bilgilerle donanmıştı."

Aynı cehennemden sağ çıkabilen bir başka şair arkadaşımız Zerrin Taşpınar, Ankara'ya dönünce duygularını şöyle anlatıyordu:

"Şimdi bütün gözlükçüleri Behçet, olarak görüyorum. Gözlerimin önünden silinmiyor: Her an Behçet, her yerde Behçet,

Behçet Aysan'ın SSK Yenişehir Dispanseri'ndeki odasında ölümünden sonra anısına açılan defter

latsın, önünde sonunda bir dil sorunudur. Şairlik de, sözcük kuyumculuğudur. Kimi şair, şiirinde olması gereken özgün dili, kendi söylemini erken yakalar, kimi geç. Önemli olan, kalıcı şiiri söylemektir. Kendi toplumundan yola çıkarak, evrensel ölçekte, aynı sorunları olan insanlığın nabzını çağcıl değerler içinde, elinde tutar şiir. Kitlese bilincini sarsar. Ancak o zaman unutulmaz çağrışımlarla ortak bilince yansır ve evrensel kültürün malı olur.

Yine şiir, bir dil işçiliği olduğu kadar bir bilgi birikimi ve sezgiyi de gerektirir. Bu günden geçmişi kavramak ve geleceği sezme vardır onun dokusunda.

her şeye koşan Behçet...
Elindeki demir çubukla en
önde bekleyen, arkadaşla-
rını korumak için hırsla di-
renen, direten Behçet."

Kısa yaşamı gösterdi
ki, direnen şairler soyun-
dandı Behçet Aysan. Bir
edebiyat adamı olarak
onlara yakın buldu ken-
dini. 32 yaşında ölen
Atilla Josef - ki, Behçet
Aysan, Karşı Gece kiti-
bında, "Acıyla okuyorum

Behçet Aysan, emekli-
liğinden sonra kendi mu-
ayehanesinde çalışacak,
bu kitapları çıkaracaktı

KITAP, 1 Duello
Kitap 2 Deke ve şiir

Atilla Josef'i / ikimizde sav-
rulan mor çığlıkların / tak-
mışız çivitini aşkların ate-
şine / ve o benden tam kırk

yıl önce/ ... /Acıyla okuyo-
rum bitimsiz bir acıyla /
Ağabeyim benim, kalbim,
Atilla Josef'im / "bir
çocuğun annesini sevişi gi-
bi" / seviyorum seni keder-
le, hüznle" dizleriyle
anıyordu Macar şairini...
Sonra Sandor Petöfi ve
33 yaşında faşistlerce
kurşuna dizilerek öldü-
rülen Bulgar şairi Nicola
Vaptsarov...

Arkadaşlığın, kardeş-
liğin, yoldaşlığın, inceli-
ğin insanı Behçet Ay-
san'ın ölümü, direnen
şairlerin ölümüne ne ka-
dar benziyor. Onun
Vaptsarov, Josef, Petöfi
için duyduğu derin acı
ve kederi, bizim kendisi
için duymamız, müm-
kün mü?

KENDİ KALEMİNDEN BEHÇET AYSAN

1949 yılında Ankara'da
doğdum. Babam, Girit kö-
kenli. Babamın babası,
1900'lü yılların başlarında
Kandiya'dan gelmiş. Ailenin
geliş nedeni bilinmiyor.
Anne tarafım Saraybosna
göçmeni. Ankara'da yerleş-
miş bir küçük memur ailesiy-
dik. Babam, kendi kendini
yetiştirmiş bir teknik res-
samdı ve şiir yazardı. 1960'lı
yıllarda, bu şiirlerin bazılarını
Defne, Çaba, Hisar gibi der-
gilerde yayımladı. Halk
şiirinden yola çıkmaya çalış-
san, F. Nafiz, Necip Fazıl,
Orhan Seyfi karışımı, kimin-
de aruz kullanmaya çaba-
layan bir şiirsever.

İlkokulu 1960 yılında bi-
tirdim. 1955 - 1960 yıllarıydı.
Demirlibahçe İlkokulu. 27

Mayıs 1960, henüz yeniydi. Babam, benim gibi haylaz bir çocuğu okutamayacağı korkusuyla ve güvenli bir öğrenim sağlamak için, beni askeri ortaokul sınavlarına soktu. 12 yaşından yeni gün almaya başlayan bir çocuk için sadece heyecan verici bir serüven...

Ve Selimiye Kışlası. 1960 - 1963: Selimiye Askeri Ortaokulu. Ki yıllar sonra 12 Mart kapıyı çaldığında, öğrencilik yaptığım bu tarihi kışlada tutuklu olarak kalacaktım.

1963 1967, Kuleli Askeri Lisesi: Futbol, şiir, İstanbul.

1968, askeri öğrenci olarak Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi. Ve öğrenci olayları; girmemek balıklama ne mümkün. Hareketli bir dönem. Şiirin benim için daha genlerde kaldığı.

1972 1973: Gözaltı. 141-142'ye muhalefetten tutuklanma. Harbiye, Selimiye, Kartal - Maltepe, Ankara Marmak ve Ankara Merkez cezaevleri. Beş ay sonra aklanma, oybirliğiyle ve bir sivil mahkeme tarafından. Sıkıyönetimde görevsizlik kararı ve 1973 seçimleri üzerine beraatla sonuçlanma.

1974 - 1979 yılları. İşsizlik, sıkıntılı günler, evlilik. 1976, biricik kızım, sevgili Eren'in doğumu. *Yankı* dergisi, *Türk Haberler Ajansı*'nda gece sekreterliği, sendika eğitimciliği, yine işsizlik. Ve şiire çok ciddi şekilde sarılma.

1979, yeniden tıp öğrenimine, 4. sınıftan dönüş.

Yayımlanan ilk şiir, *Türk Dili* 1970 Mart sayısı ve yine *Yusufoçuk* 1979 Mart sayısında bir şiir, *Türk Dili*, *Yusufoçuk*, *Yarın*, *Tan*, *Yazın* dergilerine şiir yazma. 1979 - 1982 yılları.

1983 *Yaşam İçin Şiir*'in çıkışına katılım. Şiir sorunları üzerine kısa yazılar ve *Yaşam İçin Şiir*, *Yarın*'da şiir yayımlama. Ve kitap; *Yeni Türkü* şiir yayınlarından *KARŞI GECE*.

1984: *Yaşar Nabi Nayır Şiir Ödülü*, *SESLER VE KÜLLER* (Varlık Yayınları, 1984). *Varlık*, *Yarın*, *Düşün* dergilerinde şiirler.

1986: *Ceyhan Atuf Kansu Şiir Ödülü*, *EYLÜL*. Ve 1986 *Abdi İpekçi Barış ve Dostluk Ödülü*, *DENİZ FENERİ* (1987, Puhu Yayınları). *Düşün*, *Broy*, *Milîyet Sanat*, *Gösteri*, *Sanat Rehberi*, *Su* dergilerinde şiir yayımlama ve konuşmalar.

1984: Tıp Fakültesi'nin bitirilişi. İzmit ve Ankara'da hekimlik. Ardından Ankara Numune Hastanesi'nde psikiyatri ihtisası.

1990'da *ŞİİRLER* adlı kitabın *Elyazıları Yayıncılık* tarafından basılışı.

Şiirlerin İngilizce, Çekçe, Almanca, Macarca, Yunanca, İsveççeye çevrilmesi ve yayımlanması. Ülkemizde de, bazı şiirlerin popüler müzik grupları tarafından bes-telenmesi.

1991: Psikiyatri ihtisasının tamamlanması ve SSK Yenışehir Dispanserinde psikiyatrist olarak hekimlik.

Behçet Aysan, yaşamı boyu. *ca katıldığı demokrasi mücadelesinin güçlüklerini bilinçle göğüsleyen bir şairdi. Örgüt bilincinin sağlam bir örneğiydi. Yaşamının son döneminde Nükleer Savaşın önlenmesi için Hekimler Derneği'nde (NÜSHED) Yönetim Kurulu üyeliği yaptı, Ankara Tabip Odası ile Genel Sağlık - İş Sendikası üyesiydi. Edebiyatçılar Derneği'nin kuruluşuna da katılarak Genel Yönetim Kurulu'nda yer aldı.*

Uğur Kaynar: Bir başına ölmek

"Öldüğümde / doğduğum yere gidiyorum / yıllarca süren bir hasret ve bilinmezliği / işte böylesine yeniyorum." Serap Kaynar'la konuşmaya giderken, Uğur Kaynar'dan geriye, askılı deri çantasının kalacağını; çantadan, üzerinde yukarıdaki dizelerin çiziktirildiği beyaz bir peçetenin çıkacağını; hayatıyla şiiri arasındaki trajik ilişkinin Uğur Kaynar'ın ölümünü anlamlandıracağını bilmiyoruz henüz.

"Uğur, hep tek başınaydı. Bilinçli olarak yalnız kalmayı isteyen, yalnız olmayı seçen bir insandı. Hep

Çerkes Karadağ'ın yorumuyla Uğur Kaynar ve
Metin Altıok

yalnızdı. Ve o yalnızlığını bir oya gibi işledi şiirlerine."

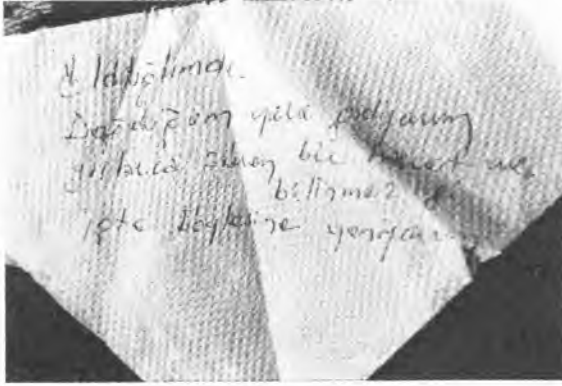
Uğur Kaynar'ın on altı yıllık eşi Serap Kaynar, kocasını bu duygulu sözlerle anlatıyor. Serap Kaynar'ın annesinin evindeyiz, kızları Elif ve Ezgican ile birlikte, sevgili Uğur Kaynar'ı anıyoruz; bir de ayaklarımızın altında dolaşan, Uğur'un o çok sevdiği kedisi Acem. Öyle ki, Serap Kaynar, Uğur'un hayvan sevgisinden söz açarken, kendisini her akşam sokak kapısında bekleyen Acem'i anmadan yapamıyor.

Uğur Kaynar'ın kişiliği üzerine önemli vurgulamalarda bulunan Serap Kaynar, şiirleri üzerine de, neredeyse bir eleştirmen titizliği ile etkili ve açıklayıcı yorumlar getiriyor: "Uğur adına konuşmak oldukça zor. Doğrusu çok da hoşlanıyordum değilim bu durumdam... Uğur'un tavrı tam anlaşılmasa bence... Dışlanmışlığının nedeni biraz da buydu. Şiir söylemi çok farklıdır... Şiirlerinde çok açık, çok net mesajlar vermez, böyle bir kaygısı hiçbir zaman olmadı ve bundan hep kaçındı. Uğur çok hüznümlü bir adamdı. Şiirlerinin teması sevmektir, sevdadır... Sevmeyen insanlara, sevmeyi bilmeyen, daha doğrusu öğrenemeyen insanlara yönelik çok ciddi eleştirileri vardır. Her kitabı,

yüklü bir hüznün anlatımıdır."

Uğur Kaynar, 1956 yılının 30 Ocak günü, Sivas'ın Zara ilçesinde doğuyor. Feodal bir aile yapısı: On çocuklu kalabalık bir ailenin, dahası iki eşli bir babanın altıncı çocuğu... On iki yaşlarında annesini yitiriyor. Bu ölüm, anneye çok bağlı olan Uğur Kaynar'ı de-

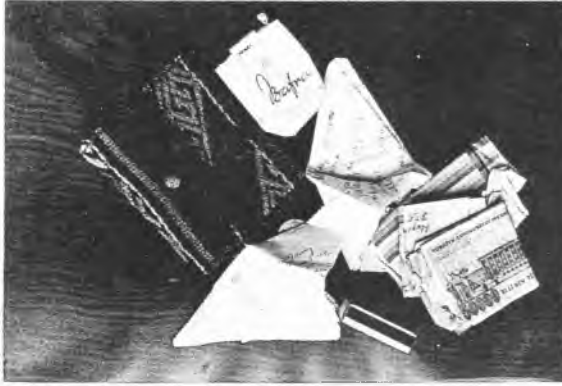
Son Şiiri: "Öldüğümde /
Doğduğum yere gidiyo-
rum / Yıllarca süren bir
hasret ve / Bilinmezliği /
İşte böylesine yeniyo-
rum"

rinden etkiliyor. Annenin ölümüyle birlikte aile de tam anlamıyla dağılıyor: "Aile her insan için şanstır, fakat Uğur için böyle olmadı" diyor Serap Kaynar... 1970 yılında Ankara'ya gelerek, diğer ağabeylerinin yanında barınmaya çalışan Uğur Kaynar, güç koşullarda liseyi bitirmeye çalışıyorsa da olmuyor... Zorlu ve kavgalı yıllar. Ülke, politik bir kaosu yaşıyor. Uğur Kaynar'ı da fazlasıyla etkileyen ve belirleyen politik mücadeleler dönemi. Sürekli içeri alınıp

birakılmalar... 12 Eylül döneminde, iki yıla yakın Mamak'ta yatan Uğur Kaynar, cezaevinden çıktıktan sonra ufak çaplı işlere yöneliyor, ahşap oyuncak yapımı, video kaset satımı gibi... "Uğur, tam bir eğitim almadı, bu yüzden de fazla bir şansı yoktu" diyor Serap Kaynar, o yılları anlatırken...

Şiir yazmanın, Uğur için bir yaşama biçimine dönüşmesi de o yıllara rastlıyor. İlk kitabı Çiçekler Halaya Durdu, bir anlamda cezaevi döneminin birikimi olarak 1988 yılında yayımlanıyor. Bu kitabından sonra, kendini bütünüyle şiire veren Uğur Kaynar, denilebilirse, bütün bir hayatını şiir temeline oturuyor. 1990 yılında, Sümer Sokak'ta, bir apartmanın kalorifer dairesinin -aynı zamanda odunluğunun- yanında küçük bir odada güç koşullara karşın kurulan "El Yazıları Yayıncılık" ile şiir serüveni ivme kazanıyor. Kendi kitapları Gizemya (1990) ve Aşkınam (1991) ile birlikte yayımlanan sekiz şiir kitabı... Sivas'tan önce, dördüncü şiir kitabı Güncesika'yı (güncesi tutulan kadın) basmayı düşündüğünü öğreniyoruz Serap Kaynar'dan: "İlk kitabının naif, çocuksu havasından Gizemya ile sıyrılmıştır Uğur... Okuyan, rahatlıkla

fark eder. Daha kentli bir duyarlığa dönüşmüştür şiiri... Alabildiğine bir hüznün vardır gene de. Hep bir hüznü yaşırdı ve bu hüznü şiirlerine yoğun olarak yansıtırdı."

Uğur Kaynar'dan geriye kalanlar: Fşine Sivas'tan aldığı kilim desenli cüzdan, peçetelere yazdığı son şiirleri, Bafra sigarası, kibrit, mendil ve bir miktar para,

Uğur Kaynar'ın yalnızlığı üzerine konuşmayı sürdürüyoruz: "İçerisinde yer aldığı edebiyat çevresine rağmen çok yalnız bir adamdı... Duygulu ve yaralı bir insandı... Çocuk yaşta annenin ölümü, ailenin dağılması ve benzeri olgular, Uğur'u fazlasıyla etkilemişti. On dört yaşında kopuyor Zara'dan... Doğduğu yerle pek fazla bir bağlantısı da kalmıyor... Bana Zara'yı anlatırken, bu derin yarayı sezerdim Uğur'da" diyor Serap Kaynar; "Hayatı boyunca hep çekti kendini insanlardan, kendi kabuğunun içine girmeyi tercih etti... Kendini zorlayan bir insandı Uğur... Uyum sağlayamıyordu ve bunu istemiyordu da... Her zaman kaygılı ve sıkıntılıydı. Hiçbir ortamda varlığını bütünüyle ifade edemiyordu... Sivas'taki

ölümü de bir tekbaşınalık-tır!"

12 Eylül sonrasında, toplumsal örgütlenmede beliren çözülmenin, bir dönemin politik bireyleri üzerindeki toplumsal yenilgi, yalıtılmışlık ve boşluk duygularının, Uğur Kaynar'ın kişisel serüveni ile yakından ilintili olduğu ortaya çıkıyor. Hapishane koşullarından kalma bir kemik erimesi hastalığı, sürekli kullanılan iğneler, ilaçlar ve elbette yoğun miktarda alınan alkol!.. Bu dönemde, Uğur'un bütün hayatı şiir oluyordu artık... Belki de, hayatla arasındaki trajik ilişkiyi anlamdıran biricik alandı şiir... Ürünlerinde, yoğun bir hüznle birlikte, humor'a dönüşmeye yatkın bir tür kara mizah, Uğur'ca denebilecek bir argo, buna bağlı belli belirsiz absürdlükler, çizgi dışılıklar, dize ölçüsünde şaşırtıcı söyleyişler, anlamını ancak Uğur'un çözebileceği birtakım şifreler, gizler bulunuyordu... Bu düşüncelerimize, Serap Kaynar, buruk bir anlatımla şunları da ekliyor: "Çok açık konuşuyorum; edebiyat çevresi Uğur'u kabul etmedi. Üç kitabı üzerine de doğru dürüst bir değerlendirme yapılmadı. Uğur, popüler bir şair değildi, üstelik popülerliği reddeden bir yapısı vardı. Bu nedenle, ede-

biyatçılar da fazla takmadılar onu!"

Uğur Kaynar'ın, "Şenliklere hiç de merakı olmayan bir adam" olduğunu ısrarla belirten Serap Kaynar; "Sivas'a gitmesinin nedeni, o topraklara duy-duğu özlemde bence... Birkaç kez fikir değiştirdi, sonuça gönülsüzce de olsa gitmeye karar verdi" diyor; "Ölümü de bana çok dramatik geliyor. Uğur'u yadsımış bir yerd Sivas..."

Kaynar'a ulaştırılıyor; sa-pasağlam, ne bir yanık, ne bir koku...

Uğur Kaynar'ın çantasını usulca açıyor Serap Kaynar: Ehliyet, Sivas işlemesi bir cüzdan, Madımak Oteli yemek fişleri, mendil, biraz para, bir paket Bafra sigarası, kibrit, tomar halinde şiir taslakları ve üzerinde şiir karalamaları olan peçeteler çıkıyor ortaya... "Dizelerini ilk olarak peçetelere yazdı, sonra tekrar tekrar damıttırdı onları, zaten sabahlara kadar uyumaz, şiir yazdı" diyor Serap Kaynar. Bir peçeteden şu dizeleri, adeta ürpererek okuyoruz: "Öldüğümde / doğduğum yere gidiyorum/ yıllarca süren bir hasret ve bilinmezliği / işte böylesine yeniyorum". Ne zaman yazılmış olabilir bu dizeler? Serap Kaynar'ın sözleri, bu soruya beklentimizin ötesinde bir yanıt oluşturuyor: "Madımak'tan sağ çıkamaya çağını biliyordu Uğur... Otelin merdivenlerinde, Behçet ve Metin ağabey ile birlikte çekilen fotoğraflarından anlıyorum bunu".

Uğur Kaynar'ın son dönem şiirlerinde "ölüm" temasının yoğun bir biçimde kendini gösterdiğini vurguluyor Serap Kaynar; "İki sözcükten hemen sonra, ölümden söz açardı... Ölümle sevişen bir adamdı. Bir anlamda sırat

Serap Kaynar, kızları Elif ve Ezgican, bir de Uğur Kaynar'ın çok sevdiği kedisi Acem

Ölümünden sonra, Serap Kaynar'a bir torba içinde teslim ediliyor Uğur'un kalan eşyaları. Yanından hiç ayırmadığı, adeta kişiliği ile özdeşleştirdiği askılı deri çantası ise bulunamıyor... Katliamdan birkaç gün sonra çanta, mucizevi bir biçimde bulunarak Serap

köprüsünün üzerindeydi, sınırda, uçta yaşıyordu... Her an gidebilirdi, başka bir biçimde de gidebilirdi..."

"Uğur'un bir Zara derdi vardı" diyen Serap Kaynar'ı dinlerken, düşünmeden edemiyoruz, Zara'mı çekmişti onu, yoksa anlatılmaz bir şair

Uğur Kaynar Sivas'tan dönemedi ama çok değer verdiği çantası sapasağlam geri geldi

sezgisiyle ölümün çağrısına mı uymuştu?

"Ben Banaz'a gideceğimi sanıyordum. Sivas'la pek bir bağlantısı yoktu. Zaten Sivas'ın konumu, yapısı belliydi. Ne işi vardı Sivas'ta? Banaz veya Zara yerine neden Sivas?... Bu sorulara, bugün de bir yanıt bulabilmiş değilim" diyor Serap Kaynar; eşinin ölümünden duyduğu sonsuz acıyı anlamlı kılabilecek somut bir neden arıyor, fakat bulamıyor...

"Oysa / oldum olası yerleşik yabancısıyken ben / bu ülkenin / ne de güzel yalnızdım." Yaşarken bile kalabalıklar içinde yalnız bir adam Uğur Kaynar, "Öldüğümde / doğduğum yere gidiyorum" dizeleriyle karşılıyor ölümü. Uğur Kaynar'ın hayatındaki anlayışlı ve açık tek kadın, hiçbir döneminde desteğini ve sevgisini üzerinden eksiltmeyen dostu, arkadaşı, eşi sevgili Serap Kaynar'ın anlatımına olsa olsa yalnızca şu cümle eklenebilir: Uğur Kaynar'ın ölümü bile, sancılı hayatına karşı elde ettiği bir yengi değil mi?..

Erdal Ayrancı: Adam gibi adam

Bülten sokakta bir öğle zamanı, Ayrancı'ların evindeyiz. Belleklerimizde daha önce görüştüğümüz ailelerden sesler ve görüntüler. Eşi Hatice Ayrancı ile Erdal, arkadaşlarının cesur, atak ve bonkör olarak tanıdıkları Erdal Ayrancı üzerine konuşacağız. Salonun bir köşesinde küçük Zeynep orguyla bir şeyler çalıyor. Evin konuklarına aldırmandan org çalan kızı izliyor, gözlerimizi ondan ayırmıyoruz. "Zeynep 20 Aralık 1986 yılında doğdu. Bir çocuğumuzun olmasını çok istiyordu Erdal. Zeynep'i çok seviyordu. Onunla ilgili hayaller kurar, kurduğu hayalleri bize anlatırdı", diyor Hatice Ayrancı. Demek, bu kez konuşma Zeynep'ten, babasına, babasından annesine doğru gelişecek, konuşma boyunca duyacağımız her sözcük, bakacağımız, çekeceğimiz her yeni fotoğraf bizi Erdal Ayrancı'nın dünyasına, yaşama serüvenine yaklaştıracaktı. Pe-

Erdal, Zeynep'ine doymadı.

ki, babasının ölümü Zeynep'i nasıl etkilemişti? Mırıldanarak soruyoruz, sormadan yapamayacağız. "Babasının geri döneceğine dair bir beklentisi yok. Erdal'ın öldürüldüğünü biliyor. Şaşırtıcı bir biçimde her şeyi kabullenmiş bir durumda", diyor Hatice Ayrancı, dingin bir sesle. O sırada Zeynep'in elindeki orgu bıraktığını görüyoruz. Şimdi de fotoğraf albümlerini çeviriyor. Az sonra biz de çevireceğiz ve göreceğiz: Fotoğrafların birinde Erdal Ayrancı kızını öperken, fotoğraflardan birinde Zeynep babasının kucağında, Erdal Ayrancı düşünceli objektife bakarken...

Geriye, 70'li yıllara gidiyoruz: Hatice 1974, Erdal 1978 ODTÜ girişli. Tanışıklıkları Ayrancı Halk Odası'na uzanıyor; tanıştıktan iki yıl sonra evlenmişler. Ardından 12 Eylül'le başlayan olağanüstü bir dönem, pek çok insan gibi Erdal'ın da payına mahpusluk düşüyor. Erdal Ayrancı, 1980 - 1983 yılları arasında iki yıl iki gün Mamak, Ankara Kapalı, Niğde, Bor - Niğde Cezaevi'nde yatıyor. Çalışma odasında gördüğümüz maket gemiyi Mamak'ta kapılardan çıkardığı tahtalardan yapmış. Gemiye eşinin adını koymuş: 'Hatce'. Mahpusluk günlerindeki ilk şiirini 2.7.1981 tarihin-

de Mamak'ta, son şiirini 30.3.1983'te Topçam'da yazmış. Erdal Ayrancı'nın 28.5.1982 tarihinde Niğde Cezaevi'nde yazdığı şiirde Hatice'yi, Zeynep'i ve Sivas'taki akrep-leri bulmak mümkün. Şiiri okuyoruz: "Eğer birgün / Bir beyaz güvercin / Gelecekse ağzında bir mektupla / Ve silecekse göz-lerindeki hüznü / isterim/ Durmasın kanat çırpın bana doğru / Birgün eğer bir tahliye kağıdı / Beni sana kavuşturacaksa / Gayri gelsin düşlenen günler / Ocakta kaynayan tencere / Beşikte bebek / Tomurcuk tomurcuk / Filiz filiz hayat / Düşünsene ne güzel olurdu / Düşmansız yaşamak / Haydi boşver bunlara / Şimdi bunlar tatı hayal / Eğer birgün sevgilim / Son verecekse hayatıma / Bir ses / İsterim durmasın patlasın / Anlam bulacaksa kulaklar- da / Yalnız... / Düşerse kanımın bir damlası yere / Bilsinler ki / Orada kırmızı yediveren gülleri açacak / Ve bülbüller ağıt yakacak

Erdal Ayrancı'nın kitaplığı; Erdal, maket gemiyi Mamak cezaevinde, kapılardan söktüğü tahtalardan yapmış.

ölüme / Korksunlar korksunlar artık / Korksunlar alev çemberindeki akrep gibi / Çünkü ölümleri / Gül dikenlerinden olacak.

Erdal Ayrancı cezaevi çıkışında çeşitli işlerle uğraşüyor: Çoğu 12 Eylül sürgünü gibi şansını yayıncılık içinde deniyor, ardından Bodrum'da motel işletmek istiyor, bilgisayar pazarlamasıyla ilgili bir şirket kuruyor, çocuklar için çizgi film yapma tasarısı da gerçekleşmiyor. Hatice Ayrancı'ya göre, Erdal'ın büyük düşleri vardı ama ticaret ona göre değildi. Neyse ki Zeynep vardı: Eşinin deyişiyle "çocuk ruhlu" Erdal'ın yaşamında Zeynep'in büyük bir yeri vardı. Hatice Ayrancı baba - kızın bir günlük serüvenini anlatıyor: Bir sabah babası ile Zeynep parka gitmek üzere evden ayrılmışlar. Günboyu onlardan bir haber alamamış. İki kafadar kenti bir uçtan diğer uca bir güzel gezmişler, sonra da bir bara gidip eğlenmişler. Eve dönüşte büyük bir mutlulukla yaşadıklarını Hatice Ayrancı'ya anlatmışlar.

Erdal Ayrancı'nın ilgi alanı çok geniş; en son merakı sinema yönetmenliği yapmak. 1990'lı yıllar sinema araştırmalarıyla geçiyor. 1992 yılında bir belgesel çekmek üzere Denizli'ye gidiyor. "Denizli Belgeseli",

Erdal için maddi manevi yıpratıcı bir deneyim. Hayatının büyük bir bölümü parasızlık içinde geçen Erdal Ayrancı'nın hanesine, arkadaş ilişkilerinden, dostluklardan geriye kalan düş kırıklıkları yazılıyor: Aksilikler, başarısızlıklar burada da sürüyor, filmler kayboluyor.

Erdal Ayrancı biricik kızı Zeynep'le.

Sivas'a gitmeden önce "Balonla Anadolu İpek Yolları" adında bir proje hazırlıyor Erdal Ayrancı. Kültür Bakanlığı'na verdiği projenin amacını ve

konusunu şu şekilde açıklıyor:

Programın amacı: Yaşayılacağı kanalı izleyen herkese, Anadolu topraklarında cereyan eden ve tüm Anadolu'nun yaşadığı bazı olayları, yarı belgesel yarı aktüel bir dille anlatmak. Anadolu ipek yolları konusunda yapılan ilk ve tek araştırmanın tüm kitlelere iletilmesini sağlamak. Bu yollar üzerinde yaşanan ve tarihe mal olan olayları bir kere daha yaşamak ya da anlatmak.

Programın konusu: Anadolu ipek yolları güzergahı üzerinden tespit edilen on iki yerde, tarihte yapılan ipek yolları seyahatlerinin balonla gerçekleştirilmesi. Klasik anlatım ve görüntü tekniklerinin dışına çıkılarak, yer çekimlerine ek olarak balonun bir stüdyo gibi kullanılması. Balonla uçmanın izleyici üzerinde yaratacağı aktüel ilgi ve serüven duygusundan yararlanıp, on iki yerin tarihi, kültürel, sosyal yapısının ipek yollarıyla bağ kurularak izleyiciye aktarılması.

Kültür Bakanlığı Erdal Ayrancı'ya gönderdiği mektupta projeye sıcak baktığını belirtiyor. Erdal dönüşte projeyi hayata geçirmek üzere Sivas'a gidiyor.

Teklif Ali Balkız'dan geliyor; Pir Sultan Abdal Kültür Etkinlikleri'ni filme Erdal Ayrancı çekecek, iki kameraman bulu-

nacak, nasılsa **Metin Altıok** var, nasılsa **Uğur Kaynar**, **Zara**'ya giderler, ilginç yerleri filme çekerler. **Erdal**, **Uğur**, **Asaf Sivas'a**, **Zara**'ya gidecekler, **Ankara**'ya dönene kadar ayılmadan içecekler...

Erdal'ın pantolon cebinden çıkan kanlı para

2 Temmuz akşamüstü *'Sivas Olayları'*yla ilgili ilk haberler TV'lerden duyuruluyor. *Madımak Oteli'*nde yakılanların adlarının verildiği ilk listede **Erdal**'ın adı yok ama **Hatice Ayrancı** umutsuz, *"Erdal Madımak'tan kurtulmak isterse mutlaka kurtulur"*, diye düşünüyor, *"kurtulmak isterse"*. **Erdal Ayrancı**, *Madımak Oteli'*nde barikatın önünde, ilk saldırıya karşı koyan arkadaşlarıyla birlikte ön safalarda yer alıyor. Barikat kurulduğunda olayları filme çekmesi isteniyor, *"Şimdi sırası değil"*, diyerek öneriyi kabul etmiyor. O sırada yaralanıyor. **Sivas'ı** yaşayanlar otelde elektriklerin kesil-

mesinden sonra kendisinden haber alınmadığını söylüyorlar.

Eşi Erdal'ın kurtulmak istediğinden emin değil, kızı **Zeynep**'le banyoya giriyor. **Zeynep**'i yıkamaya başlıyor. Haykırmak istiyor haykıramıyor. **Zeynep** öylece bakıyor. *"Bundan sonra, hiçbir şeyden korkmayacaksın"*, diyor **Zeynep**'e, ardından **Hatice Ayrancı**'nın gözyaşları boşanıyor. O günden sonra bir ay boyunca konuşamıyor, kekeliyor. Bize, **Erdal**'ın **Sivas'a** gitmeden önce tamamladığı bir yazıyı veriyor, *"okuyun"*, diyor, *"Erdal'ın kekeme zürafası benim."* Yazının son paragrafını okuyoruz:

"İşte şimdi mezarımın başındayım ve ağlıyorum ölüme. Ölüm, benim ölümsün. Açlığım, çaresizliğim ve beceriksizliğim ölümü bile beceremedim, belki de becerdim... Belki de anladım ölemeyeceğim. Ölü güzel olur mu?.. Benim ölüm çok güzeldi, bembeyazdı giysilerim, kanım çekilmişti de yüzüm de bembeyazdı, ben duymadım ama imam çok şeyler söylemiş hakkımda, çünkü ben ölüyüm duymam ki; demiş ki şöyle ya da böyle. Neyse iyi adamdı günahları affolsun falan gibi, sağolsun hiç tanımazdık sağlığımızda birbirimizi, onun için çok da fazla iyi şeyler diyemeyeceğim hakkında, hatta bir keresinde küfür bile etmiştim gıyabında. Tam ben uyurken sa-

Zeynep Ayrancı,
babasının öldürüldüğünü
biliyor!

baha karşı ezan okuyası tutmuştu da küfür etmiştim. Sen hiç kendi ölümüne üzülün mü? Ya da ağladın mı? Ben en son babam öldüğünde ağlamıştım ve son gördüğüm ölü oydu, kendi ölümü görmeden önce. Sen hiç güzel ölü gördün mü? Benim ölüm çok güzeldi. Ben gördüm yemin ediyorum çok güzeldi ölüm, inanmazsan sor. Bir beta balığıyla japon balığı vardı zürafanın yanında ve sadece benim ölümü seyretmeye gelmişlerdi, inanmazsan sor, ne güzeldi ölüm bembeyazdı, bembeyazdı giysilerim. Kanım çekilmişti de yüzüm de bembeyazdı. İstersen sor, zürafa kekeme yalnız, bence

balıklara sor, tabi eğer uzak doğu dillerini biliyorsan."

Erdal Ayrancı'nın odasında, kendisinden geriye kalan eşyaları inceliyoruz: Pantolonunun cebinden çıkan beş yüz bin lirayı ellimize alıyoruz; Atatürk'ün yüzüne kan bulaşmış. Deri çantası, notlar, şiirler ve Erdal'ın kokusunu taşıyan giysiler. Hatice Ayrancı eşinin gömleklerini, pantolonlarını arkadaşlarına veriyor, kokusunu taşıyan giysilerini öylece koruyor, kendine saklıyor.

Erdal Ayrancı'yı hastanenin morgunda görenler, "bembeyaz bir ölüydü", diyecekler.

Hatice, Uğur Kaynar'la, Erdal'ı yan yana gömmek için nasıl uğraştıklarını anlatacak.

Biricik kızları Zeynep, matematik dersinde kümeler konusu işlenirken, ailesinin kümesini çecek: Önce kendisini, sonra annesini ve en son olarak da babası Erdal Ayrancı'yı yerleştirecek kümenin içine.

Asaf Koçak: Deli çocuğun öyküsü

Asaf Koçak, son kişisel sergisini, 10 Mayıs 1993 günü, Ankara'da *Galeri Sanat Yapım*'da açıyor. "Yok Devenin Kuşu" adlı bu sergide, büyük boyutlu renkli pentür karikatür çalışmalarının yanı sıra, devekuşu heykelleri de yer alıyor. Asaf Koçak, yakın dostu Çerkes Karadağ ile yaptığı bir söyleşide, "Neden devekuşu?" sorusunu şöyle yanıtlıyor:

"Toplumumuzda ve dünyamızda yaşanan maskaralıklara karşı edilgenlik tir devekuşu... Kafayı kuma sokuyor. Ne yazık ki, dışarda fırtına kopuyor, şimşekler çakıyor, yıldırımlar düşüyor. Benim yaptığım ise sadece çılgınlıkları valüre dönüştürmek oluyor."

Bir simge olarak devekuşunu kendisinin bulmadığını, zaten toplumda var olduğunu belirten Asaf Koçak, "Bizim toplumumuzda bireylerin kendilerini sorgulamaları ve dö-

nüştürebilmeleri gibi kaygıları oldukça az. Sorgulamak da yeterli değil, mesele dönüştürebilmekte. Ben, önemli olanın, aynanın karşısına geçtiğimizde, kendimize ateş edebilmeyi becermemiz olduğuna inanıyorum" diyor. Asaf Koçak, tuval resim boyutlarındaki karikatürlerinde, özün tazen hazır olduğunu, biçimi de fazla zorlamadığını; fırça, renk ve pentürle şiirselliği yaşadığını söylüyor. Dergilerdeki karikatürlerin ömrünün, bir sonraki sayıda bittiğini doğrulayan Asaf Koçak, "Duvara asılan ve koleksiyonlara girenlerde yeni arayışlardan yanayım. Bir defa korkusuz olacaksınız ve tanımlara, var olanlara fazla bel bağlamayacaksınız. Tanımlar geçici değil mi? Sanatta yeni arayışlar içerisinde olmak gerek" diyor Çerkes Karadağ'a... Bu sergide 'Tiyatro Özgün Deneme', müzik eşliğinde bir gösteri sunuyor, Asaf'ın ifadesiyle, "Sergi-yi tiyatral olarak yorumluyor..." Asaf Koçak, izleyicileri de bir tür 'oyuncu' olarak kullanmayı denerken, çok boyutlu bir atmosfer yakalamak istiyor sergi açılışında...

"Bu sergi benim için, hem bir geçiş, hem de bir deneme oldu" diyen Asaf Koçak'ı, söz konusu sergide bir gösteri sunan 'Tiyatro Özgün Deneme'den Yeşim Eyüboğlu ile konuşarak anıyoruz.

10 - 30 MAYIS 1993

"YOK DEVENİN KUŞU"
ASAF KOÇAK

"Bütün sanatların iç içe olduğunu savunuyordu" diyor Yeşim Eyüboğlu, "Asaf'la yalnızca konu üzerinde konuştuk. Adını koymadığımız bir gösteri yaptık. 'Devekuşu' imgesinin tiyatral yorumunu getirdik ve çok serbest çalıştık"... Gerçekten de bu sergi, yeni bir başlangıç, yeni bir dönüm noktası oluyor Asaf Koçak için... Uzun yıllar süren karikatür servüneninden sonra, bir değişim ve yenilenme dönemi başlıyor sanatında... Belki de asıl yapmak istediklerini bundan sonra gerçekleştirecek. Sivas kıyımından iki ay önceye rastlayan bu serginin açıldığı günlerde, somut yaşantısında, nasıl bir ruhsal durum içerisindeydi Asaf Koçak? Çerkes Karadağ'ın ifadesiyle, "Asaf'ın sanatını; onun yaşamıyla, dostluklarıyla, duyarlılıklarıyla, heyecanlarıyla, tepkileriyle, istekleriyle birlikte değerlendirmek" daha anlamlı ve doğru olacaktı. Asaf Koçak bir karikatüristti, fakat öncelikle bir insandı...

"Kendisini çok hırpalayan bir aşk ilişkisini yeni bitirmişti" diyor Yeşim Eyüboğlu. Büyük bir heyecanla sergisini hazırlıyor, fakat yüreği biraz buruk. Bir yandan ödenmeyen ev kirası, kapanan telefonu (ki müzmin durumları bunlar Asaf'ın),

öte yandan duygusal olarak yaşadığı derin yıkım; gene de yeşil pantolonu, mor çorabı, rengarenk gömlekleriyle, yaşamını ti'ye alabilen bir Asaf Koçak yaşıyor. Bu sergisi de bir tür meydan okuma olacak her şeye... Asaf Koçak, sergisinde umduğunu bulamıyor, o şakır şakır yağmurlu akşamda beklediği dostları da gelmiyor, basın gereken ilgiyi göstermiyor... Ve bilinen sıkıntıları sürüyor... Çerkes Karadağ, sergide yer alan iki heykel üzerinde özellikle duruyor. Asaf Koçak'ın 'devekuşu' karikatürlerinden daha çok, bu heykelleri önemsendiğini belirtiyor; "Sivas dönüşü yoğun olarak heykel çalışmasına yönelecekti. Bitpazarından demirler, zincirler, hurda motor, saç parçaları bulmuştu. Evinde böyle bir yığınak oluşuyordu. O iki heykel ile bir ipucu vermişti" diyor... İstanbul'da tekrarlanması sözünü alıyor sergisinin ve çektiği bütün sıkıntılara karşın, eksilmeyen bir umutla, gene de yüzü hep gülüyor... "Benim için bir rahatlama dönemi başlıyor" diyor Çerkes Karadağ'a. Asaf Koçak'ın 'devekuşu' sergisine özveriyle (!) gelen, sergi bitiminde satın almak üzere karikatür ayırtan (rezerve eden) dostları, nasılsa bu sözlerinde durmuyorlar!

Asaf Koçak, kendisine verilen sözlere güvenersek olsa gerek, kendince bir bütçe oluşturuyor. Ne yazık ki, bu bütçe hiçbir zaman denkleşmiyor...

Asaf Koçak, resmi kayıtlarda, 1959 Kırşehir doğumlu gözüüyor. Kırşehir Eğitim Enstitüsü'nü bitirdikten sonra dört yıl Kangal ilçesine bağlı Bektaş ve Koçköprü köylerinde, 3 yıl Adıyaman'da öğretmenlik yapıyor. Ali Balkız'ın anlatımıyla; "İlmamlarla, karakollarla, müdürlerle başı hep belada oldu. Kanunları, tüzükleri, yönetmelikleri, ders çizelgelerini, müfettiş raporlarını hiç sevmeydi. Öğrencilerini, dağ çiçeklerini, köy delikanlılarını sevdi" Arkadaşlarının anlatımıyla; "Öğretmenlik, karikatürçülüğünü kışkandı bu dönemlerinde. Dayanamadı, öğretmenlikten ayrılıp, asıl büyük sevdiği olan karikatürü seçti" ... Asaf Koçak için karikatür, bilinçli bir seçim oluyor hayatında... Her şeyi bırakıyor ve karikatürle uğraşmak üzere Ankara'ya geliyor. Özetle karikatüre adanmış dolu bir ömür Asaf'ınki... Çerkes Karadağ, "Asaf'ın bir özelliği vardı, o da parasızlığıydı" diyor, "Asaf'ın yaşamı, romanlarda sık sık rastladığımız, sembolize edilmiş bir sanatçı yaşamına benziyor. Fakat Asaf'ın böyle, bohem tiplerden farklı bir yanı vardı;

yaşama karşı oldukça tutarlıydı... Hayatı sorgularken, doğru ve yanlış kavramlarını çok iyi irdeliyordu. Bir şeyi yanlış buluyorsa, hemen reddetmiyor, o yanlışı da irdelemeye çalışıyordu. Asaf, geçmişin ve bugünün muhasebesini yapan bir insandı..."

Çerkes Karadağ, Asaf Koçak için kaleme aldığı bir tanıtma yazısında; "O, kimi zaman 'karikatürist', kimi zaman 'karika-terörist', bazen 'karika-sofist', fakat en çok 'karikatürist'tir. Katıksız, koşulsuz, öfkeli ve özveri-ri..." diye yazıyor.

Asaf Koçak'ın ödün vermeyen bir çizer olduğu biliniyor; çektiği bütün sıkıntılara, kronik parasızlığına ve hatta denemelerine sefaletine karşın, kendi doğrularından ve değerlerinden ayrılmıyor... "Onunla iki dost olarak hep dertleşirdik" diyor Yeşim Eyüboğlu; "Her şeyinizi anlatabilirdiniz ona. Çok iyi bir sırdaştı. Hepimizin hakkında çok şey bilirdi, fakat kendisinde tutar ve asla dışarı çıkarmazdı. Çok yumuşak kalpli, çok koruyucu, çok affedici ve çok çabuk küsen bir insandı. Herkese kızar, fakat bir o kadar da herkesi severdi." Yeşim Eyüboğlu, Asaf Koçak'ı hiçbir zaman mutlu bir insan olarak düşünemediğini söylüyor, "Asaf'ın, yaşamdan zevk alan biri olduğunu

söyleyemem. Hiç bir zaman mutlu ve huzurlu olmadı. Hep huzursuz, kaygılı ve sıkıntılıydı. Acılar içinde kıvranan bir insandı, fakat bunu çevresine göstermezdi. Birçok kişi Asaf'ı yaşama sıkı sıkıya bağlı bir insan olarak anımsıyor. Fakat o, asıl başkalarını yaşama bağları, örneğin ben! Geceyarıları bir saatte arar, "atla gel" derdi. Çoğu zaman gidemezdim. Fakat ben ne zaman arasam, 'n'olur gel' desem, o hemen atlayıp gelirdi".

Sivas'ta yitirdiğimiz Mehmet Atay'ın objektifinden Asaf Koçak ve Battal Pehlivan.

Asaf Koçak, insanlarla rahatlıkla ilişki kurabilirdi. Bu ilişkilerinde kendisini rahatlatan bir canlılık buluyor; bir anlamda, girdiği ilişkilerin hem içinde, hem de dışında yer alıyordu.

İnsanı sınırsız seven doğasına karşın, çevresinde yer alan dostlarının, aslında görüldüklerinden daha farklı insanlar olduklarını söylüyor; ikiyüzlü ve çıkarıcı insanlardan nefret ediyordu; ne yazık ki iş iliş-

kileri içerisinde bulunduğu bu tür insanlardan emeğinin karşılığını bir türlü alamadı.

***

1 Temmuz günü, Asaf Koçak'la birlikte, Buruciye Medresesi'nde bir slayt gösterisi sunacak olan Çerkes Karadağ, Sivas'a gidememiş olmasının nedenlerini şöyle açıklıyor: "Ekibin Sivas'a gideceği akşam, eşim ailevi bir nedenle Ankara dışına çıktı, evin anahtarı da üzerindeydi. Ve ben eve girip slayt malzemesini alamadım. Pencereden bir hırsız gibi girmeyi de istemedim. Üstelik evim, Küçükesat Karakolu'nun bitişiğinde..."

Hareket yeri olan Karaden Lokantası'nın önünde otobüslere binmeye hazırlanan ekip üyeleri, Çerkes Karadağ'a bir hayli sitem ediyor. Çerkes, en azından Banaz'a yetişebileceğini belirtiyor. "Doğrusu, o tarihe kadar, eş dost gidiyor diye programı çok da iyi incelemiş değildim. Sivas'ın içinde bir etkinliğin yapılacağı, çok aklımda değildi. Hep Banaz'la bağlantı kuruyordum. Birkaç gün önce, Şenlik programını gördüğümde, baktım eş dost ve arkadaşlarımdan hepsinin adı broşürde yer alıyor. O akşam, Asaf, bana şark şivesiyle takıldı, 'Çerkeso, hadi gidelim' dedi. 'Asaf, böyle hazırlıksız nasıl

gelirim?" dedim. 'Olsun, olsun; biraz gezeriz, eğleniriz' dedi. Karde-
len'in eşiğinde kolumdan
ha bire çekiştirdi, 'Hadi gi-
delim' diye birkaç kez
üsteledi. Ben, insanlara
saygılı olduğumu, eğer ge-
leceksem malzeme getirmem
gerektiğini, orada bir gös-
teri sunmak durumunda
olduğumu ve ondan sonra
içimin rahat olabileceğini
söyledim..."

Ölümü mızıkayla
karşıladılar.

Çerkes Karadağ, o
akşam, Uğur Kaynar'ın,
Behçet Aysan'ın çok dur-
gun olduklarını fark edi-
yor, "Erdal Ayrancı'nın
her zaman tanık olduğum
neşesi pek yoktu" diyor...
İçlerinde en neşeli olan-
ları Asaf Koçak... Aslın-
da, Asaf'ın da iyi durum-
da olduğu söylenemez;
sergi sonrası çektiği sı-
kıntılardan dolayı, Sı-
vas'ın kendisini yeniden
neşelendirebileceğini
düşünüyor. Üstelik ya-
nında Behçet, Uğur,
Erdal var... Bu güzel in-
sanların, Madımak'tan

sağ çıkamamalarına Çer-
kes Karadağ'ın getirdiği
yorum şöyle: "Eğer genç-
lerin, kadınların, yaşlıların
öncelikle kurtulmaları gibi
bir kaygıları bulunmasaydı,
yalnızca kendi canları söz
konusu olsaydı, kesinlikle
kurtulurlardı. Bunu çok iyi
biliyorum..."

Asaf Koçak'ın, Ma-
dımak fotoğraflarındaki
görüntüsünü yorumla-
maya çalışıyoruz. Simsi-
yah, upuzun sakallarıyla
o haşarı Asaf Koçak...
Yeşim Eyüboğlu, bun-
dan birkaç yıl önce Sinop
/Gerze'deki bir şenlik
sırasında Asaf Koçak'la
yaşadığı tatlı bir tartış-
mayı aktarıyor: "Halka
açık bir söyleşi yapıyorduk.
Asaf, 'sakalınız protez
mi?' diye sormamı iste-
mişti. Bir türlü bu soruyu
yöneltme fırsatı bula-
madım. O, durmadan aya-
ğıma basıyor ve bana hatır-
latmaya çalışıyordu. Böyle
bir soruyu kitle önünde sor-
madığım için bana sonra
çok kızdı, kimbilir ne yanıtlar
vermeyi tasarlıyordu
kafasında..." Asaf Koçak,
görmekli sakalıyla faz-
lasıyla övünüyor, "Her
şey protez" derken, bir tek
sakalını hariç tutuyor bu
toplumsal eleştiriden!...
Ve Madımak koridorların-
da, ölümü mızıkça çalarak
karşılayan Asaf Koçak...
Çerkes Karadağ, "Mızı-
kayı çok iyi çalamadığımı bi-
liyorum. Oteldeki o karam-
sar havayı dağıtmak, insan-
lara bir parça umut aşı-

lamak için, mızıkasıyla oyalanıyordu sanıyorum" diyor... **Asaf Koçak**, montunun iç cebinde taşıdığı mızıkasını, Ankara sokaklarında, yolun ortasında, gelen geçen arabalara aldırmadan üflüyor.. Umurunda mı dünya?..

Asaf Koçak'ın "*Büyük Sinbad*" adlı kısa metrajlı bir filmdeki, iyice kısa (yaklaşık yarım dakika) süren "*deli*" rolü üzerinde konuşmanın da tam sırası şimdi... "*Bu rol, hayatındaki iki yılı doldurdu*" diyor **Çerkes Karadağ**.. Bu rolden hemen sonra, deli oyunları oynamaya başlıyor çevresine... Uzun süre, deli rolünde oynayabileceği bir filmde yer almayı tasarlıyor. Hatta, bir iki TV yapımcısını bile ikna ediyor. Bu rolü, **Asaf Koçak**'tan daha iyi başarabilecek başka birisini düşünemiyor **Çerkes Karadağ**!

Sivas'a giderken ev kirasını ödemiş olması, **Asaf Koçak**'ın yaşadığı en büyük ve son mutluluk oluyor. Peki, ölümden sonra boşaltılan evinde yer alan çalışmalarını, ürünlerini, hurdalarını, notları kimlerin elinde? **Çerkes Karadağ**, tuval karikatürlerinin bir bölümünün kendisinde, bir bölümünün ailesinde olduğunu belirtiyor. Bir ev, müze ya da arşiv

oluşturulursa, orada sürekli olarak sergilenebileceğini düşünüyor. **Çerkes Karadağ**, **Asaf Koçak** ile ilgili bir albüm hazırlıyor, "*Asaf*"la ilgili görüşlerin biraz daha netleşmesini bekliyorum" diyor...

Gerçek dostları, **Asaf Koçak**'ı "öldü" diye düşünemiyorlar. **Yeşim Eyüboğlu**, **Çerkes Karadağ**'a "*Asaf*" diye sesleniyor ara sıra... Benzer birini görse, "*Asaf*" sanarak koşturuyor arkasından... Ve Ankara'da, kendilerini çok yalnız, tükenmiş hissediyorlar **Asaf Koçak**'ın gerçek dostları... Bu duyguyu, **Yeşim Eyüboğlu** ve **Çerkes Karadağ** ile birlikte biz de yaşıyoruz... Ve onun yayımlanmamış "*Fırtına*" başlıklı yazısından bir bölüm okuyarak sorulara yanıt arıyoruz:

"Boynunu eğen bakışları neden bu kadar hüznünlü? Neden bu kadar güzel bir dili var? Neden bu kadar candan konuşuyor ömrü kısa kelebeklerle? Neden bu kadar delidolu sevimli? Neden bu kadar sevgiye çağıran bir gülümseyişi var? Neden birilerinin dizinde uyumayı ağlamayı istiyor? Neden küstüğü zaman güzelliğine bir o kadar güzellik katıyor? Neden herkes gibi olmuyor? Neden bazen ıssız köşelerde acı çekiyor?.."

Nesimi

Çimen:

Son
söyleşi...

1 Temmuz akşamıydı. Sivas'a gitme hazırlıkları içerisinde olan Nesimi Çimen'le Ankara'da, *Kardelen* lokantasında sohbet etme olanağımız oldu.

Nesimi Çimen'in özellikle halk ozanlığı üzerine bir inceleme hazırlığı vardı. Bu karşılaşma, konuyu görüşmemiz için iyi bir fırsattı.

Eşiyile bir masada oturuyordu. Merhabalaştık. Daha önce Ankara'da yapılan Nesimi Çimen Sanat Gecesi'nde tanışmıştık. Ama öyle enine boyuna bir söyleşimiz olmamıştı. Ben bir yandan sorularımı soruyor, bir yandan da not alıyordum.

Nesimi Çimen

Nesimi Çimen anlatıyor:

"1931 yılında Saimbeyli'nin Safsakalı köyünde doğmuşum. 10 yaşına kadar orada yaşadık. Sonra oradan göç etmek zorunda kaldık. Ağa bizi kovdu. Sazla küçük yaşta tanıştım. Dokuz yaşında, artık iyice

çalmaya başlamıştım sazı. İlk plağımı 1946 yılında yaptım.

1949'da evlendim. 1953'te askere gittim. İki yıl askerlik yaptım, 1955'te terhis olarak Kadirli'ye yerleştim. 1962'de de İstanbul'a göçtüm.

1970 yılında Almanya'da 6 plaklık bir seri doldurdum. Zaten çalışmalarımın hepsini (kaset, plak, long play) yurtdışında yapabildim.

1970'te Fransa'da iki kaset çıkardım, sonra bir longplay. Daha sonra Almanya'da 3 kaset, İsveç'te (1984 - 1986 arası) iki kaset doldurdum."

Yurtdışına ilk çıkışını soruyorum:

"1970'te ilk kez yurtdışına çıktım. Almanya, Paris... Paris'e gittiğimde, orada Abidin Dino, Pertev Naili Boratav ve Niyazi Berkes'ler beni konuk ettiler. Özellikle Dino ve Boratav, Paris'te oranın halk sanatçılarıyla tanıştırdılar beni. Üniversitelere konuk ettiler, radyolarda programlar yapmamı sağladılar. Zaten ne zaman yurtdışına çıksam, onlara uğurdardım."

"Herhangi bir sosyal güvenceniz var mı?" diyorum, "Emeklilik, maaş gibi?.." Çantasından birkaç evrak ve bir kimlik çıkarıyor:

"Fransa'da SACEM'e kayıtlıyım. İsveç'te de dai-

mi oturma iznim var. Bana oralardan gelen teklifler oluyor. Onlarla geçinmeye çalışıyorum ama, yetmiyor tabii. En son olarak, işte şu gördüğün evrakla, Fransa'daki SACEM aracılığıyla bir miktar para geldi. Türkiye'de bana destek veren pek kimse olmadı."

"Hiç mi sigortanız, ya da Bağ - Kur gibi sosyal bir kuruluşa üyeliğiniz olmadı?"

"Dokuz ay sigortalı çalıştım. Onu da Yaşar Kemal sağlamıştı. 1962'de Kadiri'li'den İstanbul'a gelip Yaşar Kemal'e gittim. İş bulmamda yardımcı olmasını istedim. O da Behçet Kemal Çağlar'ı araya koydu. 'Ben arada olursam, iş vermezler. İyisi mi kıramayacakları birini bulalım' diye Behçet Kemal Çağlar'ı bulduk. Behçet Kemal, ozanlara sahip çıkan, hoş bir insandı. İş ve İşçi Bulma Kurumu Müdürü'ne söyleyerek bana bir iş bulmasını istedi. O da bir mozayik fabrikasında iş buldu. Orada çalıştım dokuz ay. Adam kayırma, bir yığın numara çeviriyorlardı orada. Ama ben, öyle hak-sızlıklara eyyoallah etmeyince atıverdiler. Büyük dolaplar çeviriyorlardı orada. Danyanamadım."

Türkiye'deki demokratik kitle örgütlerinden de pek ilgi görmediğini, her yerde kendi göbeğini kendisinin kestiğini söylüyordu Nesimi Çimen.

Bunu da siyasi yaklaşımına bağlıyordu:

"Beni, fraksiyonlara bölünmüş sol sevmedi bir tür-lü. Öyle kendimi beğendirme, şirin görünme derdim de yok... Alevi dernekleri de... Sol sevmedi, çünkü ben hiçbir fraksiyona girmedim. Sanatçının fraksiyonu olur mu?.. Ben halkın ozanıyım, ezilen biriyim, elbette ezilenlerden yanayım. Ama şu 'sol'un, bu 'sol'un sazını çalamam. Alevilik de öyle. Bizim kültürümüzün zenginliği oradan geliyor, ama ben Alevicilik de yapamam. Çağı geçti bunların. Hem sınıflardan, emekçiden söz ediyoruz, hem de Alevicilik yapıyoruz. Bana bu da ters geliyor. Ama şu var: Türkiye'de ilk Şah İsmail gecesini ben düzenledim. Güçlü bir halk ozanı olduğu için, bir kültür eri olduğu için düzenledim."

Tarihini soruyorum:

"1975'te. 5 Mart'ta Ankara'da, 17 Haziran'da da İstanbul'da... Bütün bir Anadolu'da sürdürmek istiyordum bu etkinlikleri. Demirel Hükümeti izin vermedi. Ankara'daki geceyi Can Yücel'in ve Yaşar Kemal'in katkılarıyla düzenledim. Geceye onlar da katılmışlardı. Çok zengin bir geceydi.

17 Haziran'daki geceyi de İlhan Selçuk'la Halis Toprak'ın katkılarıyla düzenledik. Çoşku çok büyüktü. Ben o geceleri düzenlerken, Alevi kitesine

yaslanarak yapmadım bunu. Kültür olayı olduğu için yaptım. Onun içindir ki, Alevi derneklerinin toplantılarına pek çağırılmazlar beni. Pir Sultan'a da bu yıl çağırıldılar. Yol param da yoktu ama, 500 bin lira bir yerden bulup geldik. Yokluk, yoksulluk içinde de olsak, Türkiye'de yaşamayı seviyorum. Yoksa, 1948'den beri İsveç'te daimi oturma iznim var, orada oturabilirim..."

Halk ozanlığı geleceğine nasıl bakıyorsunuz?

"Ben halk ozanı şudur budur diyemem... Ona halkın kendisi karar verir. Bir de öyle her kendini halk ozanı sayan kişiyi, halk ozanı olarak görmek doğru değil. Bizim ürünlerimiz hamdır, nasıl ki maden alınır işlenir, işlendikten sonra, yepyeni bir hal alır, ben de kendi ürünlerimi öyle görüyorum. Bu ürünler ancak sizlerin, aydın sanatçıların ellerinde yeniden şekillenecek, vücut bulacaktır.

Bir de şiirlerin değiştirilmesi olayı var. Ben en çok buna kızıyorum. Mesela, Âşık Veysel, Pir Sultan'ın kellesi pahasına söylediği "Kâtip, arzuhalim Şah'a böyle yaz" mısrasını, "Kâtip, arzuhalim yâre böyle yaz" diye söyledi. Bu çok yanlış. Pir Sultan, o tek sözcük için kellesini verdi. Bir de benim bir türkümü Yavuz Top değiştirmiş: Şöyle:

Gece gündüz o hizmetin
Kerametini, şefahatin
Senin olsun o sohbetin
Yeter huzurum gitmesin.

"Senin olsun o sohbetin"i Yavuz Top, "Senin olsun tatlı sohbetin" diye değiştirivermiş. Hiç böyle bir şey olur mu? Yani, ben şimdi tatlı sohbeti bırakır mıyım hiç? Bu, şiiri bilmekten kaynaklanıyor. Üstelik, yapılan değişiklik, şiirin anlamını da bozuyor. Çok yanlış..."

Yurtdışında nasıl bir ilgi var sanatınıza?

"Fransa'ya gittiğimde, Abidin Bey, beni Paris Radyosu'na götürdü. Orada her sanat dalında bir baş sanatçı vardır. Beni Paris Radyosu'nun başpiyanistiyle tanıştıracaklardı. Pertev Hoca da vardı yanımda. O sanatçıyla tanıştırdılar: Abidin Bey, 'Bu da bizim sanatçımız' diye tanıştırdı. Adam bana baktı, pek akli kesmedi ki, çokca ilgilenmedi. Sohbet ettiler. Ama adamcağız merak da ediyor. 'Peki, sanatçınız hangi aleti kullanıyor?' diyor. Abidin Bey, curamı göstermemi istedi. Çantamdan çıkardım, kepçe kadar bir saz... Adam pek küçümsedi. 'Bir çalsın da görelim' dedi. Abidin Bey 'Âşık öyle 'çal' demeyinen çalamaz. Tavını bulsun' gibisinden bir şeyler söyledi. Ama, başpiyanistin gözü pek tutmamıştı. Sonra ben çalmaya başladım. Karşımda oturan

o kocaman, iri gövdeli adam, yere çöküp, curanın altına bakıyor, arkasına bakıyor, bu ses nereden çıkıyor diye merak ediyor... Ben çaldıkça adam ezildi, büzüldü... Bir daha, bir daha dinlemek istedi... Hemen bir program yapalım diyerek, bizden gün istedi. Sonra her gittiğimde programlar yaptılar benimle. Üniversitelere çağırdılar. Bizim sanatımıza, otantik müziğimize onların büyük bir ilgisi var."

Sonra ben izin istedim, konuklarımın olduğunu söyledim. Şiirlerinden bir bölümünü verdi. Hemen koşup fotokopi yaptım. Ama tamamını alamadım. Sivas dönüşü nasılsa birlikte olacaktık.

Masadan kalkarken, "Hani sen, ne kendi adresini verdin, ne de benim adresimi aldın. Nasıl habereleceğiz?" dedi. "Yarın ben de Sivas'a geliyorum, orada da birlikte oluruz. Sonra dönüşte siz benim misafirimsiniz" dedim. "Olsun, sen yine de adresini ver. Belli mi olur, dünya işi..." dedi.

Şiir dosyasının kapağına adresimi yazdım, onun da Sarımazı (Hatay)'daki adresini aldım. Öylece kaldı.

"Belli mi olur, dünya işi..." Evet öyle oldu.

Belli mi olur, burası Türkiye der gibi...

(Metin Turan)

***

BİR ŞİİRİ

HAKKIN KENDİSİ

N'olur insanlarda maske olmasa

Mukaddes bir varlık hakkın kendisi.

Fark etse kendini özünü bilse,

Mukaddes bir varlık hakkın kendisi.

Özünde sözünde olmazsa yalan,

Mürşidi kâmilidir lekесiz olan,

Canlı bir kâbedir riyasız olan,

Mukaddes bir varlık hakkın kendisi.

Diline beline bir de eline,

Sahip olan girer hakkın yoluna,

Dürüst olup uzak kalsa yalana,

Mukaddes bir varlık hakkın kendisi.

Hak âdemde gizli burayı görse,

Can gözünü açıp oraya varsa,

Benliğin yok edip kemale erse,

Mukaddes bir varlık hakkın kendisi.

Gel ey Nesiml sen, senden sor seni,

Sakın ha hor görme asla bir canı,

İnsanları sev sen, eyle secdeni,

Mukaddes bir varlık hakkın kendisi.

31.3.1990

'ANADOLULU

ZEUS':

Tekke köyüne girdiğimizde, güllerin vakti geçiyordu. Goncaları sonuna kadar açmış kan kırmızı güllerin çevreleri arılarla doluydu. Güneş batmak üzereydi. Anasız kalmış bir kuzucuğu, 35'lik rakı şişesinin ağzına geçirdiği emzikten besleyen Hamza Baba, bizi görünce ayağa kalktı ve uçları havaya bakan beyaz bıyıklarını sıvazlayarak müjdeledi:

"Nesimi Çimen içerde."

"Curası yanında mı?"

"Cengâver silahsız gezer mi deli kız?"

Gencecik bir kahkaha attı.

"Siz geçin içeriye, şu yavruyu doyurayım gelirim."

Odaya girdiğimde, Nesimi Baba, mindere bağdaş kurmuş oturuyordu. *Anadolulu Zeus* mu desem, Kudüslü bir kâhin mi, ürkerek yanına varıp, niyaz ettim. Taze sevdalısının yüzüne bakmaya çekinen, 'Seni keşke daha evvel tanısaydım' diye diz döven bir âşık gibi yakınına oturdum. Onunla aynı evin konukuyuz, dünyanın tüm yobazlarına inat, aynı odada uyuyacağız. Sabırsız konuklardan biri, kucağına curasını verirken;

"Sen curanın pirisin

erenler" diyor. Hayırsız bir rüya görür gibi çatıyor kaşlarını, susuyor bir süre.

"Artık parmaklarımı yakıyor bu cura" diyor. "Daha ne kadar böyle koyun gibi oturup, saz dinleyeceksiniz?"

Sözleri içimizi burkuyor ama hiçbirimizi incitmiyor. Doğruyu söyleyen dil, hiç insanı incitir mi? Deniz hep sakin durmaz ya, dalgalanır, celallenir bazen; dalgaları sahili hiç incitir mi? Âşık, mâşukunun nazına hiç darılır mı? Kucağında kaybolan curasına parmaklarını değdirdiğinde, küçücük pınardan koca bir çağlayan gürlüyor. Başımız önümüzde, Nesimi Çimen'i dinliyoruz. Hamza Baba'nın peşi sıra ağlayarak dolanan yetim kuzu gibi başımız önümüzde...

35 yaşındayım. Şimdiye kadar kalbime muhabbet düştü, coşku ve devrim düştü, kin düştü. Kalbim kaç kere ısındı, kaç kere üşüdü. 35 yaşındayım, kalbim hiç yanmamıştı. Madımağı tufan alıncaya kadar, hiç. Elimde bir gün sonrasının otobüs bileti, dolanıp durdum. *Kılıçkaya* firmasının Ankara - Sivas, 3 Temmuz, 12 numaralı yolcusu olacaktım. Biletimde 12 numarayı görünce hoşuma gitmişti. Çocukluğumdan beri sayıların "başka" anlamları

nını aradım. Medet umduğumuz, darında durduğumuz, el'aman dediğimiz 12'ler, siz neredesiniz? Bu nasıl iştir? Cehennem, Sivas Vali Konağı'nın pek yakınında olduğunu ve bir bidon benzinle tutuştuğunu neden demediniz? Canım 12'ler, herkesin Allahı kendine benzer, yoksa siz de bizim gibi darımadagınık ve ikilikte misiniz? Sitemim yok size, zaten hanginiz yatağında verdi canını? Hüseyin'in sürmeli gözlerine bakıp, ona âşik olmayan, ne anlar canların semahından? Sağır olan ne duyar Nesimi Çimen'in curasından? Hasret'e mintanın ne kadar yakıştığını kör ne bilir? Karanlık bir mağaraya benzeyen yüzleri ne yana dönse, karanlık mağaralar görür. Sina Dağı mı gördü böyle cahil bir gürühu? Olympus Dağı'nı tırmandı mı böyle nadan bir kalabalık? Hangi kavme musallat oldu bu kadar mundar mahlukat?

İsmail Kaya'nın bir çift kumrusu, Sulari Baba'nın vefalı kızı, Divriği'nin, Çorum'un turnaları artık dinim, imanım, öfkem, hep sizlersiniz. Yollarda yürürüm, Madımak Otel'i'ne giderim.

"Haftasonu pikniğe gidelim mi?"

"Beni seviyor musun?"

"Kadere inanır mısın?"

Ben yollarda yürürüm, kalbim Madımak Otel'i'nde yanar. Dergâhım o; gönlümü tan eden, sırtım, kinim, gözümün yaşı hep o. Korduğumuz bir kırmızı narım vardı; baktım, yarısı çürümüş; inandığım bir güzel pirim vardı, o da benden küsmüş. Beklediğim bir bahar vardı, uzaktan sevdiğim bir ahter, hayran olduğum bir iradem, onlar da yandı.

Bundan bir ay önce Tekke köyünde bize "koyun" derken, haklıydın Nesimi Baba. İçimiz soğuktuk o zaman, ne kadar dövdüysen de bir şekil verememiştin. Şimdi kalplerimiz sıcak, tam tavında. Soğuk demiri istediğin kadar döv, yanmadan ıslah olmuyor-muş.

"Parmaklarımı yakıyor bu cura" demiştin. O zaman başımızı öne eğmiştik. Oysa biz suçlu değiliz ki hep yere bakalım. Az değiliz ki kasabın önüne yatalım, günahkâr değiliz ki tövbelerle avunalım. Mülteci değiliz ki yeni bir vatan arayalım... Bahar geliyormuş Nesimi Baba, yaz olmayınca...

(Yeşim Dorman)

Muhlis Akarsu

* * *

Muhibe Leyla Akarsu: İşte geldik, gidiyoruz

Yakınlarıyla konuşmaya giderken, bize Muhlis ve Muhibe Akarsu'larla ilgili olarak ulaşan bilgileri gözden geçiriyoruz:

"Muhlis Akarsu, 1948 yılında Sivas'ın Kangal ilçesinin Minarekaya köyünde doğdu. İlkokulu Minarekaya'da okudu; bu dönemde Bektaşî cem cemaatlerinde, yörenin seyitlerinin ve ozanlarının etkisinde kalarak saz çalıp söylemeye başladı. Malatya'da ortaokulda okurken, ekonomik yetersizlikler nedeniyle 2. sınıftan ayrıldı. Küçük yaşlardan itibaren şiir yazdı, deyiş ve nefes kurdu. Bağlamasıyla birlikte zakirlik yaptı. 1970 yılında İstanbul'a yerleşti. 1970'li yıllarda söz ve müziği kendine ait olan ilk 45'lik plağı çıkardı. Hacı Bektaşî Veli, Yunus Emre, Karacoğlan, Aşık Veysel doğrularından yola çıkarak, kendine insan sevgisini şiar edindi, tüm yaptıklarında bu ana temayı temel aldı. 1972 yılında, kendisinin de çok saygı duyduğu Seyyit Halil Çiftlik'in kızı Muhibe

Leyla Çiftlik'le evlendi."

"Muhibe Leyla Akarsu'nun bu evliliklerinden Pınar, Çınar ve Damla adlarında üç kızları oldu."

İşte Pınar ile Damla karşımızda. Onlarla Abidinpaşa'da teyzesinin evlerinde konuşuyoruz. Dayıları da orada. Muhlis ve Muhibe Akarsu'nun bıraktığı çocuklar, teyzelerinin yanında; anneanneleri ve dedeleri yandaki binada oturuyorlar. Gözlerimiz Çınar'ı arıyor. Çınar'ın, İstanbul'da bir yakının yanında olduğunu öğreniyoruz. O sırada abla Pınar, en küçükleri Damla'yı bir başka oda-ya gönderiyor. Fotoğraf çekene kadar Damla'yı göremeyeceğiz artık.

Muhibe Akarsu'nun ODTÜ'de okumasını istediği kızı Pınar ile konuşuyoruz. Pınar, ODTÜ Psikoloji'yi kazanmış, hazırlık sınıfında okuyor. Ne kötü ki, Muhibe Akarsu, kızının ODTÜ'yü kazandığını görememiş.

Çınar, İstanbul'da, daha doğrusu Akarsu'larla ilgili ne varsa İstanbul'da; Muhibe ve Muhlis Akarsu'nun eşyaları, fotoğraflar, babalarının kasetleri, artık yaşanılmayan, öylece kendi haline bırakılan evde duruyor. Pınar, Pınar'ın teyzesi ve dayısı, yan apartmandaki anneannelisi ve dedesi, İstanbul Çınar ve kendi haline

Muhlis ve
Muhibe Akarsu.

bırakılan ev; Sivas'ın ardından dağılan bir aileyi gösteriyor.

Pınar'a soru sormakta zorlanıyoruz; dağılan bir aile, yakın akrabalara savrulan çocuklar karşısında ne yapacağımızı bilemiyoruz. Muhlis - Muhibe Akarsu'yu anlatmasını istiyoruz Pınar'dan. Annesinin ne kadar özverili olduğunu, eşiyle aralarındaki dayanışmayı anlatıyor: "Babama her konuda yardımcı olurdu annem; alçakgönüllüydü.

"Sivas ellerinde ömrüm çalınır."

Ortak kararlar alırlardı. Uyumluydular. Babam, annemin bu yönünü hep dile getirirdi."

Peki, babasının, beste, kaset sayısını biliyor muydu? "Kendisi de bilmezdi", diyor **Pınar**, "Çok fazlaydı. Bir beste yaptığı zaman, önce anneme, ardından bize sorardı. Babam, bestelerine çok önem verirdi", diye ekliyor. Burada **Mahzuni Şerif'in Muhlis Akarsu için söylediklerini** anımsıyoruz:

"Genellikle kış günle-

rinde yapılan Bektaşî cem ve cemaatlerinde, yörenin seyitlerinin ve ozanlarının etkisinde kaldı. Pek körpeyken şiir yazmaya, deyişler, nefesler kurmaya başladı. Bu arada bağlama çalmaya, zakirlik yapmaya yöneldi. Etkileyici bir sesin sahibiydi **Akarsu**. Onun 1960'lı yılların dev ozanları arasında aniden parladığını görüyoruz.

Önceleri klasik Bektaşî kalıpları içinde ismini duyuran, sesini - sazını dinleten ünlü arkadaşım, yetmişli, hatta altmışlı Türkiye'de başlayan devrimci kıpırdanışlara yabancı kalmadı. Zamanla, dev ozanlar **İhsani, Ali İzzet, Nesimi, Çırakman** gibi isimlerle sahnelerde görüldü.

Son derece yanık ve tok sesiyle bir zamanlar plak ve kasetlerde rekor düzeyinde eserler sergiledi.

"**Kula Kulluk Yakışır mı**" derken, bir başka içtenlik keşfedersiniz **Muhlis'imde**. Son derece kararlı tavır, güler yüzü, yanık sesi ve sazıyla, mükemmel bir halk adamıydı o.

Şimdiye kadar TRT repertuarlarında ellinin üstünde eseri olmakla birlikte, yüzden fazla kırkbeşlik plak, 4 uzunçalar, 20 kadar da kaseti bulunmaktadır."

Murtaza Yalçın'ın Muhlis Akarsu ile ilgili yazdıkları, Onu daha iyi tanımamızı sağlıyor:

"1969 yılları; halk ozanlarının; **Âşık Emekçi, Ozan Ferhât, Âşık Yok-**

sul, Âşık Zamani, İsmail İpek, Ali Kızıltuğ, Abdullah Papur ve Muhlis Akarsu'nun zirvede olduğu dönem... Demokratik kitle örgütlerinin düzenlediği gecelerde hep birlikte çalan ve söyleyen ozanlar. Muhlis Akarsu, tıpkı soyadının erdiği anlam gibi sahnede akar giderdi.

"YOBAZLAR NİCEDİR BESLEDİKLERİ KARANLIK EMELLERİNİ SAHNELEMEK İÇİN, ETNİK ÖZELLİKLERİ İBİ İŞE EN UYGUN OLAN KENTLERİN BAŞINDAKİ SİVAS'I VE PİR SULTAN ŞENLİKLERİ'NİN YAPILDIĞI 3 TEMMUZ'U SİCİTLER VE SİVAS'DA, MADIMAK OTEL'DE, TAM 37 İNSANI DIRİ DIRİ YAKTILAR... AĞIZLARINDA SALLYALARIYLA ATTIKLARI ZAFER NARALARI MADIMAK OTEL'DEN YÜKSELEN ÇIĞUKLARI BASTIRIRKEN, NE ACIDIR Kİ DEVLET BU KATLAMA SEYİRCİ KALDI BU CENNET VATANI BİR YERYÜZÜ CEHENNEMİ OLAN İRAN'A SÖZLETTİK İSTEYENLERE ENGEL OLMAYI GECİKTİREREK... ÇUHHURİYETİMİZİN TEMELLERİNİ ATTIĞI BU ANADOLU KENTİNE TAMİRİ MÜMKÜN OLMAYAN BİR YARA AÇTI... AMA BUNUN Kİ DEVLET DESTEĞİ DE OLSA, YOBAZLARIN GÜCÜ TÜRK AYDININI SUSTURMAYA YETMEYECEK. SİVAS DA VE BU ÜLKENİN HERHANGİ BİR BAŞKA KENTİNDE TÜRK AYDININA KALKAN YOBAZ ELLERİ BİRER BİRER KIRILACAK... MESMİLER, HASRET GULTEKİN'LER, ASAF KOÇAK'LAR, METİN ALTIOK'LAR VE MUHLİS AKARSU'LAR, DÜNYA DÖNDÜKÇE... ÖZGÜRLÜK VE DEMOKRASİ UĞRUNA... ÖZGENLERİN ANISI ÖZÜNDE SAYGIYLA EĞİLİYORUZ ..."

Akarsu, özünde Pir Sultan Abdal aşkıyla doludur. Pir Sultan'i rehber seçmişti. Kendisinin sonunun darağacı olup olmamasını hiç sayardı. Ama diri diri yakılacağına hiç de aklının ucuna

getirmemişti kuşkusuz.

Her mısrasında gerici-liğe ateş püsküren, kardeşlik, barış ve dostluğun simgesi olmuş bir ozandı. Belkıs Akkale, Hülya Süer, Sebahat Akkiraz ve niceleri, onun eserleriyle zirveye çıkmıştır.

Muhlis Akarsu, Türkiye'yi adım adım gezerek, kendi kültürü olan Alevi kültürünün tanıtımını üstlenmiş bir ozandı. Bu nedenle de devletin TV ve radyosundan yeterli miktarda yararlanılmamıştır.

Akarsu'nun eserleri, başka sa-natçılar tarafından okunurken, herhangi bir yasaklama getirilmemiş, ancak, Akarsu okuyunca yasaklanmıştır.

1989 yılı Ankara TV'sinde program yaptığım dönemlerde bu olayı bizzat yaşadım. Yayınlanmayan çekim, elimde bulunmaktadır.

Muhlis Akarsu, Musa Eroğlu ve Yavuz Top, programıma konuk olmuşlar, ancak programın yayınlanması mümkün olmamıştı. O dönemde Halk Müziği, TRT'nin de katkıları ile yozlaştırılmış, arabesk ön plana çıkmış, söz tamamen yok olmuştu. İşte bu sıralarda, yukarıdaki "Muhabet Grubu", Alevi dedelerinin çaldığı kısa kol bağlamayı gündemde tutmuş, halk müziğinin düzeyini yeniden yükseltmişti. Akarsu'nun oluşumdaki katkısı yadsınamaz.

Akarsu'nun unutulması mümkün değildir. Pir

Sultan kültürü ile birlikte yaşayacaktır. Çünkü birçok amatör ozanın ve sanatçının elinden tutarak, onları piyasaya çıkarmıştır.

şeklinde değiştirilmiş, Hüseyin Aşkın türküye yeni bir dörtlük eklemiş: "Madımak'ta ateş göze gerilir / 37 canım birden alınır / Pir Sultanlar ölür ölür dirilir/ Katip arzuhalim yaz yâre böyle". Türküyü dinliyoruz; Pınar, Pınar'ın dayısı, teyzesi, odadaki herkesin gözleri doluyor. O sırada Damla'nın odaya geldiğini fark ediyoruz; Damla usulca ablasının yanına oturuyor.

Pınar'ın teyzesi, "Eniştemde yanık izleri vardı, saçları yanmıştı", diyor ve ekliyor: "Ablamda öldürücü yanık yoktu. Muhibe ablama takılan serum çıkarılmış, sağ olarak morga atılmış." Bu sözler, odadaki havayı iyice ağırlaştırıyor; Ankara'dan Sivas'a, Madımak'tan hastanelere uzanan olaylarda, çeşitli kişi, kurum ve kuruluşların çirkin yüzleri bir kez daha ortaya çıkıyor.

Bu yazıyı bitirirken, Muhlis ve Muhibe Akarsu'yu, söz ve müziği Muhlis Akarsu'nun olan "İşte Geldim Gidiyorum" adlı türküyle anıyoruz:

"İşte geldim gidiyorum dünyadan / Ne yazık ki çözemedim ben beni / Haksızlık dünyadan sürüp giderken / Şekil verip çözemedim ben beni / Dost beni... / Yalan riyâkarın meşrebi şahı / Gider olur erenlerin dergâhu / Bir mürşide yazamadım ben beni / Dost be-ni... / Akarsu'yum halden hale büründüm / Cahil'in gözünden nokta göründü / Derya idim damarlara bölündüm / Çok bulandım / Süzemedim ben beni / Dost beni..."

Pınar ve Damla Akarsu; alınları ak, omuzları dimdik.

Akarsu, yurtdışında da çeşitli programlarda bulunmuş ve birçok ödül almıştır."

Biz susuyoruz, Pınar konuşuyor: "Dedem, annemlerin Sivas'a gitmesini istemedi. Annem gitmek istiyordu; Banaz'dan doğduğu topraklara geçecekler, Minarekaya'ya gideceklerdi", diyor.

Muhlis Akarsu'nun Sivas'a gitmeden önce hazırladığı bir kaseti varmış. Sivas dönüşünde çıkaracakmış. Kasedin adı: "Sivas Ellerinde Ömrüm Çalınır". Pınar'ın dayısı, 2 Temmuz'daki Sivas olaylarından sonra piyasaya çıkan kaseti bulup getiriyor; bir yandan konuşuyor, bir yandan da Muhlis Akarsu'yu dinliyoruz. "Kâtip arzuhalim yaz yâre böyle" Türkünün adı, 2 Temmuz'dan sonra "Sivas ellerinde ömrüm çalınır"

Hasret Gültekin: Ne ararsak, Anadolu'da bulacağız!

Hasret Gültekin, 1 Mayıs 1971'de, Sivas'ın İmranlı kazasına bağlı Han köyünde, Süleyman ve Hacıhanım Gültekin'in - Nazire ve Güler'den sonra- üçüncü çocuğu olarak doğdu.

Altı yaşında saz çalmaya başladı. Onbir yaşında sahneye çıktı.

Kadıköy Anadolu Lisesi'nden ikinci sınıfta ayrıldı.

1987 yılında, ilk çalışması "*Gün Olaydı*" adıyla *Dişyar Müzik Yapım* tarafından yayımlandı.

1989 yılında Hollanda Kültür Bakanlığı'nın daveti üzerine, "*Genç Türkler*" festivalinde **Birsen Acar**'la birlikte Türkiye'yi temsil etti.

1990 yılında aynı ülkede "*Türk Haftası*" et-

kinliklerine birçok sanatçı ile birlikte katıldı.

Müzik yönetmenliğini üstlendiği -resmi olarak ilk defa Kürtçe müzik yasağını delen- "*Newroz*" adlı kaset, 1990'da önce enstrümantal olarak, sonra da **Nilüfer Akbal** ve **Rıza Akkoç**'un katılımıyla gerçekleştirildi.

1990 yılında, **Şivan Perwer**'in -Türkiye'de, resmi olarak Kürtçe müzik yasağını kaldıran- "*Krivo*" adlı karma kasetinin yayımlanmasına öncülük etti ve süpervizörlüğünü yaptı.

1991 yılında, "*Rüzgarın Kanatlarında*" adlı üçüncü çalışması *Nepa Müzik Yapım* tarafından yayımlandı.

1991 yılında **Yeter Fırına** ile evlendi.

Türkiye'nin dört bir yanında konserler verdi. Birçok Avrupa ülkesinde festivallere katıldı ve konserler verdi.

Aydınlık Gazetesi için; Ankara, İzmir ve İstanbul'da *ProsEchos* Grubu ile birlikte resitaller verdi.

2 Temmuz 1992'de, Sivas'ta *Madımak Oteli*'nde 35 insanla birlikte katledildi.

13 Eylül 1993'de oğlu, **Roni Hasret Gültekin** dünyaya geldi.

***

Sivas katliamında, 35 yurtsever ve ilerici canı-

Hasret Gültekin

mızla birlikte öldürülen **Hasret Gültekin** oldukça genç yaşına rağmen, *Anadolu Halk Müziği*'nin yorumlanmasında ve icrasında özgün bir yer edinmiş sanatçımızdı. Diyebiliriz ki, ülkemizde feodal ve türedi kültürün aşılarak yurtsever, demokratik ve halkçı bir kültürün köklerinin sağlamlaştırılması kavgasının önemli bir neferi olmaya adaydı. *Anadolu Aydınlanması*'nın ışıklarından biriydi, **Hasret Gültekin**.

Hasret'in bu kısacık ömrüne sığdırabildiği çok önemli bir öğreti vardır: Sanatçı kendi halkının değerlerine sahip çıkarak yaşayabilir. Bugünlerde aydın ağızlardan duymaya alışık olmadığımız "*Halk*" kavramının **Hasret**'in sanat yaşamında çok önemli bir yeri vardır. **Hasret** tarih bilincini, Anadolu'da yaşayan uygarlıkların, kavimlerin, beyliklerin, aşiretlerin ve bütün etnik kültürlerin zenginliklerini araştırarak oluşturmaya çalışırdı. "*Ne ararsak, Anadolu'da bulacağız!*" derdi.

Hasret'in ana dili *Kürtçe* idi. Güzel bir diksiyona sahipti. Sadece *Kırmancı* değil, *Dımili* ve *Sorani* de bilirdi. "*Nerelisin?*" diye sorulduğunda, üstüne basa basa "*Koçgiriliyim, Kürdüm*" derdi. *Kürtçe* müzik çalışmaları

rının yasak olmasından değil, kendisinin konuya verdiği önem nedeniyle hiç bir kasetinde *Kürtçe* türkü söylemedi. Yine de, geriye dönülüp "*Kürt müziği*" çalışmaları incelendiğinde kayda değer çalışma yapan dört - beş isimden birinin **Hasret Gültekin** olduğu görülür.

Koçgiri İsyanı, halk hareketleri ve Anadolu'daki halk isyanları araştırmaları için *Doğu Perinçek*, derginin arşivinde bulunan birçok kaynaktan yararlanmasını önermişti. **Hasret**, bağlama çaldığı zaman *Doğu Perinçek* can kulağıyla dinleyerek "*Yahu, bitiyorum!*" derdi. Gerçekten de **Hasret**, kendisini dikkatle dinleyenlere virtüözlüğünün tüm hüneriyle karşılık verirdi. *Doğu Perinçek*, "*Türkiye'de iki binlerin müzisyeni doğuyor*" derdi.

Batı müziği kalıpları içerisinde, türkülerini ve türkü motifli bestelerini aranje ederken, "*Bir kompozisyon içerisinde sunabilmek için, ses bütünlüğünü sağlamak gerekiyor. Artı, Anadolu'da yaşayan yerel ozanların tavırlarını bilmek lazım*" derdi. Kimi zaman, bir halk ozanını tanıtmak, yaşamını, şiirlerini, sesini kaydetmek için ülkemizin en ücra bir köşesine gider, çok ilginç araştırmalarla dönerdi.

Hasret, "Ne ararsan, kendinde ara" felsefesinden yola çıktı. Anadolu'nun kültürel yapısını bozan, Batı kopyası "türedi sanat"a karşı kavır aldı. Ancak, dünya halklarının müziği ve kültürel değerlerine de yabancı kalmadı. Anadolu'yu nasıl bir kültür mozağıyi

teyn" kitabını hediye etmişti.

Hasret Gültekin, geleceğini, halk kültürünün derin araştırmalarına adanmıştı. Üçüncü Dünyalı bir ülkenin sanatçısıydı. İnsanlığın kurtuluşu davası, yaşamın ve mücadelenin türkülenişinde sanatının mayası olmuştu. Hasret Gültekin'i yurtsever, halkçı ve enternasyonalist bir sanatçı olarak unutmayacağız.

Hasret Gültekin'in müzik yönetmenliğini ve müziklerini yaptığı kasetler dizini:

1988, Abuzer Karakoç, Hüseyin Aydın, Ali Ekber Eren'in de yer aldığı "BİTMEYEN TÜRKÜLER - Dostlar Muhabbeti"

1990, Gani Nar'ın seslendirdiği Kürtçe "JL-YAN"

1990, Kürtçe ezgilerden oluşan "NEWROZ"

1990, Abuzer Karakoç'un seslendirdiği ve Avrupa'da yayımlanan "ALVAR DEYİŞLER"

1990, Emekçi'nin seslendirdiği "GÜL'E BARUT SERDİN Mİ?"

1990, Nurşani'nin türkülerden oluşan kaseti.

1990, Lütfü Gültekin'in seslendirdiği "KARANLIKTA VURDULAR".

1991, "NEWROZ 2" isimli, Kürtçe sözlü türkülerden oluşan kaset.

1 Temmuz günü "Halk gecesi"nde.

olarak kavradıysa, dünya halklarını da o mozağın devam eden motifleri olarak düşündü. Bu tavrı çalışmalarına da Latin Amerika ezgileri, Afrika ritimleri vs. olarak yansıdı.

Hasret Gültekin, yaşam serüveni içerisinde, Anadolu'da özgürleşmenin önündeki en önemli engellerden birisinin din ideolojisi olduğunu da kavramıştı. Turan Dursun'u okuduktan sonra, "Bilinç sıçraması yaşıyorum, ufukum açıldı. Ateistim diye haykırabilirim" diyordu. Kitaplarını sırt çantasından hiç eksik etmezdi. Birçok kişiye Dursun'un "Kulle-

1992, Arif Sağ, Emekçi, Mehmet Koç, Emre Saltık, Talip Şahin, İhsan Güvercin'in de yer aldığı "TÜRKÜLER YALAN SÖYLEMEZ" isimli kasette üç eser seslendirdi.

1992, Ahmet Arif'in şiirlerini besteleyen sanatçılar olarak, Cem Karaca, Ahmet Kaya, Sadık Gürbüz, Esin Afşar, Rahmi Saltuk'la birlikte, Ahmet Arif'in anısına çıkarılan kasette yer aldı.

Bir çok sanatçının kasetlerinde bağlama, cura ve şelpesiyle yer aldı.

(HASRET GÜLTEKİN
KÜLTÜR VE SANAT
KOOPERATİFİ)

BEN MADIMAK OTELİ'NDEKİLERİN ANASIYIM

Anneler Günü nedeniyle kimi basın kuruluşları tüketimi pompalama yarışının yanında bir de "medyatik anne" bularak "yılın annesi"ni seçer. Biz medyatik bir anne arayışına girmedik. Gönülümüzdeki yılın annesi ile görüştük. Bu yılın annesi, daha doğrusu anneleri 2 Temmuz'da Sivas katliamında çocuklarını yitiren bütün anneler. Sivas'ta çocuklarını kaybeden anneleri temsilen müzisyen, müzik yönetmeni, araştırmacı, şair Hasret Gültekin'in annesi Hacı Gültekin'le İstanbul'daki evinde görüştük. Hacı Ana'nın oğlu ile ilgili duygularını

size aktarıyoruz:

"Sevgili oğul!

Gazeteciler randevu isteyince önce korktum; ola ki senden 'rahmetli' diye söz ederler.

Meğer bugün Anneler Günü'ymüş.

Hani, hep ünlü bir iş adamının, ya da milletin anasını ağlatan bir politikacının annesini seçerler ya, bu kez yarışın kulvarını değiştirmişler. Bu yıl Sivas'ta yobazların yaktığı tüm çocukların analarını seçmişler 'Yılın Annesi'.

Hasret'im, biliyor musun? Sana sormadan bunları anlattım diye bana kızmadın ya? En sevdiğin arkadaşlarından Kadir'le Ali Rıza çok ısrar ettiler. Dayanmadım konuştum.

Bak oğul!

Sana sormadan bir iş daha yaptım. 2 Temmuz'dan bu yana açamadığım odana da girmelerine izin verdim. Ben bakamadım sırtımı döndüm, kardeşin Güler'le Kadir gezdirdiler odanı. Biliyorum sen odana el sürülmesine, hatta toplanmasına bile kızdın. Ben görmedim, ama el sürmediler hiçbir şeye. Kitaplarına ve resimlerine bakmışlar sadece, rahat ol.

Fotoğraf da çektiler Hasret'im. Sen gittin gideli üzerimden çıkarmadığım siyah elbiselelerimle 'iyi çıkmam' dediysem de dinlemediler. Bana kır çiçekleri getirmişler Anneler Günü diye. Sivas'ta senin yanında

olan, hani mızıkla çalıp eğlendirdiğin çocuklar var ya, onların anaları adına da kabul ettim. Serkan Doğan'ın, Huriye'nin, Yeşim'in, Muammer'in, İnci'nin, şu ufak oğlanın adı neydi? 11 yaşındaydı hani. Hah hatırladım Koray. İşte onun da anasıyım ben bugün. Hepsinin anasıyım. Madımak Oteli'nde kim varsa. Asaf'ın, Nesimi'nin, Muhlis'le Leyla'nın, adını hatırlayamadığım diğerlerinin. Sen kızmazsın biliyorum oğul. Paylaşmayı seversin. Ana sevgisini de paylaşırsın.

Hasret yavrurum,

Anneler Günü'nü kutlamazdık değil mi biz? Yanlış hatırlamıyorum. Kutlamazdık. Geçen yıl hariç. O da yine senin muzırlığından. A oğul, a çocuk, bana çamaşır makinesi alacaksın diye, çok kızdığın Parti'nin gecesine çıkmaya değer miydi? Baban ayın başında nasılsa alacaktı. Eskisini de tamir ettirirdik ne olacak. Bir süre daha idare ederdik. Kimbilir sana nasıl zul gelmiştir o gece çalıp söylemek. Anneler Günü'nü bahane edip o parayla çamaşır makinesi almamız için Güler'e gizlice vermişsin parayı.

Canım oğlum,

Senin gibi şelpeyle güzel bağlama çalan biri hala çıkmadı. Sen 'rüzgarın kanatları'na binip gittikten sonra türkülerin dilden dile doluştu. Bütün sanatçılar

senin türkülerini okuyor. Ama çok bozuluyorum biliyor musun? Birçoğu bu türkülerin sana ait olduğunu söylemiyor. Bazı büyük bağlama ustaları da senin müziklerini alıp kendileri bulmuş gibi çalıyorlar. 'Deli Derviş'i' senin gibi çalan yok hala. Sivas'a gitmeden önce 'Enel Hak' adında yeni çalışmalar yapıyordun. Yarım kaldı diye üzülme. Arkadaşların o kaseti bıraktığın kadarıyla seni sevenlere ulaştıracaklar. Senin şair yönünü bilmeyenler de yakından tanıyacaklar. Çünkü arkadaşların senin adını sonsuza dek taşıyacak bir kültür merkezi kuruyor. Sinema, tiyatro, müzik, edebiyat ve folklor alanında araştırmalar ve çalışmalar yapacaklar. Şiirlerini de bir kitapta topluyorlar.

Haberin var mı bilmem? Ankara DGM'de görülen Sivas Davası'nı basına kapattılar. İyice unutturmak istiyorlar herhalde. Başkalarının hafızasından silebilirler Madımak Oteli'nde olanları. Peki ya benim yüreğimden, ya diğer çocukların analarının yüreğinden nasıl söküp atacaklar? Gazeteye niye konuştum biliyor musun? Mahkeme o kara yobazlara ne ceza verir bilmem, halkın vicdanında bir kez daha mahkum olsunlar istedim. Şimdilik hoşçakal yavrurum.

Annen Hacı Gültekin''

(Miyase İlknur, 8 Mayıs 1994, Cumhuriyet)

Muammer

Çiçek:

Gönlünü

İnci'ye

öfkesini

fırtınaya katan

çocuk

İki dosya, bir fotoğraf; "Muammer'in ağabeyi" notuyla bize ulaşıyor. Fotoğrafta genç adamla genç kız birbirlerine bakarak gülümsüyorlar. Genç adam Muammer Çiçek olmalı, genç kızın kim olduğunu bilmiyoruz henüz. Dosyaları karıştırıyoruz; dosyalardan birinde Muammer'in tuttuğu günce, diğerinde 60 kadar şiiri, "İnadına Yaşamak" adlı kendisinin yazdığı oyun. Fotokopisi çekilmiş bir ölüm ilanı düşüyor dosyaların arasından: "Sivas katliamında yitirdiğimiz Muammer - İnci ve 35 canı yüreğimize gömdük". Ölüm ilanının üzerinde Muammer'in ağabeyi Ahmet Çiçek'in bize ulaştırdığı fotoğraf: Muammer Çiçek'le adının İnci olduğunu anladığımız genç kız birbirlerine

"1967 yılında Tokat'ın Zile ilçesinde doğdum. İlk ve orta öğrenimimi Zile'de, lise öğrenimimi Kütahya'da tamamladım. 1992 yılında G.Ü. Mühendislik Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nü bitirerek Şehir Plâncısı oldum.

Ankara'da öğrenciliğim sırasında, inşaat statik, şehir planlama bürolarında çalışarak mesleğime yönelik pratik bilgileri sağladım. Çankaya Belediyesi İmar Dairesi'nde iki aylık staj gördüm.

İngilizce, Fortran 77 ve Basic biliyorum. Ayrıca öğrenciliğim boyunca sanat ve edebiyatla uğraştım. Şiir yazıyor, tiyatroyla ilgileniyorum."

Muammer Çiçek'i güncesinin bir yerindeki özgeçmişinden tanıyoruz. Güncesini okuyor, ağabeyi ile konuşuyor, İnci Türk ile çektiği fotoğrafın izini sürüyor, özgeçmişine yeni bilgiler ekliyoruz.

"Özgeçmişimin, mesleğime yönelik bir görevi üstlenme konusunda bana yardımcı olacağını düşünüyorum" imza: Muammer Çiçek. 1993 yılı Nisan ayında çalışmaya başladığı Çankaya Belediyesi İmar Müdürlüğü'ne verdiği dilekçenin son paragrafında bunlar yazılı, üç ay sonrasına gidiyor, 1 Temmuz'a dönüyoruz: Muammer Çiçek o gün

Muammer'i düşününce İnci'yi, İnci'yi düşününce Muammer'i düşünmeden yapamıyoruz.

bakarak gülümsüyorlar. Bu fotoğraf bizi önce Muammer'in ailesine, ardından İnci'lere, Demet- evlere götürecekt.

evde kahvaltı yapıyor, bir ara ağabeyi Ahmet Çiçek'le göz göze geliyorlar, konuşma yok, tek sözcük yok aralarında, ağabeyi Muammer'e bakıyor, Muammer ağabeyine, ertesi gün 2 Temmuz, ölüm çok yakın: "Soğuk ölümün / acımasız pençeleri / geziniyor / üzerinde / kıyıya vurmuş / baygın bir balık gibi / ayağı / çırpınmaya / başlıyorum. Korkuyorum beni kavuracağından / güneşin / çırpınıyorum ateş kumlarda / yaşamak için / ulaşmak istiyorum / delice / suya, nefesi me ve kendime."

Pir Sultan Abdal tiyatrosu oyuncularını Muammer Çiçek'in yönetiminde bir çalışma sırasında

Muammer Çiçek şiir yazıyor, Pir Sultan Abdal Tiyatrosu'nun yönetmeni, oyuncusu, "Küçük Prens" adlı oyunda oynamış. Olaylar çıkmasa, Madımak Oteli yakılmasa 2 Temmuz saat 20.00 de, Sivas Kültür Merkezi'nde kendisinin yönettiği Pir Sultan Abdal oyununu oynaya-

caklar... Serkan, Huriye, Yeşim, Özlem; hiçbiri oynayamadılar.

Yıl 1992 : Gazi Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü son sınıf öğrencisi Muammer Çiçek, Sivas'ın Vaziyet Plânını okul bitirme projesi olarak seçiyor:

402 Nolu Diploma Projesi, Sivas Hali hazır Ö: 1/10.000

6. Kademe Merkezler ve Etki Alanları

Sivas İstanbul Merkezinin Etki Alanında

İlişki: Şehirselsel Hizmetlerde Farklılaşma

İstihdam Sorununun Çözümüne Dayalı İnsan Alımı

Ticari İlişki - Mal Temini

Toplanan Ürünün Aktarımı - Dağıtıcılık

GAP Projesinin Bölgeye Getireceği Ekonomik Gelişme Sivas'ın konumunu etkileyecektir.

Ulaşım Ağındaki Pozisyonu Dolayısıyla, Ülkesel Planlamada Bölgelerin Homojenlik Dengesini Oluşturabilmek İçin Sivas Bir Geçiş Merkezi Olacaktır.

Muammer Çiçek 1992 yılında Sivas'ın vaziyet plânını yapıyor. Sivas'ın nüfusunu, gelişen bölgelerini, ulaşımını, istihdamını tahmin ediyor, Sivas topluluklarını değil. Biz, tek cümleyle

Sivas'ın yeni vaziyet plânını çıkarıyoruz.

2 Temmuz 1993 : Sivas Şeriat Merkezlerinin Etki Alanındadır.

KOLAY MI SANIRSIN ARAMIZDAN
AYRILMAYI BÖYLE SİTEMESİZ GÖZÜ
YASLI BIRAKIP BİZLERİ GİTMİYİ
YÜRER BU SUSHMAZ ARTIK
ÖZGÜNE BU DURMAZ ARTIK...

Merve ve Özgün.
Muammer amcalarının
gitarıyla objektifimize poz
veriyorlar. Yıllar sonra
bu fotoğrafa
baktıklarında, neler
düşüneceklerini
duyumsar gibiyiz.

Muammer Çiçek'in odasında. Muammer'in yeğenleri Özgün ve Merve peşimizde; amcalarının gitarını alıp gülümseyerek objektifimize poz veriyorlar. Yıllar sonra "Sivas Kitabı"na, kendi fotoğraflarına baktıklarında neler

düşüneceklerini şimdi den duyumsar gibiyiz. O sırada Muammer'in babasının yanımıza geldiğini fark ediyoruz. Hüseyin Çiçek ilk ve son kez konuşuyor: "Muammer kavgayı hiç sevmeydi, cahil insanlardan uzak dururdu. Ama orası Sivas. Sivas şehri Cumhuriyete düşman. Ailece kendimizi Cumhuriyete ve topluma adadık", diyor.

Muammer Çiçek'ten geriye kalan eşyaları incelediyoruz: Hermann Hesse'nin 'Bozkır Kurdu' ve 'Yabancı Bir Gezegendeki Tuhaf Haberler' adlı kitapları, iki yüz bin lira para, iki paket 2000 sigarası, ehliyet, gözlük... Esin deklanşöre basıyor: Muammer'in üstünden kesilerek çıkarılmış bir gömlek, bir pantolon... Bir kez daha deklanşöre basıyor: Muammer'in eşyaları fotoğrafın arka planında yerlerini alıyorlar. Ahmet Çiçek bir nişan yüzüğü getiriyor, İnci Türk'ü anımsıyoruz.

"Şu an doğmamış iki çocuk olsak, diyorum; dünyaya varmanın bir yolunu bulmaya çalışsak". Muammer Çiçek'in güncesindeki bu tümceyi mırıldanarak İnci'lere hareket ediyor, diğer sayfaya geçmeye hazırlanıyoruz.

İnci Türk: Ölürsem açık bırakın balkonu

"Sanki boğucu bir sisin içinde, yüzünü bulmaya çalışıyorum, hızla ilerliyorum, bir türlü yaklaşıyorum, uzaklık hep aynı". 13.1.1991 tarihli güncesinin bir yerine bu tümceyi yazmış Muammer Çiçek. Sivas Madımak Oteli, dışarda azgın kalabalık ve sanki yazılanlar alevler içindeki İnci Türk için yazılmış. Muammer'i yazınca İnci'yi, İnci'yi yazınca Muammer'i düşünmeden yapamıyoruz.

Demetevler'de İnci'lerin evindeyiz. Annesi Neda Türk, babası Mehmet Türk ağabeyi Tamer'le İnci üzerine konuşuyoruz: Gazi Üniversitesi Eczacılık Fakültesi'nin 1992 yılında bitiriyor, ilk tiyatro çalışmalarının başladığı yer Altındağ Kültür Merkezi, kostümcü, dekoratör ve suflöz olarak Pir Sultan Abdal Tiyatro Topluluğu'nun teknik kadrosunda yer alıyor. İnci Türk'ün Muammer Çiçek'le olan yakınlığı ortak arkadaşları Huriye

Özkan'a oradan tiyatro çalışmalarına dek uzanıyor...

Baba Mehmet Türk konuşmasını sürdürüyor: "Ben çocuklarıma toplumda bir yere gelmeleri için çalışın derdim. İnci'nin üniversitede kalmasını istiyordum, olmadı. Eczane açma düşüncemi de benimsemedi. Muammer'le tanıştıktan sonra hayatında olumlu bir değişiklik oldu, bunu hissediyorduk". Anne Neda Türk, "Ben kızımın gurur duyuyorum, çok iyi bir seçim yapmış", diyor. İnci'nin babası başını sallayarak Muammer'i ne kadar sevdiğini onaylıyor.

Salonda oturuyoruz, İnci Türk'ün odası karşımızda; odaya doğru yürüyoruz, bizi Muammer'lerdeki fotoğraf karşılıyor: İnci'yle Muammer birbirlerine bakıp gülümserlerken. Odadaki diğer fotoğraflara bakıyoruz: İnci Huriye ile birlikte, Muammer'le ortak arkadaşları Ferhun'un arasında objektife bakarken, diploma töreninde annesi, babası ve ağabeyi ile birlikte, Muammer'le Banaz'a ilk gidişlerinde. İnci Türk'ün odasındayız; onun dokunduğu eşyalara dokunuyor, onun soluduğu havayı soluyoruz. Duvardaki panoda kendi yazdığı şiir, okuyoruz: "Yaşamak istiyorum, ama kendimce / Neden yaşama

İnci Türk'ün odası:
Kitaplar, fotoğraflar,
çiçekler.. Her şey yerli yerinde.
Sanki İnci üç günlük yoldan dönecekmiş gibi.

karşı bu kadar acımasızlar / Neden Özgürlüğü böyle kısıtlıyorlar? / Kendim olmak istiyorum, istiyorum, istiyorum / Ancak..."

Anne Neda Türk yanımızda; "Bu kadar emek verdiğimiz çocuklarımız neden öldürülüyorlar? Devlet bu kadar sorumsuz olur mu? Allah kahretsin yobazları" diyor. Neda Türk'ün gözyaşlarını gö-

İnci Türk'ün annesi ve babası.

rüyor, Mehmet Türk'ün metin olmaya çalıştığını duyumsuyor, Tamer Türk'ün sessizliğinin ardındaki öfkeyi biliyoruz. İçimiz yanıyor.

İnci'nin çalışma masasına doğru yürüyoruz. "Barışı Üzdüm Savaş Bu", başlıklı yazıyı okuyoruz. Çalışma masasının üzerine 'özgürlük', 'korku', 'ölüm' sözcükleri kazanmış. Ailesi, İnci'nin Uğur Mumcu'nun öldürülmesinden etkilendiğini, Mumcu'nun öldürülmesinden sonra 'ölüm' sözcüğünü buraya kazıdığını söylüyor.

Balikesir, Balya, Ben-

giler köyü; İnci Türk, Kurban bayramında köydeki herkese birer gül dağıtıyor, "Mutluluğu buldum, çok huzurluyum, ama içimde bir his var, bir daha buraya gelemeyecek, bu insanlarla hiç konuşmayacakmışım gibi geliyor bana", diyor amcasının kızına.

Ağabeyi Tamer Türk sessizliğini bozuyor o sırada: "Her yıl bir iki ay evde birlikte kalırdık. O ev işlerini sevmeydi. Sivas'a gitmeden önce yine birlikteydik; yemeğimi, bulaşığı tüm işlerimi o yaptı. Bir insan başka bir insanı sevince, sevgisini herkese aktarıyor. Böyle daha sevecen, yardımsever, çok farklı oluyor. İnci de öyleydi. Bunda Muammer'i sevmesinin büyük etkisi vardı. Bu sevgiden ben de yararlandım. Unutamadığım bir şey: Kapıda vedalaşıyoruz, ben Huriye'leri evlerine bırakacağım, dönüp hepimizi öptü, döndü bir daha öptü ve ben dedim ki, kızım üç günlük yola gidiyorsun, dönmeyecekmişsin gibi herkesi dönüp dönüp öpüyorsun, o gülümseyerek beni bir kez daha öptü.

İnci Türk'ün Sivas'tan Ankara'ya arayıp aramadığını soruyoruz. 1 Temmuz günü, saat 21 sularında İnci'nin eve telefon ettiğini söylüyor babası. Arkadaşlarıyla birlikte Sivas caddelerinde dolaşıyorlarmış. İnci

Türk Sivas'ı çok güzel bulduğunu söylemiş babasına, bir de Sivas'tan ne istediğini sormuş. Baba Mehmet Türk, 'keçi' istemiş, kızına hep 'keçi' dermiş. Telefonun öteki ucunda İnci'nin arkadaşları gülüşmüşler. Ama "keçi" Ankara'ya dönememiş.

"İnci Sağlık Bakanlığı'nın sınavlarını kazandı, Sivas dönüşünde Biga'da göreve başlayacaktı. Telefonda evrakları tamamladığımı söyleyince çok sevindi. Evlilik hazırlıklarına da Sivas dönüşünde başlayacaktık", diyor Mehmet Türk, acılı bir yüzle.

İnci Türk'ün odasını dayız; kitaplarını karşı-

yük bir olasılıkla Lorca'nın olmalı: "Ölürsem / Açık bırakın balkonu / Çocuk portakal yer (Balkonumdan görürüm onu) / Orakçı ekin biçer (Balkonumdan duyarım onu) / Ölürsem / Açık bırakın balkonu" İnci Türk için ne yapabiliriz? Balkonunun kapısını açıp dışarıya bakıyoruz; Ankara'da güneşli bir gün, karşıda parkta çocuklar oyun oynuyorlar... Balkondan İnci'yi görüyor, İnci'yi duyuyor ve balkonun kapısını açık bırakıyoruz.

İnci Türk'ün odasına bir kez daha bakıp gitmeye hazırlanıyoruz. İnci'yi ve ailesini artık unutamayız, diğer yitirdiklerimizi unatamayacağımız gibi. Vedalaşıp gitmek üzereyiz, anne Neda Türk yanımıza geliyor, "Size rüyamı anlatmalıyım" diyor: Hepsi toplanmış askeri bir araçla gelmişler, arabanın arkasından iniyorlar. "Ne oldu kızım, niye geldiniz", diyormuş İnci'nin annesi. Sonra, "İyi ki geldiniz, Edebiyatçılar Derneği'nden sizin kitabınızı yazmaya geldiler", diye ekliyormuş. İnci Türk, "Biz kendi kitabımızı kendimiz yazmaya geldik", diye cevap veriyormuş annesine.

Özcan, Gökhan, Esin şaşırarak birbirimize bakıyoruz.

İnci'nin panosuna astığı şiir, Lorca'nın: "Ölürsem / Açık bırakın balkonu..."

tırdığımız, yaşamına girdiğimiz, öyküsünü yazdığımız genç kızı yıllardır tanıyormuşuz gibi geliyor bize. Panoya astığı şiiri okuyoruz, bü-

Nurcan Şahin:

Belki yaşlanacağım, ama asla büyümeyeceğim

Özlem Şahin:

Genç ölmekten korkuyorum

Nurcan Şahin'in annesi, yirmiyedi yıl Anadolu'nun çeşitli yörelerinde görev yapan bir köy ebesi. Amcasının oğlu Mahmut'la bir akraba evliliği yapıyor. Bu evlilikten doğan üç çocuğu da, doğumdan kısa bir süre sonra ölüyor. Fidan Şahin'in kanında toksoplazma var. Bu, anneye birşey yapmayan ama çocuk için zararlı olan toksit bir madde. Doğan çocukların toksoplazmadan beyinleri gelişmiyor, yaşasalar bile sakat kalıyorlar. Fidan Şahin'e, tedavi olmadan çocuk yapmak yasaklanıyor. Uzun süren bir tedavi sonucu doktorlar kanının düzeldiğini, artık çocuk yapmasına bir engel kalmadığını söylüyorlar. 3 Mart 1975'te, adını 'can ışığı' anlamına gelen Nurcan koydukları bir kızı oluyor. Nurcan Şahin, küçüklüğünden itibaren Fidan Şahin'in yaşamına bir başka sevinç ekliyor, gününe ışık oluyor: "Benim için bir ev-

lattan ziyade bir eş, bir arkadaşta". Fidan Şahin, kızına "balım" diye hitap ediyor. Büyüdükçe sevimli, şakacı, duygusal, sürekli gülümseyen dünya tatlısı bir kız oluyor Nurcan Şahin... "Evimizde hiçkimse Nurcan'a ters bir şey söylemez, şu bardağı şuraya kaldır demezdi. "Onu özel olarak sevmek için kendime doğurdum" dedim. Yapacağı tüm işleri de kendim yüklenirdim. Hiçbir gün ona hizmet etmekten bıkmaz, yılmazdım. Herseyini bir zevk ve özenle yapardım. Çamaşırlarımı yıkayıp asınca da, ütüleyip yerleştirdince de, hep zevk alırdım. Okula gideceği zaman kahvaltısının başını bekler, yedirirdim. Sütünü içirir, ayakkabılarını bağlar, başını sarar, arkasından bakmayı da zevk bilirdim... Nurcan'ım olmadığında evde bir suskunluk, bir sessizlik olurdu. Nurcan'ın gelmesiyle eve bir şenlik havası dolardı". Nurcan'ın okulundaki tüm etkinliklere katılmasını sağlıyor Fidan Şahin, folklor ve koro gruplarına ağırlık veriyor, hafta sonları tiyatrolara götürüyor, bütün bayramlarda müzeleri gezdiriyor. Nurcan büyüdükçe kendini bütününüle okumaya veriyor. Kemalettin Tuğcu'nun kitaplarından sonra, Halikarnas Balıkçısı'nın tüm dizisini, Nazım Hikmet'in şiirlerini ve diğer 'ilerici' yazarların yapıt-

Odalar boydan boyaya Sivas şehitlerinin.

larını okuyor. "Bizim köy, kanlı yobazlara yurt olan Sivas ili Şarkışla ilçesi Saraç köyüdür. Köyümüzün Kültür ve Dayanışma Derneği vardır. Gençlerimizin birbirleriyle tanışması açısından geceler, çaylar düzenlenir. Nurcan, amcasının kızı, kader arkadaşı ve can dostu Özlem ile birlikte oralarda görev alırdı, sunuculuk yaparlardı ve geleneksel oyunumuz olan semah oynarlardı.

gözü dönmüş yobazlar din uğruna, "din elden gidiyor" diyerek yaktılar"

***

Nurcan ile Özlem Şahin amca çocukları... Aralarındaki ilişki kardeşlikten öte... Çocuklarından itibaren birlikte büyüyor, birbirlerine can yoldaşı oluyorlar. Özlem Şahin'de sınırsız, sevimli, cana yakın, insan sevgisiyle dopdolu bir genç kız. Fidan annesinden sonra Nurcan Şahin'in yaşamındaki en önemli insan Özlem Şahin... Bir yaşam arkadaşlığı ve inanılmaz bir bağlılık... Özlem, Nurcan'ın diğer yarısı belki de... Kısacak ama anlamlı yaşamlarında, bu anlamı birlikte üreten, birlikte paylaşan iki can dostu onlar.. Birbirlerinden çok etkileniyor ve çoğu zaman birbirleriyle yarışıyorlar. *Dost* kitapevinde kredili aldıkları kitapları, değiş tokuş yaparak, aralarında "kim daha önce bitirecek" diye yarışarak okuyorlar. Hayata, olaylara ve insanlara bakışları genelde birbirlerine çok yakın oluyor; çünkü bu bakış açılarını birlikte geliştiriyorlar. Özlem Şahin'in kendine güvenen rahat bir yapısı var. O da Nurcan Şahin gibi doyasıya gülmeyi çok seviyor. Hızlı, sürekli ve akıcı konuşması en önemli özelliklerinden biri Özlem'in... Arkadaş-

Nurcan ve Özlem Şahin
(30 Haziran 1993,
Ankara)

Nurcan'a "Ben seni Allah'tan zorla aldım. Özel olarak kendime doğurdum" derdim. Ben herhangi bir şeye kızsam, "Anne beni lafla dövme, eline terliğini al sinirin geçinceye kadar döv" derdi. Ben onu dövme şöyle dursun, "gözün kör olsun" bile diyemedim. Bir günden bir güne "Allah canını alsın" demedim. Allah almadı ama yobazlar aldı. Devletten destekli yobazlar aldı. Çocuklarımızı, 'Allahüekber', 'Bismillah', 'Ya Allah' diyerek,

ları, "Aman sakın ha açma çeneni" diye takılıyorlar, konuşmaya bir başladı mı susmak bilmiyor... İki de yaşitlarından daha rahat, iyimser ve olgunlar. Ancak bu olgunluk, duyarsızlık anlamları,

Hz. Ali, Nurcan Şahin, Hacı Bektaş Veli ve saz; çok şey anlatıyor mu?

na gelmiyor. Çirkinlikler ve kötülükler rahatsız ediyor ikisini de... Açık-sözlü, dobra dobra konuşan, düşüncelerini her yerde, her an ve herkesle tartışabilen iki genç kız... Konuşmalarında çoğunlukla bir karşı eleştiri, ufak bir başkaldırma yapıyor. Yakın arkadaşları Ekrem Kaya, "Tabuları öyle güzel yıkmışlardı ki, bu yönleriyle birçok kişiye örnek olmuşlardı" diyor; "Bu yaşlarda, çoğu insan toplumsal konularda konuşmazken, konuşamazken, Nurcan da Özlem de, rahatlıkla ve korkusuzca düşüncelerini gerekli ortamlarda söyler, bundan dolayı da utanıp sıkılmazlardı. Bu da kişinin kendisini aşmış olduğunun bir göstergesidir bence."

İçlerinde sınırsız bir insan sevgisi barındıran, sevdiklerine koşa koşa giden, sımsıkı sarılan, kucaklayan iki güzel insan... Ekrem Kaya, "İnsanları böyle içten sevebilenin, sımsıkı sarılabilenin güzelliğini onlar öğretti bize" diyor. Böyle özgür karakterde yetişmelerinin temel nedeni, buldukları aile ortamları. Alevi kültürünü benimseyen, her bakımdan saygıdeğer ailelerin içinde yetişmiş olmaları önemli bir etken. Alevi kültürüne karşı büyük bir ilgileri var. Nurcan Şahin, semah oynamaya kendi köylerinin semah ekibinde başlıyor. Özlem Şahin, Pir Sultan Abdal Derneği'nin tiyatro topluluğunda görev alıyor. Dernek yararına açılan standlarda kitap ve dergi satıyorlar. Ayrıca kendi el emeklerinin ürünü, üzerlerinde Pir Sultan'ın ve CHE'nin resimleri olan kızıl mendiller, kolluklar, saç bağları, küpeler, kolyeler, bileklikler üretiyorlar. Hele bunları sergilemek ve satmak, onlar için büyük bir zevk oluyor. 1993 ODTÜ bahar şenliğinde kiraladıkları bir standda, bu zevki doyasıya yaşıyorlar. Belli bir ideolojileri yok elbette, ama özellikle 'devrimci' kişiliklere duygusal bir yakınlık duyuyorlar. Bizim kuşağın da idolü olan CHE bunlar-

dan biri... Uğur Mumcu'nun cenaze törenine anneleriyle birlikte katılarak, *Karşıyaka* mezarlığına kadar uğurluyorlar. Uğur Mumcu'yu... Aynı mezarlığa Nurcan ve Özlem Şahin yanyana gömülecekler... Akşam eve döndüğünde, "Anne, ne büyük törendi. Kimselere nasip olmaz böyle bir sahiplenme" diyor Özlem Şahin, annesine... Özlem Şahin'in anı defterinde, Pir Sultan'ın, CHE'nin kendi eliyle çizdiği resimleri bulunuyor, A. Arif'in, Nazım'ın şiirleri... Ve bizi asıl şaşırtan, adeta yerimizden kıpırdamaz bir duruma getiren

hüzün veriyor bize...

Sivas'taki etkinliklerde, hediyelik eşya ve kitap standında görev alan Nurcan ve Özlem Şahin; bir ay öncesinden harıl harıl çalışmaya koyuluyorlar. Hafta sonları derneğe yardıma gidiyorlar. Annelerinin anlatımıyla; "Hiç boş zamanları yoktu çocukların, yaptıkları işten sorumluluk duyuyorlardı". Nurcan Şahin, bütün bir kış boyunca, bir yıl önce de katıldığı etkinliklerin özlemini çekiyor. Fidan Şahin, Nurcan'sız bir eve giremediği için kızının Sivas'a, daha doğrusu Banaz'a gitmesine karşı çıkıyor. Nurcan Şahin, annesine yalvarıyor:

"Anne, Özlem yalnız gidiyor, n'olur bizi ayırma... Bak üniversite sınavından yeni çıktım, biraz stres atayım, üç, bilemedin dört gün...". Üniversite sınav sonuçları açıklandığında, Nurcan Şahin'in devam ettiği dersanenin duvarına asılı bezlerden birinde şunlar yazıyor: "Nurcan Şahin - Hacettepe Matematik. Sevgini yüreğimizde yaşatacağız"... Nurcan Şahin son okuduğu bir kitaptan çok etkileniyor: Öner Yağcı'nın "Gökyüzüne akan ırmak" adlı romanı... Konya kentine geziye giden bir grup öğrencinin, oradaki faşistler tarafından saldırıya uğrayıp, hunharca öldürülmelerini okuyor bu kitaptan ve çok etkile-

Özlem Şahin, 'Buruciye Medresesi'nde kendi el emeği ürünlerini sergiledi.

karşılaşma; onca şiir dizeleri arasında, Özcan Karabulut'un 'Karşı Öyküler' kitabından pasajların yer alması... On yıl önce yayımlanan bu kitapla, Özlem Şahin'i buluşturan bir düşünce yoldaşlığı... Yazarı ile okurunun böylesi bir karşılaşması, doğrusu buruk bir sevinç, daha çok da

niyor. Kitabı, arkadaşı **Ekrem Kaya**'ya bırakıyor giderken; "Ben okurken çok etkilendim, sen de oku" diyor.

"Çarşamba gecesi gideceklerdi. Sabah erkenden kalktım. şofbende iyi yıkanamaz, sıcak olmaz diye sobayı yaktım. **Nurcan**'ımı

çiçekleri bir çantaya koydular. Fotoğraf makinasını, küçük radyo ve teyplerini aldılar. Yola çıkmaya hazırlandılar. **Özlem** vedalamaya annesine gitti. Ben **Nurcan**'ı kucağıma aldım. Sevdim, okşadım, son olarak kokladım. **Özlem** geldi, "**Hadi Nur**" dedi. **Nurcan** ayakkabılarını giyerken, "**Anne oraya geçen yıl gidenler tuvalet sıkıntısı bile çekmişler. Biz de su bulamayız belki. Bir su ver içeyim**" dedi. **Hacı Bektaş**'tan getirdiğimiz su vardı dolapta. Ondan bir bardak getirdim. **Nurcan** yarısını içti, yarısını da **Özlem**'e verdi. Arkalarından su döktüm. Telefon etmeyi unutmayın diyerek yavrumu son yolculuğuna uğurladım. Hemen **Özlem**'in babasına telefon ettim. "**Remzi**, en değerli, varlıklarımızı gönderiyoruz Sivas'a. Bunlarla kim gidiyor, kim ilgileniyor?" dedim. O da bana, "**Fidan** abla, neden korkuyorsun ki, bir sürü adam gidiyor. Bizim çocuklarımız yalnız mı?" dedi."

***

İkisi de ölüme çok uzak iki çocuktular... **Özlem Şahin** saf, umursamaz, deli dolu bir kızdı. Hep çocuk kalmak, hiç büyümek istiyordu. Büyüklerin yapmacıklı ve abartılı dünyası güldürüyordu onu. Odasının duvarına astığı bir kartta: "**Belki yaşlanacağım ama asla büyü-**

seve seve son bir daha yıkadım. Bonyoda öptüm, kokladım. Komşular bana güldüler. Banyo sobasını gelince yaksaydın, köyden gelince daha kirli olur dediler. Ben, "**O zaman da yıkarım**" dedim. Daha sonra **Özlem** geldi. Akşam yemeğini birlikte yedik, yavrularıyla ayrılık yemeği olduğunu bilmeyerek. Zaten ne zaman sofraya kursak, "**ikimize bir tabak**" diyerek birlikte yerlerdi. Banyoya da birlikte girerlerdi, içerde kıkır kıkır gülerken yıkanırıldardı... Kış boyunca yaptıkları kol bağlarını, birlikte boyayıp yaptıkları mendillerini, bayraklarını ve boncuklarla süsledikleri

Fidan Şahin, Nurcan'ı anlatıyor: "O'nu özel olarak sevmek için kendime doğurdum."

meyeceğim" yazıyordu. 18 yaşlarında yitirdiğimiz bu gençlerimiz için anneleri, "Az ama öz yaşadılar, yapmak istedikleri herşeyi yaptılar" diyorlar. Böylesi bir avunma, vakur ve dirençli anneleri kadar, bu satırları yazarken, bizlerin de yüreğini derin bir acıyla yakıyor... Arkadaşları onlar için şunları yazdılar: "Onları ne kanlı Sivas'ta, ne Madımak Oteli'nde, ne morgta, ne de mezarlarında aramayın. Onlar kaçıp gittiler cellatların elinden. Cellatların yüzlerine gülerken hem de... Artık onları kimse yakalayamaz. Çünkü onlar artık şehirde bir kumru, parkta bir kelebek, denizde bir balık ve düşüncemizde güzel bir dostluk. Onlar, en azından biz yaşadığımız kadar yaşayacaklar. Gerçek dostluk ve sevginin aradaki uzaklıkla bir ilgisi yoksa, onlarla son-

suza kadar dost kalacağız. Biz onları sonsuza dek seveceğiz, onlar da bizi".

"İnsan sevgisiyle yürekleri dopdolu olan canları ve biz anneleri de yaktılar. Yüreklermize insanlık sevgisi yerine kin ve nefret doldurdular" diyen şehit analarına kulak verelim:

"Ne ilk çağda, ne de orta çağda yaşıyoruz. Bu zulüm, bu kara leke Cumhuriyet tarihine işlenmeyecekti. Sorumluları utansın. Biz şehit torunuyuz. Cumhuriyetin kurulmasından önce de çok şehit verdik. Cumhuriyet döneminde de... Biricik, sürmeli saçlı sümbül kuzularımızı yobaz ellerinde şehit verdik. İnsanlık ve çağdaşlık adına, tüm Hizbullahçıları, şeriatçı düzenini destekleyen Atatürk ve özgürlük düşmanlarını ve onların destekçileri olan sahte müslümanları lanetliyoruz."

Sait Metin: Pir ile Balcan

Sivas'ta katledilen insanlarımızı tanıtmak, onlarla ilgili bu anı metinlerini kaleme almak amacıyla, ailelerle birkaç ay boyunca yaptığımız görüşmelerde, adı sıklıkla anılıyor ve kendisinden sevgiyle söz açılıyordu **Sait Metin**'in... **Kamber Çakır**, "Böyle bir delikanlı bir daha görmedim" diyordu Sait için... Sivas'tan söz açarken ve "Hep iyiler yandı" derken, anmak istediği kişiliklerden biri de **Sait Metin** oluyordu. **Sait Metin**'i bu kez de yakınlarının anlattıklarıyla tanımaya çalışıyoruz. Bir dönem Sait'in ilkokul öğretmenliğini de yapan amcası **Halil Metin**'in etkili ve tatlı anlatımı ile **Sait**'i anmak bir başka güzel oluyor... "**Sait**'imi anlatmak çok zor" diyor **Halil Metin**, "Örnek bir karakter ve kişiliğe sahipti. 23 yıllık hayatında hiçkimse ile kavga etmedi, ılımlı ve olumlu bir yapıya sahipti. Asla küfür etmez, yalan söylemezdi. Kimseyi bilerek

kırmayan, herkese saygılı, sevecen ve hayat dolu bir insandı. Uzun boylu, yakışıklı ve güçlü bedeninde sanki bir giz vardı. Onunla tanışıp da ilgi duymayan, sevmeyen herhalde olmazdı..." Babası **Mehmet Metin**, "Oğlum diye söylemiyorum, dört dörtlük bir insandı" diyor **Sait** için... Aile içi tartışmalarda evden sessizce çıkıyor **Sait**, yolda karşılaştığı amcasına, "Ya anneme ya da babama taraf olacaktım. İkisine de taraf olmamak için evden ayrıldım" diyor... Kardeşi **Aydın**'i anne ve babasına karşı bağırarak konuşmaması için sık sık uyarıyor... Kendisi, büyüklerine karşılık vermek yerine, köşesine çekilip gizlice ağlamayı tercih ediyor, onları kırmak istemiyor... Babasının, büfesinde müşterilerine karşı iyi davranmadığını görürse, içeriye girmiyor... **Halil Metin**, "Bu ölçüde incelikli, hassas ve anlayışlıydı **Sait**'im" diyor yeğeni için...

Sait Metin 'Pir', Yeşim
Özkan 'Balcan'

Sait Metin, lise yıllarından itibaren kitap okumayı bir tutku düzeyinde sürdürüyor. Bu konuda en büyük yardımcısı da sevgili **Halil** amcası oluyor. Lise 1'inci sınıfta, **Emil Zola**'nın *Dreyfus* romanını amcasının önerisi ile okumaya koyuluyor, bir gün sonra da kitabı amcasına geri veriyor. "Bende şu kanaat

oluşturdu" diyor amcası, "Sait bu kitabı bana okumadan geri getirdi"... Kitap üzerine birkaç soruyla yokluyor yeğenini, "Baktım ki benden çok daha iyi algılamış kitabı ve benden çok daha iyi anlatıyor Dreyfus olayını..." Halil Metin, Sait'e teşekkür ediyor ve bir başka ilginç bulacağı kitap daha öneriyor... "Amca" diyor Sait, "Bu da haftalık mı, yoksa günlük mü?"... Amcası, "Dreyfus'u iki günde okuduysan, bu sana günlük olur" diyor... Halil Metin'in, Sait'e önerdiği kitap, Aytmatov'un *Toprak Ana*'sı... Bir günde tüketiyor bu kitabı da Sait... "Nasıl buldun

man, istediği kitabı alabilir. O'na bu konuda, hiçbir yasak koymuyorum"... Sait Metin, "Hayattaki en büyük amacının çok zengin bir kitaplığa sahip olmak" olduğunu söylüyor amcasına... "Ben de Sait'ime destek verdim" diyor Halil Metin, "O'na yardımcı olacak ve istediği kitaplığı birlikte kuracaktık..."

Sait, bir süre ortadan kaybolduğunda ve "Neredeydin?" diye sorulduğunda, "Dostlarımın arasındaydım" diyerek yanıt veriyor. Sait Metin'in dostları; kitapları ve bağlaması oluyor... Bu yönüyle bize Nurcan'ı, Özlem'i, Belkıs'ı, Ahmet'i, Yasemin'i ne çok anımsatıyor... Yasemin Sivri'nin, güncesine yazdığı özdeyişleri, kendilerine adeta şiar edinmiş bir avuç genç; "Umut belki de gelecek sayfadadır. Kapatma kitabı"... Sait Metin, çok iyi bağlama çalışıyor, türkü söylüyor... Her türlü müzik aletine bir hafta içerisinde uyum sağlamayı başarıyor. Bir de kabak kemanesi var... Yeşim'in (Özkan) 23 Nisan 1992 günü, Sait'e verdiği yaşgünü armağanı... Arkadaşı İsmail Atak, "Son dönemlerinde kendini bütünüyle saza adamıştı. Saz ve halk müziği hayatının bir parçası durumuna gelmişti" diyor... "Grup Güne Umut" da saz çalışıyor, türkü söylüyor; Kamber Ça-

Metin ailesi

Sait'im" diye sorduğunda amcası, cevabı şöyle oluyor: "İnsanı büyüleyen bir kitap, anlaşılır ve yalın bir dili var..." Halil Metin, sevgili yeğenindeki bu açgözlü (!) okuma tutkusundan mutlu olarak, bir karar alıyor; "Evdekilere de söyledim, Sait'im kütüphaneden istediği za-

kır'ın kızı **Belkıs Çakır** bir diğer vokalisti topluluğun... 'Pir Sultan Abdal' oyununda, **Pir Sultan**'i canlandırıyor... Bu rolünü de 2 ay içerisinde kavriyor ve Sivas'ta ikinci kez sahneye çıkmaya

Grup Güne Umut; Sait Metin, arkasında Belkıs Çakır.

hazırlanıyor... "Sait sevgisinde de çok temiz bir insandı" diyor arkadaşı **İsmail Atak**; "Esas değişimi, canı kadar çok sevdiği **Balcan**'i bulduğunda başlamıştı. Artık tiyatrodada ve tüm hayatlarında birlikte olacaklarına söz vermişlerdi. Biz de Sait'e **Pir'im**, **Yeşim**'e de **Balcan** diye hitap ediyorduk..." **Sultan Metin**, oğlunun son dönemlerinde çok canlı, heyecanlı ve hareketli olduğunu söylerken, "O içine kapanık Sait sanki gitmişti" diyor... **Sultan** anneye, sevginin insanı yücelten gücünü anımsatmakla yetiniyor; oğlundaki sevgi yüklü değişimi, bir tür annelik sezgisiyle, çok iyi kavriyor zaten **Sultan Metin**...

1991 yılında, iki yıl sabırla okuduğu ve "Orada kendime öyle bir çevre yarattım ki, ben o kalabalığın içine gömüldüm, görünmez adam oldum" dediği, **Çankırı** gibi ters (!) bir kentte, **Çankırı Meslek Yüksek Okulu**'ndan mezun olan **Sait Metin**'i aldığı bu eğitim tatmin etmiyor; "Ben bir yüksek okul bitirmekle tatmin olmadım, biliyorum, siz de tatmin olmadınız. Söz veriyordum. Bir fakülte daha bitireceğim" diyor ailesine. Bu konuda en büyük yardımcısı, gene **Halil** amcası oluyor... **Halil Metin**, 40 yaşından sonra **Gazi Eğitim**'i bitiriyor, hatta ilkokul öğretmeni iken **Üniversite** sınavına girerek, **Hacettepe** üniversitesi **Edebiyat Bölümü**'nü kazanıyor. **Sait** de amcası gibi yapacak...

***

"**Yeşim**'le birlikte eve geldiler. Birlikte yemek yediler. İkisi de çok neşeli ve keyfiliydiler. Memleketlerine gidecekleri için nasıl seviniyorlardı, sanki neşeden uçuyorlardı" diyor **Sultan Metin**... "Yani **Sivas**'a" demek gafletinde bulunuyoruz ve **Mehmet Metin** haklı olarak tepki gösteriyor bu sözlerimizle; "Vilayeti batsın, bizim ilçemiz **Divriği**'dir"... Kimbilir kaç aileden aldık aynı tepkiyi, aynı azarı işittik, "Adını anmak iste-

miyoruz. Lanet olsun Sivas'a..." Sultan Metin, birbirlerine çok bağlı olduklarını söylüyor, Sait ve Yeşim'in... Mehmet Metin, "Kendi aralarında birşeylere hazırlanmışlar, o lanet yerden döndükten sonra bize de açıklayacaklarmış" diyor... Her baba gibi, bu tür gelişmeleri en son haber alan kimse oluyor... Halil Metin, "Amca sana bir sürprizim olacak derdi. Demek ki sürprizi buydu. Ne yazık ki göremedik" diyor... "Yeşim'e çok fazla umut verme, belki ailesi istemez dediğimde, "Anne sen deli misin, ben aradığımı buldum" demişti. Kız da çok tatlıydı. Sait'i çok seviyordu. Birbirlerine uymuşlardı" diyor Sultan Metin... Bu iki güzel insandan geriye kalan, yalnızca yürek burkan acı anılar ne yazık ki... Sait'in hiçbir eşyası dönmüyor Sivas'tan, bir tek saati geliyor, o da Yeşim'in çantasından çıkıyor... "Saati haricinde tek bir çöpü gelmedi" diyor babası...

Amca Halil Metin, "Canım Sait'im, haksızlığa, yobazlığı, baskılara karşı tarihsel savaş veren büyük halk çocuğu Pir Sultan Abdal yolunda öldün. Ruhun şad olsun. Bu ne ilk, ne de sondur. Dünya döndükçe bu kavga devam edecektir. Her yerde, her zaman Ali'ler, Hüseyin'ler, Hallacı Mansur'lar, Şeyh Bedrettin'ler, Deniz'ler, Hüseyin'ler bu kavganın zincirinin halkalarıydılar. Tarih sizleri hep anacak" diye yazıyor, sevgili yeğeni için kaleme aldığı bir yazıda... Babası Mehmet Metin, "Devlete çok güvendik. Bizi ve çocuklarımızı bu güven yaktı" diyor ve ekliyor, "Katil de devlettir, cinayeti işleyen de devlettir"... Arkadaşı İsmail Atak, "O'ndan kalan son anı" diye yazıyor, "daha yeni okumaya başladığı ve henüz onbirinci sayfasına geldiği, Vecihi Timuroğlu'nun "İnançları uğruna öldüler" adlı kitabı..."

Huriye ve Yeşim Özkan: Çifte Acı

"Bizim köyümüz, Kızıl-ırmak kıyısında güzel bir köy olan Saraç'tır" diyor Hikmet Özkan... "Şarkışla'nın Saraç köyü... Sivas'a lanet olsun, adını anmak bile istemiyorum" diye de ekliyor... Bu köyde, bir 'Barış ve Demokrasi' parkı yaptırıyor aileler... Pir Sultan'ın büstü, Nurcan ve Özlem Şahin'in, Huriye ve Yeşim Özkan'ın, bir de İnci Türk'ün kabartmalarının yer alacağı bir yontu düzenlemesi düşünülüyor. "Bu çabamız acımızı biraz olsun dindiriyor" diyor Hikmet Özkan; "Önemli olan çocuklarımızın anısını yaşatmak... İnsanlık sahip çıkmalı bu çocuklara..." Hikmet Özkan, Sivas kıyımı sonrası din üzerine düşüncelerinin kökten bir biçimde değiştiğini belirtiyor: "Hatta dinlere de karşıyım artık... Ben Allah'a inanıyorum. Allah insanlarda vardır. İnsan sevgisinden daha büyük bir sevgi yoktur. İnsanları sömürmek için dinler kul-

Huriye Özkan,
Pir Sultan Abdal
oyununda
(25 Haziran 1993)

lanılmıştır. Bu sömürüye en uygun olan din de, müslümanlıktır... Ben camiden nefret ettiğim kadar, hiçbir şeyden nefret etmiyorum... Cuma namazından çıkıp katlettiler çocuklarımızı... Orada karar alıp uyguladılar... Hiç mi insanlık sevgisi yok bu yobazlarda?"

Özkan ailesi, 1962 yılında Ankara'ya yerleşiyor. İlk çocukları Huriye, 1971 yılında doğuyor. "İlk çocuğumuz olduğu için sevgiyle, özenle büyüttük" diyor Münire Özkan... Huriye üç günlük bebekken, Anıtkabir'de çimlerin üzerine yatırılıyor... "Biz Atatürk'ü çok severiz" diyor Hikmet Özkan, "Çocuklarımızı sık sık götürürdük Anıtkabir'e..." İki yıl aradan sonra, Yeşim'e hamile kalıyor anne Özkan, 1973 yılında Yeşim Özkan doğuyor. Sarı saçlarıyla, yeşil sürmeli gözleriyle çok şirin bir çocuk oluyor büyüdüğüçe... Münire Özkan, "Tatlım benim" diyerek seviyor kızını, "Hiç adını söylemezdim" diyor... Huriye Özkan, başarılı bir öğrencilikten sonra, Deneme Lisesi'ni birincilikle bitiriyor. Gazi Üniversitesi Eczacılık Fakültesi'ne, arkadaşı İnci Türk ile birlikte giriyor, birlikte bitiriyorlar... Yeşim Özkan iki yaş küçük kardeşinden... 1991 yılında,

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu'na giriyor... Durgun ve çekingen bir çocuk olan Yeşim Özkan'ın "Genç kızlığında çenesi öyle bir açıldı ki" diyor annesi Münire Özkan; "laf yetiştirmek mümkün olmazdı, öyle hızlı konuşurdu..." Bu yeteneğini ti-

Sultan Abdal şenliklerinde, Özkan ailesinin bütün bireyleri Banaz'dalar... Yeşim'le birlikte Huriye de 'Pir Sultan Abdal' oyununda 'anlatıcı ozan' olarak görev alıyor. Bir yanda Yıldızdağı, bir yanda Pir Sultan'ın köyü... Ortada köyün anfiyatrosu... "Ben oyunu baştan sona ağlayarak izledim" diyor Hikmet Özkan; "Bu sefer gitmek içimden gelmedi..." Yeşim Özkan, şenlik programını büyük bir coşkuyla gösteriyor babasına... Semah, tiyatro, dinletiler, şairler ve şiiirler... Fakat biraz tedirgin, sormadan edemiyor; "Aziz Nesin de gelecekmış, bir olay çıkar mı acaba?" Hikmet Özkan, "Devletin güvenlik güçleri var kızım" diyerek yatıştırıyor onu... "Böylesi bir vahşet aklımızın ucundan bile geçmedi. Biz Sivas'ın yobazlara teslim olduğunu bilseydik, gönderir miydik çocuklarımızı?... " Yeşim ile Huriye Özkan'ı, Sait Metin ve Muammer Çiçek'e emanet ediyor babaları, dördünün de geri dönemeyeceğini düşünmüyor.

Yeşim hep gülerdi. Babası Hikmet Özkan morgda gördüğü kızı için, "sanki gülüyordu" diyor.

yatro oyunculuğunda kanıtıyor Yeşim... Önce, amatör bir toplulukta 'Aç Sınıfın Laneti' adlı oyunda oynuyor, sonra Pir Sultan Abdal Derneği'nin tiyatro topluluğunda Muammer Çiçek'in yönettiği, 'Pir Sultan Abdal' oyununda görev alıyor... Huriye Özkan, Fakülteyi bitirince bir yıl kadar dinlenmek istiyor. Kardeşi kanalıyla, 'Pir Sultan Abdal Derneği'nin çalışmalarına katılıyor, bir süre sonra da semah grubuna girmeyi başarıyor. İkisi de alevi kültürüne bağlı, üretme ve paylaşma bilinciyle yüklü iki çağdaş genç kız..

1992 yılındaki, Pir

2 Temmuz günü, gece saat onbir sularında, Hikmet Özkan Ankara Yüzüncü Yıl Kültür Merkezi'nde düzenlenen ozanlar şenliğinden çıkıp eve döndüğünde, oğlu Hüseyin'i telefonun başında buluyor... "Baba" diyor Hüseyin Özkan,

"Sivas'ta olaylar olmuş duymadın mı?" Hikmet Özkan şoka giriyor... Mutfakta, şaşkın bir halde, karısıyla konuşuyor; "Sen analık ben babalık görevimizi yaptık"... O akşamı bize anlatırken, "İçime doğmuştu sanki" diyor. TRT'nin birinci kanalında ölenlerin adları veriliyor, Hasret Gültekin'in, Nesimi Çimen'in... Başka kanalları açmak akıllarına gelmiyor Özkan ailesinin... İnci Türk'ün babası Mehmet Türk ile konuşuyor Hikmet Özkan, "Yeni bir haber alırsak birbirimize telefon edelim" diyerek anlaşılıyorlar aralarında. Geceyarısı saat iki oluyor... Hikmet Özkan'ın korkulu ve gergin bekleyişi sürüyor... Mehmet Türk'den gelen bir telefonla yerinden fırlıyor... Yeni bir haber alıp almadığını soruyor Hikmet Özkan'a, İnci Türk'ün babası... "Anladım bir şey var. Söyleyemiyor. "Hikmet Bey" diyor, tıkanıyor... "Muammer Çiçek rahmetli olmuş" dedi, "Peki, başka?" dedim... "Yeşim" dedi, gene düğümlendi konuşması... "Söyle Mehmet ağabey" dedim, "kaçacak yerimiz yok..." Yandı içerim. Diğer çocuklardan bir haber yok. Fakat biliyorum, birbirlerinden ayrılmaz onlar... Ben, karıma da bir şey

söyleyemiyorum... İçime bir ateş düştü, öyle yanıyorum... Dolaptan su içiyorum, evin içinde turluyorum, dışarı çıkıyorum, içeri giriyorum... Yanıyorum... Söndürmenin imkanı yok... Saat beş olmuş... Bir telefon daha geldi. Artık direncim kalmadı... Münire'ye sarıldım, "gitti" de-dim, "iki yavrumuz da gitti"...

Münire Özkan'ın anımsadığı son anları şöyle: Birbirlerinin üstüne oturuyor, aynı koltuğa sığmaya çalışıyorlar... Huriye Özkan, kardeşine sarılıyor, kollarını sıyırıyor, ısırıyor, öpüyor... "Anne" diyor, "Yeşim'i çok seviyorum"... Yeşim'in Pirim'i, Sait Metin, tiyatrodan ve tüm yaşamda birlikte olmaya sözlendiği Yeşim Özkan'ı yani Balcan'ı, babası Hikmet Özkan'dan "emanet" alıyor; kızların yanlarında Sait Metin ve Muammer Çiçek var, insan güzeli iki delikanlı... Hep birlikte, neşe içerisinde, coşkuyla gidiyorlar Sivas'a... Hasan, Hüseyin ve Ebru Özkan, kalan üç kardeş, ablalarının acısını unutturabilirler mi, anne ve baba Özkan'lara?.. Fakat, iyi ki kardeşler var, iyi ki onlar yaşıyor; Özkan ailesinin sevinci ve gururu onlar olacaklar, biliyoruz...

Carina Thuijs: Türkiye'de ölmek

Rahmi Sivri'nin Anlattıkları

Carina ve kız arkadaşı Maryze beni işyerimden arayıp randevu istediler. Bir hafta sonra biraraya geldik. Onlar, kendilerinin Türk kadınlarının aralarındaki ilişkilerinin nasıl yapıldığı, nelerle uğraştıkları ve aile içindeki rolleri konularında araştırma tezi hazırlamak istediklerini, benim, Doetinchem'deki Türkiyelilerle çalışmamdan dolayı bazı olanaklar sunup sunamayacağımı sordular ve yardım istediler. Carina ve Maryze'e yardım edecektim; Carina Türkiye'de araştırma yapacak daha sonra Maryze ile birlikte Hollanda'da sonuçlarını karşılaştıracaklardı.

Burada gereken ilişkileri kurduk, üniversitesi Carina'nın Türkiye'de staj yapabileceğine dair izin verdi. Carina'ya Ankara Üniversitesi'nden bir danışman sağlandı. A.Ü. Tömer Dil Merkezi'nde bir ay

Carina Thuijs

Türkçe kursu alacak, ardından Çorum'un bir köyünde staja başlayacaktı.

21 Haziran 1993 tarihinde buradan Ankara'ya, bir ay konuk olacağı Sivri ailesinin yanına gitti. Dil kursuna kaydını yaptırdı, danışmanı ile ilişkiye geçti. Konuk kaldığı amcamların yanında kendini evinde hissettiğini annesinin ve erkek arkadaşının anlattıklarından biliyorum. Bu arada Yasemin ve Asuman Sivri ile kısa zamanda iyi arkadaş oluyorlar. Birlikte Pir Sultan Abdal Derneği'ne gidiyorlar. Carina Dernek'te pek çok insanı tanıyor; onların fotoğraflarını çekiyor, dostluklar kuruyor.

Carina, Yasemin ve Asuman ile birlikte Pir Sultan Abdal Etkinlikleri'ne katılmak üzere Sivas'a gidiyor. Orada yurttası Rene'yi göreceği için çok heyecanlıymış.

Carina tanıdığım kadarıyla, sistemli, çalışmayı seven, eşitsizliğe karşı olan, 'toplumcu feminist' diyebileceğimiz biriydi. Biraz çekingendi ancak kolay ilişki kuran, toplumsal sorunlarla yakından ilgili, insanları seven, her türlü haksızlığa karşı çıkan insandı, pekçok insanımız gibi.

Maryze Schoneveld'in Anlattıkları

Onunla tanışıklığımız, Kültürel Antropoloji Bölümü'ne başladığımız 1989 yılına rastlıyor. Carina o günlerde kadın sorunlarıyla

yakından ilgiliydi. Öğrenciliği boyunca kadın - erkek eşitsizliğini dile getirdi. Dünya kadınlarının, özellikle de Afrika ve Türkiye'deki kadınların konuları Carina'nın ilgisini çekiyordu.

İkinci sınıfta, Üniver-

Carina Thuijs, İlhan Cem Erseven, Asaf Koçak;
2 Temmuz 1993, saat
11.00 Buruciye Medresesi

sitedeki kadınlar grubuna üye oldu. Bu grup, feminist antropoloji ile ilgilenmek isteyen öğrenciler ve antropologların oluşturduğu bir gruptu. Kadınlar üzerine her şey grupta tartışılıyordu. Carina orada kendini yetiştirdi, kadın üzerine görüşlerini dile getirdi.

Seyahat yapmak onun için çok önemliydi. Türkiye artık onun en çok ilgilendiği bir ülke olmuştu. Sanırım, Türkiye'nin güzelliği, insanların yakın dostluğu onu Türkiye'ye çekmişti. Carina, mezun olması için gereken araştırma tezini Türkiye'de yapmak istedi. Hollanda'da iken Türkçe öğrenmeye başladı.

Carina'yla birlikte olmak, onunla çeşitli konular üzerine konuşmak çok güzeldi. Boş zamanlarında 'feminist edebiyatı'ndan kitaplar okur, kültürel içerikli filmler izler, feminist yazarların imza günlerine birlikte katılırdık. Carina'nın gelecekle ilgili çok iyi planları vardı. Ne yazık ki bunları gerçekleştirmesine izin vermediler.

Carina'nın Annesinin Anlattıkları

Carina, 7 Temmuz 1970 yılında Hollanda'nın Doetinchem kasabasında doğdu. Babası büro hizmetinde, ben muhasebe yardımcısı olarak bir şirkette çalışıyordum. Küçük kızım Gonny halen Amsterdam'da yöneticilik eğitimi görüyor.

Carina 1985'ten bu yana Michiel Sweers ile arkadaşlık yapmaktaydı. Türkiye'deki stajını tamamladıktan sonra aynı evde birlikte yaşayacaklardı.

Carina yaratıcı biriydi: Günlük tutar, yazı yazar, elbise diker, resim yapardı. İlgilendiği alanları çeşitliydi.

1989 yılında Leiden Üniversitesi'nin Kültürel Antropoloji Bölümü'ne başladı. Leiden'de oda kiralandı. Çok samimi olduğu birkaç kız ve erkek arkadaşı vardı ama o daha çok tek başına olmak, evinde istediklerini gerçekleştirmek istiyordu.

Carina her zaman ezilen insanların yanındaydı.

Kadınların, onun hayatında özel bir yeri vardı. En yakın arkadaşı Maryze ile birlikte kadınlar üzerine araştırma hazırlıkları yaptı. Mayıs 1993'te Üniversitesi Carina'ya Türkiye'de (Çorum'un bir köyünde) staj yapması için izin verdi. 21 Haziran'da Ankara'ya gitti. Ankara'da Sivri ailesinde konuk olacaktı. O arada Türkçe kursuna devam etmek istiyordu.

Sivri ailesinin yanında mutluymdu. Ankara Üniversitesi'nde dil kursuna devam ediyordu. Carina, kendisinin de çok gitmek istediği Pir Sultan Abdal Etkinlikleri'ne birlikte gideceği, Sivas'ta kader ortağı olduğu Yasemin ve Asuman Sivri kardeşlerle çok iyi arkadaş olmuştu.

Carina, bana Ankara ve Sivas'tan güzel fotoğraflar bıraktı. Günlüğünde, 22 Haziran ile 2 Temmuz arasında Türkiye'de olmanın çok mutlu olduğunu yazıyordu.

Ben bu güzelliklerin neden böyle bittiğini asla anlayamayacağım.

Carina'nın Türkiye Günleri

Carina Thuijs, 21 Haziran 1993 tarihinde Ankara'ya gelip, Dikmen'de oturan Sivri ailesinin konuğu oluyor. Carina Thuijs geldiği günün sabahında kahvaltısını yaptıktan sonra balkona

çıkıyor, gördüğü tablo karşısında şaşkındır: Hava günlük güneşlik, sokakta çocuklar cıvı cıvı, her taraf insan kaynıyor... Carina, gördükleri karşısında duyduğu heyecanını gizleyemez, hemen Hollanda'yı arar; konuk olduğu evin insanlarını, balkondan gördüklerini annesine ve erkek arkadaşı Michiel Sweers'a anlatır, büyük bir coşkuyla.

Rahmi Sivri'nin yengesini Sultan Sivri'nin anlattığına göre, Carina Ankara'da bulunduğu süre içinde güne banyo yaparak başlıyor, banyoyu güzel bir kahvaltı sofrası izliyor, kenti dolaşarak değişik yerlerde bol bol fotoğraf çekiyor, akşamları odasına kapanıp Hollanda'daki tanıdıklarına mektup yazıyor, Türkiye ve insanlarını öve öve bitiremiyordu.

Carina Thuijs bir sabah ev halkıyla birlikte Dikmen'i geziyor, Sokullu Ahmet Haşim'de fotoğraf çekiyor. O sırada, Kuran kursuna devam eden çocuklar camiden çıkıyorlar. Çocukların, özellikle erkek çocukların giysileri Carina'yı şaşırtır: Çocukların üst tarafı kapalı altlarında birer şort vardır. Yanındaki Sultan Sivri'ye dönerek, "Bu çocukların üst kısmı Müslüman, alt kısmı ne?" diye

sorar. Sultan Sivri güler, camiye gezmelerini önerir, Carina kabul etmez "Onlar insan öldürüyorlar" der.

Sultan Sivri unutamadığı bir başka anısını anlatıyor: Bir sabah Carina, Çorum'un Mollahasan köyünde giymeyi düşündüğü uzun eteğini giyiyor. Bir tür köylü kıyafetiyle Carina'yı gö-

Haziran günü Sultan, Yasemin ve Asuman Sivri Carina'yı Sivas'a gitmekten vazgeçirmek için yoğun bir uğraş veriyorlar: "Carina" diyorlar, "Sivas'ta su bulamazsın, aç kalırsın, kalacak yer de bulamazsın". Carina Thuijs vazgeçmez: "Siz ne yerseniz ben de onu yerim, siz nerede kalırsanız ben de orada kalırım" diyor. Asuman, Yasemin Sivri kardeşler Madımak'ta yakılarak öldürülüyorlar. Carina da. Carina Thuijs sözünde duruyor.

Carina'nın ölüm haberi Hollanda'ya ulaşır, Carina'nın annesi çok şaşırır. Sivas olaylarını müslüman / komünist çatışması olarak algılar, hatta bu yüzden dava için vekâletname vermez. Carina Thuijs'in cenazesi Hollanda'ya gider, top-rağa verilir, Carina'nın annesi kızının öldüğüne yine de inanmaz. Carina annesine Türkiye'den dönüş tarihini bildirmişti; Carina Thuijs zamanı geldiğinde Hollanda'ya gelecektir annesine göre. Carina'nın dönüş tarihi gelir, annesi havaalanına gider, ancak uçaktan Carina Thuijs inmez. Carina'nın annesi "dönmedi" diye mırıldanır çevresine "Carina dönmedi" der, işte o zaman kızının öldüğüne inanır.

Lieve Carina.

Je was zo zorgzaam.

Voor Michiel en jullie eigen "appartementje".

Voor Wil, dat ze haar eigen weg zou vinden.

Voor Theo, dat hij er pikéfin uit zou zien.

Voor Gouwy, dat ze niet teveel knoi op haar vork moest nemen, maar wat meer voor zichzelf op moest nemen.

Voor Maryze, dat ze toch vooral door moest gaan.

Voor de positie van vrouwen in het algemeen.

Voor je huisgenoten, dat het toch maar gezellig was.

Voor al je familie, vrienden en kennissen.

Groot was je belangstelling voor niet-westerse culturen, hetgeen echter je noodlot werd.

Wij allen zullen je heel erg missen, maar blijven jou heel dankbaar voor alles wat je ons gegeven hebt.

Overveldigend was de belangstelling in het medeleven tijdens en na jouw afscheid.

Je zult altijd in onze harten blijven voortbestaan.

Carina'nın cenaze töreninde dağıtılan broşür: "Carina Yaşıyor."

ren Sultan gülmekten yerlere yatar, hep birlikte uzunca bir süre gülerler. Carina Thuijs çok sevdiği Asuman Sivri'ye Sivas dönüşünde kendi giysilerinden dikmek için söz veriyor.

Carina Thuijs, Yasemin ve Asuman Sivri kardeşlerle Sivas'a Pir Sultan Abdal Etkinlikleri'ne katılmak istiyor: Carina'nın Sivas'a kendileriyle birlikte gitmek istemesi Yasemin ve Asuman Sivri'yi sevindiriyor. Ancak, nedense 30

Yasemin

Sivri:

*Bir kitap
kurdu*

Asuman

Sivri:

*16 yaşındaki
semah hocası*

2 Temmuz günü, saat 14'de, **Asuman Sivri**, *Pir Sultan Abdal Derneği Genel Sekreteri* ve semah ekibi sorumlusu **Kamber Çakır** ile birlikte, *Madımak Oteli*'nden, Ankara'daki evlerini telefonla arıyor. **Asuman** henüz 16 yaşında. Sokullu Lisesi ikinci sınıf öğrencisi... "Karnemi aldınız mı?" diye soruyor, telefona çıkan ağabeyi **Yalçın**'a... Her dönem takdiri bir, iki puanla kaçıran **Asuman**, bu yıl karnesini bile alamadan Sivas'a gitmek durumunda kalıyor, bu nedenle merak içerisinde... "Dünkü gösterilerimiz çok iyi geçti" diyor ağabeyine... Açılış günü kültür merkezinde ve aynı günün gecesi kapalı spor salonundaki coşkulu semah gösterilerini anlatıyor... Fakat asıl merak ettiği konu karnesi... İki yıldır takdir almak için çok uğraşüyor **Asuman Sivri**... Bir saat sonra, saat 15 sularında, **Kamber Çakır** evi tekrar

arıyor. **Asuman**'ın annesine, "Kızımın karnesini aldınız mı?" diye soruyor. O sırada **Yalçın Sivri**, Sokullu Lisesi'nde bulunuyor, kardeşinin karnesini almak üzere... Saat 16 - 17 arası bir kez daha arıyan **Kamber Çakır**'a, eve yeni gelen **Yalçın Sivri**, kardeşinin takdir aldığını iletmesini söylüyor, fakat telefonda duyduğu gürültülerden tedirgin oluyor... Oteli taşlamaların yoğun olarak sürdüğü anlar... **Kamber Çakır**, daha önceki aramalarında birşey hissettirmemiş **Sivri** ailesine, fakat bu kez, "Durumlarının iyi olduğunu, TV'deki haberlerde birşey duyarlarsa da endişelenmemelerini" belirtiyor. Yatıştırıcı bir konuşma yapıyor. **Özlem Şahin**'lerin, **Gülender Akça**'ların, **Gülsün Karaba**'ların evlerini arayıp bilgi vermesini istiyor **Yalçın**'dan... Bu konuşma sonrası *Madımak Oteli* ile her türlü iletişim kesiliyor... Otelde ise, ilk kat merdiveninin başında bir barikat oluşturuluyor, herkes merdivenlere ve koridorlara çekiliyor, lobiye bir tek **Kamber Çakır** kalıyor, bir yerlere telefon açıyor veya gelen telefonlara cevap veriyor... Arayanlara, "otele yağın taşları" dinletiyor... Otele giren saldırganlar, **Kamber Çakır**'ın gözü önünde, hatta yanına ka-

*Kamber Çakır, iki kızının
arasında; Asuman Sivri
ve Belkis Çakır*

dar gelip, ellerine geçir-
dikleri ne varsa kırıp
döküyorlar... Asma kat
ateşe veriliyor. Bir süre
sonra Kamber Çakır da
barikatin arkasına geç-
mek durumunda kalı-
yor... Sivri ailesi, Sivas'a
gidip gitmemek konu-
su tartışıyorlar araların-
da... Oteldekilerin, Aliba-
ba mahallesine sığınmış
olmaları, akla gelen en
iyimser olasılık oluyor.
Otelin yakılacağını kimse
tahmin edemiyor...

Yasemin ve Asuman
Sivri kardeşler, 1991 yılı
ortalarında, Pir Sultan
Abdal Derneği'nin kültü-
rel çalışmalarına katılı-
yor ve kısa sürede semah
topluluğuna giriyorlar.
Kamber Çakır, Asu-
man'ın semah ekibine
girmesini şöyle anlatıyor:
"Bizim semah ekibi Ço-
rum'luların bir gecesine
çıkmişti. Üç genç kız gelip
biz semah öğrenmek istiyö-
ruz dediler. Peki dedim,
derneğe gelin görüşelim. 20
Kasım'da Kızılırmak göste-
rimiz vardı. Kızlar geldiler.
Bakın 20 gün sonra gös-
terimiz var. Çalışırsanız
sizi gösteriye koyarım de-
dim. İçlerinden biri boyu
1.70'in üzerinde, 14 ya-
şında bir çocuktu. Adının
Asuman olduğunu söyledi.
Asuman'a, ekibin o zaman-
ki çalıştırıcısı Şermin'in bu
iş çok iyi bildiğini, Şer-
min'e gidip kendisinden
özel olarak ders almak iste-
diğini belirtmesini söyle-
dim. 20 gün içinde öğrendi

ve gösteriye çıktı. Altı ay
içinde semahı bütünü ile
kavramıştı. 1992 Banaz dö-
nüşü Şermin ayrıldı. 15
Haziran'da Asuman'ı se-
mah hocalığına getirdim.
Hoca olduktan sonra üç
grupta 100'e yakın kişiye
semah eğitimi vermeye
başladı. Kafasıyla, bedeniyle
bir dakika boş kalmadan
çalışıyordu. Bu tempodan
dolayı iki kez zatürreye ya-
kalanmıştı..." Asuman
Sivri, özverili çalışma-
sının karşılığını alarak,
Kamber Çakır tara-
fından semah hocalığına
yükseltiliyor. Ellbette, 16
yaşındaki bu genç kızın
Hoca'lığını, öğretici ve
yönlendirici bir düzeyde
bulunmak olarak anla-
mak gerekiyor... "Asu-
man sevimli, coşkulu, deli
dolu ve uçarı bir kızdı"
diyor ağabeyi Yalçın
Sivri; "Arkadaş çevresin-
de çok seviliyordu, bunda
küçüklüğünün ve sevimli-
liğinin payı büyüktü"... Si-
vas kadrosunun çok iyi
seçilmiş bir ekip oldu-
ğunu söyleyen Kamber
Çakır, "Çocuklar birbiri-
yle bütünleşmişti, herbiri-
nin ayrı bir özelliği vardı"
derken, gene de Asu-
man'ı farklı bir yere ko-
yuyor... "Boyu bana yakın-
dı" dediği Asuman'ı, öz
kızı Belkıs kadar çok
sevdiğini bildiğimiz
Kamber Hoca, "Asuman
da her türlü özellik vardı,
fiziksel, düşünsel vb. Zeki
ve çalışkandı. Emek veriyor,
çalışıyor, çalıştırıyordu...

Kendisinden on yaş büyük öğrencileri vardı. Ben de sahip çıktım Asuman'a... Herkes kendisini kıskanırken, en iyi arkadaşı kızım Belkıs'tı, aralarından su sızmazdı" diyor... İkisini birden yitirmiş olmanın acısını yaşıyor şimdi...

Yasemin Sivri'nin yatağı, duvarda 'tutku' adını verdiği köylü kadın minyatürü, heybesi, poşusu...

Yasemin, Asuman'dan iki yaş daha büyük... 1992 yılında Hacettepe Üniversitesi Felsefe Bölümü'ne giriyor. Semah ile başladığı kişisel çalışmalarında, giderek daha farklı kanallara yöneliyor. Yalçın Sivri'nin anlatımıyla, "Dini kökenli

bir folklorik öge" olarak görüyor semahı... Bu değerlendirmesinde, aldığı eğitimin bir katkısı olabilir... O'nun kafası ve yüreği hep kitaplarda... Derneğin Gençlik Komisyonu üyesi. Aynı zamanda Kütüphane'den sorumlu. Kitapları ciltliyor, numaralandırıyor. "Sürekli ve düzenli olarak okurdu" diyor ağabeyi Yalçın... Kendine özel bir dünyası var Yasemin Sivri'nin... Dernekte Kamber Çakır ve evde annesi "prof" diyorlar O'na... Kişilik olarak içine kapalı ve durgun bir insan görüntüsü veriyor çevresine, oysa "en iyi arkadaşlarım" dediği dostlarıyla (kitaplarıyla) buluşabilmek için, yalnızlığa gereksinimi var Yasemin'in... Bu yönüyle Sait Metin'in tipik bir eşi sanki... "Her şeyi okurdu" diyor Yalçın Sivri, "Fakat karışık bir biçimde kafasına yerleştirmezdi. Okurdu ve sonunda bir senteze varmaya çalışırdı..." Yasemin için bir 'kitap kurdu' denilebilir. Lise yıllarından itibaren tuttuğu bir güncesi var. Daha çok aile ortamını, arkadaş çevresini değerlendiriyor yazdıklarında... Dağınık bir günlük bu... Bir süre ara verdiği belli oluyor tarihler ardarda gelmese bile Yasemin'i anlamak için önemli ipuçları veriyor bize... Okuduğu kitaplara kendi getirdiği eleş-

tirileri var Yasemin Sivri'nin... Bu eleştirileri (okuma notlarını) ayrı bir defterde tutuyor. Maksim Gorki'den yaptığı bir alıntı dikkatimizi çekiyor: "Her kitap beni karanlıktan, yüzeysellikten, insanlığa, insancılığa yükselten, daha iyi bir yaşamı anlamama ve ona karşı derin bir susuzluk duymama neden olan bir merdiven basamağıydı. Bu merdiven basamağına adım atmakta geç kalmadık mı? Hemen hemen bütün gençlerin özel defterlerinde, günlüklerinde rastladığımız şu dizeler, koca Nazım'ın hiç eksilmeyen bir sevgiyle aramızda yaşadığını kanıtlamıyor mu? "Yaşamak bir ağaç gibi tek ve hür

ki, vazgeçmek mümkün olmasın"... "Seven insan kendine özgü bir biçimde çevresine meydan okur" Ve belki en anlamlı olanı; "İnsanlar öldükleri zaman değil, unutuldukları zaman ölürlür"...

Yasemin Sivri, Sivas'a giderken, "Aziz Nesin'le tartışmak, görüşlerini açıklamak istediğini" söylüyor arkadaşlarına... 1 ve 2 Temmuz günü, Buruciye Medresesi'ndeki kitap standında görevli olan Yasemin'in, bu isteğini gerçekleştirmiş olması akla yatkın geliyor. Kardeşi Asuman'la birlikte kullandıkları ortak çantalarının içinden, Aziz Nesin tarafından imzalanmış birkaç kitap çıkıyor... "Yetmiş Yaşıma Merhaba" adlı kitabını, "Yasemin Sivri'ye mutlu yaşaması için" diyerek imzalamış A. Nesin... Ağabeyi Yalçın'ın, öğrenim gördüğü Erzurum'da, Yasemin'e armağan etmek için arayıp da bulamadığı kitabı, Sivas'ta Asım Bezirci'ye kendisi imzalattırıyor Yasemin Sivri... Üstelik 2 Temmuz günü, öğle saatlerine kadar A. Bezirci ile aynı standda yanyana oturuyor. Asım Hoca ile ona yardımcı olmakla görevlendirilen Yasemin Sivri, aralarında neler konuştular bilmiyoruz, fakat "Sosyalizmin Işığında Felsefe, Bilim ve Din" adlı kitabı, "Sevgili Yase-

Yasemin Sivri,
Asım Bezirci ile birlikte

ve bir orman gibi kardeşesine"... Sevdiği şairlerden onlarca şair; A. Arif'ler, R. Ilgaz'lar, O.Veli'ler... Kendi karaladığı acemi ama yürekli dizeler... Hepsi de sevgiye, özleme yönelik anonim alıntılar: "Bekliyorum, öyle bir zamanda gel

min Sivri için en iyi dilek-
ler ve en güzel duygularla"
diyerek imzalamış Asım
Bezirci...

29 Haziran'da, Erzu-
rum'dan Ankara'ya gelen
ve 31 Haziran günü ken-
dilerini Sivas'a yolcu
eden ağabeyleri Yalçın
Sivri ile birlikte, Sivas

yor, tıpkı diğer şehit an-
neleri gibi... Yasemin'in
notları arasından, odası-
nı tanımladığı bir kart
çıkıyor... Biz yabancılar
için, açıklayıcı olmak
amacıyla mı yazmış bu
notu Yasemin, peki ne-
den gerek duymuş böyle
bir açıklayıcı nota? Hiç-
bir sorunun yanıtı ve
anlamı da yok şu anda...
Yalnızca Yasemin Siv-
ri'nin yazdıklarını oku-
yoruz: "Kapının sağında
ve solunda birer yatak bulu-
nur. Bunların arasına seril-
miş, eski Türk motiflerinin
kullanıldığı bir halı vardır.
Kapının sağındaki duvarda
rengarenk bir Türk halısı
asılıdır. Ve bu halının
üzerinde, 'Tutku' adını
verdiğim bir köylü kadın
minyatürü vardır"... Yase-
min'in anlatımına kendi
gözlemlerimizi ekliyo-
ruz... Yasemin'in ve Asu-
man'ın yatakları, sanki
birer gelin yatağı gibi
süslenmiş durumdalar:
Üzerlerine çerçevesiz fo-
toğrafları, kırmızı karan-
filler konulmuş.. Duvar-
lara şal ve poşu'ları, hey-
beleri, şemsiyeleri asıl-
mış... Asuman'ın son
okuduğu kitabın sayfa-
ları arasından, kurumuş
bir gül yaprağı çıkıyor.
Biblolar, fincanlar, işle-
meli tabak ve Hollanda'lı
Carina'nın bir fotoğra-
fının da yer aldığı ayrı
bir köşeyi fotoğraflıyor
arkadaşımız Esin Gül-
lüler...

Yasemin ve Asuman
Sivri'nin odalarından bir
köşe.

dönüşü Mersin'e tatile gi-
deceklerdi iki kardeş...
Daha Sivas'ta iken, arka-
daşlarına, "Çok yoruldum,
beni Banaz'a götürün"
diyen Asuman'ın, özel-
likle gereksinimi vardı
böyle bir tatile... Bütün
bir yaz boyunca, Ankara
sokaklarında, Kızılay'da,
Mamak'ta, açık havada
ücretsiz gösteriler sun-
muşlardı... İkisi de hak
etmişti gönüllerince din-
lenmeyi... Geri döne-
memek, akıllarının ucun-
dan bile geçmiyordu, bu
iki güzel kardeşin...

Sivri ailesi ile birlikte,
Asuman ve Yasemin'in
ortak odalarına giriyor-
ruz. Anneleri, kızların
odasını olduğu gibi kuru-

Belkıs Çakır: Tam bir Anadolu kızı

Belkıs Çakır, Pir Sultan Abdal Derneği semah grubunun sorumlusu Kamber Çakır'ın kızı... Kamber Çakır, Madımak Otel'i'nden, alevlerin içinden sağ çıkanlardan... Bircik kız Belkıs'ı yitiriyor o cehennemde... 1975 Ankara doğumlu Belkıs Çakır... Lise'de başarılı bir öğrenciyken, arkadaşları ona "miss kuruntu" adını takmışlar... 92 okul yıllığında şunlar yazıyor Belkıs için: "Belkıs sınıfımızın canayakın mensuplarından ve pencere sakinlerinden biridir. Yazılılardan önce çok telaşlı olur. Bundan dolayı biz ona "miss kuruntu" deriz. Ama biliriz ki, onun bu telaşı yersizdir. Çünkü her zaman çok başarıdır. Belkıs çok yönlü bir öğrencidir. Babasının, Pir Sultan Abdal Derneği'nde yönetici olması onun için bir avantajdır. Belkıs dernek faaliyetlerine katılmayı ihmal etmez. Me-kânları; okul, dersane ve dernektir. Tiyatroya da ilgi duyar. Gittiği her oyundan sonra, "Ahh, tiyatro oy-

unculuğu dünyanın en güzel mesleği" der durur. Sınav çalışmalarına karşın, kitap okumayı da ihmal etmez. Kendisi bir Muzaffer İzgü hayranıdır. Çok yardımseverdir. Herkese, her konuda yardımcı olmaya çalışır. Sesi de güzeldir. Eğer sınıfımıza uğrayıp da Zülfü Livaneli'nin şarkılarını işitecek olursanız, bilin ki onları söyleyen Belkıs'tır..."

"Bize en ufak bir sorun yaratmayan evladımızdı" diyor Kamber Çakır; "Kişilikli, yürekli, yetenekli, tuttuğunu koparan bir insandı. Tam bir 'Anadolu' kızıydı..." Belkıs Çakır, semah çalışırken, 'Güne Umut' Grubu'nda vokal yapıyor.. Bir okuma delisi... Evin kitaplığında Erdal Öz'ün, Hasan Hüseyin'in ve özellikle Muzaffer İzgü'nün bütün kitapları set olarak bulunuyor. Kamber Çakır, Ankara TUYAP kitap fuarında, M. İzgü ile görüşüyor, "M. İzgü beni çok mutlu etti" diyor, görüşmeyi bize anlatırken, "Bir kez söyledim Belkıs'ın adını, bir daha sormadı, diğer bütün çocukların adlarını da saydı"... Azrail Nasıl Rüsvet Yedi adlı kitabının ilk sayfasına şunları yazmış M. İzgü: "Sevgili Belkıs Çakır, Sivas katliamı bu ülkenin yüz karası, silemeyeceğimiz bu kararı. Çünkü gidenler gelmeyecek. Öpüyorum kızım seni, geleme-

Belkıs Çakır'ın, Alibaba mahallesinde konuk olarak kaldığı evde, sabaha karşı çekilen son fotoğrafı (2 Temmuz 1993)

sen de... 9/4/1994"

Belkıs Çakır'ın bir dakika boş zamanı yok... Dersane çıkışı soluğu dernekte alıyor. Saat 24'ten sonra, geceyanlarına kadar semah çalışıyor arkadaşlarıyla... Üç ayrı semahla hazırlanıyorlar Sivas'a... "*Hepsi sorumlu-luk sahibi çocuklardı*" diyor **Kamber Çakır**... Akşamüstleri *Dikmen* durağı kalabalık oluyor, semah ekibinin üyeleri uzak semtlerden, okullardan, dersanelerden çıkıp geliyorlar... **Kamber Çakır**'a telefon açılıyor, "*Kamber amca, biz *Dikmen* durağındayız, sakın gelme-yeceğimizi sanma!..*" **Asu-**

Belkıs, Nurcan ve arkadaşları, olaylardan hemen önce Sivas Lokantasında.

yor, ama yapamıyorum iş-te..."

1 Temmuz günü. Halk Gecesi'nin yapıldığı dörtbin kişilik kapalı spor salonunda, önce saz ve söz ustaları çalışıyor, sonra **İsmail Kaya** ve semah ekibi gösterilerine başlıyor. **Belkıs Çakır** o akşam, erkek kardeşi **Tuncer**'le birlikte semah dönüyor. **Tuncer**'le ilk gösterileri bu... Ertesi gün, kültür merkezine yönelik saldırıları göğüsleyen gençler arasında yer alan **Tuncer Çakır**, olaylar başladığında *Madımak Oteli*'ne ulaşmıyor... **Çakır** ailesinin Sivas'tan sağ dönen bireylerinden biri... '*Pir Sultan Abdal*' oyununda, **Sait Metin**'in bıraktığı yerden, *Pir Sultan*'ı oynamayı, **Tuncer Çakır** sürdürüyor şimdi... Şehitlerin anısını arkadaşları yaşıyor...

***

Kamber Çakır, etkinliklerin "konaklama, ulaşım" sorumlusu aynı zamanda... *Madımak Oteli* kuşatıldığında, "*Bunlar oteli yakarlar. Başka türlü bizi teslim alamazlar*" diye düşünüyor. "*Ertan Kartal*'la birlikte otelin katlarını dolaştık... Birinci katta 109 ve 110 nolu odalar var. 109'dan bir boşluğa çıkılıyor. 110'da ise bir ara bölme var, üzeri camla kapalı... Bu odalardan kurtulunur dedim." **Kamber Çakır**, bir ara, kızına ve

man'ı, **Sait**'i, **Muammer**'i tek tek anlatıyor **Kamber Hoca**. **Anne Çakır**, "*Herkesin çocuğunu herkese anlatır*" diyerek sitem etse de, **Kamber Çakır** hiçbirini ayıramıyor... "*Derneği bu çocuklar büyüttüler*" diyor, "*Herbiri için birşeyler yazmam gereki-*

diğer çocuklara bakmaya yukarı katlara çıkıyor. "Çocuklar karanlıkta, koridorda elele oturuyorlardı. Belkıs insanları teskin ediyordu. "Bu yobazlar birşey yapamazlar" diyordu. Zaten yaşından çok daha olgundu kızım. Bazen annesine takılırdı, "gene şımar-dın" derdi. O gün de anlayışlı ve yürekliydi..." Yangın başladığında, 109 nolu küçük odada onlarca insan birikiyor, karşı binaya (Büyük Birlik Partisi'ne) geçmeye çalışıyorlar. Kamber Çakır, "Baktım, geride çocukları göremedim" diyor, "Yatakların üzerinden atlayarak geri döndüm. Kapalı olan 110 nolu odayı açtım. İki oda arasında duvar bulun-

Kamber Çakır; "Derneği bu çocuklar büyüttüler. Herbiri için birşeyler yazmam gerekiyor, ama yapamıyorum..."

yor. Odanın arkasında, hiçbir yere çıkılması mümkün olmayan, üzeri camla kaplı, aydınlık bir boşluk var. Elime geçen insanları o odaya çekiyorum, arka boşluğa atıyorum..." Kamber

Çakır, bir ara bayılıyor, yüzüne, saçlarına yukardaki cam bölmeden eriyen cam damlıyor. "Kendime geldiğimde Çiğdem'i Birsen'i, Gülay'ı uyandırdım. Gülay'ın saçından tutup kafasını duvara vurdum, ayılsın diye... Muammer soluk alamıyordu..." Kamber Çakır, Birsen'i, Çiğdem'i, Gülay'ı kurtarıyor, fakat Belkıs'ı, kendi öz kızını kurtaramıyor... "Bende astım, bronşit var... O tazeler ölüyor, ben ölmüyorum" diyor, ölen her semahçı gencin acısını yüreğinde duyuyor; "Artık semah dönen çocukları on dakikadan fazla seyredemiyorum" diyor Kamber Çakır, "Beni kendilerine ilgi göstermemekle suçlasalar da, yapamıyorum..."

Belkıs Çakır, umutlu olarak girdiği '93 yılı üniversite sınavlarında, Gazi Üniversitesi, İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü'nü kazandığını öğrenemedi... O başarılı olacağından emindi... Belkıs'ın babası Kamber Çakır, Batıkent semtindeki evlerine dönerken, bazı günler yolunu bilerek uzatıyor, Gazi Üniversitesi önünden geçen otobüslere biniyor, kızılı erkekli öğrenci kalabalığına takılıyor gözleri, onlar arasında Belkıs'ı görür gibi oluyor, dalıp gidiyor...

Menekşe - Koray Kaya : Çocuk ölümler!

İsmail ve Hüsniye Kaya ile Sivas'ta yitirdiğimiz çocukları, canlar üzerine konuşuyoruz. Menekşe ve Koray Kaya, Huriye - Yeşim Özkan, Yasemin - Asuman Sivri gibi Madımak'ta yakılan kardeşlerden. Onlardan geriye, Sivas'tan dönen birkaç parça eşyayı saymazsak, Sivas'a gitmeden önce çektikleri iki fotoğraf kalmış; ailesi Sivas toplukuyumundan sonra kardeşlerin çektiği fotoğrafları çoğaltmış, Menekşe ve Koray Kaya oturma odasının duvarında yanyana gülümseyerek bize bakıyorlar. Gülümsedikleri zamanı dondurmak için artık çok geç! Anneleri içimizden geçenleri okumuş gibi, "Kuru kağıtla gönül avutuyoruz", diyor. Kuru kağıtla gönül avutmak, sözcüklerini bir bir mırıldanıyoruz, sonra da yazarak sizlere ulaştırıyoruz.

Menekşe ve Koray Kaya;
gülümsedikleri zamanı
dondurmak için
artık çok geç!..

Baba İsmail Kaya se-
mah ve saz hocası, Pir

Sultan Abdal oyununun müziğini yapmış. 1 Temmuz'da Sivas'ta düzenlenen "Halk Gecesi"ne katılan sanatçılar arasında o da var. Konuşmamız sırasında Pir Sultan Abdal Derneği'nin kuruluşuna katkısını olduğunu öğreniyoruz. Soğukkanlı bir şekilde Menekşe'yi, Koray'ı, çocuklarını, 30 Haziranı, 1 Temmuz, 2 Temmuz anlatıyor; dinlediğimiz öykü İsmail ve Hüsniye Kaya'nın çocuklarını morgda gördükleri ana kadar usul usul ilerliyor. 3 Temmuz 1993 tarihinde, akşamüstü Sosyal Sigortalar Hastanesi'nde Menekşe'yi, Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde Koray'ı teşhis ettiklerinde, 3 Temmuz dönüp çocuklarını morgda teşhis ettikleri anı bir kez daha yaşadıklarında, artık konuşacak bir şey kalmıyor. Bizim geriye dönüp Menekşe ve Koray Kaya'yı anlatmaktan, tanıtmaktan başka hiçbir şey!

30 Haziran 1993

1992 yılında gerçekleştirilen Banaz şenliklerini yaşayan Menekşe ve Koray Pir Sultan Abdal Kültür Etkinliklerine katılmak için, babalarının deyişiyle "can atıyorlar". Sivas'ta böyle bir olay çıkacağı Kaya ailesinin aklının ucundan bile geçmiyor. "Sivas'ta belki bir

iki saldırı olur ama görevliler müdahale eder, bastırırlar" diye düşünmüş bir ara İsmail Kaya, o kadar.

Pir Sultan Abdal Etkinliklerine katılan insanları Sivas'a götüren iki otobüs yola çıkar. Menekşe ve Koray semahçıların, tiyatrocuların bulunduğu otobüste, İsmail ve Hüsnüye Kaya ise diğer otobüstedir. Otobüsler Hasandede'de mola verince babası Koray'ı kendi otobüslerine çağırır, Koray artık hep babasının yanındadır, 2 Temmuz öğle vakti Cumhuriyet lokantasında babasıyla birbirlerini kaybedene dek.

Hüsnüye Kaya;
"Çocukları aniden
kaybettim, bir daha
bulamadım"

1 Temmuz 1993

İsmail, Hüsnüye, Koray Kaya Sivas'ta oturan akrabalarının evine, Menekşe ise Huriye - Yeşim Özkan'ların da aralarında bulunduğu bir grup arkadaşıyla birlikte DSİ'nin misafirhanesine yerleşir.

Pir Sultan Abdal Kültür Etkinlikleri Kültür Merkezi'nde yapılan açılış konuşmalarıyla başlıyor. Açılış konuşmalarını Buruciye Medresesi'ndeki kitap, fotoğraf sergileri, imza ve söyleşiler izliyor. Saat 20.00'de İsmail Kaya'nın da katıldığı "Halk Gecesi" var, 4 Eylül Kapalı Spor Salonu ağzına kadar dolu, Koray babasının yanındadır; bir ara kuliste, Musa Eroğlu, Hasret Gültekin, Muhlis Akarsu ile sohbet etmekte olan babasının yanına yaklaşır "İsmail Kaya ile görüşebilir miyim? Bir fotoğraf çekmek istiyorum" der, hep beraber gülüşürler.

İsmail Kaya programını yapıp kulise gelir, o sırada Musa Eroğlu yavaş yavaş birşeyler çalmaktadır. İsmail Kaya Hasret Gültekin'e sazını nasıl bulduğunu sorar. Hasret, "İsmail senin sazının çok güzel sesi var, en iyisi sen o sazı bir daha kır" der. Hasret'in sözlerinin üzerinden fazla bir zaman geçmeden sanatçılarla birlikte fotoğraf çektirmek, onlardan imza almak isteyen insanlar kulise akın ederler. Tam o sırada bir çocuk duvarda asılı olan İsmail Kaya'nın sazına çarparak yere düşürür. Koray heyecanla babasına koşup "Baba, sazın kırıldı" der, der demez İsmail Kaya'nın aklına

Hasret Gültekin'in sözleri gelir; sazı eline alır, saz gövde ile sapın birleştiği yerden, yani ilk kırıldığı yerden bir kez daha kırılmıştır. "Hasret

Bu dünyadan Koray geçti, onüçünde Sivas'ta yakıldı.

yarın seni görürsem ne diyeceğimi biliyorum" diye geçirir içinden İsmail Kaya, ama Hasret Gültekin'i son kez gördüğünü nereden bilsin?

Babasının sazının kırılması Koray'ı çok etkiler. Koray Kaya gözleri çakmak çakmak ağlamaklı annesinin yanına gider "Babamın sazı kırıldı, ne oturuyorsun, hadi gidelim", der ve konseri yarıda bırakıp eve dönerler.

Cuma sabahı saat dokuzda baba - oğul sazçıya giderler, on buçukta Buruciye Medresesinde Ayhani'yle buluşacaklardır. İsmail - Koray Kaya buluşmaya yakın Buruciye Medresesine gelirler, orada yazarlar kitaplarını imzalamaktadır. Koray, kitaplarını imzalarlarken Aziz Nesin'in

fotoğraflarını çekiyor, ardından Ali Balkız da Koray'la Aziz Nesin'in fotoğraflarını çeker, Koray mutludur. Ayhani ile buluşup sazçıya giderler, oradan öğle vakti Kültür Merkezine gelir, Kamber Çakır'la karşılaşırlar. Hüsniye Kaya yakınlarıyla birlikte Kültür Merkezi'ndedir. Kamber Çakır'dan Menekşe Kaya ve arkadaşlarının öğle yemeklerini yemek üzere Cumhuriyet lokantasına gittiklerini öğrenir. Kamber Çakır, İsmail Kaya, Koray Kaya ve bir grup arkadaş lokantaya giderler. İsmail Kaya Menekşe'yi en son orada görür; Menekşe Kaya arkadaşlarıyla birlikte yemek yemektedir.

Cumhuriyet lokantasına bir haber ulaşır; cuma namazından çıkan büyük bir grup Valiliği taşladıktan sonra Kültür Merkezi'ne doğru yürümektedir. Kamber Çakır, İsmail Kaya'dan Kültür Merkezi'ne gidip oradaki insanları toparlamasını ister, kendisinin çocuklarla birlikte arkasından geleceğini söyler. İsmail Kaya'nın gözleri Koray'ı arar, bulamaz, aklı oğlunda bir taksikle Kültür Merkezine gider, eşi ve yakınlarıyla buluşur. Kültür Merkezine, ikinci namazına kadar sürecek olan saldırılar başlamıştır, Hüsniye Kaya bayılır. İsmail Kaya için bundan

sonrası, yaşadıkları bir filmin hızla çevrilmesi gibidir; eşyle ilgilenir, yaşlıları, çocukları toparlamaya çalışır, Menekşe ile Koray'ı merak eder. Kültür Merkezine gelenlerden, çocuklarının Madımak'a gittiklerini öğrenir. İkinci namazı vakiti ortalık sekinleşince Kültür Merkezi'ndekiler otobüslerle Alibaba Mahallesi'ne gönderilir. İsmail Kaya gittikleri evden Madımak'ı arar, Kamber Çakır'la görüşür, "Merak etme İsmail, kurtulacağız, çocuklar iyi"

Bu dünyadan bir de Menekşe geçti, on beşinde Sivas'ta yakıldı

der. Birkaç saat sonra Madımak yakılır, telefonlar, elektrikler kesilir.

Bu Dünyadan Bir Koray, Bir Menekşe Geçti

Bu dünyadan Koray Kaya geçti, on üçünde

Sivas'ta yakıldı. Peki kimdi o güzel çocuk? Beş yaşında yazıyı söktü. İlkokula başlamadan önce okumayı öğrendi. Hacettepe Üniversitesi kampüsünde 60. Yıl İlkokulu'nda okudu. çok başarılıydı. Bilim Dersanesinin Anadolu Liselerine hazırlama kursunda ilk ona girdi. Mimar Kemal Ortaokulu'na başladı. Çok zeki, yetenekli bir çocuktü. Kendi yaşından büyük çocuklarla, insanlarla ilişki kurardı. En iyi örnek, Sivas'ta yitirdiğimiz Sait Metin'le kurduğu ilişkiydi. Sait Metin'le çok iyi anlaşılırdı.

Koray, 1993'ün Şubat ayında saz kursuna başladı. Kurs hocası babası İsmail Kaya idi. Babası özel ders vermedi, bir buçuk ayda saz çalmasını öğrendi. Sivas şenliklerine gitmeden önce semah öğreniyordu. Kendisine küçük bir rol verildi, Banaz'da oynayacaktı.

Bu dünyadan bir de Menekşe geçti, on beşinde Sivas'ta yakıldı. Peki kimdi o güzel çocuk? Menekşe semaha, tiyatroya meraklıydı. Günleri Pir Sultan Abdal Derneği'nde geçirdi. Birkaç arkadaşı gibi Menekşe Kaya da saz dersi almıştı. Kardeşi Koray'la birlikte evde saz çalar, semah dönerlerdi. Menekşe özgürlüğüne çok düşkün biriydi. Sosyal,

kültürel ilişkileri çok iyiydi. Turhal - Tokat, Amasya, Gümüşhane, Hacıbektaş şenliklerinde tiyatrodan oynamış; İstanbul, İzmir, Ankara'da semah dönmüştü. **Menekşe Kaya** 2 Temmuz günü son semahını döndü.

30 Haziran 1994 tarihinde **Kaya**ların Dikmen'deki evindeyiz. **Koray Kaya** 1 Mayıs 1980 tarihinde doğmuş, Madımak'ta yakılmasaydı ertesi gün on dördüne girecekti. **Koray**'ın ölümü "çocuk ölüm", kendisinin

Ertesi gün 1 Mayıs, **Koray**'ın doğum günü, ailesi ve Sivas'ta yitirdiklerimizin yakınları **Koray**'ın mezarını ziyaret edecek, **Koray**'ın **Menekşe**'nin ve diğer yitirdiklerimizin mezarlarını çiçek bahçesine dönüştürecekler. **Hüsniye Kaya** "Oğlum işçi bayramında doğduğu için gurur duyardı", diyor, kurumuş gözyaşlarıyla.

Birazdan gideceğiz. **Menekşe** ve **Koray** kardeşlerin Sivas'a gitmeden önce çektikleri fotoğraflarına son kez bakıyoruz. **İsmail Kaya**'nın gözlerindeki ateşi unutamayacağız. **Hüsniye Kaya**'nın sözleri kulaklarımızdan hiç çıkmayacak: "Çocukları aniden kaybettim, bir daha bulamadım".

Ertesi gün 1 Mayıs, **Koray**'ın doğum günü. Gözlerimizin önüne geliyor: Hep birlikte mezarlığa gidecekler. Mezarlığı gül bahçesine çevirecekler. **Hüsniye** ana ve diğer analar çocuklarının mezarları başında bir ağıt yakacaklar: "Sivas'ta yitirdim 33 goncaydı gülüm / Elimden aldı bak ateşle ölüm / Ben de dostlar ile yere gömüldüm / Çalar sazı dili söyledirdi / Aldı onları ölüm"?

Belkıs Çakır, Kamber Çakır, Olgun Şensoy, İsmail Kaya, Rıza Aydoğmuş

den iki yaş büyük olan ablası **Menekşe**'nin çocuk ölümü gibi. **Cemal Süreya**'nın dediği gibi "Her ölüm biraz erken ölümdür"; ancak **Koray**'la **Menekşe**'nin çocuk ölümleri tarifsiz sarsıyor bizi.

Edibe

Sulari:

*İnançlı,
içli,
vakur*

Sulari ismi, ünlü halk ozanı Aşık Davut Sulari'den gelmektedir. Edibe Sulari Davut Sulari Baba'nın en büyük çocuğudur. Tarihi Seyyitlerimizden, Seyyit Mahmut Hayrani'nin torunlarından. Erzincan'ın Çayırılı kazasında doğan Edibe Ağbaba (Sulari) aynı kazanın Bozağa köyünde ilkokulu okudu. 12 - 13 yaşlarında babasının (Davut Sulari'nin) Seyyitliği nedeniyle bütün cem ve ayinlerde babasına iştirak etti. 1970'li yıllarda babasıyla birlikte Avrupa'ya giden Edibe Sulari, İsviçre'de evlendi ve Basel şehrine yerleşti.

Aynı zamanda Kudanlı ve Kureyşanlı Seyyitliklerinin de torunu son derece inançlı, içli, vakur bir mizac sahibiydi.

Basel'de yaşadığı halde Türkiye'de yapılan bütün Bektaşî kültür etkinlikleri ve ehlibeyt cemlerine, konferanslarına katılmayı ihmal etmezdi.

*Edibe Sulari,
Sehergül Ateş'le*

Halen iki çocuğu öksüz olarak İsviçre'de yaşamaktadır. 2 Temmuz Sivas katliamında yakılarak şehit edilen Edibe bacımız, yakınlarının isteği üzerine kendi köyü olan Çayırılan'ın Bozağa köyüne defnedilmiştir. Kendisine haktan rahmetler dilerken, kader arkadaşlarının yüce ruhları önünde saygıyla eğilirim.

(Aşık Mahzuni ŞERİF)

*Edibe Sulari,
İsviçre'nin Basel kentinden
telefon ederek,
bu yılki (1993)
Pir Sultan Abdal
etkinliklerine
katılmak istediğini,
düzenleme komite üyesi
Kamber Çakır'a bildiriyor.
Bu arzusu
o kadar güçlü ki,
Kamber Hoca'nın anlatımıyla,
araya 'torpil' bile koyuyor.
Edibe Sulari,
yanında bir de konuğu
olacağını söylüyor.
Edibe Sulari'nin
yanındaki kişi,
babası Davut Sulari'nin
yakın dostu,
17. Dönem
TBMM Halkçı Parti milletvekili
Musa Ateş'in kızı
Sehergül Ateş'tir.*

Sehergöl

Ateş:

Çiçekleri yaşıyor

Edibe Sulari, İsviçre'nin Bassel kentinden telefon ederek, bu yıl ki (1993) *Pir Sultan Abdal* etkinliklerine katılmak istediğini, düzenleme komitesi üyesi Kamber Çakır'a bildiriyor. Bu arzusu o kadar güçlü ki, Kamber Çakır'ın anlatımıyla, araya 'torpil' bile koyuyor. Edibe Sulari, yanında bir de konuğunun olacağını söylediğinde, Kamber Çakır, ona takılıyor; "konuğun erkek değilse getirebilirsin" diyor... Edibe Sulari'nin yanındaki kişi, babası Davut Sulari'nin yakın dostu, 17. Dönem TBMM (1883 - 87) Halkçı Parti milletvekili Musa Ateş'in kızı Sehergöl Ateş'tir... Kamber Çakır'ın kızı Belkıs ile Sehergöl, Ankara'nın Bağcılar semtinde aynı mahalleden arkadaşlar. Belkıs'ta, Sehergöl'ün Sivas'taki etkinlikleri olmasından duyduğu sevinci ailesine aktarıyor... Edibe Sulari'nin, Ankara'daki tek yakını Ateş ailesi... Her yıl

Türkiye'ye, Bektâşi etkinliklerine, cem törenlerine, konferanslara, dinletilere vb. geldiğinde Ateş ailesinin yanında kalıyor. Sehergöl Ateş'i de, bir yıl önce İsviçre'ye çağırarak, orada ağırlıyor Edibe Sulari... Her yıl, Ateş ailesinin Didim'deki yazlığında tatilini geçiriyor... 93 yazında geldiği Ankara'da, Sehergöl Ateş'e, Sivas'a birlikte gitmeyi öneriyor... Ateş ailesi o günlerde yazlıktalar, bu nedenle baba Musa Ateş'ten izin alınmıyor. Edibe Sulari, "İstersen babana söyleme, seni bırakmaz" diyor Sehergöl'e... Musa Ateş, kızının Sivas'taki *Pir Sultan Abdal* etkinliklerine gittiğinden habersiz, birkaç gün sonra kara ölüm haberini alıyor ve yıkılıyor... "Ben o zavallıya da birşey diyemiyorum" diyor, Edibe Sulari için, "Hiçkimse ölümünü bilerek bir yere gitmez..."

"İnsanlık'la Türklük'le, İslamlık'la bir ilgileri bulunmayan, insana dair tüm güzel hasletlere ters düşen bu akıl almaz vahşeti işleyen çağdışı yaratıkları kötölemek için sözcük bulmuyorum" diyor Musa Ateş... "Bu cümleden olarak, Hz. Muhammet'e soruyorlar: "Ya Allah'ın Resulü müslümanlık ne demektir?" sorusunu "dürüst ahlaktır" diye cevaplıyorlar. "Peki dürüst ahlak nedir" sorusunu

Sehergöl Ateş, her sabah çiçekleriyle konuşarak, dertleşerek başlıyordu güne.

"Ne kendinizi, ne de başkasını incitmektir" diye cevaplıyorlar... Dikkatinizi çekiyorum, inciten müslüman olamıyor ise, hak ve halk ozanlarını, ermişleri, aydınları ve gençecik çocukları, akıl almaz bir vahşetle yakan, asan, kesen vb. işkencelerle öldürülenlere ne demek gerekir. Adını siz koyunuz... Kur'an ile Hz. Muhammed'in buyruklarına aykırı olan bu zulmü yapan zalimlerin bir de "Allah-u Ekber" diyerek tekbir getirmelerine ne anlam verilmelidir. Kur'an, "Biz kötülerin gözlerine perde çektik göremezler, kulaklarını tıkadık duymazlar, kalplerini mühürledik anlayamazlar" diye buyurur. Görmez, duymaz, anlamaz bu kötü ruhlu yaratıkların, akıl almaz kötülüklerini işledikten sonra, tekbir getirmeleri vb. davranışlarda bulunmaları da bundan kaynaklanıyor..."

Sehergül Ateş'ten
geriye kalanlar

Musa Ateş, Alevilik anlayışını, adını Kur'an ve Hz. Muhammed'in

buyruklarından alan, o buyrukların özünü şekilcilikten, desinlerden, riyadan ve benzeri yanlışlıklardan uzak, içtenlikle uygulayan bir süreklilik olarak tanımlıyor... "Alevilik" diyor, "Din'in dünya ile ilgili yönünü yorumlamak, insanlar arasında din, dil, ırk ve cinsiyet farkı gözetmeksizin tüm insanları eşit ve kardeş olarak görür"... Maraş'ta (1978), Çorum'da (1980) ve Sivas'ta (1978 - 1993) gerçekleştirilen gerici katliamların, sürekli olarak cuma'ya rastlamasına (!) dikkat çeken Musa Ateş'le, islamiyette ibadetin biçimi üzerine konuşuyoruz: "Bilindiği gibi namaz sözcüğü farsçadır. Arapçası salattır. Salatın anlamı dua etme ve anmaktır. Bu buyruklara göre ibadet her yerde ve her zaman yapılabilir. Yer ve zaman söz konusu değildir. Şart olan dürüst ahlak sahibi olmaktır. Kötü ahlak sahibinin her türlü ibadeti, icraatı vb. her davranışı boşunadır... İslamiyet dürüst ahlaklıdır. İbadet, bu gerçek temel üzerinde, şekilcilikten, desinlerden riyadan vb. yanlış ibadetlerden uzak, her yerde, her zaman (sırren) gözlerden yaş akıtacak kadar içtenlikle (aşk, şevk ve coşkuyla) yapılır. Kişinin çığlığını giderir. Ermişlik merhalesine ulaştırır unsurdur... Sivas'ta, insanları yakan kötü zihniyet, mütakâmil islam

dininin, uygarlığın, hak, hukuk, adalet, özetle iyi, güzel ve doğrunun kapsamına giren tüm hasletle-

Musa Ateş.

rin yüz karasıdır. Yok olmaya mahkumdur, gecikmesin... Bununla birlikte, sözüüm ona islamlığın müdafisi olan bazı basın organları, bu akıl almaz katliamı yapanları öven ve koruyan beyanları ile, çağdaş basının yüz karası oldular; iyinin, güzelin ve doğrunun taraftarı olanların lanetini de hakettiler. Yüzbin kere lanet olsun..."

***

Edibe Sulari ve Sehergül Ateş, ikisi de heyecanlı ve neşeliler Sivas'a giderken... Edibe Sulari oğlu Boran'ı, Sehergül'ün erkek kardeşi Egemen'e teslim ediyor, "Boran'ım sana emanet

Egemen ağbisi, ona çok iyi bak" diyor. Apartmanın merdiven başından koşa koşa dönüp, tekrar öpüyor oğlunu, sınımsız kucaklıyor... "Ama nasıl bir öpüştü, o öpüşü hiç unutmuyorum" diyor Sehergül'ün ablası... Sehergül Ateş'in çok düzenli ve titiz bir insan olduğunu öğreniyoruz, diğer kardeşi Ali'nin anlattıklarından; bir kağıda yazdığı kişisel borç listesini Ali Ateş'e bırakırken, "Eğer ben ölürsem, borçlarımı siz ödersiniz" diyor, Ali'yi müthiş kızdırıyor bu sözleriyle...

Sehergül Ateş, 1963 Ankara doğumlu... Açık Öğretim Fakültesi öğrencisi... Türkiye Elektrik Kurumu'nda (TEK) memur olarak çalışmış... Evin her köşesinde Sehergül'ün yeteneğini, emeğini sergileyen ürünler yer alıyor; makrome el işleri, örgüler, yapma çiçekler ve özenle baktığı menekşeleri... Sehergül Ateş, çiçekleri çok seviyor, işyerinde kırka yakın çiçeği olduğunu öğreniyoruz; her sabah "günaydın ben geldim" diyerek sesleniyor onlara, "öpün bakayım ablanızın ellerini" diyerek okşuyor hepsini, çiçekleriyle konuşmaktan ayrı bir zevk alıyor. Her güne çiçekleriyle konuşarak, dertleşerek başlıyor... TEK'te sevilen bir insan olan Sehergül Ateş'in, işyerin-

deki arkadaşları, ölümünden sonra da anısını yaşatmak için çiçeklerini aynı özenle, sevgiyle koruyorlar...

Sehergül'ün odası, ölümünden dört gün sonra ilk kez açılıyor, o günden sonra da sürekli kilitli tutuluyor... Bizim ricamız üzerine, aylar sonra açılan odaya giriyoruz; bu hayat ve sevgi dolu genç kızın odasına, babası Musa Ateş girmeyi reddediyor, acısını yüreğinde duyduğu kızı için döktüğü gözyaşlarını bizden saklamıyor artık... Ablası, birkaç bavula sığan ceyizini gösteriyor, odada Sehergül'e ait herşey yerli yerinde korunuyor... Duvarda, 'Dalin' bebeklerinin fotoğrafları yer alıyor, herbirinin üzerine yeğenlerinin adlarını yazmış Sehergül Ateş... Çiçeklerine büyük bir tutkuyla bağlı böyle bir insanın, çocuklara yakınlık duymaması, sevme-

mesi düşünülebilir mi? "O kadar hırslıydı ki, elini attığı herşeyi koparırdı" diyor ablası... Sivas öncesi, Musa Eroğlu'ndan saz çalmayı öğreniyor. Yeteneklerini sürekli geliştirmeyi, bu yolla da ailesine süprizler yapmayı seviyor... "Eğer saz çalmayı öğrenemedim ölürsem, mezarımı tekmeleyin" diyor ablasına... "Sen herşeyi öğrendin, bir tek saz çalmayı mı öğrenemeyeceksin?" diye kızıyor ablası... "Evimin her köşesinde, bahçemin her ağacında onun emeği vardı. Biz onunla baba kız değildik, o hem sırdaşım, hem yoldaşım, hem de dayanağım ve gücümdü" diyor babası Musa Ateş...

Yaşamını güzelleştirmeyi bilen, yarınına umutla bakan, yüreği sevgi dolu bir genç kızdı Sehergül Ateş... Diğer güzel insanlarımız gibi, O'nu da, apansız yitirdik kanlı Sivas'ta...

Murat Gündüz: Hayran olunacak insan

2 Temmuz günü, Murat ve kızkardeşi Birsen Gündüz, kültür merkezi'nde kurulan kitap standında görevliler. Ankara Üniversitesi, Fen Fakültesi, Fizik bölümü üçüncü sınıf öğrencisi olan Murat, Pir Sultan Abdal Derneği'nin gençlik komisyonunda görev alıyor. Birsen Gündüz semah ekibinde çalışıyor. Bir gün önceki gösterilerinden sonra, bugün daha rahat; diğer semahçı gençlerle birlikte kitap standında bulunuyor. Öğle üzeri topluca yemeğe gidiliyor. "Semahçılar, tiyatrocular, kitap standında görevli arkadaşlar hep birlikteydik. Bir lokantayı biz doldurduk" diyor Birsen Gündüz, aynı günü anlatırken... "Kültür merkezine döneceğiz diye lokantadan ayrıldık. Cuma namazından çıkan gericiler kültür merkezine saldırmışlar. Yöneticilerden biri (Rıza Aydoğmuş) arabasıyla bizi çevirdi. "Otele gideceksiniz. Orada daha güvencede olursunuz"

dedi. biz de otele yöneldik." Semahçılar, tiyatrocular dan oluşan gençler otele giriyorlar, "Odalar doluydu" diyor Birsen Gündüz... Koridorlarda yerlere oturan gençlerin uzun ve tedirgin bekleyişleri başlıyor...

"Otelde ağabeyim ben den kaçtıyordu... Bana fazla gözükmek istemiyordu... Birkaç kez geldi, baktı... "İyi misin?" diye sordu. Bir arkadaşşıma gitmiş, "Birsen'de korku var mı, korkuyor mu?" diye sormuş. "Yok" demiş arkadaşım, "Tam tersine arkadaşlarını teskin ediyor"... Ağabeyim, "korkuyorum" dememden çekiniyordu..." Birsen, Murat Gündüz'ün bu tavrını şöyle açıklıyor: "Lokantaya giderken, bir arkadaşım "Alibaba'ya dönelim" dedi. Ben de ağabeyime aktardım. O, "gruptan ayrılmak doğru olmaz" dedi. Otelde, bana karşı bir tür suçluluk duyuyor olmalıydı". Birsen ve diğer gençler, otelin dördüncü katında bulunuyorlar. "Çok az insan ağlıyordu" diyor Birsen Gündüz... "Menekşe ve Koray Kaya kardeşler yanımda oturuyorlardı. Menekşe, "üşüyorum" dedi, ağbimin kazasını ona verdim. Kucığıma yatmıştı, iyice sarılmıştı bana..." Belli belirsiz bir yanık kokusu yukarı katlara gelmeye başlıyor... Birsen Gündüz, "Biz yangın olayını

Murat ve Birsen Gündüz
kardeşlerin birlikte
kutladıkları son yılbaşı

bir anda kavrayamadık" diyor, "Aşağıdan bağırışmalar geliyor, otelden çıkacağız denildi... Ağabeyim yukarıya yönelmiş, sesini duydum, "Birsen, Birsen" diye çok sinirli bir ses tonuyla bağırıyordu. "Neredesin" dedi, "Çabuk gel"... O karanlıkta ağabe-

Murat Gündüz'ün annesi ve babası

yimin ellerini tuttum, bir elim de Çiğdem'deydi... Bir yandan da dönüp birbirimize sesleniyorduk; "Asuman geliyor musun?", "Belkıs geliyor musun?" diyorlardık... Biraz da ağır davranıyorduk. Yangını tam kavrayamamıştık... "Hadi yürüsenize" dedi ağabeyim, "Neden böyle davranıyorsunuz?" Kızlar paniklemişti, "Önümüzü görmeyoruz, bu ne karanlık" diyorlardı... O sırada feryatlar da kopmaya başladı... "Biz daha çok genciz, ölmek istemiyoruz" diyen arkadaşlarımın seslerini duyuyordum. Bir ses, "Yukarı katlara" diye bağırdı... Kimileri tekrar yukarıya yöneldiler. Biz üç kişiydik, Çiğdem, ben ve

ağabeyim... Birinci kata indiğimizde artık nefes alamıyorduk, yoğun bir duman ve sıcak vardı... Hiçbirsey göremiyorduk... Elele tutuşmuştuk, bir elim Çiğdem'de, diğer elim ağabeyimdeydi... "Sakın bırakmayın elinizi" diyorlardı bize... Bu arada benim de gözlerim karardı, "Ben kör oldum" diye bağırdım... En son hatırladığım, ağabeyim beni belimden çekiyordu... Sonrası karanlık." Birsen Gündüz, "Bana anlatılanlara göre" diyor, "110 nolu odaya girmişiz, Kamber amca, Çiğdem'i ve beni boşluğa çekmiş, ağabeyim arkada kalmış... Bir ara ayıldığımda, "ağbi" diye bağırdım, yanımda yoktu..." Birsen ve birkaç arkadaş, belki de bir raslantı sonucu kurtulurken, canı kadar sevdiği kardeşini korumak için sonsuz bir çaba gösteren Murat Gündüz, Madımak cehenneminden sağ çıkamıyor...

Murat Gündüz'ün sınıf arkadaşları, onun anısına okulda bir pano oluşturmuşlar. İsaac Asimov'un, panoda yer verilen bir sözü, Sivas kıyımını fazlasıyla açıklıyor, arkadaşlarına ve bize... "Hareket halindeki cehaletten daha korkunç bir güç yoktur"... Otelde, Murat'la birlikte olan yakın arkadaşı Yüksel Yıldırım şunları yazmış: "Murat'ı düşününce, dost-

luk denen kavramın tam karşılığı geliyor aklıma. Yirmiiki yıllık kısa yaşamında, yedi yılını acı ve tatlı anılarıyla paylaşma fırsatı bulduğum Murat, katkısız sevgiyi ve dürüstlüğü, en yoğun yaşamış, evrensel sevginin ve kardeşliğin savunuculuğunu aklıyla birleştirmeyi başarmış ender insanlardan biriydi... Murat, otelden yaralı olarak kurtarabildiğimiz kardeşi Birsen'in dediği gibi, "hayran olunacak" bir insandı."

Birsen'le, ağabeyi üzerine özel olarak konuşmak, ailesi kadar bizi de derinden sarsıyor... "Seni tanımlamak, seni anlatmak istiyorum gördüğüm bütün insanlara" diyor Birsen Gündüz, ağabeyi için yazdığı satırlarda... "İnsanlara iyimser bir tavırla yaklaşman, zor durumlarında yardımcı olman, senin yaşam felsefendi... Seni şu dizelerle anlatmak istiyorum; "Ne mutlu bize insan olmuşuz / insan sevgisini gerçek bilmişiz/ insanın dalında açıp gülmüşüz / muhabbet insana, cana muhabbet. R.Su"... Seni çok özleyorum. Seni kendi içimde yaşatarak, özlemimi biraz olsun gidermeye çalışıyorum... Beni yaşarken görülenler, seni yaşarken görecekler..."

Kamber Çakır'ın, Sait Metin'i anarken söylediklerine katılmamak elde değil; "En güçlüler yandı"... En güçlüleri, en güzelleri, en iyileri yitirdik Sivas'ta... Murat Gündüz de onlardan biriydi.

Birsen Gündüz:
"Son anlara dek ağabeyimle eleleydik."

Birsen Gündüz, olayın etkilerini bugün de yoğun olarak yaşıyor.

Serpil Canik:

*Yaşasın
kardeşler!*

1974 Ankara doğumlu olan Serpil Canik, *Pir Sultan Abdal* semah ekibinin en gençleri ve yenileri arasında yer alıyordu. Ablası Serdal Canik aracılığıyla, sonradan bir *'Aydınlanma Kalesi'* olarak benimseyeceği *Pir Sultan Abdal Derneği* ile tanışan Serpil Canik, dernek çalışmalarına sürekli ve düzenli olarak katılmaya başlıyor. Akşam ticaret lisesinde halk oyunları ile ilgilenen Serpil, dernekte önce folklor sonra da semah ekibinde sorumluluk alıyor. Halk oyunlarını sevmesinde, bedeninin bu etkinliğe yatkın olmasının rolü büyük. Yaşadığı mahallede nerede bir düğün derneği olsa, nereden bir davul sesi duysa, koşarak gidiyor ve aralarına katılıyor, Serpil'in "*Çok hareketli, canlı ve yerinde duramayan*" bir kız olduğunu belirtiyor ablası Serdal Canik...

Ankara'nın varoşlarından birinde, İlker ma-

hallesinde, iki katlı şirin bir gecekonduda yaşıyor Canik ailesi... Fakat yakın bir tarihte evlerini *istimlak* tehlikesi bekliyor. Ahmet Özyurt'un, Menekşe, Koray Kaya'ların, Nurca, Özlem Şahin'lerin evlerine komşular... Sivas'ın, alevi nüfus açısından bir göç kenti olduğu gerçeği bu ailelerin konumlarından daha net olarak anlaşılıyor. Nurcan Şahin'in babası, Mahmut Şahin Saraç köyündeki 45 kişilik nüfuslarından, göç sonrası 4 veya 5 kişinin ancak kaldığını söylüyor...

Serpil Canik, Ticaret lisesi'nde okurken staj gördüğü bir kooperatif şirketinde çalışıyor, bir yandan da harıl harıl üniversite sınavlarına hazırlanıyor... Çok çabuk kavradığı semahı severek oynuyor, diğer arkadaşları gibi zamanla o da bir semah aşığı olup çıkıyor... İşyerinden derneğe koşturuyor, hatta semah çalışmasını engelliyor diye, işinden ayrılmayı bile düşünüyor bir ara... Bir yandan işin yoğunluğu, bir yandan kurduğu üniversite hayalleri, gene de dernek etkinliklerinden koparamıyor Serpil'i... Ablası Serdal Canik, "*Dernekte yeni arkadaşlar buldu kendine. İçine kapanık kişiliğini semah tutkusuyula açmayı başardık. İyi gidiyordu. Ben de mutlu*

*Serpil Canik'in anne si
babası ve kardeşleri*

oluyordum" diyor... 1992 yılında, semah ekibiyle birlikte Çanakkale'ye geziye gidiyor... Bu yolculuk, hayatındaki ilk anlamlı ve güzel değişiklik oluyor. İçerisinde yer aldığı bu ilk kolektif etkinlik, kendisi ve ailesi için de bir gurur kaynağı oluyor, annesi **Sultar Canik**, "Anlata, Anlata bitiremedi Çanakkale gezisini" diyor... Serpil için, dernek çalışmaları ve do-

Serpil Canik, küçük kardeşleriyle şakalaşırken

layısıyla semah, bir yaşam biçimidir artık; "Bütün kötülüklerden uzak, yalnızca dostluk ve sevgi

üzerine kurmuştu hayatını" diyor ablası...

Serpil ve Serdal Canik, anneleri Sultan ve babaları Muharrem Canik ile birlikte gidiyorlar Sivas'a... Ablası Serdal, 'Pir Sultan Abdal' oyununda, Serpil ise hem semah ekibinde hem de kitap standında görev alıyor. "Yavrularım uça uça gittiler" diyor Sultan Canik... Üstelik Serpil, kendi köyleri olan Banaz'ı ilk kez görecektir bu etkinlikler sırasında... Kendisi ve arkadaşları için, ulaşılması güç bir ortam ve fırsat olacak *Pir Sultan Abdal Etkinlikleri*... Olaylar başladığında, Canik ailesinden bir tek Serpil Canik, diğer semahçı gençlerle birlikte *Madımak*'ta mahsur kalıyor; anne ve babası *Alibaba* mahallesinde bulunuyorlar, ablası Serdal Canik ise *Kültür Merkezi*'nde direnen gençler arasında... Saat 12'den itibaren, aile üyelerinin birbirleriyle ilişkileri kesiliyor... Ve Serpil'in ölüsü çıkıyor *Madımak* cehenneminden...

Canik ailesinin 6 çocukları vardı. Şimdi 5 kardeşler... Özcan'ın yorumuyla, "İlk kez seviniyoruz, çok çocuklu bir aile ile karşılaştığımızı..." Serpil'in, Dernek Gençlik Komisyonu üyesi olan ağabeyi Mehmet Canik'le konuşuyoruz. Mehmet, Sivas'a görevli

Ahmet Özyurt:

*Kendimi
bir atom
bombası
ve bir
kuzu
gibi*

hissediyorum

Özyurt ailesi, Sivas ili Şarkışla ilçesi, Höyük köyünden 26 yıl önce Ankara'ya göç ediyor. 1992 yılında Ankara'da doğan Ahmet Özyurt'un, ablası Nurdan Özyurt ile aralarında bir yaş fark var. Bebekliğinde çok uslu, hatta biraz zayıf bir çocukmuş. Annesi Senem Özyurt, "Her zaman tutmaya korkardım" diyor. Büyüdükçe fiziği geliyor Ahmet'in, uzun boylu, geniş omuzlu, elleri ve ayakları kocaman, atletik yapılı bir delikanlı oluyor. Başarılı bir öğrencilikten sonra liseyi bitiriyor. Öğrenciliği sırasında da komilik, garsonluk gibi küçük işlerle çalışma yaşamına atılan Ahmet Özyurt, bu konuda pek şanslı olamıyor. Nurdan Özyurt'un yorumuyla, "Çalışma hayatı biraz ezik" geçiyor. Ama yılmıyor Ahmet, bir yandan üniversite sınavlarına hazırlanıyor, bir yandan da kendini geliştirmeye çalışıyor; "Yalın bir insandı, tek isteği okumak, iyi bir üniversiteye

girmek, iyi bir işe sahip olmak" diyor Nurdan Özyurt... Bilgisayar tutkusu var Ahmet'in. 1991 yılında, M.E.B. meslek kursunu bitererek özel bir şirkette bilgisayar pazarlamacılığı yapıyor. Bu iş için sürekli gezmesi gerekiyor. Yeni yerler görmek, yeni insanlarla tanışmak heyecanlandırıyor onu; eve döndüğünde ailesine, ilginç bulduğu yerleri, insanları anlatıyor... Sivas'a da böylesi bir coşkuyla gidecektir... Bir diğer tutkusu da spor yapmak... Lise'de jimnastik grubu içinde yer alıyor, okul dışında karete ve judo çalışıyor bir süre... İyi bir koşucu... 1989 yılı, Ankara ili lise-lerarası puanlı atletizm yarışmalarında kazandığı bir madalyası var... "Öğrendiği şeyleri hep benim üzerimde denemek isterdi. Bense köşe bucak kaçırdım. "Abla n'olur şöyle bir dur" derdi. Evde babası ile de güreşir, kapışırıldardı... Yerinde duramazdı" diyor Nurdan Özyurt. Annesi Senem Özyurt'un anlatımıyla, "Bir sıçrasa, karşı caddeye geçebilen" bir yiğit delikanlı... Her sağlıklı genç gibi bedenini çok seven Ahmet Özyurt, evde ağırlık çalışarak kol ve bacaklarını güçlendiriyor, "kendini yerden yere atıyor"... Bu denemelerinden aldığı cesaretle, bir ara paraşütle atlamaya

*Asuman, Belkıs, Serkan,
Ahmet, Huriye; hep
birlikte semah döndüler*

da ilgi duyuyor. Ablası ile birlikte, annelerini ikna etmeye çalışsalar da, **Senem Özyurt**, "bir şey olur" diye "gözünden bile sakınıyor" Ahmet'i...

İlk kez, 1989 yılında girdiği üniversite sınavlarında başarılı olamasa da, şansını birkaç kez daha deniyor. Bilgisayar şirketinde en sonu müdürlük sıfatı almasına karşın, en büyük ideali Üniversite'de okumak... "Geceler boyu çalıştığını hatırlıyorum" diyor **Nurdan Özyurt**; "Hep sonucu yaklaştı, fakat bir türlü başarılı olamadı. Belki de başarısız olduğu tek alan üniversite sınavlarıydı." Ders çalışmaktan adeta boğulduğu 1993 yılı içerisinde, *Pir Sultan Abdal Derneği*'ne gitmeye, orada görev alan arkadaşlarının çalışmalarını yakından izlemeye başlıyor. Önceleri folklorla fazla bir ilgi duymuyor. Belki de spor tutkusu engelliyor... Bedeninin halk oyunlarına yatkınlığını anlaması hevesini artırıyor, çalışmalara düzenli olarak katılıyor ve yer açılınca da semah ekibine giriyor. Sivas'a gitmeden önce çalıştığı işten ayrılıyor **Ahmet Özyurt**... Ankara dışına çıkacak, yeni yerler, yeni insanlar görecek... Ankara'nın boğucu havasından kurtulacak... Bu nedenle çok heyecanlı. Üstelik, bu tür gezilerde herkes çok eğ-

leniyor, o da arkadaşlarıyla birlikte eğlenecek, mutlu olacaklar... "Gideceği gün çok heyecanlıydı, yerinde duramıyordum" diyor **Nurdan Özyurt**. "Keriz abla gel seni bir öpeyim" diye takılıyor ablasına; "Belki görürsün bir daha, belki göremezsin". **Senem Özyurt**, "O gün askere gönderiyormuş gibi uğurladık yavrumu" diyor; "Biz onu eğlenmesi, gezmesi için göndermiştik. Oysa ne oldu? Yaktılar yavrumu..."

1987 yılının 5 Mayıs'ından itibaren günlük tutmaya koyulan **Ahmet Özyurt**, ilk sayfaya, "Yaşama sevincimi artırmak ve kendimi çalışmaya yöneltmek istiyorum" yazmış. Bu günlükte hayatı, kendini ve insanları sorguluyor sürekli... **Ahmet Özyurt** için anlamı büyük bu günlüğün; "Düşünmek, doğruyu bulmak ve kendine güvenmek" istiyor sonuçta. İnsanın, sorun yapmadığı şeyler için düşünemeyeceğini, kendisi gibi günlük de tutmayacağını belirtiyor. "Sorunlardan kaçmamak, tersine üzerlerine düşünmek gerek". Bu satırlardaki içtenlikten, düşünme eylemini böylesine yücelten alçakgönüllü ve naif görüşlerden etkilenmemek olanaksız... "Bugün birşey anladım ki, sorunları çözebilecek potansiyele ulaşamadığımdan, şimdiye dek sorunlar içine gömüldüm. Fakat şimdi, suyun yüze-

yine çıkmış gibi hissediyorum kendimi, suyun yüzeyine iyice çıkabilmem için daha kültürlü olmalıyım" Bilgili olmaya, düşünmeye ve okumaya değer veriyor Ahmet Özyurt, en sevdiği iki eylemi; "Kitap okumak ve spor yapmak" olarak belirtiyor. "Bugün anladığım bir başka konu ise, her kitabın

Ahmet Özyurt'un cüzdanında taşıdığı çocukluk fotoğrafı

okunması ve onlardan bir şeylerin kapılmasıdır." Abıası Nurdan Özyurt, "Yalnızca yüzündeki gülümsemesiyle değil, halleri ve tavırlarıyla, özellikle de içtenliğiyle, görüştüğü bütün insanları hemen kendine bağlardı. Hele o kibarlığı, inceliği yok mu, bu özelliği ile insanları baştan çıkarırdı" diyor. Ahmet Özyurt, "Hayatın hep acılarını aklına getiren kişi mutlu değildir. Gerçekten mutlu kişi, içinde bir iyilik hissedene kişi demektir" diye yazmış günlüğüne... Bu tür 'özlü sözler' üretiyor... Böyle bir insan, yüreğinde kötülük

barındırabilir mi: "İş beni yoruyor, iyi bir insan olmak beni yoruyor, oysa ben biraz kötü olmak istiyorum, olamıyorum!".

"Kardeşim her yönüyle mükemmel bir insandı" diyor Nurdan Özyurt; "Beni üzen tek şey, kardeşimin istediği şeyleri yapmadan, genç yaşta, ortaçağ zihniyetli alçaklar tarafından katledilmesidir. Oysa biz hep hayal kurar, işten, evlilikten vb. şeylerden konuşur, bir gün evlenir de çocuklarımız olursa, onları ne kadar çok seveceğimizi düşünürdük. O çocukları, çocuklar da onu severdi. O dayı, ben hala olacağımızı düşünürdük. Bundan haz duyardık. Bu düşüncelerimizin hiçbir zaman gerçekleşmeyecek olması, hep hayal olarak kalması ne acı!.."

Ahmet Özyurt, kendisi için iyi bir gelecek düşünüyordu. Okumayı seviyor, "kalemi ve kağıdı" tek dostu olarak görüyor, üniversite eğitimini de tek çözüm olarak benimseyordu. "Önemli olan küçük konularla oyalanmak değildir. Önemli olan insanlık adına birşeyler yapmaktır" diye yazmıştı günlüğüne... Ahmet Özyurt, kardeşimiz kadar yakın bize... "İstediği ve arzuladığı sonuçlara yaklaşmıştı, iyi bir insan olarak yaşamayı, başarılı ve mutlu olmayı fazlasıyla hak etmişti, hayatı hak etmişti... Başaracaktı..."

Serkan Doğan: Morgdan sağ çıkan kardeş

Serkan Doğan, 2 Temmuz günü saat 10 sularında, Buruciye Medresesi'nde, kardeşi Serdar Doğan ile birlikte, Pir Sultan Abdal Derneği'nin kitap ve kaset standında görev alıyor. Bir gün önceki satışmalar, tahrikler nedeniyle gençler arasında bir te-dirginlik yaşanıyor. Bu tarihi yapı ile Kale Camii arasında çok yakın bir mesafe var. Güvenlik güçleri sözde bir koridor oluşturmuş durumdalar. Cuma namazıyla birlikte, medresenin karşısındaki taşkın kalabalık giderek artıyor... Serdar Doğan, "Biz anladık" diyor, o saatleri anlatırken, "Cuma namazından sonra kitlesel eyleme kalkışır bu kalabalık" Cuma namazı bitmeden medrese boşaltılıyor... Kültür merkezine gitmeye karar veriyorlar semahçı, tiyatrocü, stand görevlisi gençler... "Kültür merkezine yönelik bir saldırı olursa, orada kendimizi savunmayı düşündük" diyor Serdar Doğan...

Serkan Doğan, semah dönerken

Sivas lokantası'nda yemek yeniliyor öncelikle... Camii'den çıkanlar, gü-rültü patırdı içerisinde lokantanın önünden geçerek Kültür Merkezi'ne yürüyorlar. Bu gelişme üzerine, lokantayı terke-den gençler, bir anlık durum değerlendirmesi sonucu, otelin daha güvenli olduğu gerekçesiyle Madımak'a yöneltiliyorlar. Cumhuriyet Lokantası'ndan çıkan konuk sanatçıların da Kültür Merkezi'ne gitmeleri mümkün olmuyor... Arif Sağ dinletisi, 'Medya ve Emperpalizm' konulu bir panel var programda... Ancak yollar tutulmuş, sokaklar işgal edilmiş durumda... Bir kısmı kaldıkları misafirhanelere yollanıyor gençlerin, çoğunluğunu semahçı, tiyatrocü genç kızların oluşturduğu bir diğer grup ise, "Başlarına bir zarar gelmesin" düşüncesiyle otele sevkediliyor. Başka katılanlarla birlikte yüz dolayında insan, gelişen ve büyüyen tehlikeden habersiz Madımak'ta toplanıyor...

***

Serdar Doğan'la kardeşi Serkan'ı konuşuyoruz... Diğer ailelerle yaptığımız görüşmelerden edindiğimiz bir alışkanlıkla, ailenin en gençleriyle konuşmaya başlamak, anne babaları olduğu kadar, bizi de ra-

hatlatıyor... Ancak bu kez Serdar Doğan'dan duyduklarımız, her türlü beklentimizin ötesinde, çarpıcı ve şok gerçeklerle buluşturuyor bizi... Serdar, Madımak Oteli'nden sağ çıkanlardan... Ama nasıl kurtuluyor? Bir gün morgda tutulan Serdar Doğan, 15 günlük bir bitkisel hayattan çıkarak yaşama dönmeyi başarıyor... Sanki kendi dışında gelişen bir olaylar zincirini anlatırcasına, soğukkanlı ve nesnel bir biçimde yorumluyor, Madımak saatlerini... Ne bir lanetleme, ne bir damla gözyaşı, ne de bir yakınma seziliyor anlatımında; hatta yaşadıklarına neredeyse yabancılaşmış bir söylem biçimi bu... "Öğleden sonra saat 14'den itibaren otel kuşatıldı. Daha sonra taşlamalar başladı ve yoğun bir biçimde sürdü. Giriş, lobi, resepsiyon ve asma kat kahvaltı salonu boşaltıldı. Biz alt katta barikat oluşturduk. Yaşlılar ve kızlar üst katlara çıkarıldılar. Önce otelin önündeki arabaları yaktılar. Daha sonra lobiyi ateşe verdiler. Kahvaltı salonu zaten ahşap kaplıydı. Asma kat tutuşunca, yerdeki ve merdivenlerdeki halifleksler de çok kötü bir kokuyla yanmaya başladı. Biz barikatı terkettik... Bir grup arkadaş çatıya çıkmayı denedik. Fakat bir türlü yolu bulamadık, o karanlıkta sürekli kapılara, duvarlara

çarpıyorduk.. Duman süratle yukarıya doğru çıkıyor, soluk almamızı olanaksız kılıyordu... Tekrar aşağı inelim dedik... Serkan, dördüncü katta, kızların yanında olmalıydı... Fakat bir türlü göremedim onu... Üst kattakilerin 109 ve 110 nolu odalardaki geçitten haberleri yoktu. Alt kattakiler daha çabuk kurtulmuş olmalılar... Biz yukardan inmek üzere iken, alevler birden merdiven başını kesti... İki tarafa ayrıldı insanlar... Diğer tarafa geçmenin olanağı kalmadı... İkinci veya üçüncü kat arası olabilir... Ben merdiven başından aşağı düştüm. Bayılmışım... Bu durum nefes almamı engelledi; yoğun ve zehirli dumanı daha az, etkisiz bir dozda soludum sanıyorum..." Gerçekten de, Serdar Doğan'ın anlatımını destekleyen tıbbi bilgiler mevcut: Havadaki karbon monoksitin yoğunluğuna, kişinin solunum süresine ve adali faaliyetlerine göre değişiyor zehirlenme oranı... % 0.7 karbon monoksit oranı bulunan havada, istirahat durumunda bir kimse 5 saatte, yürüyen bir kimse 2,5 saatte, çalışan bir kimse ise 40 dakikada ölebiliyor!... Madımak Oteli'ndeki karbon monoksit oranı, yukarıdaki rakamların çok üstünde...

Serkan Doğan'ın ölüsü çıkıyor Madımak cehenneminden... Serdar

Doğan ise, öldü sanılarak atıldığı morgta tam 12 saat kalıyor. Hiçbir doktor müdahalesi de görmüyor... O hengamede, morg çalıştırılmadığı için mutlak bir ölümden kurtuluyor... Bir rastlantı sonucu morga giren genç bir doktor, Serdar'ın nabzını tutunca anlıyor henüz canlı olduğunu... Hemen acil servisi kaldırılıyor.. Serdar'ın babası Süleyman Doğan, "Yaşamasını o doktora borçluyuz; eli, ayağı, öpülecek bir insandı" diyor, adını hatırlamadığı ve bir daha da göre-

nuz?" Doğan ailesine umut vermek yerine, çifte evlat acısı yaşatmaya kararlı olan sağılası (!) doktorlar, Serdar'ın yaşatılmasından ötürü bir sevinç bile duyulamayacağına iddia ediyorlar!.. Serdar Doğan ise, inadına yaşamayı seçiyor, hem doktorları hem de azrailini yanıltıyor!.. "Eskiden konuşması hiç anlaşılıyordu. Şimdi biraz sıkılarak konuşuyor ama sağlığı yerinde. Beyinde hiçbir hasar kalmamış" diyor babası... Biz de sevinçle tanık oluyoruz bu duruma. Serdar Doğan, Pir Sultan Abdal Derneği'nin gençlik komisyonu'ndaki çalışmalarını bıraktığı yerden sürdürüyor, bugün de...

***

Serkan Doğan, kardeşi Serdar ile birlikte derneğin semah topluluğunda görev alıyordu. Aynı zamanda, 'Pir Sultan Abdal' oyununda Ali Baba'yı canlandırıyor... Babası, "Sivas'a ilk gidişi değildi. Banaz'a gitmişlerdi geçen yıl... Ayrıca, derneğin yeni şubeleri açılırken, İstanbul'a, İzmir'e, Çanakkale'ye gittiler" diyor ve ekliyor, "Sivas'ta, çocuklarımıza kompo kurulduğunu nereden bilecektik?..." Serkan Doğan, liseyi bitirmiş olmayı kendisi için yeterli görmesine karşın, Açık Öğretim Fakültesi'ne devam ediyordu... Bir diğer

Serdar Doğan, 'öldü' diye bırakıldığı morgdan 12 saat sonra çıkarıldı.

mediği o genç doktor için... Serdar Doğan, iki gün sonra Ankara'ya sevk ediliyor... Ve yaklaşık 15 gün komadan çıkamıyor... Doğan ailesine, yoğun bakım gördüğü hastahane'de "Hiçbir umut yok, yaşatılması olanaksız, hazırlıklı olun" deniliyor; "Kurtulsa bile, iki aylık bir bebekten farksız olacak. Bunu istiyor musu-

tutkusu da futbol oynamaktı... Amatör kümede yer alan *Gazi Osman Paşa* takımında futbol uğraşını sürdürüyordu... **Kamber Çakır**, "*Yumuşak ve uyumlu bir kişiliği olan bir*

"Eğitim almış birinden çok daha iyi kullanırdı sazı" diyor kardeşi **Serdar**... Dernekte, zamanının büyük bir bölümünü saz çalarak geçiriyor, boş zamanlarını **Sait Metin**'le ve diğer semahçı gençlerle futbol oynayarak değerlendiriyor... Saz, futbol, semah, tiyatro ve balıklar...

Serkan Doğan, Sait Metin'le yanyana; ortak tutkuları futboldu.

gencimizdi" diyor **Serkan** için... Babası'nın sözleri, **Kamber Çakır**'ın bu değerlendirmesini doğruluyor: "*Sanki büyümüş de küçülmüştü... Mahallede yaşlı birisiyle karşılaşırsa, elinde çantası, paketi olan yaşlı bir teyzesini görse, hemen yardımına koşardı, tanışın veya tanımasın evine kadar eşlik ederdi... Mahallemizde çocuklarla oynardı, evinde bir akvaryumu vardı; balıklarıyla, kuşlarıyla sıkılmadan ilgilenirdi... Serkan Doğan, kendi kendine çalışarak saz çalmayı da öğreniyor.*

11 Aralık 1993, yirminci yaş günü **Serkan Doğan**'ın... Ailesinin, *Aydınlık* gazetesinin aynı tarihli sayısına verdiği bir duyuruda şunlar yazılıyor: "*20 yaşına merhaba gülüm. Yangın yeri yüreğimiz. Direncimizde yaşıyorsun. Ailen"*... Bir de şu dizeleri okuyoruz; otelde yangın başladığında bir kağıda karaladığı, ölümden sonra iç cebinden çıkan spontane birkaç dizeyi: "*Yanıyorum / anam sakın ardımdan ağlamasın Ali'yim ben / Pir Sultan yoluna ölüyorum / başıma kızıl bağlama / arkamdan sakın ağlama"*... **Doğan** ailesi, oğullarının vasiyetine sadıklar... Ne bir lanetleme, ne bir damla gözyaşı, ne de bir yakınma.... Yalnızca direnç... Hepsini bu.

Mehmet Atay : Fiğ iken biçtiler ekinimizi

1968 baharında, Divriği'nin Gönderen köyünde, Atay ailesinin en küçüğü olarak doğuyor Mehmet Atay... Evin en küçüğü olmakla birlikte en sevileni aynı zamanda... 12 yaşında babasını, 20 yaşında annesini yitiriyor. Ablası Aynur Atay, kardeşinin çocukluğunu anlatırken, "O yerinde duramayan çocuk yoğun enerjisini nasıl harcayacağını bilemez, kıvrak zekasıyla bize türlü oyunlar oynardı" diyor, "Canımın başına gelmeyen kaza kalmamıştı. Fakat en sonunda bu kaza değildi, öyle olsa bunu da atlatırdı. Yaşama sıkı sıkıya bağlı, insanları bu kadar çok seven bir insan, her ne yapar bunu da atlatırdı. Olmadı... Onu ve diğer güzel insanları haince bir pusuda katlettiler..." Ablaları Aynur ve Şenay Atay'ın, kıvrık saçlı esmer arkadaşları... Onlarla kardeşlikten öte, dost ve arkadaş oluyor... "Her zaman iki arkadaş gibiydik, ağbi kardeşten öte" diyor ağabeyi Zeynel Atay...

Mehmet Atay, yaşamını çektiği fotoğraf kareleriyle güzelleştiriyordu.

Mehmet Atay'ın kısa süren, fakat yoğun ve üretken yaşamını anlatmak, sevgili kardeşlerine düşüyor şimdi...

Üniversite yıllarından itibaren fotoğraf sanatına büyük bir tutkuyla bağlanıyor... Yaşamını, çektiği fotoğraf kareleriyle güzelleştirmeyi kotaran bir insan... "Fotoğrafları, hayata bakışındaki özgürlüğü sergilemeye yetiyordu. Çektiği fotoğraflar gerçekten de ta kendisiydi" diyor Zeynel Atay... Doğayı, hayvanları ve özellikle de uzun süre sıkılmadan ilgilendiği çocukları fotoğraflamayı çok seviyor. Zeynel Atay, kardeşiyle ilgili bir anısını anlatırken; "Hayvanları o kadar çok severdi ki" diyor, "Ortaokulda iken, annemizin çeyiz sandığını bozup içinde güvercin beslemişti... Yaralı bulduğu bir güvercinin kırık ayağını küçük çıtalarla, iplerle tutturup iyileştirmeyi ve uçurmayı başarmıştı"... Mehmet Atay, temiz bir gökyüzü arayan martıları, boynu bükük kır çiçeklerini, ıslak sokak köpeklerini, kendisine dil çıkaran küçük, haylaz çocukları fotoğraflıyor. Onların özgür dünyalarını yakalamaya çalışıyor... 1990 yılında yerleştiği İstanbul kentinin, yaşamında ayrı bir yeri var. Bütün bir gün fotoğraf çekmek için dolabiliyor İstanbul'u...

Olabilirdiğince özgür yaşamaya sevdalı bu güzel insan, sevdiği bu kentte, kendine sağlam ve kalıcı arkadaşlıklar ediniyor... "Onu arkadaşlarının anlatması başka bir olay. Kardeşler olarak hepimiz ayrı yerlerdeydik. Onunla çok fazla birlikte olmadık" diyor ablası Aynur Atay... İstanbul'lu arkadaşlarının, O'nun ardından kaleme aldıkları duygulu ve yakıcı satırlar, Mehmet Atay'ı bize daha çok sevdireyor... Arkadaşları Mehmet'i, her konuya duyarlı, bilinçle aklın uyumlu bir beraberliği ile yaşamı 'ti'ye alabilen gerçek bir devrimci demokrat olarak niteliyorlar. Günümüzün yükselen değerler dünyasında, ilkel ve kendini alçaltmayan bir yaşamı benimseyen, yaşamın ağrısını ve sızını her zaman üzerinde taşıyan, fotoğraflarıyla yaşamını güzelleştiren, dürüst kişiliğiyle dostlarına ve arkadaşlarına güven veren, duygusal, sevecen, çalışkan bir insan... Bütün ilişkilerinde özgür düşüncesini hayata geçirmeyi deniyor. Ve bu tavrından asla ödün vermiyor...

Gazi Üniversitesi, Maliye Meslek Yüksek Okulu'nu bitiren Mehmet Atay'ın mesleği ile ilgili büyük bir hedefi bulunmuyordu. Belli bir iş, yükselme ve bol para ka-

zanma hırsı da yoktu. Gelecekle ilgili büyük planlar da yapmıyordu. O bir yaşama sevdalıydı. "Mehmet çok farklı bir insandı" diyor ablası Aynur Atay, "Hissettiği gibi yaşardı. Hayata çok geniş bir açıdan bakar ve hiçbir konuda kendini sınırlamazdı..." Arkadaşları da, "Mehmet için hiçbir şey olanaksız değildi" diyorlar, "Kendi başına yaşamayı ve ayakta kalmayı başarıyordu" Mehmet Atay'ın yaşamında, kendisinden yaşça büyük olan Alman kız arkadaşı Silke'nin anlamlı bir yeri var. Ablaları, Silke ile olan bu içten ilişkisini, Mehmet'in katı toplumsal ve ahlaki değerlere bir karşı çıkışı olarak yorumluyorlar. Silke'ye verdiği bir fotoğrafın altına not olarak düştüğü satırları okuyoruz; bir fotoğrafta bir tepede birbirlerinden ayrı ve belli ki kırılgan oturan iki insan bulunuyor: "İkimizin, bu fotoğraftaki insanlar gibi olmasını hiç istemiyorum. Ve bu insanlar gibi olmaya çağımıza bütün kalbimle inanıyorum. Çünkü diyalogsuz insanların hayvanlardan daha kötü durumda olduklarını biliyorum. Biz böyle olmayacağız, olamayız Silke'ciğim! Çünkü gerçek mutluluk diyalogla mümkün olur canımın içi.." Mehmet Atay, kendi çektiği fotoğrafları gene kendisi özgürce yo-

rumluyor. Bu yorumları okududuğumuzda, O'nun insanlara ve özellikle çocuklara olan içten sevgisini, fazladan hiçbir sözcükle anlatamayacağımızı anlıyoruz..

lemeye gidemeyen dostlarına, semah dönen turnaları, yazarları, ozanları anlatmak, bu görkemli şenliği duyurmak" istiyor... Ablası Aynur Atay, "Mehmet'in her zaman yaptığı bir şeydi, sık sık bir yerlere kaybolurdu. Alışık... Bu tür yolculukları çok sevdi" diyor; "Sivas'a da eminim çok isteyerek gidiyordu"... 2 Temmuz günü, öğleden sonra, ağabeyi Zeynel Atay'ı arıyor, o da 3 Temmuz günü Bana'ndan katılacak etkinliklere... Ağabeyi moralinin bozuk olduğunu anlıyor kardeşinin, ablasını "Şimdi duygusal düşünüyor Zeynel" deseler de, Mehmet Atay'ın telefon-daki sesi, "Hemen gel" diyor sanki ağabeyine... Lanetli ve kara Cuma'nın henüz yeni kendini gösterdiği saatler...

Şu çıkardığın dile iyi bakın, tahminen üç ya da beş yıl sonra göremeyeceksiniz o dili. Çünkü birileri mutlaka "çıkartma o dilini, yoksa keserim." diyecekler. Şu babamı hiç anlamıyordum, bana dil çıkartmaya öğreten kendisi biran büyüdüğüne sanan dilimi çıkarttığına için kızacak olanda yine kendisi olacak. Neyse her vakit geçirmeden özgürlüğümü tadına çıkartmaya devam edeyim.

Mehmet ATAY

Şu çıkardığım dile iyi bakın, tahminen üç ya da beş yıl sonra göremeyeceksiniz o dili. Çünkü birileri mutlaka, "çıkartma o dilini, yoksa keserim" diyecekler.

Mehmet Atay, 25 Haziran 1993 günü, Alevi Dernekleri Federasyonu'nun kurultayına katılmak üzere, Hacıbektaş'a gidiyor. 27 Haziran günü, İstanbul'a dönüyor ve birkaç gün sonra da Sivas'a, yönetim kurulu üyesi olduğu Divriği Kültür Derneği ve Çağdaş Divriği Gazetesi adına, Pir Sultan Abdal Etkinlikleri'ni izlemek ve elbette gönlünce fotoğraflamak üzere yola çıkıyor. Ağabeyi Zeynel Atay'ın anlatımıyla, "Sivas'a, halaya omuz vermeye, türkü söy-

Mehmet Atay, öğle yemeği sonrası, iki arkadaşı Bülent ve Necati ile birlikte, Kültür Merkezi'ne döneceklerken, sokaklardaki yobaz kargaşa nedeniyle, "Daha güvenli olur" diye düşünerek Madımak'a giriyorlar. Kültür Merkezi'ne yönelik saldırılar duyulduğunda, yanında bulunan arkadaşları oteli terk ediyor; Mehmet, Ankara'dan tanıdığı, okul arkadaşı ve hemşhri olan Nurhan Metin ile karşılaşılıyor, son anlarına dek birbirlerinden ayrılmıyorlar... O uzun bekle-

yişte, içerde olup bitenleri fotoğraflaması için **Mehmet Atay'a** çok ısrar ediliyor; fakat **Mehmet**, böyle bir çalışmayı kendine yakıştıramıyor. O'nu çok iyi anlıyoruz... Dışardaki kin ve nefret dolu kargaşayı, içerdeki huzursuz ve gergin bekleyişi, kısacası insana yakışmayan görüntülemek onun anlayışına sığmıyor... **Esin** arkadaşımızın, ailelerle yaptığımız her görüşmede, yitirdiklerinin ardından gözyaşlarını, ağıtlarını, feryatlarını tutamayan anne babaları, eşleri, kardeş-

"Yoksuluz fakat yine de mutluuz. Çünkü dünya bizim için de dönüyor"

Yoksuluz fakat yinede mutluuz.
Çünkü dünya bizim içinde dönüyor.

Mehmet ATAY

leri, onlara bir kez daha aynı acıları yaşattığımız için bizleri de kahreden, içimizi yakan, o özel anları görüntülerken zorlandığı gibi...

Sivas'tan birkaç ay sonra, **Mehmet Atay'ın** fotoğraf çantası ablalarına ulaştırılıyor. Nasılsa, çantasının altında bir yırtığa saklanmış üç makara film bulunuyor, talancuların gözünden kaçan!.. "*Büyük bir merakla yaptırıldık, fakat kendisine ait tek bir görüntü yoktu*" diyor ablası **Aynur Atay**... **Hacıbektaş** günleri, 1 ve 2 Temmuz Sivas fotoğrafları... Açılış töreni, **Aziz Nesin'in**, **Hasret Gültekin'in**, **Asaf Koçak'ın**, **Handan'ın**, **Gülsün'ün**, bir gün önceki semah gösterisinin ve muhtemelen **Can Şenliği Oyuncuları'nın** oyun öncesi son prova görüntüleri... **Mehmet Atay'ın** çektiği son kareler, katliam öncesini bize bir kez daha belgeliyor.

Bir arkadaşı, "*Mehmet'in ablası olmak çok güzel bir şey olmalı*" diyor **Aynur Atay'a**... "*Bir insanın bu kadar çok arkadaşı olmasına inanamıyorum... Ben ablası olarak, ölümüne bizden çok daha fazla üzülen arkadaşları olduğunu biliyorum*"... Sevgili **Mehmet!** Seninle yaşadığın süreçlerde dost ve arkadaş olamadık ama, geride bıraktığın onurlu yaşamınla, fotoğraflarındaki insancıl, ortak dünyamız ile bizim de kardeşimiz, arkadaşımızsın şimdi...

Gülsün Karababa:

"Bir kızımız
olsun /

Adı da Gülsün/

Ömür boyu
çektiklerimiz/
Gülsün diye
çocuklarımız"

A. Nesin

Gülsün Karababa,
Sivas'a gitmeden bir
hafta öncesinde

Pir Sultan Abdal etkinliklerine, Divriği Kültür Derneği kanadından katılan dört genç kızdan biri de Gülsün Karababa... Handan Metin, Güllender Akça, Gülsün Karababa ve Nurhan Metin'den, yalnızca Nurhan geriye dönüyor... Gülsün'ün ablası Nilgün Karababa, yangın öncesi Madımak koridorlarında, son anlara kadar Mehmet Atay'la birlikte olan amca kızı Nurhan'ın sağ dönmesini "bir mucize" olarak nitelendiriyor. "Incecik, hani yolda yürüyemeyecek kadar zayıf yapılı bir kız olan Nurhan

kurtuluyor, onunla yanyana oturan Mehmet ölüyor, aklım almıyor" diyor... Fakat, asıl inanmak istemediği gerçek, kendisinden dört yaş küçük olan kız kardeşi Gülsün'ün ölümü... "Otel yakmışlar dediklerinde, göğsüm sıkıştı, o kadar daraldım ki... Gülsün kesinlikle öldü dedim. Daha hiçbir yere çıkmamış bir kızdı. Biz onu bakkala, pazara yollamaya kıyamazdık. Aile olarak çok düşkündük kardeşime... Keşke mücadele verdiği bir kavga uğruna ölseydi. "Bu yolda, bu uğurda bir gün nasıl olsa ölecekti" derdik. Bu çocuklar onsekiz, yirmi yaşlarında, yaşamı daha tam olarak tanımayan, algılamayan, kavrayamayan insanlardı. Nasıl böyle vahşice öldürülebilirler?"

Gülsün'ü, ablası Nilgün Karababa yolcu ediyor Sivas'a... Dayı kızı Handan Metin'le birlikte gidiyorlar, "Handan da evimizin bir kızıydı, o da bizim kardeşimizdi. Dört gün evinde kalsa, üç gün bizde olurdu" diyor Nilgün Karababa... Birlikte büyüdüğü, her gün birlikte çılgınlık yaptığı, birlikte yazar olmak hayalleri kurduğu can yoldaşı Handan ve diğer akraba kızları Güllender ve Nurhan'la birlikte, son yolculuğuna çıkıyor Gülsün Karababa... Ayrılırken, döne döne öpüyor ablasını, "Belki bir daha görüşemeyiz" diyor... Nilgün

Karababa, kardeşine kızıyor; "Üç tane kot almıştı. Ben de "niye bu kadar çok giysi götürüyorsun, yillanacak mısın orada?" dedim. Üstünü kontrol ettim. "Sivas, soğuk olur, kalın giyin" dedim. Oysa ki, yangın yeri olacakmış Sivas, bilemedim..." Perşembe gecesi uyuymuyor Nilgün Karababa, "Şu kız bir dönse eve" diye dolanıp duruyor... Diğer kardeşi Zeynep'le birlikte gece boyunca oturuyorlar. İçlerinde anlatılmaz bir sıkıntı var... "Gülsün çok güzel bir kızdı. Yüzüne bakmaya doyamazdık. En küçüğümüz olduğu için O'nu çok nazlı büyüttük. Evin her işini kendimiz görürdük, O'na hiçbir iş yaptırmazdık. Yeter ki Gülsün mutlu olsun... O kadar sorumluluk sahibi bir kızdı ki, her gittiği yerden mutlaka telefon ederdi. Kızılay'a inse, Sıhhiye'den telefon açardı, "Ben burdayım" derdi. Biz de takılırdık, "Otobüs durağından telefon açma bize" derdik. Gülsün'ü bir yere göndermeye kıyamazdık. Bakkala, pazara çıkmayan kız, Sivas'a gitti... Biz trafik kazasından korkuyorduk. Böyle alçakca bir kıyımda yitirmemiz kapana-cak bir yara değil..."

Gülsün'ün, farklı bir insan olduğunu belirtiyor Nilgün Karababa, fakat hemen ekliyor; *Orada öldürülen insanların hepsi çok farklıydı.*

Dünya güzeli insanlarda Sait, Metin, Gülender, Handan..." Gülsün Karababa'nın, kendince ilkelere olduğunu anlıyoruz. Herkes gibi düşünmeyi sevmiyor... Ablalarının, "Sen küçüksün" biçimindeki takılmalarına çok kızıyor, sıradan biri olarak yaşamayı asla kabul etmiyor; babası M. Ali Karababa gibi güzel saz çalıyor, evde herkes yatmış uyurken, o geceyarıları resim çalışıyor, günce tutuyor... "Günlerce evde kapalı kalsa sıkılmazdı. Dışarı çıkma gereği duymazdı" diyor Nilgün Karababa... Atatürk Kültür Merkezi'ndeki resim kurslarına katılan Gülsün'ün hedefi, Hacettepe Üniversitesi Resim Bölümü'nü kazanmak... "Harçlığını saklar kitaba, boyaya yatırır" diyor babası M. Ali Karababa... "Bir gün olsun kızmadım yavruma. Kaşımı kaldırıp bakmazdım, nazarım değmesin diye..." Uğur Mumcu'nun cenaze töreninden döndükten sonra, "Ben sıradan biri olmayacağım. Ben de Uğur Mumcu gibi öleceğim" diyor ablasına... Nilgün Karababa, kardeşinin, Uğur Mumcu gibi simge kişiliklere olan sevgisini yorumlarken, haksızlıklara kesinlikle tahammülü olmayan bir insan olduğunu belirtiyor; "Dik başlıydı ve boyun eğmeyi sevmiyordu. Hayatta her-

şeyin kardeşçe ve eşitce paylaşılmasını istiyordu. Gülsün'ün felsefesine göre, insan yalnızca yaşamında değil, öldükten sonra da anılmalıydı. Geriye birşeyler bırakabilmeliydi. Belki ileri bir tarihte düşündüklerini yapabiliirdi kardeşim... Fakat böyle bir ölümü hiç haketmemişti..."

Gülsün Karababa'dan geriye, her gece birşeyler karaladığı, sonra da uyurken yastığının

Gülsün Karababa ve Handan Metin bir çılgınlık anlarındalar.

altına koyduğu günlüğü kalıyor; ablasının her gün yeniden ve yeniden okuyarak kardeşine duyduğu özlemi gidermeye çalıştığı 'Gülsün'ce denebilecek satırlar... "Hayatımı yaşanılır kılmaya çalışacağıma kendime söz veriyorum" diyerek 13 Ağustos 1992 günü yazmaya koyuluyor Gülsün Karababa... "Bugün benim için bazı şeylerin başlangıcı olacak. Bir günlük tutmaya karar verdim. Bunu yapmakla kendi kilitimi kendim açacağımı umuyorum. Umarım böyle olur. Küçük

adımlarla kendimi aşmayı deneyeceğim." **Gülsün Karababa**, fiziksel özelliklerini (boy 1.70, kilo 58) aktardıktan sonra, kendi kişiliğini yorumluyor; "Paylaşmayı severim ama dürüst olduktan sonra. Hedefim bir başkasından değil, kendimden, yani bugünkü halimden üstün olmak. Azimliyim, hırslıyım... Hırsımı bir başkasını incitmek için asla kullanmam. Kısacası hırsımı, insanlık duygularımdan hiçbir zaman soyutlamadım... Yapı olarak soğuk birisiyim. Çabuk arkadaş edinmem. İnsanların içtenliğine ve dürüstlüğüne inandıktan sonra onlara yaklaşıyorum. Arkadaşlığımın derecesi de buna bağlıdır... Hayat felsefem, "Yarin yanağından gayri herşey ortak". Sevdiğim insanı hafif, mini minicik kıskanırım. Sevdiğim insanı derken normal arkadaşlarımı değil, aşık olduğum kimseyi kıskanırım. Aşk kelimesi bana her zaman yüzeysel gelmiştir. Sevginin gücüne daha çok inanırım. Malesef biraz katı birisiyim. Sevgide dürüstlüğe inanırım. Yalanı hiç sevmem. Bu konuda esnek değilim. Kısacası, bu bardak burada kırılırsa, aramızdaki sevgi bitecekse biter. Her zaman, sahte olan insan için yorulmaya değmez derim..."

Günlüğün sayfalarında ilerledikçe düzyazı denemeleri ile karşılaşılıyor; babası M. Ali Ka-

rababa için Kültür Bakanlığı'na yazdığı ama göndermediği bir yazıda, ozanlık geleneğinin artık yaşatılmadığını, ozanların da birer birer kaybolup gittiklerini vurguluyor:

fakat bu kazaya, Zonguldak'taki göçüğü, doğudaki çığın yok ettiği köyü, Erzincan depremi, Ümraniye çöp patlamasını ekliyor, yorumunu daha da zenginleştiriyor: "Ve sonra mutlu yaşadılar. Yarı gelişmiş, yarı gelişmemiş kaderci bir toplumun en büyük hayalidir bu sözler. İşte Ayaktayız! Bir taş gibi hareketsiz ve duygusuzca ayaktayız. Sorumsuzlukların ve çağdışılıkların sonucu bir dostu, bir arkadaşı bir anneyi daha kaybettik... Bugün hala insanlar, yaşamak için kadere boyun eğdirilircesine, can güvenliği olmadan maden ocaklarına iniyorlarsa, çöplüklerin yanına kondularını koyuyorlarsa, malzemenen çalınmış binaların içinde çocuklarıyla oturuyorlarsa, bozuk asansörlerle içiçe yaşıyorlarsa, bu çağdışılığımızın bir sonucudur... İnsan yaşamına değer verilmeyen toplumlarda bu ölümlere, bu cinayetlere hergün tanık olacağız. Belki sokağımızda, belki bir dağın arkasında insanlar ölecek. Bilinen o mutlu sonu hiç yaşayamadan.."

Nilgün Karababa, kardeşinin yazdıklarını okurken anımsadığı bir sözü, bize de aktarıyor, "Dirilerinin önünden gitmeyen, ölümlerin arkasından gider" diyor... "Biz gerçekten, ölümlerinin arkasından gidemeyecek kadar aciz bir toplumuz. Cenaze törenlerine koşarak gelen insan-

"Yaşarken bu insanların farkına varmıyoruz. Öldüklerinde bir parka ya da caddeye adlarını koyuyoruz. Ne kadar duyarlı olduğumuzu böylece ölen sanatçıya kanıtıyoruz!... İşte bir ölü var ortada... Ozanlık geleneği de bitecek... Bizler de, herşeyde olduğu gibi, bu sayfa da böylece kapandı mı diyeceğiz?"... Metnin adını, "Biz sanat gömücülerini" koymuş Gülsün Karababa... "İşte Ayaktayız" adlı bir başka metinde, yaşadığı toplumu sorgulayan, yorum ve yargı üreten, eni konu bir yazarlık bilinci ortaya koyan bir Gülsün Karababa var... Bir asansör kazasında ölen yakın arkadaşı Zekiye Akkaya'nın anısına yazmış;

Gülsün Karababa çizimlerini Can Yücel'in dizeleriyle süslemiş: "Kuzu gibi olun diyorlar Büyüyüp ortaya çıkınca Koyun gibi gütmek için bizi"

lar, mahkemelerde neredeler? Ailelerden başka hiç kimseleri göremiyorum. Cenaze törenlerinde slogan atan insanları, mücadeleimizde yanyana, omuz omuza göremedik... Demek ki, yalnızca aileler katlanıyor bu dayanılmaz acıya, demek ki yalnızca bizim olayımız bu kıyım..."

Nilgün Karababa ve
M. Ali Karababa

Karababa ailesine yoğun bir umutsuzluk hakim... Türkiye'de, Sivas sanıklarının yargılayacak adil bir yargı organı bulunduğuna inanmıyorlar. Devletin hiçbir kurumuna da güvenmiyorlar. Nilgün Karababa, mahkemelerde gördüğü sanıklar için, "Bu güzel insanları yakan katillerde insan yüzü yok, o kadar kötü, iğrençler ki... İnsan o an yıkılıyor, bu pis yaratıklar öldürsünler diye mi doğurdu analar, o güzel insanları?" M. Ali Karababa, "Biz bu çocuklarımızı ne zor koşullar altında büyüttük. Onları cepheye göndermedik ki..." diyor. Ve anne Sultan Karaba-

ba, "Biz on aydır zehir yiyoruz" derken, nasıl da acılı, fakat yıkılmaz bir şehit anası aynı zamanda... "Ben annem gibi akıllıyım" diye övünen Gülsün'ün, "Dünya bir yana, annem bir yana" dediği Sultan annesi... Hayatta en fazla değer verdiği varlık... Bu yüzden, "Anneme baktığım zaman, daha çok üzülüyorum" diyor ablası Nilgün Karababa...

İki yıl önce, Altın Rehber'de çalışan arkadaşlarıyla birlikte Sivas'a giden Nilgün Karababa, bir süre Madımak Otel'i'nde kalıyor; "Otel başa o kadar kötü geldi ki" diyor, "Ne biçim otel bu dedim kendi kendime, tıpkı bir mezara benziyor! Dayanamadım ve çıktım... Düşünün giriş, lobi, merdivenler hep ahşap kaplı, koridorlar dar ve kapalı, hiç ışık almıyor..." Nilgün Karababa, yangın sonrası otele hastahanelere taşınan yaralıların, bilerek ölüme terkedildiklerine inanıyor. Bu konuda ciddi tanıklıklara dayanan görüşler ileri sürüyor; "Otuz üç insandan, onaltısı yaşıyormuş... Çocuklar hep üstüste atılmışlar, müdahale edenler engellenmiş" diyor... Nilgün Karababa, kardeşine ve diğer insanlara otopsi yapılmadığını, bütün raporlarda ölüm nedenlerinin boğulmaya bağlı olarak gösterildiğini, kendisinin

ise buna asla inanmadığını belirtiyor... **Karababa** ailesi, diğer aileler gibi yalnızca gerçeği öğrenmek istiyor: "Devlet bizden herşeyi gizledi. Hiçbir şey aydınlığa çıkmadı. Devlet bu suçluları da bırakacak göreceksiniz. T.C. Sivas'ta insanlarımızı gericilere yaktırken, Anayasa'ya koyduğu laiklik ilkesini yaktı, demokrasi ve özgürlük sözcüklerini yaktı... Sivas'a müdahale ede-

meyen devlet, kendini yok saysın... Devlettir bi-zim düşmanımız..."

Gülsün Karababa, "Ölü Ozanlar Derneği" kitabından aldığı bir tümceyi güncesine aktarmış; "Ölüm saati geldiğinde hiç yaşamamış olduğunu hissetmen ne acı"... Sivas'ın kendisi ve sevdiği yazarlar için bir 'Ölü Ozanlar Kenti' olacağını nereden bilecekti?..

Handan Metin: Hepsi de birer Kubilay

Handan Metin, 1973 Divriği doğumlu. Dört çocuklu bir memur ailesinin üçüncü çocuğu. İlk ve ortaokulu, babasının hem memleketi hem de işyeri olan Divriği Madenleri Müessesesi Cürek yerleşim yerinde, liseyi yatılı olarak ilk yıl Muş'ta, diğer yıllarda Ankara Hasanoğlan Kız Öğretmen Okulu'nda tamamlıyor... 1992 yılında, ODTÜ Eğitim Fakültesi Biyoloji Bölümü'ne giriyor... Babası Sadık Metin, aile ortamlarını ve şehit kızları Handan'ı şöyle anlatıyor: "Handan'ın Muş'ta, iki kızımızın öğrenimleri nedeniyle Ankara'da, oğlumuzun yatılı olarak Sivas Selçuklu Anadolu Lisesi'nde, benim de Cürek'te bulunmam nedeniyle, ailece çok dağınık bir ortama girmiştik. Dar ve sabit gelirli bir memur olarak, bu sorunların üstesinden gelebilmem, benim için zorlaşıyordu. Tek çaremiz aile ikametimizi Ankara'ya taşımaktı. Bütçemize uygun bir ev tutup Handan'ın,

oğlumun ve benim ikametimizi binbir güçlkle Ankara'ya aldirdik. Tüm aile biraraya gelebilmiştik, kaynayan çorbamızı birlikte içebiliyorduk artık... Tadımız, tuzumuz ve huzurumuz yerindeydi. Bizden daha mutlu kim olabilirdi? Kimseye muhtaç olmadan kendi yağımızla kavruluyorduk. Dört çocuğumuzun dördü de başarılı olarak öğrenimlerine devam ederken, anne baba olarak biz de çocuklarımızla gurur duyuyorduk. Ailece kararlıydık, bizlerin zamanında olanaksızlık yüzünden yapamadığımız eğitimi, bütün zorlukları göğüsleyerek çocuklarımıza yaptıracaktık, yaptırıyorduk da... Mutlu ve huzurlu bir yuvada, herkes üzerine düşeni fazlasıyla yerine getiriyordu. Çocuklarımızın başarıları, tüm çaba ve yorgunluğumuzu unutturuyordu bize... Handan evimizin hem öğrencisi hem de yöneticisiydi. Handan çok doğal, saf ve temiz bir yapıya sahipti. İyi bir gözlemci, iyi bir dinleyici ve iyi bir hatipti. Çevresinde sevilip sayılan, merhametli, şakacı, alçakgönüllü bir insandı. Evimizin neşesi idi Handan... Ne var ki, bu huzurlu birlik ve beraberliğimiz fazla sürmedi. 2 temmuz 1993'ün karanlık ve kanlı cumasında, şeriatçı güçlerin, hiçbir suçu ve günahı olmayan onca masum insanın bulunduğu Madımak otelini ateşe vermele-

Handan Metin ve
Gülsün Karababa

riyle Handan'ım, yeğenim Gülsün ve Gülender, ebediyen aramızdan ayrıldılar. Evimizin huzurlu ve neşeli havası yerini, acı, gözyaşı ve mutsuzluğa terketti..."

Pir Sultan Abdal Derneği tarafından, Sivas ve Banaz'da yapılacak etkinliklere katılmaları için Divriği Kültür Derneği yöneticilerine birkaç davatiye yollanıyor, aralarında Handan Metin, Gülsün Karababa, ve Gülender Akça'nın da bulunduğu dernek üyelerinin Sivas'taki etkinliklere katılmaları uygun bulunuyor. Derneğin bu olumlu tavrı, genç kızlar tarafından mutlulukla karşılanıyor. Dernek kontenjanından sağlanan bu fırsat, Sadık Metin'in anlatımıyla; "Maddi durumlarına bir destek, memleketlerini gezip görmeleri amacıyla bir tatil armağanı" anlamına geliyor. Handan Metin ve Gülsün Karababa, kardeş çocukları... Birlikte büyüyorlar; Divriği ve Cürekk'teki birliktelikleri Ankara'da da sürüyor. Bu ayrılmaz ikili, ölüme de birlikte gidecekler... Gülender Akça ve otelden sağ kurtulan Nurhan Metin ile de yakın akrabalar. Dört genç kız da, Divriği Kültür Derneği'nin Kadın Komisyonu'nda görev alıyorlar. 8 Mart 1993'te, Dünya Kadınlar Günü şenlikle-

rinin örgütlenmesinde ve Kristal Düğün Salonu'ndaki kutlamasında, birlikte çaba harçayarak, güzel bir program hazırlıyorlar. Aynı çalışkanlıkla, Sivas'taki etkinliklerde, oradaki yazar ve sanatçılarla görüşerek, edinecekleri izlenimleri yazarları oldukları Divriği Harman Dergisi'ne aktaracaklar...

Handan ve Gülsün, büyük bir coşkuyla, birkaç gün öncesinden gezi programlarını yapıyor, yol hazırlıklarına başlıyorlar. İkisinin de hedefi ünlü birer yazar olmak!... Yazdıkları yazıları, ablalarına, kardeşlerine ve birbirlerine defalarca okuyorlar. Divriği Harman Dergisi'nin, Kadın özel sayısı'na, "Yaşamda Birlikteyiz" adlı yazıyı birlikte yazmışlar: "Kadının yeri hakkında yanlış görüşler hakimdir. "Dünya benim, evin içi senin" düşüncesinin hakim olduğu bir toplumda; Ali'nin karısı, Veli'nin anası, Hasan'ın kızı olmak artık kadına yetmiyor. Kadın sadece kendi kimliğini istiyor... Sesimizi yükseltmeliyiz. Karar mekanizmasında biz de varız. Çünkü birlikte yaşıyoruz" diyorlar... Sivas'ta, sevdikleri yazarlar ile birlikte olmak, onlarla tanışmak ikisini de heyecanlandırıyor. Sadık Metin, "Kızlarımızı Sivas'a göndermemiz çok doğaldı"

diyor, "Sivas bir başka devlete ait bir şehir değildi... Cumhuriyetin kuruluş temellerinin atıldığı, ozanlar diyarı bir kentimiz, aynı zamanda memleketimizi... Kendi memleketlerini gezip görmek, kültürel etkinliklerine katılmak kadar doğal ne olabilirdi çocuklarımız için? Dedelerimizin ve babalarımızın kanıyla, canıyla kurtarılmıştır bu vatan...

Sultan Metin ve Sultan Karababa; aynı acı ile yanıyorlar

Benim yöremde (Divriği - Çamfıhı) kurtuluş savaşına 90 kadar delikanlı katılmış, dokuz delikanlı ancak geri dönebilmiş yuvasına... Bu vatana böyle hizmet etmiş ecdadlarımızın çocuklarına yapılan bu zulüm ve katliam, hangi vicdana, hangi insanlığa, hangi dine sığıyor söyler misin?.."

Handan Metin, 1987 Mayıs'ında (yani 13 yaşında), çocukluk ve okul arkadaşı **Seher Özen**'e, tuttuğu bir günlükte şu satırları yazmış: "Ayrılmak bir doğa kanu-

nudur. Bir gün arkadaşlarından, yarın aileden ve son olarak da bu dünyadan ayrılacaksın. Bütün herkes ayrılacak ama önemli olan zihinlerde bir isim bırakmak, ölsen bile ölmemiş gibi yaşatılmaktır"... **Handan**'ı, hiçbirşeye boyun eğmeyen, bütün herkesi karşısına alsa bile, yine de söyleceğini söyleyen bir kişilik olarak tanımıyor, arkadaşı **Seher**... "Herşeyi konuşur, tartışırdık. Birbirimizin yanlış davranışlarını söyler, düzeltmek için birlikte uğraşırdık. Çevremizde doğru gitmeyen herşeyi sorgularıydık. Bu konuşmalar kişiliğimizin gelişmesinde olumlu etkilerde bulunurdu. Liseyi bitirince ayrı şehirlerde yaşamaya başladık. Sürekli mektuplaşırdık. İkimiz de uzun yazardık. Aramızdaki tek iletişim aracı mektuplardı. Bir mektubunda, "Biz şanslı kişileriz. Hayatın acı yüzünü, insanların iki yüzlülüğünü ve kötülüğünü, birbirimize destek olmaya çalışarak gördük. Her zaman göğsüne yaslanıp ağlayabileceğimiz birisi vardı. Birbirimiz için destek, dayanak ve yaşama sevinciydik" diye yazmıştı. **Handan**'ın ölümüyle benden öyle bir yan eksildi ki, ne kimse doldurabilir ne de acımı dindirebilir?"

Seher Özen, "İnancı konusunda asla taviz vermezdi. Amaçlarını gerçekleştirmek için neler yapması

gerektiğini önceden belirler ve uygulardı" diyor Handan için... Bir başka mektubunda şunları yazıyor: "İnsanın önce bir hedefi olmalı. Amaç büyükse ilk başladığın yeri küçümsemek ve daha gayretli olmak gerekir".. Handan Metin, Seher Özen'e çevresindeki vurdum duymaz insanlardan bir mektubunda şöyle söz açıyor: "Yaşamlarının bir anlamı yok. Belki onlarca yaşamın anlamı böyle pisi pisine yaşamak. Ama paylaşılmayan şeylerin değeri ne kadar olabilir. Herşey paylaşılınca güzeldir... İnsan önce kendisi için birşeyler yapmalı.

Kendine yararı olmayan insanın çevresine de yararı olamaz. Herşeyden önce kendin olacaksın. Ondan sonra paylaşacaksın, "Biz" diyerek..." Seher Özen, onu asla istediğim gibi anlatamıyorum. Bazı şeyler sadece hissediliyor." diyor... Anaların acısı da anlatılamıyor Seher! Nasıl teselli edilebilir, yavrularını böylesine anlamsız bir kıyıda yitiren bağı yanık anne, babalar?..

Metin ailesinin Batıkent'teki mütevazı evlerindedir. Gülsün Karababa'nın annesi Sultan Karababa da yanımızda, baştan aşağı siyahlar içerisinde... Handan'ın ve Gülsün'ün anneleri, aynı acı ile yanıyorlar. Söz birinden diğerine geçiyor, anaların öfkeleri ve daha da önemlisi dirençleri her geçen gün biraz daha büyüyor... "Handan'ımın neyini anlatayım ki size... 20 yaşında bir tazeydi, daha bana kırıcı tek bir laf etmemişti... Yavrurumun kanı yerde kalmaya... Katil bir değil, beş değil... Sayısı kayıp katil... Handan'ımın kanı yerde kalmaya... Karıncaya kıyamazdı ki öldürsün... Katil bir tane değil ki kendimi feda edeyim... Eğer elli, yüz kişi vuracağımı bilsem inanın yaparım... Ben de yavrurum gibi yanarım. Handan'ımı hiç ölmüş gibi bilmiyorum... Gelir diye yolunu bekliyorum... Eşyalarını

Handan Metin'in ölüm nedeni; "Boğulmaya bağlı!.."

T.C.
SAĞLIK ve SOSYAL YARDIM
BAKANLIĞI
ÖLÜM
ÖLÜM SEBEBİNE VERİLECEK
GÖMME İZİN KÂĞIDI

Diy kırsanı sıra No. : 11/4332

1 - Vefatının dokümanlığı :
a) İli : Malazgirt
b) İlçe : Malazgirt

2 - Ölümünde :
a) Adı : Handan
b) Soyadı : Metin
c) Ana adı : Yusuf
d) Baba adı : Yusuf
e) Yaşı : 29
f) Cinsiyeti : Kadın
g) Acil ev adresi : Malazgirt

3 - Ölüm sebebi (Esas sebep) :
Boğulmaya bağlı

4 - Ölüm tarihi : 3.1.1993
5 - Ölümün vakarından beklenen :
a) Adı : C. Sarıca
b) Soyadı :

Ölüm adı, soyadı ve türeviyeti yazılı gömülmesine izin verilmiştir

Y. 5.

7.1993

12/7/1993

sakladım duruyor, yavrurum gelir diye..." İki annenin de gözyaşları dinmek bilmiyor, "Yavrularım" fer-yatları çığlık gibi büyüyor evin içinde... Anne olmadan anlamak mümkün mü yüreklerindeki derin acıyı?... "Suçlu olsalardı da yavrularımın dördü de ölseydi... Onların da sızlasın yüreği... Benim yavrurum gibi kınasız gideler onlar da.... Yavrurumu götür-enlerin de muradı gözle-rinde kala... Bizim hiç desteğimiz yoktur... Olsa zaten insan 8 saat yanar mı gün-düz gözü... 8 saat geldi gelececek, geldi gelecek diye devlet bekliyorlar... Adamlar 8 saat "şeriat isteriz" diye bağıyorlar... Keşke çocuk-larımız yirmi dakika içinde ölselerdi... 8 saat devlet gelecek diye acı çekmeseler-di..."

Sivas davasının görül-düğü mahkemede, çocuklarının katilleriyle yüzyüze gelmek ve on-larla karşılıklı atışmak dayanılmaz bir acı veriyor ailelere... "İnanın mahkemeye gidiyoruz, daha kötü oluyoruz... Gitmesek duramıyoruz... Adamlar karşımızda sigara içiyorlar, gülüyorlar, iyi yaptık der gibi gelip geçiyorlar... İçer-

de sesiniz çıkmasın da, dışarda isterseniz birbirinize girin diyor hakim... Yani bizi hakimler de desteklemiyor, polis de... bizim hiç desteğimiz yoktur... Ailele-rin iki dakika ifadesi alındı. Derdimizi hakime anlatalım dedik. Hakim bizi susturdu. İki dakika anca konuştu. Birşey diyemiyoruz kimse-nin karşısında... Gücümüz ağlamaya yetiyor... Ağlaya ağlaya bayılıyorz... Başka birşeye yetmiyor..." Bu tür duyarsızlıklarla karşı karşıya kalmaktan bıkyor aileler; görülen dava-yla ilgili yoğun bir umut-suzluk seziliyor hukuk-sal adaletin tam anla-mıyla gerçekleşeceğine asla inanmıyorlar...

Sultan Metin, Han-dan'ın dönüşünü bekli-yor, "yitik bulmaya" gider gibi gidiyor her mahke-meye...Handan'ın artık yaşamadığını sanki bil-miyor, eşyalarını saklıyor kızı gelir de kullanıyor diye... Sadık Metin, kızı için ayrı bir şiir yaz-mıyor, "33'lere" birden adıyor yazdığı şiirleri, kızının acısını ayrı tut-muyor... "Hepsi de birer Kubilay" diyor Sultan Metin... Öfke ve direnç, her geçen gün büyüyor...

Gülender

Akça:

Kardeşçe,

insanca

yaşamak

için mücadele

etti

Gülender Akça'nın odasında annesi, babası, babaannesi, ağabeyi ve kızkardeşi ile "aile içinde bir evlat, bir kardeş, bir abladan öteye hepimize bir dost, bir can, bir arkadaş" olarak anlatılan insan üzerine konuşuyoruz.

Babası Abidin Akça başlıyor söze: "Ben uyuyordum, Gülender'le gece konuşmuş, vedalaşmıştık, sokaktan geri donmuş "babamı bir öpeyim", demiş, son öpüşü oldu."

Annesi Sultan Akça devam ediyor: "Belediye otobüsüne bindirdim, elimi öptü hakkını helal et dedi, böyle demesi bana tuhaf geldi, heyecanlandım. Bir an gitmesin diye içimden geçirdim ama Derneğe 'gitmesin' diyemezdim."

Kızkardeşi Süheyla Akça giriyor söze: "Sen

gidiyorsun, bibim (halam) ölür, geldiğinde bibim ölmüş olursa ne yaparsın" diye sordum. Hayır, öyle deme lütfen, ölüm hepimizin başına gelir, nereden biliyorsun yarım saat sonra bizim başımıza gelmeyeceğini? dedi. Birlikte gülüştük. Sivas'a çok neşeli gitti."

Yeniden babası Abidin Akça alıyor sözü: "Bizde bir ihtiyar vardır, çor-çocuğu olmayan, bibim (babamın kardeşi) hastaydı, Gülender'le bu odada birlikte yatarı. "Kurban olam Gülender, nereye gidiyon, ben ölüyem, ben hastayım" dedi. Gülender'e. Bibi sen ölmekte ol, ben uçakla da olsa gelir seni yolcu ederim, dedi. Fakat malesef Gülender'in cenazesi geldi uçakla."

Gülender Akça'nın halasının adı Tamey, herkes gibi Gülender de O'na 'bibi' dermiş. Bibi'nin hastalığında altını temizler, tuvaletini yaptırmış. Gülender'in ölümünden 40 gün sonra Bibi de ölmüş üzütüsünden.

Divriği Harman Kültür Sanat Dergisi'nde Gülender ve 33 güzel insan için yazdığı yazıda, "32 yıllık hayatımda ilk defa kağıdı kalemi almakta ve yazmakta çok zorluk çektiğimi, bir büyük ikilem içerisinde kaldığımı hissediyorum" diyen ağabeyi Günay Vedat Akça aynı zorluğu

Gülender Akça

bizimle konuşurken de yaşıyor: "Sivas'ta olaylar çıktığını, Madımak Otelinin yakıldığını duymuştuk. Beklediğimiz hiçbir yerden ses gelmiyordu..." diyor, konuşmasının bir yerinde.

Baba Abidin Akça'nın, kızının, şenlikten sonra Divriği'nin Şahinköy'üne geçip köyde ziyaret etmesini istediği

Anne Sultan, baba
Abidin Akça

babaannesini yanımızda. Yüzündeki çizgileriyle, sabırlıyla, oturuşuyla yüz yıllık bir çınar ağacı gibi duruyor öylece, konuşmadan oturuyor, tepkilerini gözlerinden, yüz ifadesinden okuyoruz. Gülender'le gözlerinin içi gülüyor, yüzündeki kırışıklıklar geçiyor sanki. Gülender'le sessizce ağlıyor, yüzüne bir çizgi daha yerleşiyor.

Divriği'nin Şahinköyünden Ankara'ya uzanan, 2 Temmuz 1993 tarihinde Sivas'ta Madımak Otelinde sona eren 25 yıllık bir hayat Gülender

Akça'nın hayatı. Divriği Kültür ve Yardımlaşma Derneği 2.ci Başkanı olan ağabey Günay Vedat Akça O'nun çocuk sevgisi, insan sevgisi ve toplumsal dayanışma üzerine duruyor; Gülender Akça'nın toplumsal kimliğini en iyi anlatan sözler de ağabeyinin sözleri olmalı: "Her şeyden önce insana insanca muamele edilmeyen, hak ettiği değeri verilmeyen, baskının, zulmün, işkencenin, irticanın yoğun olduğu bir dönemde yaşadı. Bu nedenle baskıya, haksızlığa, zulme, irticaya karşı insan haklarından, demokrasiden laik düşünceden yana tavır koydu. Bu anlamda duyarlı bir toplum yaratma çabasında kardeşçe, insanca yaşamak için, insan olmanın onuru ile yaşamak isteyen milyonlarca insandan biri olmak için çaba sarfetti."

Gülender işçi, sendikacı Abidin Akça'nın kızı. Toplumsal sorunlara olan ilgisi doğduğu topraklardan, babasından, Ankara'daki çevresinden, güzel bir dünyaya olan inancından geliyor. Gülender Akça, Divriği Kültür ve Yardımlaşma Derneği Yönetim Kurulu yedek üyesi. Türkiye'yi, bölgelerini, bölgelerin halkoyunlarını seviyor, Dernek'teki Diyarbakır ekibinin hocalığını yapıyor, semah ekibinde yer alarak Türkiye'nin çeşitli illerinde

gösterilere çıkıyor, arkadaşlarıyla birlikte Anadolu Semah Araştırma Topluluğu'nu (ASAT) kuruyordu. Kısa ama dopdolu bir hayat Gülender Akça'nın ki. Gülender, Dernek kadın komisyonunun da aktif bir üyesi;

Kiraz babaanne bizi dinliyor, hiç ama hiç konuşmuyor. Aslında konuşuyor; belki sesi çıkmıyor ama gözleriyle mimikleriyle "Gülender'in yerine, keşkem ben öleydim" diyor.

Dernek tarafından düzenlenen 8 Mart Dünya Kadınlar Günü şenliklerinin düzenlenmesinde yer almış; arkadaşları Zekiye Akkaya, Gülsün Karababa ve Handan Metin'le güzel bir program hazırlayarak kadınlar gününün kutlanmasında emeği geçmişti. 7 Mart 1993 günü gerçekleştirilen şenliklerde konuşma yapan bu dört arkadaşın hiçbiri ne yazık ki artık aramızda değil.

Divriği Harman Dergisi'nin Mart 1993 sayı-

sının Kadın Özel Eki'nde yer alan Gülender Akça'nın "Kadın Sorununa Bakış" adlı yazısından bir bölümü aşağıda veriyorum:

"Bugün varolan koşullarda kadın sorunlarını çözümleyebilmek için öncelikle toplumsal koşulların yeniden örgütlenmesi, cinslerin birbirleriyle arasında ilişkilerin değişmesi gerekir. Bu nedenle toplumun belirli bir gelişme düzeyine gelmesi, kadınların kadın sorunlarının çözümsüz olmadığı konusunda bilinçlenmeleri, ben kendimi kurtardım, onlar da kendileri çabalasın kurtarsın düşüncesinden hareket edilmemelidir. Kendini kurtaran kadınların böyle bir sorun yok deyip kendilerini bu sorundan soyutlamamaları gerekir. Kadın sorununu kabul edip, çevresinde kendi gibi düşünen ve hareket eden insanlarla ortak hareket etmelidir. Sınıf bilincine sahip emekçi insanların bir cinsin öteki cins üzerine egemenliğini kabul etmemeleri gerekir.

Önemli olan kadının erkekten üstünlüğünü veya erkeğin kadından üstünlüğü konusunda yarışa girmek değildir. Önemli olan insan ve ona verilen değer olunca kadın - erkek meselesi ortadan kalkar."

Gülender Akça, Gülsün Karababa ve Handan Metin Sivas Etkinliklerinin ilk günü Asım Bezirci ve Cahit Külebi

ile *Divriği Harman Kültür ve Sanat Dergisi*'nde yayınlanmak üzere bir söyleşi yapmışlar. Söyleşi sırasında, **Asım Bezirci**'nin "*Peki siz ne diyorsunuz? Niçin Sivas ve çevresinde Tokat'tan, Niksar'dan daha çok halk şairi çıkıyor? Neye bağlıyorsunuz?*" biçimindeki sorusunu **Gülender Akça** şöyle

sanlığın dramını anlatmıyor mu?

Ailenin diğer üyeleri gibi baba **Abidin Akça**'nın yüreği yaralı; nasıl olmasın, **Gülender Akça**'nın yokluğu başka yaralar açmış, örnekte **Sultan Akça** ile küçük kız **Süheyla Akça**'nın birbirlerine sürekli bakıp ağlamaları, hastalanmaları... **Süheyla Akça** meslek lisesi bilgisayar mezunu, işsiz. Sivas'ta çocuklarını yitiren ailelere yardımcı olacaklarını söyleyenlerden herhangi bir girişim yok. **Gülender Akça** artık yok ama hayat devam ediyor, günlük sıkıntılar diğer aileleri olduğu gibi **Akça**'ları da kuşatmış durumda. **Akça** ailesi bir anlamda kızlarını yüreklerine gömdüklerini, hayatın **Gülender Akça**'nın anısıyla her zamankinden daha acımasız, daha çok şeye gebe olduğunun bilincinde olduklarını duyumsatıyorlar. **Günay Vedat Akça**'nın evden ayrılırken bize söylediği şu sözlere başka ne eklenebilir ki: "*Yitirdiklerimizin ardından ağlamak, anlık tepkilerle yollara çıkmak çözüm mü? Toplumun, kitle örgütlerinin, demokratların cenazelerinin kalktığı günkü havayı sürekli kılmaları gerekiyor*"

Vedat Akça:
"*Yitirdiklerimizin ardından ağlamak, anlık tepkilerle yollara çıkmak çözüm mü? Toplumun, kitle örgütlerinin, demokratların cenazelerinin kalktığı günkü havayı sürekli kılmaları gerekiyor*"

yanıtlamış: "*Bence ezilmişliğin eseri diyeceğim. Yani ezilmişlikten, çekmişlikten, hep acıdan kaynaklanan olaylar bizlere yansımıştır.*" **Gülender Akça**'nın yanıtına katılmamak mümkün mü? **Pir Sultan Abdal**, **Aşık Veysel** ve en son olarak **Madımak Oteli**'nde yitirdiğimiz **Hasret Gültekin**, **Muhlis Akarsu**, **Nesimi Çimen** gibi sanatçılar, aydınlar, çocuklar **Gülender**'in yanıtını doğrulamıyor, in-

SELÇUK
1993

Selçuk Demirel

TEPKİLER

Genç umut

AYLIK LİSELİ GENÇLİK DERGİSİ

SİVAS - ÖZEL SAYI-9 EKİM 1993

FİYATI: 1000.- (KDV Dahil)

WILLIAMININ
HESABINI
SORA
Yüregimize gömdük

Her yürek atışında

YASATMAK ÜZERE!...

Ne Dediler, Ne Yazdılar?

DEVLET VE HÜKÜMET YETKİLİLERİ

Sivas Valisi ve İçişleri Bakanı ile görüştüm. Gerekli önlem alındı. Fevkalade hassas bir konu. Devlet güçleriyle halk karşı karşıya getirilmemelidir. Ona gayret ediliyor.

(2 Temmuz 1993)

SÜLEYMAN DEMİREL

Cumhurbaşkanı

(Madımak Oteli şeriatçı kuşatma altındayken)

Sivas'ta üzücü bazı olaylar olmuştur. Devlet oradadır. Sayın İçişleri Bakanı oradadır. Bütün güvenlik güçlerimiz oradadır. (...) Otelin etrafını saran vatandaşlarımıza hiçbir biçimde zarar gelmemiştir. Onlardan ölen ve yaralanan da yoktur. Dolayısıyla olay, bir otelin yakılması ve içinde olan vatandaşlarımızın ölmesi ile ortaya çıkmıştır. Tahrike kapılacak bir durum yoktur. Ancak, dediğim gibi, bir otelin yanması meselesi olmuştur. Sivas olayının neden ve nasıl olduğu tahkik edilmektedir. Sayın Aziz Nesin'in oradaki konuşmasından sonra, gazetelere yansıyan haberlerden, halkın tahrik içerisinde olduğu anlaşılmaktadır.

(2 Temmuz 1993)

PROF. DR. TANSU ÇİLLER

Başbakan

(Olaydan sonraki ilk açıklama)

Hâlâ, demokrasi içinde fikirlere tahammülümüzün olmadığını gösteren bir durum. Ama bundan çıkardığımız sonuç, laik düzen aleyhine olamaz. Laik düzen ve özgür düşünceye dayanan demokratik düzen, Türkiye'nin bütün halkıyla desteklediği temel ilkelere dayanır. Bunlar böyle devam edecektir. Böyle kökten dinci tepkilerle cumhuriyetimizin Türkiye'ye getirdiği laik düzen değiştirilemez. Birtakım

Kitabımızın bu bölümünü, "Sivas Topluöldürümü" nün ardından yazılıp söylenenlere ayırdık. Bu bölümün olabildiğince eksiksiz olabilmesi için geniş bir tarama ve kaynak araştırma çalışması yapıldı. Yazılı kaynakların yanı sıra, sözlü tepkiler de değerlendirildi. Ayrıca, basına bölük pörçük yansıyan açıklamaların, raporların, bildirilerin asıllarına ulaşmaya çalışıldı. Sonunda, değişik eğilimdeki toplum kesimlerinin Sivas olayına ilişkin farklı değerlendirmelerini içeren zengin bir belgesel ortaya çıktı. Bu bölümdeki görüşlere, "tam metin" ya da "alıntı" biçiminde yer verdik. Ancak, kısaltmalarda, açıklanan görüşlerin özünü korumaya özen gösterdik. Tüm isteğimize karşın, zaman darlığı nedeniyle ulaşamadığımız ve bu yüzden görüşlerine yer veremediğimiz kişi ve kuruluşların, durumu anlayışla karşılayacaklarını umuyoruz.

kendini bilmez kişilerin hareketleri ile cumhuriyetin temel ilkeleri ortadan kaldırılamaz. Güvenlik güçlerimiz, vatandaşlarımızın zarar görmemesine dikkat ederek olayları kontrol etmeye çalışmışlardır. Bütün bu hareketler sekiz saat sürmüş, otele atılan benzin, yangına neden olmuş, ancak güvenlik güçlerimiz, valinin talimatıyla olayları kontrol edebilmek için bütün gayretlerini göstermişlerdir. Olaylar sırasında, güvenlik güçlerinin özverisi sayesinde itfaiyeye yol açılmış ve vatandaşlarımızın daha fazla zarar görmemesi sağlanmıştır.

(3 Temmuz 1993)

PROF. DR. ERDAL İNÖNÜ
Başbakan Yardımcısı

Aziz Nesin'in, halkın inançlarına karşı, bilinen tahkir ve tahrik edici konuşması ve Türk halkını aşağılayıcı deyimlerinin yanında, ne sebeptense, *Kültür Sarayı* önüne dikilen *Ozanlar Heykeli*'ne tepki duyan topluluk Vilayet önüne gelmiş, burada hükümet, vali ve **Aziz Nesin** hakkında sloganlar atmış, güvenlik kuvvetlerinin müdahalesi ile dağılan grup, daha sonra çok kalabalık gruplar halinde yeniden bir araya gelerek, yazar **Aziz Nesin** ve diğer davetlilerin kaldığı *Madımak Oteli* önünde toplanmış, burada güvenlik güçleri büyük bir gayret sarf ederek bir arbedeyi önlemiştir. *Yangın, önceden planlanmış bir olay değil, topluluk psikolojisi ile ortaya çıkmıştır.* İdari ceza soruşturması sonunda, olaylara karşı kişilerin ve kamu görevlilerinin verdiği ifadeler doğrultusunda, **Aziz Nesin** hakkında da soruşturma açılabilir.

(3 Temmuz 1993)

MEHMET GAZİOĞLU
İçişleri Bakanı

Sivas'ta 1 Temmuz 1993 Perşembe günü, *Pir Sultan Abdal Kültür Etkinlikleri*'ne katılıp bir konuşma yapan yazar **Aziz Nesin**'le ilgili olarak, aşırı dinci grupların yarattığı tansiyon sonucu, 2 Temmuz 1993 Cuma günü, Cuma namazından sonra saat 13.00 dolayında, yaklaşık 500 kişilik bir kalabalık, Hükümet Binası önünde, Vali ve **Aziz Nesin** aleyhine, şeriat lehine gösteri yapmışlardır. Göstericiler, *"Şeytan Aziz", "Vali-Hükümet istifa", "İslamiyet'i ezdirmeyeceğiz"* sloganları atmışlardır.

(2 Temmuz 1993)

DR. YILDIRIM AKTUNA
Devlet Bakanı ve Hükümet Sözcüsü

Örneklerine ancak Ortaçağ'ın karanlık dönemlerinde rastlanan bu alçakça saldırıyı gerçekleştirenler; demokrasi, özgürlük ve laikliği içlerine sindiremeyen, düşünceye karşı yine düşünceyle tepki gösterebilme olgunluğundan yoksun, ilkel insanlardır. Sivas olayı, Kubilay'ı katledenlerin günümüzdeki uzantıları olarak değerlendirildiğim bu ilkel, çağdışı bir avuç zorbanın, ellerine olanak geçtiğinde neler yapabileceklerinin somut bir göstergesidir. Böylesine vahşi bir saldırıyı ve katliamı gerçekleştiren gözü dönmüş canilerin, Almanya'da yurttaşlarımızı yakan Nazi kalıntılarından hiçbir farkı yoktur. Aralarında sanat ve düşün adamlarımızın da bulunduğu 36 yurttaşımızın hayatlarını yitirmeleri, çağdaş demokratik ve laik bir Türkiye düşüncesini savunan herkesi utanç ve acıya boğmuştur. Türkiye; aydın, sanatçı ve düşün adamlarını bu denli sorumsuzca ve hoyratça harcama lüksüne sahip değildir.

(4 Temmuz 1993)

D. FİKRİ SAĞLAR
Kültür Bakanı

SİYASAL PARTİLER

Bu olayda devletin valisinin hatası olup olmadığı araştırılmalıdır. Devletin valisi, yüzde 99'u Müslüman olan Türkiye'de, halkımızın dini duygularını rencide eden, dini değerlerle alay eden bir konuşmacıya karşı tepkisiz kalmışsa, milletin o valiye güvenmesini bekleyemezsiniz. Şiddetin her türüne her koşulda karşıyız. Fikir özgürlüğüne bizden daha saygılı bir zümre görmüyorum. Ama fikir özgürlüğünün, halkımızın mukaddes değerleri için kullanılmasına hiçbir şekilde kayıtsız kalmayız.

(3 Temmuz 1993)

MESUT YILMAZ
Anavatan Partisi Genel Başkanı

Öylesine bir biçimde ifade ediliyor ki, sanki Aziz Nesin bütün bu olayların sorumlusu ve ölen 35 insan, bütün bunların sorumlusu. Ne yapmıştır Aziz Nesin? Düşüncelerini dile getirmiştir. Dinlersiniz, katılırsınız, katılmazsınız, o ayrı. Ama, "tahrik" ve "galeyana" dan söz etmek için, birilerinin içine dalınması ve insanların asla kaldıramayacağı ağırlıkta, amaçlı olarak sözler edilmesi gerekir. Oysa, yazar ve düşünür, kendini dinlemeye hazır bir topluluk önünde, barışçı bir biçimde ne söylemek istiyorsa söyler. Nesin'in konuştuğu yerde bir

olay olmamıştır. Orada bir tahrik, bir galeyana olayı söz konusu değildir. Beğenmişler ya da beğenmemişlerdir, ama dinlemişlerdir. Olay, aslında orada bitmeliydi. "Tahrik" ve "galeyana" oradan kaynaklanmıyor. Sonra, uzunca bir süredir hissettiğimiz birtakım odaklar, bu sözleri yayarak, saptırarak halkı tahrik etmiş ve galeyana getirmişlerdir. Asıl vahim olan işte budur.

(3 Temmuz 1993)

AYDIN GÜVEN GÜRKAN
Sosyaldemokrat Halkçı Parti Grup Başkanı

Buraya belirli kişiler gönderilmiş, milletin inancını, dinini tezyif eden sözler sarf edilmiştir. Bunlar suç işlemiştir, ama devletin valisi bunlara ev sahipliği yapmış, teşvik edici konuşmalarda bulunmuştur. Sivas halkı, dini tezyif olayı karşısında çok doğal olarak reaksiyon göstermiştir. Bu tepki, medeni ölçüler içinde olmuştur. Konuşmayı yapan kişi sonra çıkmış, 5 - 6 saat halkın içinde dolaşmış, kitap imzalamış, bir şey olmamıştır. Ama olay, çok sonra, birtakım provokatörler tarafından şiddete dönüştürülmüştür. Provokatörler geliyor, benzin döküyor, kibrit çakıyor, perdeleri tutuşturuyor. Bunları yapanlar gene bulunmaz. Çünkü arkasından CIA çıkar. Tıpkı Uğur Mumcu cinayetinde olduğu gibi, katilleri bulamazlar.

PROF. DR. NECMETTİN ERBAKAN
Refah Partisi Genel Başkanı

Bir toplumda herkes aynı biçimde düşünmek zorunda değildir. Bu düşünceler çok "tahrik edici" bir biçimde de ifade edilmiş olabilir. Ama hepimizin, düşünceler karşısında bir temel hoşgörüyü, anlayışı, kendine ve inancına güveni sergileyecek bir olgunluk noktasında olması gerekir. Olayların karşısında herkes ölçülü, kararlı tavır göstermelidir. Bu olayların önünü almak zorundayız.

DENİZ BAYKAL
Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı

1. Düşünce ve inanç özgürlüğü ve laiklik ilkesi, demokratik cumhuriyetimizin temel ve vazgeçilmez kuralıdır. Laiklik, düşünce ve inanç özgürlüğünün de, çoğulcu toplum yapısının ve toplumsal barışın da güvencesidir.
2. Sivas olayları, bu ilkeye inanmayan, düşünce ve inanç özgür-

lüğünü kavrayıp benimsemeyen karanlık çevrelerin, hukuk devleti yerine şeriat düzeni özlemi taşıyanların, toplumsal barışa ve bütün toplumun esenliğine karşı eylemli bir kalkışmasıdır.

3. Olayların sorumlusu, en yukarıdakiler de içinde olmak üzere siyasi iktidardır, hükümettir.

CHP PARTİ MECLİSİ

(7 Temmuz 1993 tarihli Bildiri'den)

Türk - Kürt ayrımına, mezhep çatışmasına asla müsaade etmemeliyiz. Fikir hürriyetine saygılı olmalı, tahriklere kapılmamalıyız. Bir tahrik unsuru da olmamalıyız. Herkesi, Allah'ın yarattığı en kutsal varlık olarak kabul edip, insan hayatına değer vermeli, saygı göstermeliyiz.

(3 Temmuz 1993)

ALPARSLAN TÜRKEŞ

Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı

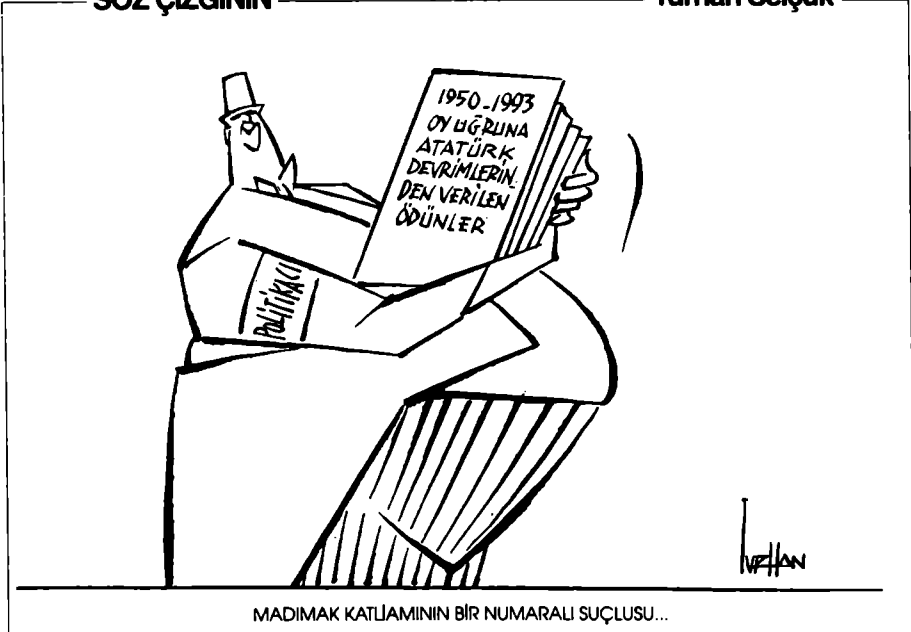
Devletin temel görevi vatandaşın can ve mal emniyetini sağlamak olduğundan, olayların sorumlusu idaredir. İşin ucu Vali'den başlayıp, İçişleri Bakanı'na kadar dayanıyor. İçişleri Bakanı'nın söyledikleri, temel görevin yerine getirilmemiş olmasını hafifletmiyor.

AYDIN MENDERES

Büyük Değişim Partisi Genel Başkanı

SÖZ ÇİZGİNİN

Turhan Selçuk

Olayların bastırılması sırasında ve şu ana kadar güvenlik güçlerinin gösterdiği itidalli ve akıllı görev anlayışı, olayların daha vahim boyutlara ulaşmasına engel olması bakımından, her türlü takdirin üzerindedir. Kendilerine teşekkür ederim. Türkiye'de ve yurtdışında, sözleri ile büyük tepkilere yol açan **Aziz Nesin**'i Sivas gibi hassas bir ilimize getirerek zehrini kusmasına sebep olanlar, olayların birinci derecede sorumlusudur. Halkımız kıskırılmıştır, tahrik edilmiştir. Olayların baş sorumlusu, görevini kötüye kullanan, tahrik unsurlarına yardımcı olan Kültür Müdürü ve Vali'dir, Kültür Bakanlığı'dır.

(Sivas, 5 Temmuz 1993)

MUHSİN YAZICIOĞLU

Büyük Birlik Partisi Genel Başkanı

Sivas olayının suçlusu devlettir. Potansiyel olarak RP taraftarını ve dinci kesimi kullanmıştır. Amacı ise gündemi değiştirmek, Alevi ve dinci kesimlerinden birbirine düşman iki kamp yaratarak, "böl yönet" taktiğini hayata geçirmektir. Olayın, darbe söylentilerinin ortalığa atıldığı bir dönemde meydana gelmesi tesadüfi değildir. Bir darbe sonrası, Avrupa kamuoyunda destek, ülkede ise taban bulma çabasıdır. Kürt sorununun can alıcı bir biçimde dayattığı bu dönemde, masum insanları katlederek, farklı çelişkilerin de var olduğunu göstermeye çalışmıştır. Olay, Alevi Sünni çatışması değildir. Karanlık güçlerin önceden organize ettiği bir vahşettir.

DEMOKRASİ PARTİSİ (DEP)

(12 Temmuz 1993 tarihli 'Sivas Raporu'ndan)

"Güvenlik" kuvvetleri, yedi saat boyunca yobaz katilleri okşadı. Demokrasi güçlerinin yasal mitinglerini copla dağıtan polis, Sivas'ta katliama seyirci kaldı. Özellikle 12 Eylül'den sonra askeri rejimin uyguladığı, **Özal** ve **Demirel** hükümetlerinin sürdürdüğü laiklik ve halk düşmanı politikanın bedelini ödüyoruz. Yobazlık, devlet eliyle yukarıdan aşağı güçlendirilmiş ve demokrasi güçlerinin üzerine salınmıştır. Olay budur. ABD'nin "**Yeşil Kuşak**" projesinden sonra, şimdi de "**İlimli İslam**" programı yürürlüktedir. "**İlimli**" dedikleri dinciliğin nasıl bir terör gücü olduğu, bir kez daha kanıtlanmıştır. Halk, örgütlenmelidir. Özgürlük, demokrasi ve aydınlanma güçleri birleşmeli ve bu saldırganlığın karşısına bir "halk barikatı" kurmalıdır. Bu nedenlerle laiklik mücadelesi, emperyalizme karşı mücadeleden ayrılmaz.

(3 Temmuz 1993)

DOĞU PERİNÇEK

İşçi Partisi Genel Başkanı

Sivas'ta, değerli yazarımız **Aziz Nesin**'in konuşmasını bahane ederek 36 insanımızın ölümüne ve çok sayıda insanımızın yaralanmasına yol açan gerici saldırganlığı şiddet ve nefretle kınıyoruz. Bu gerici saldırının kışkırtıcıları ve failleri bellidir. Hükümetten, bunların yakalanarak yargı önüne çıkarılmalarının sağlanmasını bekliyoruz. Yoksa, bu olayın lekesi, hükümetin üzerinde kalacaktır. Sivas olaylarında hükümetin ağır bir ihmali ve vebali bulunduğu, görgü tanıklarının yayın organlarındaki anlatımlarından açıkça ortaya çıkmaktadır. Aynı ihmalin, olayın soruşturulmasında, suçluların cezalandırılmasında ve cenaze töreninde de gösterileceği kaygısını taşıyoruz. Cenaze töreni Ankara'da toplu olarak yapılmalı; TÜRK - İŞ, DİSK ve memur sendikaları konfederasyonu, ölenlerin anısına yakışır bir törenin gerçekleşmesine katkıda bulunmalıydılar.

PROF. SADUN AREN

Sosyalist Birlik Partisi Genel başkanı

Katliamı, "*tahrik var*" gerekçesiyle mazur gösterenler, Türkiye'de en fazla tahrik edilenlerin işçi sınıfı, emekçiler, sosyalistler, devrimci güçler olduğunu hatırlamalıdır; bu türden gerekçelendirmelerin sonuçlarının, sandıklarından farklı olacağını bilmelidirler. Bundan böyle sosyalistler, devrimciler, ilerici insanlar daha fazla konuşacak, daha fazla mücadele edeceklerdir.

SOSYALİST TÜRKİYE PARTİSİ (STP)

Devlet, din politikasıyla şeriatçılara elverişli ortam yaratmakta, kadro yetiştirmektedir. DYP - SHP ortaklığıyla kurulan *Demirel Hükümeti*, ilk 500 günde tam 69 İmam Hatip Okulu açtı. Okullara konulan zorunlu din dersleri, dini eğitime dayalı okul ve fakülteler, *Diyanet İşleri*'nin 85.000 personeline devletin verdiği maaş... Laik devlet dedikleri bu! Üstüne üstlük, Cumhurbaşkanı ve Başbakan, ülke semalarından ezan seslerini eksik etmemekle övünürken, bir yandan dini tercihlerini ortaya koyuyor, diğer yandan şeriatçı güçlere cesaret verici mesajlar yolluyorlar. Bir otelde, şeriatçı canilerin kuşatması altında tutulan ilerici, devrimci dostlarımız, bir gün boyunca **Süleyman Demirel**'in, **Tansu Çiller**'in, **Erdal İnönü**'nün ve diğerlerinin bilgisine rağmen, kara ruhlu cinayet çetelerine kurban edilmekten kurtulamadılar. Bu hükümet, güvenoyu beklemeden istifa etmelidir.

CENAN BIÇAKÇI

Sosyalist Devrim Partisi Genel Başkanı

Güvenlik güçleri, Sivas'ta gelişen olaylar karşısında etkili, sağlıklı tedbir almamış. Az sayıda gösterici varken, bunlar rahatlıkla dağıtılabilecekken, olay çıkmasını diyerek uzunca süre beklenmiş. Bütün uyarılara rağmen kalabalık artmış. Gelişmelerden endişe duyuyorum. Yetkililerden, bir an önce, daha etkili önlemler almalarını isteyeceğim.

ZİYA HALİS

SHP Genel Saymanı ve Sivas Milletvekili

Atatürk'ün cumhuriyeti kurduğu *Kongre Binası* önündeki heykel söküldü ama, heykelin nereye atıldığını, şu ana kadar Vali, Emniyet Müdürü ve Garnizon Komutanı bilmiyor. Bırakın bunu bilmeyi, heykelin söküldüğünü, Cumartesi günü saat 11.00'de öğrenmişler. Ama bunu Belediye Başkanı'nın bildiğini düşünüyorum. Olaylar, bildirilerle ve özellikle dört camide verilen vaazlarla, **Aziz Nesin'in** konuşmasından çok önce başlamıştır. Perşembe günü vaazlarda, aynı konu tekrar işlenmiştir. Otelin kundaklanması sırasında yaklaşık 10 bin kişi birikmiş ama, bunların çoğu seyirci. Eylemi yapanlar, saat 13.30'da toplanan 300 - 400 kişilik bir grup.

AZİMET KÖYLÜOĞLU

SHP Sivas Milletvekili

Domaniç ve Sivas olayları da göstermiştir ki, ülkemiz, karanlık güçlerce bir iç savaş alanına, Bosna - Hersek ya da Somali'ye çevrilmek isteniyor. Devletin yasadışı kanadı kontrgerilla, mevcut yöntemlerle denetimini kolaylıkla sürdüremeyeceğini görüyor. Kontrgerillanın, gırtlığına kadar battığı suçlarını örtbas etmeye ve dikensiz bir gül bahçesi yaratmaya ihtiyacı vardır. Bu nedenle, bir iç savaş ve ardından da açık bir askeri diktatörlük planlanmak isteniyor. Türk'ün akacak kanı Kürt'ün, Kürt'ün akacak kanı da Tür'k'ün kanıdır. Aynı durum Alevi, Sünni, dindar ve laik insanlarımız için de söz konusudur. Hepimiz kardeşiz. Kandan medet uman karanlık güçlere fırsat vermeyelim. İç savaş planlayıcılarına alet olmayalım. Akacak kan, bizim kanımızdır, hepimizin kanıdır. Herkesi birlik, kardeşlik ve dayanışma çabalarına omuz vermeye çağırıyorum.

(5 Temmuz 1993)

MAHMUT ALINAK

DEP Şırnak Milletvekili

Sivas olayları, 80 öncesi Maraş, Malatya, Çorum olaylarının devamıdır.

SIRRI SAKIK

DEP Muş Milletvekili

Sivas'taki kanlı olayların baş sorumlusu, **Aziz Nesin** ve yandaşları ile, bunlara müsamaha gösteren siyasi iktidardır. Bütün dünya Müslümanları'nın haklı olarak yoğun tepkilerine sebep olan "*Şeytan Ayetleri*" isimli kitabı, halkının yüzde 99'u Müslüman olan bir ülkede yayımlayarak halkın tepkisini zirveye çıkardıktan sonra tahrikleri artırarak sürdürmek, ancak görünen şeytanların işi olabilir. Müslüman milletimiz, **Aziz Nesin** ve yandaşlarına, dünyanın hiçbir yerinde görülmeyen müsamahayı göstermiş, milleti "aptal" ilan ettiği ve "*Şeytan Ayetleri*"ni yayımladığı halde sabretmesini bilmıştır. **Aziz Nesin** ve yandaşları, tahriklerinde başarılı olamamanın stresi ve gerginliği içinde Türkiye'yi dolaşarak, *Kuran* ve *İslam*'a hakaretlerini sürdürmüş, yine başarılı olamayınca, Sivas'ta Aleviliği ateizmin aracı haline getirerek istismar etmişlerdir. **Aziz Nesin**, *İslam*'ı, *Kuran*'ı ve **Hz. Muhammet**'i reddediyor; ancak böyle bir kişi, sözde Alevilik adına tertip edilen programlarda boy gösterip, *Kuran*'a hakaretlerini sürdürüyor. Sünniler **Hz. Ali**'yi, en az Aleviler kadar severler. Hiçbir cami yoktur ki, içinde **Hz. Ali**'nin ismi bulunmasın. Ancak, **Aziz Nesin** ve yandaşları, ne **Hz. Ali**'yi sever, ne **Hz. Ömer**'i ve ne de *Kuran*'ı. Bu millet, ilanihaye kendine ve inançlarına sövdürmez. **Aziz Nesin**'i de, yandaşlarını da, bu yayımla tahriklere müsaade eden siyasi iktidarı da şiddetle kınıyor, ölenlere rahmet, yakınlarına ve millete-mize başsağlığı diliyorum.

HASAN MEZARCI

RP İstanbul Milletvekili,

TBMM İnsan Hakları Komisyonu Üyesi

Ben, Vali Bey'in ve Emniyet Müdürü'nün isteği üzerine, topluluğu yatıştırmak amacıyla konuşma yaptım. Heykelin sökülmesi, Emniyet Müdürü'nün "*Sökeceğiz*" demesi üzerine olmuştur. Yoksa biz kendiliğimizden sökmedik. Bu olayları ve neticelerini, sağduyu sahibi hiçbir insan kabul edemez. Ben de kabul etmiyorum. Ama maalesef olmuştur. Belediye olarak üzerimize düşeni yaptığımız kanaatindeyim. Ben aslında teşekkür beklerken adeta suçlandım.

TEMEL KARAMOLLAOĞLU

Sivas Belediye Başkanı

(Olaylardan sonra yaptığı basın toplantısındaki sözleri)

Aziz Nesin'in konuşmasının içeriğini bilmiyorum. Ne olursa olsun, Türk milletini itham eden, tahkir eden, "yüzde 60'ı aptal, yüzde 30'u korkaktır" diyen bir insan... Partili partisiz, herkes bir infialin içine girdi. Bu bir grup meselesi değil. Görünürde, neredeyse doğal bir tepki...

TEMEL KARAMOLLAOĞLU

*Sivas Belediye Başkanı
(EP, 11 - 1 8 Temmuz 1993)*

Aziz Nesin'i kişi olarak suçlamak çok kolay. Sivas olayları, uzun zamandır Türkiye'nin başına örülmeye çalışılan dört başı mamur bir musibettir. Türkiye'yi hakikaten sıkıntıya sokmak isteyen mihraklar ve bu mihraklara alet olmak isteyen insanlar var. İçişleri Bakanı'nın suçu olmaz mı? 7,5 saat bir olay devam ediyor...

BEDRETTİN DALAN

*Istanbul Eski Belediye Başkanı,
DYP İstanbul Milletvekili*

Sivas olayları, ülkemizde son derece tehlikeli olabilecek bağnaz grupların bulunduğu yanı sıra, bu grupları ölçüsüz biçimde tahrik edenlerin mevcut olduğunu da kanıtıyor...

COŞKUN KIRCA

DYP İstanbul Milletvekili

Gerici ayaklanma üzücü olduğu kadar, **Atatürk'ün** laik Türkiye'sinde irticanın hangi boyutlara ulaştığını göstermesi bakımından da düşündürücü ve ürkütücüdür.

PROF. HALUK ÜLMAN

CHP İstanbul İl Başkanı

Burada taraflardan birini suçlamak yanlış. Hangisini suçlarsak hata yapmış oluruz. O zaman gerçek suçluları gözden kaçırmız. Gerçek suçlular, somut olarak söylüyorum: Bu bir gizli servis operasyonudur. Bir Alman servisi yapabilir bunu.

PROF. MAHİR KAYNAK

*Eski İstihbaratçı,
Büyük Değişim Partisi Genel Başkan Yardımcısı
(EP, 11 - 18 Temmuz 1993)*

Görevden alınan Sivas Emniyet Müdürü Doğukan Oner, giderayak konuştu:

"Keşke 38. kişi ben olsaydım"

Sivas olaylarını unlevemediği gerekçesi ile beceriksizlikle suçlanan Doğukan Oner, "okyanusu geçtik. Derede boğulduk" dedi.

Silah kullanmanın bir cinayet olduğunu belirten Oner, küçük bir grupla karşı karşıya gelmenin faturasının ise 2 ölüdürarahlı olduğunu söyledi.

Olaylar sonucunda ölen 37 kişinin gittiği her yerde kendisi ile birlikte olacağını söyleyen Oner, büyük acı duyduğunu söyledi.

Olay sanıkları

Sivas katliamı, cumhuriyetimizin en temel ilkesi olan laikliğe ve düşünce özgürlüğüne, şeriatçı güçlerin açık bir saldırısıdır. İnsanlıktan nasibini almamış, sevgi yoksunu bu karanlık güçlere ne yazık ki devlet de seyirci kalmıştır. İnsanları öldürmenin hiçbir gerekçesi olamaz. Katliam, çeşitli çevrelerce "tahrik" temelinde ele alınmaktadır. Pir Sultan Abdal Şenlikleri'ne katılan insanlar barışı, dostluğu, sevgiyi savunma ve hayata geçirme temelinde bir araya gelmiş kişilerdir. Şeriatçı güçlerin Sivas katliamı, şeriatçılığa verilen primlerin ve yapılan yatırımların bir sonucudur. Artık topyekûn laik ve demokratik bir seferberlik başlatmalıyız. Bu acı olayın çok iyi değerlendirilmesi gerekir. Olayı çarpıtan yaklaşımlara ve laiklik karşıtı güçlere karşı birlikteliğimizi ve kardeşliğimizi güçlü bir şekilde dile getirelim."

(7 Temmuz 1993)

DOĞAN TAŞDELEN
Çankaya (Ankara) Belediye Başkanı

Utancı verici bu katliam, hiçbir nedenle haklı gösterilemez. Bir oteli içindeki ozan, yazar ve sanatçılarla birlikte yakan zihniyeti protesto etmek ve katledilenlerin anısını yaşatmak için, olayda yaşamlarını yitirenlerin adlarını, Sincan'da açacağımız parklara vereceğiz.

(9 Temmuz 1993)

AZİZ GÜRSOY
Sincan (Ankara) Belediye Başkanı

Barbarlar, aydınlarımızı yakıyor. Sivas katliamını yapan barbarlar şunu bilsin ki, karanlık, aydınlığı yenemeyecek.

SEFA TAŞKIN
Bergama (İzmir) Belediye Başkanı

Pir Sultan Abdal Şenlikleri çok haksız şekilde bahane edilerek, çarpıtılarak, cumhuriyet tarihimizin önemli bir gerici ayaklanması Sivas'ta yaşandı, yaşatıldı. Teokratik devlet özlemcileri, "*Şeriat isteriz!*" diye açık açık bağırarak demokratik hukuk devletine saldırıp, insanların ölümüne neden oldular. Olayların temelinde, değişik nedenler aramak yanlış ve boşunadır. Olaylar, **Atatürk**'ün kurduğu cumhuriyetin 70. yılında, cumhuriyetin ve en temel ilke olan laikliğin hâlâ özümsemediğinin somut göstergesidir. Olay, laikliğe, cumhuriyete ve demokratik hukuk devletine başkaldırındır. Sokaklara dökülenler ve onları kışkırtanlar, şeriat düzenini, teokratik devleti kurmayı, ulusu tekrar ümmet yapmayı, cumhuriyetin ve **Atatürk** devrimlerinin ruhu, özü olan *laiklik* ilkesini geriletip dışlamayı; ulusumuzu, insanlarımızı tekrar Ortaçağ karanlığına çekmeyi amaçlamaktadırlar. Kimse kendisini aldatmasın ve avutmasın, bahane aramasın; hedef, laik Türkiye Cumhuriyeti'dir. Dün **Kubilay**'ı keseenler, bugün Sivas'ta 36 kişiyi yakanlar, gereken tepkiyi ve cezayı görmedikçe, yarın kitle katliamına geçeceklerinin işaretini bir kez daha vermişlerdir. Olayda devletin, siyasal iktidarın ve yerel yönetimin ağır kusuru ve ihmali vardır. Siyasal hesaplarla hareket edenler, laikliğin zedelenmesine, gerici hareketlere, "*Masum dini inanç patlamalarıdır*" diye göz yumdukça, laiklik düşmanları, şeriat özlemcileri ve teokratik devlet yanlıları, yurtiçinde de, yurtdışında da cesaretleneceklerdir. Gerici hareketlerin din ve vicdan özgürlüğüyle hiçbir ilgisi yoktur. Devlet ve siyasal iktidar, demokratik hukuk devletinden, cumhuriyetten ve laiklik ilkesinden ödün veremez, vermemelidir. Bu olay, son yıllarda *Barolar Birliği*'nin sürekli uyarılarına kulaklarını kapatan, gericiliğe prim veren sözde demokratlara ibret dersi olmalıdır. Olayların üzerine kararlı ve bilinçli şekilde gidilmeli, failleri bir an önce yakalanıp bağımsız yargıya teslim edilmelidir. Gereken tepki gösterilip bu yapılmadıkça, "*Şeriat isteriz!*" avazeleri daha da yükselecek, devlet ve siyasal iktidar, önlenmesi daha güç olaylarla karşı karşıya kalacaktır.

(5 Temmuz 1993)

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ

Sivas olayları, laik cumhuriyete yönelik bir ayaklanma provasıdır. Laiklik, devletimizin temeli olup, inanç, düşünce ve anlatım özgürlüklerinin güvencesidir; Türkiye Cumhuriyeti'nin hedefi olan çağdaş uygarlık düzeyinin de bir ölçütüdür. Bu nedenle, laik cumhuriyeti zayıflatmaya ve yıkmaya, yerine bir düzeni kurmaya yönelik bu tür eylemler, toplumumuzu Ortaçağ karanlığına çekme tehdidi taşır.

Buna olanak tanınmaz. Çekirdeğinde bir avuç insanın bulunduğu ve biraz daha kalabalık sayıda insanın kullanıldığı Sivas olayları, bir kaba kuvvet ve zorbalık eylemidir. İnanç özgürlüğüne saygı, bir inancın arkasına sığınıp, başkalarının, farklı inanç ve düşüncelerinden ötürü saldırı hedefi haline getirilmesine izin vermez. Sivas'ta olay çıkartanlar, şeriat istekleriyle, başkalarının düşünce ve inançlarına saldırarak, onların yaşam haklarını ortadan kaldırmışlardır. Özgürlükçü demokratik düzende kişiler, benimsemediği, hatta karşı olduğu düşüncelere de saygı göstermek zorundadır. Bir yazının aykırı görünen düşüncelerini bahane ederek, insan yaşamını ortadan kaldırmaya yönelik eylemler anlayışla karşılanamaz, mazur gösterilemez. Yaşama hakkına yönelen her eylem suçtur. Bu suçu, "toplum heyecanı" gibi göstermeye kalkışmak, bir hukuk devletinde kabul olunamaz. *Türk Hukuk Kurumu*, Sivas olaylarının laik cumhuriyete, özgürlükçü demokrasiye, hukuk devletine yönelen bir saldırı olmasından duyduğu derin üzüntü ve acıyı kamuoyunun bilgisine sunar, halkımıza başsağlığı diler.

(9 Temmuz 1993)

TÜRK HUKUK KURUMU

Sivas'ta meydana gelen olayları, tüylerimiz ürpererek ve yüreğimiz yanarak öğrenmiş bulunuyoruz. İktidarın kendi elleriyle beslediği vahşet, ilerici ve yurtsever insanların kanıyla ayakta durmaya çalışıyor. Başta İçişleri Bakanı **Gazioğlu** olmak üzere, tüm hükümet yetkililerinin yaptığı açıklamalar, saldırıyı hoş göstermeye ve gericiliğe pirim vermeye devam ediyor. İktidar, düşüncelerin özgürce açıklanmasını, "*dini duyguların rencide edilmesi ve tahrik*" olarak nitelerken, cinayetleri ve canileri koruyan bir tutum sergiliyor. Bugün Sivas'ta bütün unsurları ile TCY'nin 149. maddesinde ifadesini bulan "*kıtal*" suçu işlenmiştir. Saldırganların tümü, televizyon kameralarınca saptanmış bulunmaktadır. Vakit geçirilmeden olaylara katılanlar saptanmalı ve yargı önüne çıkarılmalıdır. Aksi halde, Kahramanmaraş olaylarında olduğu gibi, mağdurlar "suçlu", suçlular "güçlü" olacaktır. Ancak, şu unutulmamalıdır ki, bugün dün değildir. Bugün Ankara'da meydanları dolduracak olan memurların, işçilerin, avukatların, kısaca tüm kesimlerin örgütlü gücü, cinayetlerin hesabını sorabilecek hak arama bilincine sahiptir. Derneğimiz, bu olay nedeniyle mağdur olan herkesin yanında olma kararlılığındadır. Delillerin kaybolmaması ve katillerin saptanması için de elinden geleni yapacaktır. Olayı ve iktidarın tutumunu kınıyor, bütün halka başsağlığı diliyoruz.

(3 Temmuz 1993)

ÇAĞDAŞ HUKUKÇULAR DERNEĞİ

Sivas olayları, güvenlik güçlerinin kontrolünde, organize bir saldırıdır. Erken saatlerde başlayan saldırı ve gösterilere saat 22.00'ye değin güvenlik güçlerince seyirci kalınmış ve saldırganlar, bilinçli bir biçimde engellenmemişlerdir. Sivas vahşeti ile, birincisi, yaşam hakkına saldırılmıştır. İkincisi, düşünce ve inanç özgürlüğüne saldırılmıştır. Üçüncüsü, kültürel haklara ve kültür adamlarına saldırılmıştır. Dördüncüsü, laik düşünceye yönelik tertipleri sergilemiştir. Beşincisi de, Türkiye üzerine ilkel, gerici bir emeli açığa çıkarmıştır. En tehlikelisi de, İçişleri Bakanı'nın tutumu ve konuşmasının bu saldırılara hâlâ cesaret verişidir. Başta devletin tutumunu, İçişleri Bakanı'nı ve gerici saldırıları şiddetle kınıyor, yitirdiğimiz insanların yakınlarına başsağlığı diliyoruz.

(3 Temmuz 1993)

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ

İnanmayan - inanan diyalogu, Kürt - Türk diyalogu, Alevi - Sünni diyalogu, Hıristiyan - Müslüman diyalogu ve dostluğu, bugün her zamankinden daha çok önemli bir konuma gelmiştir. Buna uygun politikalar ve anlayışlar geliştirmek, devlete rağmen, gülerken kucaklaşan insanlığı, üzerinde yaşadığımız topraklarda yaratmanın yolunu açacaktır.

ERCAN KANAR

Hukukçu, IHD İstanbul Şube Başkanı

Aziz Nesin'in aylardır süregelen konuşmaları, "*Şeytan Ayetleri*" ve gazetesinin yayın politikası, halkta birikime neden olmuştur. Bu tahrikler sonucunda, Cuma namazından sonra başlayan eylemler, aslında planlı olmayan ve halkın, organize edilmemiş genel bir tepkisidir.

(7 Temmuz 1993)

İNSAN HAKLARI VE MAZLUMLAR İÇİN DAYANIŞMA DERNEĞİ (MAZLUM - DER)

Hangi gerekçeyle olursa olsun, insan kanının akıtılmasına gönlümüz razı değildir, hiç kimsenin de olmamalıdır. Kavga ve gürültü, Müslüman'ın işi değildir. Müslüman'ın yolu sevgi, mûsamaha ve barıştır.

(3 Temmuz 1993)

MEHMET NURİ YILMAZ

Diyanet İşleri Başkanı

Türk - İş, inançlara saygı temelinde, sınırsız bir düşünce ve düşünceleri açıklama özgürlüğünden yanadır. Türkiye, ulu önder **Atatürk**'ün belirlediği laik, demokratik, çoğulcu ve çağdaş uygarlığı hedefleyen çizgisinde, üniter devlet yapısı içinde ilerleyecektir. Bunun en büyük güvencesi *Türk - İş* ve bir bütün olarak işçi sınıfıdır. Sivas'ta 36 kişinin öldürülmesini şiddetle proteste ediyoruz. Olayın sorumlularının derhal yakalanmasını, bağımsız yargı önüne çıkarılmasını ve laik cumhuriyeti yok etmeye yönelik şiddet eylemlerinin üzerine kararlı bir biçimde gidilmesini istiyoruz.

(5 Temmuz 1993)

BAYRAM MERAL
TÜRK - İŞ Genel Başkanı

Sivas olaylarının sorumlusu önce hükümet, daha sonra da *Refah Partisi*, *ANAP*, *MHP* gibi muhalefet partileridir. Türkiye'nin bugününe zemin hazırlayan 12 Eylül'ün beş generali, en az onlar kadar sorumludur. Sivas'ın *RP*'li Belediye Başkanı ve Belediye Meclisi üyeleri daha sonra gelir.

KEMAL NEBİOĞLU
DISK Genel Başkanı

Bu saldırı, "*Düşünce ve inanç özgürlüğü*"nü ağızlarından düşürmeyen gerici faşist çevrelerin gerçek kanlı yüzünü bir kez daha göstermiştir. Bu çeteler bilmelidir ki, halkımız onlara gereken yanıt verecektir.

SÜLEYMAN ÇELEBİ
DISK Genel Sekreteri

Sivas, tahriklere çok müsait bir ilimizdir. Yöre sendikalarından aldığımız bilgilere göre, yazar **Aziz Nesin**, fevkalade tahrikte bulunarak, ibret verici bir tutum sergilemiştir.

(3 Temmuz 1993)

HAK İŞ YÖNETİM KURULU

İçinde ülkemizin değerli yazar ve sanatçılarının da bulunduğu 36 yurttaşımızın gerici yobaz saldırganlar tarafından katledilmesini şiddetle kınıyoruz. Ülkemiz tarihine kara bir leke olarak geçecek olan

Sivas katliamı, devletin gözü önünde gerçekleşmiştir. Devlet, kendi kucağında büyüttüğü gericiliğe yenik düşmüştür. (...) Artık suskun kalmayalım. Herkesin inanç ve düşünce özgürlüğüne kavuşacağı laik, demokratik bir düzen için sesimizi yükseltelim.

(5 Temmuz 1993)

LASTİK - İŞ SENDİKASI YÖNETİM KURULU

2 Temmuz 1993 günü Sivas'ta meydana gelen olaylar ne kadar üzücü ise, devletin bu olaylar karşısındaki tutumu da en az o kadar üzücü olmuştur. "*Failler bulunacaktır*" sözünün edilmesinden bile özenle kaçınan devlet yetkililerinin bu tutumu ibretle izlenmektedir. Bir "halk ayaklanması" görünümü verilme istenilen, aslında önceden organize edildiği açıkça belli olan bu olaydaki tahrik unsuru gözden kaçırılmak istenilmekte, olayın gerçek sorumlularının adeta devlet güvencesinde oldukları izlenimi yaratılmaktadır. Anayasasında "*laik*" olduğu yazılan bir ülkede, *Menemen* olaylarını anımsatan bu tür olaylara asla müsamaha gösterilmemesi gerekirken, izlenen tutumlar, gelecekte de bu tür olayların yaşanacağı ülkemizdeki kardeş kavgalarına bir yenisinin ekleneceği kaygısını uyandırmaktadır. Bizler, Sivas olaylarının faillerinin mutlaka cezalandırılmasını istiyor, demokrasiye, insan hak ve özgürlüklerine, laikliğe yönelik bu çirkin saldırıyı nefretle kınıyoruz. Ülkemizde her türlü sorunun tek çözümünü, laiklik de içinde olmak üzere, demokrasinin tüm kurum ve kurallarıyla işletilmesinde görüyor, bu doğrultuda üzerimize düşen her türlü göreve hazır olduğumuzu kamuoyuna bir kez daha duyuruyoruz.

(5 Temmuz 1993)

PETROL - İŞ SENDİKASI MERKEZ YÖNETİM KURULU

Bir otelde insanların ateşe verilmesini haklı gösterecek hiçbir şey yoktur. Bir hukuk devletinde, demokratik bir ülkede böyle bir fiil cezasız kalmaz. İşin özü budur. Bugün bu vesileyle yapılanlar, yarın başka vesilelerle tekrarlanır. Bu anlamda Sivas olayları bir toplum suçudur.

MEMDUH HACIOĞLU

Istanbul Sanayi Odası Başkanı

Toplumumuz temellerinden sarsılmaktadır. Yaşanan acı çok büyüktür. Bilimsel düşüncüyü geliştirmeyen ve körelten eğitim sistemi, insanlarımızı birbirine düşman eden dinsel, etnik ve siyasi tertipler,

toplumsal kesimlerin politikalarının acizliği, şirketsel tekeli çıkarlara dayalı politikaların egemenliği ve medyanın bu politikaların aracı olarak kullanılması, günümüzün korkunç sonuçlarını; insani değerlerin, sevgi, saygı ve hoşgörünün yitimini; edilgen, bireyci tüketicilik çıkarları psikolojisini, bilim dışı ideolojileri ve fanatik reaksiyoner eylemciliği getirmiştir. Düşünmek, düşünceyi açıklamak ve yayımlamak, toplumu yönlendirmeye çalışmak; çıkar çevrelerinin birbirine bağlı bütün şebekelerince büyük bir tepkiyle engellenmeye çalışılmakta, her türlü baskıya uğratılmakta, suçlu ilan edilerek en ağır biçimde cezalandırılmaktadır. Sivas'ta aydınlarımızın ve *Aydınlık* gazetesinin uğradığı vahşet, tarihimizin en kara ve korkunç lekelerinden biridir.

(3 Temmuz 1993)

NÜSED

Nükleer Tehlikeye Karşı Barış ve Çevre İçin Sağlıkçılar Derneği

Şeriat; özgürlük, demokrasi ve laikliğin uzlaşmaz karşıtıdır. Sivas'taki katliamın gerçek faili, 21. yüzyıla girerken Türkiye'yi Ortaçağ karanlığının dar kalıplarına sokmak isteyen şeriat özlemleridir. Türkiye'ye şeriatı getirmek isteyenler, *Kubilay*'dan bu yana her vesileyle kanıtlandığı gibi, aydınlığı beyinlerinde taşıyanları yok etmek zorundadırlar. Bu, İran'da, Menemen'de, Taksim'deki "*Kanlı Pazar*"da, Maraş'ta, Çorum'da, Sivas'ta hep böyle olmuştur. Ve, şeriat özlemcilerinin eline her fırsat geçtiğinde böyle olacaktır. Sivas katliamının gerçek nedenini gizlemek isteyenler, sorumluluğu, düşündüğünü söyleme cesaretini gösterdiği için değerli yazar *Aziz Nesin*'e ya da yakılarak katledilenlere bulaştırma gayreti içindedirler. Bu tavır, utanç vericidir. Türkiye toplumu, Sivas'ta yakılarak katledilenlere karşı büyük bir sorumluluk içindedir. Bu ülkenin en güzel insanları, toplandıkları otelde, 8 saat, ülkenin en başındaki insandan, Sivas'taki yetkililere kadar yardım istedikleri halde yakılmışlardır. Biz bu insanlara olan borcumuzu ağlayarak sızlayarak ödeyemeyiz. Bu borç yalnızca, bu insanları yakan anlayışa karşı mücadele ederek ödenebilir. Bu görev hepimizindir.

(3 Temmuz 1993)

İBRAHİM YETKİN

Türkiye Ziraatçılar Derneği Genel Başkanı

Gerici - faşist güçlerin son dönemde başlattığı katliamlara bir yenisi daha eklendi. 2 Temmuz 1993 insanlık tarihine kara bir gün olarak geçecektir. Şeriatçı yobazların fütursuzca cirit attığı bir ülkede, gele-

ceğe umutla bakılamaz. Sivas'ta yobazların yaktığı ateşin, yarın tüm Türkiye'yi sarmayacağına garanti yok... Bunun için tek yol, yüreği insanlıktan, güzellikten yana olan tüm demokrasi güçlerinin, ülkenin birliği ve bütünlüğü için tek bir yumruk olarak örgütlenmesidir. Demokrasi güçlerinin birlik ve mücadele platformunun yaratılmasıdır. Çünkü susmak onaylamaktır ve bizler susmayacağız...

(8 Temmuz 1993)

TMMOB ÇEVRE MÜHENDİSLERİ ODASI

Fikre karşı kaba kuvvete başvurmak, buna müsamaha göstermek, Ortaçağ yobazlığından başka bir şey değildir. Toplumun temelini dinamit koyan bağınazlığa, ne pahasına olursa olsun ödün verilmemelidir. Sivas olayları, Türkiye için kara bir leke olarak tarihe geçecektir. Türkiye'nin birliğine, insanların kardeşliğine, insanlığın evrensel değerlerine kaba kuvvetle saldırıda bulunanlar, bu saldırganlıkları müsamaha ile karşılayanlar, Anadolu insanının birlikte yaşama bilinci karşısında hüsrana uğrayacaklardır. Düşünce özgürlüğünün önemi, son olaylar karşısında bir kez daha ortaya çıkmıştır. Toplum ve devlet, düşünce özgürlüğüne ekmek ve su gibi sahip çıkmalıdır.

(3 Temmuz 1993)

MUSTAFA EKMEKÇİ

ÇAĞDAŞ GAZETECİLER DERNEĞİ (ÇGD) Genel Başkanı

1980 öncesi Kahramanmaraş'ta yapılan katliamın bir benzeri Sivas'ta yapılmıştır. 1920 yılında temelleri atılan Türkiye Cumhuriyeti, aradan geçen 73 yıla karşın, ülkemizi Ortaçağ karanlığına götürmek isteyen güçlerin tehdidi altındadır. Sivas olayı, ikinci bir "Kubilya Olayı"dır.

YÜKSEL BAYSAL
ÇGD Genel Yönetim
Kurulu Üyesi

ADNAN BAŞTOPÇU
ÇGD Güney Marmara
Şube Başkanı

Şeriatçılar, kafatasçılar, yerel basın ve belediye, Aziz Nesin'i bahane ederek, günler önceden hazırlayarak, on saat sürdürerek, konuklarımız, araştırmacı yazar Asım Bezirci, şair Metin Altıok, şair Behçet Aysan, şair Uğur Kaynar, karikatürist Asaf Koçak, yönetmen Erdal Ayrancı, ozanlarımız; Nesimi Çimen, Muhlis Akarsu, Hasret Gültekin, Edibe Sulari ile sevgili gençlerimiz; Huriye Özkan, Yeşim Özkan, Özlem Şahin, İnci Türk, Muammer Çiçek, Yasemin Sivri, Asuman Sivri, Sait Metin, Serpil Canik, Serkan Doğan, Gülender Akça, Menekşe Kaya, Koray Kaya, Murat Gündüz, Belkıs Çakır, Nurcan Şahin, Ahmet Özyurt, Handan Metin, Sehergül Ateş, Muhibe Akarsu, Carina Cuanna, Gülsün Karababa, Mehmet Atay'ı vahşice katlettiler. Almanya'da kundaklanan Türkler'in evine "itfaiye 7 dakikadan önce niye ulaşamadı?" diye kıyameti koparan devlet, yangın yeri otele 7 saatte ulaşamadı. Acımız sonsuzdur. Başımız sağolsun.

(3 Temmuz 1993)

PİR SULTAN ABDAL KÜLTÜR VE TANITMA DERNEĞİ

Sivas katliamı, ne salt Aziz Nesin'e, ne de salt Aleviler'e karşı tepkinin ürünüdür. Tepkinin asıl kaynağı, Türkiye'nin devrimci ve laik dinamiklerine karşı duyulan ilkel kin; ekine, sanata ve özgür düşünceye karşı hoşgörüsüzlüktür. Katliamın başlangıcından ve gelişiminden haberli olmalarına karşın, kuşatmada kaldığımız sekiz saat boyunca kılını kıpırdatmayan, büyük bir duyarsızlık örneği sergileyen, her zaman yer yerde bulunduğunu ısrarla vurgulayan, ancak işlevini bir türlü yerine getirmeyen hükümeti ve sorumluluklarındaki devlet organlarını kınıyor, gerici - faşist güçleri ve onların Sivas'taki maşalarını lanetliyoruz. Kamu vicdanı, katliamı onaylayıcı açıklamalarıyla bizi bir kez daha dehşete düşüren başta İçişleri Bakanı Mehmet Gazioğlu olmak üzere, Başbakan Tansu Çiller'i ve Başbakan Yardımcısı Erdal İnönü'yü yargılamaya çağırıyoruz. Şehi'lerimizin anısı önünde saygıyla eğiliyoruz.

(3 Temmuz 1993)

KATLIAMDAN KURTULAN PİR SULTAN GENÇLERİ

Olay, organize bir katliamdır. Devlet güçlerinin de olaya kayıtsız kalması, bunun yeni bir Kahramanmaraş provokasyonu olduğu kanısını güçlendirmektedir.

(5 Temmuz 1993)

PİR SULTAN ABDAL CANLAR DERNEĞİ

Parlamentodaki laiklikten yana milletvekillerini ve partileri, oy kaygılarını bir yana iterek, "*kara tehlike*"ye karşı birlikte hareket etmeye çağırıyoruz. Şeriatçı tehlikeye karşı sessiz kalmayacağımızı, kamuoyuna duyuruyoruz.

(5 Temmuz 1993)

HACI BEKTAŞ VELİ KÜLTÜR VE TANITMA DERNEĞİ

Sivas'ta gerici güçler tarafından gerçekleştirilen toplukiyımı bir kez daha lanetliyoruz. Bu, bir toplumun kendi sanatını, kültürünü, gelenek ve geleceğini, demokratik ve laik yaşama duyduğu özlemi yok etme girişimidir. Ülkemizin geleceği adına bu kara lekenin bir an önce silinmesini ve sorumluların en ağır biçimde cezalandırılmalarını tüm yüreğimizle diliyor ve yetkililerden bekliyoruz. Bu toplukiyımda yitirdiğimiz Genel Yönetim Kurulu üyemiz şair **Behçet Aysan**, üyemiz şair - yayıncı **Uğur Kaynar** ve eleştirmen **Asım Bezirci** ile halk ozanı, karikatürist, halkbilimci, halk dansçısı arkadaşlarımızı, üyemiz şair - felsefeci **Metin Altıok'u** bir kez daha saygıyla anıyoruz. Ağır yaralı üyemiz **Lütfiye Aydın** ve eşi, üyemiz **Aydoğan Yavaşlı** ve eşinin bir an önce sağlıklarına kavuşarak aramıza dönmelerini diliyoruz. Düşünce ve düşünceyi yayma özgürlüğünü kullanmanın insan olmakla özdeş olduğunu savunan **Onur Üyemiz**, 1992 **Onur Ödülü Altın Madalyası** sahibi yazar **Aziz Nesin'in** yanında olduğumuzu bir kez daha vurguluyor, laik Türkiye Cumhuriyeti'ni, **Aziz Nesin'i** bu yolda desteklemeye çağırıyoruz.

(3 Temmuz 1993)

EDEBİYATÇILAR DERNEĞİ

Sivas'taki *Pir Sultan Abdal Şenliği*'ne katılan, başta **Aziz Nesin** olmak üzere, çoğu **TYS** üyesi yazar ve şair arkadaşlarımıza yönelik vahşi saldırıyı, demokrasiye, insan haklarına, düşünce ve inanç özgürlüğüne yönelik çağdışı bir davranış sayıyoruz. Ortaçağ ilkelliklerine çok benzeyen bu insanları diri diri yakma olayı, ülkemizin

yıllardır hangi gericilik uçurumuna itilmiş olduğunun göstergesidir. Acı veren bir başka durum da, Başbakan, İçişleri Bakanı ve hükümet sözcüsü olmak üzere sorumluların, bu yeni '31 Mart İrtica Olayı'nı, Aziz Nesin'in bazı sözlerine karşı "haklı bir tepki" olarak yorumlamalarıdır. Bir düşünce, ancak karşı bir düşünceyle alt edilir. Sivas'taki irtica başkaldırısında yitirdiğimiz değerli arkadaşlarımızı yüreklerimizimize gömüyor, yaralılara sağlıklar diliyoruz.

(5 Temmuz 1993)

TYS (TÜRKİYE YAZARLAR SENDİKASI)

Sivas olaylarıyla laik cumhuriyetin temellerine kundak sokulmuştur. Tarihimizde bu olayların benzeri arandığında ilk akla gelen, *Mene-men* ayaklanması olmaktadır. Durum böyle iken, yetkililerin işin içyüzünü araştırmadan, bir süredir kökü dışarda köktendinci çevrelerin hedef tahtası olan ve Sivas'ta kişisel görünüşünü açıklamaktan başka bir amacı bulunmayan Aziz Nesin'i "kışkırtıcı" olarak göstermeleri, en azından aymazlıktır. Sivas olaylarının perde arkasındaki tüm kışkırtıcıları ile eylemcilerinin bir an önce ortaya çıkarılarak, kamu vicdanını yatıştırarak biçimde cezalandırılmasını bekliyor, feci olaylar sırasında can veren sanatçı ve yazar dostlarımızı saygıyla anıyoruz.

(5 Temmuz 1993)

PEN YAZARLAR DERNEĞİ

Sivas olaylarını, düşünce ve inanç özgürlüğüne, düşüncelerin özgürce dile getirilmesi hakkına karşı çağdışı bir eylem olmasından öte, insanlığa ve insan onuruna aykırı bir güdü olduğu için şiddetle kınıyoruz. Düşüncelerin yanında olalım veya olmayalım, konuşma fiiline karşı öldürme fiili, her şeyden önce insan tepkisi değildir. Düşünceye düşünce ile karşı çıkma özgürlüğünü savunmak için, önce insan aklına sahip olmak gerektiği inancındayız. Sivas olaylarını, "insanlığın yakılması" olarak yorumluyor ve insanlık onuru adına kınıyoruz.

TİYATRO ELEŞTİRMENLERİ DERNEĞİ

Öldürdüler! Sivas'ta laik Türkiye'yi ateşe verdiler. Şeriat düzeni isteyenler, aydınları yaktı! Hiçbir gerekçe, bu Ortaçağ zihniyetini, bu insanlık dışı zihniyeti haklı kılamaz. Duyarsız ve etkisiz kalan bütün sorumluları şiddetle kınıyoruz. Katilleri lanetliyoruz. Ölenlerin ailelerine, okurlarına, izleyicilerine ve tüm sevenlerine başsağlığı diliyoruz. Bu ülkeyi şeriata teslim etmeyeceğiz.

KARİKATÜRCÜLER DERNEĞİ

Sivas'ta yaşanan vahşet, ülkemizde sık sık ortaya konulan senaryoların sonucudur. Katliamı görenlerin, yaşayanların, üzerine basa basa vurguladıkları gibi, tüm çarpıtma ve geçiştirme çabalarına karşın olay, önceden planlanmış, devlet destekli, organize bir saldırdır.

HALKEVLERİ GENEL MERKEZİ

Neonaziler, katliamcı irticacılar, insanlığın bu "vahşi-ikel" yanının yaşayan temsilcileri... Sanatçılar ise geleceğe ışık tutan umudu ve gelişmeyi, özlemleri simgeleyen, insanlığın en gelişmiş halinin yaşayan temsilcileri... Sivas'ta umut katledildi, sanat katledildi, kültür katledildi, aydınlık gelecek katledildi...

DEVLET TİYATROLARI OPERA VE BALESİ ÇALIŞANLARI YARDIMLAŞMA VAKFI (TOBAV)

Böyle kanlı ve iğrenç filmler seyretmek istemiyoruz! İnsan zihninin yarattığı en iğrenç filmlerden biri olan '*Sivas Katliamı*'nı ve onun tasarımını yapan soysuz senaristleri lanetliyoruz. Düşünce ve sanatın ifadesini olanaksız kılan yangın dumanlarının bir an önce ülkemiz yaşamından püskürtülmesini diliyor, tüm devlet yetkililerini, sorumlu ve hukuki durumlarına yakışır biçimde davranmaya çağırıyoruz.

İSTANBUL SİNEMATEK DERNEĞİ

Sivas'ta katledilen 36 kişi, Türkiye'nin kültür ve sanat mozağının yaşamsal bir parçasını oluşturuyor. Güzel insanlardı. "*İnsan*" insanlardı. Türkiye'nin aydınlanması yolunda canlarını vererek ülkelerine ışık tutmaya çalıştılar. Onları yakarak karanlığı sürdürmeye çalışanların karanlık ellerini lanetliyoruz.

SANAT KURUMU

Bizler Sivas olaylarının, devletin ve hükümetlerin şeriat isteyen güçlere yıllardır verdikleri tavizlerin bir sonucu olduğuna inanıyor ve bu tavrın, kültür ve sanata, Sivas'taki katliam boyutunda bir saldırı olduğunun bilinmesini istiyoruz. Demokrasilerde her bireyin yaşama, düşünme ve düşündüklerini özgürce ifade etme hakkının demokratik devletin güvencesi altında olduğu gerçeği, son olaylar da göstermiştir ki, Türkiye gerçeği ile örtüşmemektedir. Nereden ve kime gelirse gelsin, birlikte yaşama ilkesine yönelik, yaşama özgürlüğünü hiçe sayan zorbaca tavrın her türlüşününün karşısındayız. Kültürler mozağı ülkemizin çağdaş bir kimliğe ulaşabilmesi için,

öncelikle bu en temel demokratik hakların hayata geçirilmesi ve savunulması gerekiyor. Bu konuda, başta aydınlar ve sanatçılar olmak üzere, insanlık onuru taşıyan herkesi, karanlık güçlere karşı kararlı bir tutumla tavır almaya çağırıyoruz.

DERGİLER ORTAK PLATFORMU

Bu ülkede Tanrı'ya inanmak ve ibadet etmenin suç olmaması kadar, Tanrı'sız olmanın da suçsuzluğu ilan edilinceye kadar, bu yargılama sürecektir. Tanrı'sız olmak da bir haktır! İnsanların inancına karışmamak, yalnızca Tanrı, inancına, ibadete karışmamak değil; *tanrısızlığa da karışmamak* oluncaya kadar, Tanrı vicdanımızın mahkemesinden çıkamayacaktır. Tanrıtanımazlığın adaleti de bir adalettir ve aydınlığın sesidir.

SANAT HAREKETİ

Sivas
katliamı
sonrasında
halkımızın
şeriatçılara
yanıtı :
"Susmayacağız"

Yetkililerin ve bazı gazetelerin, olayların başyazarımız **Aziz Nesin**'in "kışkırtıcı" konuşmalarıyla ve *Aydınlık*'ın "*Şeytan Ayetleri*" yayınıyla meydana geldiği yönündeki açıklamaları yalandır. Sivas olayları, şeriat rejimini kurmak isteyenlerin planlı bir kalkışmasıdır. Gericilerin şeriat isteği, ülkemizin kara bir gerçeğidir. Türkiye'yi Ortaçağ karanlığına ve İran tipi bir rejime döndürme faaliyetleri herkesin gözü önündedir. **Muammer Aksoy, Bahriye Üçok, Turan Dursun, "Şeytan Ayetleri"** yüzünden mi öldürüldüler?

AYDINLIK

(4 Temmuz 1993)

Türkiye'nin en iyi evlatlarından 35'i, bir avuç yobaz tarafından yakılmıştır, öldürülmüştür. Bu düzenin aydına, şaire, yazara, ozana, sanatçıya ihtiyacı kalmamıştır. Bu düzen sopanın, safsatanın, yalanın düzenidir. Bu düzen, *Aczmeni* tarikatının düzenidir.

HASAN YALÇIN

(*Aydınlık*, 4 Temmuz 1993)

"*Büyük devlet*", "*güçlü devlet*", 2 Temmuz günü Sivas'ta gericiliğe yenik düşmüştür. Toplu cinayet, güvenlik güçlerinin gözleri önünde işlenmiştir. Yani devlet, cinayeti seyretmiştir. Türkiye'nin kendi "*Dazlaklar*"ını bir yana bırakıp, Almanya'daki kundakçıları kınamaya kalkışması, "*kara mizah*" örneğidir. Olaylar bütün dehşetiyle sürerken, hükümet yetkilileri, gece yarısına değin suskunluklarını korumuş; *TRT*, gerçekleri halktan gizlemiş, resmi ve özel televizyonlar, "*eğlence*" programlarını kesintisiz sürdürmüşlerdir. Bu, halkımıza ve cinayet kurbanı arkadaşlarımıza büyük bir saygısızlıktır. Türkiye, tehlikeli bir dönemeçtedir. Laiklik, tehdit altındadır. Ancak, ilerici güçler, şeriat özlemcilerine geçit vermemeye kararlıdır.

ATTİLÂ AŞUT

(*Aydınlık*, 4 Temmuz 1993)

Sivas'ta yaşanan kanlı olaylar bir halk hareketi değildir. Bu eylem, aşırı dincilerin, Türkiye'yi karanlığa sürüklemek isteyenlerin önceden tezgâhladığı bir oyundur.

HİKMET ÇETİNKAYA

(*Cumhuriyet*, 4 Temmuz 1993)

Olaydaki "tahrir" in boyutları ve Aziz Nesin'in sorumluluğu ne olursa olsun, Türkiye'deki "cezalandırma" biçimi, çembere alınmış insanların diri diri yakmak olamaz.

DERYA SAZAK

(Milliyet, 4 Temmuz 1993)

Sivas'ta halk, "Din elden gidiyor" diye ayaklanmamıştır. Türkiye'de dinin bir yere gittiği yok ki. Gündemde kalmak için çırpınan, gazetesini okuyan olmadığından orada burada şova girişen, Salman Rüşdi'nin bile "hırsızlama yayın yapmak" la suçladığı bir eskimiş şöhret var.

METİN TOKER

(Milliyet, 4 Temmuz 1993)

Sivas'ta önceki gün cereyan eden vahim olayları, sırf Aziz Nesin'in dinsizliği ile izah etmek, bizce yetersizdir. Çünkü, halkta bir "hazırlanmışlık" olmasa, Aziz Nesin'in Pir Sultan Abdal Şenlikleri'nde söylediği birkaç münasebetsiz cümle, bu kadar tepkiye yol açmazdı. Nihayet, "beyin damarlarının kireçlendiği" izlenimi veren, öte yandan da bir "hırs-ı piri" ile yanıp tutuşan birinin hezeyanları olarak değerlendirilir biterdi.

OKTAY EKŞİ

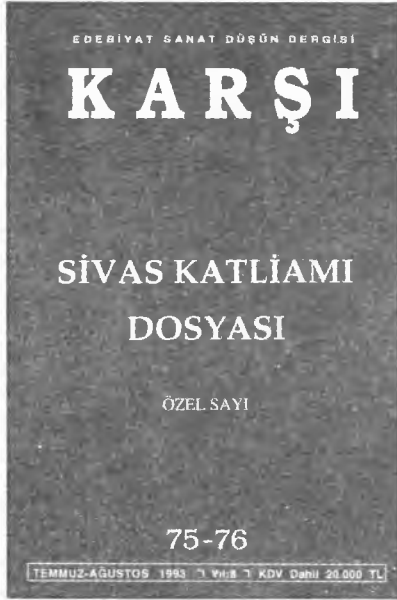
(Hürriyet, 4 Temmuz 1993)

Aziz Nesin'in hassasiyet yaratan, tahriklere varan sözleri, karşı tahrikle birleşiyor ve hepimizi ciddi şekilde endişelendiren bu sonuç ortaya çıkıyor. "Şeytan Ayetleri" nin basılması, dinle ilgili sözler, televizyonlarda Aleviler'le ilgili ifadeler ve daha başka örnekler yan yana dizildiğinde, patlamaya hazır bir doku ortaya çıkıyor. (...) "Düşünce hürriyeti" etiketi altında gereksiz tahrikler yapan, en gelişmiş demokrasilerde bile provokasyon olarak kabul edilebilecek davranışlarda bulunan kimseler, Sivas'ta ortaya çıkan bu sonucu dikkatli bir şekilde değerlendirmek zorundadır.

ERTUĞRUL ÖZKÖK

(Hürriyet, 4 Temmuz 1993)

Sivas'taki göstericilerin Atatürk büstüne saldırımları, "Kadın Başbakan olmaz" diye pankart açmaları, Kültür Sarayı'nı yıkmaları da gösteriyor ki, kızdıkları sırf Aziz Nesin değil. Laik, uygar düzene

kızıyorlar. Şeriat istiyorlar. Olayların asıl elebaşısı *Aczmendi* tarikatı, zaten İran'dan destek alıyor. **Aziz Nesin**'in azizliği ise, bu kafa yapısındaki adamlarla "*demokrasi içinde*" İslamiyet'i tartışmaya kalkmak.

BEKİR ÇOŞKUN
(*Hürriyet*, 4 Temmuz 1993)

Sivas'ta **Aziz Nesin**'i (o istediği kadar inkâr etsin), Allah korumuş... Büyük geçmiş olsun. Başına bir kaza gelseydi, yer yerinden oynardı....

RAUF TAMER
(*Hürriyet*, 4 Temmuz 1993)

Bu kitabın (*Şeytan Ayetleri*) yayımlanmasını istemezdim. **Aziz Nesin** son zamanlarda, "*Türk milleti aptaldır... Ben dinsizim, Allahsızım*" gibi laflar etti. Şu hoşgörüsüz ortamda bunları söylemesi bence yanlıştı.

EMİN ÇÖLAŞAN
(*Hürriyet*, 4 Temmuz 1993)

Herkes inanca ya da inançsızlığa saygı göstermeyi bir uygarlık görevi olarak, barış içinde yaşamanın bir bedeli olarak bellemeli! "*Ben geliyorum*" diyen vahşet karşısında basireti bağlananlardan ve tabii en başta bu insanlık suçunu işleyenlerden hesap sorulmalı! Kamu vicdanı rahatlatılmalı.

HASAN CEMAL
(*Sabah*, 4 Temmuz 1993)

İnançlara dil uzatan ve bu ülkede kan dökülmesinin provokasyonunu yapan gazete ve Başyazarı **Aziz Nesin**'in benzer olaylara çanak tutmasına seyirci mi kalınacak, yoksa bu konuda yeni yasal düzenlemeler düşünülecek mi?

CENGİZ ÇANDAR
(*Sabah*, 4 Temmuz 1993)

Bir yanda söz var, düşünce var. Öte yanda yakıp yıkma var.

YALÇIN DOĞAN
(*Milliyet*, 4 Temmuz 1993)

Aziz Nesin'in konuşmalarının, inanç sahiplerini rencide edici olduğu yadsınmaz. Var olmayan "*Laik - Müslüman*" çelişmesini varmış gibi gösterecek tuzaklardan uzak durmak gerekir.

ALİ SİRMEN

(*Milliyet, 4 Temmuz 1993*)

Nesin'in hatalı davranışı, o tepkiyi hak ettiği anlamına gelmez. Türkiye'de maalesef şartlandırılmış zihinler var. Bunlara bir kıvılcım çaktınız mı, hemen barut gibi parlıyorlar.

NAZLI ILICAK

(*Tercüman, 4 Temmuz 1993*)

Yazar ve meslektaşımız ve yaşça büyüğümüz **Aziz Nesin**, son yıllarda kendine yeni bir kimlik vermiştir. Kitleyi, kendisi ile aynı fikirleri paylaşmayan ya da beğenmediği kişi ve toplumları isteyerek ya da istemeyerek sert sözlerle tahrik etmekte, üzerlerine gitmektedir. **Aziz Nesin**, son günlerde fikirlerini paylaşmadığı toplumlarla adeta kavga arar ve eder bir duruma girmiştir. "Arı kovanına" sürekli çomak sokmaktadır.

İZZET SEDES

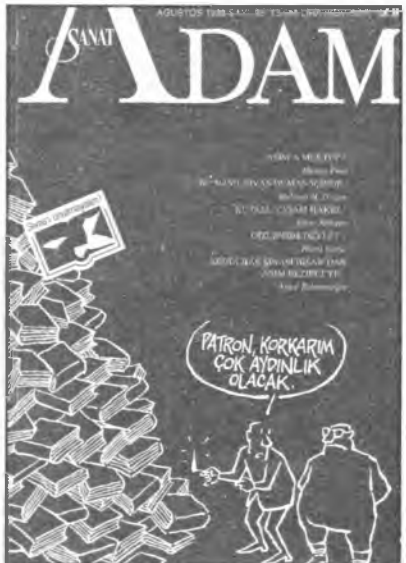
(*Tercüman, 4 Temmuz 1993*)

Demokrasi, tamam... Düşünce özgürlüğü, tamam... Ama başka şeyler de var: Bu memleketin yüzde 99'u Müslüman. Tamam mı? Kendi inançsızlığına saygı isteyeceksin, ama yaşadığın toplumun inançlarına hiç mi hiç saygı göstermeyeceksin... Tamam olmayan yanı, önce burası... Buna, "*Müslüman mahallesinde salyangoz satmak...*" derler. Adam sattırmıyor, zorla mı? Ha, bunun yolu ille de zorbalık mı? Otel yakıp adam öldürmek mi?.. Şu olanlara, "*Doğrudur...*" diyebilir misiniz? Elbette hayır... Ama toplumun yapısı da bu...

TAYYAR ŞAFAK

(*Tercüman, 5 Temmuz 1993*)

Anadolu'da Sünni egemenliğini kılıç zoruyla kurmak isteyen Osmanlı despotluğuna karşı başkaldırının önderi **Pir Sultan Abdal**, idam hükmünü yüzüne okuyan Sivas Valisi'ne, başkaldıranların en güçlü silahıyla, şiirle yanıt verdi: "*Bu kaçınıcı ölmem hain / Pir Sultan*

ölür, dirilir" Öyle oldu. Yüzyıllar boyunca **Pir Sultan** çok öldü, dirildi. En son, önceki gün öldü **Pir Sultan**, 2 Temmuz günü, Sivas'ta. Bu kez adı Nesimi'ydi, Asım Bezirci'ydi... Otuz altı adı vardı önceki gün.

AYDIN ENGİN

(*Cumhuriyet*, 5 Temmuz 1993)

Sivas ve **Pir Sultan Abdal**, birbirinden ayrılmaz, birbirinden kopmaz... Sazı eline kim alırsa alsın, ilkin söyleyeceği türkü, "*Sivas ellerinde sazım çalınır*" değil midir? (...) Sivas'ı, Hafik'i, Zara'yı, Suşehri'ni, Sivrialan'ı bilirim. Buralarda askerliğim vardır. Kızılırmak'ın kıyısında çok oturmuşluğum olmuştur. Kulağım **Pir Sultan Abdal** türküleriyle, ağıtlarıyla doludur. Sivas'ın, şiirimizde şanlı bir yeri vardır. Halk ozanları burada yetişir. Şimdi ne oluyor? Sivas'ı, eşkıya basmışçasına, camiden çıkan kışkırtılmış adamlar sarmış...

MEHMED KEMAL

(*Cumhuriyet*, 5 Temmuz 1993)

Sivas olayları, toplumumuzda nasıl öfke birikimlerinin olduğunu ve bu birikimlerin, kışkırtmalarla nasıl vahşice patlayabileceğini gösteriyor.

TAHA AKYOL

(*Milliyet*, 5 Temmuz 1993)

Düşünce katlediliyor. Bilim ateşe veriliyor. Sanat yok ediliyor. Türkiye'nin parlak beyinleri, aydınları susturulmaya çalışılıyor. Aydınlar üzerinde terör estiriliyor. Devlet, bütün bu yapılanlara tam teslimdir. Teslimden de öte, gericiliği destekliyor.

FERİT İLSEVER

(*Aydınlık*, 5 Temmuz 1993)

Siz "*din özgürlüğü*" talep ederken, insanların başka dinden ya da din-siz olma hakkına -hoşlanmasanız da- saygı göstermekle yükümlüsünüz.

RAGIP ZARAKOLU

(*Özgür Gündem*, 5 Temmuz 1993)

Peygamber'in cennetine, cehennemine inanmayan öldürülecek mi? Şeriatçıların ille onlar gibi düşünmeye bizi zorlamaları doğru buluna-

bilir mi? O zaman laikliğin ne gereği kalır! Uygar bir ülkede, "*Ben dine inanmıyorum*" diyene kimse tepki göstermez. Bunu ne zaman anlayacağız?

MELİH CEVDET ANDAY

(*Cumhuriyet*, 6 Temmuz 1993)

Şairler, yazarlar, sanatçılar kolay yetişmiyor. Ateş ve duman, yaratıcı, üretken, çalışkan insanları yok etsin istemiyorsak, Ortaçağ zihniyetinin onları öldürmesine izin vermeyin... Çünkü, biz izin verdikçe, duman ve ateş her yeri saracak.

ZEYNEP ORAL

(*Milliyet*, 6 Temmuz 1993)

Gerçek ortadadır. Sivas'ta halkı kışkırtanlar bellidir. TV ekranlarında, oteli yakanlar açıkça görülmektedir. Sivas'ta Atatürk'e, cumhuriyet yönetimine, insan haklarına, insan yaşamına kıyan kirli eller meydandadır. Laik Türkiye; Humeyni'nin, Kara Ses'in saçtığı gerilik, ilkelik tohumlarıyla yeşertilen yobaz kafayı kıracak güce sahiptir. Sivas olayı şu ya da bu nedenlerle örtbas edilirse, "*halkın haklı galeyanı*" gibi safsatalarla kamuoyu yanıltılmaya kalkılırsa, hele bu korkunç olayın suçu, Aziz Nesin'in birtakım söz ve yazılarına bağlanmaya çalışılırsa, iyi bilelim; bu ülke, kapkaranlık bir döneme bilerek, istenerek sokulmuş olacaktır.

OKTAY AKBAL

(*Milliyet*, 6 Temmuz 1993)

Eğer devletin, hükümetin ve Sivas canilerinin dediği gibi, "*Bana, benim inandığıma inanmayanı yakmak*" bir hak ve gerçekten evrensel bir hak olacaksa, o zaman bu ülkede herkesin, her inanç grubunun gücünün yettiğini yakma hakkı çoktan ya da artık doğmuş olmuyor mu? Bu kadar çok kültür ve inanın bir arada yaşadığı Türkiye'de, "*Bana inanmayanı yakmak haktır*" düşüncesi geçer akçe olsaydı, hepimizin daha doğduğumuz gün, kundakçılığı meslek edinmemiz gerekmez miydi?

ERTUĞRUL KÜRKCÜ

(*Özgür Gündem*, 6 Temmuz 1993)

Hükümet, İçişleri Bakanı'yla, Başbakan Yardımcısı'yla, Van'daki otelle Sivas'ı karıştıran Başbakan'ıyla "*topyekûn*" sorumluluk altındadır.

DERYA SAZAK

(*Milliyet*, 7 Temmuz 1993)

Dikkat edin, 36 kişiyi otele kapatıp yaktılar, şimdi ortada tartışılan ne? Aziz Nesin tahrik etti mi, etmedi mi? Diyelim Aziz Nesin tahrik etti, -o etmedim dese bile- bu, neyi değiştirir? Devletin tartışacağı bu mudur? Hangi tahrik, 36 kişinin, diri diri yakılmasının mazereti olabilir ki?

HASAN PULUR

(Milliyet, 7 Temmuz 1993)

Otel yaktırmak... Yazar, sanatçı, halk şairi, semah üyesi 17 yaşında, 20 yaşında, 22 yaşında genç kızları hüyatlarının baharındayken du-manla boğdurmak... İslam dini bu kadar ilkel mi? Ona inananlar bu kadar vahşi mi? Olmaması gerekir... Bu yüzden, Sivas olaylarının da "Aziz Nesin olayı" olmaması gerekir.

NECATİ DOĞRU

(Milliyet, 7 Temmuz 1993)

DGM'nin, "Ortada devlete karşı işlenmiş suç yok, mesele bizim alanımızın dışındadır" görüşü de ilginçtir. Demek, "Cumhuriyet burada kuruldu, burada yıkılacak" a varan sloganlarla ayaklanan grupların eylemi, du-vara ideolojik afiş yapıştıran gençlerinki kadar tehlikeli değildir. (...) Devlet tarafsız olmalı, Anayasa düzenini savunmalı, yasaları eşit uy-gulamalı.

MELİK AŞIK

(Milliyet, 7 Temmuz 1993)

Aslında o masum insanların şahsında yanan, insanlıktır ve yakan bu düzendir, seyredip tevill etmeye çalışan da bu düzenin bekçileri.

HALUK GERGER

(Aydınlık, 7 Temmuz 1993)

Fiziksel karanlık ne kadar tehlikeli ve korkunçsa, zihinsel karanlık da en az onun kadar, hatta belki ondan daha da tehlikeli ve korkunçtur. Çünkü kendi zifiri karanlığını delebilecek en zayıf bir ışık hüzmesine karşı bile acımasızdır. Araştırmacılık, yenilikçilik, yeni ufukluluk, sorgulayıcılık, gelecekçilik, zihinsel karanlığın lügatinde olmayan kavramlardır. Aziz Nesin, "Ben Müslüman değilim" dedi diye kimse ölmez. Ama, onun düşünce özgürlüğünü kabul etmeyen zihinsel ka-ranlık, 35 insanın canını almıştır.

VEHBİ SERGEN

(Ankara Ulus, 8 Temmuz 1993)

Timur barbarlığı! Çifte Minare Medresesi'ne Sivaslılar'ı doldurup yakan Timur'un barbarlığı... O, davet edilmeyen ziyaretçiydi, ev sahiplerini yaktı; bu kez ev sahipleri konuklarını! (...) Devlet, halk, isyan... ve kurbanlar! Şimdi mağdurlar da, saldırganlar da devleti boy hedefi yaparken, bin yıllık devlet - halk karşıtlığının teorisini yeniden yazıyorlar; özgün bir katkı yapmaksızın... *Celaliler* mi haklıydı, devlet mi?

REHA MAĞDEN

(Aktüel, 8 - 14 Temmuz 1993, Sayı : 105)

Aziz Nesin'in davranışının politik olarak doğru olup olmadığı, ne yarar, ne zarar getireceği üzerinde çok şey söylenebilir. Bana kalırsa, **Aziz Nesin'in** yaptığı asıl yanlış, onun, "*Laiklik Müslümanlık*" çelişkisini, Türkiye'nin baş çelişkisi haline getirmesi ve bu çelişki temelinde var olmaya çalışmasıdır. Kaldı ki, "*Şeytan Ayetleri*" konusunda aldığı "*militan*" tutum ve Müslümanlar arası bir tartışmada böylesine aktif bir biçimde taraf tutması, kendisi bir ateist olduğunu söylemesine rağmen, ateşli bir dindarın tutumudur. Ama eğer meseleyi ilkesel planda tartışıyorsak, bütün bunların bir önemi yoktur. Önemli olan şudur: Doğru bildiğimiz şeyleri söyleyecek miyiz, söyleyemeyecek miyiz?

GÜLAY GÖKTÜRK

(Aktüel, 8 - 14 Temmuz 1993, Sayı : 105)

Sivas'ta olanlar, ünlü "*Menemen Olayı*"ndan çok daha vahimdir. Çünkü 70 yıl sonra olmuştur... Çünkü devletin gözü önünde ve "*ağır ağır*" olmuştur...

AHMET TANER KIŞLALI

(Cumhuriyet, 11 Temmuz 1993)

Bu katliamın sorumlusu, hükümet ve devlettir. Uluorta söylemiyorum. Bu, ispatlı - delilli bir gerçektir! O, dinle - imanla ilgisi olmayan iğrençlerin çıkardığı yangında sapır sapır dökülen o güzel insanların cesetleri daha soğumamışken, *o adını bile öğrenmeye gerek görmediğim İçişleri Bakanı*, suçlu olarak alelacele **Aziz Nesin'i** göstermiştir. **Akbulut'un** bile diline düşen **Başbakan Hanım**, "*Oteli saran halktan kimseye bir şey olmadı*" diyerek, bütün olayı aydınlatıvermiştir. **Başbakan Hanım**'ın bu lafı, deyim yerindeyse, "*sirkatin söylemek*"tir.

BASKIN ORAN

(Aydınlık, 12 Temmuz 1993)

EDEBİYATÇILAR DERNEĞİ'NİN
"ARMAĞAN KİTAPLAR'I"

METİN ALTIÖK
KİTABI

Edebiyatçılar Derneği

BEHÇET AYSAN
KİTABI

Edebiyatçılar Derneği

UĞUR KAYNAR
KİTABI

Edebiyatçılar Derneği

Demokrasiye inancı samimi olanlar, en başta topluma aykırı düşünceler ileri sürenleri korumaları gerektiğini unutuyorlar. Belki de böyle bir inançları yok. Demokrasiyi, sadece seçimle iktidara gelmekten ibaret sanıyorlar.

İLTER TURAN

(*Günaydın*, 12 Temmuz 1993)

Bu yakın tarihimizdeki *İkinci Sivas Olayları*'nda gerçekten ağır tahrik vardır. Ancak, tahrik edilen, bu ülkenin çağdaş, ilerici ve laik yurttaşlarıdır. Edenler ise bugüne kadar gelip geçen eyyamcı hükümetlerin, kimi zaman komünizmi engellemek, kimi zaman üç oy daha fazla alma, kimi zaman *Suudi*'lerden üç beş dolar koparmak, kimi zaman da CIA'nın "*Yeşil Kuşak*" stratejisini uygulamak için besleyip büyüttükleri şeriatçı "*İslamist*"lerdir.

CÜNEYT AKMAN

(*Aydınlık*, 13 Temmuz 1993)

Ey zavallı gafil hayvan, yaktığın Yunus'tur. "*Bir kez gönül yıktın ise / Bu kıldığın namaz değil / Yetmiş iki millet dahi / Elin yüziün yumaz değil...*" diye yüzlerce yıl öncesinden seslenen Yunus Emre'yi yaktın. Yunus Emre'yi yakana Müslüman demek, İslam'a hakarettir. İslam'a asıl hakareti sen ettin.

ONAT KUTLAR

(*Cumhuriyet*, 14 Temmuz 1993)

Diyelim ki, Sivas'taki kalabalıkları insan yakmaya götüren bağnazlıkların çağdışılığını vurguluyorsunuz. Bir bölüm aydın ise, yarayı daha da kaşıyıp, meseleyi bir Alevi - Sünni gerginliği zemini- ne oturtmaya çalışıyor. Nasırı acımadığı zaman Allah'ın adını ağızlarına almayanlar, sırf entelektüel gösteri yapmak uğruna, bir dinbilimci kesilip, saçma sapan ve hiçbir bilimsel dayanağı olmayan gevezelikleri, "*laiklik adına*" seslendiriyor. Nüfusunun yüzde 99'u Müslüman olan bir ülkede, "*İslam tehlikesi*" gibi bir sloganın, "*laiklik*" kavramına verebileceği zararlar hiç hesap edilmiyor.

MEHMET BARLAS

(*Sabah*, 15 Temmuz 1993)

Geçen yıl *Kırklareli*, sonra ucundan *Eskişehir*; bu yıl *Kızılcahamam*, *Bo-yabat*, *Sivas*, *Ezine*... Osmanlı tarihi, bu tür öfke konjonktürlerinin inip çıktığı, ama hiç bitmediği bir anarşi tarihidir aynı zamanda... Bun-ların nedenleri göz ardı edilerek unutturulmak istenmişse de, ne top-lumsal dokuda, ne de yönetim tekniklerinde köklü aşamalar yapılamadı...

ÇETİN ALTAN

(*Sabah*, 15 Temmuz 1993)

Ülkemize oldukça pahalıya mal olan bu tür olayların tekrarlanma-ması için, devleti yönetenlerin uyanık ve dikkatli olmaları ve gerekli önlemlerin alınmasına özen göstermeleri zorunludur.

PROF. DR. PARS TUĞLACI

(*Cumhuriyet*, 17 Temmuz 1993)

"*Biz ayrımcılık yapmıyoruz; girsinler camiye, gitsinler hacca, tutsunlar oruçlarını, alalım onları da aramıza*" türü şaşırtıcı demeçler veren Diyanet İşleri Başkanı (Bkz. *Cumhuriyet*, 25 Mayıs 1993), yaşanan olaylar-dan sonra, "*birlik beraberlik*" çağrısında bulunabiliyorsa; liderlik kürsüsüne çıkan laik politikacı, *demokrasi* ile *teokrasi*'yi karıştırıp, yandaşlarını, "*Partimiz ezandır*" diye yüreklendiriyorsa; valiler, belediye başkanları, emniyet müdürler, müşteşar ve bakanlar nasıl so-rumlu tutulabilir? (...) Laik cumhuriyetimizi "*ivedi durum hutbeleri*", sıkıyönetim önlemleriyle değil, aydınlanmış bir tarih ve aydınlık bir varlık bilinciyle yaşatmaya çalışalım.

PROF. DR. BOZKURT GÜVENÇ

(*Cumhuriyet*, 18 Temmuz 1993)

Bir kâbus gördük; etkileri uzun süre devam edecek, sonuçları uzun süre tartışılacak olan bir kâbus. Kötü rüya, Sivas'taki katliamla başladı; Hükümet'ten Meclis'e, aydından sokaktaki insana kadar hemen herkesi içine alan tedirginlik ortamıyla, siyasi güven bunalımıyla ve akıllara sığmayacak sosyal isteri haliyle gerçek bir kâbusa dönüştü. Şunu, altını çizerek tekrar tekrar belirtmek gerek: Bu olayda önemli olan, saldırının amacından çok, bu saldırının nasıl algılandığı, nasıl bir ortam doğurduğudur. Sivas olayları ve sonrası; demokrasi, büyüme, modernleşme, değişme, konsensus ortamını ya-kalamaya çabalayan Türkiye'ye açılan bir uyarı ateşi gibiydi. Siyasi cephesinin zayıf noktalarını hedef alan bir uyarı ateşi; hangi mevzile-

rin pekiştirilmesi gerektiğini, pekiştirilmediği takdirde neler olabileceğini gösteren bir uyarı ateşi!

ALİ BAYRAMOĞLU

(Tempo, 28 Temmuz 1993, Sayı : 30)

Otuz yedi insanın katliyle bugün ayaktayız. Ama bir süre sonra herkes evine gidecek. Daha önce yüreğimizi burkan bütün öldürümlerde böyle oldu. Bildiriler... Yürüyüşler... Yazılar... İlanlar... Derken yıldönümleri.... Daha sonra da unutuldu.

CENGİZ GÜNDOĞDU

(Damar, Temmuz 1993, Sayı : 28)

Biz yarın yine bir Sivas yaşarız. Yine yakılırız, yine dökülürüz, sonra yine birbirimizle kavga etmeye başlarız. O suçluydu, bu suçluydu derken, şeriatçı güçlerin, onları taşeron olarak kullanan egemen güçlerin ekmeğine kendi etimizi, kanımızı, yağımızı süreriz.

ALAATTİN TOPÇU

(Damar, Temmuz 1993, Sayı : 28)

"Sevginin karşıtı nefret değil, duyarsızlıktır" der bir düşünür. (...) Sivas'ta, sakalları ve bereleriyle "Şeytan Aziz" diye bağırانlarla aynı sloganı haykırarak yürüyen kopuklar, taşra kentlerinin rutininde "seyirlik" bir olaya katılma fırsatı bulmuş "sıradan" kişilerden oluşup, otelin önünde toplanıp yıkma ve yakma teşviklerini dinleyen ve destekleyen kalabalık, işte bu "insan olmak"tan uzak, ama hayvanlık durumuna pek yakın "duyarsızlık" hali içindedirler.

ÖMER LAÇİNER

(Birikim, Temmuz 1993, Sayı : 51)

Sivas'taki katliamda, provokatörlerle kitle arasındaki bağ daha inorganiktir; kitle daha anonim, eylem daha kendiliğindedir; failer değişik derecelerde iştirak ettikleri cinayetle yüzleşirken, "münferit eylemci" korkaklığı ve kaypaklığı içindedir. Ve Sivas'ta görülen vahşet, '80 öncesinin daha örgütlü ve "bilinçli" kalabalıklarının caniliğinden daha tüyler ürperticidir.

TANIL BORA

(Birikim, Temmuz 1993, Sayı : 51)

Sivas, bu ülkede yaşayabilmenin, yaşam kurabilmenin bilgisini inkâr etmiştir. Sivas meydanlarında toplanmış on bin kişi, milyonların kardeşliğini, yalnızlıklarıyla birlikte tüketmiştir. Sivas meydanlarındaki on bin kişi, bir avuç insanı değil, ülkeyi yakmaya yeltenmiştir. (...) İnsan yakanlar, insan yakanları destekleyenler, insan yakanları kınamaktan çekinenler, insan yakılmasına mazeret arayanlar ve zımnen destekleyenler, iman sahibi olmadıklarını, Tanrı'ya inmadıklarını her yerde, her fırsatta göstermektedirler çünkü... Tıpkı Sivas'ta olduğu gibi... Bunların yarattığı cehennem, Tanrı'nın cehennemi değildir. Düzeltmek bize düşer. Yaşadığımız dünyada ve ülkemizde cenneti var etmek bize düşer. Bu, insan işidir.

İSMAİL SOYTEMİZ

(*Birikim, Temmuz 1993, Sayı : 51*)

Sivas olayları, görünürde dinci fanatizm ile laiklik arasındaki bir çatışmadır. Fakat bu görünür özellik bile kendisinden önceki benzeri "laik - dinci" çatışmalarından önemli farklılıklar içermektedir. Bugüne kadar ('80 sonrası) gözlenen, daha çok, laik düşüncenin temsilcisi olduğu iddia edilen tek tek bazı kişilere karşı bazı örgütlerce düzenlenen suikast eylemleriydi. Sivas'ta ise olay kitlesel nitelik kazanmış, bir tür, düşünen bir insan topluluğuna yönelik toplu bir imha girişiminde bulunulmuştur. (...) Olay, basit bir laik yobaz çatışması değildir. Harekete geçen kitleleri bu eylemliliğe iten, sadece dini motifler değildir. Din elbetteki görünen modül. Fakat, bu kitlenin daha derinlerde yatan bazı başka saikler nedeniyle harekete geçtiğini söyleyebiliriz. Bunu, yürüyüşe geçen topluluğun bileşiminde, taşıdıkları sloganlarda da gözlemek mümkündür.

TANER AKÇAM

(*Birikim, Temmuz 1993, Sayı : 51*)

Öncelikle, Sivas olaylarında bir yeniden örgütlenmenin ya da var olabilmenin imkânlarını aramanın /görmenin tehlikeli olduğunu düşünüyorum. Sol siyasetlerin, Sivas ve benzeri olaylarda "istikbal aramak"tan vazgeçmesi, örgütlenme ve var olabilme imkânlarını, toplumdaki etnik grupların ya da farklı kesimlerin çatışmaları üzerine kurmaktan, sadece çatışmaların üzerinde yükselabilen bir politika yapma tarzından uzaklaşmaları gerekiyor. Sivas, böyle bir kalkışmanın, yeniden örgütlenmenin ya da hareketlenmenin referans noktası olursa, tarafların Müslümanlar ve laikler olduğu bir atışma zeminini oluşacak ister istemez.

AYŞEGÜL DEVECİOĞLU

(*Birikim, Temmuz 1993, Sayı : 51*)

Sorun, sadece bir Sivas sorunu değil. İnsan hayatını başı başına bir değer olarak algılamakta ve ona yeterli özeni göstermekte içine düştüğümüz basiretsizliği belgeleyen bir olaydır Sivas olayı. Kitle kültürünün birer birey olarak kendimizi gerçekleştirmede bizi yenilgiye uğrattığı bir dünyada, içimizde biriken ve kabaran ezici bir tatminsizlik duygusunun kendisini dışa vurmasıdır.

SÜLEYMAN SEYFİ ÖĞÜN

(*Birikim, Temmuz 1993, Sayı : 51*)

Sivas'ın, bazılarının ısrarla iddia ettikleri gibi bir "şeriat provası" olduğunu düşünmüyorum. Sivas, son zamanlarda sıkça yaşadığımız linç teşebbüsleri toplamı içinde, kuşkusuz bunların en başarılılarından biri olarak, Türkiye'deki yeni sivil faşist hareketin doğuşunun önemli bir habercisi niteliğinde. Devletin böylesine açık bir vahşete karşı kayıtsızlığı ise, bu sivil faşist hareketin, daha başından hâkim sınıfların istemleri doğrultusunda, denetimli bir şekilde yeşertildiğine delil teşkil ediyor.

RUŞEN ÇAKIR

(*Birikim, Temmuz 1993, Sayı : 51*)

Artık kin tutmak zorundayım. Hiç yakıştıramazdım kendime. Ve hiçbir insana. Ama artık kin tutmak zorundayım. Başka türlü ayakta kalmak mümkün görünmüyor. (...) Kuduz ruh. Eğer o "halk"tan sayılıyor ve bütün halk, kuduz ruha teslim ediliyorsa, kin tutmak zorundayız. Kuduz ruh. Tepeden tırnağa, en yukardan en aşağıya tek tip azgınlık; küften dişlerle saldırıyor halkın üstüne. Batman'da, Sivas'ta, Zonguldak'ta, İstanbul'da...

SEYYİT NEZİR

(*Gerçek, Temmuz 1993, Sayı : 15*)

Sivas olayları bir trafik kazası değil, babaların hesaplaşması değil, bir iki delinin de işi değil; düpedüz şeriatçıların ayaklanması... *Pir Sultan Abdal Şenlikleri*'ni bahane edip, şeriat bayrağını burca çekmek isteyenlerin ayaklanması... Sanılmasın ki bu yalnızca Sivas'ta. Bugün Sivas'ta, yarın başka yerde, Türkiye'nin her yanında...

NAHİT ERUZ

(*Karşı, Temmuz - Ağustos 1993, Sayı: 75 - 76*)

Türkiye'de okuryazar kıyımının tarihine bakılırsa, Sivas'ta olup bitenlerin yadırganmaması gerek diye düşünüyorum. *Sansaryan Hanı*'nın tabutluklarından ve *Zihni Paşa Köşkü*'nün işkence odalarından geçen okuryazarın, Sivas'ta toplu kıyıma uğratılmasında şaşılacak bir yan yok elbette. Hep duyuyoruz: Sivas'ta yurttaşlarını toplu kıyımdan koruyamayan bir devletten, "*devlet boşluğu*"ndan söz ediliyor. Oysa Sivas'ta devlet vardı; ama bu "*Gizlenmiş Devlet*"ti; gizlendiği yerden yurttaşlarının kıyımını seyreden devlet! Polisin, güvenlik güçlerinin gözleri önünde gerçekleştirilen bir toplu kıyım eylemini başka nasıl açıklayabiliriz ki? İşkence, tabutluk ve Sivas! Arkada hep bu "*Gizlenmiş Devlet*" var...

HİLMİ YAVUZ

(*Adam Sanat, Ağustos 1993, Sayı : 93*)

Madımak Oteli'nin önüne yığılmış, "*Yak! Yak!*" diye bağırın, kendini bir cihatta sanıp tekbir getiren bu kapkara, bilinçsiz insanlara bir diyeceğimiz olamaz; ama bunların çocukları, torunları bir gün *aydınlanıp* da babalarının, dedelerinin bu *gazalarından* (!) utanç duyarlar mı? Tek dileğimiz, tek kurtuluş yolları bu çünkü!

MEHMET H. DOĞAN

(*Adam Sanat, Ağustos 1993, Sayı: 93*)

Eksik bir barış ortamında, "*silahlı barış*" koşulları içinde, evrensel barışın ve kardeşliğin savunucuları, kendilerini gerektiği gibi anlatamadan, tam duyurmadan vahşetin saldırısına uğradı. Onların bıraktığı boşluğa ürpererek bakarken, yalnız anıları önünde değil, ölümleriyle hoşgörünün yeniden keşfine yaptıkları büyük hizmet önünde de, gönül borcuyla ve saygıyla eğilmemek olanaksız.

UĞUR KÖKDEN

(*Adam Sanat, Ağustos 1993, Sayı : 93*)

Bu olay, kültür ve sanatımız için çok önemlidir. Önemi yalnız orada ölen insanlardan ibaret değildir. Kanlı ve karanlık bir yol açılmaktadır. "*Tahrik*"in sınırları nelerdir? Bu insanları veya bu insanların ipleri elinde olan karanlık güçleri neler "*tahrik*" edecektir? O gün gerekçe, *Aziz Nesin*'in konuşmasıydı. Yarın ne olacaktır? Belki yayımlanan bir kitap, bir bale resitali, bir opera, bir tiyatro temsili, gösterilen bir film... Bunların hepsi onları "*tahrik*" edebilecektir.

HAMİ ÇAĞDAŞ

(*Hürriyet Gösteri, Ağustos 1993, Sayı : 153*)

Gazetelerde, soruşturmanın sürdüğü hakkında haberler okuyoruz hâlâ. Gözaltına alınanlardan bir kısmı mahkemeye çıkartılacakmış. Laf bütün bunlar. Göreceksiniz, çok sudan bazı cezalarla yakalarını kurtaracaklar. Zaten bu yakalananlar, olsa olsa kibriti çakan eller. Ya onlara kibriti çaktıran eller nerede? Soruşturmalarda bu hususlar da dikkate alınıyor mu acaba? (...) 1980 öncesinin Malatya'sını, Çorum'unu, Kahramanmaraş'ını anımsayalım. Hangi suçlu yakalanmıştır? Yakalanan ve mahkûm edilenlerden kaç tanesi gerçek suçlulardandır? Ve cezalandırılanlardan hangisi, gerçekten suçunun gerektirdiği cezaya çarptırılmıştır? Hele Kahramanmaraş olayları... O gün sönen ocakları bugün kaç kişi anımsıyor acaba? Anasının karnındaki bebeği öldüren, farklı inançtaki insanın kafasını taşla ezen vahşetten ne kaldı toplumun hafızasında? Sivas'ın acısı, (ateşin düştüğü yerler hariç) acaba ne kadar kalacak hafızalarda, tepkisi ne kadar sürecek?

TOKTAMIŞ ATEŞ

(*Hürriyet Gösteri, Ağustos 1993, Sayı : 153*)

Kalbimden akan keder, boğazımda düğümlelenip duruyor; kirpiklerim ıslak ve kırık. Alnımda kasvetin derin eğrileri. İlk günlerin yapışkan, bulanık sisi ağır ağır aralanıyor. Şimdi arkadaşlarla birbirimizin yüzüne daha uzun bakabiliyor, daha uzun konuşabiliyoruz. Herkes, olup biten vahşeti kavramaya ve yerli yerine koymaya çalışıyor. Bir onursuzluk mührü daha vuruldu ülkenin alnına; ateşle ve siyah. Çıkışı sinsi bir yeşil, inişi kanla çizili tarihi dönemeçlere. "2 Temmuz 1993" de eklendi. (...) Ey duyarsız, tepkisiz, ölü toprağı serpilmiş toplum. Her evden bir kişinin yanması mı gerekiyor? Bu kadar mı iğdiş edildi aklın ve yüreğin?

ŞÜKRÜ ERBAŞ

(*Pir Sultan Abdal Dergisi, Ağustos 1993, Sayı : 8*)

Şeriat örgütlenmiştir. Devlet içerisinde yuvalanmış ve çoğu camileri birer *politik üs* haline getirmiştir. Bunun dışında, Sivas örneğinde gördüğümüz gibi, vakıflar halinde de örgütlenmiştir. Bunların içerisinde en güçlüsü olan **Kemalettin İbni Hümmam Vakfı**, Sivas'ın RP'li Belediye Başkanı **Temel Karamolloğlu** tarafından üç yıl önce kurulmuştur ve halen Vakfın Başkam da bu zattır. Belediye büfeleri gibi kâr getiren ticari yerler, şeriatçılarca kiralanmıştır. Vakıf ayrıca yurtdışından mali destek almaktadır.

ALAATTİN BİLGİ

(*Yeni Biçem, Ağustos 1993, Sayı : 4*)

Bir ateş yandı, 37 kişi öldü ama, o ateşin alevleri, binlerce insan için meşale olacaktır. Bunun böyle bilinmesi, buna inanılması gerekir.

NEZİH DEMİRKENT

(*Dünya Kitap, Ağustos 1993, Sayı : 22*)

Sivas olayı, kafalarda soru işareti bırakmayacak bir biçimde, aydın kimliği taşıyanların kimliklerindeki damgaları gözler önüne serdi. Kimi, şeriat treninde kendini kondüktör sanma yanılgısında; kimi, silinmiş belleğini ve onurunu kurtarma çabasında. Sivas olaylarını tezgâhlayanların "*karanlık güçler*" vb. olmadığını, suçluların ortada gezindiğini göremeyecek, düşünemeyecek veya bunu dile getirmeye cesaret edemeyecek kadar beyaz hamamböcekleri (*aydın*) dolaşiyor ortalıkta.

PROMETE

(*Başyazı, Eylül - Ekim 1993 Sayı : 13 - 14*)

İçimdeki sonsuz boşluğu doldurmaya çalışıyorum günlerdir. Bakışları nemli bir şairin incecik parmakları arasında tüten bir *Birinci* sigarasıyım; alnımın ortasındaki enine iki çizgide sözcükler diziliyor. Delilerin, şizofrenlerin aklına değişiyor parmaklarım, sağaltmak için usdışı zamanı. Sesim, bir bira bardağında çınlıyor, kendimi gizlemeye çalışan hüznü. Çantamı sıkıca kavıyorum, kucağымda şiirlerimin sıcaklığını duyumsarken: "*Hoca, gel; çayın hazır!*" diyen acılı yalnızlığı öpüyorum sakallarından: Ben, Metin Altınok'um, Behçet Aysan'ım, Uğur Kaynar'ım!..

HAYATİ BAKİ

(*Promete, Eylül - Ekim 1993, Sayı : 13 - 14*)

Şimdi acımızın katlanılmaz ölçüdeki şiddetine rağmen, ülke insanının birlikte yaşama kültürünü kundaklayan bu "*körleşme*" üzerine düşünmeliyiz. Çünkü İsmet Özel gibilerin sandığının tersine, biz Türkiye'yiz. Biz, yani körleşmeden medet umanlar dışındaki herkes... Mayına basan çocukların da öldüğü sevgili ülke, bağışla bizi...

FERRUH TUNÇ

(*Promete, Eylül - Ekim 1993, Sayı : 13 - 14*)

Sivas'ta, 12 yaşındaki çocuktan, 80 yaşına yaklaşan kişi bir arada katledildiğine göre, hedef alınan yalnızca Aziz Nesin değildi. Hedef alınan, aydınlanmacı düşüncenin bugüne ulaşan kıpırtılarıdır. Şiirdir!

EROL HIZARCI

(*Promete, Eylül - Ekim 1993, Sayı : 13 - 14*)

Namazdan çıkarak insanları yakıyorsun... Abdestli ve niyazlı olarak. Elindeki kanı, hangi zezem suyu çıkarabilir, söyle bana. Tanrı'n ne diyor bu işe? Sanırım, şaşkın şaşkın seni izliyordur; kendi adına yapılanlara bakıp bakıp... Dikkat et! Bütünlüklü bir ideolojinin (feodal kırıntılı kapitalizmin) yaptırımı ve yönlendirmesi olan bu tutumun, burjuvaziye ve seni güdenleri tehdit etmeye başladığında, zincirin çekilerek boynun kırılabilir. İşte o gün sen de, yaşlı Tanrı'nın seni kurtaramayacağını görebilirsin. Allah'ın seninle ve senin olsun!

CEM SAVRAN

(*Promete, Eylül - Ekim 1993, Sayı: 13 - 14*)

Evet, İstanbul'da yapılınsın diye, yakalarımıza rozetler takarak, ele güne yalvar yakar olduğumuz 2000 Olimpiyat Oyunları'na yedi yıl kala, ülkemizin orta yerinde, Sivas'ta yaşananlar, "yangın" kavramını epeyce aşmış; "cinayet" hatta "katliam" tanımına daha uygun, acı ve utanç veren boyutlara ulaşmıştır.

HALUK CENGİZ

(*Yeni Biçem, Ekim 1993, Sayı: 6*)

Yirmi birinci yüzyıla yedi kala, Sivas'ta yaşanan toplukırım, tümüyle bir Ortaçağ eylemidir. Bu olayın utancı, ülkemizin üzerinden hâlâ kalkmış değildir. Tefrik Fikret, "Eyleme geçmiş bağınazlıktan daha tehlikeli bir şey yoktur" diyordu. Ne yazık Türk halkı, bu kanlı olayı yaşadı. Hem de cumhuriyetin temellerinin atıldığı kentte; Alevi hoşgörüsünün egemen olduğu ve konuk olarak gidilen bir yerde...

MEHMET AYDIN

(*Cumhuriyet, 20 Ekim 1993*)

Şeriatçı yobaz, tarihi suçunu bir kez daha işlemiştir. Çünkü onun yapacak olumlu bir işi yoktur. O, dirlik ve düzenliğe, sanata, düşünceye, özgürlüğe, bilime musalattır hep. Evet, cumhuriyetin temellerinin atıldığı, Kurtuluş Savaşı'mızın ışık odağı Sivas'ta, kara güç bir kez daha yekınmiş, güzel insanlara kıymış, uygarlık yapıtlarını yakıp yıkmıştır. Şimdi orada, birlik simgesi halk ozanımız **Âşık Veysel'i** boynu bükük görüyorum. Bilelim ki, orada cumhuriyetin temelleri, Türk ulusunun benliği dinamitlenmek istenmiştir. Bu son acı olay, bize büyük bir ders olacak mı acaba?

DEVLETİN GÜVENLİK GÜÇLERİ SADECE SEYRETTİ...

YURSELİ İLİZ (Tiyatro Sanatçısı)

Türkiye'de laik, zihni laik veya mezhep kavgası yarandıran sanatsal çabalar oluyor. Sivas'taki olay da bunların bir karışımı. Demokrasinin bu toplum içinde çok fazlası bir kore. Bu toplum için de devletle ilgili olarak bir toplum içinde "ben düşünün, ben anlatın" demek böyle yalın.

İLHAN SELÇUK (Gazeteci - Yazar)

İktisadi manada kuralı şudur: "Kuğu beyazdır" yargısı, bir tek siyah kuğu bulursa bile doğrulanamaz. Bir ülkede bir tek insanın güvence altına almamak, laiklik var sayılmaz. Laik Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Aziz Nesin'in hayatı üzerine titretilmez.

GÜNGÖR MENGİ (Gazeteci - Yazar)

Türkiye'de asıl tehlike gericilik değil ciddiyetsizliktir. Yapılması gereken, halkı mezhep kavgasına düşürmek isteyenleri ve bu tuzağı bozma görevini yerine getiremeyenleri derhal belirleyip cezalandırmaktır.

HASAN CİMAL (Gazeteci - Yazar)

Herkes inanca ya da inanmadığı şeyi gözetmeyi bir vatandaş görevi olarak, laikle birlikte yaşamayı bir bedeli olarak bellemeli. Ben getiriyorsa diğeri vuruyor kavgasını basarın bedensizlikten ve tabii en başta bu inanca suçunu işleyenlerden hesap sorulmalı. Kana verdim rahatlatılır.

M. GÜNER DEMİRAY

(Kemalist Ülkü, Kasım 1993, Sayı: 301)

İnsanın, insan suretindeki yaratıklarca öldürülmesi ilk değil. Aydın yüreğinin kanaması da. Tarih; çağdışı, dogmatik usun yarattığı cankıyımlarıyla doludur. Sivas, bir us yitimidir. Sivas, kitle bilincinin, sürü bilincine nasıl dönüştüğünün yanıtıdır.

CEZMİ ORHAN

(Dörüt, Aralık 1993, Sayı: 3)

Bilimsel mantıkta kural şudur: "Kuğu beyazdır" yargısı, bir tek siyah kuğu bulursa bile doğrulanamaz. Bir ülkede bir tek inanmayan bulursa bile, o kişiyi güvence altına almazsak, laiklik var sayılmaz. Laik Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Aziz Nesin'in hayatı üzerine titretilmelidir.

İLHAN SELÇUK

Gazeteci - Yazar

Türkiye'de asıl tehlike gericilik değil, ciddiyetsizliktir. Yapılması gereken, halkı mezhep kavgasına düşürmek isteyenleri ve bu tuzağı bozma görevini yerine getiremeyenleri derhal belirleyip cezalandırmaktır.

GÜNGÖR MENGİ

Gazeteci - Yazar

Vah! Vah! Vah! Bitmişiz de haberimiz yok. Ne devleti be, uyutmayın milleti. Bir olay ki, günün ortasında, yani saat 13.00 civarında başlıyor. Yapanlar belli. Gecenin saat 22.00'sine kadar sürüyor. Ölenler ölüyor, öldürenler öldürüyor, ondan sonra aniden devlet çıkıveriyor ortaya. Devletmiş.... Ne devleti yahu?

AHMET VARDAR

Gazeteci - Yazar

Devleti arıyorum. Devlet nerede? Gören varsa söylesin, nerede olduğunu bilen varsa yerini söylesin. Çünkü, yasalara saygının olmadığı yerde devlet var olamaz. Haa olur, ama bizdeki gibi olur.

RECEP BİLGİNER

Gazeteci - Oyun Yazarı

Türkiye'nin bugün bir uzlaşmaya ihtiyacı vardır. Bu uzlaşmanın çerçevesine girecek konu tektir: Terör. İster Güneydoğu'daki gibi "ırk" ayrımına dayanan terör olsun, ister büyük şehirlerdeki "ideoloji" ayrımına dayanan terör, ister Sivas'ta kendini gösteren "inanç" ayrımına dayalı terör...

ALTAN ÖYMEN

Gazeteci - Yazar

Bir ikileme oturtuyorlar ülkeyi. Kendini laik ve ilerici diye takdim edenler, ordu söyleminden ibaret bir tavır sergiliyorlar. Diğer yanda da bir yobaz vahşeti var. Yani, ya orduyu destekleyeceksin, demokrat olmadan sadece laik olacaksın, ya da şeriatçılara yeşil ışık yakacaksın. Halbuki bir üçüncü yol var: Demokrasiden yana olmak.

MEHMET ALTAN

Gazeteci - Yazar

400 yıl önce İtalya'da devlet, Bruno'yu elli yaşlarındayken yakarak öldürdü. 400 yıl sonra da Türkiye'de devlet, Aziz Nesin'i seksen yaşlarındayken öldürtmek istedi. Bruno'nun yakıldığı yıllarda, Halife Ömer de *İskenderiye Kitaplığı'nı* yaktırmıştı. Gerekçe olarak da, "Burada olan, Kuran'da vardır. Kuran'da olmayan zaten küfürdür" diyordu. İslam, Aleviliği hiçbir zaman affetmedi: Yavuz Sultan Selim'in,

müftülerinden **Hamza Nurettin'e** verdirdiği "*Kızılbaş taifesi kâfirdir. Öldürülmesi vacip ve farzdır. Öldürülenlerin ileri gelenlerinin malları, kadınları, çocukları, kismetleridir*" biçimindeki fetvası, arada bir hatırlanmaktadır. 400 yıl önce İtalya'da **Bruno**'lar, yakılma pahasına düşündüğünü söylediği için, bugün en azından faşizmi atlatmış bir toplum var. Öyle görünüyor ki, Türkiye'nin belli bir özgürlüğe, uygarlığa ulaşması için birçok **Aziz Nesin**'ler, 37'ler gerekecek.

YUSUF ZİYA BAHADINLI
TİP Eski Yozgat Milletvekili, Yazar

Sivas olayları, **Erasmus**'tan **Aziz Nesin**'e yüzyıllardır süregelen aydın insana yönelik tehdidin bir uygulaması, ilerideki daha boyutlu katliamların işaretidir. Bugün her aydınımızın, Sivas olaylarından olduğu gibi, **Erasmus**'u, n Ortaçağ'ın karanlığındaki savaşımından, yaşadığı trajediden ve **Aziz Nesin** gerçeğinden de önemli dersler çıkarması gerekiyor. Aydınlarımızı kuşatan karanlıkları görmezsek, onlara duyarsız / tepkisiz kalırsak; bir sabah uyandığımızda, "*aydın*"lığa giden yolları iyice kapalı buluruz, biline.

FERİDUN ANDAÇ
Yazar

Ankara kenti boşalmış gibi geliyor bana. Arkadaşlarımın öksüzüyüm. Gözyaşlarının kuruduğu yerdeyim. Sanıyorum bir daha hiç ağlamayacağım, konuşmayacağım, yazmayacağım. Bu cinayetin, Türkiye tarihinin en önemli olayı olduğunu sanıyorum. Yaşadıkça daha iyi anlayacağız. Böyle bir ülkenin vatandaşı olmanın utancıyla...

AHMET ERHAN
Ozan

Ölüme ve öldürenlere en iyi yanıtı, eserleriyle ve en güzel eser olan yaşamlarıyla verdiler. O kısacık ömürlerini, ömrümde sürdüreceğim. Biraz da onlar için seveceğim dünyayı. Ve **Asaf** hep mızıka çalacak.

M.MAHZUN DOĞAN
Ozan - Gazeteci

"Eli kolu bağlandı" diye bir deyim var ya, benim de kaç gündür hem elim kolum, hem beynim bağlandı. Düşünemez, söyleyemez oldum. Gecelerim, gündüzlerim karabasana dönüştü. Kendimi *Madımak Oteli*'nin alevleri, dumanları içinde yanıp kavruluyor, boğuluyor sanıyorum. Yahu bu devlet, şeriatçıların elinde oyuncak mı oldu? Hiçbir şey yapılmıyor mu bunlara?

TALİP APAYDIN

Yazar

Sivas'ta, *Madımak Oteli*'nde ormanlar tutuştu, filizler tutuştu, sular tutuştu, ırmaklar tutuştu. Söndürüldü fenerler, soluklar kesildi, canlar yakıldı... Yanan bu kadar mı? Yanan, bir ucundan bir ucuna ulaşan gözyaşlarıydı Türkiye'nin. Bilinciydi, yaşama sevdasıydı, geleceğiydi, umutları ve mutluluğuydu. Buna her yürek dayanabilir mi?

ÖZGEN SEÇKİN

Ozan - Yayıncı

İçişleri Bakanı'na,
Ülkemizin hangi yöresinde ne tür konuşmalar, hangi tür davranışlar "*tahrik*" edicidir? Yakıldıktan ya da saldırıya uğradıktan sonra bir de suçlu bulunmamak için nelerden kaçınmamaz gerekir? Eşit haklara sahip vatandaşlar olarak, bizim de "*tahrik edildik*" diyebileceğimiz durumlar var mıdır? 37 insanımızın yakılarak öldürülmüş olması bizi "*tahrik etti*" ise, bu metni kaleme almak dışında ne tür davranışlar sergileyebiliriz? Siyaseten sorumsuz yetkililerin görevlerini yapmalarını sağlamak için onları nasıl "*tahrik*" edebiliriz? **BİLMEK İSTİYORUZ!**

MEHMET DEMİR, BEYHAN SUNAL, ZEKİ YARAMAZ

Yazar / Yayıncı / Yapımcı

Bu bir insanlık suçudur. Ölenler arasında çok yakın arkadaşlarımla bulunması, bana ayrıca acı veriyor. Böyle sanatçılar kolay yetişmiyor. Bıraktıkları aydınlık, yok olmayacak...

ALİ PÜSKÜLLÜOĞLU

Ozan

Sivas'ta sanatçılar, aydınlar, yani yaratıcılıklarından başka silahı bulunmayan dostlarımız katledildi. Hemen hepsi yakın arkadaşım. Her akşam bulduğum, görüştüğüm insanlar vardı aralarında. Onların yarattığı boşluğu daha şimdiden duymaya başladım. Bu kadar yakından tanimasam, belki böylesine etkilenmezdim. *Pir Sultan Abdal Etkinlikleri*'ne ben de gidecektim. Ne var ki, gösterim olmadığı için, Sivas'a gitmekte biraz çekimser kaldım.

ÇERKES KARADAĞ
Fotoğraf Sanatçısı

Olayı, Türkiye'nin resmi ideolojisi haline getirilen "*Türk - İslam sentezi*"nin bir örgütlenmesi olarak görüyorum. Bu ideoloji, askeri cunta döneminde, silahların gölgesinde geliştirildi. Söz konusu ideolojinin üç temel ayağı var. Biri, işçi sınıfının örgütlenmesini dağıtmak. İkincisi, sermayenin desteği ile emekçi sınıf ve katmanları ezmek. Üçüncüsü ise, İslamcılık adına halifeliği esas alan bir inanç sistemi oluşturarak, diğer inançları bunun içinde eritmek. Eritmek mümkün olmazsa, bunu zorla gerçekleştirmek. Kanımca Sivas olayları bundan kaynaklandı. **Aziz Nesin** bahane. Organize bir hareket söz konusu.

MEHMET BAYRAK
Yazar

Bana öyle geliyor ki, insanlık hiçbir dönemde ölüm gerçeğine bu denli uzaklaşmamıştı. Görsel iletişim araçlarının bu yabancılaşmadaki rolü biliniyor. Ölüm, ölüm olmaktan çıkıyor gitgide; mutad bir ışık ve ses gösterisine dönüşüyor. Filistin'de, Güneydoğu'da, Saraybosna'da, Irak'ta işlenen çağa özgü siyasal cinayetleri, canlı yayınlardan, gömüldüğümüz rahat koltuklarda izlerken, kendi ölümümüze alıştırdığımızı sonunda anladık. Böylece, bir yaz gecesi Sivas *Madımak Oteli*'nde onlarca insanın, köpek ruhlu bir kitle tarafından diri diri yakılması karşısında duyumsadığımız şey, gerçekle düş arasında bir yere sıkışıp kaldı. "*Ölüme alışmak*" ya da "*inanmamak*" biçiminde ifade ettiğimiz de, mahçup bir duyarsızlıktan başka nedir ki?

ADNAN SATICI
Ozan

Sivas'ta yüreği ve kafasıyla büsbütün *insan* olan bir otel dolusu aydını, ayinleştirilmiş sözün büyüyle yakan *jüdan*'lar, bu barbarlıklarının ödülü olarak, cennetin kendilerine baki olduğunu düşünebiliyorlar. Onların karanlık gerçeğinin kendilerince tarifi buydu.

Oysa tinsel ve ideolojik beslemelerle varılan bu aymazlık, belki bin yıl sürecek bu utancın söylencesini taşıyacaktı yüzyıllara. Yıllar öncesinden bu yangının suflesini biriktiren İsmet Özel, "İslam iktidarında inanmayanlar ne olacak?" sorusuna, şu pervasız yanıtı verebiliyordu: "Çıkıntıların temizlenmesi için Müslümanlar'a gerek kalmaz, meyhanedekiler meyhaneden, kerhanedekiler kerhaneden çıkararak keser onları" (Söz Gazetesi; 1988). (Bu kehanet sahibinin bir "şair" olduğunu düşünün!) "Şairler" in cellatlara öykündüğü yerde, insanın tanımını böylesine deforme edilebiliyor! Naziler, krematoryumlarda insanları yakarken, kenarda durup sevinç çığlıkları atmıyor olmalıydılar. Ama insanlık tarihi, Sivas'ta buna da tanık oldu.

EMİR ALİ YAĞAN

Ozan

Olayın devlet denetim ve gözetiminde bir katliam olduğunu düşünüyorum. İçişleri Bakanı'ndan Mesut Yılmaz'a varana dek yapılan açıklamalara, verilen demeçlere bakarak, bunlarla, otele ilk kibriti çakanlar arasında hiçbir fark göremiyorum. Acı, üzüntü ve öfkemi kendime saklıyor, bu olayın bundan sonrası için ortak bir muhalefet platformu oluşturmaya bir zemin olmasını diliyorum. Bir tek dini duyguların "mukaddes" sayılıp, insan hakları, demokrasi gibi birçok konudaki ezici baskıyı görmezden gelmeyi ise İslamcı oylarına verilmiş en büyük taviz olarak görüyorum.

MURATHAN MUNGAN

Ozan - Yazar

Bu olayın ne kadar iğrenç olduğu konusunda bir şey söylemek istemiyorum. Ama Sivas'taki otel yakma olayı ve cinayetler, toplumumuza yerleşmekte olan yeni bir durumu ortaya çıkardı. Usul usul, yeni, "bize özgü" bir demokrasi anlayışı benimsetilmek, kamuoyuna yerleştirilmek isteniyor. Bu "yeni demokrasi" anlayışına göre devlet, kitleleri temsil eder. Kitlelerin inançları dışında herhangi bir şey söylemek yasaktır. Kitleler, inançları çerçevesinde yazar yakabilirler. Bireyin bu dengede hiçbir önemi yoktur. Düşünce özgürlüğü, kitleler için vardır; bireyler için yoktur. Kitlelerin, kalabalıkların bildiği, düşündüğü, inandığı şeyleri devlet ile uyum halinde tekrarladığınız sürece, size düşünce özgürlüğü serbesttir. Ama, ayrı bir şey düşünür, bunu da söylerseniz yakılırsınız. Bir demokrasi, bireysel özgürlükleri koruduğu ölçüde demokrasidir.

ORHAN PAMUK

Yazar

2 Temmuz 1993 Cuma günü, Pir Sultan Abdal'ın, Âşık Veysel'in ili, *Kuvayi Milliye*'nin kenti olma onuruna aydın katliamıyla ihanet eden bir beldede, dizelerinde ulusuna, "*Halkım, sevdam*" diye seslenen büyük bir ozan, halkı tarafından katledildi, devletinin gözü önünde... Utanalım halkım, utanabilmek bir erdemdir!..

ERENDİZ ATASÜ
Yazar

Anlaşıyor ki, bunca acı deneyimden sonra biz, yeterli dersi almamışız. Demokratik bilinçlenme, demokrasinin temel ilkelerinde uzlaşma olgunluğuna erememişiz. Türkiye özgür, demokratik, sosyal, laik bir hukuk devletidir. Burada herkes görüşlerini özgürce ifade eder. Kundaklama yoluyla aydınların yakılmasına karşı, o katliamı düzenleyen ve uygulayan odakların eylemlerini doğrudan lanetlemeden, adeta bu insanlık suçuna mazeret arıyormuşçasına bir tutum içine girilemez.

TANJU ERDEM
Emekli General, Yazar

Türkler'in "*barbar*" olduklarını savlayan Batılılar'a "*Sivas katliamı*" ile yobazların verdiği kanıtın utancını yaşayan sanatçı, yazar, şair, aydın, ilerici, demokrat, sosyal demokrat, Marksist, herkesin, her yurtseverin geniş bir cephede mutlaka birleşmeleri gerekmektedir. Hiçbir bölüğüye yüz verilmeyerek, azıtmış şeriatçılara ve destekçilerine karşı barikat kurup, laik cumhuriyete sahip çıkılmalıdır. İlk yapılacak iş budur!

BEHZAT AY
Yazar

Sivas yöresinin bir türküsü, "*Kul olayım kalem tutan ellere*" der. Cumhuriyet tarihinin anılarla yüklü bir kentinde "*kalem tutan eller*" kül oldu. Asım Bezirci'nin, Behçet Aysan'ın, onca insanın kıyımına yarıncan, bu kıyımın eşiğinden kıl payı kurtulanlara sevinirken, acıyla sevinç gibi iki uç duyguyu aynı anda yaşadık. Tek varsıllığı düşünsel üretim olan, dilimizin bu sevgili emekçilerinin, tüm sanatçıların, tüm yitkilerin anısı önünde saygıyla eğiliyoruz.

SEVGİ ÖZEL
Dil Derneği Genel Yazmanı, Yazar

Sivas, toplumsal paranoya ve şizofreninin dışavurumudur. Evrensel yol alışıta kendi toprağından savruluş, kendi öz tarihi dinamiklerinden savruluş, tarihin donma noktasında seyreden ideolojilerin isyanını haklı gibi göstermektedir. Bu da gerçeğın oyun olarak oynanmasının sürdürölmesinden başka bir şey değıildir. Acz içindeki kurum ve kuruluşların aczinin nedeni de bu savruluştur.

METİN CENGİZ

Ozan

Olayın köktendincilerle ya da birtakım değıerli insanlara saldırılmasıyla ilgili olmasının verdiğı üzüntü ve ürküntü bir yana, Türkiye'nin son aylarda linç düşkünü Teksas kasabasına dönüştürölme çabaları daha da üzücü ve ürkütücü.

TOMRİS UYAR

Yazar

Sivas'taki olayların nedeni, **Aziz Nesin**'in sözleri değıil, yıllarca antilatik kesimin üç beş oyunu almak isteyen bildik politikacıların ucuz tutumlarıdır. Nitekim, açıklamalarda olayları meşrulaştıran bir nitelik var. İnsanlık dışı bulduğum Sivas vahşetini kınıyorum.

ATİLLA BİRKIYE

Yazar

Sivas'ta aydın katliamına göz yuman iktidar ve gericilerin her biri insanlık düşmanıdır. Eyy halkım, senden başka kimsem yok.

ÖZTÜRK UĞRAŞ

Ozan

Sivas'ta aydınların yakılması, her şeyden önce bir cinayettir. Bunun, **Hitler**'in Yahudileri gaz odalarında yok etmesinden hiçbir farkı yoktur.

ÖZKAN MERT

Ozan

Sahici laik bir devlet düzeninde; düşünce, inanç ve ifade özgürlüğünün bulunduğu, yaratıcı bir toplumda yaşamak istiyorum. **Aziz Bey**"in üstüne "yanlış cetvelleri" çıkarılarak, sahte yüzlü bir laiklik altında yaşadığımız gerçeğinin üstü örtülemez.

ADALET AĞAOĞLU
Yazar

SIVAS TA İNSANLAR GÖZ GÖRE GÖRE YAKILDI...

ADALET AĞAOĞLU
(Yazar)
Sahici, laik bir devlet düzeninde düşünce, inanç ve ifade özgürlüğünün bulunduğu, yaratıcı bir toplumda yaşamak istiyorum. Aziz Bey'in üstüne yanlış cetvelleri çıkarılarak devletiñ bir düzende gerçeğinin üstü örtülemez.

NAZLI ERAY
(Yazar)
Bu olayda Aziz Nesin'i suçlamak tamamıyla ortaya düşürmüştür. Galileo Galilei de fikrini söylemiş ve engizisyona çıkmıştı. Ben bu olayda hükümeti ve engizisyona çıkmıştım. Ben bu olayda hükümeti, İçişleri Bakanını suçlu buluyorum. Niçin hala Aziz Nesin'e hükümet içinde bir hükümet kurulmuş.

FÜSÜN ERBULAK
(Oyuncu-Yazar)
Benim Aziz Ağabey'e de, Pir Sultan Abdal'a da büyük saygım vardır. Bazıları Aziz Nesin'i kışkırtıcılık yapıyor. Eğer orada solcu bir başkaldırı olsaydı, polis solcuları itlaf eder olayı bastırırdı. 400 polis gerici den durdurulabilir ama durdurmadı. Bence polis hatalıdır. Tüm bu olaylardan çok üzgünüm.

ATIF YILMAZ
(Sinema Yönetmeni)
Burada tek sorumlu devlettir. Devletin zamanında kendini ve laikliği koruyamaması bu sonuçları doğurdu. Ben Aziz Ağabey'in burada kışkırtıcı bir rol oynadığı kanısında değilim. Burada tek sorumlu, zamanında önlem alamayan ve yetersiz kalan devlettir.

Olayda Aziz Nesin'i suçlamak, tamamıyla Ortaçağ düşüncesidir. Galileo Galilei de fikrini söylemiş ve engizisyona çıkmıştı. Ben bu olayda hükümeti, İçişleri Bakanını suçlu buluyorum. Anladığım kadarıyla, Sivas'ta hükümet içinde bir hükümet kurulmuş.

NAZLI ERAY
Yazar

Burada tek sorumlu devlettir. Devletin zamanında, kendini ve laikliği koruyamaması bu sonuçları doğurdu. Ben Aziz Ağabey'in burada kışkırtıcı bir rol oynadığı kanısında değilim. Burada tek sorumlu, zamanında önlem alamayan ve yetersiz kalan devlettir.

ATIF YILMAZ
Sinema Yönetmeni

Benim, Aziz Ağabey'e, Pir Sultan Abdal'a büyük saygım var. Bazıları Aziz Nesin'i kışkırtıcılıkla suçluyor. Eğer orada solcu bir başkaldırı olsaydı, polis solcuları itlaf eder, olayı bastırırdı. 400 polis, gerici den durdurulabilir ama durdurmadı. Bence polis hatalıdır. Tüm bu olaylardan çok üzgünüm.

FÜSÜN ERBULAK
Oyuncu - Yazar

Sivas'ta aklıma damlayan lekeyi kimseye göstermeyeceğim.

MUZAFFER KALE
Ozan

Türkiye'de laik, antilaik karşıtlığı veya mezhep kavgaları yüzünden sürekli çatışmalar oluyor. Sivas'taki olay da bunların bir karışımı. Din, özellikle bizim toplumumuzda çok hassas bir konu. Bu toplum içinde, özellikle "dinci" denilen bir toplum içinde, "*Ben dinsizim, ben ateistim*" demek, bence yanlış.

NURSELİ İDİZ
Tiyatro Sanatçısı

Ölenler, Türk ve dünya halklarının gönlünde yaşamakta ve ebediyen yaşayacaklardır. Fakat, 37 kişinin ölümüne katkıda bulunanlar, göz yumanlar ve katliam karşısında susanlar, tarihe kara birer leke olarak geçip, dünya var oldukça silinmeyeceklerdir.

AŞIK SEYRANİ
Halk Ozanı

Yobazlara karşı tavır almak, sanatçı sorumluluğundan da öte, insani bir zorunluluk... "*Sanat yapıyorum*" diyerek insani görevlerden kaçılmamalı. Sadece dergilerimizde konuyu işlemekle, anma yazılarıyla bu iş bitmiyor. Sivas, insanların tavırlarını açıkça ortaya sermeleri için bir dönüm noktası. "*Müslüman*" yazar ve sanatçılar, ne kadar demokrat olduklarını, bu olaylardaki tavırları, eylemleriyle ortaya koymaya zorlanmalı. Sanatçının tavrı, öncelikle -kim olursa olsun, ne yaparsa yapsın- insanın yaşama hakkını savunmak olmalıdır.

METİN CELAL
Ozan

Akıldan, hoşgörüden, tek kelimeyle insanlıktan nasibi olan çoğu kişi gibi, ben de elim böğrümde kalmış bir haldeyim. Hiç unutamayacağımız olaylar vardır; ama bu olayı asla unutmayacağız. Karanlık rüzgardır esen üstümüzden nice yıldır, bu rüzgarı, bize bu acıyı da tattırdıktan sonra uyanmazsak, gitti gider...

SERVER TANILLI
Yazar - Bilim Adamı

Kendi ölümünü gören biriyim ben: Söz bitti.

ALİ CENGİZKAN
Ozan

Artık hiçbir şeye inanmıyoruz. Yaşama da inanmıyoruz. Artık yaşam yalama oldu. Evden dışarı çıkmamak mı lazım? Bizim için yıllarca çalışıp kitaplar yazan yazar, kitapları yalnız kendisi için yazmaz. Kitaplar birer sevgi derlemeleridir. **Asım** aylarca, günlerce benimle yattı kalktı. İyi günlerimde gülmüş, hapishanelerle, kelepçelerle ağlamış. Gözlerinin önünde, 81'de kelepçeliyim. **Asım** yanımda. Türkiye'de yaşama da, ölüme de inanılmıyor.

RIFAT ILGAZ

Yazar

Bu bir beyin kanamasıdır. Yetmiş kitabıyla **Asım Bezirci**, **Tansu Çiller**'in bir türlü iki cümlesini doğru dürüst yan yana getiremediği Türk dilinin yaşayan en önemli işçilerinden biriydi. **Behçet Aysan**, Türk şiirinin kendini en iyi gizlemiş ustalarından biriydi. Onları katleden binlerce canının beyni bir araya getirilse, bir **Behçet** eder miydi acaba? Geleneksel kültürümüzün en önemli taşıyıcıları arasında yer alan **Muhlis Akarsu** ve **Nesimi Çimen**'i, genç **Hasret Gültekin**'i, **Edibe Sulari**'yi yakan ateşi "mazur gören" bir Başbakan, katilleri suçlamaya yanaşmayan bir İçişleri Bakanı, katliamı alkışlayan ana muhalefet lideri ve faturayı **Aziz Nesin**'e kesmeye kalkışan yazılı ve görsel medya ağırlığıyla Türkiye, bu beyin kanamasını atlatacağa benzemiyor yazık ki...

ORHAN ALKAYA

Ozan

Sivas'ta öldürülenlerin değişik mesleki özelliklerinin yanı sıra, aynı zamanda birer aydın olmaları, olayın aydınlar ve din bağlamında da ele alınmasını, yeniden sorgulanmasını gündeme getirdi. Belki de buradan giderek ilerletici bir tartışma şansı doğdu. Bu doğaldı, çünkü saldırı aynı zamanda aydınlara yapılmıştı. Sivas olayları belki de toplumun dışı vurduğu bir cinnet haliydi ama daha da önemlisi, toplumsal / siyasal bir şoktu.

SEZAI SARIOĞLU

Gazeteci - Yazar

Sivas olaylarından beri ne okumak istiyor canım, ne de yazmak...
Garip bir boşlukta gibiyim.

FETHİ NACİ

Eleştirmen

Bugün, ister Sivas olayı, ister başka üzücü bir olgu düşünölsün, bütün kötölüklerin kaynağı, kırsal kesim insanlarımıza gereken değeri vermeyişimizdir. Bu insanlara çıkarıcı çevrelerin, gericilerin, tutucuların aşıladıkları inançlardan, saçmalıklardan ne bekleyebiliriz? Olumsuzun etkilediğı yerden olumlu ürün beklemek de ayrı bir çılgınlıktır. Günümüzün Sivas'ında yeşeren ürün, Osmanlı'nın ektiğidir, şimdi biz biçiyoruz. Kuşkusuz, gelecek kuşaklar da bizim ektiklerimizi biçecekler.

İSMET ZEKİ EYUBOĞLU
Araştırmacı - Yazar

Sivas'taki yangın, belki daha çok, ardında bıraktığı karanlıkla anılacak. Daha şimdiden, olayın gerçek nedenleri, güncel "gizli politika" içindeki anlamı, benzeri bütün katliamlar gibi, gerçekte bağlı olduğu bütün bağıntıların dışında bir yere bağlanarak örtöldü ve zihinlerde yalnızca, ellerinde ateş, bir otelin önünde bağırıp çağırın "gerici yığımlar"ın görüntüsü kaldı.

AYDIN ÇUBUKÇU
Evrensel Kültür Dergisi Yayın Yönetmeni

Sağcı - dinci gazeteleri ve yayın organlarını gözden geçirinca, dehşete kapılacak bir manzara karşısında kalıyorsunuz. "Kışkırtma"dan, "Manevi değerlerin hakarete uğradığından" söz ediyorlar. Bu mantığa göre, toplumumuzda birçok insan birbirini yakabilir, öldürebilir... İşte asıl üzerinde durulması gereken, bu mantıktır. Bazı İslami çevreler, kendileri gibi düşünmeyen, kendi değerlerine aykırı hareket edenleri öldürmeyi meşru görüyorlar. Bazıları da, bu tür eylemlere katılmasalar bile, caniyane eylemleri yapanları haklı veya masum kabul ediyorlar. Bazı İslami çevreler, böyle düşünüp böyle hareket etmenin teorisini de geliştiriyorlar ve daha sonrası için de moral zemin hazırlıyorlar. Uzlaşma ve hoşgörü arayanlar için umutsuz bir durum oluşuyor.

ORAL ÇALIŞLAR
Gazeteci - Yazar

Müslüman olmayanları "kafir" ve "müşrik" diye tanımladıktan sonra, bunları "murdar ve necis" (kirli ve pis) diye ilan eden, hatta "köpekten de aşağı" gören Kuran ayetleri olduğu müddetçe, katledilmeleri yolundaki fetva her zaman hazırdır. Değişecek olan, yer ve zamandır. Dolayısıyla, Sivas olayları da her zaman kaçınılmazdır.

FAİK BULUT
Araştırmacı - Yazar

Kayıplar yakın kişilerden olunca daha çok acı veriyor. İnsan, kendinden bir parça koptuğunu hissediyor. **Metin Altıok, Nesimi Çimen ve Hasret Gültekin**, yakın arkadaşlarımdı. Onları yakarak yok ettiler, ama yüreğimizden sökemecekler. Gericilere gösterilen hoşgörü, onları oy potansiyeli olarak görmenin sonucudur. Bir yangın tutuştu mu sürer gider. Olay, **Aziz Nesin** olayı değil, planlı ve bilinçli bir saldırıdır.

ÇETİN ÖNER
Yazar - Oyuncu

Bu; aynı kuyudan su içen mezhepleri farklı insanların kavgası değildir. Bu, yıllardır uzayan, genişleyen tek hücreli denizanasının laikleliğe uzamasıdır. Bu, yaşamları Ortaçağ karanlığına sürüklemek isteyenlerin, "din" görüntüsünde ışığı kapatmaya çalışmasıdır. Din dil ırk - mezhep değildir konu. Gözlerim yanıyor tarihlerin külünden...

ARİFE KALENDER ÖNEL
Ozan

Nasıl metin olunur bilmiyorum, böylesi bir canavarlık karşısında. Yobazların onlarca aydını diri diri yakmalarına, onlara bu fırsatı verenlere hangi niteleme uygun düşer, gerçekten bilmiyorum.

İHSAN ÜREN
Ozan

"Telaşımız boşuna! Aydınlık, karanlığı yenecektir..." 4 Eylül'de gerici güçlerce yaşamı elinden alınan **Turan Dursun**, onlara böyle seslenmişti. Sivas'ta *Madımak Oteli*'nde, "aklını imandan arındırmış" o güzel insanların diri diri yakılarak öldürülmesi, gericiliğin büyük telaşını gösteriyor. Onlara "cani" demek bile övgü sayılır. Gördüğünüzde miğdenizi bulandıran, sizi tiksindiren ne ise odur onların adı. Aydınlıktan korkuyorlar. Yaşamları bizden koparılanlar, onurumuzdur.

ABİT DURSUN
Turan Dursun'un oğlu

Hükümetin Sivas olayları konusundaki açıklamaları, "ipe un sermek"ten başka bir şey değil. Devlet, sorumluluğu kendi üzerinden atmak için "tahrik"ten söz ediyor. Böyle bir şey olamaz. "Kışkırtma"

iddiası, kimseye öldürme hakkı vermez. İnsanların düşüncelerini söylemelerini "tahrir" olarak saymak, aklın kabul edebileceği bir şey değildir.

ZAFER GENÇAYDIN

Ressam

İlkelliğin, vahşetin, yobazlığın ve bunlara verilmiş ödünlerin sonucudur bu eylemler. Yapılacak tek şey, Atatürkçü aydınlanmayı tüm insanlarımızın beyinlerine, yüreklerine ve bilinçlerine yerleştirmektir.

EMİN ÖZDEMİR

Yazar

Her resmi dairenin garajına kurulmuş mescitlerde gizliden gizliye süren psikolojik savaş, imam - hatip okullarının çığ gibi büyümesi ve "yüzde 99'u Müslüman..." edebiyatını şimdi anımsamamak elde değil. Artık bu noktada "İslamcı aydın" tanımlaması gülünç kaçıyor. (...) Sivas'ta engizisyon alevleriyle yanan onlarca arkadaşımız, çıkan alevlerin arasından bizim aydınlığımızı işaret ediyorlar. İnsanların yüzyıllardan beri kanıyla suladığı hedefi...

AHMET YILDIZ

Edebiyat ve Eleştiri Dergisi Yayın Yönetmeni

Aziz Nesin adlı kart budala! Eski TKP'lileri Mao'cularla birleştirerek çıkardığın o paçavra gazete, üstelik yalan yazan, devrimci geçinen gazeteyle ne yapmak istiyorsun? Ölmek istiyorsan, git bir köşede yalnız öl. Başkalarının da başını belaya sokma!

(4 Temmuz 1993)

ENGİN ARDIÇ

İnterstar Yorumcusu

Bence en vahim olan görünüm, insanların yakılarak, boğularak ya da kurşunlanarak öldürülmesinin ötesinde, günlük basın, katliama *consensus* oluşturma çabalarına girişmesidir. Türk basın tarihinde bundan daha utanç verici bir olay yaşandığını sanmıyorum. Halk kuyrukçuluğu, ucuz bir popülizm adına ve şeriatçı saldırganları üzerine sıçratmak korkusuyla, bu tüyler ürpertici olayda Aziz

Nesin'i şu ya da bu oranda suçlu göstermeye kalkan kimi günlük gazeteler ve sözümona "*televizyon gazetecileri*", iğrenç bir tavır sergiliyorlar. Sanatçılara ve herkese ancak şöyle seslenebilirim: Korkmamak, örgütlenmek ve kararlı olmak. Başka hiçbir şey değil.

BURAK ELDEM
Müzik Eleştirmeni

Sözün bittiği yerdeyiz. İslam'ı "*sivil toplum dinamiği*" ilan edip, şaşaalı teoriler düzen aymazları silkeleyin.

A. GÜVEN AKSEL
Yazar

Sanki fikirsel kaderimiz, akılcı düşünceye düşman **Derviş Vahdeti**'lerin ve **Şeyh Esad**'ların bugünkü mirasçalarına terk edilmiştir. Oysa, yöneticilerimiz biraz olsun **Atatürk**'ün kurtarıcı yolunu izleyebilse, toplum kara yobaza karşı şahlanacak ve irticanın hakkından kolayca gelebilecektir.

PROF. DR. İLHAN ARSEL
ABD'de Öğretim Üyesi

İnsan, aşklarının külüdür... Ve gerçekten insan ise, o külden hep doğar, yeniden yeniden doğar. Başkalarını yakan, birey olsun, devlet olsun, kendisini tarihte de, gelecekte de yakmış, yok etmiştir.

HULKİ AKTUŒ
Yazar

*Arif Sağ,
Madımak
yangınından
kurtulduktan sonra
gazetecilere bilgi veriyor...*

Kendisini gündemde tutabilmek amacıyla Türk milletine "aptal" diyen ve İslam'a saldıran **Aziz Nesin**, *Pir Sultan Abdal Kültür Etkinlikleri* adı altında Sivas'a getirildi. **Pir Sultan Abdal**'ı tanımadığını söyleyen **Aziz Nesin**, Sivas'a başka bir amaçla mı getirildi?

BİZİM SİVAS

(Sivas, 2 Temmuz 1993)

Pir Sultan Abdal Şenlikleri, dinsizlik propagandası yapmak için mi organize edildi? Eğer böyle bir plan varsa, şimdiden söyleyelim; *biz Müslüman memleketinde salyangoz sattırmayız*. Din aleyhine yapılacak propagandalara asla müsaade etmeyiz. Camideki hutbelere bile karışan idareciler, dinsizlere nasıl propaganda hakkı tanıyorlar, bir türlü anlayamadık. Yüzde 99'u Müslüman olan bir ülkede yaşadığınızı unutmayın.

HAKİKAT

(Sivas, 2 Temmuz 1993)

Toplumsal bir çatışmanın eşiğine geldik. Kardeş kardeşi sopalarla kovalıyor. Suçlu kim? Elbetteki kalemni ve dilini bu milletin mukaddes varlıklarına uzatan **Aziz Nesin**...

HAKİKAT

(Sivas, 3 Temmuz 1993)

Ağzımızı açtığımız zaman, "*Türkiye'nin yüzde 99'u Müslüman'dır*" demiyor muyuz? Hem öyle diyelim, hem de **Aziz Nesin** gibi bir Allahsız'ı dinimize küfrettirelim! (...) Ölen 35 kişinin hesabını Türk adaleti yanlış adreslerde aramamalıdır. Suçlular orta yerededir. Yani, olayın suçluları aranıyorsa, bunlar, olaya çanak tutanlar ve müsamaha edip izin vermekle kalmayıp, bizzat destekleyenlerdir.

MURAT TURGUT

(Anadolu - Sivas, 3 Temmuz 1993)

Dinsiz Nesin, yaptığını beğendin mi?

MİLLİ GAZETE, 7 TEMMUZ 1993

Bizim inanç sistemimize göre, "Bir insanı öldüren, bütün insanlığı öldürmüş gibidir." Öldürmek, hele yakarak öldürmek, bizim geleceğimizde bulunmuyor. Ancak, bütün bu mulahazalar, o kadar kişinin öldüğü "gerçeğini" değiştirmiyor.

FEHMİ KORU

(Zaman Gazetesi Başyazarı)

Sivas olayı yok. Alevi -Sünni meselesi de yok. Sadece ve sadece Aziz Nesin olayı var. Rus Ateist Cemiyeti'nin mensubu gibi Sivas'ta konuşan Aziz Nesin ve onu davet edenler, bu olayın mesulüdür.

HEKİMOĞLU İSMAİL

(Zaman, 4 Temmuz 1993)

Sivas olaylarının müsebbibi, Pir Sultan Abdal'ı anma adı altında, tahrik kıtalarının bölgeye gelmesine izin veren yetkililer ile mukadde kitabımıza dil uzatan yazar Aziz Nesin'dir... Yaptığı iş, fikirlerini açıklamak değil, tahrike vesile olacak bir şekilde kutsal değerlerimize taarruzdur...

SEBAHATTİN ÖNKİBAR

(Türkiye, 4 Temmuz 1993)

Komedi yazarı Aziz Nesin, dün en rahat uykusunu uyumuş olmalıdır. Nihayet arzuları gerçekleşmiş; 35 kişinin ölümüyle sonuçlanan büyük bir olay çıkarmayı başarmıştır. (...) Fikri Sağlar'ın bu fitnedeki payı, Pir Sultan Abdal Etkinlikleri'ne maddi ve manevi destek olmaktan öteye, tahrik edici mesaj göndermesiyle de büyüktür. Allah, milletimizi her fırsatta fitne ve fesat ateşini tutuşturanlardan korusun...

YALÇIN ÖZER

(Türkiye, 4 Temmuz 1993)

Ailem, dostlarım şahittir: Aziz Nesin gittikçe sapıtıp, milletimize hakareten sonra bir de "Şeytan Ayetleri"ni vesile ederek, güya laikliği ve fikir hürriyetini denemek adına, Peygamber Efendimiz'e, Kuran-ı Kerim'e saldırdıkça, "Biri çıkıp bu adamı vuracak, bazı malum çevreler de onu basın ve fikir şehidi ilan edecekler, ona yanarım" demişimdir. Sivas'taki acı olayların asıl tahrikçisi o olduğu halde, şimdi "mağdur kahraman" olursa gene yanarım!

ASIL
TAHRİKÇİ AZİZ
NESİN'DİR!
ÇİLLER'E
İNSAFSIZLIK

Ailem, dostlarım şahittir: Aziz Nesin gittikçe sapıtıp, milletimize hakareten sonra, bir de Şeytan Ayetleri'ni vesile ederek, güya laikliği ve fikir hürriyetini denemek adına, Peygamber Efendimize, Kur'anı Kerime saldırdıkça, "Biri çıkıp bu adamı vurecek, bazı malum çevreler de onu basın ve fikir şehidi ilan edecekler ona yanarım!" demişimdir! Sivas'taki acı olayların asıl tahrikçisi o olduğu halde şimdi "mağdur kahraman" olursa gene yanarım!

Adam, iflas durumuna gelen AY-DINLIK adlı provokasyon gazetesinde, günlerden beri provokasyon yaparak hem ülkede kargaşa çıkar-

lûman bir ortamda, hele başka meşum tahrikçiler de karışınca, işlerin ne kadar kötü meclalara dökülebileceğini, rüzgar ekirse fırtına biçeceğini bilmeli idi.. ve muhakkak biliyordu del Amma Sivas'ta böyle gergin bir ortamda Aziz Nesin'li bir toplantıya hem izin hem omuz veren sayın Vali de bilmeliydi!

TANSU ÇİLLER'E İNSAFSIZLIK

Etrafımızda, içimizde çok kötü şeyler oluyor ve işin acı tarafı, en önemli konuların yorumlarında bile mutabakata varmıyor, esgari müştereklerde birleşemiyoruz. Azerbaycan ve Elçibey

ALTEMUR KILIÇ

(Türkiye, 6 Temmuz 1993)

Bu ne garabettir ki, Pir Sultan Abdal gibi bir İslam büyüğü için ter-
tiplendiği "gözüken" bir konferansa, dinsiz Nesin konuşmacı olarak çağrılıyor!... Ve yine ne garabettir ki, Nesin'in dinimizi küçük düşüren konuşmasını telin edenler, gidip Pir Sultan'ın heykelini yakıyorlar.

M. KEMAL ÖKE

(Türkiye, 6 Temmuz 1993)

Ömründe işi gücü bir milletin dinine, imanına, haysiyet ve şerefine küfretmek olan bir adamın salına salına ortalıkta gezip, insanları böylesine tahrik etmesine de dünyanın hiçbir yerinde izin verilemez. (...) Pir Sultan Abdal, muannit(*) bir Türk ve Osmanlı düşmanı. İş gücü, zamanında İran ve Osmanlı devleti arasındaki ihtilafı körüklemek ve Anadolu halkını tahrik etmek. Onu, kalkıyor "halk ozanı", "mutasavvıf şair" diye gösterip, adına şenlikler düzenliyoruz. Sonra, her yanı ile ne olduğu belli Aziz Nesin'i getirip orada konuşTURUYORUZ.

AYHAN SONGAR

(Türkiye, 6 Temmuz 1993)

(*) Muannit: İnatçı (Redaksiyon)

Sivas'a davet edilen ateist **Aziz Nesin**'in, halkın inanç ve değerlerine sadistçe saldıracağını aptallar bile kestirebilirdi. Ama onu davet edenler, ya bunu kestiremeyecek kadar basiretsizdi ya Sivas halkının onurunu, değerlerine bağlılığını ve tepki gücünü bilemeyecek kadar insanlara yabancı ve cahildi, yahut da bunların olacağını bile bile, belli bir amaçla o kişiyi Sivas'ta konuşturmuşlardır. Her üç duruma göre, onlar da olayın müsebbipleridir.

DOÇ. DR. MUSTAFA ÇAĞIRICI

(*Zaman*, 6 Temmuz 1993)

Böyle giderse, bunlar Sivaslı'yı on mislisi ile İstanbul'da karşılarında göreceklerdir. Bu Allahsız ve dinsiz kişiler, böyle giderse Hz. Ali'nin *Zülfikar*'ını (keskin kılıcını) karşılarında bulacaklardır.

SADIK ALBAYRAK

(*Milli Gazete*, 6 Temmuz 1993)

İnsanların öldürülmesini onaylamak mümkün değil. Ancak, bu olayları hazırlayan sebepleri ve şartları da göz önünde bulundurmamak gerekir. **Aziz Nesin**'in Müslümanlar'a yönelik sözlerini kabul etmek de mümkün değil. Bu olaylar, Alevi - Sünni, laik- Müslüman çatışması değildir. 150 kişilik ideolojik kökenli bir grubun örgütlü işidir. İslamcılar'a mal edilmesi üzücüdür. Dini sloganların atılması, atanların İslamcı olduğunu kanıtlamaz. Bardağı taşıran son damla mı, ilk damla mı; onu da düşünmek gerekir. Amerikan uçak gemilerinin Körfez'e girdiği, ABD'nin İran'a yönelik hazırlıklarının devam ettiği bugünlerde başlayan bu olaylar, bana '*Cehennem Topu*' senaryosunu hatırlatıyor.

ABDURRAHMAN DİLİPAK

(*Milliyet*, 6 Temmuz 1993)

Şu anda durumun sıcaklığı, sessiz durmamı telkin ediyor bana. Kimsenin heyecanını okşamaya niyetim yok. Bu işi daha kapsamlı bir şekilde ele alıp sunmak isterim.

İSMET ÖZEL

(*Milliyet*, 6 Temmuz 1993)

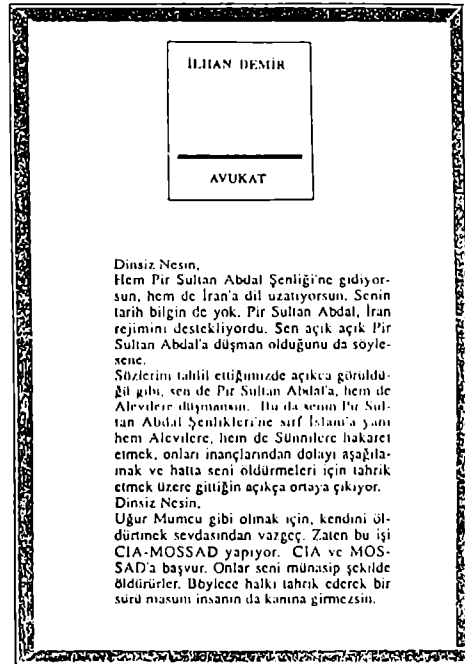
Sivas'taki olaylar, başlangıcından bitimine kadar hiçbir şekilde Alevi Sünni çatışması halini almamıştı. Çünkü, olayların başlangıcının böyle bir durum ile ilgisi yoktu. Ancak, bazıları böyle bir çatışmanın olmamış olmasından dolayı sanki üzgünler ve bu çatışmayı gerçekleştirmek için ellerinden geleni yapıyorlar. Hatta provokasyonlara başvuruyorlar. Özellikle **Aziz Nesin** denen zat, yaptığı konuşmalarla tahriklerini sürdürüyor.

ABDÜLKADİR ÖZKAN
(*Milli Gazete, 7 Temmuz 1993*)

Dinden çıkanları öldüreceğiz. Kemalist devlet, insanlara şeriatı öğretmediği, şeriatı yasakladığı için, onlar da dinsiz imansız oldular. Bu yüzden Allah'ı inkâr ettiler. Esas sebep budur. Biz, henüz tebliğ aşamasındayız. Bu aşamada kıyıma girilmez. Ama üçte biri elde edince ayaklanacağız. O zaman silaha sarılmak meşrudur.

CEMALETTİN KAPLAN
(*Cumhuriyet, 7 Temmuz 1993*)

Dinsiz Nesin,
Gerek Fikri Sağlar ve gerekse Sivas Valisi, senin kendini öldürterek **Uğur Mumcu** gibi olmak istediğini bile bile nasıl davet ettiler, anlamak mümkün değil. Madem gittin, milleti niye tahrik ediyorsun? Dinsiz Nesin, farkındaysan sana "**Aziz**" demiyorum. Çünkü sen **Aziz** ismine layık değilsin. Çünkü "**Aziz**" diye, din yolunda mertebeye ulaşmış kimselere, büyük insanlara denir. Sen dinsiz olduğuna göre "**Aziz**" de olamazsın. (...) Sözlerini tahlil ettiğimizde açıkça görüldüğü gibi, sen hem **Pir Sultan Abdal**'a, hem de Aleviler'e düşmansın. Bu da senin **Pir Sultan Abdal Şenlikleri**'ne, sırf İslam'a, yani hem Aleviler'e, hem de Sünniler'e hakaret etmek, onları inançlarından dolayı aşağılamak ve hatta seni öldürmeleri için

(*MİLLİ GAZETE, 7 TEMMUZ 1993*)

tahrik etmek üzere gittiğini açıkça ortaya çıkıyor. Dinsiz Nesin, Uğur Mumcu gibi olmak için kendini öldürtmek sevdasından vazgeç. Zaten bu işi CIA MOSSAD yapıyor. CIA ve MOSSAD'a başvur. Onlar seni münasip şekilde öldürürler. Böylece, halkı tahrik ederek bir sürü masum insanın da kanına girmezsin.

AV. İLHAN DEMİR

(*Milli Gazete*, 7 Temmuz 1993)

Aklıma takılan soru şu: Aziz Nesin gibilerinin kendilerini güvenlikte hissetmeleri için, Sırp (veya Grek, Ermeni, Rus veya Amerikan) uçaklarını Sivas semalarında görmeleri mi gerekiyor? Müslümanlar'ın icabına bakma gayretkeşliği, her türlü dolambaçlı yolu deneyebileceklerini düşündürdüğü gibi, Aziz Nesin'in Sivas olayları sonrasında ağızından dökülen laflar, "davetiye" niyetinin ne kadar ciddi olduğunu da gösteriyor. Başbakan Tansu Çiller saçlarından, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel kravatından sürüklenecekmiş! Bu sözler, açık bir kışkırtmanın ötesinde anlamlara sahiptir. (...) Gidererek olayların, Türkiye'de yaşayan insanları şöyle bir tercih karşısında bırakma ihtimali kuvvet kazanıyor: Ya Müslüman Türkiye veya hiç!

İSMET ÖZEL

(*Milli Gazete*, 8 Temmuz 1993)

İslam dini kesinlikle laiklikle bağdaşmayan, çatışmaya düşen bir dindir. Bir Müslüman'ın laik olması olanaksızdır. Müslüman'sa laik değildir, laikse Müslüman değildir.

SÜLEYMAN ÜNAL

(*Zaman*, 9 Temmuz 1993)

Milletimizin çok sağduyulu olması gereken bir dönemde, yaşlı ama ahirete ters yönde azık biriktiren bir yazarın cinayet çapındaki bir lüzumsuzluğu, yine dengeleri sarstı. Hümanist olduğunu iddia eden bu yaşlı yazar, insanların tahammüllerinin de bir sınırı olduğunu bilmeyecek kadar cahil ve duyarsızdır. İşin garibi bu yazar, kendisini anmak üzere toplandıkları zatın, Pir Sultan Abdal'ın hakkında bilgiden de mahrum ve gerçek dışı beyanatlar verdi. Ne yazık ki bu tavır, Türk solunun genel özelliği olmuştur. Başkalarının düşüncelerine son derece saygısız, yaygaracı ve daima inananları hor gören bir yaklaşıma sahip olan kimi aydınlar, adeta hadise çıkmaması için değil, aksine hadise çıkması için uğraşmış, bu amaca yönelik olarak malzeme aramışlardır.

SAİD SAVAŞ

(*Zaman*, 9 Temmuz 1993)

Öyle görülüyor ki, sebebi çok daha fazla başka yerlerde aramak gerekmiyor. Bütün sebeplerin ötesinde, kötülük bizim içimizde. Bu ülkenin bütün insanlarında, Alevi'sinde, Sünni'sinde, şehirlisinde, köylüsünde potansiyel bir kötülük duygusu var. Provokatörlermiş. Laf. Kötülük içimizde olmasa, hangi provokatör, insanları bu kanlı eylemlere yöneltebilir? Onlar, ancak bizim kafamızda, yüreğimizde bir öfke ve düşmanlık hisleri varsa bunu açığa çıkartabilir. (..) Bilmiyorum, "kötülük bizim içimizde" derken, bunu, yaşanan trajedi karşısında, facianın insani yönünü bir kenara bırakıp, grup propagandalarının "malzemesi" haline getirmek isteyenlere ve bunun için, karmaşık çıkar ilişkilerinin kol gezdiği medya kanalıyla seslerini yükseltenlere, facianın insani boyutunu hissetmesine rağmen eylemsizliğe gömülmüş çoğunluğun sessizliğine öfkemden söylüyorum. "İnsani tepkimi ortaya koyarsam, partim ne der, cemaatim ne der, arkadaşlarım ne der, sosyal grubum ne der?" diye diye ortadaki gerçekliği yok sayıp, kendi sahte gerçekliğini üretmeye bu ülkenin insanları daha ne kadar devam edecek? Böyle davrandıkça, Alevi - Sünni kardeşliği de askıda kalacaktır, insanlık da, hoşgörü de, birlik beraberlik masalları da.

İBRAHİM DEMİR (*)

(Yeni Hafta, 12 - 18 Temmuz 1993, Sayı : 50)

Bunlar Kemaliye olayları için kıllarını kıpırdatmıyorlar, ama Sivas olayları için dünyayı ayağa kaldırmaya çalışıyorlar.

MUSTAFA ÖZCAN

(Zaman, 13 Temmuz 1993)

"Sivas halkına teşekkür ederiz. Allah onlardan razı olsun. Sivas bizim kalelerimizden biridir. İslam düşmanlarına karşı savaşımız sürecektir. Şeriatı kimse inkâr edemez. Bu mücadele, TC yıkılıp, yerine şeriat devleti kurulana dek sürecektir." (IBDA - C adlı İslamcı terör örgütünün, 14 Temmuz 1993 günü Kahramanmaraş'ta gizli olarak dağıttığı bildiriden.)

SABAH

(15 Temmuz 1993)

(*) Büyük Birlik Partisi çizgisinde yayın yapan Yeni Hafta gazetesinde yayımlanan bu ilginç yazının, söz konusu partinin görüşlerini yansıttığı söylenemez. (Redaksiyon)

Türkiye'vi krize sürüklemek isteyen birtakım karanlık güçlerin varlığını hepimiz biliyoruz. Somutlarsak, bunu radikal İslamcılar'a da yaptırmış olabilirler, 'bozkurt' işareti yapan *ülkücü* tandanslı kişilere de yaptırmış olabilirler. Resmi ideolojinin 70 yıldan beridir kendisine tehlike olarak gördüğü iki şey var: Bölücülük ve şeriatçılık. Olaya askerlerin müdahalesini sağlamak için Kürt sorunu yeterli değil, bir de şeriat tehlikesinin yeniden hortlatılması gerekiyor. Sivas olayı bu açıdan bir provokasyondur.

MEHMET METİNER

(EP, 11 -18 Temmuz 1993)

Sivas olaylarından sonra İslam tarihinde buna benzer bir olay bulmaya kalkışanlar, yanıldılar. Çünkü İslam tarihinde böyle bir "olay" yoktu. Hatta İslam tarihi, "seyirci" olmayan Müslümanlar'ın oluşturduğu bir tarihti. Bu nedenle belirtmek gerekir ki, bu tip barbarlıklar karşısında Müslüman'a düşen, o yangını "seyretmek" değil, yangına "bir kova su" dökmektir.

TAHSİN EREN

(Tezkire, Güz 1993, Sayı : 5)

Geçen ay çok hareketli ve bereketli geçti. 70 yıllık cumhuriyet tarihinin en büyük direnişlerinden biri, 2 Temmuz'da Sivas'ta yaşandı. *Köktenbaticı*'ların gövde gösterisine geldiği Sivas, Müslümanlar'ın gövde gösterisine sahne oldu. Sonuç, *köktenbaticı*'lar için tam bir hezimettti. Şu noktanın altını vurgulamak istiyoruz: Sivas'ta insanlarımız *yargılama* ve *cezalandırma* hakkını kullanmıştır. Yargılama ve cezalandırma hakkı, ancak ve ancak Müslümanlar'ındır; bunun lamı cimi yok. "Yasadışı" TC'nin hiçbir hakkı yoktur. (...) *Aziz Nesin*'in "*Şeytan Ayetleri*" macerası, Türkiye'de İslamcı harekete hız kazandırdı. İslam'a dil uzatanlara, gereken cevabın verilmesi şarttır. İslam'ın önüne çıkanların tepelenmesi çok normaldir. Fakat, bu topraklarda yaşayan Müslümanlar'ın asıl hedefi, TC'nin ta kendisidir; bu asla unutulmamalıdır. (...) Yurdun her yanı alev alev. Alevler TC'yi yakıp kül edeceğe benziyor. Alevlerin bize tedaisi(*), azgınlık ve kokuşmuşluğun sembolü *Pompei* şehrinin, yanardağın altında kalarak tamamen yanması... TC, "*Pompei'nin son günleri*"ndeki gibi... İntikam hissiniz daim olsun!

TARAF

(1 Ağustos 1993, Sayı: 30, "Selam Size!" başlıklı imzasız yazıdan)

(*) *Tedai* : Çağrışım. (Redaksiyon)

Allahsız ve bunak olması yetmezmiş gibi, bir de *İblis*'in borazanlığını yapmaya kalkan **Aziz Nesin** ve kışına takılıp gelen üç - beş alkışçının "*Vasiyet*"e uygun (biliyorsunuz, **Aziz** yakılmayı vasiyet etmişti) gitmesine ramak kalmıştı. **Aziz** bu sefer paçayı halkın elinden zor kurtardı. Ya bir dahaki sefere? (...) Çoğu kişinin sandığı gibi ihtilal çok uzak değil, hemen kapımızın eşliğindedir. *Kızılcahamam*, *Boyabat* ve hele *Sivas*, kendilerine destek çıkacak yeni Anadolu zuhurlarını beklemektedirler. Anadolu İslamcı halk ihtilalinin yakın olduğunu müjdelemektedir *Sivas*. *Sivas*'ta meydana gelen "*büyük zuhur*", *İBDA*'nın gerçekleşmesidir. Dileğimiz, daha nice *Sivas*'lar...

TARAF

(1 Ağustos 1993, Sayı: 30, "*İhtilale En Yakın Adım: Sivas*" başlıklı, imzasız yazıdan)

Şanlı *Sivas* kıyamı, *RP* yönetimindeki ajan pasifistlerin şanını düştürdü. **Erbakan** ve **Asiltürk**'ün peş peşe yaptığı açıklamalar, kutsal değerlerine yapılan hayasız tecavüzlere karşı gereğini yapan yiğit *Sivas* halkının bu şanlı kıyamına sahip çıkmadı. Sahip çıkmak bir yana, "mukaddesatına" karşı girişilen hayasız saldırılara gereken cevabı vermek için şahlanan on binlerce Müslüman'ı "*provokatör*"lük veya "*provokasyona gelmek*"le suçlayarak karalamaya kalkıştı. (...) **Cihat** ateşiyle yanıp tutuşan, ama başındaki bu pasifist ajanlarca çelmelenen muhlis (*) *RP* tabanı bir an önce bunları partiden "dehlemeze", *RP* umutsuz vak'a!... Şanlı *Sivas* kıyamının aslanlarından *RP* üyesi **Cafer Erçakmak**, **Asiltürk** tarafından resmen çakalların önüne yem olarak atıldı ve "*Buyrun, istediğinizi yapın, biz de onu partiden atacacağız. Bu harekete katılan herkese en ağır cezaları verin, biz gıkımızı çıkarmayacağız*" şeklinde dinsizlere teminat bile verildi. Şimdi ey *RP*'liler! Allah düşmanlarına karşı aslanlar gibi dövüşen bu kardeşimizin, çakalların önüne yem olarak atılmasına razı değilseniz, başınızdaki **Asiltürk** ve benzeri "a...lar" için hemen gereğini yapın. Yoksa, yarın mahşerde utançtan kafanızı sokacak delik ararsınız ama bulamazsınız!

TARAF

(1 Ağustos 1993, Sayı : 30, "*Hadiselerin Muhasebesi*" başlıklı imzasız yazıdan)

Sivas ayaklanmasını değerlendirmede Amerikancı "şekil" Müslümanları'yla İsrailci bozkurt güruhunun tutumu da üç aşağı beş yukarı aynıdır. Kısaca **BD - İBDA HAREKETİ** (**) önderliğinde şekillenen "*Devrimci Milli Kurtuluş Cephesi*"ne karşı tam bir işbirliği halindedirler. (...) Samimi solcular, hakiki milliyetçiler, gerçek Müslümanlar, **BD - İBDA** bayrağı altında toplanıyor. Açık bir gerçektir bu... *Sivas*'ta

(*) *Muhlis*: İhlas sahibi, inançlı. (Redaksiyon)

(**) **BD - İBDA Hareketi** : Yasadışı "İslami Büyük Doğu Akıncılar Cephesi." (Redaksiyon)

SİVAS TAARRUZU ÜZERİNE

Batı İhanet Cephesi, bilindiği gibi, kimisi "sol", kimisi "milliyetçi", kimisi de "Müslüman" kisvesi altında "Batılılaşma" (hayvanlaşma) illetinin Türkiye acentalığını yürüten açık işbirlikçi, Batıcı unsurların "İslam düşmanlığı" temeli üzerine bina ettikleri "İdeolojik bir ittifak"tır. "Türkçü Kürtçü", "1. Cumhuriyetçi 2. Cumhuriyetçi" gibi çeşitli altgruplar halinde bu "ihamet ittifakı"nı teşkil eden kişilik ve yapılanmalar, Müslüman halkımız en küçük bir ayağa kalkış belirtisi gösterdiğinde, aralarındaki "siyasi farklılıkları" bir anda "unutarak" yekvücut olurlar. Tıpkı "Sivas ayaklanması"ndan sonra olduğu gibi... Bu "köktenbatıcı ihamet cephesi"nin "değişmez" çimentosu, İslam düşmanlığıdır. İslam düşmanlığı bir ilkedir. Medyalardan yükselen "laiklik elden gidiyor!", "Türkiye laiktir, laik kalacaktır!" böğürmeleri, bu şeytani ilkenin çok soytarıca sloganlaştırılması hadisesidir. (...) Sivas halk ayaklanması, 150 yıllık Batıcı işgale ve onun emrindeki köktenbatıcı fanatiklere karşı, insanlarımızın yargılama ve cezalandırma hakkını kullanma kararlılığının bir göstergesidir...

Batı İhanet Cephesi, bilindiği gibi, kimisi "sol", kimisi "milliyetçi", kimisi de "Müslüman" kisvesi altında "Batılılaşma" (hayvanlaşma) illetinin Türkiye acentalığını yürüten açık işbirlikçi, Batıcı unsurların "İslam düşmanlığı" temeli üzerine bina ettikleri "İdeolojik bir ittifak"tır. "Türkçü Kürtçü", "1. Cumhuriyetçi 2. Cumhuriyetçi" gibi çeşitli altgruplar halinde bu "ihamet ittifakı"nı teşkil eden kişilik ve yapılanmalar, Müslüman halkımız en küçük bir ayağa kalkış belirtisi gösterdiğinde, aralarındaki "siyasi farklılıkları" bir anda "unutarak" yekvücut olurlar. Tıpkı "Sivas ayaklanması"ndan sonra olduğu gibi... Bu "köktenbatıcı ihamet cephesi"nin "değişmez" çimentosu, İslam düşmanlığıdır. İslam düşmanlığı bir ilkedir. Medyalardan yükselen "laiklik elden gidiyor!", "Türkiye laiktir, laik kalacaktır!" böğürmeleri, bu şeytani ilkenin çok soytarıca sloganlaştırılması hadisesidir. (...) Sivas halk ayaklanması, 150 yıllık Batıcı işgale ve onun emrindeki köktenbatıcı fanatiklere karşı, insanlarımızın yargılama ve cezalandırma hakkını kullanma kararlılığının bir göstergesidir...

Batı İhanet Cephesi, bilindiği gibi, kimisi "sol", kimisi "milliyetçi", kimisi de "Müslüman" kisvesi altında "Batılılaşma" (hayvanlaşma) illetinin Türkiye acentalığını yürüten açık işbirlikçi, Batıcı unsurların "İslam düşmanlığı" temeli üzerine bina ettikleri "İdeolojik bir ittifak"tır. "Türkçü Kürtçü", "1. Cumhuriyetçi 2. Cumhuriyetçi" gibi çeşitli altgruplar halinde bu "ihamet ittifakı"nı teşkil eden kişilik ve yapılanmalar, Müslüman halkımız en küçük bir ayağa kalkış belirtisi gösterdiğinde, aralarındaki "siyasi farklılıkları" bir anda "unutarak" yekvücut olurlar. Tıpkı "Sivas ayaklanması"ndan sonra olduğu gibi... Bu "köktenbatıcı ihamet cephesi"nin "değişmez" çimentosu, İslam düşmanlığıdır. İslam düşmanlığı bir ilkedir. Medyalardan yükselen "laiklik elden gidiyor!", "Türkiye laiktir, laik kalacaktır!" böğürmeleri, bu şeytani ilkenin çok soytarıca sloganlaştırılması hadisesidir. (...) Sivas halk ayaklanması, 150 yıllık Batıcı işgale ve onun emrindeki köktenbatıcı fanatiklere karşı, insanlarımızın yargılama ve cezalandırma hakkını kullanma kararlılığının bir göstergesidir...

Batı İhanet Cephesi, bilindiği gibi, kimisi "sol", kimisi "milliyetçi", kimisi de "Müslüman" kisvesi altında "Batılılaşma" (hayvanlaşma) illetinin Türkiye acentalığını yürüten açık işbirlikçi, Batıcı unsurların "İslam düşmanlığı" temeli üzerine bina ettikleri "İdeolojik bir ittifak"tır. "Türkçü Kürtçü", "1. Cumhuriyetçi 2. Cumhuriyetçi" gibi çeşitli altgruplar halinde bu "ihamet ittifakı"nı teşkil eden kişilik ve yapılanmalar, Müslüman halkımız en küçük bir ayağa kalkış belirtisi gösterdiğinde, aralarındaki "siyasi farklılıkları" bir anda "unutarak" yekvücut olurlar. Tıpkı "Sivas ayaklanması"ndan sonra olduğu gibi... Bu "köktenbatıcı ihamet cephesi"nin "değişmez" çimentosu, İslam düşmanlığıdır. İslam düşmanlığı bir ilkedir. Medyalardan yükselen "laiklik elden gidiyor!", "Türkiye laiktir, laik kalacaktır!" böğürmeleri, bu şeytani ilkenin çok soytarıca sloganlaştırılması hadisesidir. (...) Sivas halk ayaklanması, 150 yıllık Batıcı işgale ve onun emrindeki köktenbatıcı fanatiklere karşı, insanlarımızın yargılama ve cezalandırma hakkını kullanma kararlılığının bir göstergesidir...

BURHAN DEMİRKOL

(Taraf, 1 Ağustos 1993, Sayı 30, "Sivas Taarruzu" başlıklı yazıdan)

Demokrasi, İslam şeriatına zıt bir rejimin adıdır. (...) Artık Türkiye'de laiklik ve demokrasiye inanmayan büyük bir çoğunluk var. Bu çoğunluk, çeşitli cemaatler içinde yer alsalar da kıvılcım beklemektedir. Öncü İslamcı militanlar bu hazırlığı yapmaktadırlar. On bin PKK'liyle başa çıkamayan düzen, böyle bir patlama karşısında ne yapabilir, merak ediyorum. Çareniz tükenmiştir efendiler. Sistem bitmiştir. (...) İşin geleceği nokta şudur: YA SEN, YA BEN!.. Bütün hoşgörülü (!) demokrat vatandaşlara sesleniyorum. Gelin, bizim ege-menliğimiz altında mutlu bir hayat sürün. İslam devletinin koyduğu kanunlara uyduğunuz sürece kılınıza bile dokunmayacağız. Ve inanın, sizi kör testere ile kesmeyeceğiz!...

AHMET CEMGİL

(Taraf, 1 Ağustos 1993, Sayı : 30, "Laik ve Demokrat Geçinenlere" başlıklı yazıdan)

Sivas'ta ölen 30 kişi insandır da laik TC'nin 70 yıldır yargılı ve yargısız infazlarda katlettiği beş yüz bin can, solucan mıdır? TV'lerde, "Benim bikini giyme hakkım n'olucak?" diye kalça kıvıran laik şıllıklar kadındır da, başını örttüğü için öğrenim hakları ellerinden alınan, çalışma hakları gaspedilen milyonlarca kadının "adı" sizce nedir?

MURAD SALİH

(Taraf, 1 Kasım 1993, Sayı : 33)

Şanlı Sivas Kıyamı'ndan sonra, işgalci laik kâfirlerde büyük bir panik başgösterdi. İşbirlikçi Müslümanlar'ı da yanlarına alarak, Sivas Taarruzu'muzu tarihe kara bir leke gibi geçirmek istediler. Fakat İBDA Cepheleri bu oyunu bozdu. Şanlı Sivas Kıyamı'na sahip çıkarak, "köktenbaticı" laiklerin ve "Türkiye", "Zaman", "Refah" gibi işbirlikçi çevrelerin bu olayı karalamasını engelledi. Şanlı kıyamı, "Müslüman Anadolu insanının, köktenbaticı işgale karşı yargılama ve cezalandırma hakkını kullanmasıdır" diye ifadelendirdik. Nedense "Şanlı Sivas Kıyamı" dememiz, laik kâfirleri çok ürküttü. Öyle ki, "kıyam" kelimesini "kıyım" şeklinde anlayıp yazdılar. Sivas, "İslam İhtilali"nin önemli bir adımı oldu. İçimizdeki Müslüman görünümlü hainler de bu adımdan çok korktu. (...) Herkes saflarını belirlemeli. "Hem laikim, hem Müslüman'ım" gibi acaip bulamaçlar, safların netleşmesini engeller ve statükoyu korur.

AKIN ABAY

(Taraf, 1 Aralık 1993, Sayı : 34)

KANLI CUMA
35 ÖLÜ
 Sivas'taki gösteri katliama dönüştü

Devlet seyirci kaldı

Sivas kana bulandı

Yüregimize gömdük

Şeriatçılar öfkelerini kustu

ACZMENDİLER SİVAS'I BASTI
 Katliamın elebaşları RP'li ve Hizballahçı

Katliama protesto lanetlendi

Kara ortaklık
 Sivas Katliamı'na protestolar sürüyor

Şeriatçılar ayaklandı: 35 ölü

Devlet şeriate teslim oldu

'Sustukça... Sıra artık sende'

YOB AZ KATLIAMI
 Dünyaya İngilizistan Disyansı

EDİTÖRÜN NOTU :

Taraf dergisindeki yazılarda kullanılan leğişik adların gerçek olmadığı belli. Dergideki bütün yazılar, neredeyse aynı kalemden çıkmış gibi ortak bir üslup içeriyor.

GELENEKSEL IV. PİR SULTAN ABDAL KÜLTÜR ETKİNLİKLERİ PROGRAMI

DÜZENLEME KOMİTESİ ÜYELERİ

Murtaza DEMİR	(Komite Başkanı ve Pir Sultan Abdal Kül. ve Tan. Der. Gn. Bşk.)
Mehmet TALAY	(Sivas İl Kültür Müdürü)
Av. Kahraman AYTAÇ	(Tuncelililer Dayanışma Vakfı Başkanı)
Av. Necati YILMAZ	(Divriği Kül. ve Y. Der. Bşk.)
Celal ÇELİK	(Anadolu Kültürlerini Koruma ve Arş. Vakfı Gn. Sek.)
Rıza AYDOĞMUŞ	(Pir Sultan Abdal Kül. ve Tan. Der. Gn. Bşk. Yrd.)
Yusuf YALÇINER	(Pir Sultan Abdal Kül. ve Tan. Der. Gn. Sym.)
Alaaddin BİRCAN	(Pir Sultan Abdal Kül. ve Tan. Der. İst. Şb. Bşk.)
Gülhan ÖZKAN	(Pir Sultan Abdal Kül. ve Tan. Der. Gn. Mrk. Kadın Kom. Bşk.)
Haydar ÇETİN	(Pir Sultan Abdal Kül. ve Tan. Der. Gn. Mrk. Kadın Kom. Bşk.)
Cevat ÜSTÜN	(Pir Sultan Abdal Kül. ve Tan. Der. Gn. Mrk. Gençlik Kom. Bşk.)

SIVAS İL KOMİTE ÜYELERİ

Rıza AYDOĞMUŞ	(Pir Sultan Abdal Kül. ve Tan. Der. Gn. Bşk. Yrd.)
Burhaneddin YURDAGÜL	(İnsan Hak. Der. Sivas Şb. Bşk.)
Murtaza TÜRKAN	(Banaz Pir Sultan Abdal Der. Bşk.)
Ahmet Cengiz ULU	(Anadolu Sanat Ortamı-ASO)
Hidayet YILDIRIM	(İnsan Hak. Derneği)
Mustafa LODOS	(Tüm Sağlık-Sen Sivas Şb. Bşk.)
Kamil ALPTEKİN	(Tarım-Sen Sivas Şb. Bşk.)
Dursun YILDIRIM	(Cevher-İş Sendika Divriği Şb. Sek.)
Yaşar KARADENİZ	(Gazeteci)

PROGRAM

☐ 1 TEMMUZ 1993 PERŞEMBE
(SIVAS)

Saat : 9.30

Yer : Sivas Kùltür Merkezi

Dinleti Arif Sağ

Saat 10.00

Yer : Sivas Kùltür Merkezi

- Atatùrk Anıtına Çelenk Konulması

- Açılış ve Saygı Duruşu

- Genel Başkan Murtaza Demir'in
Konuşması

- Sivas Vaisi Ahmet Karabilgin'in
Konuşması

- Kùltür Bakanı Fikri Sağlar'ın
Konuşması

- Aziz Nesin'in Konuşması

- Semah Gösterisi

- Sivas Anadolu Sanat Ortamı ve
Sivas Halkevi Şubesi Halk Oyun-
ları Ekipleri

Sunan: Ali Balkız

Saat 14.00

Yer : Sivas Buruciye Medresesi

- Kitap Sergilerinin Açılması

- Fotoğraf Sergilerinin Açılması

- Yazarların İmza ve Söyleşilerinin
Başlatılması

(Aziz Nesin, Asım Bezirci, Afşar Ti-
muçin, Aydın Çubukçu, Hasan Uy-
sal, Cengiz Gündoğdu, Öner Yağcı,
Lùtfi Kaleli, Battal Pehlivan, Metin
Altok, Hüseyin Yurttaş, Hidayet Ka-
rakuş, Aydoğan Yavaşı, Zeki, Bù-
yùktanır, Behçet Aysan, Hüseyin
Atabaş, Ali Yüce, Uğur Kaynar, Hay-
dar Ünal, İlhan Cem Erseven, Burhan
Günel, Lùtfiye Aydın, Zerrin Taşpı-
nar, Ali Balkız)

Saat : 17.00

Yer : Sivas Kùltür Merkezi

Dinleti Hasret Gültekin

Saat 19.00 PANEL

Yer : Sivas Kùltür Merkezi

Konu Çağların Pir Sultan-
larından Günümüz Pir
Sultanlarına

Panelistler:

- Asım Bezirci (Araştırmacı-Yazar)

- Prof. Afşar Timuçin (Araştırmacı-
Yazar)

- Aydın Çubukçu (Araştırmacı-
Yazar)

- Hüseyin Gülkanat (Araştırmacı-
Yazar)

Yöneten: Sami Karaören (Gazeteci-
Yazar)

Saat : 20.00 HALK GECESİ

Yer : 4 Eylül Kapalı Spor Salonu

- Gecenin Açılış Konuşması

KATILAN SANATÇILAR

- Musa Eroğlu

- Muhlis Akarsu

- Gülşen Altun

- Ali Çağan

- Hasan Hüseyin Demirel

- Azmi Toğuzata

- İsmail Kaya

- Nesimi Çimen

- Ozan Çağdaş

- Ömer Şan

- Hasan Tatar

- İsmail Kaya ve Semah

- Halk Oyunları

Sunanlar: Meltem Demir-Ali Çağan

**Saat : 20.00 SLAYT
GÖSTERİLERİ**

Yer Buruciye Medresesi
– Çerkes Karadağ (Fotoğraf)
– Asaf Koçak (Karikatür)
– Gülnaz Çolak (Fotoğraf)
– Mehmet Özer (Fotoğraf)
– Ayşe Gürocak (Fotoğraf)
Sunan: Ayşe Gürocak

SİNEMA GÜNLERİ

1-7 Temmuz günleri, hergün saat
21.00'de Kongre Müzesi Bahçesinde,
ücretsiz, film gösterileri yapılacaktır.

Filmler:

- Uzun İnce Bir Yol
- Raziye
- Kurşun Adres Sormaz
- Gizli Yüz
- Cazibe Hanımın Gündüz Düşleri
- Düş Gezginleri
- Her Gece Bodrum
- Falaka (Çizgi Film)
- Süper Kelaynaklar (Çizgi Film)

❑ 2 TEMMUZ 1993 CUMA (SIVAS)

Saat : 10.00 - 13.00

Yer Buruciye Medresesi
– Yazar ve Şairlerin imza ve
söyleşileri (devam)
– Sergiler devam ediyor.

Saat 14.00

Yer : Sivas Kültür Merkezi
Dinleti Arif Sağ

Saat 14.30 PANEL

Yer : Sivas Kültür Merkezi
Konu : Medya ve Emperyalizm

Panelistler

- Sami Karaören (Cumhuriyet)
- Raif Türk (Özgür Gündem)
- Şükrü Günbulut (Aydınlık)
- Mustafa Yalçınar (Gerçek Dergisi)
- Soner Doğan (Sivas Hürdoğan Ga-
zetesini)

Yöneten: Hasan Uysal

(Gazeteci-Yazar)

Saat : 20.00 TİYATRO

Yer : Sivas Kültür Merkezi

Oyunun Adı:

PİR SULTAN ABDAL

Yazan Erol Toy

Yöneten : Muammer Çiçek

Oynayanlar:

Pir Sultan Abdal Kültür ve Tanıtma
Derneği Tiyatro Topluluğu

Saat 20.00 ŞİİR AKŞAMI

Yer Buruciye Medresesi

- Pir Sultan Şiirleri
- Pir Sultan'dan Şiirler
- Şairlerden Şiirler

Metin Altıok, Hüseyin Yurttaş, Hida-
yet Karakuş, Aydoğan Yavaşlı, Ali
Yüce, Zerin Taşpınar, Behçet Aysan,
Hüseyin Atabaş, Uğur Kaynar, Hay-
dar Ünal, Zeki Büyüktanır

Yöneten: Metin Altıok

(BANAZ'A GÖÇ!..)

3 TEMMUZ 1993 CUMARTESİ

(BANAZ)

Saat 10.00

Yer Anfi Tiyatro

- Pir Sultan Abdal Anıtına Çelenk Konulması ve Saygı Duruşu

- Genel Başkan Murtaza Demir'in Konuşması

- Sivas Valisi Ahmet Karabilgin'in Konuşması

- Aziz Nesin'in Konuşması

- Ozan İsmail Kaya ve Semah

Saat 13.00

Yer : Şenlik Alını - Anıt Çevresi

- Fotoğraf Sergilerinin Açılması

- Kitap Sergilerinin Açılması

- Yazar ve Şairlerin İmza ve Söyleşilerinin Başlatılması

Not: Bu etkinlikler kendi stand- larında iki gün boyunca saat: 13-18 arasında devam edecektir.

Saat 14.00

Yer Anfi Tiyatro

Dinleti Mahzuni Şerif

Saat 14.45 PANEL

Yer Anfi Tiyatro

Konu Anadolu Kültürel Yapısının Oluşumu ve Zenginliği

Panelistler:

- Doç. Attila Erden (Antropolog- Halkbilimci)

- Cengiz Gündoğdu (Eleştirmen- Yazar)

- Öner Yağcı (Yazar)

- Kemal Soyer (Yük. Mimar- Araştırmacı)

Yöneten: Ali Balkız (Yazar)

Saat : 16.45 OZANLARDAN

DİNLETİLER

Yer Anfi Tiyatro

- Arif Sağ

- Hasret Gültekin

- Ali Çağan

- Edibe Suları

- Nesimi Çimen

- Dertli Divanı

- Halil Yalçınır

- Nuri Kılıç

- Süleyman Özkan

Saat 20.30 TİYATRO

Yer : Anfi Tiyatro

Oyunun Adı:

PİR SULTAN ABDAL

Yazan Erol Toy

Yöneten : Muammer Çiçek

Oynayanlar:

Pir Sultan Abdal Kültür ve Tanıtma Derneği Tiyatro Topluluğu

Saat : 20.30

Yer Köy İlkokulu

Slaytlarla Anadolu'da Alevi Yaşamı

Doç. Dr. Attila Erden

Saat 10.00
Yer : Anfi Tiyatro
– Konuk Sanatçılar
– Yörellerimizden Semahlar

– Grup Telden Dile
– Ayhan Çabuk
– Sevgi Demir
– Ali Kocaoğlu

❑ **4 TEMMUZ 1993 PAZAR**
(BANAZ)

Saat 12.00
Yer Anfi Tiyatro
Dinleti: Muhlis Akarsu

Saat : 12.30 PANEL
Yer : Anfi Tiyatro
Konu Neden Laiklik?
Neden Demokrasi?

Panelistler:

– Emel Sungur (SHP Parti Meclisi Üyesi)
– Demet Işık (Çağdaş Yaşamı Destekleme Der. Ankara Şb.Bşk.)
– Lütfi Kaleli (Yazar)
– Ali Balkız (Yazar)

Yöneten: Prof. Cevat Geray

Saat 15.00 OZANLARDAN
DİNLETİLER

Yer : Anfi Tiyatro
– Musa Eroğlu
– Sabahat Akkiraz
– Azmi Toğuzata
– Hasan Kaplani
– Ali Baştuğ

Saat 15.00 FORUM

Yer : Ziyaret Tepesi

Konu Gençlik ve Sorunları

Düzenleyenler:

Pir Sultan Abdal Kültür ve Tanıtma Derneği Genel Merkez ve Şubeleri Gençlik Komisyonları ile Demokratik Kitle Örgütlerinin Ortak Etkinliği

Saat 15.00 KURBAN
TÖRENLERİ

Yer : Topuzlu Yöresi

Not: Yakacak dışında tüm gereksinimler kurban sahipleri tarafından karşılanacaktır. Kurban sahipleri kendi kurbanlarını kendileri kesip, pişirip dağıtacaklardır.

Saat 18.00 CEM TÖRENİ

Yer Köyiçi

Saat : 22.00

Yer Köy Meydanı

ISMARLAŞMA !..

HİÇBİR ŞEY BİRDENBİRE OLMADI

- *Önce ezanı arapçaya çevirdiler.
Dinlediniz.*
- *Sonra "siz isterseniz hilafeti bile getirirsiniz" dendi.
Demokrasi sandınız.*
- *Sonra bir çığ gibi kur'an kursları,
imamhatip okulları açıldı.
Din dersleri anayasal zorunluluk oldu.
Kabullendiniz.*
- *Tesettür arttı, cami sayısı okulları geçti,
inanç özgürlüğü saydınız.
Giyim kuşama müdahale ettiler,
oruç tutmayı öldürdüler.
Şaşırdınız.*
- *Daha sonra bilim adamı ve yazarları vurdular.
Milletvekili ve gazetecileri parçaladılar.
Şairleri ve dansçıları yaktılar.
Kimin yaptığını düşünüp durdunuz.*
- *En sonunda kapınızı ÇALACAKLAR,
size kendinizden başka yardım edecek kimse
KALMAYACAK!*

EDEBİYATÇILAR DERNEĞİ